

ISBN 973-21-0362-0
973-21-0363-0

EDITURA MINERVA

Pret 2000 lei

**AXINTE
URICARIUL**

**CRONICA
PARALELĂ
A ȚĂRII
ROMÂNEȘTI
ȘI
A MOLDOVEI**

EDITURA MINERVA

503919

AXINTE URICARIUL
CRONICA PARALELĂ A
ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI
II

Coperta de *DUMITRU VERDEȘ*

COMANDĂ DE STAT
Prețul cu amănuntul este cel
imprimat pe copertă.

AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A
ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI
II

Ediție critică de
GABRIEL ȘTREMPEL

Editura MINERVA
București, 1994

7 1693688

T 563919

*Pios și dureros omagiu
nobilei mele soții*

ISBN 973-21-0374-4
ISBN 973-21-0363-9

f. 417^v

VALAHIA.

VI<ea>to 7136, 1628. DOMN 40. DOMNIE 43. Cap 37.

Alexandru vodă Iliiaș cu a dooa domnie au venit de la Poartă. Iar de întâmplările ce s-ar fi lucrat într-acea domnie a lui nimica scris n-am găsit, fără cât că au domnit ani 2.

MOLDAVIA.

7134, 1626. DOMN 42. DOMNIE 46. Cap 42. MIRON
BARNOVSCHII MOGHILĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME,
CARELE AU FOST BOIAR DE ȚARĂ, HATMAN.

10 După moartea Radului vodă cel Mare boiarii și țara, văzînd pre Barnovschii hatmanul om de țară și fără coconi și cunoscut și Împărăției cu slujbele ce făcuse la Hotin lui sultan Osman și știut și la căpeteniile tătărăștii, mai ales lui Cantemir, cu carele legase prieteșug încă din mîrzăciia lui în Toporăuți, cînd au trecut în Țara Leșască, au ales cu galsurile/ tuturor pre Barnovschii vodă de domnie. Și au mers o
f. 418 15 samă de boiari la Împărăție de i-au adus steag de domnie.

Îndată ce s-au așezat Barnovschii vodă la domnie, întîi au trimis daruri lui Calga sultan și la Cantemir pașa, de au întors vrăjmășia tatarălor ce gătise ei asupra țării; și apoi au stătut și după așezatul țării, care să stricase foarte de la Radul vodă.

LUCRURI STREINE.

Iar războiul tatarălor de atunce, ce-au avut cu leșii, au fost într-acesta chip: neștiind leșii parola ce legase la Hotin, ca să dea Crîmului din an în an 30.000 de cojoace, s-au rădicat însuși calca sultan, fratele
25 hanului și Cantemir pașa cu 40.000 de tătari și au lovit Țara Leșască pen trei părți: pe o parte calga sultan, pe altă parte Salmașa mîrza, iar pe altă parte Cantemir pașa. Și au prădat pînă la Socal și pînă mai sus, la Liov, unde lovindu-i leșii, întîi pre calga sultan, Conețpolschii hatmanul și cu Hmileșchi, [de] au perit acolo mulțime de tătari, cu
30 feciorul lui Cantemir pașa. Și au căzut la robie și un frate al hanului mai mic decît galga, carele mai pre urmă, eșind de la robie, au stătut și han la Crim, de umbra cu Hmil în Țara Leșască. Iar partea lui Salmașa mîrza și a lui Cantemir pașa nu era de tot răsipite. Că măcar că lovise
f. 418^v 35 Liubomirschii/ cu leșii și pre Cantemir pașa, iar de tot răsipă acelor oarde n-au putut face. Ci strîngîndu-se oardele iară la Nistru, la carii scăpase și galga sultan, numai ci era să prade țara, dînd vina Radului vodă cu au dat știre leșilor de dînșii. Și să nu să fie întâmplat moarte Radului vodă n-ar fi scăpat țara de acea mare primejdie.

40 Ci precum florile și pomeții și toată verdeța pămîntului stau pălite de brumă ce cade făr-de vrîme și apoi după lină căldura soarelui vin iar

26 pe de altă // 27 pre / pîn<ă> 1-2 // 28 la] de / sultan calga / 29 corectat hatmanul// 31 decît] de / 31 calga / mîrzea / risipite // lipsește Că // 34 leșii / risipă // 35 strîngîndu-să / iarăș<i> / carei // 36 calgă // 37 dînșii // 38 moarte lui Radu vodă // 40 dup<ă> //

la fire și la frumusețile sale cele împiedicate de răceala brumei, așa și țara, după nevoile și greutățile ce era la Radul vodă (care au rămas vacurilor de mirare, cum au putut încăpea întru înțelepciunea aceluia domn acea nemilă de țară), au venit fără zăbavă țara la firea sa; și pînă
5 la anul s-au umplut de tot bivșugul și de oameni. Millele domnilor pot așeza țările, iar nemila și lăcomia fac răsipă țărilor.

Făcut-au Barnovschii vodă mare volnicie înții curții să dea numai odată la bir într-un an. Și oricarele din curténi de nevoe au fugit de la ocina sa, ori le sat boeresc, ori le sat domnesc, pre toț<i> i-au adus la
10 pămîntul său și la bréslele sale. Și pe unde să pustiise siliștile, au dat slobozii, chemînd oameni din Țara Leșască. Și așa, în scurtă vreme/ s-a umplut țara de oameni.

f. 419

Iară la al doilea an al domniei sale i-au venit poruncă de la Împărăție să margă cu oștile țării la Dașău, pentru întăritura Dașevului.
15 Că măcar că pacea să legase la Hotin între turci și între leși să nu umble tătării stricînd la leși și cazacii pre mare la turci, iar nu-i putea opri dintr-amîndoae părțile pre aceste doae neamuri: nici turcii pre tatar<i>, nici leși pre cazaci. Ci loviia totdeauna și cazacii pre Marea Neagră locurile turcești; și mai mult Dașovul păția nevoe în toată
20 vremea de dinșii. Deci într-acei an au mers și Barnovschii vodă de au lucrat toată vara acolo la cetate, tocînd zidurile și șanțurile și cu munténii și cu niște pași orînduiți de la Împărăție pentru acea treabă.

După slujba ce au făcut Barnovschii vodă Împărăției la Dașeu, domnia cu mare fericie țării, stînd tot după grijile țării și după lucruri
25 dumnezeiești. Și au săvîrșit înții mănăstirea cea mare din șesul orașului Iașilor, ce să zice sfînta Maria. Apoi au zidit din temelie Mănăstirea Hangul, în munți și Mănăstirea Dragomirna iar el o au săvîrșit, care era urzită de Crimca mitropolitul, ce iaste aproape de orașul Suceavei. Așijderea și Birnova lingă Iași, care mai pre urmă au săvîrșit-o Dabija
30 vodă, făr-de alte bisărici, în multe locuri. / Iar bisărica lui Sfetii Ioann, cea din oraș, iaste făcută de mumă-sa. El au lăsat moșia sa Toporăuții, sat la Cernăuț<i> și Șipotele, la Hirlău, cu afurisanie de la patru patriarș<i>, înții în țară să nu fie-la alte dăjdi, fără numai la bir. Ci binele pururea iaste gîngăș și pentru păcatele oamenilor în multă vreme
35 nu iaste stătătoriu. Pentru 40 de pungi de bani ce-i cerea veziriu de la Barnovschii vodă, ferind țara de obicei, și nevrînd să dea, i-au venit mazilie. Și mulți din priiateni îl sfăuia să nu să pue împotriva unui veziriu, ci să dea acei bani, să nu vie vreo primejdie. Și nici într-un chip n-au vrut să priimească, pentru obicei, ca să nu să facă asupra

f. 419^v 30

1 de] dă // 2 dupe / greutățile // 3 veacurile // 4 domnu / făr<ă> / pîn<ă> // 5 bivșugul / Milile // 6 așaza țările / risipă / țărilor // 7 lipsește mare // 8 curténi / de]dă // 9 boerescu / domnescă // 10 brésile // 13 Iar // 14 meargă / țării / Dașăvului // 16 tătării stricîndu // 17 aceste 2 // 18 leși // 20 vremea / dinșii / mersu / *ad. marginal* Barnovschii, 1627 A // 22 murtenii / orînduiț<i> // 23 Împărăție<i> / Dașău // 24 domnea / fericie țării / dup<ă> / țării/ lucru<ri> // 25 dumnezeiaști / șesul // 26 Maria / *corectat* din temelie A // 28 oraș // 29 Așijderea / Barnova / o au săvîrșit // 30 Sfetii Ioan // 32 Șipotele / patru]4 // 33 patriarș<i> // 34 binile // 35 stătător / 40]40.000 A / pungi de bani] lei / vizirul // 36 obicei // 37 mazilie // 38 vizir / să nu-i vie // 39 obicei //

țării. Urmînd lui Petru vodă, carele au făcut Galata de sus, carele
avînd bîntuială totdeauna de la turci cu dările, au strîns boiarii și țara și
le-au zis că nu mai poate să sature pîntecele turcilor cel fără fund. Și
luundu-ș<i> zioa bună de la toți, au lăsat domniia și s-au dus prin Țara
5 Leșască la Veneția, unde și viața sa ș-au săvîrșit cu pomenire vécinică
în țară.

Să cunoaște că acești domni mume drépte au fost aceștii țări, iar nu
vitrege, cînd pentru obiceiau să nu să facă în zilele lor, ca să
îngreuiaze țara, ș-au lăsat domniile și asupra țării n-au priimit să fie
10 de la dînșii. Așa au făcut și Barnovschii vodă, măcar că cu foarte prost
f. 420 sfat, căci după mazilie n-au mers la Poartă. Ci cumpărasă/ un tîrg în
Țara Leșască, anume Ustiia, cu cîteva moșii, nu departe de Nistru și
după mazilie au mers acolo cu toată casă lui. Și au domnit Barnovschii
vodă ani 4.

15

MOLDAVIA.

DOMN 43. DOMNIE 47. Cap 43. ALEXANDRU VODĂ AL ȘASELEA, FIIU RADULUI VODĂ CEL MARE.

Acéste trei domnii: a lui Alexandru vodă, feciorului Radului vodă,
și domnia dîntîi a lui Moisei vodă și a lui Alexandru Iliăș vodă supt un
20 cap le închidem, căci că toate acéste domnii au fost scurte, unele cîte o
jumătate de an, altele puțin oarece au trecut peste an și nici lucrur<i>
ce s-au întîmplat în vremile lor nu s-au însemnat.

Mai cu greu mi-au fost, iubite cetitoriule, a scrie de acéste domnii
decît de céle mai de demult ce au trecut. Că de acéste domnii, ce mai
25 sus zicem, nicăiri, la nici un létopiseș strein, pomenit nu să află; ori
f. 420^y pentru/ scurtarea lor, ori căci nimica așa ales nu s-au întîmplat în zilele
lor. Ci cît am putut înțelége den boiari bătrîni, ce au fost în zilele lor,
mergînd cursul anilor pre rîndul său, î<i> însămnăm.

După eșirea lui Barnovschii vodă în Țara Leșască au venit domnu
30 în țară Alexandru vodă, feciorul Radului vodă celui Mare. În véstia
tătîne-său ce avea la Împărăție i să dedése domniia. Ci cu cît iaste
ceriul de la pămînt, cu atîta era departe de firea tătîne-său, fiind om și
de trup și de fire slăbicios și bolnav. De care înțelegînd Împărăția că

1 țării / Pătru / care // 2 lipsește cu dările / strînsu // 3 pîntecile // 4 luîndu-
ș<i> // 5 Veneția / viața / lipsește sa / vecinică // 7 mume]matec M // 8 vitrege]maștihă M //
7-10 lipsește Să cunoaște... să fie de la dînșii // 10 lipsește foarte // 11 căci că / mazilie /
mersu / cumpărase / tîrgu // 12 moșii]ocine M // 13 dup<ă> mazilie / mersu // 13-14 Și au
domnit Barnovschii vodă ani 4]Iară domn în locul lui au venit Alexandru vodă, feciorul
Radului vodă celui Mare M // 15-17 lipseșc M // 15 Moldavia B, ad. marginal A // 16
lipsește Domn...Cap 43 / Alicesandru vodă al 6, fiiul / ad. marginal 7134 p<o>1, 1626 p<o>1
A // 18 Aceste / Alicesandru / feciorul // 19 domniia / repetă a lui / Moise / Alixandru vodă
Iliiaș // 20 aceste // 21 oareșce // 23 după iubite ad. frate / cititoriule / aceste // 24 de]dă /
aceste // 25 striin // 26 zilile // 27 din boerii / zilile // 28 însemnăm // 29 Barnovschi // 30
Alixandru / vestea // 32 cu]că // 33 slăbănog / înțelegîndu //

nu iaste vrédnic de a domni o țară ca aceasta, de margine, și neîmplinind bine jumătate de an, i-au venit mazilia.

Însă să ispitise Barnovschii vodă oarece la margine și trimisese pre Nicoriță hatmanul la Toporăuți în zilele domniei lui Alexandru vodă. Ci i-au eșit cu oști Vasilie Lupul vornicul și Grama stolnicul și au gonit pre Nicoriță hatmanul de la marginea țării. Domnit-au Alexandru vodă an p<o>l./

f. 421

VALAHIA.

VI<ea>to 7138 <=1630>. DOMN 38. DOMNIE 44. Cap 38. LEON VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI ȘTEFAN TOMȘA VODĂ.

După mazilia lui Alexandru vodă Iliiaș au venit domnu de la Poartă Leon vodă. Și s-au așezat cu cinste în scaun în București. Iar Matei vodă pre acea vreme au fost boiaren de i-au zis aga Matei, feciorul danciuului, vornicul din Brîncoveni. Carele în zilele lui Leon vodă fiind zapciu de dăjdi în județul Românilor și asupra săracilor puindu-se biruri multe și gréle s-au spart județele de peste Olt și au fugit unii peste munte, alții peste Dunăre. Deci boiarii ce au ținut județele, neavînd de unde lua bani din țară, s-au îndatorit pre la turci și pre la baigii de au plătit de bir județele cite erau asupra lor. Deci boiarii văzînd atîta răotate și stingerea caselor lor, și mai virtos că aprozii nu mai lipsia din casele lor pentru bani, de le lua treapd cite 30, 40 ug<hi> odată și din țară nu avea de unde să mai dea, au fugit toți boiarii de peste Olt preste munte, în Țara Ungurească, oct<omvrie> 17, l<ea>t 7138 <=1630>, anume Matei aga Brîncoveanul, Aslan vornicul și Gorgan spătariul, Barbul paharnicul Brădescul și Mitrea vist<iernicul>/ și Mihai postelnicul și cu mulți boiari. Iar Mihai spătariul Coțofeanul și Dumitru slugériul Filișanul au fost pribegit mai nainte și le era lăcuința la Hațag.

f. 421^v

Deci și ei, înțelegînd de pribegirea acestor boiari, le-au eșit înainte, împreună și cu un nemeș, anume Berbat Micleuș și cu fiu-său Mateiaș și împreunîndu-se cu dînșii au trecut muntele prin plaiul Vilcanului, Ogorjile în Țara Hațagului, în luna lui oct<omvrie>. 23, joi, de s-au așezat cu toții la un loc, unde mare cinste și multă socotință au avut de la Racoț<i> Gheorghie, craiul Ardealului și de la grohul și de Zolomi David și de la toț<i> nemeșii.

2 jumătate / mazilie // 3 Barnovschii // 4 zilele domniei / Alixandru // 5 vornic / stol<nicul> // 6 hat<manul> / țării // 6-7 lipsește Domnit-au ... an pol M // 6 Alixandru // 8-11 lipesc C // 8 Valahia B, ad. marginal A // 9-11 lipesc // 12 mazilia / Alixandru / lipsește Iliiaș / venit-au // 13 după Leon vodă ad. feciorul lui Ștefan vodă Tomșa / așzat // 14 boiari // 15 vornic / zilele // 17 puindu-să / județile / de]du // 19 județile // 20 județile // 21 văzîndu // 21-22 lipsește și mai virtos ... casele lor // 23 ug<hi>]de galbeni / nu mai avea // 24 du peste // 25 ad. marginal Ștefan, 7138 A // 26 vornic / lipsește și ¹⁻²/ spăt<ariul> / pah<arnicul> // 28-33 lipsește Iar Mihai spătariul ... în luna lui oct<omvrie> 23, joi C // 27 lipsește și ¹/ post<elnicul> / și alți boiari mulți // 28 spătar / lipsește și / slug<erul> Filișan // 30 înțe<le>gîndu // 31 nemiș / fii-său // 32 împreunîndu-să / dînșii // 34 așzat // 35 Racoți // 36 nemișii //

Iar Leon vodă au trimis pe Petru armașul cu cărți la Matei aga și la alți boiari, cu mare jurământ, ca să vie în țară la casele lor, că nu vor avea nici un fel de nevoe. Și n-au vrut să vie. Mai trimis<e> Leon vodă și a doa oară pre Calotă cluceriul din Popești și pre Dima din Bezdina

5

cu cărți cu mare jurământ; și tot n-au vrut să vie. Iar au timis pe al treilea rînd pre părintele Theofil, episcopul de Rîmnic și pre Hrizea vornicul și pre Radul logofătul din Desa cu cărți cu mari jurămînturi ca să vie pribégii la casele și moșiile lor și tot n-au vrut să vie, că n-au crezut.

10

f. 422

Într-acea vreme s-au fost întîmplat de au fost trimis împăratul turcesc pre un agă mare la craiul Ardealului. Atuncea/ s-au strîns toți rumânii carii fugise din țară acolo pentru nevoile și dăjdiile cele grêle, mai mult de 1000 de oameni, de s-au pîrit de față cu Hrizea vornicul, înaintea craiului. Iar deaca au venit părintele episcopul Theofil și cu Hrizea vornicul din solie făr-de ispravă au mai trimis Leon vodă și a patra oară pre Radu logofătul și pe Stanciul postelnicul din Dilga și pre Iane post<elnicul> din Pleșoi și pe Preda vornicul din Ceplea cu cărți cu multe jurămînturi, ca să vie pribégii la casele lor. Deci cînd au agiuns la Tîrgul Jiului s-au întîmpinat cu strejile boiarilor, fiindu-le

15

20

Iară aga Matei cu alți boiari și cu oastea ungureasă și cu mulți roșii și slujitorii de preste Olt venia pre urma strejilor pre plaiul Vilcanului, pînă au trecut în țară. Ci prinzind de veste Leon vodă, trimis-au pre Mihail spătariul cu oști de strajă împotriva agăi Matei. Și întîmpinîndu-se cu dînșii la sat la Ungurei, acolo s-au lovit strejile de față și au biruit pre Mihul spătariul cît abia au scăpat cu fuga. Iar Leon vodă deaca au auzit de această veste rea, îndată au trimis pre doamna lui și cu toate jupînesele boiarilor la Giurgioiu.

25

30

f. 422^v

Și la avgust 21 de zile, fiind cursul anilor 7139 <=1631> eșit-au și Leon vodă cu toate oștile întru întîmpinarea/ agăi Matei, mergînd pînă la Argeș la sat la Priseceni. Și acolo s-au sfătuit cu toți<i> boiarii și cu slujitorii, dînd dărăbanților lefile, tot galbeni de aur. Și iar s-au întors înapoi la scaun, tăbărîndu-se cu oștile din jos de Mănăstirea lui Pană vistiariul (ce se chiamă Sfînta Ecaterina), lîngă drumul Giurgioiului, avînd grijă mare.

35

1 trimis / Pătru / ad. marginal Leon, 1630 A // 2 lipsește la / lipsește că // 3 trimis-au // 4 doao <a>ra / cluce<rul> // 5 pe|și // 6 Theofil|Theodosie // 7 vornic/ Rad<u> log<ofătul> // 8 pribegii / la casele lor și la // 10 trimis // 11 turcescu / Atunci / strînsu // 12 carei // 13 o mie // 14 daca /Theofil|Theodosie // 15 vornic / făr<ă> ispravă // 16 log<ofătul> / pre // 17 post<elnicul> / vor<ni>c // 18 și cu multe / pribegii / cîndu // 19 ajunsu / întîmpinat // 20 Brădescul pah<arnic> /după Coțofeanul ad. spăt<ar> / prinsu // 21 log<ofătul> // 22 iar / oaste // 23 peste / vena / pe² // 24 pîn<ă> / prinzînd / veste // 25 Mihail|Mihul / spăt<arul> / streajă // 26 întîmpinîndu-se / dînși: // 27 spăt<arul> // 28 daca / veste // 29 jupînesile // 30 lipsește 21 de zile / ad. marginal Leon, 7139 A / lipsește și // 31 oști<le> / întîmpinarea / pîn<ă> // 32 Presiceni // 33 dîndu /dorobanților / întorsu // 34 tăbărîndu-să // 34-35 jos de Bucureștii, din josul Mănăstirii lui Pană vistiariul / chiamă // 36 avîndu //

RĂZBOIUL LUI LEON VODĂ CU MATEI AGA ȘI CU ALȚI
PRIBEGI.

Iar cînd au fost la avgust 23 de zile s-au lovit oștile de<a>supra
viilor, din jos de Mănăstirea lui Mihai vodă și au fost izbînda lui Leon
5 vodă. Căzut-au într-acei războiu mulți oameni de sabie, de tot felul. Și
au perit Nedelco căpitanul den Ruș<i>, prinzînd și pe Preda
Brîncoveanu, nepotul agăi Matei și pe Radul logofătul din Desa, carii
ș-au răscumpărat viața de la Leon vodă cu bani. Tăiat-au și pe Adam
banul și pe Preda Florecoiu din Greci, acolo, în tabără. Și au înțepat și
10 pe Prepusa armașul, trimițînd și la Împărăție mai mult de 40 de unguri
vii. Și au făcut Leon vodă o movilă mare de trupuri lîngă drumul
Giurgiovului. Într-acei războiu au împușcat pre Voicilă căpitanul de
sîrbi într-o coastă.

Iară Matei aga și cu Tudosie spătariul și Gorgan spătariul și
15 Filișanu și Brădescul și Petre slugeriul și cu alți boiari ciț<i> au scăpat
din război au fugit preste Olt și s-au închis la Mănăstirea Tismana, de
au șezut acolo zéce zile. Iar Leon vodă îndată au trimis după dînșii pre
cumnatu-său/ Boul, ce era ban la Craiova și cu Nedelco Boteanu cu
oști ca să ajungă pre Matei aga.

Deci fiind închiși la Tismana, acolo i-au ajuns oștile de s-au bătut
20 trei zile și nimica nu le-au putut strica. Deci s-au întors oștile iar înapoi
și au prădat țara de peste Olt foarte rău. Iar Matei aga văzînd că s-au
dus oștile, au eșit din mănăstire, de au mers în sat în Izvarna, în
județul Mehedinților, la casa Stoicăi Uncheașul, carele i-au fost
25 povață, de l-au suit într-un munte pre aga Matei și nimica nu i-au putut
strica, ci s-au întors cu oștile iar înapoi, trecînd muntele în Țara
Ungurească, așezîndu-se la Caravan Sebeș. Iar țara de preste Olt
avut-au mult jaf, pradă și nevoe de la Leon vodă și de oștile lui.

Întru acea vréme era la marginea Dunării Abaza pașa, carele
30 înțelgînd de pustiirea țării cum au răsipit-o domnii streini cu grecii
țarigrádéni, au făcut sfat ca să aducă pre Matei aga de la Ardeal și să-l
facă domnu țării, că vor avea săracii odihnă de la dînsul. Și au trimis la
dînsul pre popa Ignatie sîrbul din Nicopoe, ca să vie să-l facă pașa
domn țării. Și s-au împreunat cu dînsul la Făgăraș. Iar Leon vodă iar au
35 trimis pre părintele vlădica Serghie și pre Ivașco vornicul Bădeanu și
pre Grigorie comisul cu cărți cu mare jurămînt la Racoți<i> Gheorghie
craiu și la Matei aga și la ceialalți boiari, ca să vie la casele lor./ Deci

f. 423^v

1-2 lipsește C // 1 cu alții|boiarii // 2 pribegi // 3 av<gust> / *ad.marginal*
Leon, 7139 A / lipsește de zile / deasupra // 6 den|de la / Ruși / prinzînd // 7 log<ofătul> / carii //
8 viața / pre|pă // 9 Floricoiu // 10 pre Pusa B, C / trimițînd // 12 pe // 13 căpit<anul> / coastă|
coapsă C // 14-15 Gorgan spătariul i Mihai spătariul i Dumitru slugerul i Barbul paharnicul i
Petru slugerul C // 14 Iar aga Matei / Tudose / spăt<arul>¹⁻² // 15 Filișan / slugerul // 16
războiu / peste // 17 șzut / dînșii // 18 cumnată-său // 20 ajunsu // 21 nimic / întorsu / lipsește
iar // 22 de|du / văzînd // 23 mersu // 24 jud<e>| Meh<e>d<inților> / Stoică<i> Unchiiaș care
au fost // 25 nimic // 26 întorsu // 27 așezîndu-să / Sébeș / de|du / peste // 29 care // 30 țării /
risipit-o / strîni // 31 țarigrádéni // 32 țării // 34 domnu țării / dînsu // 35 Serghie|Grigore C / după
vlădica anulat Ignat A / vornic // 36 comis / Racoți //

o samă de boiari anume Filișanul și Coșofeanul și Brădescul și Petre slugeriul și Barbul din Poiani și Ionașco din Gaiu au venit de s-au închinat la Leon vodă. Și le-au dat tuturor plăști și i-au boerit. Și după dînșii au venit și Aslan vornicul și l-au pus ban mare la Craiova.

- 5 Iară la luna lui iunie 21 de zile, fiind cursul anilor 7140<=1632> venit-au un capigiu de la Poartă cu schimni-ceauș, dimpreună cu Preda spătariul, feciorul Nicăi vist<ierul> și au mazilit pre Leon vodă, de s-au dus la Țarigrad. Și numaidecît boiarii țării trimiseră pre Drăgușin și pre Nicola de Glogova cu cărți la aga Matei, făcîndu-i șire de mazilia lui Leon vodă și să vie la casa lui cu bună pace.

- 10 Deci Matei aga, înțelegînd de aceasta, au dat mulțemită lui Dumnezeu. Și fiind om supărat de streinătate socotit-au să vie în țară. Ci mai nainte de această veste cu 5 zile au fost trimis pre cumnatu-său Gorgan spătariul la Alexandru vodă Iliiaș, domnul Moldovei, ca să facă pace; și acolo fu omorît de dînsul. Iar Matei aga ș-au luat zioa bună de la Gheorghie Racoți, craiul Ardealului și de la toț<i> némișii, ca să vie în țară. Ci craiul pentru multă slujbă dreaptă ce i-au făcut, cînd i-au venit nemișii asupra la Tocai, n-au vrut să-l lasă să vie făr-de oameni, ci au trimis pre Vaida Bun, capitanul de unguri, cu o samă de oști, de au petrecut pre Matei aga cu mare cinste de la Caravan Sebeș
- f. 424 în luna lui av<gust> 2 zile./ Și de acolo au concîit la sat la Corn, pre locul turcesc, eșîndu-i înainte beiful de Rușava cu poclon și cu mare cinste de s-au împreunat. Și i-au dat beiful mulți bani ca să fie de chieltuială și de lefi. Apoi au trecut muntele dincoace, pre plaiul
- 20 Drinovului și au tăbărit în siliștea Prișnii, ca să vie la casa lui.

- 25 Iară de la împărăție au fost dată domniia Radului vodă, feciorul lui Alexandru vodă Iliiaș, fiind tată-său, Alexandru vodă, domnu la Moldova. Și după ce au trecut aga Matei muntele, iar boiarii și roșii<i> cu toț<i> slujitorii și cu toată țara de peste Olt au eșit întru întimpinarea agăi Matei și au făcut sfat mare, socotind cum că țara iaste prădată și mîncată de streini și de greci și cum că nu vor putea aștepta pre Radul vodă cu atîta datorie, ca să-i mai mînînce și să-i prade ca și mai nainte. Ci au rugat toț<i> pre Dumnezeu și au luat pre Matei aga cu sila de l-au dus la Mehmet Abaza pașa din Nicopoe; și
- 30 după ce s-au împreunat cu pașa numaidecît l-au îmbrăcat cu caftan de domnie. Și de acolo au început a scrie cărți în țară, numindu-se Io Matei Basarabă voevod, dîndu-i Abaza pașa surlari ca unui domnu și

1 seamă / Brădescu // 2 sluge<rul> lipsește și // 3 lipsește și¹/ Și i-au boerit îmbrăcîndu-i cu caftane. Și după dînșii / plăști, *explicit marginal* caftane A // 4 vornic // 5 Iar / iulie 24 dni 7140 C // 6-8 venit-au de la Poartă de au luat domniia lui Leon vodă. Și îndată au purces de s-au dus la Țarigrad. Și au domnit ani 2 pol, fără 8 zile. Iar boiarii C // 6 dinpreună // 7 spăt<arul> / mazilit // 8 țării // 9 lipsește și pre Nicola de Glogova C / de<din> / mazilia // 10 lui // sa // 11 mulțumită // 13 cumnată-său // 14 spăt<arul> / Alixandru / lipsește domnul Moldovei / lipsește ca // 16 Racoți<i> // 18 nemișii / lase / fără de // 19 căpitanul / seamă // 21 avgust / Cornu // 22 turcescu // 23 să-i fie // 25 seleștea // 26 Iar // 27 Alixandru / lipsește Alexandru vodă²// 28 Și / Iar / dup<ă> // 29 de<du> // 30 întimpinarea // 34 Mehmet pașa Abaza // 35 dup<ă> / împreuna<i> / <im>brăcat // 36 numindu-să // 37 Basarab / surlari și cu toată taifaoa meterhanélie ca unui //

turci beșlii de la Diiu și de la Nicopoe de l-au adus la scaun să fie domnu Țării Muntenești.

Și au domnit Leon vodă ani 3./

f. 424^v

MOLDAVIA.

- 5 7138.1630. DOMN 44. DOMNIE 48. Cap 44. MOISEI VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI SIMEON MOGHILA VODĂ.

După maziliia lui Alexandru vodă au venit cu domniia de la Poartă Moisei vodă, om blind la fire ca un miel, nelacom, nimăruu cu rău.
10 Multe case de jos au rădicat la cinste, ales pre Ciogolești. Pace de toate părțile avea, numai de datornicii turci multe strînsori și sile era. Și așa toată țara să umpluse de oameni răi, atîta cît și la vedere umbra bulucuri de prăda și jăfuia pre oameni, pînă lingă oraș.

Dar precum toate domniile nu sînt fără nepriateni și mai ales
15 domnii mai mulți nepriateni au, că precum copacii cei mai înalți, mai multe vifore și mai iuți vînturi sprijinesc, așa și Moisi vodă, avînd nepriateni la Împărăție, îi scornise că va să fugă în Țara Leșască, ca și Barnovschii vodă. De care lucru înțelegînd Împărăția, au trimis poruncă pe taină la Cantemir pașa să margă și să-l pornească din scaun spre Împărăție. Iar de va vedea că ia/ într-altă parte, să-l prinză și să-l
f. 425 20 trimacă la Poartă.

Și așa, neștiind Moisei vodă nimica, fiind Cantemir pașa la Țuțora sprinten cu o samă de oșteni, au trimis pre un ceauș cu cărți de mazilie la Moisei vodă. Și numaidecît gătindu-se au purces spre Țarigrad. Și au
25 domnit Mosi vodă an 1.

7139, 1631. DOMN 44. DOMNIE 49. Cap 44. ALEXANDRU VODĂ ILIIȘ CU A DOOA DOMNIE.

Cum s-au vestit de domnia lui Alexandru vodă mare mîhniciune au
30 fost între boiari și voe rea în toată curtea, știind cu toții firea acelui domn. Ci au făcut sfat cu toții și au purces toată fruntea boiarilor la Țarigrad cu jalobă la Împărăție, pentru greutatea ce petrecea țara de domnii ce nu știa obiceiul ei, și ca să-i strice domniia, anume Lupul Vasilie vornicul ce au stătut mai pre urmă și domnu, Cehan vornicul,

1 și de la Diiu beșlii turci și de la Nicopoe asemenea, de l-au dus // 1-3 beșlii ajutor. Luîndu-și ziua bună de la pașa au purces de la Dunăre septembrie 17 dni și au intrat în scaun în București, septembrie 20 dni 7141 C // 2 Țării // 4-7 lipsesc M // 4 Moldavia B, ad, marginal A // 5-7 lipsesc // 8 dup<ă> maziliia / Alixandru // 9 după Moise vodă ad. feciorul lui Simeon Moghila voevod B, feciorul lui Simion vodă M / nimumui // 10 le-au rădicat // 12 afit / vedere // 13 bulucuri de strica, prăda, jăfuia / pîn<ă> // 14 făr<ă> // 16 sprijănescu / Moise // 19 scaon // 21 trimiță // 22 Moise // 23 sprintin / seamă / oșteni / lipsește un / mazilie // 24 Moise / gătindu-să // 25-27 lipsesc M // 25 Moise // 26 lipsește 7139... Cap 44 / Alixandru // 28 Alixandru vodă luînd domniia al doilea rînd, leat 1631, cum s-au vestit de domniia lui, mare mîhnire // 29 în]întru // 30 domnu / cu toții au făcut sfat // 31 jalbă / greotacea // 33 vornic / lipsește mai / vornic //

f. 425^v

Savin hatmanul, Costin postélnicul, Uréche spătariul, Buhuș vistiiarnicul, Furtună comisul, Bașotă logofătul și alți boiari, pînă la cincizeci de boiari/ afară dintr-alte capete de țară, de au mers cu toții la Poartă. Iar Ghenghia logofătul și Ianache postélnicul rămăsese caimacami la scaun.

5 Nepurces din Țarigrad au apucat boiarii pre Alexandru vodă cu domnia, că aflase el de boiari că vin cu pîră și cum că nici într-un chip nu-l priiméște țara. Trimis-au înainte boiariilor Alexandru vodă pre Batiște Veveli și pre ceauș Batiște să le grăiască cu bine și să tragă pre
10 boiari în partea lui. Cariii fiind făr-de știrea veziriului și văzînd atîta capete n-au cutezat ceaușii a le face silă; și încă pre Batiște l-au suduit foarte tare, ales Cehan vornicul.

Însă la curțile împărăiilor multe răotăși pot să se facă, făr-de știrea celor mai mari. Așa s-au întîmplat și acelor boiari. Că pînă <a> ajunge
15 ei la veziriul, au venit într-o noapte (poate fi cu voia chehaialei veziriului, carele multe face făr-de știre) și au legat pre ciț<i>vă boiari ce au fost mai capete și i-au ținut închiși<i> tot prin eșitori; ci numai le-au căutat boiariilor a face așezămînt și legături cu Alexandru vodă. Să mai ispitise boiarii, după ce eșise de la închisoare, să mergă la
20 veziriul, și era gata lucrul acela. Ci s-au întîmplat perire veziriului; că mergînd de la curțile împărătești la saratul său, l-au ucis înicéerii cu pietri. Deci numai ci le-au căutat boiariilor a priimi pre Alexandru vodă./ Și mergînd la Patrierșie au făcut jurămînturi boiarii lui Alexandru vodă și el așijderea boiariilor; și așa au purces din
25 Țarigrad spre țară.

f. 426

Iară deaca s-au așezat Alexandru vodă la scaon (lupul schimbă părul, iar nu firea), tot pre calea acéia, ca și la domnia dintii au purces lucrurile. Ci boiarii cîrpiiia cum putea trebile țării, iar domnul mai mult îș<i> petrecea cu Batiște Veveli.

30 Pre acea vréme în Țara Muntenească să rădicase boiarii și țara asupra lui Leon vodă pentru multa trufie și marea lăcomie ce era într-acel domnu. Și dintre toți boiarii Țării Muntenești era cap Matei aga. Și de amestecăturile acelor vremi Alexandru vodă scosese de la Poartă
35 domnia Țării Muntenești fiu-său, Radului vodă. Și după ce au venit stiag de la Împărăție feciorului său de domnie, l-au pornit cu cîtăva gloată de aicea den țară. Ci prinzînd de veste Matei vodă domnul muntenesc, le-au eșit înainte cît d-abia au scăpat și însuș<i> Radul vodă cu apărarea unora din moldoveni, ce-au fost pe lîngă dînsul.

1 post<elnicul> / spăt<arul> // 2 visternic / logo<făt> / și alții pîn<ă> // 3 mersu // 4 Ghencea log<ofătul> / post<elnicul> / *ad. marginal* Alexandru, 7139 A // 8 priiméște / Alixandru // 10 Care / veziriului // 12 vornic // 13 să s<e> // 14 lipsește mai / lipsește și / pîn<ă> // 15 viziriul / chehaialii // 16 viziriului / făr<ă> stire // 17 ișitor // 18 așezămînt / Alixandru // 19 dup<ă> / meargă // 20 vizirul / veziriului // 22 Alixandru // 24 lu<i> Alixandru / așijderea // 26 Iar daca / așezat Alixandru / *ad. marginal* Alexandru, 7139 A // 27 iar firea nu / acéia // 28 țării // 31-32 într-acel]la acest // 32 dintre/ Țării Rumânești // 33 Țării // 34 întru]in / Alixandru // 35 Țării / fii-său / dup<ă> // 36 steag de domnie fecorului său, de domnie, l-au pornit // 37 din / veste // 38 muntenescu / d<e>abia // 39 moldoveni / pe]pă / unora, *explică marginal* : cupariul A //

f. 426^v Nici într-un chip nu putea uita Alexandru vodă fapta boiariilor ce
 făcuse împotriva lui, cu venirea la Țarigrad. Așșderea și boiariilor nici
 într-un chip lucrurile ce foarte era proaste la toate trebile ale lui
 5 Alexandru vodă nu le/plăcea. Și dintr-acestia adăogîndu-se necredința
 și prepunerea din zi în zi, pusese gînd Alexandru vodă numai să
 omoară pre o samă de boiari, ales pre Lupul Vasilie vornicul și pre
 Cehan vornicul și pre Savin hatmanul, pre Buhuș vistiariul și pre
 10 Uréche. Iar Costin postélnicul era mazil la țară; ci ori să-l tragă în
 partea sa Alexandru vodă, ori alt gînd avînd, îl chiamasă la curte și-i
 da hătămăniia. Ci văzînd Costin lucrurile îngroșate între domnie și între
 sfat, gînduri spurcate și réle, după cîteva zile ș-au luat zioa bună și s-
 au dus la țară. Iar celorlalți boiari toate gîndurile lui Alexandru vodă le
 descoperise Costandin Aseni, om de casa lui Alexandru vodă, cum că
 15 în zioa de Paști era să-i omoară cu sfatul lui Batiște; deci și boiarii
 umbla toți cu paza vieții.

CÎND S-AU RĂDICAT BOIARII ȘI ȚARA ASUPRA LUI ALEXANDRU VODĂ.

Și văzînd cu adevărat încéperea perirei lor de Alexandru vodă, ca
 20 cela ce să înecă, s-au vorovit cu toții și au dat știre țării care, fierbînd
 în greutăți și în netocmële, pre<a> lesne s-au pornit. Și nu numai
 curtea, ci și țărăniimea. Și atîta mulțime s-au strîns din toate părțile cît
 nu mai încăpea în tîrgu, ci umpluse locul pe supt Miroslava, strigînd
 pen toate ulițele pre greci./
 f. 427 Vasilie vodă era cap tuturor lucrurilor acestora. Daca au năbușit
 25 țara, au mers de ai spus domnului aiavea, cum că s-au rădicat țara și
 strigă pre greci; cărora le-au răspuns Alexandru vodă: „Daca să rădică
 pre greci, pre mine să rădică”. Și văzînd atîta mulțime, nu s-au apucat
 de nimica, ci numai avînd mare grijă și frică, ca să scape cu casa sa de
 30 noroade. Iar la purcéderea domniei au mers toți<i> boiarii la curte și să
 nu să fie pus cu toții să oprească desfrînată prostimea, pozna mare și
 deabiia prilejită în vreo țară s-ar fi întîmplat. Ci tot pre lîngă domnie au
 mers boiarii, oprînd și potolînd țărăniimea. Iar mai nu era în putérea
 boiariilor a opri pornirea mulțimei. Ci și lui Vasilie vodă zicîndu-i că
 iaste și el din greci, au zvîrlit unul cu un os și l-au lovit în cap; din
 35 care lovitură au fost Vasilie vodă multă vréme rănit.

O, nestătătoare și niciodată încredințate lucrurile lumii, cum
 strămută toate și le turbură și face lucruri împotrivă, cînd iaste cu cale
 să fie frică celor mai mici, de cei mai mari. Iar curgerea lumii aduce de

1 Alixandru // 2 Așșderea // 4 Alixandru / dintr-acestea // 5 gîndu Alixandru //
 6 omoare / seamă / Vasile vornic // 7 vor<nicul> / vist<ernicul> // 8 post<elnicul> / mazil / țară
 Țarigrad // 9 Alixandru / îl chiamă // 10 dă / văzînd // 11 dup<ă> // 12 Alixandru // 13
 dăscoperise / Alixandru // 14 zio<a> / omoare / lipsește și // 16-17 lipsește M // 16 Cîndu // 17
 Alixandru / ad. marginal Alexandru, 7139 A // 18 începerea / Alixandru // 19 țării / carei // 20 în
 greutăți / îngreuiată / prea // 21 strînsu // 23 ulițele // 25 mersu / aiava // 26 răspunsu Alixandru //
 27 mulți<me> // 28 nimic / grije // 29 purcederea / mersu // 30 poznă // 31 de<e>abiia / prilejită //
 32 mersu / oprîndu / potolîndu mulțimea țărăniimei / puterea // 33 pornirea / puterea // 34 den // 37
 cîndu //

f. 427^v

iaste de multe ori celui mai mare grije de cei mai mici. Fericiț<i> sint împărații, craii și domnii carii domnesc așa ca să nu le fie nicidată tēmere de/ cei mai mici.

5 Un craiu de Englitera de cîte ori să îmbrăca diminețile, de atîtea ori zicea lui-ș: „Adu-ț<i> aminte că de multe noroade de oameni ești stăpîn”. Domnii cei buni și drepți fără grije și desfătați stăpînesc, iar cei răi tot cu tēmere.

Deaca au ajuns domniia în șesul Bahluiului, aproape de Mănăstirea Balica, tot locul era plin de oameni și striga: „Dă-ne, doamne, pre greci”. Unii hăicăia, alții jefuia. Și acolo au cerșut să le dea pre Batiște, carele era tot aproape de Alexandru vodă. Văzînd strigarea lor, nu sta domniia de grija lui, ci de a sa. Și numai ci i-au zis să se depărteze de la dînsul. Și așa, apucîndu-l, l-au dat pre mîna țaranilor. Nespusă vrăjmășie a prostimei. Și așa, făr-de nici o milă, de viu, cu topoarăle, l-au făcut fărime. Și pînă într-atîta au obrăznicit unii, anume Bosie Lăpușneanul, cît nici mantaoa din spinarea lui Alexandru vodă, că bura a ploae, n-au scăpat.

f. 428

De frica, țărănimei, ce era pen tot locul, să nu între Alexandru vodă îndată la pădure și boiarii încă așa socotie să se mai depărteze de gloate la loc deșchis, fără pădure, l-au pornit pe drumul Braniștei, pe dincoace de Bahluiu, rînduind și seimēni cu arme pe lîngă dînsul. Apoi, deaca s-au întors/ boiarii, au stătut la grîjă să nu ia Alexandru vodă calea din Braniște spre Cantemir pașa la Bugeac. Ci îndată au ales o samă de boiari, cu Buhuș vistiariul și i-au trimis la Braniște, după Alexandru vodă, să apuce calea pre la Huși, pre Bîrlad în jos. Iară Alexandru vodă dacă au văzut gloatele viind după sine la Braniște, mai rău s-au spăimîntat decît întîi, că-l părăsise și seimēni toț<i> și copiii din casă. Iar dacă s-au apropiat boiarii, le-au zis Alexandru vodă cu lacrimi: „Mă rog pentru fiiul meu Radul vodă să-l lăsaț<i> cu viață”. Și au răspuns Buhuș vistiarnicul: „Să n-aibă nici o grijă, nici să gîndească măriia sa că au venit cu vreun rău. Numai poftēște țara pre măriia sa să margă pre Bîrlad, spre Galaț<i>, să nu aducă vreun rău asupra țării cu tătari”. Și i-au jurat să n-aibă nici o grijă. Și într-acesta chip au priimit și Alexandru vodă că pe unde iaste voia țării, pre acolo va mērgē. Și au purces spre drumul Bîrladului, orînduind boiarii iar pre seimēni pre lîngă dînsul și pre copiii carii îl lăsase și cîț<i> va boiari petrecători pînă la Galați.

La Tecuci au eșit și Costin postēlnicul înainte-i de la Putna și l-au

1 Fericiți // 2 carei domnescu // 4 de]din / diminēțiile // 5 Adu-ți // 6 făr<ă> / stăpînescu // 8 Dacă / ajunsu / șăsul / după ajuns anulat / boiarii A // 10 jăfuia // 11 Alixandru // 12 ce^t // 13 depărteze // 14 fără nici // 15 pîn<ă> într-afii // 16 Lepușneanul / mantoa]imurlucul / Alixandru // 17 că bura a ploae]fiindcă ploa // 18 pen]peste / Alixandru // 19 socotise // 20 făr<ă> / Braniștii // 21 Bahluiu / seimeni // 22 dacă / întorsu / grije / Alixandru // 24 seamă / vist<ierul> / dup<ă> // 25 Alixandru // 26 Iar Alixandru / ad. marginal Alexandru, 7139 A / gloate / după sine]dupe dînsul // 27 lipsește mai / seimenii // 28 Alixandru // 29 Boiari, mă rog // 30 viață / răspunsu / vist<ierul> / Să n-ai grije măriia ta, că n-au venit nici cu un rău // 31 poftēște // 32 pe măriia ta să mergi / Galați / aducă]vie // 33 țării / tătarii / i-au jurat]le-au făcut jurămint // 34 într-acest / Alixandru // 35 țării / pe / mērgē // 36 seimeni / copii / care // 37 pîn<ă> // 38 au]i-au / post<elnicul> / înainte.

petrecut cu cinste și cu conace pînă la Galați, plecîndu-l să vie la împăcăciune cu boiarii și să vie iar în scaon, luund Costin postelnicul acea grijă asupra sa; și nici într-un chip n-au vrut să priimească, ci au trecut Dunărea la Galați spre Țarigrad. Domnit-au ani 2./

f. 428^v 5

MOLDAVIA.

7141, 1633. MIRON BARNOVSCHII MOGHILA VODĂ L-AU
CHIEMAT ÎMPĂRĂȚIA DIN ȚARA LEȘASCĂ SĂ-I DEA
DOMNIA A DOA. ȘI MERGÎND LA POARTĂ I-AU TĂIAT
CAPUL.

10 După ce s-au văzut boiarii și țara mîntuiți de domnia lui Alexandru
vodă Iliiaș, au stătut cu toții după alesul domnului nou. Striga cu toții
să fie Lupul Vasilie vodă. Însă îi da și legături ce va lua din țară; și ce
s-ar lega pentru dări atunce, la acel ales, mai mult să nu ia. Ci văzînd
15 Vasilie vodă acele legături, ori că vedea pre ciț<i>va din capete că trag
spre Barnovschie vodă, n-au priimit într-aceia dată domnia, ci au
stătut și el la sfatul acela, să se trimiță la Barnovschii vodă în Țara
Leșască să vie iar la scaunul țării.

Nu era să treacă pre Barnovschii vodă și sferșitul zilelor trage
cu deasila pre om. Că au sosit boiarii cu veste la Ustia, unde ședea în
20 Țara Leșască, că țara iar îl poftéște să vie la domnie. Cu mare bucurie
au priimit acea veste (Neștiutoriu gîndul omenesc însuși, de sine, la ce
mêrge și la ce întîmplări pre urmă vine). Îndată au făcut știre craiului și
domnilor din Țara Leșască, poftînd voc să-și margă la scaunul țării ce-i
f. 429 de moșia sa. Și îndată s-au gătit din Ustia/ și au purces spre țară,
25 așteptîndu-l boiarii și slujitorii cu mare bucurie la margine.

Mai nainte de ce au purces Barnovschii vodă din Ustia, un leah
megiiaș de ai lui, totdeauna îl sfătua să nu meargă, să nu-și dea viața
fără grije, pe viață cu grijă și cu cumpănă, arătîndu-i lunecoase
lucrurile domniei de Moldova, fiind supt stăpînirea Turcului. Și ce
30 lipsă are, fiind ca și un domn în țara lor, fără grijă, cu sate și cu
tîrguri. Iar Barnovschii au răspuns leafului, la acele cuvinte: „Dulce
iaste domnia de Moldova”. Mai zicînd leahul: „Iară și obezile turcilor
încă sint gréle”. Și apoi așa au eșit cuvintele leafului, cum au zis.

Cum au sosit Barnovschii vodă în Iași din Țara Leșască, avînd
35 bucurie toț<i>, au stătut după gătire de calea Țarigradului, că altă

1 pîn<ă> // 2 scaun / luînd post<elnicul> // 4 la]de la / lipsește Domnit-au ani 2
M // 5-9 lipsesc M // 5 Moldavia B, ad. marginal A // 6 lipsește 7141, 1633 // 8 dooa // 10
Alixandru // 11 dup<ă> // 12 să fie Lupul Vasilie domnu, dar cu așăzămînt ce va lua // 13 atuncea
/ lipsește la / acel ales să <e> ia, iar nu mai mult. // 13-14 Ci acele / vedea]pricepea // 15
Barnovschii // 17 țării // 19 pre om cu deasila / vestea / Ustia / șădea // 20 îl pohtește iarăș<i> /
lipsește să vie // 21 veste / omenescu / însuș<i> // 22 merge // 23 pohtînd / meargă / scaon /
lipsește țării / ce-i] cel // 24 Ustia // 25 slujitorii și boiarii // 26 repetă de ce au purces /
Barnovschi / Ustia // 27 nu-ș<i> / vîiața // 28 făr<ă> // vîiață // 30 domnu / făr<ă> de grijă // 31
Barnovschi / răspunsu leafului / acele // 32 Mai zise leaful / Iar // 33 leafului // 34 Că cum /
lipsește din Țara Leșască / ad marginal Barnovschii, 1633, 7141 A // 35 toți / dup<ă> //

mijlocire nu era, ci numai să meargă la Poartă să ia de acolo domnia, după sărutarea poalei împărtești. Sfătuia mulți, în multe chipuri; și au cercat și la Abaza pașa, serascheriul de Silistra, ci n-au putut afla alt mijloc, numai de a merge la Împărăție.

f. 429^v 5 Și într-acea vreme să întimplase de chemase Împărăția și pre Matei vodă, domnul muntenesc, la sărutatul poalei. Și după câteva fapte și ale lui Matei împotriva Împărăției, cu scosul lui Leon vodă și apoi a Radului vodă, feciorul lui Alexandru vodă, iar tot era mai/ ușoare lucrurile lui Matei vodă, că n-au eșit într-altă țară, cum eșise 10 Barnovschii vodă supt ascultarea craiului leșesc. Deci turcii, ca să aducă mai lesne pre Branovschii vodă la mîna sa, fără zăbavă au pornit pre Matei vodă cu steag de domnie în Țara Muntenescă; iar Barnovschii vodă n-au putut scăpa de perire, precum vei afla la rîndul său.

15 Purcesese cu Barnovschii vodă mulțime de boiari, preoți, călugări, cu un gînd și cu un glas să se roage cu toții Împărăției să li se dea domnu Barnovschii vodă, între carii era și Lupul vornicul. Ci văzînd că mulți sfătuia pre Barnovschii vodă să omoară pre Lupul, știînd amestecăturile lui și mergînd Barnovschii vodă pre la Matei vodă prin București, au stătut Vasilie vodă, care să pomenește Vasilie Lupul 20 vornicul, văzînd că-i iaste a merge pre la Matei vodă, carele din Țarigrad știa toate umbletele lui, au nevoit cu toată mijlocirea ca să se întoarcă înapoi în țară, zicînd cătră Barnovschii vodă că l-or gîlcevi grecii pentru scosul lui Alexandru vodă; și pentru morțile ce șă făcuse în greci la scosul lui, n-au fost amestecat. Deci Barnovschii vodă, ca 25 un creștin ce era la fire, l-au slobozit.

f. 430 Iar deaca s-au adunat cu Matei vodă și au aflat că s-au întorsu Lupul vornicul îndată au răpezit după dînsul, să-l întoarcă. Ci s-au păzit Vasilie vodă cu mersu și nu l-au apucat în cale; nici era în puteria 30 lui Barnovschii vodă ca să trimiță/ să-i facă vreo răutate lui Vasilie Lupul vornicul, nefiîndu-i domnia dată și stînd după trebile lucrurilor sale.

De la Matei vodă au mers Barnovschii vodă pe la Abaza, prin Silistra. Dar și Matei vodă, cît au putut au luptat pentru dînsul și la Abaza pașa și la Poartă. Și să arăta Abaza pașa foarte blind și cu 35 cuvinte mîngîioase. Ci turcii cu săgeți de bumbac ucig pre [pre] oameni.

După ce au sosit la Țarigrad, văzînd veziriul atîta gloată de țară cu Barnovschii vodă, i-au învățat să nu strige pentru Barnovschii vodă, ci

1 la Țarigrad la Poartă / domnia // 2 dup<ă> / poalii // 3 sarascherul // 4 numai de a merge la Împărăție]ci numai să meargă la Poartă // 5 chemase // 6 muntenesc / poalii // 8 Alixandru // 10 Barnovschii / leșăscu // 11-13 vodă, n-au putut scăpa de perire și pentru ca să-l aducă în mîna sa, fără<ă> zăbavă au pornit pre Matei vodă cu steag de domnie în Țara Muntenescă; iar Barnovschii vodă, cum am zis, n-au putut // 14 ad. marginal Barnovschii. 7141 A // 15 să li să dea // 16 carei / vornic / văzîndu // 17 Barnovschi / omoare // 19 pomenește / Vasile Lupul vornic // 20 văzînd / merge // 21 umbletile // 22 lipsește întoarcă A / către // 23 Alixandru // 24 Barnovschi // 26 daca // 27 vor<ni>c / repezit dup<ă> dînsu // 28 vodă]Lupul / puterea // 29 răotate /; 30 lipsește Lupul vornicul / nefiînd / dup<ă> // 32 mersu / ad. marginal Barnovschii, 7141 A /; 35 ucig]omoară // 37 viziriul //

să tacă, să lasă pre mila Împărăției, că-i vor face perire. Ci gândind boiarii că iaste veziriul ajuns cu darului de la cineva, totdeauna striga și da răvășale la veziriul cum că nu priimesc pre altul. Și să punea cu gloatele la locuri ca acélia ca să se vază și de însuși împăratul. Și acéia
 5 apoi au mîncat capul lui Barnovschii vodă. Că pîra de la neprietenii nu lipsiia, mai ales de la Vasilie Lupul vornicul cu cărțile ce trimitea din țară pe la prietenii lui, cum că de-l vor slobozi viu pre Barnovschi vodă, Țara Moldovei va fi cu lésii una și iaste ca o iscoadă a lésilor. O, îndrăcite cuvinte a voitoriului de rău veninuri, ce nu scornéște
 f. 430^v 10 limba cea amară a neprietenului?/ Acélia adăogîndu-le la Împărăție asupra lui Barnovschii vodă, după fapta ce i să prilejise, de eșise în Țara Leșască și Abaza pașa încă-i era pîriș și mai ales zilele lui céle sfîrșite. Că într-acea vréme lovise și cazacii pre Marea Neagră; numai ci s-au ales cu sfatul Împărăției să piară Barnovschii vodă.
 15 Stătuse voia Împărăției pre toți cei ce venise cu dînsul ori să-i tae, ori să-i dea la catarge. Ci muftiul, capul legii turcești, n-au dat slobozenie zicînd: „Ce iaste vinovată gloata? Să se piarză capul și să vor potoli gloatele“.

DE MOARTEA LUI BARNOVSCHII VODĂ.

20 Au priceput Barnovschii vodă cu cîteva zile perirea lui (că-l închisése veziriul, cu porunca împăratului, cu cîteva zile mai nainte). Și dintr-acea închisoare scrisése o carte aici în țară, la mumă-sa și de pre cuvintele ce-au scris s-au cunoscut că au fost asupra morții. Și așa
 • într-o zi l-au luat de la Împărăție și la vedéria divanului, privind și
 25 însuși împăratul pre fereastră perire lui, i-au tăiat capul. Iar o samă de boiari, din capete, era închiși și aștepta și ei din ceas în ceas moartea. Iar alți boiari, mai de jos, și alți oameni era toț<i> înspăimînta<i> de grija morții și ascunși prin toate unghiurile au petrecut cîteva zile cu multă grijă.
 30 Nu putem lăsa a poméni de niște lucrur<i> ce s-au întîmplat în Țarigrad după perirea acestui domn, care nu numai/ aici în țară, ci și în Țarigrad să povestéște pînă astăzi. De un cal al lui Barnovschii vodă, pre carele ducîndu-l la grajdurile împărătești, s-au trîntit calul pe jos și îndată au murit. Iar a dooa zi, noaptea, s-au aprins și Țarigradul, de au
 f. 431 35 ars mii de case. Această întîmplare de ardere, ori că după obicei, ori că au arătat Dumnezeu sîngele cel nevinovat, că era Barnovschii vodă om bun și cu mare rugăciune cătră Dumnezeu, de care și Toma vornicul, fiind postélnic al doilea la dînsul, mărturisiia că l-au năzărit

1 lase / gîndindu // 2 vizirul / ajunsu // 3 răvaș<e> / vizirul / priimescu // 4 acelea / acéia // 5 lipsește vodă / neprieteni // 6 vornic / cărți // 7 prietenii / Barnovschii // 9 veninuri A / scornéște // 10 Acelea adăogîndu-să / lipsește la Împărăție // 11 Barnovschi / prilejise / işise // 12 încă îi / zilele // 14 piară // 15 lipsește toți // 17 piarză // 18 gloatle // 19 lipsește M / Barnovschi B. ad. marginal Barnovschii, 1634 A // 20 Barnovschi / de perirea // 22 de]du // 24 vederea / privindu // 25 însuși<i> împăratu<i> / seamă // 26 închiși<i> // 28 grij<a> // 29 grij<ă> // 30 lucruri // 31 dup<ă> / domu // 32 povestéște]pomenește / pîn<ă> // 34 aprinsu // 35 arsu / dup<ă> obicei // 36 Barnovschi // 38 post<elnic> / mărturisea / năzărit]văzut //

pe la miezul nopții stînd în genunchi la rugăciune înaintea icoanei, cu mare osîrdie.

5 Iar Barnovschii vodă la firea sa era foarte trufaș și la portul hainelor mîndru, iar la inimă foarte drept și nelacom și blînd și multe mănăstiri și bisericici au făcut, după cum s-au scris mai înapoi la domnia lui. Cu toate bunătățile era spre țară, iar de sine, cu purtatul trebilor Împărăției, pre mărturiia a mulți boiari bătrîni, foarte slab. Să pomenéște din zilele lui și o iarnă ce au căzut în luna lui martie, care iarnă îi zic iarna lui Barnovschie vodă pînă astăzi.

10 Trupul lui Barnovschie vodă, după ce l-au tăiat, au stătut înaintea curții împărătești pînă în desară. Apoi au poruncit vezirul de au slobozit de la închisoare pe Costin ce era postelnic mare la Barnovschii vodă și au mers de au rădicat oasele denaintea curții și le-au dus la Partriérșie. Iar mai pre urmă spun să le fie adus Vasilie vodă oasele aici în țară./

f. 431^v

La slobozirea lui Costin postelnicul din închisoare au întrebat ceaușii, cu pază să-l slobozească, au fără pază? Au zis chehaioa vezirului: „Unde să fugă, săracul?” Ci de atunce ceialalți boiari, carii era închiși, și cei ascunși, au mai apucat la suflet cu nădêjde de viață, deaca au văzut pre Costin că l-au lăsat fără pază, să astruce oasele. Apoi, a dooa zi deaca au văzut chehaioa vezirului pre Costin postelnicul că au venit dis de diminează iar înaintea lui au zis: „Săracul, el au venit ca o oae singur iar la închisoare; pasă la ceialalți, că veț<i> eși, și tu și ceialalți, în puțină vrême“. Iar boiarii cei închiș<i> era aceștia: Ghianghia logofătul, Bașotă hatmanul,

25

Cehan vornicul, Roșca vistiariul și Costin postelnicul.

A treia zi după astrucarea lui Barnovschii vodă, într-o noapte, trecuse împăratul sultan Murat la Scudar, pre Bogaz, la primblare și au întrebat pre vezirul, așezat-au domn la Moldova, în locul ghia<u>rului ce au perit? Au răspuns vezirul că nu s-au pus încă

30

f. 432 35

domnu, ci pre cine va fi voia Împărăției să se pue, să nu stea acea țară fără domnu. I-au răspuns împăratul: „Chiamă pre ghiaurii ce sînt boiari acei țări, și pre cine vor vrea să-ș<i> aleagă domnu, să le fie dat. Deci îndată, tot într-aceea noapte, au trimis vezirul cu caiul unde era boiarii închiș<i> și au luat iar pre Costin postelnicul, înspăimîntat că-l duc noaptea să-l înéce, sau să-l muncească, pentru avuția lui Barnovschii vodă. Iar deaca l-au dus înaintea vezirului, i-au zis: „Iată că împăratul vă iartă capetele și de acum sînteț<i> slobozi. Ci să mergeți să vă alégeți domn pre cine veț<i> pofti“.

1 genuche / lipsește la rugăciune / icoanii // 3 portu / ad. margianl 7142 A // 5 după cum // 6 domnia / purtat. // 7 slabe // 8 zilele / mart<ie> // 9 Barnovschii / pîn<ă> // 10 Barnovschii // 11 pîn<ă> / diseară / vizirul // 11-12 lipsește de au slobozit // 12 după închisoare ad. de au scos / ce era / ce au fost / postelnic // 13 mersu / dinaintea / le-au] - au // 14 Patrierșie / lipsește le / Vasilie / după dus la, anulat mitropolie A // 15 aici în țară în Țara Moldovei // 16 post<elnicul> // 17 și au zis / vizirului // 18 atunci / lipsește carii: era închiși // 19 nădêjde / daca / pe // 20 fără<ă> / astruce] îngroape / daca // 21 vizirului / post<elnicul> / diuz // 22 lipsește iar // 24 Ghianghia] Gonțea / log<ofăt> // 25 vornic / vist<ierul> / post<elnic> // 26 după<ă> / Barnovschii // 27 Boaz // 28 pe vizirul / așezat-au domnu // 29 răspunsu vizirul // 30 domnu] pîn<ă> acum // 31 răspunsu / Chiamă / gheaurii // 32 fie dat] dai // 33 vizirul la acei boiari, unce era închiși, cu caiul și au luat // 34 post<elnicul> // 36 daca / vizirului // 37 capetele // 38 mergeți<i> / alegeți<i> domnu / după pofti ad. voi //

- Întorsu-s-au Costin postélnicul din spaimă cu bucurie de la veziriul la ceilalți boiari ce era închiși, de le-au spus véstia. Și au slobozit și pre ceilalți boiari, mergînd cu toții la un loc de au făcut sfat. Și au ales pre Moisi vodă cu a doa domnie, în locul lui Barnovschii vodă.
- 5 Iar perirea lui Barnovschii vodă au fost în anul 7141, 1633, iunie 16 zile/.

f. 432^v

MOLDAVIA.

7141, 1633. DOMN 44. DOMNII 48. Cap 44. MOISI MOGHILA
VODĂ CU A DOA DOMNIE.

- 10 După perirea lui Barnovschii vodă au mers toți boiarii și gloatele la gazda lui Moisi vodă și de acolo la saraiul veziriului de l-au îmbrăcat cu caftan de domnie. Și făr-de zăbavă au purces spre țară, iar cu cităva datorie ce s-au făcut din asupreala turcilor.
- 15 Nu eșia suspinul dintre toți pentru moartea lui Barnovschii vodă, ci toți jăluia pre Lupul vornicul, căruia toate pirăle să aflase. Deci încă de pre cale au trimis Moisi vodă pre Cehan vornicul și pre Roșca vistiariul și pre Banul, să vie înainte, să prinză pre Lupul vornicul. Ci precum era paza cestora să-l prinză, cu mult mai tare să păzia Lupu, și mai meșter. Avînd știre de toate cîte i să gătise, au fugit din Iași și în
- 20 cîteva zile au fost pitulat aici în țară, prin păduri, apoi prin Țara Muntenească în chipul neguțătoresc au trecut la Țarigrad. Iar casei lui și mume-sei și surorilor ce avea, deaca au venit Moisi vodă în scaun, nici o asupreală nu le-au făcut, ci încă socotință avea jupîneasă lui și coconii de la dînsul. Pre care lucru să poate cunoaște firea cea creștinească/ a lui Moisi vodă, măcar că știa că, îndată ce au mers
- f. 433 25 Lupul vornicul în Țarigrad, umblă după domnie.
- Fiind Moisi vodă pre cale, iar lui Abaza pașa îi venise poruncă de la Împărăție să se gătească asupra leșilor, carii așa supusese pre moscali, cît Vladislav craiul leșesc nu mai eșia cu oștile din țările
- 30 Moscului. Și într-acea vrème pierduse moscalii toată putéria de a staré împotriva leșilor. Și pînă în stolița Moscului ținea leșii cetățile și mulți din capetele Moscului priimiia pre craiul leșesc să fie la dîșii împărat.
- Deci moscalii trimisese sol la turci, făgăduindu-le Cazanul și Azdrahanul, doao țări tătărăști, care și acum le țin moscalii, numai să
- 35 le dea ajutoriu împotriva leșilor. Și le-au dat ajutoriu, orînduind pre Abaza pașa cu toate oștile turcești cîte au fost de la Buda pînă la

1 post<elnicul> / bu<cu>rie / viziriul // 2 lajiar / închiș<i> / véstia|povéstea // 3 pe // 4 Moise / dooa // 5-9 lipsește Iar perirea lui Barnovschii... cu a doa domnie M // 6 lipsește zile // 7 Moldavia // 8-9 lipsește // 10 Dup<ă> / mersu // 11 viziriului // 12 făr<ă> zăbavă // 14 Barnovschii // 15 toș<i> / vor<nicul> / lipsește încă // 16 de]du / vor<ni>c // 17 vist<ierul> / vor<ni>c // 18 acestora // 20 aici|acolea // 21 Țara Rumânească / chip neguțătorescu // 22 daca / Moise // 24 lipsește poate // 25 mersu / 26 vor<ni>c // 27 ad. marginal Lucruri streine A // 29 leșăscu / țările / ad. marginal Moisi, 7141 A // 30 puterea / staré]sta // 31 pîn<ă> / leșii // 32 di<n> / leșăscu / să le fie / dîșii // 33 soli / ad. marginal Lucruri streine A // 35 ajutor // 36 pîn<ă> //

Nistru, cu domnia dintr-amîndoao țările și pre tătari. Și au lovit înfi oardele lui Cantemir pașa cu trecătoarea Nistrului la Hrinçiu, mai jos de Hotin, în Țara Leșască, de robise Podolia, întorcîndu-se cu cîțva plian. Ci prinziind de veste Conețpolschii hatmanul, carele era lăsat de
5 craiu pentru paza marginii dintr-aceste părți și au ajuns pre tătari la Prut împotriva Cornul<ui> lui Sas, pre carii lovindu-i, au scos toț<i> robii cîț<i> luase. Și au/ perit cîț<i>va tătari.

f. 433^v

În luna lui avgust au întrat și Moisi vodă în scaun. Și încă bine neașezat au întrat și Abaza pașa cu oștile în țară, oct<omvrie> 7,
10 7142<=1633>. (Și dintru acest an sînt începute și zilele vieții mele), cu care dinpreună și Moisi vodă au purces cu oștile spre Țara Leșască. Și au pus Abaza pașa tabăra pre Nistru, unde cade apa Cameniței în Nistru.

LUCRURI STREINE.

15 Toată puteria lășilor era cu craiul asupra Moscului. Ci cît au putut strînge Conețpolschii hatmanul oaste leșască și căzăcească, ca vreo 12.000 de oameni, au pus tabăra și el supt Cameniță, de spre capișta armenească. Iar Abaza pașa, lăsînd tabăra pe Nistru dicoace, precum s-au zis, singur cu toate oștile gata de războiu au trecut Nistrul
20 și au mers drept asupra taberii leșești, avînd cu sine de toate oștile, cu tătari și Matei vodă, domnul din Țara Muntenească și din țara noastră, ca 30.000 de oameni de războiu.

Lășii încă grijise șanțurile bine, cu pușci și cu pedestrime. Și au eșit și ei cu călărimea den afară de șanțuri. Au dat năvală turcii cu
f. 434 25 mijlocul oștii foarte tare și aripa din dreapta/ a tătarilor, pînă s-au amestecat cu călărimea lășilor. Iar aripa din stînga, a domnilor, ori neprinsă firea țărilor acestora cu focul, ori că nu-i trăgea inima pre munténi și pre ai noștri să meargă creștin asupra creștinilor, au stătut mai moale. Iar și turcii cu tătarii n-au zăbovit mult apropiat<i> de
30 șanțurile lășilor, pentru focul care da foarte des, cu multă moarte în turci și în tătari, ci s-au dat și ei înapoi.

Și s-au mutat Abaza pașa cu toată oastea despre o vale, care iaste aproape de Cameniță, anume Mușca și iar au tocmit oastea cu sabiile zmulte turcii asupra moldovenilor și a munténilor să margă de frica lor
35 la năvală. Și au dat Abaza pașa al doilea rînd, cu toate oștile năvală asupra lășilor. Și înfrînsése o roată de lési; ci le-au eșit alte roate de apărare. Și nimica n-au făcut, nici cu a doa năvală, ca să poată sparge tabăra leșască.

1 țările // 2 Cantimir // 3 Podolia întorcîndu-să // 4 plian / prinziind // 5 craiul / marginii / dintr-aceste / a unsu // 6 Cornulul / care // 8 ad. marginal Moisi, 7141 A // 9 neașezat / la oct<omvrie> 26, 7141 // 10 dintr-acest / zilile / méle]lunua din cronicari // 11 Moise // 12 paș<a> / lipsește unde cade apa Cameniței în Nistru // 14 lipsește Lucruri streine B, M // 15 puteria // 17 o capiște // 18 pre / după Nistru ad. unde cade apa Cameniței în Nistru // 18 lipsește precum s-au zis // 19 Nistru // 20 mersu / leșești / 21 oști / din țara noastră]a Mold<o>vei // 23 Lășii // 24 din / culla // 25 tătarilor / pîn<ă> // 27 țărilor // 28 munténi și pre ai noștri]rumâni și pre moldoveni // 29 tatar: // 32 paș<a> // 33 după oastea ad. pe turci // 34 asupra munténilor i a moldoveni] // 37 după roate ad. înainte / nimic / dooa //

f. 434^v 5 Stătut-au războiul pînă la vrême de chindie și să mira domnii cu ce mijloc ar spăria pre Abaza pașa de la Cameniță. Că de a lua tabăra leșască pusă la un loc ca acela și supt o cetate ca acéia, nu era puțință. Ci au făcut veste prin niște călărași cum că au dat călărașii de niște oști căzăcești cu tabără legată viind despre/ Nădăbor, <viitoare întru> agiutoriu leșilor. Și den cuvînt în cuvînt> au sosit și la Abaza pașa, care vrînd să știe mai adevărat și întrebînd pre Moisi vodă au adus călărașii înaintea lui, fiind învățați ca să adevérezé lucrul cum așa iaste și cum că au văzut cu ochii lor peste pădurea Nădăborului oastea.

10 Îndată au stătut la gînduri Abaza pașa de a purcède tabăra spre Nistru. Văzînd că n-are ce face și oștii leșești și socotînd și răceala acestor doao țăr<i> la bătae, au purces de cu noapte într-acea zi îndărăt.

15 Lėșiî încă era bucuroși că s-au mîntuit de nepriatени, nu i-au gonit, ci au stătut pre loc, pázîndu-și tabăra lor. Iar Abaza pașa, să nu să întoarcă de tot fără veste, înțelegînd de un oraș leșesc, mai jos de Camenița, anume Studenița, s-au pornit asupra aceluî tîrgșor, la care era puñteii haiduci de paza cetății, iar céialaltă gloa<tă> tot țăránime, strîngîndu-se de prin prejur, au fost bejeniț<i>. S-au apărat doao zile tîrgul, iar a treia zi au fugit haiducii noaptea spre Cameniță. Iar țăránimea toată cită au fost acolo au căzut în robie la turci și la tătari. Acolca, la acea năvală, au căutat și a lor noștri a méрге, iar tot au dat știre haiducilor să fugă, ca să nu piiae.

f. 435 25 Mare veste siliia Abaza pașa să scoată Studeniței și ce au fost fruntea de oameni au ales și i-au trimis la Împărăție, puindu-le nume că sînt oameni mari de Țara Leșască. Între care roabe să tîmplase și o fată/ foarte iscusită la trup, puindu-i numele că iaste fata hatmanului leșesc.

30 După acea izbîndă s-au întors Abaza pașa spre Dunăre, cu gînd foarte rău spre domni și spre boiari pentru înșelăciune care s-au aflat apoi. Că acéia cu cazacii la Nădăbor, ce s-au fost scornit, n-au fost nimica. Și deaca au veriț lă. Iași au stătut cu corturile în șes despre Mănăstirea Balica. Și a doa zi pusése gîndul să prinză pre toți boiarii și să-i pue în obezi, să-i ia cu sine ca să se plătească la Împărăție de ponoslu, că i-au fost țările acéstia de zmințeală. Și un turc orb de un ochiu, priiatin lui Costin hatmanul, au descoperit gîndul lui Abaza pașa și au fugit boiarii în céia noapte din Iași, de au ajuns pînă îi zio la Mănăstirea Pobrata.

Iar a doa zi Abaza pașa stringînd pre Moisi vodă pentru boiari, au

1 pîn<ă> // 2 speria // 3 acéia // 4 prin]pre / corectat veste A // 5 Nădăborul // 6 și au sosit // 7 lipsește mai / Moise / lipsește înaintea lui // 8 cum că // 11 Văzînd / leșăști // 12 țări // 15 pázîndu-ș<i> // 16 făr<ă> / leșăscu // 18 ceialaltă / lipsește tot // // 19 de]du / băjăniți / doao]2 // 22 a lor noștri]moldovenilor și rumânilor / merge // 23 piec // 24 siliia / St<ud>eniți // 25 ales]adus // 26 să tîmplase]era // 27 trupu // 28 leșăscu // 29 întorsu // 30 înșălăciunea // 31 apoi]pe urmă / acéia // 32 nimic / dacă / în]pe / șăsu // 33 dooa // 35 țările acestea / Și]Ci / turcu orbu // 36 priiaten // 37 fugi<t> / într-acea noapte / ajunsu / pîn<ă> // 39 dooa / stringînd pe Moise //

f. 435^y 5 dat seama că s-au dus pentu treaba birului, fiind birul întârziat. Iar alții șoptiia lui Abaza pașa că s-au dus boiarii la lăzi să-i pornească în urma lui. Și într-acesta chip au luat sfârșit venirea lui Abaza pașa asupra lăzilor în anul 7142<=1633>; toamna, la noemvrie, au trecut Dunărea la scaunul său. Și cit s-au așezat, neîncetat pîrîia pre domn, ales pre Moisi vodă. Iar Matei vodă, fiindu-i cirac/ ș-au tocmit lucrurile la dînsul.

10 Iar Moisi vodă n-au putut sta în domnie mult de pîrăle lui, mai vîrtos fiind acolo și Lupul vornicul, cunoscut mai denainte lui Abaza pașa. Ci au domnit Moisi vodă numai peste acea iarnă și despre primăvară i-au venit mazilie și s-au dat domnia lui Vasilie vodă. Iară Moisei vodă, după mazilie din domnie, fiind sătul de binele turcilor, s-au dus în Țara Leșască, petrecîndu-l cîț<i> va boiari pînă la margine. Unde mai pre urmă, după cîț<i>va ani petrecînd în odihnă cu ocine în Țara Leșască și în cinste de la lăzi i s-au săvîrșit și viața, în zilele domniei Dabijei vodă, domnind an<i> 1.//

L.C.

<VALAHIA.>

<DE DOMNIA LUI MATEI VODĂ.>

p. 101-
117 20 <Iar boiarii țării: Necula vistiierul, i Hrizea dvornicul, i Papa logofătul, i Necula Catargiul, i Dumitru Dudescul, i Neagul aga și alți mulți boiari n-a vrut să aștepte pre Mathei vodă, ci s-au dus la Alexandru vodă, în Moldova, ca să vie cu fie-său, Radul vodă aici în țară. Iar el n-au venit cu steagul pre unde vin domni, ci au trecut Dunărea pre la Oblucișă. Iar boiarii țării încă s-au fost tăbărît la Rîmna, ca să cuprinză slujitori cu lefi. Matei vodă încă înțelegînd au trimis străji înaintea lor, la Buzău, cu Mihai Coțofeanul, i Radul Desa. Iar boiarii deaca înțeleseră de aceasta, ei iar să întoarseră la Moldova foarte înspăimași și să împreună cu Radul vodă în malul Siretului, la Movilă și numaidecît dederă știre lui Alexandru vodă. După acéia ei să sfătuiră și aléseră pre Calotă clucerul și pre Andrei vornicul, de i-au trimis cu cărți la slujitori ca să să închine la Radul vodă. Iar ei n-au vrut nici unul, ci încă i-au prins de i-au dus la Matei vodă. Și n-au avut nici o nevoe, ci încă i-au trimis iar înapoi cu cărți la boiari, ca să să lase de ce s-au apucat și să vie cineși la casa lui cu pace. Iar ei n-au vrut, ci încă au trimis de au adus și tătari și au purces cu Radul, cu oaste grea, moldoveni, siiméni, cu steag împărătesc, cu schimni ciauș, ca să vie să scoață pre Mathei vodă din scaun, făcînd multă peire și robiciune țării. Iar Matei vodă deacă înțelese că-i vin asupră, îndată-și

1 treaba]bani // 2 șoptea // 4 în anii / la luna lui noem<vrie> // 5 așăzat / pîra pre domnu Moldovei și al Țării Rumânești. // 6 fiindu / ș-au tocmit]ș<i> tocmise // 7 dînsu // 8 Moise // 9 și Vasile Lupu vornic // 10 Moise // 11 mazilie / domnia / Vasile // 12 Iar Moise // mazilie / fiindu / ad. marginal Moisi, 7142 A // 13 pîn<ă> // 14 dup<ă> // 15 viața // 16 zilele / Dabijii / după ani 1 ad. l<ea> 7142 // Textul p.23, r. 17-p, 30 r. 20, lipsind din ms. original, a fost completat după Letopiseșul Cantacuzinesc, ediția C. Grecescu, p. 101-117.

strînse oștile și puse tabăra pre marginea orașului, dăspre Dudești, și-i tocmi pre fieșcare la ceata lui. Iar Radul vodă încă au fost tăbărit cu oastea lui și cu boiarii țării la pod la Obilești, la Colintina, din jos de mănăstirea lui Dan dvornicul.

5 Deci cînd au fost la octombrie 25 dni, simbătă, lovitu-s-au străjile din jos de mănăstirea Plumbuitei, și fură foarte rău înfrînți. Iar a doao zi, duminecă, lovitu-s-au toți de față. Iar capetele oștilor lui Matei vodă: pre călărași era Tudosie spătarul sin Vintilă dvornicul, i
10 Gherghie spătarul sin Lupul logofăt, iar pre roșii era Ivașco vornicul Băleanul, i Barbul păharnicul Brădescul, iar pre dorobanți Oprea aga, i Lupul căpitanul. Și hasna lui Matei vodă au fost arhanghel Mihail, iar hasna Radului vodă au fost Orac Mirzea, capul tătarilor.

Fost-au război mare, de dimineață pînă seara. Făcut-au tătarii mare năvală în multe rînduri, cît să amesteca unii cu alții, bătîndu-se tot cu
15 sabiile goale. Și nimic nu putură folosi. Ci cînd fu în descară, au dat Dumnezeu de au fost izbînda lui Matei vodă, iar Radul vodă au dat dosul, fugînd cu mare spaimă și cu capul gol. Și multe trupuri au căzut jos de sabie. Atuncea au perit și Necula vistierul, i Papa logofătul ot Greci. Iar Hrizea dvornicul, i Mihul spătarul, i Catargiul, i Vasilache
20 aga, i Dudescul vistierul, aceștea au scăpat cu Radul vodă la Moldova. Iar pre alți boiari, pre toți i-au prins vii. Pre turci încă nu i-au bîntuit nimic, ci au venit cu steagul împărătesc, de s-au închinat la Matei vodă. Făcutu-s-au de trupurile acelora o movilă mare în marginea orașului, dăspre Dudești, ca să să pomenească. Iar Matei
25 vodă încă s-au întors în oraș, la scaunul lui, dînd laudă mare lui Dumnezeu pentru că l-au izbăvit de vrăjmașii și ai lui și ai țării.

Iar cînd fu la noemvrie 15 dni, fu chemat Matei vodă de Abaza pașa la Ruș<i>, de ș-au tocmît lucrurile lui și ale țării. Și iar s-au înturnat înapoi, de au mers în scaun în București.

30 Iar cînd au fost la dechemvrie 15 dni, venit-au un capigiu de la Foartă cu atîșerif împărătesc, de au dat lui Matei vodă steagul Radului vodă, ce s-au fost luat de la război, ca să stăpînească el.

Iar cînd au fost la dechemvrie 16 dni, purces-au Matei vodă la împărăție cu Suleiman aga, îmbrîhorul și mulți boiari mari și mici și
35 părintele vlădica Grigorie și Theofil episcopul, i roși<i>, i călărași, i dorobanți, i popi. Și au mers pre la Abaza pașa.

Iar doamna Elena a lui Matei vodă venit-au în scaun în București, marți, dechemvrie 18 ani.

Iar Matei vodă s-au dus la Împărăție. Sosit-au la Țarigrad ghenarie
40 5 dni și au dăscălecat la saraiul Moldovei. Și într-acéia zi au mers la viziriul de l-au îmbrăcat cu caftin și s-au întors iar la sarai. Și tot acolo au șăzut, din ghenar 5 dni, pînă s-au umplut zile 20. Și nici un răspuns nu s-au mai dat. Și era cu multă grijă. Iar Curt Celebi grecu<l> tot au umblat pre ascuns la veziriul și s-au ispitit în multe chipuri. Și au adus
45 la viziriul greci, grèce, turcoaice, de au pîrit cum le-au perit bărbații și frații și feciorii la războiul lui Matei vodă. Și nimic n-au folosit.

Iar cînd au fost la ghenar 20, venit-au și boiarii pribégi de la Moldova în Țarigrad, anume Dumitru Dudescul, Vasilache aga,

Mitrea pitarul și 3 slugi ale Hrizii dvornicul: Danciul logofătul, i Radul vâtaful, i Damaschin logofătul și cu moldoveni, trimiși de Alexandru Iliiaș cu o carte de pîră, care o au dat în mîna împăratului, făcînd pîră boiarii pribégi, cum au fost mai greu și mai cu strîmbătate. Iar sultan Murat, împăratul, nimic pîra lor nu o au băgat în seamă, ci i-au trimis la vizirul, să stea de față.

Cînd au fost la ghenar 27 dni, stătut-au Matei vodă cu dînșii de față, și multă pîră și gîlceavă s-au făcut întru ei, cît numai Dumnezeu le-au potolit toate. Iar cînd au fost a doao zi, mers-au boiarii la Matei vodă la divanul împărătesc și au făcut jalbă mare pentru greci, cum au spart grădina împăratului cu jahurile și cu toate răutățile. Că iau tot ce găsesc, pînă ce s-au pustiit țara. Atuncea n-au cutezat să se ivească nici greci, nici pribégi, nici moldoveni, ci au șazut tot ascunși prin gauri. Fiind mila lui Dumnezeu pre capul lui Matei vodă și a țării, numaidecît au poruncit împăratul ca să fie Matei vodă domn Țării Rumînești. Și au eșit din divan cu mare cinste.

Iar cînd au fost la februar 3 dni, mers-au de au sărutat și mîna împăratului. Și l-au îmbrăcat cu caftan, și pre toți boiarii cîți au fost cu el, și i-au dat steag de domnie noao. Și au eșit foarte cu oaste mare. Și l-au petrecut cu alai pînă la saraiu, cum nu s-au petrecut nici un domn. Atuncea toți boiarii pribégi s-au închinat la el.

Și au purces Matei vodă la Țarigrad, februar 18 dni și au întrat în scaun în București duminică martie 10 zile. Și au fost mare bucurie și veselie la toată țara, de la mare pîn-la mic, și mulțumia lui Dumnezeu de domn bun și milostiv și creștin și i-au izbăvit de răii vrăjmași greci.

Iar cînd au fost la avgust 28 dni, leatul 7141, purces-au Matei vodă cu Abaza pașa în oaste, la Țara Leșască și s-au împreunat cu pașa la Galați, septemvrie 10 dni, 7142. Așijderea și Moisi vodă, domnul Moldovei, încă au mers cu oștile lui și Bugiacul tot. Și au trecut oștile Nistrul. Și au dat război cu lésii la Cameniță, toată ziua. Și nimic nu le-au putu strica. Ci s-au înturnat iar în tabără. A doao zi s-au mutat Abaza pașa cu tabăra mai jos, de au bătut un coștău ot Studenița. Și au luat de acolo mulți robi. Și s-au întors înapoi fieștecare la țara lui. Matei vodă încă au sosit în scaun în București, noemvrie în 6 zile.

Și în domnia lui arătat-au multă milostenie pre la creștini. Și au făcut multe mănăstiri și biserici: mănăstirea de la Cîmpulung cea surpată, a Negrului vodă, o au făcut din temeiu, o biserică în Pitești și o mănăstire la Slobozia lui Enache și o biserică la pod la Călugăreni și mănăstirea ot Căldărușani și o biserică la Gherghiță și preste Olt, la Sadova, o mănăstire și la Gura Motrului o mănăstire și la biserică De-un-Lemn o mănăstire și mănăstirea ot Arnota; la Craiova, biserică cea domnească și o biserică și casa la Caracal, și la Brîncoveni o mănăstire și o mănăstire la Negoști pre apa Argeșului, și la Plătărești o mănăstire, la Breb o mănăstire, la Tîrșor o biserică, la Ploiești alta, la Măxineni, lângă Siret, o mănăstire, episcopiia ot Buzău.

Și s-au îndemnat Matei vodă de au făcut cetatea din Tîrgoviște de iznoavă. leatul 7153.

Și alte multe milostenii și bunătăți au făcut aicea în țară și la sfîntul

Ierusalim și la Sfetaia Gora și într-alte părți, și au dăruit multe
mănăstiri și le-au înويت.

5 Și țara lui, mare cu mic să bucura și da laudă lui Dumnezeu pentru
domn bun. Că avea pace și odihnă dăspre toate părțile. Și fieștecare
avea hrană den dăstul.

10 Făcutu-s-au și războaie în zilele lui. Că întâi s-au sculat Vasilie
Lupul vodă, domnul Moldovei, de au venit cu oaste asupra lui Matei
vodă, ca să-l scoață din țară și să fie el domn. Și au venit pînă la
Buzău. Iar Matei vodă, prinzînd de veste, îndată au încălecat cu toate
oștile lui. Trimisu-i-au și Racoți Gheorghie, craiul Ardealului, ajutor o
seamă de unguri. Iar Vasilie vodă nu l-au așteptat, ci au fugit înapoi.
Iar Matei vodă încă l-au gonit. Și au mers cu toată tabăra lui pînă la
Putna. Și i-au prădat țara ungerii foarte rău, mergînd pre Trotuș să
meargă la Ardeal. Iar Matei vodă s-au învîrtejit la scaunul lui în
15 Tîrgoviște, cu cinste mare și cu izbîndă.

Al doilea rînd iar s-au sculat Vasilie vodă cu moldovenii și cu
tătarii. Avut-au război mare la sat la Nănășori, pre apa Ialomîții. Și au
fost izbînda lui Matei vodă. Mulți într-acel război au căzut de sabie, cît
de-abia au scăpat Vasilie vodă cu puținei oameni, la Brăilă.

20 Văzînd turcii că are strîște la războiu și i să înmulțesc oștile și vitějii,
sfătuitu-s-au cu mare meșteșug să-l prinză. Odată au trimis pre Chinan pașa cu
mulțime de turci, tăbărîndu-se din sus de București, la morile Cotrăcînilor,
iar alții din jos de București despre Văcărești. Iar Matei vodă prinzînd
de veste, îndată au strîns toate oștile țării, sînd toți înarmați, în zi și în noapte,
25 lîngă domnul lor. Iar turcii deacă au văzut că nu-i vor strica nimic, ei s-au
întors iar înapoi, cinstindu-i și dăruindu-i Matei vodă cu multe daruri scumpe.

Al doilea rînd, au făcut meșteșug mare, că au strîns oști turcii la
Obluciță. Vasilie vodă încă au venit cu oștile lui la Cetatea Albă,
poruncind Împărăția să meargă și Matei vodă cu oștile lui acolo, la
30 Cetatea Albă, ca să-l ocolească acolo turcii, tătarii, moldovenii, să-l
prinză. Mergînd Matei vodă cu toată tabăra lui pîn-la Elpuh, prinse de
veste că va să-l prinză turcii. Și îndată au strîns toate oștile lîngă dînsul
și s-au învîrtejit iar înapoi la Tîrgoviște, cu toată oastea lui întreagă,
trimișînd pașii multe daruri scumpe cu cinste și cu plecăciune mare,
35 rășchirîndu-se toți, cineși la țara lui. Iar Matei vodă au șazut cu pace
dăspre toate părțile, domnind și judecînd țara foarte bine și cu dreptate.

Iar cînd au fost cursul anilor 7161, fiind Matei vodă învrăjbit cu
Vasile vodă și avînd legătură și prieteșug cu Racoți Gheorghie, craiul
Ardealului, sfătuitu-s-au amîndoi cu taină mare ca să-și ia vrăjmașul
40 deasupra lui, că nu să mai poate răposa de dînsul, ci în toată vrémea să
rădica asupra lui cu gilceavă, nefiind nimic greșit.

Deci fiind mai credincios un boiarin al lui Vasile vodă, din casa
lui, anume Gheorghită vel logofăt sin Ștefan din Răcăciuni, făcură cu
dînsul sfat și legătură ca să prinză pe Vasilie vodă și să fie el domn.
45 Asemănă-se acel boiar cu Iuda care au vîndut pre domnu-său. Că
trimise Racoți craiul și Matei vodă oști pre ascuns, unguri și munténi,
ca să lovească pe Vasilie vodă făr-de veste, să-l prinză. Și așa, în ziua
de Duminica Floriilor, sosiră oștile în Iași și rădicară domn pre acel

boiaru moldovean, numele lui, Ghiorghită Ștefan vodă. Iar Vasilie vodă, prinzînd de veste mai timpuriu, au fost eșit de acolo cu toată casa lui, de au fugit la ginere-său, Temuș sin Hmelenschi, hatmanul căzăcesc. Și în grab s-au întors iar înapoi împreună cu gineri-său
5 Temuș și cu mulțime de cazaci. Și au avut război mare cu Ghiorghie Ștefan vodă și cu ungurii la sat la Proprincani. Și așa fu izbînda cazacilor, întorcîndu-se fieștecare la țara sa biruit.

Iar Vasilie vodă nu s-au contenit la scaunul lui, ci au grăbit de au venit asupra lui Matei vodă cu ginere-său Temuș cu cazaci, cu
10 moldovéni. Deci Matei vodă prinzînd veste, trimis-au pre Diicul vel spătarul cu o seamă de oști călări. Și le-au eșit în timpinare la Focșani și le-au stănut oarece împotriva. Ci nu putură, că nu avea arme de foc. Ci i-au spart cazacii și i-au rășchirat foarte rău. Apoi înțelegînd Matei vodă, au mai trimis o seamă de oaste cu foc, haiduci călări,
15 pedestri, siiméni și țacălușă. Și să loviră la Șoplea în Teleajăn. Și nici aceștea nu le-au putut sta împotriva. Iar Matei vodă deaca înțelése așa, foarte să îngrijă tare și rugă pre Dumnezeu. Și încăleacă cu toată curtea lui den Tîrgoviște, duminecă mai 15 dni 7161. Iar cînd au fost marți mai 17 dni, tăbărîtu-s-au la sat la Finta, pre apa Ialomiții, tocmindu-și
20 tabăra, făcînd și șanțuri, așăzîndu-i cineși în rîndul său, învâșînd pre toți: „Feții mei voinici viteji, rugați pre Dumnezeu, și vă îmbărbătați, ca să stați toți gata de război. Că iată, vrăjmașul nostru, Vasilie vodă, sosése acum. Să nu carécumva să fie vreunul cu gîndul îndoit, ci cu credință și cu bărbăție, cu arme goale și să le stați împotriva, precum ați fost și mai nainte. Să nu carécumva numele vostru cel bun, să să surpe jos, că nu ne va fi de nici un folos”.

Deci așa învășîndu-i, sosi și Vasilie vodă în vrémea prînzului, cu ginere-său Temuș, cu mulțime de cazaci și de moldovéni, ca la 20.000. Iar Matei vodă era numai cu curténii lui, ca la 7.000. Și așa să loviră
30 iute unii cu alții, cît să sperie Matei vodă că-l va birui. Și încă fugiră o seamă de oștile lui, trecînd Ialomița fără de vad. Iar Matei vodă tot alerga în toate părțile îndemnînd pre boiarii lui și pre voinici cîți rămăsése, ca să stea de război, să nu-și dea mijlocul, că „Încă Dumnezeu tot iaste cu noi ajutor. Căci eu cunosc pre ei slabi și
35 împușînîndu-se putérea lor, nădăjduescu-mă lui Dumnezeu că vom să-i biruim acum curînd și să să întoarcă rușinați din țara noastră”.

Deci așa, pentru cuvintele lui céle dulci și bune, foarte să îmbărbătară și de război tare, bătîndu-se toată ziua în puști și în tunuri, în săgeți, în sabie, față cu față. Mai virtos boiarii cei mari și al
40 doilea cu coconii lor, cu slugile lor, tot cu sabiile goale întra într-înșii de-i gonea și-i răspîndea în toate părțile. Atuncea și Matei vodă cu toți împreună năvăli asupra vrăjmașilor foarte tare, cît îl și răniră cu un glonț la piciorul stîng, den josul genunchiului.

Iar cînd fu în deseară, făcu Dumnezeu o minune mare, că trimise
45 lui Matei vodă un nor ploios, care să ivi dăspre austru, fiind ceriul prea seninat. Și venea asupra taberilor prea iute, cu un vînt foarte viforos. Și așa trecu preste tabăra lui Matei vodă. Iar cînd sosi la tabăra lui Vasilie vodă, acolo-și năpusti toată apa, ca cum ar cură un rîu prea

iute. Și picăturile era groase și virtuose ca o piatră. Unde-i lovia, ticăloșii îndată cădea după cai jos. Și să făcu în tabăra lor apă multă, ca o baltă tinoasă.

5 Și așa fiind, îndată să năpusti toată tabăra lui Matei vodă și intrară
pren mijlocul lor fără de nici o frică, tăindu-i foarte rău. Prinsesă și vii
mulți. Iar Vasilie vodă cu Temuș și cu puțini călări de-abia au scăpat
numai cu trupul, trecând la Moldova pre la Galați. Însă noroc au avut
10 căci au înopțat. Iar Matei vodă s-au învărtejit la Tîrgoviște a doao zi,
miercuri, mai 18 dni, cu toată tabăra lui, cu mare izbîndă și voinicii
lui cu multă dobîndă, dînd toți laudă lui Dumnezeu pentru mila și
binele ce le-au făcut, de i-au izbăvit din mîinile vrăjmașilor. Strîns-au
trupuri căzute în război, căzute 3.000, de au făcut o movilă mare la
15 Finta. Înfipt-au acolo și o cruce mare. Făcut-au și altă movilă din jos de
Tîrgoviște, lîngă drumul cel mare.

15 Gheorghie Ștefan vodă fiind pribeag aici, căzut-au la Matei vodă
cu multă rugăciune de i-au dat oaste ajutor, și craiul Racoți așijderea,
de s-au dus asupra lui Vasilie vodă. Avînd amîndoi războiul la Selca,
izbîndit-au Ghiorghie vodă. Iar Vasilie vodă au fugit în Țara
Căzăcească, la ginere-său Temuș, fiind acolo și hanul cu oștile
20 tătărăști. Iar Ștefan vodă cu moldovenii, cu munténii, cu ungurii, cu
lésiei, au încongiurat cetatea Suciavei, că acolo era doamna lui Vasilie
vodă închisă cu fie-său Ștefănuș și cu toată avuția lor, avînd doamna
ajutor pre gineri-său Temuș cu 8.000 de cazaci. Deci fiind ei îngropați
25 într-un șanț supt cetate, în toate zilele eșia Temuș cu cazacii și-i gonia
foarte rău pe cei din afară, pînă se umplură luni trei. Iar cînd fu într-
o zi, șezînd Temuș supt corul lui, tocmiră nemți un tun și-l sloboziră
asupra lui. Și așa lovi o ladă de lemn ce erea lîngă dînsul, și rupîndu-să o
bucată de ladă au lovit pe Temuș peste un picior, și umflîndu-se piciorul,
în grab au murit. Iar cazacii numaidecît rădicară alt hatman și făcură pace
30 cu Gheorghie Ștefan voevod și i închinară cetatea.

Iar Vasilie vodă au fost căzut la hanul cu multe rugăciuni și cu daruri
scumpe, de i-au dat ajutor 20.000 de tătari. Și au purces cu dînsii ca să
scoată pre doamnă-sa și pre fie-său din Suciavă. Iar cînd ajunseră la
Prut, sosi veste rea și amară, cum au perit gineri-său Temuș, și s-au
35 închinat cetatea, și au prins pre doamnă-sa și pre fie-său și i-au luat
toată avuția. Atuncea deaca înțelése Vasilie vodă, cu mare întristăciune
să întoarse iar înapoi. Sosind la hanul, fu Vasilie voevod prins și băgat
în obezi. Trimițîndu-l la Poartă, fu închis la Idicula.

Deci cazacii tocmiră trupul lui Temuș într-un sicriu și să duseră cu
40 dînsul în țara lor. Atuncea doamna plîngea mult, întrînd în inima ei
spaimă și groază mare. Iar Ștefan vodă singur intră în cetate, de au
prins pre doamna și pre fie-său și i-au luat toată avuția. Și s-au
învîrtejit la scaunul lui la Iași cu mare izbîndă. Și ș-au plecat capul la
Poartă, de ș-au tocmit lucrul. Și i-au adus steag de domnie.

45 Iar Matei vodă, fiind rînit de războiul căzăcesc, zăcea în patul lui
și nu putea să să răpaose și să-și caute leacul ranei sale de necazul
slujitorilor lui, mai virtos dorobanții și sémienii și alte cete. Că Matei
vodă foarte-i îngrășase, strîngînd pre toți dintr-alte țări streine, săraci

foarte. Iar Matei vodă le făcuse milă mare. Că avea la casele lor pace, ca să-l caute la vreme de nevoie, cum să cade slugilor celor drépte. Iar ei toți să îndrăciră de să nebuniră și începură a nu-l băgaré în seamă nici cît, ci-și bătea joc de dînsul și în toate zilele zbiera în curtea lui. Și
5 lua tunurile dă le scotea afară la cîmp. Și intra în case unde zăcea, dă-l pedepsea. Și să lauda că ei au bătut războiul cazacilor, cerșindu-i să le dea cîte 3 lefi; iar de nu, vor sparge cămara și singuri își vor lua. În multe chipuri îl pedepsea, zicîndu-i să-și lase deacum scaunul și să să facă călugăr. Și zicea că au îmbătrînit și ș-au eșit din fire. Și așa fiind
10 turbași, cînd fu într-o zi, să strînseră toți în curtea domnească ca să ucigă pre 2 boiari ai lui Matei vodă, anume Ghinea Țucala, i Radul Vărzariul vel armaș, aruncîndu-le prihană cum că ei sfătuiesc pre domn ca să nu le dea lefi. Și așa fiind ei turburași, ca niște porci fără de nici o rușine, să suiră sus, în casele domnești și dederă năvală unde zăcea domnul lor, căuțînd pre acești boiari supt căpățiul lui, sub
15 paturi, prin poduri, prin cămări, prin lade, pînă-i găsiră. Și așa, denaintea lui, i-au luat, cît să cutremura locul de groaza lor, dezbrăcîndu-i dă haine, bătîndu-i nemilostiv, pîn i-au scos afară la cîmp, și acolo i-au omorît, înaintea tuturor oștenilor. Într-acéia turburare a lor, întîmplîndu-se lui Socol vel clucerul Cornățeanul a fi
20 bolnav, zăcînd la gazda lui, ca niște hoși și pre el l-au ucis. Și le-au jefuit casele, luîndu-le tot ce-au avut.

Iar cînd au fost la august, murit-au și doamna Elena. Și cu mare cinste fu îngropată în biserică domnească, în Tîrgoviște.

25 După ce au dat Dumnezeu de s-au vindecat Matei vodă la picior, eșit-au în preumblare cătră Argeși, și învirtejindu-se de acolo, iar dorobanții și seiménii i-au închis porțile și i-au eșit înainte, la șanțul cel mare, cu toate tunurile, oprînd pre domnul lor ca să nu mai între în cetate, zicînd că de acum înainte nu le mai trebuie să le mai fie lor domn, ci, sau să iasă din
30 țară, sau să să călugărească. Deci așa au șăzut, cu toți boiarii lui, obidit, din josul orașului, 3 zile. Și nici pîine nu lăsa să-i aducă, să mîinince din avérea lui și din toată cinstea domniei lui. Deci într-alt chip n-au avut cum mai face, ci le-au făgăduit să le dea bani din dăstul. Atuncea de-abiia l-au lăsat de au intrat în tîrg, la scaunul lui. Iar ei nu să mai așăzară, ci ca niște
35 lupi flămînzi, și ziua și noaptea zbiera și umbla pre la casele boiariilor, ca niște calici, de-i pedepsea și le cerea de băatură. Nimenilea nu le putea sta împotrivă. Că umbla toți béși, zăcînd prin pimnițe cu mueri, cu copii cu tot. Lăsară hrana lor cea bună și să apucară de tîlhărie. O, cită obidă era lui Matei vodă! Unde știia cît bine le-au făcut și acum își bat joc de el. Și
40 chemă pre toți credincioșii lui boiari și slugi și le zicea: O, dragii mei, știți cît munciiu de ținuiu țara, și mă nevoiiu de o strînsu la moșile lor, și o păziu de nu o călcă nici o limbă. Și în zilele méle crescură și să însurară și făcură copii și să îmbogățiră toți. Mai virtos zic de acest neam dorobănțesc, fiind ei tot dintr-acest pămînt al Țării Rumînești și neavînd ei nici o nevoie
45 de la mine sau de la alții. Iar diavolul cel nepohtitor de binele omenesc iată cum înră în ei, de i-au nebunit și nu știu ce fac. Că s-au însoțit cu sîrbii siiméni, de ș-au măriat fetele și surorile dupre ei. Și nu poate nimenea să-i contenească. De acum înainte, dragii miei, să știți cu adevărat că pentru

faptele lor, vor să vie mari răutăți asupra aceștii sărace de țară. Și va să
cază la mare nevoe. Și vor să pătimească și cei buni pentru cei răi. Că întâi
eu nu pociu răbda turburarea lor care fac asupra mea și asupra țării. Ci
gîndesc, de voi avea zile, să aduc în primăvară 30.000 de tătari și pre craiu
5 cu ungurii, să-i lovească fără veste de toate părțile și să să pue supt sabia
toți cei mai mari, să piară ca niște tîlhari, să-mi izbîndesc spre dînșii,
pentru mult bine ce le-am făcut.

Și așa, cu necaz mare, au petrecut Matei vodă din zi în zi. Deci
fiind slab și ajungîndu-l adîncile bătrînețe, puține zile s-au războlit. Și
10 cînd au fost april 9 deni, 7162, duminecă dimineața, au răposat Matei
vodă în casele domnești, în Tîrgoviște. Și au domnit Matei vodă ani
21, fără luni 5 și zile 11.

Iară după pristăvirea răposatului Matei vodă, boiarii țării împreună
cu părintele Ignatie mitropolitul, aciiși trimiseră de să strînse toată
15 curtea și toți slujitorii. Și făcură cu toți dimpreună mare sfat. Și cu voia
tuturor alăseră din mijlocul lor ca să le fie domn Costandin voevod,
sin Șarban Basarab voevod, că-l știa că iaste de neam mare, domnesc
și iaste om bun și înțelept și blînd. Și toți să bucurară și să veseliră.//

M.C. 20
108-
112

MOLDAVIA.
DE DOMNIIA LUI VASILIE VODĂ.

Fericită domnia lui Vasilie vodă, în care, de au fost cîndva această
țară în tot binele și bivșug și plină de avuție, cu mare fericie și
25 trăgănată pînă la 19 ani, în dzilele aceștii domnii au fost. În anii
dentîiu cu prepusuri de nepace iară între leși și între turci, iară apoi,
după trei, patru ai, deșchizîndu-și calea Împărăția Turcului asupra
persului cu sultan Murat pentru Vavilonul, aicea aceste părți la mare
păci și liniști și mare fericii era.

30 Domnia cum s-au prilejit, de-au luat Vasilie vodă, s-au poménit la
domnia lui Moysei vodă, în capul al cincisprădzecile, cum fugise
Vasilie vodă de frica lui Moyșeu vodă, de aicea den țară în Țarigrad.
Și acolea cunoscut la cîțva den capete și mai vîrtos lui Abaza pașa,
care era pîriș<i> lui Moysei vodă și mai mult cu nevoița lui, i-au dat
35 sultan Murat domnia, vîdzîndu-l om harnic de acéia treabă.

Dacă au luat domnia, nevrînd să hie nemulțemitoriu lui Moysei
vodă, pentru binele lui, ce făcuse casei lui, neamestecîndu-se nice cu
un rău asupra casei lui, au scris carte lui Moyșeu vodă, cu mare
mulțemită pentru oamenii săi, căci n-au avut nice o nevoie și lăsîndu-l
40 în voie unde ari vrea să margă, ori spre ce parte volnic, fără nici o
grije să fie, și sfātuindu-l să nu vie la Țarigrad, pentru multe dătorii ce
avea Moysei vodă în Țarigrad. Și să nu bănuiască că ce s-au prilejit
așea, fiind acéste lucruri, ale a domnielor, supt orînduiala lui
Dumnedzău, fără care nu ies domnii.

45 După aceasta țărămonie, au purces Vasilie vodă de la Țarigrad cu

Textul p. 30, r. 21—p.33, r.27, lipsind din ms. original, a fost completat după
Letopisețul lui Miron Costin, ed. P.P.Panaitescu, p. 108-112.

domnia în țară, în anul 7142. Iară Moysei vodă, strîns cu casa lui și cu Costin hatmanul den boieri, au trecut în Țara Leșască.

5 Abaza pașea iară să gătiia cu mare putere asupra leșilor, să-și mai tocmască lucrurile a războiului celui dentii care făcuse asupra lui Conețpolschii la Cameniță, pînă n-ari oblici Împărăția că cu rîndul dentii n-au lucrat atîta, cît da samă înaintea Împărăției. Deci îndemna pre Împărăția iară asupra leșilor și sta de față și solii moschicești la Țarigrad, nevoitori, cu mare făgăduință Împărăției de Cazanul și de Azderhanul, să fie a turcilor. Și numai ce aștepta și Vasilie vodă, 10 neaședzat bine la domnie, să-i vie porunca de gătire de oaste, iară ca și lui Moysei vodă.

Era și solul leșasc, den Țara Moschicească pornit de craiul la Împărăție, anume Trăbinschii, pre carele (dînd știre craiului Conețpolschii hatmanul, cînd veniia asupra lui Abaza pașea cu oști 15 turcești) îi trimisesă la Împărăție craiul, întrebînd de turci, ce pricină ar hi stricăciunei de pace cei legate la Hotin cu sultan Osman. Și au trecut solul acela pen țară, curund în urma lui Abaza pașea, în zilele lui Moysei vodă. Ce, oblicindu-l Abăza pașa, au trimis de l-au oprit la Pravadiia silindu-l să-ș<i> dea solii la dînsul, temîndu-să să nu se oblicească prin soliiia lui, acéia cale a lui, cum au fost. Ce, nevrînd 20 solul să-i dea soliiia și răspundzind că este trimis la singura Împărăția, nu la unul den pași, l-au oprit cîtăva vrême. Ce Leahul au silit cu mijloace de au dat știre de sine la Poartă că este oprit și au venit poruncă la Abaza pașea să-l sloboadză. Și numai ce i-au căutat a-l 25 slobodzi. Iară așe-i stricasă solului lucrurile la Împărăție, cît nici o cinste n-au avut, care să cade solilor și l-au pornit cu răspuns de scîrbă înapoi, fără zăbavă și anume să hie gata crăiia leșască iară de sfadă.

Acela răspuns a turcilor dacă au agiuns la craiul în Țara Moschicească, că era tot în țara Moscului cu oști și dîndu-i știre și de la 30 margine iară de gătirea turcilor, deci numai ce i-au căutat a sta la tocmală cu Moscul. Și îndată, lăsînd toate într-o parte, au legat cu moscalii pace, cu cîteva orașe luate de la Mosc în partea leșilor. S-au întors la Varșav craiul și îndată au stătut la săim de gătire împotriva tucilor.

Înțelegînd turcii că leșii au făcut pace cu Moscul și mai adevărat 35 den solii moschicești, și era și solul turcilor la Mosc, întărîndu-i împotriva leșilor, și de aicea den țară, de la Vasilie vodă, avînd știre, au pornit pre solii moschicești cu scîrbă pentru nestătoria lor la cuvînt și au trimis și la craiul leșasc sol de înoitura păcii, anume pre Șahin aga, unul den agii divanului, avînd amu și cu cazilbaș<ii> amestecătură 40 începute pentru Bagdatul, adecă Vavilonul, Împărăția Turcului.

Pornite oști leșăști amu au aflat Șahin aga spre Cameniță și pre 45 singur craiul aproape de Varșeav în tabără, răspundzind lui Șahin aga, solului turcesc, craiul cu scîrbă, pentru stricarea și călcătura păcii, care cu atîtea giurămînturi s-au făcut la Hotin cu soltan Osman și între dînsul. Cîteva conace au mărș cu oști spre Cameniță ci cu acesta răspuns au pornit pre turcul, carile da toată vina pre Abaza pașea și cum este gata de perire pentru acéia faptă.

Fost-au aceasta clătire a leșilor în anul 7143, care oști mai mare și

mai bine grijite nu să pomenesc în toată hronica leșască. Țin minte oamenii bătrâni, carii spun că agiungea tabăra de supt ȕrgul Cameniȕii pînă la un copaci la cîmp mai mult de o milă de loc, că oști avea gata cele ce era asupra Moscului și plină Țara Leșască de mulȕime de oameni pre acēle vremi.

Iară pînă a sosi craiul leșăsc la Cameniȕă, Coneȕpolschii hatmanul amu era cu o samă de oști sup Cameniȕă și viniia și cărȕi pren Vasilie vodă de la veziriul Murtaza pașea pentru pace, adevverind lui Coneȕpolschii că acēia cālătură a păcii, carea au făcut Abaza pașea fără știrea Ȑmpărăȕiei, va plăti cu capul, ca un cālătoriu de pace.

Și așea omorînd Ȑmpărăȕia pre Abaza pașea sugrumat, s-au rășchirat și gătirea leșilor în vînt, fiind supăraȕi și slujitorii lor de aȕia vreme cu oștenia la Mosc. Au stătut pace iară între leși și între turci cu înoitura legăturilor de la soltan Osman, adăogînd și aceasta legătură între sine pentru tătari, să nu lăcuiască în Bugeag. Om Abaza pașea vestit cu războaiele asupra persului și oștean drept.

La anul după aceasta au purces soltan Murat cu mare gătire asupra persului și într-acelaș an au luat de la peși cetatea anume Răvanul, care apoi, cît s-au întors soltan Murat înapoi la Țarigrad, iară au luat-oă cazilbașii pre sama sa. Iară Vasilie vodă domnia cu mare liniște și pace, fără grije țara, din toate părȕile sta toȕi de neguȕitorii și de agonesită. Însă lăcomia nice pre atunce nu lipsia, cu dări grele, ce avînd lăcuitorii țării vrēmi de agonesită, biruia toate acēle greutăȕi a domniei.

În Țara Ungurească era mari amestecături între Racoȕi și între Betlean Ișteoan, feciorul lui Betlean Gabor, pentru domnia Ardealului. Ce, au căutat a da locul domniei acēia Betlean Ișteoan lui Racoȕi, neputînd avea agiutoriu de la Ȑmpărăȕia Turcului, pentru gătirea lui soltan Murat iară asupra persului.

În anul 7145, să rădicasă căzacia cu Pavliuc hatmanul asupra leșilor, pentru opreala sa pre Marea Neagră, pre carii Potoȕchii hatmanul leșăsc poluii l-au lovit și, închidzîndu-le tabăra, au dat căzacia viu pre hatmanul său, pre Pavliuc. Și în cestă an au făcut leși și o cetate anume Codacul pre Nipru, la pragul cel dentiiu a Niprului, oprind pre căzaci să nu îmble pre Marea Neagră, stricînd pacea cu turcii, care opreala lor apoi au răsufat spre mare pustitate crăiei leșești, cu Hmil hatmanul căzăcesc.

Tot într-același an, Cantemir pașea cu ordele sale, peste voia hanului, au ieșit den Crîm și s-au aședzat iară în Bugeag, care lucru nesuferind hanul și mărĕnd dodeiala și de la leși, carii legasă cu a doa legătură pren Coneȕpolschii cu Murtaza pașea veziriul, să nu hie slobodzi tătarii a lăcui în Bugeag făcînd dodeială crăiei lor, au ieșit porunca la hanul și lui Vasilie vodă, domnului țării noastre și lui Matei vodă, domnului muntenesc, să margă cu hanul asupra lui Cantemir. Deci au venit hanul cu oști și au purces și domni cu îmbe țările asupra lui Cantemir, care temîndu-să de hanul, au fugit în Țarigrad, iară ordele lui le-au luat hanul cu sine la Crîm. Și de pira hanului la Ȑmpărăȕie, au perit și Cantemir zugrumat în Țarigrad.

După ce au pornit pre tătari, hanul, den Bugeag, au lăsat pre doi

soltani, frații săi, să vie cu dînșii, iară el singur au purces spre Crîm înainte. Deci cînd au fost la trecătoarea Niprului, s-au burzului nohail și au lovit fără nedejde pre soltani și i-au omorît pre amindoi. Și după această faptă, au purces cu coșurile sale spre Țara Leșască, poftind de la leși loc, să să aședze supt ascultarea lor. Îmbla pe la tîrguri, pen sate, tot cite cu o cruce de lemn făcută la piept, semn de închinăciune. Ce, leșii loc așea deșert, fără oameni, mai înluntru țării sale neavînd, le-au dat cîmpii pe Nipru, între Crilov și între Codac; și era aproape de 20.000 de nohai orda acéia.

10 Care lucru vădzind Împărăția Turcului, iară, cu a doa orînduală au pornit cîțva pași în prejma lor, la anul după scosul lui Cantemir din Buceag. Și iară au venit porunca și la Vasilie vodă și la Matei vodă, să margă să să împreune cu pașii asupra tătărălor. Deci, de iznoavă au purces Vasilie vodă cu oști, al doilea rînd, la Cetatea Albă, la adunarea pașilor. Iară Matei vodă au venit pînă la marginea țării sale și de acolo au pornit un serdar cu oști de la sine, iară el singur s-au făcut bolnav și s-au întors înapoi. Iară și Vasilie vodă și pașii fără zăbavă s-au întors de la Cetatea Albă înapoi, că pre tătari îi trăsese amu hanul cu blindeță și cu făgăduință de iertare pentru moartea soltanilor și-i trecuse Niprul, pre unii în Crîm, iară pe alții i-au aședzat pre cîmpii Donului. Iară moartea soltanilor mai pre urmă tot n-au lăsat hanul nerăscumpărată.

20 Ce, cîți era din singele lui Cantemir mai capete, într-una de dzile, cu meșterșug i-au împărțit, pre unii la o samă de agii curții sale, la ospăț, văz Doamne, pe alții la alți agi și la masa sa oprind pre unii. Și la acéia ospăț i-au omorît pre toți, cîți era Cantemireștii mai aproape. Și de atunce s-au stîns acéia răgulă la dînșii, care era mai frunte decît toate ordele, precum// într-acéste vremi sînt Sirăneștii. Unul din Cantemireștii atunce, anume Azamet mîrza, pre care l-am apucat și eu, era dvorialnic la Vladislav, craiul leșesc, neîntîmplîndu-se la ospățul acela ce le făcuse hanul au scăpat din Crîm în Țara Leșască și slujia la craiul leșesc între dvoriani, avînd de la craiul leafă.

30 Într-acel an au luat cazacii Azacul, cetate turcească pre apa Donului, care mai pre urmă de bună voe au dat-o moscalii înapoi turcilor. Isar au umblat la acea mijlocire pentru acea cetate la Mosc, fiind om vestit pre acea vrême aicea în țară cu neguțătoria în Țara Moschicească.

35 Iar întorcerea lui Matei vodă de la margine, cînd au mers al doilea rînd la Cetatea Albă, n-au fost fără pricină. Ci avînd mare neprieteșug Matei vodă cu Vasilie vodă, cum au stătut la domnie au făcut multe amestecături la pașa de Silistra. Deci s-au temut Matei vodă a merge, pîrîndu-l și la Poartă, ci au trimis oaste și el s-au întors la scaun.

40 Pe vrêmia împărăției lui sultan Murat toate trebile era pe doi oameni, carii era musaiپی: unul silihtariu, adecă spătar ce poartă spada sau buzduganul după împăratul, al doilea cîzlar agasi ce iaste peste fete mai mare. Vezeriia înaintea lor era/ foarte slabă. Cînd să aduna veziriul cu unul de aceia spun că le săruta poala hainelor. Deci pre silihtar pașa îl cuprinsese Matei vodă cu dările, iar pre cîzlar-agasi Vasilie vodă. Și toate isprăvile despre Poartă le eșia prin acei doi oameni. Numai cu atita covîrșia Matei vodă pre Vasilie vodă că avea

Ms.
5367,
f. 1

f. 1^v

mare prieteşug cu ungurii. Iar Vasilie vodă nici cu un megiaş, precum am apucat şi noi acea domnie, viaţă bună n-au avut, nici băga seamă pre nimenea.

f. 2

5 O, nesăţioasă firea domnilor spre lăpire şi avuţia oarbă! Pre cât să mai adaoge, pre afita mai pohteste. Poftele împărăţilor şi ale domnilor n-au hotar. Că avînd mult, le pare că n-ar avea nimica. Pre cât îi dă Dumnezeu nu să satură. Avînd domnie, cinste, ei pohtesc şi mai mari şi mai late ţări. Avînd ţară, cască să cuprinză şi ţara altuia. Şi așa, lăcomindu-se la ale altuia, pierd şi ale sale. Multe împărăţii în lume, 10 vrînd să dobîndească alte ţări, s-au stins pre sine. Într-acesta chip s-au stins împărăţia lui Darie împărat de Alexandru împărat Machidon. Vrînd ca să supue împărățiile greceşti şi toată Machedoniia, s-au stins împărăţia sa de au căzut pre mîna lui Alexandru Machidon. Așa împărăția Cartaghenei, vrînd să supue Rîmul, au căzut la robia 15 rimlénilor. Aşa Pir împăratul, vrînd să ia Italiia, au pierdut ţările sale. Aşa şi Mihai vodă, vrînd să fie crai la unguri, au pierdut/ şi domniia Țării Munteneşti. Aşa şi Vasilie vodă; avînd fericite vremi de domnie cu pace de toate părțile şi ţara cu nici o datorie îngreuiată, fără nici o 20 bîntuială despre turci, carii avea începută sfada cu persii şi într-acéle părţi sta cu valuri.

*CÎND S-AU GĂTIT VASILIE VODĂ CU OȘTI SĂ VIE ASUPRA
LUI MATEI VODĂ.*

f. 2^v

25 Au început gîlceava cu Matei vodă, domnul muntenesc pentru domniia acei ţări, ori că nu-l încăpea Moldova, ca pre un om cu firea înaltă şi împărătească, mai mult decît domnească, ori că siliia ca să vază pre fiu-său Ioann vodă eşiţ la domnie, care fire au părinții spre feciori 30 să-i vază în viaţa lor eşiţ<i> la cinste. Domnii pre feciorii săi la domnii poftesc să-i vază; boiarii, la boiarii. Slujitorii să bucură să vază pre feciorul său harnic de slujitorie. Pămînteaul pofteste să vază pre fiu-său vrédnic de hrana pămîntului. Ori că l-au îndemnat pre Vasilie vodă mare netocmală şi neprieteşugul ce avea încă mai de demult, din boeria sa. Scosese domniia Țării Munteneşti de la Împărăție prin mijlocirea lui 35 cîzlar agasi şi a paşii de Silistra feciorului său, lui Ioan vodă.

Prostatec ţinea Vasilie vodă pre Matei vodă. Deci, avînd şi pre veziriul în partea sa, au făcut oşti de ţară şi au purces în Țara Muntenească asupra lui Matei vodă, lăsînd aici în scaon pre fiu-său 40 Ioann vodă. Iar el au întrat cu oşti/ în Țara Muntenească cu ştirea veziriului şi a paşii de Silistra. Oşti avea cîteva, iar tot de ţară şi lefecii, fără puţinei sîrbi ce avea în leafă, călări. Iar şi Matei vodă, domnul muntenesc, nu dormiia, ci, apărînd al său, avea oşti şi streine şi de ţara sa. Ales pedestrime avea fieştecînd pînă la o mie în leafă, fără dorobanții de ţară şi moldovéni de ai noştri ce mersese acolo în 45 leafă, cărora le zicea levenți, şi léşi călărima ţinea pururea cîte 200 şi unguri călări osebi. Şi dedese ştire la arcalele ce avea la Împărăție pentru sila ce-i făcea Vasilie vodă. Deci cu mijlocirea lui silihtar paşa bine n-au întrat Vasilie vodă în Țara Muntenească, la o vale ce să

chiamă Rîbna l-au întimpinat cu ceauș de la Împărăție cu poruncă numai să se întoarcă Vasilie vodă îndărăt. Și în urma ceaușului au sosit și o samă de oști ale lui Matei vodă. Ci au căutat lui Vasilie vodă a să întoarce înapoi, văzînd cartea împărătească; și cite era sultan Murat nu era de a glumi cu dînsul.

Deci purcegînd înapoi Vasilie vodă să semeșise munténii și în chip să gonească pre oștile lui Vasilie vodă, lovise la coada oștii. Ci s-au întors îndărăt oștile de țară și însuș<i> Vasilie vodă și au înfrint pre munténi, prinzînd pre cîț<i>va vii și au perit cîț<i>va.

Vasilie vodă, plinînd porunca împărătească, au eșit din Țara Muntenescă și șezînd cîteva zile la Ploscuțeni, de/ acolo au pornit pre ceaușul cel împărătesc, iar el s-au întors de au venit în scaon.

Pre acéia vréme era veziriul Țabani Buiuc, carele ținea cu Vasilie vodă; și pașa de Silistra iar așa. Și să pusese cu toată voia, numai să scoață pre Matei vodă. Și fără de știrea împărătească eșia de la veziriul isprăvi de domnia Țării Muntenesti lui Ioan vodă, feciorul lui Vasilie vodă, cum și atunce, deaca au văzut veziriul împiedecate isprăvile dîntii de silihtariul, au făcut altele la singur pașa de Silistra să margă însuși el și să ducă pre feciorul lui Vasilie vodă în scaunul Țării Muntenesti. Care lucru apoi au mîncat capul veziriului, aflînd împărăția prin silihtariul războale și vârsările de sînge între domni de unde să pogoară. Nici te mira cum de au putut domnii a umbla în zarve fără știrea Împărăției și mai vîrtos la un împărat leu, ca acela.

Deci să știi că țările pre auncce nu era așa supuse, ci într-altă voe veghiată. Și să teama turcii să nu se dea Țara Moldovei în partea lésilor, carii pre acéle vremi era foarte tari, cît să sfiia Împărăția de sfada lésilor, și ales avînd într-acea dată războae începute cu perșii, precum s-au pomenit. Ci era bucuroș<i> că să sfădesc acéste țări între sine. Și pocî pricepe și pre domniile acéștia, fiind cu stare îndelungată cu mulți ani; alte vacuri pre atunce să socotești țărîlor acestora./

Cu al doilea isprăvi de domnia Țării Muntenesti au socotit Vasilie vodă cu altă cale, avînd acea știre și de la veziriul. Au pornit pre Ioann vodă la pașa de Silistra, cu cîț<i>va boiari, să-l ducă pașa în scaun. Și trimisese înainte la pașa pre Ianache Catargiul, vel postélnic, să mai întărească lucrurile, pînă a merge Ioann vodă. Ci șezînd Catargiul acolia la pașa, așteptînd sosirea lui Ioann vodă, au simșit lucrurile într-alt chip, că venise la pașa iar alte porunci împărătești prin silihtariul și unse osia pașii și Matei vodă. Deci văzînd Catargiul lucrurile într-alt chip și amirosînd că cît ar sosi Ioann vodă la pașa, va să-l oprească și să-l trimiță la Poartă, au dat Catargiul știrea la boiarii ce era pre lîngă Ioan vodă, fiind la un sat aproape de Dîrstor și îndată s-au întors Ioan vodă, can cu fuga, de frica pașii. Și așa au eșit și a doa ispită pentru domnia Țării Muntenesti.

Iar nici cu atîta nu s-au lăsat Vasilie vodă, ci și de veziriul fiind îndemnat și ca o nimica socotînd a călca pre Matei vodă, iar au strîns oști cu mai bună gătire cu pedestrime, cu tunuri și iar au purces în Țara Muntenescă asupra lui Matei vodă. Și cu acéia nebagare în seamă de Matei vodă, cît aceea în locul său pusese domnu/ pre fiu-său Ioann vodă în scaonul țării, cu boiari, cu ispravnici și cu domnia deplin,

5 țiind ca în palmă domniia Țării Muntenești. Iar lunecoase sînt lucrurile
războaelor și în puteria lui Dumnezeu mai mult stau. Nici pre un
nepriiaten, cît de slab, să nu-l ție nimenea fieștecum, nici-l țin oșténii
cei drepti. Și bine au zis unul că războaiele în clipa ochiului stau. Că
atita au fost numai să ia Vasilie vodă acel războiu și să se așaze în
scaunul Țării Muntenești. Iar roata lumii nu așa cum gîndéște omul, ci
în curgerea sa să întoarce.

10 De care silă n-au mai putut nici silihtariul a mai trimite alte isprăvi
la Matei vodă, să nu se descopere de tot cu umbletele împotriva
veziriului, să-i răsae ceva înpărătiei cu scîrbă în partea sa. Că ales la
turci foarte cu sfiială sînt toate și cu mare meșteșug strică unul altuia,
cînd va unul pre altul să-l surpe; că să pîrască la vedere însuș<i> lui
îș<i> strică cu începerea pîrăi. De multe ori cu laudă pre nepriiatenul
său mai curînd îl pogoară. Și ales supt împărăția lui sultan Murat cu
15 mare témere era toți.

f. 4^v Iar totdeauna trimitea silihtariul pre taină la Matei vodă,
îndemîndu-l să stia împotriva lui Vasilie vodă, să-l bată. Iar despre
scîrba împărătească să n-aibă/ grije, că iaste grija lui. Deci și Matei
vodă ș-au strîns toată oastea. Și văzînd că Vasilie vodă trage cu oștile
20 sale spre București, nu spre Tîrgoviște, au pogorit și el cu oștile spre
București.

25 Vasilie vodă deaca au sosit la Praova, la sat în Ojogéni, știind din
limbi gătirea lui Matei vodă împotriva sa și cu cîteva oști streine și de
țara sa au făcut sfat, acolo, la Ojogiani, au socotit trecătorile apélor și
locurile închise de păduri pe de toate părțile și de bihnișuri. Înțelegînd
că și Matei vodă pohtéște la locuri ca acélia să-i dea războiu, fiind
oștile mai tari fieștecare la locul său și la strimtori împotriva oștilor
celor streine, au ales cu sfatul să nu treacă Praova, ci să stea acolo, la
cîmpu, să tragă pre Matei vodă să iasă cu oștile sale la cîmpu. Și așa
30 alegîndu-se sfatul s-au răsipit toate oștile lui Vasile vodă la jafuri pe la
podgorie, pe supt munți, încătăo să bejenise toată Țara Muntenească de
prin toate olaturile acélia, pîná în Praova.

f. 5 Și așa, cu acel sfat — ce sfetnici vor fi fost așa buni de războae
pre atunce, fiind răsipită oastea pe la jacuri —, pre loc au priceput
35 Matei vodă umbletele lor și îndată au purces spre Praova drept în
preajma Ojogénilor, unde era Vasilie vodă cu corturile./ Au stătut la
trecătoare dînd știre din cîteva tunuri ce aveau cu sine. Și îndată au
început a tréce oastea vadul; tot călărețul au trecut cîte cu un pedestraș
după sine. Și au stătut în tocmală dincoace de Praova, așezînd oastea
40 pedeastră cu focul și cu tunurile între oastea călăreață. Și au purces cu
toată oastea stoliță asupra taberii lui Vasilie vodă.

FUGIREA LUI VASILIE VODĂ DE LA OJOGÉNI.

45 Nu avea de ce să apuca Vasilie vodă, fiind oastea răsipită în toate
părțile, cu acea venire de grab a lui Matei vodă și întemeiată. Că
oșténii lui Vasilie vodă unii venia cu plian îngreuiat<i>, neștiind
lucrul ce iaste. Alții spăimîntat<i> de venirea oștilor așa degreb, mai

mult de gătire a pleca fuga îndată au stănut, decît a da război. Şi așa fiind oastea pe la jafuri și fără de nici o tocmeală, au plecat și Vasilie vodă fuga și toată oastea cîtă nu era dusă la pradă, lăsînd și corturile și tunurile și toate pedestrima pre mîna lui Matei vodă. Și de frica gonașilor Vasilie vodă au lăsat drumul pre care venise și luînd cîmpii, au năzuit la Brăila.

f. 5^v Zăbovind Vasilie vodă la Brăila cîteva zile și Matei vodă dînd știre de olac îndată la pașa de izbînda sa/ ce făcuse asupra lui Vasilie vodă. Și așa, ori cu știrea pașii, ori agii<i> de la Brăila și de la Mecin, sfătuindu-se să prinză pre Vasilie vodă, să-l trimiță la pașa. Și să nu<i> fie dat știre Stamatie ce au căzut mai pre urmă stolnic la Vasilie vodă și l-alte domnii, mai apoi și postelnic mare, ar fi încăput Vasilie vodă la prinsoare. Ci, șezînd seara la masă, i-au dat știre și de la bucate s-au sculat, pentru-o grădină peste un gard suind de pe spinarea unuia din slujitori și acolo scoțîndu-i calul au eșit cu fuga din Brăila, la Galați, lăsînd toate la Brăila, cîte nu rămăsese la Ojogéni.

10 Înțelegînd Ioann vodă, feciorul lui Vasilie vodă, poticala tătune-său din Țara Muntenească au adunat boiarii ce era puși la boerii pre lingă sine și li-au zis cum că el, nefiînd de domnie, pentru slăbiciunea sănătății ce avea (că era Ioann vodă slab și deznodat și de mîini și de picioare, ca cînd n-ar fi fost fecior lui Vasilie vodă, care era ca un leu și la fire și la trup), iar tătune-său lasă scaunul domniei. Și au venit Vasilie vodă în Iași.

f. 6 25 Iară Matei vodă, jeluindu-se și la Împărăție de prada ce făcuse oștile lui Vasilie vodă, și la megiiăș<i>, ca să-și întoarcă călcătura ce făcuse/ Vasilie vodă Țării Muntenești, legase cu Racoș<i>, cneazul Ardealului lucrurile, fiind și Racoș<i> rănit cu nebagare în seamă megieșiei lui de Vasilie vodă. Au pornit oști asupra lui Vasilie vodă cu Ioann vodă Moghila, feciorul lui Simeon vodă, carele să așezase la Ardeal după războiul de la Ștefănești ce s-au fost făcut între feciorii lui Simeon vodă și între feciorii Ieremie vodă, pentru domnia țării.

30 Ajungînd oștile ungurești într-acea dată pînă în Trotuș și oștile muntenești pînă la Milcov sosiț<i>. Au schimbat Racoș<i> sfatul cu Matei vodă, ori temîndu-se de Împărăție, auzînd de patima veziriului, ori altă socoteală le-au venit. Au întors și pre Ioann vodă cu oștile îndărăt și s-au întors și munténii.

35 Casa lui Vasilie vodă eșise spre Huși de spaima acéia. Și într-acéia vréme a pogorîtului acelor oști asupra lui Vasilie vodă au perit și Gorgan și Sămichișa căpitanul și Cîrstea vistiariul, din prepus de la domnie pentru vicleșug. Deci după zarvele acéstia numai ci au căutat lui Vasilie vodă a sta la pace, vâzînd și primejdiia veziriului și ca să nu să mai ațițe lucrurile asupra lui. Că atunce n-ar fi fost fără primejdie Vasilie vodă, de n-ar fi stănut împărăția după lucrurile împotriva perșilor, care curînd după acéia au purces cu toată putéria asupra Vavilonului, ori de la cei doi megiiăș<i> n-ar fi scăpat fără primejdie. 45 de nu s-ar fi spăimîntat Racoș<i> și Matei vodă cu moartea veziriului.

f. 6^v Și sta la cumpănă sultan Murat, aspra Azacului va merge./ că încă nu-l dedése moscalii, au asupra Vavilonului. Ci viînd Isar cu acea véste că vor da moscalii Azacul, au plecat asupra Vavilonului. Iar pînă

a să adevăra purcéderia, țările acéstia era la mare grije că va veni împărăția spre acéste părți cu oști. Fost-au acéste zarve între Vasilie vodă și cu Matei vodă în anul 7145<=1637>.

Iar primejdiia veziriului Tabani Buuc, de l-au omorît sultan
5 Murat, într-acesta chip au fost: După răsipa oștilor lui Vasilie vodă de la Ojogéni, au făcut Matei vodă arzehal, adecă răvaș de jalbă la însuș împăratul. Și aflînd om de acea treabă, să dea jalba, l-au trimis cu cărțile. Și știind rînduiala bine, au păzit cînd au eșit împăratul la primblare, la vînătoare la cîmpu, făcîndu-se acel om a merge de olac
10 pe denaintea împăratului, înadins să-l vază. Și așa vîzîndu-l împăratul mergînd tare, au trimis de l-au oprit și l-au întreat de unde wine. El au răspuns că vine cu cărți din Țara Muntenească, cu cărți să știe împărăția de mari vărsări de sînge și de prada ce s-au făcut în Țara Muntenească de Vasilie vodă, carele au venit cu oști asupra lui Matei
15 vodă. Și pe loc au trimis împărăția de i-au luat cărțile și au cetit arzuhalul cel cu jalbă asupra lui Vasilie vodă, pomenind că să laudă Vasilie vodă că are isprăvi de la veziriul ca să fie domnu și în Țara Muntenească și în Moldova. Atunce au avut vréme silihtariul asupra veziriului, cîind/ țările cum să strică iale între sine și să pradă. De care
20 jalobă foc s-au făcut împăratul pre veziriul, înțelegînd că de la veziriul să pogoară acéste amestecături. Ci întîiu au trimis pre acel om cu toate scrisorile să le vază veziriul. Și au zis silihtariul cătră împăratul că omul acela îndată va peri de veziriul. Deci i-au dat hasichii, învîpîndu-i însuși împăratul: Pre acest om iară să-l aduceți la mine. Și așa au
25 fost. Că ducîndu-l hasichiii și vîzînd veziriul că iaste rău de dînsul, au vrut să operească pre om. Ci hasichiii i-au spus că porunca iaste să ducă pre acel om iar la împăratul. Scosése veziriul daruri hasichiiilor să lasă pre acel om la dînsul, ci nu s-au cutezat hasichiii a face peste porunca silihtariului. Iar să nu fie fost omul de față, putea veziriul să tocmească
30 lucrurile sale, zicînd că au fost un marghiol de cei de Țarigrad și au spus minciuni; că de acéstia să fac multe la turci. S-ar fi uitat la împărăție, carele gîndind de lucrurile a toată lumea, céle mai mici le tréce cu gîndul. Ci păziia silihtariul să nu scape vréme ca acéia, asupra veziriului. Și înoind scîrba împăratului silihtariul, au chiebat
35 împăratul pre veziriul și după mustrare că strică țările fără știrea lui, l-au omorît. Și așa au eșit acelu vezir amestecăturile ce făcea între domni.

Acéstia le-am înțeles de la boiari bătrîni de sfat pre acéle vremi.
f. 7^v Cîrînd după această sfadă cu Matei vodă, ca să potolească/ Vasilie
40 vodă sunate zarvele lui, pre fiu-său Ioann vodă l-au trimis la Țarigrad, unde peste puțin ș-au săvîrșit și viața.

Într-aceea vréme s-au săvîrșit și doamna cea dintîi a lui Vasilie vodă, fata lui Bucioc. Și după moartea doamnei au trimis Vasilie vodă pre Catargiul în Țara Cerchezască și de acolo i-au adus doamnă pre
45 fata unui mîrzac de ai lor, cu care au trăit pînă la săvîrșitul său.

În anul 7146<=1638> sultan Murat au luat Vavilonul, cu multă vărsare de sînge, de la perși, după a patra lună de cînd începuse a bate orașul. Spu<n>e istoriia să fie fost 30.000 de oșteni în Vavilon. Ci și sultanul Murat acea gătire făcuse asupra persilor, cît singur Vavilonul. Iară tot misiriul și pașii ce sînt peste arapi i-au pornit despre Marea Roșie de au lovit și dintr-acolo Țara Persului. Și le-au luat turcii și dintr-altă parte o scală foarte mare. Și așa îndoit Persul n-au putut da nici un ajutor vavilonului. Sultan Murat zăbovindu-se într-acolo cu oștile, iar într-aceste părți era liniște și întemeiată pace de toate părțile, făcînd pace Vasilie vodă într-aceea vrême/ cu toți megiiășii.

Și într-acești ani au zidit Vasilie vodă și lăudata mănăstire în orașul Iașilor, înțui pre numele a trei sfinți învățători ai bisericii, ce să chiamă Trieri Sfetitelui. Mai pre urmă, a doa, au zidit și Mănăstirea Golii, cu făptură foarte iscusită, precum să vede, mai presus decît alte mănăstiri de aici din țară. Golii îi zic pre numele unui boiar anume Golii, carele într-acel loc au avut o biserecuce de piatră. Tot pe acea vrême au adus Vasilie vodă și moaștele preacuvioasei Paraschivei, l<ea>t 7148<=1640>, cu mare cinste și cucerie, oct<omvrie> 14, de care cetînd la viața ei vei afla den ce locuri au fost.

Acest domnu au făcut ca de iznoavă și curțile domnești și casele cèle cu farfurii, grădini, grajduri de piatră, tot de dînsul sînt făcute. Și multe locuri au înfrumusețat, care multă vrême au fost stătătoare. Că de au fost cîndva vremi fericite acestor părți de lume, atunce au fost. Țara Leșască (voiu zice) era plină de aur, la care pre acéle vremi mergea din Moldova cu boi de negoț, cu cai, cu miiare și aducea dintr-aceea țară tot aur și argint. Pociu zice că om sărac nu să afla, doar care nu vrea să aibă. Țara Leșască la acea scară de fericie să suise, precum/ și lésii zic și scrisorile lor, care nici o crăie nu era deopotrivă în bine și în dezmierdăciuni pre acea vrême, ca lésii. Așa și țara noastră.

Iar dintr-acéle vremi să cunoaște păharul lui Dumnezeu aproape de schimbare și curînd spre mai cumplite vremi. Că era la mari dezmierdăciuni țările acéstia. Și care țări să înalță la îndestulări, zburdeață firea omenească peste măsură. Și zburdăciunea naște păcatul și după păcat urmează mîniia lui Dumnezeu. Așa și Țara Leșască era la mari zburdăciuni, cum și aicea țara noastră. Că și însuș<i> Vasilie vodă cu sila din cîteva case de boiari luîndu-le fétele țititoare, peste voia părinților. Iar oamenii de casa lui și nepoții și mai multe sile făcea, luund copiii oamenilor cu sila la curvii. Care fapte mai pre urmă s-au răsplătit cu mare osîndă asupra casii lui Vasilie vodă.

Într-aceea vrême, după ce au supus sultan Murat Vavilonul spre Împărăția turcească s-au întors în Țarigrad și să gătiia tare asupra lésilor, să răscumpere rușinea lui sultan Osman, deschizîndu-ș<i> cale prin Ardeal, să lovască peste munți deadreptul spre Liov. Ci i-au tăiat curînd puternica mîna lui Dumnezeu zilele. Și după moartea lui sultan Murat au stătut în locul lui frate-său, sultan Ibraim, om dat/ cu toată firea spre dezmierdăciuni. Și cu împărăția lui iară au scăpat țările acéstia de răzmirițe.

LUCRURI STREINE.

Tot pre acea vreme Racoț<i> cel Bătrîn au început sfadă cu nēmșii, căruia era orînduită oaste și de aicea din țară și din Țara Muntenescă.
5 Și n-au ținut sfada acéia mult, că peste puțin au venit la tocmeală cu împăratul nemșesc. Iar au prădat cîțva loc cu ai noștri în ungurimea de sus, fiind serdarius Apostol de Orheiu într-aceea oaste cu Racoț<i>.

PENTRU NUNTA CE AU FĂCUT VASILIE VODĂ FIICEI SALE, DOAMNEI MARIEI.

10 În anul 7153<=1645> au făcut Vasilie vodă nunta fiicei sale cei mai mari, doamnei Mariei, după cneazul Ragivil, om din cniiazii Litfei, de casă mare. Numai cu ce inimă și sfat au făcut acea casă, după om de lege calvinească, care lege iaste scornită de un mitropolit de Fiandra, de supt ascultarea papei de Roma, peste legăturile
15 soboarălor cu multe dumnezeiești minuni legate. Iar Calvinul numai pre singure poștele sale trupești, osebite de sfînta soborniceasca biserică, la care ca la o lege slobodă în puțină vreme au venit toată Fiandra și Engletera.

f. 9^v 20 De mirare au rămas vacurilor acea casă, cum au putut suferi inima lui Vasilie vodă să se facă/ și mult s-au frămîntat acest lucru în sfat; și cîț<i>va boiari apăra să nu fie acel lucru, ales Toma vornicul și lordache vistiariul, care capete de abia de au avut cîndva această țară, sau de va mai avea. Ei zicea lui Vasilie vodă și pentru légia cea rătăcită și un lucru, nu fără grijă, despre Împărăția Turcului. Iar Toderășco
25 logofătul și Urêche vornicul sta asupra aceștii nunte să se facă.

Vasilie vodă avea pozvolénie de la turci; ci acea voce era din bani, iar nu din inima turcilor. Și așa s-au făcut nunta aicea în Iași, la care
cîț<i>va domni din Țara Leșască singuri cu chipurile sale au fost, cu curțile lor și Pătrașco Moghila, feciorul lui Simeon vodă, mitropolitul
30 de Chiev. Și de la Matei vodă, domnul muntenesc, însuș<i> Ștefan mitropolitul țării și Radul logofătul și Diicul spătarul, că să împăcasse domnii între sine.

N-au lipsit nimica din toate podoabele cîte trebuia la o veselie ca acéia, cu atîtea domni și oameni mari din țări streine: meșteri de bucate
35 aduși dintr-alte țări, zicături, jocuri și de țară și streine, toată curtea împodobită și adunați boiarii și căpeteniile țării, feciori de boiari, oameni tineri la alaiuri pe cai turcești cu podoabe și cu pețiene la
f. 10 ișlice./ Și așa cu petrecării lungindu-se acea veselie cîteva săptămîni,
40 au purces cniazul Ragivil cu doamna sa în Țara Leșască cu zestre foarte bogate.

8-9 lipsește M // 10 ad. marginal Vasilie, 7153 A // 26 ad. marginal Vasilie, 7153 A // 30 după Chiev ad. Iară soli trimiși era de la Racoți cneazul Ardealului, Chimini Ianaș cu daruri M //

RĂZBOIUL CE ERA SĂ ÎNCEAPĂ LĂȘII CU TURCII, CARE MAI
PE URMĂ LA MARE SCĂDĒRE AU VENIT.

La anul simțindu-se Crăiia Leșască în putere, îndemnați de papa al
Romei și de venețiani, carii avea bintuială de la turci la ostrovul
5 Critului, au făcut sfat craiul Vladislav cu sinatorii să înceapă războiul
cu turcii; de care gătire a lui și apoi la ce au eșit acel sfat vei citi
povestia mai jos, la rîndul său. Iar soli au trimis craiul la toate crăiile
creștinești. Aicea la Vasilie vodă trimiseșe pre cneazul Ragivil cu
soliia, fiind viitoriu la anul după nuntă la socru-său, aicea în țară, care
10 solie au crezut Vasilie vodă îndată și au priimit să fie una cu lășii, cît
și birul al anului aceluia îl oprise și pornise pre aga fără bir,
răspunzindu-i că nu s-au putut strînge birul pentru sărăciia oamenilor.
Ci daca au stătut la voroavă cu boiarii pentru oprirea haraciului și într-
un rînd și într-altul, spun să fie zis Petriceaico vornicul de Țara de
15 Sus, pre carele îl ținea ei mai prostătec decît alții la sfat: „Eu aș zice să
nu oprim noi birul pînă nu vom vedea că trec lășii Dunărea“.

Și acel cuvînt au intrat îndată în gîndul lui Vasilie vodă și repezind
după aga l-au oprit la Galați pînă au gătit haraciul și l-au încărcat de
l-au pornit.

f. 10^v 20 Așa feresc pre domni și țările de primejdii voroave/ cu sfat. Că
pentru acéia au dat Dumnezeu să aibă împărații, craii, domnii
îndreptători țărilor să aibă sfetnici pre lingă sine, cu carii vorovind o
treabă, să frămînte cu voroava lucrul care iaste mai spre îndemînă. Iar
céle ce fac domnii singuri, din gîndurile sale, sau din șo<a>pte, rar es
25 lucrurile la folos. Că încă om în lume n-au născut pînă acum ca acela,
să nu-i trebuiască voroavă cu sfat. Că deși nemerêște cîrmutoriu cîte o
treabă încă tot să nu să încrează c-au gîcit, pînă nu se întărește voroava
lui și cu alte păreri. Deci ce ai gîndit că iaste bine, daca să mai tocmesc
cu gîndul tău, ce ai gîndit că iaste cu cale, încă a doi sau trei
30 socoteala, fără greșală pre acel lucru să stai, că nu te va înșela. Iar ce-
ț<i> pare singur că iaste bine și alții toț<i> zic că iaste într-alt chip, să
nu crezi acea socoteală, că te amăgești. Multe lucruri ne pare că le
nemerim. iar apoi deaca mai lași vrême socotelii, afli departe mai pre
urmă într-alt chip. La mulți domni mari smintéle am văzut din
35 șo<a>pte sau nesfătuit amu, în vacul nostru. Fără sfat au făcut Vasilie
vodă de au lovit tătarii la Brătulești, pre Prut; și mai apoi prada a toată
țara, nespūsă de agiuns, cu cîtă robie și plian dintr-aceia faptă au venit
asupra țării. Așa și Duca vodă, sfātuindu-se numai cu unul pentru o
carte/ la hanul, ș-au stricat domniia. Din care mazilie mari stricăciuni
f. 11 40 și greutăți au venit asupra țării, care pre atunci era foarte la stare bună
și gata toate lucrurile țării să le rădice numai cu o rînduială. Iar dintr-
aceia mazilie a Ducăi vodă, întii, s-au întîmplat trei înoituri de domnii:
una la Beligrad a Dabijeii vodă, după care neîmplinind anul Dabija
vodă au murit; altă domnie tot într-acelaș anu a Ducăi vodă dintii, a

1-2 lipsesc M // 3 ad. marginal 7154 A // 12 ad. marginal Vasilie vodă
socotește a nu da haraciul. A // 27 explicație marginală pentru gîcit = aflat A //

5 treia a lui Iliiaș vodă cu mare răsipă. Deci trei domnii câte 500-600 de
pungi la înoituri, tot într-un an, cum au putut fi bine? Așa și cu
șo<a>ptele numai cu unii, nu cu sfat, au făcut și Petriceaico vodă de
au lepădat fără nici o nevoe domniia țării și s-au dus în Țara Leșască,
din care fapte s-au stins Țara Moldovei pînă astăzi.

 Cniazul Ragivil, după ce au zăbovit cîteva săptămîni în Sucea vă la
socrul său Vasilie vodă, au pornit pre doamna lui pre la Sneatin spre
țara sa. Iar el singur au lovit pen Ardeal, pre la Racoț<i>, tot cu acéle
trebi, pentru rădicarea lor asupra Împărăției Turcului.

f. 11^v 10 Înțales-am din boiari bătrîni cum că au vrut Vasilie vodă să-ș<i>
desparță fata de cneazul Ragivil, ci n-au priimit doamna Maria, fata
sa, zicînd tătine-său să fie socotit întîi lucrul, nu pre urmă./ Și cu
vremile pînă aici săvîrșim o parte de domniia lui Vasilie vodă. Că pînă
aicea pre cît au fost fericită domniia acéia, cu atîta mai cumplite vremi
15 s-au început de atunce, din care au purces din scădere în scădere
această țară, pînă astăzi.

A DOUA PARTE IAR DE DOMNIA LUI VASILIE VODĂ.

 De vréme ce scriitorii cei streini pre lîngă poveștile sale n-au trecut cu
pomenirea și de lucrurile țării noastre, Moldovei, și cît știm de lucruri
20 trecute în țara noastră mai mult dentru dînșii știm, cu cale iaste și noa
a pomeni de vremile lor, mai ales povestia lui Hmil, hatmanul căzăcesc, de
la care vremi, ah, s-au început și răul nostru în care pînă astăzi ne aflăm
cu acest pămînt la cumplite vremi și Dumnezeu știe de nu și peste vacul
nostru vor fi trăitoare./

f. 12 25 Izvorul a tuturor răutăților și pustietatea acestor părți, începutul căderii
și împuținării Craiei Leșești, răsipirea și pustietatea și a cazacilor și a țării
noastre stingere. Iar mai nainte de ce vom începe a scrie de rădicarea
cazacilor cu Hmil hatmanul lor asupra leșilor, stăpînilor săi, a pomeni de
cazaci ce neam sînt și de cînd sînt supt acest nume, Cozac, cu cale va fi,
30 am socotit, auzind pre mulți întrebînd de acest nume al lor de unde și de
cînd ar fi. Deci mulți au zis că numele lor, Cozac, ar fi de la un neam ce
iaste peste apa Volgăi, anume Casac. Ci acélia sînt povești deșarte.

 Sînt cazacii de neamul său ruși, rămășițe de oșténii cnezilor rusești,
pre carii cu îndelungate vremi supuindu-i craii leșești și căzînd și
35 Chiovul, scaonul Rusiei, pre sama leșilor, ei pre Nipru în jos și pre ceia
parte și pe dincoace trăia supt ascultarea crailor leșești, slobози de
vecinătate, în chipul oștenilor, cu hrana slobodă pe Nipru, ori cu
vînătorii la cîmpi, ori cu păscăriia pînă la pragurile Niprului, unde are
Niprul în trei locuri praguri făcute din firea locului, de cade apa de pe
40 stînci ce sînt în fundul apei mai jos, în care locuri nici un feliu de vas nu
poate tréce, fără numai vasele lor; și acélia încă cu mare grije trec/ și de
f. 12^v multe ori pe uscat trag vasele, pînă trec acéle locuri. Și așa au trîut pînă în
zilele lui Avgust craiu.

PENTRU AȘEZĂMÎNTUL CAZACILOR.

Acel craiu leșesc, văzîndu-i oameni cu viață dreaptă de oșteni, i-au tras la lăfe și le-au făcut și căpetenii cu tocmeală și în rînduiala sa să fie volnici a să buluci și a să oști împotriva tătarilor; ca o pază să fie Crăiei
5 Leșești, că bîntuia tătarii marginile țării lor și pre atunci. Și de pe sprinteniia lor, fiind oameni și sălbateci, le-au zis Cozac, adecă capră sălbatică; sau că umblînd ei la cîmpi după capre sălbatece și în luncile Niprului, le-au venit acest nume. De atunci le-au zis cozaci, adecă căprași. Care nume și la o samă de oaste leșască, ales steagurile ce sînt
10 mai sprintene, le zic steaguri căzăcești și pînă astăzi.

Apoi Ștefan Bator, craiul leșesc, și mai mare așezare au făcut căzaciilor, dîndu-le și hatman să aibă, cu steag, cu tobe, cu trîmbițe și după voia lor să-și aleagă hatmani. Și le-au dat voe și i-au întărit să facă și vase de Marea Neagră și să facă cazaci roestrovi, adecă de catastih pînă
15 la 40.000 de oameni și să aibă loc scaunul lor un ostrov la Nipru, în care iaste o mănăstire mare, cu cîteva altele mai mici biserică./ anume Trăhtămirov. Și aceasta iaste începătura oștilor lor, după ce căzuse cneziiile rusești de o sută și 50 de ani încoace.

f. 13

De pe acéle vremi multă nevoe făcea cazacii Crîmului și Țării
20 Turcești; pînă și Anadolul nu scapa. Sinopul, Trapezondul, cetăți mari le-au luat în cîteva rînduri și alte orașă mai mici, și dincolo de Marea Neagră și dincoace: Varna, Misimvria, Ahilo, pînă la Aitos și la Pravadia pururea prăda. Și au lovit și pînă aproape de Țarigrad, la Enichioi pre Boazul ce curge din Marea Neagră în Marea Neagră, <sic> supt cetatea
25 Țarigradului. Și pentru prăzile ce făcea cazacii în părțile lor, le venia de la turci împuțaciune. Acélia socotind lésii de la o vréme, pentru ca să nu strice pacea cu Împărăția Turcească, făcea cazacilor mare strînsoare, oprindu-i de pre mare, care hrană o deprinsese ei cu multă dobîndă și
30 avuție ce agonisiia de acolo. Și cu acea avuție zidiia biserică de piatră și mănăstiri, cît o mănăstire la Chiev, ce-i zic Arhanghel, stă și pînă astăzi, cu bolta cea din mijloc foarte mare și toată bolta acoperită cu table de aramă galbenă și poleite cu aur. Și pentru ca să-i oprească de tot, să nu
35 mai umble pre mare, au făcut lésii o cetate, anume Codacul, la pragul cel dinții al Niprului și ținea acolo cîte doao mii de némți pedestrime cu puști pentru opreala lor, care era foarte cu mare silă cazacilor, ca unor oameni
f. 13^v ce/ altă hrană nu știia, fără numai oșteniia. Și dintr-aceia opreală s-au rădicat în cîteva rînduri împotriva lésilor cu Nalivaico, hatmanul lor, apoi cu Sulima, mai pre urmă cu Cazima, hatmanii lor; ci tot îi bătea hatmanii leșești.

40 Iar neavînd odihnă cu dînșii, le-au rădicat și hătmaniile, să nu mai fie și le trimitea cîte doi domni comisari mai mari. Și acei comisari le făcea judecăți și-i îndrepta și cu vréme<a> toate volniciile le-au stricat, cît nu era cazacii cu nimica volnici. Într-acesta chip s-au tras asuprélele lor pînă la Vladislav craiu, dupre cum s-au pomenit mai suș, văzîndu-se crăiia în

putere cu atitea izbînde și asupra Moscului. Că mai fericită Crăiia Leșască cu putere și în tot binele îndestulată nici la un craiu n-au fost. Pentru acéia bine zice un dascal <„Si qui sunt in superiore valetudinis gradu, dum in eodem, permanere non possunt, cadunt in deterius>, adecă: Ceia ce sînt
5 în scara virtuții, acea mai de sus, neputînd sta tot într-acéle stepene, cad foarte la mari slăbiciuni“. Așa toate împărățiile, cînd prea sã înalță la mari tării, neavînd loc să se mai sue, cad și dau îndărăt, precum vedem și Crăiia Leșască.

f. 14 10 Avînd acel craiu Vladislav și praxim, adecă știință ce sînt turcii, cu războiul de la Hotin cu sultan Osman, la care/ războiul fusese el însuși trimis de tată-său Jicmont, craiul leșesc, îndemnat de papa de Rîm și de venețeni, cu mare făgăduințe și cu bani gata de la papa den an în an pe doasprezece mii de oaste leafa de la el. Și venețianii avînd cu turcii început războaie la Crit, au pus gînd craiului leșesc ca să înceapă bătălie
15 cu turcii. Pentru care treabă și împăratul nemțesc au mers de s-au adunat la Vratislav, în Țara Sileziei, care țară se hotăresc némții cu lésii. Și acolo, după ce au așezat voroava cu împăratul, i-au orînduit 12.000 de oaste nemțască, făcînd știre și papa și împăratul pre la toți craii creștinești, cum că craiul leșesc iaste ales să fie a toată creștinătatea
20 ghegeneral, adecă purtătoriu de oaste împotriva turcului. Deci întîiu Hispanul o sumă de bani i-au orînduit la crăiia lui de la Anapoli; că să rudia Vladislav cu împăratul nemțesc și cu craiul Spaniei, fiind fecior dintr-o nepoată a împăratului nemțesc. Șteful iarăș<i> făgăduise 6000 de oaste și împăratul Moscului 20.000.

25 Acéia toate, vâzîndu-le gata Vladislav, au trimis și la cazaci de au chieamat la sine pre un cazac bătrîn, anume Barabaș și pre Hmil, carele era pisar la oștile lor. Daca au venit Barabaș cu Hmil la craiul au tînuit cu dînșii multe voroave pentru gătirea lor, pentru locurile de pre lingă Marea Neagră. Și cu amîndoi au/ așezat dintr-acolo toată gătirea, dînd cu hrisov
f. 14^v 30 lui Barabaș hătămăniia pre cazaci, cu stiag, după vechiul obiceiului, și lui Hmil pisăria de oaste, dîndu-le și cităva sumă de bani pentru vase să facă și altele cîte ar trebui de acéa cale.

35 Și așa gătînd toate craiul, înșelat de domni, carii toți îi făgăduia că vor priimii acel sfat, că și oastea nemțască ajunsese pînă aproape de Liov. Iar tînuită judecata lui Dumnezeu, toate gîndurile omenești le su-ămută. Lipsiia numai seimul, după obiceiul crăiei, să fie cu sfatul tuturor și pentru cheltuiuale și pentru încălecatul lésilor. Deci la seim au stătu lésii împotriva craiului, întrebînd pre craiul ce pricină ar avea începerea de
40 războiului cu turcii, aducîndu-i aminte primejdia strămoșului său la Varna, bănuind pre craiul că le-au băgat oști streine în țară fără știrea lor și cum că streinii numai de odată vor da ajutor, apoi iar cade sfada numai pre dînșii. Și se înîmplase de murise și hatmanul lor cel vestit, Conetpolschii.

45 Și așa împiedicat craiul, cu lucruri gata, s-au pofit la lésii să le dea voe, cu cheltuiala lui, cu oaste streină, să margă asupra turcilor. Au strigat cu toții în gura mare că cît vor tréce hotarul, vor rădica alt craiu./
f. 15 Deci numai ci i-au căutat a să surpa toate nevoințele craiului și a merge în vînt.

S-au tras cuvîntul în Țara Leșască pînă astăzi că deaca au văzut

craiul că stau împotriva lésii la gândul lui, în pizma lor au îndemnat pre cazaci să se rădice asupra lésilor, cum ș-ar putea a-și cerca lucrul.

De față am fost la Bar, umblam la școală, la carte, când au trecut pre la Bar canțelariul cel mare, anume Osolinschii, om foarte de la inima
5 craiului și mare cap. Întorcându-se de la Chiov, unde s-au făcut a mérge la moaștele sfinților pentru boala lui de picioare și de la Chiev au umblat pe la câteva orașe căzăcești și la întoarcere au venit pe la Bar, unde era scaunul hătmaniei.

Hatman mare pe urma lui Conețpolschii, Nicolai Potoțschii. Au șezut
10 acolo la ospăț canțelariul vreo 3 zile, la hatmanul. Și să mira oamenii ce era mai căpetenii, că nu țin minte să fie venit vreun canțelariu să umble prin Ucraina. De va fi așa, că cu umblat cu acea treabă, nu știu; iar la cele ce am fost de față, scriu.

Cazacii, măcar că alte oști streine, după ce s-au răsipit lucrul și
15 gățirea craiului, de să întorsese fieștecarele la țara sa, iară ei tot păziia treaba lor și lucra bărbătește cu banii craiului și să gătiia de/ mare. Iar hatmanul Potoțchi, aflînd că tot să gătesc cazacii, fiind supt mîna hatmanului toate părțile acélia, au scris la Barabaș să se lase de acel lucru și să-ș<i> aducă aminte patimele lui Pavluc și ale lui Sulim. Deci Barabaș
20 ca un om bătrîn, văzînd cartea hatmanului au lăsat lucrul mai slab, socotînd céle de pre urmă. Iar Hmil tot îndemna bărbătește și pre Barabaș și pre alți polcovnici, pînă au trimis hatmanii leșești, Potoțschii și Calinovschii, de li-au ars toate vasele ce gătise multe pre apă. Și au început a veni de la starostii cei leșești de pe margini pîră la hatmani pe
25 Hmil pisariul.

Avea Hmil danie de la craiul un loc de odae lîngă Cehrin, acolo făcîndu-și și biserică. Și adăogîndu-se oameni din zi în zi, s-au făcut slobozie, numindu-se Subotov, loc de o milă de la Ceahrin în cîmpi, pe
30 apa Tésmanului. Și starostiia Ceahrinului fiind pe seama lui Conețpolschii Horunjii, feciorului al lui Conețpolschii hatmanul, ispravnicul lui anume Ceaplinschii totdeauna pîrîia pre Hmil pisariul zicînd: „Pentru ce să ție un mojiț ȕrguri?“ Și întîmplîndu-se lui Horunjii, stăpînul Ceahrinului, a tréce cu oști asupra Orului, unde mult plian au
f. 16
35 luat de la tătari și au prădat atunce nohail ce era/ pre lîngă Or, și întorcîndu-se iar la hatmăniia sa în Ceahrin, acolo șezînd câteva zile, după pîra ispravnicului său, lui Ceaplinschi au închis pre Hmil și i-au luat și ȕrgșorul care mai sus s-au pomenit, Subotov, de l-au dat pe seama lui Ceaplinschii. Și de nu l-ar fi scos un liah bătrîn, din slugile lui Conețpolschii, anume Zațvilihovschii, îl pusése în proașcă să-l omoară.

Ci scăpînd Hmil prin rugămintea lui Zațvilihovschii den moarte, daca
40 au purces Horunjii, feciorul lui Conețpolschii, hatmanul de Ceahrin, în sus, n-au răbdat Hmil ci au zis: „Luatu-mii-au Ceaplinschii Subotovul și tot ce am avut, iar sabia din mînă nu mi-au luat“. Și peste puține zile au lăsat Ceahrinul și s-au dus peste Nipru, în ținutul Periaslovului. Acolo
45 aflîndu-l hatmanii leșești au scris la polcovnicul Periaslav să-l prinză. Ci fiindu-i polcovnicul priiaten i-au dat cale. Și așa, neavînd loc nici peste

Nipru, au scăpat la cazacii de la praguri și de acolo fără zăbavă s-au dus în Crîm. Și la adunarea sa cu hanul i-au zis acéste cuvinte: „Crăiia Leșească cîte și ce slujbe are de la noi, nimenea ca Crîmul nu iaste martor. Că cu noi ș-au lățit lésii crăiia, cu noi nu bagă seamă nici o împărăție, în nădēja noastră mai mult să rădică asupra împărăției/ Turcești și Crîmul să-l ia de la turci cătră crăiia lor, acum sînt gata. Iar ce bine au cazacii și ce volnicie de la dîșii, robii în Crîm mai bună viață au. Ci-ț<i> ado aminte, luminate hane, slujba noastră care o am făcut moșului tău, lui Cheri sultan. Nu lepăda de la tine mari izbînde și în toată lumea vestite. Nu te lăsa de mari dobînde și avuții, care în scurtă vrême prin noi îți vor veni la mîină. Nu lăsa să se mai întărească nepriiatenul tău și călcătorul de volniciile noastre, leahul. Au nu vedeți că au început a vă călca și pre voi lésii? Cîmpii cît țin între Nipru și între Nistru ei stăpînesc, cu cétele lor. Bugeacul cu oamenii săi în toate zilele îl pradă, pentru că și Conețpolschii mai în trecutele zile pînă în Or au pradat; și acéștia toate sînt începuturi. Iată cărțile craiului; cetiți-le, ce ne scriu. Să lovim Crîmul și să cuprindem Marea. Iară de te vei îndoi, luminate hane, și nu voui avea la tine credință, feciorul meu la curtea ta zălog voui pune“.

Mult au stătut hanul îndoit după acéle cuvinte ale lui Hmil și căuta la ce ar eși o solie ca acéia. Cărțile crăești era la Hmil, céle ce dedése cazacilor prin Barabaș și la dînsul la Varșev, pe vrémea gătirei asupra turcilor, precum s-au scris mai sus/ și le furase Hmil de la Barabaș. Iar tot nu priimia hanul. Ci Togan beiu, carele era la Or, au luat asupra sa acel lucru, zicînd hanului: „Zi că fără știrea ta au fugit niște nohai“. Și așezînd Hmil cu hanul toate lucrurile, au purces dimpreună cu Togai beiu deodată ca la 7000 de tătari, tot aleși.

Potoțchii, hatmanul leșesc, înțelegînd de scăparea lui Hmil la praguri și de turburările care au început a face între cazaci și pînă a nu să înmulți cazacii să se lățască în amestecături, au purces din Bar și cu al doilea hatman, Calinovschii, zicînd acest cuvînt: „Șarpele pînă nu rădică capul din iarbă să-l lovești“, spre Cercăs pre Nipru. Ci l-au apucat o iarnă foarte grea, cît n-au putut trage oștile nici într-o parte, ci i-au căutat a erna pre Nipru, prin olatele Cercazului și Canuvului pînă în primăvară. Iar cît s-au dezvărat îndată din 8000 de oaste ce avea hatmanii leșești, au orînduit 3000 cu fiu-său Ștefan Potoțchii pe uscat și cu o mie de némți și 3000 de cazaci de prin orașele Niprului cu Barabaș pre apa Niprului cu vase asupra pragurilor și să-i strîngă pre cazaci de la praguri să dea pre Hmil, care atunce era bulucit cu 8000 de cazaci de prin ostroave și 7000 de tătari cu Togan beiu.

Văzînd Hmil cu Togan bei că vine Ștefan Potoțchii cu puțină/ oaste asupra lor s-au sfătuit să lovească întii pre cei de pe uscat. Și așa au făcut. Că ia un loc ce să chiamă Jolta Voda au dat lésilor războiu. Carii fiind la număr cu mult mai puțini și în locuri depărtate în cîmpii de la teimeul său și tătarii cu călăria iar cazacii cu pedestria, împesurîndu-i cu focul din flinte, au slăbit în loc lésii; și pentru ca să se apere de năvala

lor, s-au pedestrit toată oastea. Iar puțin loc au ținut de mulțimea care era cu 5 părți mai mult decât dinșii. Toată oastea cea leșască și însuș<i> Ștefan Potoțchii, Sapiha, Balaban, ce au fost capete, s-au topit acolo pre cîmpi. Ștefan Potoțchii, fiind rănit, au murit în războiu; iar Sapiha și Balaban au căzut la robiiia tătarilor.

Hatmanii leșești auzind de patima celor 3000 de oaste, mai ales Potoțchii, avînd grije de fecior, au purces într-ajutoriu cu cele 5000 ce mai rămăsese. Ci a doa zi, după ce au eșit la cîmpi, i-au întimpinat veste den oameni carii scăpase de la război de răsipa oștii sale și de perirea în războiu a lui Ștefan Potoțchii. Și înțelegînd și de puteria lui Hmil, la carele alerga cazacii de prin toate ostroavele, ca jidovii la Mesia și să adăogea și tătarii, au făcut sfat să se întoarcă înapoi. Ci Hmil, știind puteria hatmanilor slabă și îndrăzneț după izbînda dintîiu, îndată au purces pe urma oști leșești. / Și la un oraș, anume Corsun, ajungînd și pre hatmani, au sărit toate orașele căzăcești, unii adăogîndu-se la Hmil, alții fiind trecătorile și surpînd drumurile pe la strimtori, au venit și acea oaste a hatmanilor la primejdie, din care pușini leși au scăpat. Iar hatmanii amîndoi au căzut la robie. Sinavschii și alte capete toate și gloata cîtă n-au căzut pre mîna tătarilor, au perit de țărănime.

Iar oastea ce-au fost trimisă pre apa Niprului, deaca au auzit de perirea oștii cei de pre uscat, cu Ștefan Potoțchii, s-au rădicat asupra lui Barabaș, capul lor, vrînd să ție credința sa, că era cazac bătrîn Barabaș și vestit (și de mirat). Că nēmții și cu cazacii au făcut ficlesug. Însă nēmții era numai cu numele de nēmți, iar tot din cazaci era făcuți, au legat o piatră la gîtul lui Barabaș și l-au aruncat în Nipru și alte capete nemțești cîte mai era cu dînsul. Iar după acea faptă s-au dus cu toții și s-au închinat la Hmil.

Să scrie de acum leșii ce pîrjol au curs dintr-acea scîntee și în multe părți de lume vîrsare de sînge. Ce pustietate țărîlor, ce surpare și slăbiciune puterii Crăiei Leșești! Ce răsipire la mari și nedobîndite cetăți. Ce robie și plian de creștini în mîinile tătarilor și ales turcilor! Noi să ne întoarcem iar la ale noastre.

Și de aș avea de la cineva pentru acest lucru vreo hulă, că létopisețul acesta mai pomenește de lucruri streine, decât de ale țării, făcut-am acest lucru pentru să se dezlêge mai bine lucrurile țării, care la ce vrême s-au întîmplat și să se știe și acelia că această țară fiind mai mică nici un lucru singură de sine, fără adunare și amestec cu alte țări, n-au făcut. S-au cutremurat toate țările acestia prin prejur de năprasnică turburarea Crăiei Leșești. Însă țara cu norocul cîrmuirii și vilfa vestitei domniei lui Vasilie vodă, după ce s-au rădicat Hmil, cîț<i>va ani au stătut neclătită de nimé, pînă la anul. Iar dintr-acest an începîndu-se scădere mare țării, întorcîndu-se tătarii din Țara Leșească cu mult plian, bugegiani și o samă și din Crîm, la întoarcerea lor au intrat prin țară și ca oaste trecătoare ce nu să poate să nu fie stricat ceva. Au venit prutenii și de printr-alte văi, jăluindu-se la Vasilie vodă că-i pradă tătarii și le strică pîunile. Și într-o zi întîmplîndu-se de era Vasilie vodă la masă, vésel și viind veste iar de tătari că strică țara, cum au fost la masă, vésel, au chiebat îndată căpitaniii, dîndu-le poruncă să purcează de grab cu toț<i> slujitorii și din slugile boerești și din tîrg cine ar vrea în dobîndă/ să

lovască pre tătari. Au făcut îndată porunca căpitanii, și moldovenii fiind din fire lacomi la dobîndă, care cum au putut și din oraș a dobîndi cal, fiind orașul plin de tot féliul de oameni și mulțime de slugi boerești au mers dinpreună cu slujitorii de au lovit pre tătari fără-vește, neavînd gînd tătarii de una ca acéia.

5 Oarda tătărăscă cu temeiu au fost tăbărită la sat la Brătuleni, la Răzine, încărcat<i> de robi și de plean din Țara Leșească. Și nefiind gata au intrat ai noștri îndată într-inșii cu sabiile, de au perit mulți tătari și le-au luat și pleanul și robii. Carii numai cu fuga abia au putut de au scăpat dintr-acei feredeu spre Buceag. Ci ai noștri pe multe locuri le-au ținut calea, pînă la Lăpușna.

10 Mult au stătut boiarii carii să întimplase la acea masă, mai virtos Catargiu, să nu să facă cu grabă acel lucru, și din socoteala de la masă. Iar céia ce iaste să nu treacă, cu anevoe să mută cu sfatul. Tătării, deaca au scăpat la Buceag, îndată prin căpeteniile lor au făcut știre la hanul, cu mare jalbă, cum că trecînd ei spre locurile lor, fără-nici o stricăciune țării, i-au lovit moldovenii fără-vește și le-au luat mult plian și atîția robi. S-au umplut îndată și hanul și toate capetele Crîmului de vrăjmășie, fiind și semeți cu izbîndele ce făcuse într-aceia vréme asupra lésilor.

f. 19^v 20 Îndată au trimis la Împărăție cu piră, făcînd știre pentru Vasilie vodă/ și pentru toată țara că iaste haină. Și turcilor la mare socoteală era domniile acestor țări, fiind așa de tari și temeince. Ci îndată au dat poruncă hanului să fie volnic a prăda Țara Moldovei, pentru acea faptă

25 Vasilie vodă după acea faptă să păziia foarte cu grijă și la Împărăție și la curtea hanului. Și dintr-amîndoao părțile i-au venit înșălăciune, ales de la Sefer Gazi aga, veziriul hanului. Așa îl așezase pre Vasilie vodă prin cărți cu cuvinte blinde, cît să părea că nici în gînd n-are hanul, nici alte capete ale lor pentru acea patimă a lor ce petrecusă tătarii aici în țară. Iară vrăjmășia acoperită mai mult rău aduce.

30 CÎND AU PRĂDĂT TĂTARÎI ȚARA MOLDOVII.

Că la anul 7158 <=1650> sfātuindu-se Crîmul să răscumpere paguba ce au făcut Vasilie vodă oardelor lor la Brătuleni și să curméze și semeția pînă încît era a lui Vasilie vodă, au pornit pre calga soltan cu oști, cu glas ca acela că méрге să lovască Țara Moschicească. Și hanul dedése știre și la Hmil să fie gata să purcează asupra lui Vasilie vodă. Și 35 cît au sosit soltanul, fiind mai nainte Hmil gata cu oștile, anume că merg spre părțile Moscului, au purces cu mare taină spre Nistru. Și îndată au împărțit oștile, o samă de la Soroca drept spre părțile Sucévei; altă samă spre Orhei și Lăpușna, pînă în Prut, oastea tătărăscă amestecată cu cazacii.

f. 20 40 Nespusă au fost acea pradă țării, mai mult decît acéia ce au fost la Ioan vodă./ Nu știia nimica Vasilie vodă. Șezînd la divan, venind vești

12 ad. marginal Vasilie, 7154 A // 24 ad. marginal Vasilie, 1659 <sic> A // 30 lipsește M // 31 ad. marginal 1659 A // 41 ad. marginal decît A // 42 ad. marginal Vasilie, 1659 A / după vodă ad. alegînd de acéste cumplete vremi de acmu, cu care toate primejdiile acestui pămînt covrîșite sînt M //

una după alta cum că pradă tătarii țara, atunce au văzut la ce au eșit sfatul de la masă și în deșert procitind cărțile lui Sefer Gazi aga, întru care cărți nădăjdia iș<i> lăsase Vasilie vodă.

5 Tabăra de oști ce au fost orînduită spre Suceavă au cuprins cît ține Soroca și ținutul Iașilor, pînă în tîrg; iar arpile ajunsese pînă la munte. În cetatea Suceavei apucase Gavrilaş logofătul și cîț<i>-va boiari de țară de să închisese acolo, dînd cazacilor și tătarilor o sumă de bani. Iar pre den afară au aflat țara toată pre acasă, cu dobitoace, cu herghelii, de care era plină țara. Plian, robi, au luat mult, fără număr; și case de boiari au robit.

10 Atuncea au luat și pre jupîneasa lui Miron Ciogolii stolnicul și o cocoană a lui care n-au mai eșit din robie, în véci. Și au perit și Murguleț Ștefan la Cernăuț<i>, vestit pămîntean între curte. Și fiind cu atîta vrăjmășie asupra țării, toate satele și orașele au prădat. Iară altă samă de oști au lovit Orheiul, Lăpușna și Fălciul, pînă în Prut. Atuncea au robit și casa

15 Sturzii jicnicériu, carele mai pre urmă au căzut și vistiiar mare. Și multe case întemeiate s-au luat la robie. Iar Codrului Chighiaciului, la Fălciu, foarte puțină/ pagubă au făcut tătarii atunce. Că îndată au năzuit la codrișorul lor ce au ei acolo, anume Chighiaciul, pădure nu așa cu copaci înalți, că copaci sînt foarte puțini, cum iaste deasă și rîpoasă și mai mult

20 de spini decît de alt lemn. Și s-au apărat chighecénii de nu i-au putut strica nimica tătarii.

Calga sultan cu coșurile și Hmil hatmanul de la Soroca au tras cu oștile drept la Țuțora, unde sultanul cu coșurile tătarăști au descălecat. Iar Hmil cu tabăra căzăcescă au stătut pre Vlabnic.

25 Vasilie vodă văzîndu-se la grije și spaimă ca acéia, că luase tătarii pînă supt tîrg hergheliile și caii slujitorilor apucînd, au pornit pre doamna dinpreună cu casele boiarilor prin frînturile codrilor, pe la Căpotești, spre Cetatea Neamțului. Iar și el n-au stătut multe zile în scaun, ci s-au mutat din Iași în niște poeni ale codrului Căpoșeștilor și s-au așezat acolo în

30 codri cu curtea, lăsînd puțintei dorobanți de paza curții. Cari deaca au văzut mulțime de tătari și cu cazaci amestecați, într-o noapte au lăsat curtea pustie. Și au ars atunce tot orașul rămîind unde și unde cîte o dugheniță. Curțile domnești, casele boiarilor și tot orașul într-o mică de

f. 21
35 ceas cenușă au stătut. Iar mănăstirile au scăpat, că n-au vrut cazacii/ să le bîntuiască, din porunca lui Hmil hatmanul și tătarii n-au putut, fiind oameni cu puști. Numai la Mănăstirea Trisfetitelia oamenii ce au fost închiși acolo au avut primejdie. Că aprinzîndu-se tîrgul, din para focului s-au aprins și mănăstirea. Deci au căutat la o samă de oameni, de arșită și de groaza focului de au eșit pre o portiță ce iaste spre heleșteul orașului.

40 Și de acolo au luat tătarii pre mulți oameni în robie. Alții de frică s-au și înecat în heleșteu.

Daca au aflat sultanul și Hmil hatmanul de fuga lui Vasilie vodă și au trimis sultanul un mîrzac la dînsul, întrebîndu-l pentru ce au fugit din scaun (de glumă lucru iaste întrebare ca aceasta, pe o vreme ca acéia).

4 Tabăra]Drîmba acéia M // 5 după tîrg ad. în Iași; Hotinul, Dorohoiul, Hirliul, Cernăuți, pînă în cetatea Sucevei, temelul M // 23 ad. marginal Vasilie, 1659 A // 39 după iaste spre, anulat o portiță A // 43 ad. marginal Vasilie, 7:58 A //

Deci și Vasilie vodă dăruind bine pre tatar au trimis de la sine boiari la sultanul pre Ghica vornicul de Țara de Jos, iar la Hmil pre Ciogolia spătariul și au așezat lucrul cu sultanul cu daruri și cu multă cheltuială. Și de atunce au legat Vasilie vodă banii ce să dau pe ani sultanilor și cabaniță. Iar lui Hmil hatmanul, mai nainte de această vreme, întrase în gînd cuscria cu Vasilie vodă și pomenind și mai nainte prin Cigolești cu soliile pentru domnița Roxanda, fata lui Vasilie vodă. Numai ci au căutat lui Vasilie vodă a așeza și logodna fetei sale după Timuș, feciorul lui Hmil hatmanul și cu cîteva/ daruri și la dînsul. Iară la <loc gol> zile au purces sultanul cu Hmil de la Țuțora spre locurile lor. Iar țara au rămas prădată și prin multe locuri pustie, schimbată din fericiia cea dintîi.

5
f. 21^v 10
15
20
25
30
35
40
45
Au eșit și Vasilie vodă din codri la scaun. Atunce în bejenii au murit și Tuderașco logogătul. Făcut-au Vasilie vodă cîtăva jalobă la Împărăție pentru stricăciunea ce au făcut tătarii țării. Ci nici un folos n-au făcut. Dorobanții la eșirea lui Vasilie vodă din Iași au fost gata să jăfuiască carăle domnești. Ci după ce s-au așezat Vasilie vodă în scaun, s-au făcut a le face căutare încins cu sabia și némții ce avea din poruncă fiind gata cu pușcile pline. Întîi au luat dorobanților armele, apoi pre toți dinpreună cu căpitaniii lor i-au închis, pre unii prin temniță, pre alții i-au trimis la ocnă și cu alte pedepse i-au certat. Și de atunce au purces țara tot spre rău, pînă astăzi.

Nu numai cu o certare pedepséște dreptă mîniia lui Dumnezeu, deaca să pornéște pe vreo țară. Că după eșirea tatarălor au lovit mare moarte în oameni, și la oraș și în toată țara.

f. 22 25
30
35
40
45
Iar la anul Hmil hatmanul cu mulțime de oști căzăcești/ și însuși hanul cu 70.000 de tatară și cu oștile ce strînséste de pe la cerchezi și de la toată Dobrogea au purces asupra lésilor. Cărora oști Cazimir, craiul leșesc, le-au eșit înainte la un fîrșor, ce să chiamă Berestecico, cale de trei zile de la Cameniță în sus, cu 40.000 de oaste leșască, întru care oaste m-am aflat și eu. Nu era toate vovevoziile sosite, nici Litva; că Litva avea mare bîntuială de cazacii de peste Nipru. Și au eșit craiul leșesc cu acel războiu biruitoriu și asupra tatarălor și asupra cazacilor, cît au căutat a da fuga și Hmil a-ș<i> lăsa tabăra, cu toată oastea.

De care izbîndă a lésilor înțelegînd Vasilie vodă de la Ionășcuță, pîrcălabul de Hotin, l-au îmbrăcat cu haină de samur, avînd nădédje că cu acea izbîndă a lésilor va scăpa de cuscria lui Hmil. Iar nu s-au curmat cu atîta răotățile Țării Leșești. Că apoi la anul, după izbînda de la Berestecico, așa au perit de rău oastea leșască de cazaci și de tătari, lăsîndu-se lésii în nădédjia păcii ce să făcuse la Biserica Albă, cît nici hatman, nici un cap și nici un suflet, voi zice, din 50.000 din oastea pedestră ce au fos/ n-au scăpat. Și din oastea căllăreață ce-au fost pînă la 12.000 foarte pușini, încă de cei de jos, de vor fi scăpat cineva, fiind încungiurați de toate părțile de tătari. Iar ce au fost fruntea, tot supt sabie au rămas. Că așa să așezase Hmil cu sultanii, cum că la acel război să nu ia tătarii nici un rob, ci tot supt sabie să-i puie, ca să se mai împușînze oamenii de oaste din țara leșască. Și au perit acolo și hatmanul

Calinovschii și un fecior al lui, carele numai pre acela avea.

PENTRU NUNTA CE AU FĂCUT VASILIE VODĂ FIICEI SALE.

f. 23 5 Și într-acest an au căutat lui Vasilie vodă a face și nunta fetei sale Roxandei, după Timuș hatmanul căzăcesc. Mare netocmire între potriua caselor și a firilor. Această parte era o domnie de 18 ani și cu multa bogăție și cinste, asemene împărăției. Iar céialaltă parte de doi ani eșită din țărănie. Rușcele cu: lado, lado, pen toate unghiurile. Ginerile numai la față era chip de om, iar cu toată firea de fiară./ Însă câte au trebuit la o nuntă domnească, nimica n-au lipsit. Și după câteva săptămîni ce au șezut

10 Timuș aicea, în Iași, cu asaulei, polcovnicii și atamanii săi și nepoții lui Vasilie vodă, feciorii lui Gavriil hatmanul și din feciorii de boiari de țară, Nicolai Buhuș și Ioann Prăjescul, fiind zălog acolo în Ceahrin pentru Timuș, au purces cu doamna lui la Ceahrin.

15 Iar Vasilie vodă au rămas îndată la prepusuri de la turci, pentru urît numele cazacior la dînșii și la megiiăș<i> îndată la zarve, ales la Matei vodă, nepriiatenul vechiu, carele sfiindu-se de unirea lui Vasilie vodă cu cazacii și la turci amesteca domniia lui Vasilie vodă. Și cu Racoț<i> au stătut îndată la sfaturi, că cu amîndoi era învrăjbit Vasilie vodă și amîndoi să sfiia de unirea lui. Ales cînd auzia Racoț<i> solii ca acélia de

20 la Vasilie vodă, cînd i-au trimis pre Ștefan Gheorghe logofătul, într-un rînd, poruncindu-i să șază cu liniște Racoț<i>, că-l va face de va vărsa mulți galbeni tătarălor și la ce va veni, el va vedea, și să întimplase și un sol ca acela carele, neavînd coconi, de atunce pusese gînd spre domnie și mai multe adăogea spre vrajbă. Și în locul trebilor stăpînu-său, cu acéle

f. 23^v 25 solii au așezat/ treaba sa spre domnie și la Racoț<i> și la Matei vodă.

Precum munții cei înalți și malurile céle mari, cînd să nomolesc de vreo parte cu cît sînt mai înalți, atîta și sunet mai mare fac cînd să pornesc, așijderea și copacii cei înalți mai mare sunet fac cînd să doboară, așa și casele céle înalte și întemeiate cu îndelungate vremi, cu

30 mare răsipă vin la scădere cînd cad. Într-acesta chip și casa lui Vasilie vodă, de atîtea ani întemeiată, cu mare cădere și răsipă și mai pre urmă la stingere desăvîrșit au venit de atunce.

Ștefan Gheorghe logofătul, după moartea lui Tuderașco logofătul, știind Vasilie vodă pre tată-său Dumitrașco logofătul! la atîtea domnii boiariu vestit cu casă întemeiată, cu moșii și sate, cu curți care nimenea în țară n-au avut, după ce ș-au gătit lucrurile pre domnie, precum s-au pomenit mai sus, la Racoț<i> și la Matei vodă, au legat vorba și cu o samă de boiari în țară, cu Cogoleștii și cu Ștefan serdariul, cuprinzîndu-i cu jurămînt să ție taina. Și au ales cu sfatul lor numai să aducă oști

f. 24 40 ungurești și muntenești asupra lui Vasilie vodă/. Sunase acéstia de la cît<i>va la urechile lui Vasilie vodă și întîi de la un turc la Focșani. Și de la munténi încă i-au scris; ci n-au crezut Vasilie vodă.

Spun istoriile de Pir, împăratul epiroților, că fiind într-un războiu la Țara Italiei, împotriva rîmlénilor, umblînd Pir împăratul în fruntea oștilor sale, tocmindu-ș<i> oastea și mutîndu-se și într-o aripă și într-alta,

45 unul din copiii lui ce-l păziia s-au apropiat și i-au zis: „Să iai aminte

împărate, cel rîmlean cu cal negru; din toț<i> alți oștîni alta nimica nu pîzêște, numai ș-au pus ochii pre împărăția ta. Ori încătore te întorci, el tot acéia pîzêște și cearcă cînd și cînd să vie asupra-ț<i> cu sulîța gata". Au rîspuns Pir copilului: „Cu anevoie iaste fieștecăruia a să feri de céia ce iaste să fie“.

5 Așa să poate zice și de Vasilie vodă. Domnu cu pază în toate părțile și pe la toate porțile, nu s-au putut feri de céiace era să-i vie asupra; și mai virtos de la primejdiia din casă, foarte cu anevoie iaste fieștecăruia a să feri. Măcar că intrase la un sfat ca acela și Ciogoleștii și Ștefan serdariul, 10 iar ca o glumă le părea a sfătui niște lucruri ca acéia, ci ședea uitaiți, gîndind că nu va naște nimica dintr-acéle sfaturi.

f. 24^v Iar Ștefan Gheorghie logofătul văzînd ce soții au dobîndit/ la cel sfat, aștepta din zi în zi să se vedească sfatul lor despre Ciogolea spătariul la beție, că la cîteva mèse, beat, mai vădiia lucrul. Ci 15 nimenea nu lua aminte un lucru care în gînd nu încape. Deci au pîzit singur Ștefan Gheorghie logofătul treaba care o luase și însemnase zioa oștilor ungurești și muntenești să iasă în țară tocma în sărbătorile Paștilor. Își trimisese Ștefan Gheorghie logofătul jupîneasa la țară, în pildă că o trimite pentru trebile casei. Iar el tocma în zioa cînd să cîntă 20 Canonul Sfințului Andrei de la Crit, la 8 ceasuri din noapte, gătîndu-se Vasilie vodă de biserică, încă nimenea din boiari nu venise la curte, au mînecat să-și ia zioa bună, dîndu-i știre de acasă că-i iaste jupîneasa bolnavă spre moarte. Și întrebînd Vasilie vodă cine din boiari iaste afară, au spus postélnicii că iaste logofătul cel mare, dvorêște să-și ia 25 zioa bună, că i-au venit vête de boală foarte grea a jupînesei. Să fie zis Vasilie vodă: „Ce om fără cale logofătul, știindu-ș<i> jupîneasa bolnavă, și nu o ține aicea, lingă sine“. Și i-au zis să între să-și <ia> zioa bună. Au intrat Ștefan Gheorghie logofătul cu fața posomorită și cu mare întristare de ș-au luat voe să margă la casa sa. Spun să fie zis 30 Vasilie vodă, să afle lucrul pe voia sa. Neștiutoriu gîndul spre ce.

f. 25 Îndată, făr-de nici o zăbavă, ca cel cu grija - și nu fie/ ce grije - , au purces îndată de olac și într-acea zi au ajuns la satul său, la Bogdana, supt munte, fiind și oastea ungurească toată cu Chimini Ianoș pe poteci și oștile muntenești la Rîbna, cu Diicul spătariul.

35 Spun de Vasilie vodă că din biserică l-au lovit gînduri de purcéderea logofătului, așa făr-de nădêjde. Și așa, de a doa zi după purcesul lui, au început aiavea a suna glas de unguni și de munténi. La care sunet văzîndu-se Ciogoleștii cuprinși și lăsați de logofătul, cu care îș<i> știa vorba, au rămas la grije ca acéia, cît pre mersul lor și pre căutătură, cine le-ar fi luat seama, ar fi cunoscut îndată vina. Ci 40 mirîndu-se cum vor face, să fugă, să-și lase casele, carii au fost cu totul în lași, a dooa moarte iaste și zisele lor sfirșite, poate fi cum să zice, s-au apucat de altă îndreptătură, scriînd un răvaș Ciogolea spătariul la Vasilie vodă într-acesta chip: „Milostive doamne, eu unul 45 din slujitorii cei streini, mîncînd pînea și sarea măriei tale de atîția

23 după moarte ad. cu hîrtie scornită M // 30 între paranteze; să afle lucrul pe voia sa A // 38 ad. marginal Vasilie, 1659 A //

- ani, ferindu-mă de osîndă să nu-mi vie asupra, fac ştire măriei tale pentru Ştefan logofătul cel mare, că-ţ<i> iaste adevărat ficlean şi s-au ajuns cu Racoţ<i> şi cu domnul muntenesc şi sînt gata oştile lor să vie asupra măriei tale. De care lucru să crezi măria ta cu adevărat că nu iaste într-alt chip“./ Şi deaca au scris răvaşul într-acesta chip, Ciogolea spătariul au chemat la sine pre egumenul de la Aron vodă, anume Iosaf, carele era pe acea vrême duhovnic pre la toţ<i> boiarii şi cu ispovedanie jurînd pre egumen să nu-l vădească cine iaste, şi întîi să arate răvaşul la Iordache vistiiarul, apoi la domnie, l-au legat cu mare jurămînt aşa să facă. Şi mirîndu-se călugărul de un lucru ca acela, au mers cu răvaşul acela la Iordache vistiariul care l-au înţeles. Şi ştiînd că s-au sunat acestia şi dintr-alte părţi, îndată au stătut la mare voe rea, ca un om întreg la minte. S-au lepădat îndată de răvaş şi au zis egumenului numai el să meargă să dea răvaşul la domnie. Au mers călugărul cu acel răvaş şi l-au dat la Vasilie vodă. Şi îndată ce l-au cetit s-au simţit cuprins de mare primejdie. Şi au stătut cu mare strînsoare asupra călugărului să spue de la cine au eşit acel răvaş. Au stătut dintîi călugărul foarte tare, priimînd şi noarte, iar a vădi nu poate fiind dat răvaşul cu taină de ispovedanie. Iar deaca s-au strîns boiarii la sfat şi arătînd călugărului şi munea Vasilie vodă, ca pentru un lucru ca acela ce să atinge de domnie şi de multe case, deci luund egumenul dezlegare de la Varlaam mitropolitul au spus călugărul anume pre cel ce i-au dat răvaşul. Şi degrab chemînd Vasilie vodă pre Ciogolea spătariul i-au / spus toate cu amăruntul şi cum că iaste şi Ştefan serdariul tot într-acel sfat.
- 25 Cu puţine cuvinte i-au muştrat Vasilie vodă pre amîndoi Ciogoleştii. Ci ei să apăra tare, că i-au fost tot cu credinţă şi n-au priimit acestia, şi de ar trimite măcar pe unul dintre dînşii să aducă de grumazi pre Ştefan Gheorghie logofătul. Să fie zis Vasilie vodă: „În zadar aceeaşi slujbă acmu; să-mi fie spus acestia pînă era logofătul în Iaşi“. Deci pre Ciogoleşti i-au pus la închisoare. Iar în urma logofătului au răpezit întîi pre Sculi, apoi pre Iacomi, ce era vătaf de aprozi şi pre Alexandru Costin cu carte la dînsul să vie cum mai de grab la curte pentru mari trebi ce au nemerit de la Împărăţie. Însă la mai mare grije au stătut Vasilie vodă de sârdariul, fiind atîtea oşti pre acea vrême şi toată marginea pre sama lui. Ci îndată au scris la serdariul cărţi să vie, cum mai degrab, la curte.
- 35 Să întîmplase mai nainte de aceste începături o treabă de caré învăţase Vasilie vodă pre sârdariul să gătească nişte slujitori să fie gata şi cînd ar da ştire, să purcează cu o samă de oameni la cîmpi, peste Nistru, că-şi deşchisese calea neguţătorii greci, carii umbla la Mosc pentru soboli, pre la Tighina pentru greul vămii şi făcea scădere vămii aicea în ţară. / Ci pusese gînd Vasilie vodă să-i spară de pe acel drum peste cîmp. Cu prilejul acei trebi, scriînd Vasilie vodă la serdariul să vie cum mai de serg la curte şi pornînd cărţile, déderă ştire că iată şi serdariul au sosit la curte. (Spun că după ce s-au apropiat de oraş Ştefan serdariul l-au întimpinat o slugă a lui şi i-au spus de toate

ce să sună în târg și la curte și cum au pornit logofătul cel mare din Iași și multe amestecături sînt și cuvinte de unguri.) Au stătut mult la gînduri serdariul, intra-va în târg, au întoarce-să-va înapoi? Și-i zicea o slugă a lui: „Întoarce-te, jupîne, înapoi, că la nici un bine nu mergi”.
5 Iar osînda trage la plată. L-au biruit gîndul să între în târg. Și îndată, cum au sosit la gazdă, nimica zăbovind, au mers la curte.

Vasilie vodă cum au înțeles de serdariul că au venit la curte, nu s-au încrezut de odată, ci în doao, trei rînduri au trimis să vază, adevărat, au sosit? Ci daca s-au înștiințat că iaste adevărat, în divan,
10 îndată au eșit în spătărie de l-au chiebat la adunare. Și i-au spus Vasilie vodă că au fost scris și cărți pentru treaba acéia care s-au pomenit mai sus, ci mai bine iaste că au venit singur. L-au întreat după acéia și de lucruri ce să vădesc despre unguri, cu amestecăturile lui Ștefan Gheorghie, logofătul, știe ceva, au ba? Tare s-au apucat
f. 27 15 serdariul cu jurămînturi mari că nu știe nimica,/ și cum să fie el amestecat la unele ca acéia, spre răul stăpînului său, zicînd cu glas: „Cine au fost, doamne, mai crezut la măriia ta și cinstit ca mine, că mai scos din obiiale și din sărac m-ai îmbogățit?” I-au zis Vasilie vodă: „Așa știu și eu”. Și i-au zis să margă să grăiască cu Ciogolea, să auză
20 ce spune Ciogolea spătariul.

Cum au întrat serdariul în vistierie și au văzut paza de seiméni, s-au spăimîntat, știindu-și vina sa. Și îndată au început a-i spune toate de față Ciogolia spătariul. Să apăra de toate acéia serdariul; ci ca un
25 vinovat într-acéie sfaturi, să apăra slab. Decii au cunoscut Vasilie vodă tot lucrul, iar n-au vrut să-i omoară îndată, așteptînd ce s-ar mai înoi despre Trotuș, unde mersése logofătul. Ci neapestită vréme au sosit din fugă și Alexandru Costin dînd știre de perirea lui Iacomî, vâtaful de aprozi, de strejile ungurești și de oștile ungurești ce trecuse în țară.

Atunce au văzut Vasilie vodă toată cumpăna caré veniia asupra sa și nefiînd gata de nimica la o primejdie degrab ca acéia.

Iacomachie vâtaful de aprozi, daca au sosit la Roman, n-au mers
f. 27^v pre caii săi care avea și bunî și de ajuns, ci ș-au lăsat caii în Roman la hrană și au luat caii de olac, ca un om deșteptat tot în bine,/ și ce poate
35 primejdiia neștiutoriu. Și i-au zis Alexandru Costin să nu-ș<i> lasă caii de lîngă sine. Ci n-au vrut să asculte sfatul prietenesc, ci au purces pre cai proști. Și la Bacău îndată s-au timpinat cu strejile ungurești, care străj<i> cît i-au văzut, i-au luat în goană și îndată l-au ajuns; și acolo, în goană, l-au omorît din pistoale. Iar Alexandru Costin, și cine au fost
40 pre cai mai buni, au scăpat de moarte.

Înr-acea dată ajunsése fruntea oștilor ungurești la Roman. Și de la
Focșani au dat știre de Diicul spătariul cum că au trecut și el cu oștile muntenești Focșanii. Și atunce au dat pre amîndoi Ciogoleștii și pre Ștefan serdariul pre sama siiménilor, de i-au omorît noaptea, înaintea
jicniții ce iaste în lăuntru, în curte. Adusése și pre Mogildea, fiind
45 unchiu lui Ștefan vodă, dar nu l-au omorît, ci l-au luat cu sine la

7 ad. marginal Vasilie, 1638 A // 29 ad. marginal Vasilie, 1638 A // 34 neștiutoare A //

f. 28 5 puști, pînă la Hotin. Mult au stătut boiarii, mai vîrtos Iordache vistiariul, să nu piară Ciogoleștii și Ștefan serdariul. Ci temîndu-se Vasilie vodă, după apropierea oștilor ungurești, să nu facă și ei vreo zarvă în curte, i-au omorît. Eram eu pururea în casă la Iordache vistiarnicul. Și de mare mîhnire și scîrbă adormise foarte greu cînd, pre la miezul nopții, i-au dat știre de la curte de perirea / Ciogoleștilor și a serdariului. Și dacă l-am deșteptat, îndată au zis: „Au perit-au cei boiari ?” Și dacă i-au spus că au perit, au suspinat greu, zicînd: „Ah, ce s-au făcut!”

10 Să mira Vasilie vodă, încătro va năzui; la turci să temea de pîra țării și de lunecoasă firea turcilor și cu grije. La cazaci să feriia să nu-ș<i> mai strice numele de la turci. Iar a sta împotriva oștilor ce-i venia asupră nu era cum, neavînd nici oaste gata și țara toată cu ură și gata la lucrul nou. Că Orheiul, ce era capete, era tot de ai lui Ștefan vodă. Ci
15 au ales cu sfatul să meargă la cetatea Hotinului, răpezind îndată la cuscrul său Hmil hatmanul, dîndu-i știre de toate începăturile acestia, pre Stamatie Hadîmbul, postélnicul cel mare. La Cetatea Neamțului era toată inima avuției lui Vasilie vodă. Deci acolo au răpezit pre Ștefăniță paharnicul, nepotu-său, să apuce avuția. Și, ori că n-au știut Ștefan
20 Gheorghie logofătul de avuția acéia în Cetatea Neamțului, ori au stătut după lucrurile care începuse și n-au socotit acei bani, iar era mai aproape de dînsul acea avuție, decît de Vasilie vodă.

f. 28v 25 Era oștile ungurești cu Chimini Ianoș, hatmanul lui Racoș<i> și cu Ștefan Gheorghie logofătul la Roman, cînd/ și Vasilie vodă sculîndu-se cu toată casa lui și cu boiarii curții au purces din Iași spre Hotin. Atunce ce slujbă am făcut lui Iordache vistiarnicul prin multe cuvinte nu lungesc. Iar inima agonisitei lui am trecut-o la Camenița și o am dat la un priiaten al tătîne-mieu, anume Mihai stegariul. Și deplin acéia toate au venit apoi la mîna lui Iordache vistiariul.

30 Solul pre carele trimisese Vasilie vodă la Hmil hatmanul, precum s-au pomenit, pre Hadîmbul postélnicul, ori că l-au împiedicat logofătul Ștefan, pîrcălabul de Soroca pe acea vrême, ori din blestemată și lipsită hîria Hadîmbului, s-au întors înapoi. Și aflînd pre Vasilie vodă în calea Hotinului au pîrît la Vasilie vodă pre pîrcălabul
35 Ștefan de viclian. Deci i-au căutat a trimite de iznoavă pre alții de la Hotin iară la hatmanul Hmil. Și au trimis cu al doilea rînd pre Grigorie comisul și pre Ștefăniță paharnicul și pre Nicolai Buhuș jîtnicéruil și le-au dat învățătură și pentru Ștefan, pîrcălabul de Soroca, să-l prinză și să-l trimață legat la Hotin. Și așa au făcut. Ei singuri au trecut
40 Nistrul la Hmil hatmanul, iar pre pîrcălabul Ștefan l-au dat pre seama a unora din Hîneștii, carii să ținea pe lîngă Ștefăniță paharnicul, să-l ducă la Vasilie vodă. Ci pentru lăcomiia sa, aducătorii, să fie ale lor ce luase și ce mai era pe lîngă dînsul, l-au omorît pre cale./
f. 29 45 Om de mirat la întregirea lui de sfaturi și de înțelepciune, cît pre acea vrême de abia de era pămîntean de potrivea lui, cu carele și

Vasilie vodă, deosebi de boiari, făcea sfaturi și cu multe ceasuri voroavă, așa era deplin la hire. Iar la statul trupului său era gîrbov, ghebos, și la cap cucuiat, cît putiai zice că iaste adevărat Esop la chip.

5 Daca sosi Vasilie vodă la Hotin, s-au așezat cu tabăra sa aproape de cetate, deasupra. Iar Ștefan Gheorghie logofătul cu Chimini Ianoș și cu Diicul, spătariul muntenesc, cuprinzind scaunul țării la Iași, îndată au alergat mulți, din toate părțile de la țară la Iași și înglotîndu-se au mers la Chimini Ianoș, strigînd: „Să ne fie domnu Ștefan Gheorghie logofătul“. Le-au răspuns Chimini Ianoș pre voe să le fie, precum poftesc.

10 Spun de Diicul spătariul muntenesc că să ispitia, și cu acea nădăjde era, să fie el la domnie. Dăcii, după obicei, au mers Ștefan Gheorghie logofătul cu cîteva gloate de țară la Biserică lui Sveafii Nicolae și i-au cetit molitva de domnie Ghedeon, episcopul de Huși, fiind și mitropolitul Varlaam eșit la munte. Au stătut domnu Gheorghie Ștefan vodă în anul <7161 = 1653>./ Făcut-au Vasilie vodă și doao mănăstiri în Iași: Golfia și Trisfetiteli, aducînd și moaștele sfintei, preacuvioasei Paraschevei; și au domnit ani 19/.

f. 30 20

VALAHIA.

VI<ea>to 7162, 1654. DOMN 40. DOMNII 46. Cap 40. COSTANDIN VODĂ BASARAB, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI ȘERBAN VODĂ.

25 După moartea lui Matei vodă l-au rădicat boiarii și țara la domnie și plecîndu-și capul la Împărăție, pentru așezămîntul domniei, au trimis de olac pre hași Dumitru cu cărți la vezirul și la alți priiateni, pentru împlinirea ce scrie mai sus. Deci veziriul au priimit și le-au părut bine tuturor pentru Costandin vodă, că aflase că iaste om bun și înțelept. Și netrecînd zile multe, au ales Costandin vodă o samă de boiari mari: pre Stroe biv vel vistiar Leurdeanul și Pană Filipescul vel stolnic, i Gheorghie cluce<rul>, i Drăghiciu Cantacuzino logofătul, i Danciu logofătul Păroianul, i Goran logofătul Oltănescul și Ghinea log<ofătul>, i Negoiaș Tătarul și Preda comisul Bucșanul și Tănăsie cap<i> t<anul>, și cu o samă de roșii, popi, și din toate cetele, de i-au trimis la Poartă, căzînd la poala Împăratului sultan Mehmet și la Derviș Mehmet pașa, veziriul, cu lacrimi și cu rugăciune ca să hărăzească a fi domnu țării pre Costandin vodă. Și numaidecît, fără zăbavă, au scos buurdum împărătesc ca să le fie domnu Costandin vodă, cum l-au pohtit și țara. Și i-au dat steag cu alem împărătesc și

f. 30^v 40 alte toate/ cîte au trebuit de domnie noao, trimișîndu-l cu Terzi Mustafa aga tulhaci, împreună cu boiarii. Iară Costandin vodă,

5 ad. marginal Vasilie, 1654 A // 16 după munte ad. la Mănăstirea Săcul M // 17-19 lipsește Făcut-au ... ani 19 M // 20 ad. marginal Valahia A // 20-23 lipsește C // 35 ad. marginal sultan Mehmet A // 35-37 la Poartă, făcînd mare rugăciune la toți ca să le hărăzească C //

5 înțelegînd că vine steagul, au purces de la Tîrgoviște cu doamna Balașa, cu toți boiarii și slujitorimea, de au venit la București. Iară la iunie întîia zi au eșit Costandin vodă cu toț<i> boiarii și cu toate oștile înaintea steagului la Podul Hrizii, din jos de Plumbuita și acolo s-au împreunat cu aga turcul și cu mare cinste au intrat în scaun în București.

f. 31 10 Iar peste puțină vrème au gătit Costandin vodă haraciul și poclonul de domnie, trimițîndu-l cu aga turcul la Împărăție și cu mulți boiari, anume Gherghie vel cluce<r> Băleanul i Nicola slugériul Glogovanul și Drăghici Cantacozino logofătul Mărgineanul, i Radul logofătul Crețulescul, i Ghinea log<o>f<ă>t din Mănești și Goran logofătul. Și într-acesta chip ș-au așezat domnia cu bună pace despre turci și despre hanul și cu Racoț<i> Gheorghie, craiul Ardealului și cu Ștefan vodă, domnul Moldovei și cu toată vecinătatea, despre toate părțile. Și 15 au început a face milă țării, plătînd pre slujitori de un haraciul din cămara lui și pre țărani le-au ertat birul în trei luni. Iar dorobanților și călărașilor le-au ertat vinăriciul, dijma, oeritul și i-au îmbrăcat pre toț<i> cu postave bune și pre căpeteniile lor cu urșinice, cu adămășci și cu atlaze./ Leafe încă le da din destul; la masă cu dînsul deapurarea 20 ședei și-i dăruia.

25 Și gîndise Costandin vodă să facă mult bine țării și slujitorilor și țărănilor. Judecăț<i> drépte făcea și tuturor milă din destul celor ce venia la dînsul. Nu obidia pre nimenea, ci cu blîndéte și cu cuvinte dulci pre toți mîngîia, de care toți să bucura și cei de loc și streini, mulțemind lui Dumnezeu că le-au hărăzit domnu bun și milostiv.

30 În ceas ce-au stătut Costandin vodă a fi domnu au gîndit cătră Dumnezeu și au început de au făcut mănăstirea din movila Bucureșilor, unde iaste movila sfinților și întocma cu apostolii împărați Costantin și maică-sa Elena, fiind ispravnici Radul logofătul Dudescul și Gheorghie Șufariul din Tîrgoviște. Iară doamna lui Balașa au făcut o mănăstire ce să chiamă Jitiiianul, din jos de Craiova, lîngă Jiu. Mai făcut-au doamna Balașa și un sicriu mare de argint, poleit foarte iscusit, în carele au pus sfîntul trup al sfîntului Grigorie Decapolitul, de la Mănăstirea Bistrița. Și alte bunătăți și odoară 35 scumpe au făcut și le-au împărțit pre la Sfetagora și pre aiurea. Tocmitu-ș-au țara foarte bine și s-au împăcat/ cu toată vecinătatea. Făcut-au frăție și legătură cu Racoț<i> Gheorghie craiul Ardealului și cu Ștefan vodă al Moldovei, cu toți bine și frumos.

f. 31^v 40 Gîndit-au Costandin vodă să facă și alt bine Țării Muntenești, ca să-i mulțemească și să-l pomenească. Care bine vrăjmașul neamului omenesc, diavolul, n-au lăsat să-l plinească; ci pentru bine, mult rău i-au dat. Ca și izraiténii jidovi cu Domnul nostru Isus Hristos, cînd

1-2: iar Costandin vodă, înțelegînd de aceasta, pogorît-au la București C // 10 ad. marginal Costandin, 7162, 1654 A // 9-11 lipsește anume ... Goran logofătul C // 17 lipsește vinăriciul C / 18 urșinice, frîngîii C / adămășci] costirii C // 27 ad. marginal Costandin, 1654 // 29 ad. marginal iar acurr iaste Mitropolia țării a // 31 jos] sus C // 39 ad. marginal Costandin, 7163, 1654 A //

i-au scos din robie, din mâna lui faraon și i-au hrănit în pustie cu mană din ceriu și le-au dăruit cu țări întregi, iar apoi, în loc de mulțemită, ei l-au ucis și l-au adepăt cu oțet și l-au batjocorit în tot chipul, așa și neamul rumânesc, mai ales dorobanții. Că au chemat Costandin vodă
5 pre toț<i> căpitanii de dorobanți și iuzbașii, ceaușii, vătașii și cetașii de s-au sfătuit cu dînșii, zicîndu-le: „Feții miei, tuturor le-am făcut bine, ce s-au căzut, și roșiilor și tuturor cételor și voao încă una mai trebuiaște. Să facem, să scoatem pre seiménii sîrbi din mijlocul nostru, că nu iaste țării de nici un folos. Răposatul Matei vodă i-au strîns
10 pentru vrăjmașul lui, Vasilie vodă, iar eu acum au dat Dumnezeu de n-am nici un vrăjmaș și m-am împăcat cu toate țările, ca să putem face bine și țáranilor,/ că sînt sáraci și împesurați de bir și de năpăști. Iar cînd vom avea vreun păs, de undeva, ne vom apăra cum va fi voia lui Dumnezeu. Și mai bine le voui da acéle lefi siimenești voao și feciorilor voștri și frajilor voștri“.

Deci ei, cu un cuvînt, toți au fost bucuroși și ziseră: „Așa să fie“. Și într-acéiaș<i> zi au făcut Costandin vodă masă mare, de i-au ospătat și i-au dăruit cu adămășci, cu atlaze și cu postave bune. Iară cînd au fost a dooa zi, sîmbătă la fev<ruarie> 17 zile, 7163 <=1655>, fiind
20 acestaș neam dorobánțesc încușcrați cu siiménii și sîngerăți și covásiți de diavolul încă din zilele lui Matei vodă, fără nici o chibzuială, de dimineață împreună cu siiménii s-au sculat turburați și fără véste au început a sudui pre domnu său, Constandin vodă, fără nici o milă și abătura în neamul omenesc, în boiari, de-i ucidea ca pre niște dobitoace, prepuindu-le că sînt viclénii și au sfătuit pre Constandin-vodă să scoată pre siiméni. Și ei, ticăloșii, nimica de acéia n-au știut, ci cu voia lor s-au sfătuit Costandin vodă și iar ei au stricat. Numai ei, ca niște oameni răi și făr-de Dumnezeu i-au ucis, nefiind vinovați nimica. Și pre carii au ucis au fost acéștea anume: Gheorma vel ban, Drăghiciu
30 Popescul, vistiariul din Greci, Gherghie Caridi vistiariul, Papa feciorul Predei vornicul Brîncoveanul/, Cîrstea sin Socol cluce<rul> Cornățeanul, Udrea slugériul Doicescul, Preda Beca din Maia, Sava șufariul Cuștureanul, Dumitrașco Frujireanul, Dumitru comisul al Mitrei pitariul din Stănești, Mihai ciohodariul, Gîdea căpitanul,
35 Bănçiul cap<itanul>, Ivan cap<itanul>, Iancul cap<itanul> din Călinești. Iar alți boiari cît<i> au scăpat, prinzînd de véste au fugit carei încotro au putut; unii preste Dunăre, alții muntele și alții în Moldova.

Iară dorobanții și siiménii, fiind covîrșiți de nebunie și plini de diavolul nici cît nu să curmară, ci în loc de căință mai vîrtos sporiia
40 spre fapte réle. Că întii ucisără pre acei sáraci de boiari: a dooa, batjocoriră pre domnul lor, suduindu-l în tot chipul, cum era mai rău și-i da cu lémne la ochi și-l purta val, cum are mai rău. Nu avea putére din domniia lui cît ar fi o cirtă, numai ci căuta cu ochii, ca un dobitoc, și la unele și la altele. Ei singuri întra în cămări de-și lua lefile. Cînd

4 rumînesc] omenesc A // 19 *ad. marginal* Cînd s-au rădicat dorobanții și siiménii asupra domnului și a boiariilor A // 26 *ad. marginal* Costandin, 7163 A // 29-30 Drăghici sin Popei vistierul C // 35 Băncilă C //

f. 33 5 venia niscareva soli de undeva să punea în poartă de-i opriia și de frică
îș<i> da solii la dînșii și le lua cărțile de le cetia întii ei; și alte multe
batjocuri făcea domnului. A treia, călcără sfintele biserică, fiind preoții
și slujind/ Sfinta Liturhie. Iar ei intra în biserică de-i scotea de păr
afară și-i dezbrăca de veșminte și de toate câte era pe dînșii; numai cu
pieile îi lăsa. Și au dat jaf în toate odoarale sfintelor biserică, vârsind
10 sfântul sînge și trupul Domnului nostru Iisus Hristos din potir, jos. Și
sfintele moaște de călca cu picioarele și zicea ca sînt farmace. Tot ce
au aflat în sfintele biserică au luat de au lăsat numai pietrele goale. Din
veșminte făcut-au muerilor chinteșe; din pocrovéțe făcut-au căițe și
altițe și vindea cărțile pre le tîrguri. Și unii au vîndut un potir în carele
lucra sîngele și trupul Domnului nostru Iisus Hristos drept treizeci de
bani.

15 Făcut-au Dumnezeu o minune mare, că unii au băgat o icoană cu
chipul sfinției sale în foc, să o arză, ca să scoată aurul, adecă poleiala.
Iar casa s-au aprins de au arsu cu tot ce au fost într-însa, pînă în
pămînt; d-abiia au scăpat ei.

f. 33v 20 A patra, au dat jaf caselor boerești și neguțătorilor și tuturor cîț<i>
știia că să biruesc și au bucate. Și au jefuit toată țara din cap pînă în
cap și cruciș și curmeziș. Mai pre scurt să zicem, vecin pre vecin, fin
pre naș, slugă pre stăpîn. O, mare ciudă! Multe răotăși au făcut
diavolul/ neamului omenesc, încă de la începutul lumii, de la moșul
nostru Adam. Iar domnul nostru Iisus Hristos nu s-au îndurat de făptura
25 sfinției sale, adecă de neamul omenesc, ci ca un milostiv s-au pogorît
din ceriu pre pămînt, de s-au întrupat și s-au răstignit și a treia zi au
înviiat, lăsîndu-ne noao învățătură folositoare trupului și sufletului.
Întii liubovul, să iubim unul pre altul. Că dragostea iaste rădăcina
tuturor bunătăților, zicînd însuși Dumnezeu că: „Cine va avea dragoste
cu vecinul său, acela va lăcui în mine și eu întru el“. Deci și aceștiaș
30 neam. dorobănțesc, pînă au fost dragostea în mijlocul lor, Dumnezeu
încă au fost cu dînșii și nu i-au călcat alte limbe streine, făcînd multe
vitejii, și au trăit cu pace bună. Iar acum, iată, cum îi prelesti așa lesne
diavolul și-ș<i> făcu lăcaș în inimile lor. Din case bune și din lăcașuri
multe și din bucate și din mila domnilor și a boiarilor să făcură tîlhari,
35 iar ei cu mintea lor îș<i> surpară viața și ș-au pustiit casele. Văzînd
întelepciunea lui Dumnezeu atîta nebulie ce au făcut acești oameni
casii lui Dumnezeu, adecă bisericăii lui Dumnezeu și domnului lor și
vecinilor lor și sîngele cel nevinovat striga la ceriu, ca să le facă
judecată. „Cunoscut-au că s-au îngroșat inimile lor și s-au împăenjenat
40 ochii lor, ca văzînd să nu vază și spuindu-le/ să nu înțeleagă. Păcatul
prea s-au înmulțit și s-au asemănat călcătorilor de lége“.

f. 34 45 Trimis-au Dumnezeu asupra lor caznă, adecă judecată, ca și
odinioară eghipténilor. Că întii sultan Mehmet împăratul, făcut-au sfat
pentru aîta nebulie ce au făcut acești oameni în Țara Muntenescă,
socotînd că astăzi va fi acolo, iar mîine, poimîine, va fi la dînșii. Și
îndată au poruncit la Racoț<i> Gheorghie, craiul Ardealului, și la

Ștefan vodă al Moldovei de au venit cu ungurii și cu moldovenii în
 Țara Muntenească și au avut mare război la Șoplea, în Teleajin, cu
 dorobanții, cu siiménii și cu alte cete. Prinzind și Costandin vodă de
 veste au fugit din mijlocul lor la Dunăre, împreunându-se cu Siiăș
 5 pașa, în vadul Dîrstorului, la Strîmba. Iar lor încă nu le ajunsese cîte
 nebunii făcuse. Mai adaosera. Aflară pre unii asemene lor, anume
 Hriza, feciorul lui Dumitrașco din Bogdănei, din județul Ialomiții,
 nebun, ticălosul, și fără de minte, de-l făcură să le fie domnu, din
 10 mijlocul mărăcinilor. Pre acest Hriza foarte iubiia Costandin vodă și de
 taină credincios, făcîndu-l boiar, spătar mare, preste toate oștile lui.
 Iar el s-au asemănat Iudii, carele era lui Dumnezeu mai credincios
 decît toț<i>, și întingea dintr-un blid cu dînsul; apoi l-au vîndut
 jidovilor. Așa și Hriza, să arăta domnu-său credincios, iară în taină
 f. 34^v umbra mozavirindu-l și îndemnînd gloatele/ ca să-l surpe și să șază în
 15 locul lui. O, ticăloșii și nebunii, cum umblară toț<i> rătăciț<i>!

RĂZBOIUL UNGURILOR CU DOROBANȚII ȘI CU SIIMÉNII LA ȘOPLEA.

Cînd au fost la iunie în 17 zile, fiind cursul anilor 7163 <=1655>,
 20 sîmbătă, s-au lovit toț<i> la Șoplea. Și cît clipeala au fost biruiți de
 unguri, cîț<i> nu mai era cu dînșii într-ajutoriu. Ci umbra ca niște oi
 fără păstoriu, de toț<i> huliți și goniți. Foarte mulți din dorobanți și
 din siiméni au căzut acolo. Zăcea trupurile lor grămadă, unul preste
 altul, cîte 50, cîte 100, la alte locuri și mai mulți. Cîț<i> au scăpat au
 25 fugit: unii preste munți, alții preste Dunăre; prin toate gaurile să
 ascunseră. Și de frică mare, știindu-ș<i> vina, și de umbra lor să
 înfricoșa și-ș<i> lepăda hainele cele dorobănțești și să îmbrăca în
 félege caliceșt<i> și să jura că n-au fost dorobanți. De sîmbătă
 fev<ruarie> 17 zile au început diavolul a împărți și iară de sîmbătă
 iul<ie> 17 zile au început a slăbi, precum iaste scris, că nu iaste
 30 nimenea care să stea împotriva lui Dumnezeu.

După acéia sultan Mehmet împăratul iar au dat domniia lui
 f. 35 Costandin vodă și s-au întors de la Dunăre cu mare cinste la scaunul
 său. Împreunîndu-se cu Racoț<i> Gheorghie, craiul Ardealului, și/ cu
 Ștefan vodă la podul Praovei, la Gherghița, șezînd la podul Dridovului
 35 3 zile, de s-au ospătat cîteș<i> trei domnii, făcînd legătură și frăție cu
 jurămînturi mari. Și s-au dus fieștecarele la țara sa. Iar Costandin vodă
 au mers la Tîrgoviște și iară au arătat mare milă asupra tuturor
 greșiților, de i-au ertat de toate vinele lor, numai să se așaze și să
 margă fieștecarele la moșia sa, să-ș<i> dea birul împăratului. Numai
 40 ei, ca niște îndrăciți, nu să mai așeza, ci umbra ca niște turbați. Și s-au
 strîns care de pre unde-ș<i> era, odată la București, altă dată la Brăila,
 ca să vie cu arme asupra domnului.

Iară Costandin vodă, prinzind de véste, au trimis oștile sale cele

12 blid] solniță C // 16-17 lipsește C // 18 iulie A // 20 cîp] căci Dumnezeu C // 27 félege] fărfațe C //

credincioase de i-au lovit de toate părțile, pre unii omorîndu-i, pre alții
prinzindu-i vii. Au pățit ca vai de ei, și încă tot nu să mai stîmpăra, ci
carele de pre unde era tot să lăuda și zicea că va veni și altă vreme ca
să-ș<i> poată izbîndi. Fu și Hriza spătariul prins la Brăila și l-au adus
5 la mîna lui Costandin vodă. Poftindu-l craiul, datu-l-au, și jupîneasa
lui, cu coconi cu tot. Și așa poftise și el. Datu-i-s-au gazdă bună în
Beligrad, făcîndu-i și obroc bun, ca să-i prisosească de toate. Și avea
cînste și socotință din destul.

f. 35^v

După acestia toate Racoț<i> Gheorghie, craiul Ardealului/ n-au
10 șezut să-ș<i> ție crăiia și țara cu pace, ci s-au sculat cu oști gréle
ungurești asupra lui Cazimir, craiul leșesc, ca să-l scoată din scaunul
său și să se așeze el craiu. Venitu-i-au craiul sfeșesc cu 20.000 de
oaste. Trimisu-i-au și Hmelnischii, hatmanul căzăcesc, ajutor 15.000
de cazaci și Ștefan vodă 2.000. Iară Cazimir, craiul leșesc și cu toț<i>
15 domnii, prinzînd de veste, numaidecît au trimis cărți la hanul tătărăsc,
de grab să-i vie ajutor. Și Costandin vodă avea 2.000 de oameni. Și
îndată s-au rădicat însuș<i> hanul cu mulțime de tătari, de au intrat în
Țara Leșască. Iar pre Racoț<i> l-au părăsit și șvezii și cazacii și
moldovénii și munténii.

20 Atunce léșii și tătarii aflară vréme și ocoliră tabăra unguerească.
D-abia au scăpat Racoț<i> cu puțini oameni în țara lui. Iar tabăra lui s-
au prăpădit de tatar<i>, care de sabie, care de viu, de la mare pînă la
mic, pînă la 30.000 de suflete. Atunca au prins și pre cine era
<ghenera>leașul lor, Chimin Ianoș și pre Corniș Gașpar și pre Beldea
25 Pal și pre mulți domni de Ardeal.

f. 36

Iară Hriza spătariul, pe vrémea ce era Racoț<i> în Țara Leșască, s-
au rădicat cu 500 de siiméni/ carii era rumîni de neamul dorobăntesc,
strînși de Racoț<i> și lăsați de paza scaunului. Și războinicéște au eșit
de acolo, trecînd muntele în Țara Rumânească pre la Mănăstirea de
30 Bistrița. Iar Costandin vodă, prinzînd de veste, trimis-au pe Preda
vornicul Brîncovanul și pre Radul stolnicul Fărcășanul și Ivașco
armașul Cepariul cu oști alése, de au făcut mare războiu la tîrgul
Bengăi. Și au biruit pre siiméni. Cîț<i> n-au perit de sabie, i-au prins
vii. Prins-au și pre Hrizea spătariul viu. Închinîndu-se boiarii la
35 domnu-său cu slujbă curată, priimindu-i cu cînste, dăruitu-i-au foarte
bine. Iar pre Hrizea spătariul l-au spînzurat la roată cu toate soțiiile
sale. Au luat și ei plata după fapte, făcînd și o movilă mare de trupuri
la tîrgul Bengăi, în siliștea Cincului.

Iar dorobanții și siiménii nu să mai așezară. Ci văzînd slăbiciunea
40 Ardealului și neputința lui Costandin vodă, fiind îndemnaț<i> de
diavolul, s-au sfătuit că cu alt nimica nu vor putea surpa pre Costandin
vodă, numai cu puterea turcilor. Și méseră preste Dunăre de să
închinară lor și-l pîrîră că iaste hain Împărăției și iaste tot una cu
Racoț<i> și cu Ștefan vodă. Pîrîră pre domnu lor; și unde? La turci,
45 carii niciodată nu poftesc binele creștinilor. Iuda pîrîia pre domnul

9 ad. marginal Lucruri streine A // 14 ad. marginal Lucruri streine A // 34 ad.
marginal Au prins pre Hrizea spătariul și l-au spînzurat A //

f. 36^v

nostru Iisus Hristos la păgîinii/ ovrei, cum să laudă că iaste Fiiul lui Dumnezeu, iar dorobanții pîrția pre domnul lor la turci. Iuda vîndu pre Domnul Hristos în treizeci de arginți, iar ei să vîndură robi turcilor în toată viața. Ovréii déderă acei arginți pre o țarină pentru îngroparea streinilor. Iar ei singuri să déderă mîncara cîinilor. Iuda se déde singur spînzurării, duprecum și ei, asemene să déderă spînzurării și înecării; că s-au înecat cu totul.

5

O, nebuie nespusă, cum ei singuri îș<i> stricară țara. Că nu s-au suferit cu case bune, cu bucate multe, cu pace, cu cinste de la domnii lor și cu slavă de la toate țările! Că pînă era toți la un gînd și avea dragoste unul cătră altul și pînă asculta de mai marii lor nimenea nu i-au călcat. Ci încă bogate izbînde au făcut; că, adevărat, era Dumnezeu cu dînșii. Iar de cînd au început a lipsi acéstia din mijlocul lor și au făcut acea nespusă nebuie, Dumnezeu încă ș-au luat mila și le-au dat urgia. Căci că nu i-au cunoscut binele, ci au rădicat coarne să spargă ceriul și au stătut împotriva poruncii lui Dumnezeu. Iar încă de s-ar fi întors și să-

10

15

ș<i> fie plîns păcatele, nici Dumnezeu nu i-ar fi părăsit. Ci să lepădară de dînsul și se făcură slugi dracului și să asemănară cu Cain, carele au ucis pre frate-său/ pentru lăcomiia, și Saffirii și lui Dathan și Aviron și tocmai Iudii, cari au fost greși<i> lui Dumnezeu și n-au vrut să se pocăiască, ci i-au înghițit pămîntul de vii. Că și acest neam dorobăntesc, cînd au fost la sfîntul post, care ne-au dat noao Dumnezeu să-l cinstim cu post curat, cu închinăciune pre la sfintele bisérici, iară au început de au ucis boiarii și au jefuit bisericile și au prădat casele vecinilor și au batjocorit pre domnu său. Și în loc de post ei făcea tot danțuri și în loc de metanii ei îngenunchea tot prin pivnițe și da cu pușcile.

25

30

Și să lăuda tot cu răutăți. Nici zioa nici noaptea nu să mai dezbăta; cu muieri, cu copii tot la cîrciume. Din case bune și din bucate multe ei le părăsiră și să făcură tîlhari. Pentru acéia au umblat cum au umblat gonind pre dracul pînă l-au și aflat, cu spînzurarea, cu înțăparea, cu tot felii de morți. Carele încătrow să ducea, Dumnezeu nu mai sporii, ci acolo să prăpădiia. Prin toate țările zăcea oasele lor, ca unor călcători de jurămînt și de toate poruncile lui Dumnezeu. Ci de dînșii n-ar fi atîta minune mare, că pentru nebuniile lor au căzut nevoe mare asupra acéstii sârace de țară, precum să va înțelege înainte. Că dacă au văzut turcii una ca aceasta, cum iaste/ pizmă și împărechiiare întru rumîni, au socotit că iaste vréme să între într-înșii, ca niște lupi într-o turmă de oi, să-i risipască și să-i slăbască din rădăcină; nu doară că avea turcii pizmă pre domnu, ci mai virtos pre dînșii, ca să le tae rădăcina, să nu mai fie și să umble călcînd și mîncînd țara și luund toată agonisita ei, ca de la o grădină fără grădinariu. Ci iată că le-au fost în voe și cu adevărat nu iaste vina lor, ci a rumînilor, că ei singuri i-au pofțit. Și iată că i-au și dobîndit, precum zice Dumnezeu, că cine va căuta, va și afla.

35

40

și să lăuda tot cu răutăți. Nici zioa nici noaptea nu să mai dezbăta; cu muieri, cu copii tot la cîrciume. Din case bune și din bucate multe ei le părăsiră și să făcură tîlhari. Pentru acéia au umblat cum au umblat gonind pre dracul pînă l-au și aflat, cu spînzurarea, cu înțăparea, cu tot felii de morți. Carele încătrow să ducea, Dumnezeu nu mai sporii, ci acolo să prăpădiia. Prin toate țările zăcea oasele lor, ca unor călcători de jurămînt și de toate poruncile lui Dumnezeu. Ci de dînșii n-ar fi atîta minune mare, că pentru nebuniile lor au căzut nevoe mare asupra acéstii sârace de țară, precum să va înțelege înainte. Că dacă au văzut turcii una ca aceasta, cum iaste/ pizmă și împărechiiare întru rumîni, au socotit că iaste vréme să între într-înșii, ca niște lupi într-o turmă de oi, să-i risipască și să-i slăbască din rădăcină; nu doară că avea turcii pizmă pre domnu, ci mai virtos pre dînșii, ca să le tae rădăcina, să nu mai fie și să umble călcînd și mîncînd țara și luund toată agonisita ei, ca de la o grădină fără grădinariu. Ci iată că le-au fost în voe și cu adevărat nu iaste vina lor, ci a rumînilor, că ei singuri i-au pofțit. Și iată că i-au și dobîndit, precum zice Dumnezeu, că cine va căuta, va și afla.

37^v

45

Găsit-au ruminii foarte bine. Că au trimis împăratul sultan Mehmet de au mazilit pre Costandin vodă. Și înțelegînd că au pus pre Mihnea vodă și vine cu mulțime de oști turcești și tătărăști spre țară, au trecut muntele în Ardeal, cu toată casa lui întreagă și cu toți boiarii țării. Și au domnit Costandin vodă ani 4./

f. 38

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7162. 1654. DOMN 45. DOMNIE 52. Cap 45. ȘTEFAN GHEORGHIE VODĂ AL ZÉCELEA, CARELE AU FOST FECIOR DE BOIARIU DE ȚARĂ, AL LUI DUMITRAȘCO LOGOFĂTUL.

10 Îndată ce au șezut Gheorghie Ștefan vodă în scaunul domniei, cu sfatul lui Chimini Ianoș, hatmanul lui Racoț<i> și al Diicului spătariul domnului muntenesc, au ales din oastea ungurească și din munténi o samă de oameni și dintr-ai noștri, de i-au trimis cu Pătrașco Moreanul spre Hotin, în urma lui Vasilie Vodă.

15

ÎNVĂȚATURA.

Din cinci simțiri ce are omul: véderia, auzirea, mirosirea, gustul, pipăitul, mai adevărată de toate simțirile iaste véderia. Că prin auz, cite aude omul, nu să poate așeza deplin gîndul: iaste așa ce să aude, au nu iaste așa? Căci nu toate sînt adevărate cite vin prin auzul nostru. Așa și mirosul, de multe ori înșală; fiind multe mirodenii, dintîi gréle, iar apoi mare și iscusit miros fac. Gustul încă iaste așa; că ne pare multe a fi dulci, apoi simțim amărăciune și împotrivă: multe amară că sînt, ne pare, și sînt dulci. Pipăitul iarăși; multe pipăim în chip de unele, și sînt/ altele și nu le putem cunoaște cu singur pipăitul, fără vedéria. Iar vedéria singură de toate așază, în adevăr, gîndul nostru. Și ce să véde cu ochii nu începe să fie îndoială în cunoștință.

f. 38^v

Așa și noao, iubite cetitoriule, cu mult mai pre lesne a scrie de acéste vremi, în care mai la toate ne-am prilejit. Și pentru lungimea capetelor ce s-au prilejit de îndelungată domnia lui Vasilie vodă mai îndărăt. Din eşirea dintîi a lui Vasilie vodă din scaunul țării începem a scrie de domnia lui Ștefan Gheorghie vodă, carele ori cu dreaptă cale, ori cu nedrepte mijloace (rădicîndu-se asupra domnului său au luat domnia), tot unele ca acéstiia din orînduiala lui Dumnezeu să cred că sînt.

Știia și Vasilie vodă de toate ce să lucra în Iași pre urma lui și au trimis și al doilea rînd de la Hotin soli la cuscru-său, Hmil, hatmanul căzăcesc și la ginere-său Timuș, cerînd ajutoriu cum mai degrab. La lęși încă m-au trimis pre mine, la starostele de Cameniță, la Pătru

1-2 Cînd au fost la ghenar 5 dni, 7166, trimis-au împăratul, sultan Mehmet și vezirazemul Chiupriului Mehmet pașa de au mazilit pre Costandin vodă și au trimis pre alt domn, ce-i zicea Mihnea, încă cu oști turcești, cu 30.000 C // 5 după ani 4 ad. fără 3 luni, leatul 7166 C // 6 ad. marginal Moldova A // 6-9 lipsește M // r. 10-14 după r. 26 M // 15 lipsește Învățătură M // 34 ad. marginal Vasilie, 7162 A //

- Potoțchii, feciorul hatmanului Potoțchii, la a căruia eșire din robia Crîmului mare ajutoriu îi didese Vasilie vodă, cu banii săi. Acestia aducîndu-i aminte, îl poftiia să se afle la primejdîia lui. Și cu acea solie aflînd pre starostea cale de trei zile mai sus de Cameniță, la niște moșii ale lui, îndată au lăsat toate trebile lui și au purces spre Cameniță./ Iară pînă a merge starostea la Cameniță, într-o zi la Hotin dau știre lui Vasilie vodă că sosesc oștile lui Ștefan vodă asupra-i. Ci dintii au stătut la gînduri să dea război cu cîț<i> oameni avea cu sine. Că era toț<i> boiarii fărîi cu gloatele sale cu Vasilie vodă și Boj căpitanul cu lefecii și Cară căpitanul cu dărăbanii, avînd și siiméni vreo 60 și 100 de némți foarte buni. Iar daca au văzut răceala tuturor, și slujitorilor și căpitanilor spre carii avea mare nădêjde pentru mila ce le făcuse cu multe vremi înainte, s-au apucat de trecătoarea Nistrului, suspinînd pre Boj căpitanul și pe Cară, căp<i>itanul de dărăbani.
- 15 Aicea s-au căzut a pomeni mai sus pentru avuția ce era la Cetatea Neamțului, la care trimisese pe nepotu-său Ștefăniță paharnicul și pînă a să clăti de la Hotin au sosit toate deplin la Vasilie vodă. De care s-au bucurat Vasilie vodă zicînd că de acum înainte pînă în cămașă voui da și nu vor rîde neprietenii de mine. Și trecînd Vasilie vodă Nistrul cu o samă de boiari, anume: Toma Cantacuzino, Gheorghie hatmanul, Iordache vistiernicul și cu alți boiari ce era de casa lui, iar ceialalți boiari cu toți și slujitorii cu pușcile s-au întors spre Iași la domn tînăr. Și întimpinîndu-se cu oștile lui Ștefan vodă în dumbrăvi, aproape de Hotin, pînă a să încrede unii în alții au/ trecut cîteva ceasuri, supt care zăbavă au trecut Vasilie vodă Nistrul cu toate casele boiarilor. Însă cu mare pagubă în carăle boiarilor la trecătoare și mai mult de tîrgoveții de Hotin, carii vâzînd spaima și graba la trecătoare, precum face vrême ca acéia, au dat jaf în rămășița carălor și multe haine scumpe și arginturi au apucat, cît de atuncea știu îmbogățîț<i> pre cîț<i>va hotinéni.
- 30 Apucase oștile lui Ștefaș vodă pre o samă de némți, încă netrecuț<i> și dînd și din cetate Mogîldea paharnicul (de care s-au pomenit mai sus că au fost legat la tunuri pînă la Hotin) din țacalușe și, năvâlînd și slujitorii lui Ștefan vodă, au perit puținei némți la trecătoarea podului. Iar da și siiménii lui Vasilie vodă de peste Nistru din sinețe, cît nu să putea pogorî nimenea la vad.
- 35 N-am fost într-aceia dată acolea, la trecătoarea Nistrului, că trecusem mai nainte, precum am pomenit. Iar am înțeles din cei ce au fost de față acolo că șezînd Vasilie vodă pre un scăunaș de céia parte de Nistru au slobozit tîrgoveții (și spun că au fost cu învățatura Mogîldei paharnicul) un sacaluș, din carele glonțul foarte aproape de Vasilie vodă au trecut. Spurcată și nebunească faptă și nu fără de osîndă, cît de tîrziu.
- 40 N-u pocî tăcea aicea pentru cetatea Hotinului, ce/ nesocoteală a o lăsa îndată pre mîna altuia; de nu de altă nădêjde, pentru trecătoare, în care să fie fără grijă. S-au convenit să supue oameni sinețăș<i>. Și ce
- f. 39
- f. 39'
- f. 40

oameni? Să fie pus 30 de némți să o ție despre oastea Moldovei și despre unguri, cu anii. Au n-au fost hrană? Pîinea a unui sat de la Hotin ar fi putut ține un an, sau numai cu cît era în țîrg. Și acea cetate oricine va vrea să socotească va afla că au fost a răsipei casei lui
5 Vasilie vodă pricina. Și de mă vei întreba cum, (îți răspunz). Că de ar fi fost doamna lui Vasilie vodă în cetatea Hotinului, iar nu la Suceava, n-au fost în puterea lui Ștefan vodă a bate cetatea Hotinului, cum au bătut fără grije cetatea Sucevei. Că și așa venise Vasilie vodă cu sultanii pînă în Prut cu oști tătărăști. Ci i-au întors hanul, că sosiaa
10 craiul leșesc. Sau cum ar fi bătut Ștefan vodă cetatea Hotinului și Hmil era la Husiatin, cale de o zi de la Hotin? Ci multe ar fi putut lucra Vasilie vodă, multe. Și domniia la Poartă tot neclătită îi sta pînă țîrziu, după luatul cetății Suceavei.

f. 40^v
15 Nimeni dar să nu vinuiască sfaturile de acum. Vezi ce greșeală s-au făcut la cei vestiți sfetnici. Și acel lucru era în putere a-l face. Iar vremile de acum nu sînt în putere și nici un sfat nu încape la un greu ca acesta, făr-de mărturie că iaste sosită perirea./ Zicem că de ar fi cutare și cutare, ar fi într-alt chip. Iară nu sînt vremile supt cîrma omului, ci
20 bietul om supt vremi. Multe și mari smintele am apucat și în zilele celor mai bătrîni. Iară îți ajungă aceasta una, cu lăsarea fără oșteni cetății Hotinului, din care lăsare iaste toată răsipa avuției casei lui Vasilie vodă.

25 Pentru cetate, întimpinîndu-mă în cale cu Cotnarschii, pisariul lui Vasilie vodă cel credincios (că el venia de la crai trimis pînă la răscoale de Vasilie vodă și eu mergeam în sus la starostea de Cameniță) și m-au întrebat, ca un om deplin ce era: „Grijit-au bine cetatea Hotinului, Vasilie vodă? Pus-au oamenii săi și pușcile, au ba?” Am răspuns că nici un semn, la purcéderea mea să se grijască cetatea, n-am văzut. Au suspinat Cotnarschii, cum ar fi știut că să va lăsa
30 nesocotită cetatea acéia. Iară poate fi că județul lui Dumnezeu, spre ce trage, cu anevoe să mută spre sfatul omenesc.

f. 41
35 Întra Vasilie vodă în Cameniță, cînd am sosit și eu cu veste, că iată vine și starostele de Cameniță cu mare făgăduință și cu căldură să se afle la acea vrême, precum au și fost așa. N-au plinit nici o lună Vasilie vodă cu pribegia sa în Cameniță și veni știre cum că Timuș, / feciorul lui Hmil, cu 8.000 de oaste căzăcească trece Nistrul la Soroca. Acum caută firea de priiaten leșască, măcar că cazacii pînă la inima
40 leșilor intrase cu sabia și Vasilie vodă o casă cu capul lor și în nădêjdea de a-și răscumpărare domniia, nici o opreală, sau vreun bănat despre cineva, n-au avut. Ci cum au venit, fără grijă, așa cînd i-au fost voia au eșit. Fără numai de un polcovnic, anume Condrățchii, ce era cu o mie de leși de paza marginii avea témere Vasilie vodă, ce prepunea ca niște oameni streini de sfiială ai noștri. Iar nici acela, nici un gînd
45 rău, nici puteria acéia să strice lui Vasilie vodă ceva, n-au avut.

Timuș. cum au trecut cu oastea Nistrul, n-au mai așteptat să se

adune cu socru-său, Vasilie vodă. Ci de la Soroca, întins la Coicéni au tras oastea și acolo au trecut Prutul.

15 Luînd veste Ștefan vodă de Timuș că vine întins asupra Iașilor, Diicul spătariul, dupe porunca domnu-său, să nu se sune de tot lucrul
că au intrat cu oștile lui în raioa împăratului, să întorsese cu câteva
f. 41^v 10 zile înainte. Și Chimini Ianoș, ori temîndu-se de vreo sminteală a oștilor și de vreun viclesug de țară, ori știind soliile stăpînului său, lui Racoș<i> la Hmil, pentru crăia leșască de atunce, ș-au pornit și el toată pedestrima de némți ce avea și cu tunurile pe la codrul Copoteștilor, pre Cobolia, drept/ la poteca Oituzului. Numai el singur cu călărima rămăsese prin rugămîntea lui Ștefan vodă în Iași. Și au strîns și Ștefan vodă oaste de țară, ca la 12.000 de oameni de au eșit deasupra Popricanilor, împotriva cazacilor.

15 Timuș, dacă au trecut Prutul, au purces spre Popricani cu tabără legată. Eșise o seamă de oșteni ai lui Ștefan vodă înainte, peste Jijia, în chip de harț. Și au pogorît și Ștefan vodă dărăbanii la Vadul Jijiei. Iară puțin au trecut harțul oștenii lui Ștefan vodă, că i-au împins îndată călăreții lui Timuș. Și era și ai noștri, carii ținea cu Vasilie vodă pe lîngă Ștefăniță păharnicul den Hănțești. Și din Hănțești o samă și
20 cîț<i> cerchezi de ai lui Vasilie vodă, carii toți acesteia mersese cu boiarii cei trimiși de Vasilie vodă la Hmil hatmanul.

25 Cazacii, cum au înfrînt pre călăreții ce le eșise înainte, au purces orbi la vad, cu toată tabăra și unii pe pod, mai mulți pe lîngă pod, fiind Jijia mică, au dat cu tabăra. Care năvală văzînd dărăbanii, au plecat fuga de la vad la deal, spre réde. Și oastea céialaltă, ce sta deasupra pre culme, nedîndu-le nici un ajutoriu, i-au ajuns pre coasta Popricanilor călăreții lui Timuș și el singur. Și acolea au căzut multe trupuri din bieții dărăbani. Alții, carii au scăpat pînă în réde, ș-au scutit viața cu pădurea.

30 Văzînd Ștefan vodă acea primejdie a dărăbanilor și Chimini Ianoș au tras oastea mai spre Iăș<i> și au tocmit/ călărima de amîndoa
f. 42 părțile de drum. Și acea oaste ce era de țară și cu ai lui Chimini Ianoș, cît să putea la 24.000 fără greșală să se socotească, de ar fi fost la un
gînd, ce era? Nedînd război cazacilor să le închiză hrana și drumurile
35 den toate părțile, ce ar fi făcut cu tabăra, Timuș?

La suirea taberei căzăcești pre coastă, la deal, sârise o samă de oșteni de țară, și înfrînsese pre călăreții lui Timuș, de i-au băgat pînă în tabără. Și acolo în deal, dacă s-au suit toată tabăra, că era în de sară, s-au așezat pre mas într-acea noapte. Iar din oastea lui Ștefan
40 vodă, mulți lăsînd oșteniia, s-au dus pe la casele lor.

45 Timuș a dooa zi, au purces, cu tabăra legată drept asupra oștilor lui Ștefan vodă, cătră oraș, fără nici o sfială, bîntuindu-i moldovenii cîte oarece pe de laturi. Ci văzînd Ștefan vodă și Chimini Ianoș că scade oastea și într-acea noapte s-au scurs pe jumătate pînă între vii, au știut drumul orașului. Iar dintre vii au luat Bahluiul în sus și cîț<i>va boiari

1 ad. marginal Soroca, întins la A // 10 pre Cobîle M // 16 ad. marginal, 7162 A // 40 ad marginal Ștefan, 7162 A //

de casa lui Ștefan vodă, cu totul.

f. 42^v 5 Timuș, într-acea zi, după ce au împins oștile lui Ștefan vodă, au întrat în Țîrg și au descălecat în curțile cele domnești și tabăra poezie toată înaintea curții și prin prejur. Și au șezut așa tabăra pînă la venirea lui Vasilie vodă/ de la Cameniță. Iar pînă a sosi Vasilie vodă au prădat cazacii codrii Iașilor de la drumul Copoteștilor pînă aproape de Huși. Și scosese vită fără număr, care apoi, dacă au sosit Vasilie vodă, pre cită au aflat nemîncată, tot cite un zlot au dat cazacilor de vită și au dat știre la oameni de ș-au luat vitele, care le-au cunoscut.

10 Mulți au perit atunci de cazaci, neștiutori ce sînt cazacii, oploșiți în Țîrg. Alții mergea să se închine la Ștefăniță paharnicul, carele era cu Timuș, ci nu ajungea pînă la Ștefăniță, că-i întimpina cazacii și-i omorîia. Între carii și Tăutul armașul și alții mulți ș-au pus capetele de cazaci.

15 Pre Vasilie vodă veste<a> de izbînda lui Timuș l-au timpinat la Zvancea, cu care veste mersese Grigorie comisul. Și l-au îmbrăcat în haină cu sobolii. Și îndată au trecut Nistrul la Zvancea, că cetatea Hotinului nici într-un chip n-au vrut să o dea Țîrgoveții lui Hăjdău pîrcălabul lor. Ori că au vrut să fie așa de credincioși<i> lui Ștefan vodă, care lucru n-aș da să fie într-ai noștri pînă într-atîta nevoieță

20 pentru singură credința, ori că s-au temut pentru jafurile ce făcuse Țîrgoveții în carăle boiarilor, precum s-au pomenit și slobozise cîteva sacalușe în singur Vasilie vodă. Și aceasta iaste pricina, nu alta. Și în cîteva rînduri au trimis Vasilie vodă la Hăjdău, carele era pîrcălab pus de Ștefan vodă, și la Țîrgoveți, cu mari jurămînturi. Ci nici într-un chip

f. 43 25 n-au vrut să dea cetatea. Și a ținut-o vreo dooa luni, pînă la a dooa venire a lui Ștefan vodă/ din Țara Muntenească. Îi încungiurase Vasilie vodă și cu niște nēmți ai săi de-i bătea; și tot au ținut cetatea închisă toată vara. Așa cu anevoie să cîștigă ce să piiarde îndată.

30 Vasilie vodă dacă au sosit la Iași, după sfat ce au făcut cu ginere-său Timuș, s-au mutat Timuș cu tabăra la Galata. Iar Vasilie vodă au rămas în curte, gătindu-se asupra lui Matei vodă, cu mare gătire, dînd știre țării să încalece tot omul, ertînd pre toți<i> de toate vinele, de ar fi și greșit cineva împotriva domniei.

35 Aici caută cum nu să poate tréce ce iaste să fie. Că după acea izbîndă Vasilie vodă de ar fi întors pre ginere-său înapoi și să se fie așezat iar cu paza trebilor la Împărăție, întărîndu-se cu slujitori streini, cum avea avuție, nimenea n-ar fi mai venit asupra-i. Și așa îl sfătuia o samă de boiari. Ci în nădējdia

40 neîndoită pre oști căzăcești ce avea Vasilie vodă să-și răscumpere strîmbătatea întîi despre Matei vodă și mai pre urmă și despre Racoț<i>, după cum zicea Timuș, că din Țara Muntenească prin Ardeal să va întoarce, au biruit sfatul numai să margă asupra lui Matei vodă. Iar nu omul, ci Dumnezeu

45 sfăramă războaiele, precum zice Scriptura.

15 ad. marginal Vasilie, 7161 A // 30 ad. marginal Vasilie vodă să gătéște să margă asupra lui Matei vodă, 7161 A //

f. 43^v

5 Nu să cade să trecem poticala némþilor de şavgăii ţării noastre la munţi, pre Oituz, de care némþi s-au pomenit că-i pomise Chimini Ianoş din Iaşi înainte prin strămtori deadireptul. Şi apoi în munţi s-au îndemnat şavgăii de la Ocnă şi au ținut calea pedestrimei aceia. Şi cu/ sfatul a unuia din şavgăi, 10 dacă să vor apropia de némþi, să cază toţ<i> la pământ, pînă a trece focul puşcilor, cum dau némþii toţ<i>, odată, aşa au făcut, căzind toţ<i> la pământ. După ce s-au stîmpărat sinétele, pînă a să găti de al doilea rînd némþii, au intrat şavgăii într-înşii cu coasă şi cu topoară lungi în coadă. Şi au perit acolo cîţ<i>va némþi de dînşii, cît au căutat acei pedestrime a lăsa 15 şi tunurile în munţi şi d-abia s-au dezbărat de şavgăi bulucurile céialalte de némþi. Pentru care fapte apoi Alexandru Costin, fiind povaţă dată din Iaşi acelor némþi, au şezut în temniţă la Fagaraş un an în obez<i>.

15 Ştefan vodă pînă în Trotuş, au mers cu Chimini Ianoş, iar apoi avînd nădejde de Matei vodă mai de grab de ajutor, trăgea şi boiarii în Ţara Muntenescă. Şi poate să fie şi patima némþilor de şavgăi, făcea oarece sfială, s-au despărţit de Chimini Ianoş şi au luat Trotuşul în jos, prin Focşani, în Ţara Muntenescă.

f. 44

20 Aicea în Iaşi, pînă la purcesul lui Vasilie vodă în Ţara Muntenescă, au perit Cotnarschii, pisariul leşesc, credincios al lui Vasilie vodă, om deplin de toate trebile, de Timuş, ginerile lui Vasilie vodă, din firea cea de tiran ce era de om sălbatec şi fără<ă> nici o frică de Dumnezeu, scornind pricină că iaste liah şi el opriia pre Vasilie vodă să nu-şi dea fata sa după Timuş. Deci într-o zi au trimis poftind de la Vasilie vodă să-l trimită că-i iaste 25 de treabă. Neavînd gînd Vasilie vodă de una ca acéia, l-au trimis la dînsul la Mănăstirea Galata. Şi acolo dacă/ au mers, au invăţat pre cazaci să stea cu sabiile gata. Şi după ce au eşit de la voroava lui au abătut cazacii ce era pregătiţ<i> de acea faptă cu sabiile într-însul şi l-au omorît cu mare tirănie, fără nici o frînă. De care 30 faptă a lui Timuş, dacă au auzit Vasilie vodă, numai nu să otrăviia de voe rea. Şi umbla Timuş cu gînd ca acela şi pre Toma vornicul şi pre Iordache vîsternicul, tot dintr-aceia pricină, zicînd că aceşti doi, cu Cotnarschii, opriia pre Vasilie vodă să nu dea pre doamna Roxanda după dînsul. Deci şi ei umbla cu zilele a 35 mîna şi s-au cerşut de la Vasilie vodă să-i lase să margă la ţară. Ci Vasilie vodă nu-i lăsa şi au poruncit la ginere-său că mai bine să moară decît să fie boiarii cari-i are la inima sa cu toată credinţa, la grije ca acéia. Sau, cu ce inimă vor/ veni ceialalţi boiari de la ţară, la dînsul? Deci l-au mai mutat din gîndul lui. 40 Însă acei doi boiari tot ce fereală umbla şi tot pre ascuns, noaptea, pre la poarta despre casele doamnei venia la Vasilie vodă. De care toate suspina greu Vasilie vodă şi-şi frîngea mîinile de ginere ca acela.

1 ad. marginal Perirea némþilor de şavgăi A // 13 ad. marginal Ştefan, 7161 A // 18 ad. marginal Perirea lui Cotnarschii, pisariul, de Timuş A // 29 frînă] milă M //

AL TREILEA RĂZBOI. CÎND AU MERS VASILIE VODĂ ÎN ȚARA
MUNTENEASCĂ ASUPRA LUI MATEI VODĂ.

f. 44^v 5 Au purces Vasilie vodă din Iași în Țara Muntenescă cu al treilea
rînd asupra lui Matei vodă. Și întîi Timuș cu tabăra căzăcească și cu al
doilea conac au stătut la Podul Înalt pe Birlad. Și acolo au făcut Timuș
oștilor căzăcești căutare și le-au împărțit lefi de la Vasilie vodă/ și
căpeteniilor și tuturor ostașilor. Era capete căzăcești polcovnicii Bohun
anume și altul Nosaci, vestiți și vechi cazaci. Și tot acolea, fără nici o
10 vină, Timuș, pentru un cuvînt ce au zis în sfat Bohun, au scos sabia și
au lovit pre Bohun într-un umăr, de care rană în toată calea acéia
Bohun au umblat tot cu mîna legată. Acela om, cu firea sălbatecă de
hiară era Timuș. Nu cuteza nimeni din polcovnici un cuvînt să zică, să
îndrepteze lucrurile oștii lor. Ce dîndată, de purtatul trebilor ce era din
15 Timuș om tînăr și fără nici o socoteală să cunoștea că nici la un folos
nu vor eși lucrurile.

De acolo au purces oștile în jos, fiind Vasilie vodă în frunte, cu
oaste de țară. Și din zi în zi să adăogea oaste de țară de pretutindenea.
Și pînă la margine s-au strîns de toată oastea de țară ca la 8.000 de
oameni.

20 Matei vodă, domnul muntenesc, luund vête de scoaterea lui
Ștefan vodă den Moldova de oști căzăcești, trimisese pre Diicul
spătariul să strîngă toate oștile de la marginile țării sale, să fie la hotar
între țări, de strajă; și cu el și Ștefan vodă, ciracul lui, avînd și Ștefan
vodă ca 300 de oameni într-ales călăreț<i> și cîț<i> va feciori de boiari
25 tineri cu sine. Și întîi straja lor pentru limbă, ce trimisese, s-au ivit în
gura Berhéciului, în sus de Tecuci, pe care o au gonit oamenii lui
Vasilie vodă cîtva loc. Ci sărînd tîrziu, le-au pierdut urma./

f. 45 Venise apele Siretului mari, pentru care au căutat oștilor cîteva zile
a face zăbavă, pînă a să face pod peste vase. Și a dooa zi au intrat pre
30 la Focșani în Țara Muntenescă. Și îndată, fără nici o milă, au dat foc
orașului și ori pe unde ajungea cazacii, afuma lăcașurile, odăile și
hrana a bieților lăcuiitori, fiind nevinovaț<i>. Sta în tocmală cu oștile
sale și Diicul, spătariul lui Matei vodă, aproape de Focșani, la o vale
ce să zice Milcovul cel Mare, iar cu alt nume Cucata. Rîpele acelui
35 pîriu pusese despre oștile lui Vasilie vodă și oastea sa de cîialaltă
parte, stol tocmită într-un șireag, ca 9.000 de oameni. Că și lefecii lui
Matei vodă o samă era cu dînsul și toată oastea cîta are Țara
Muntenescă de la București încoace, pînă la margine, era adunată
acolo, fiind acolo și Gheoghie Ștefan vodă cu vreo 300 de moldoveni.
40 Și așa în rînd tocmită oastea muntenescă, aștepta pre Vasilie vodă și
pre Timuș.

Întîi li s-au arătat Vasilie vodă cu oștile sale și au stătut frunte și
moldovenii. Iar cazacii iș<i> tocmiia tabăra pre urmă. Și atîta au stătut
munténii la război, cît au făcut oarece harțuri cu moldovenii, trecînd

1 ad. marginal Vasilie, 7161 A // 1-2 lipsesc M // 16 ad. marginal Vasilie,
7161 A // 20 ad. marginal Matei vodă trimite strajă înainte A // 42 ad. marginal Vasilie, 7161 A //

f. 45^v

5 moldovenii preste pîriu și apoi trecîndu-i munténii iară dincoace. Așa în doao, trei, rînduri, pînă au trimis Vasilie vodă némți-<i> ce avea și s-au supus pe supt maluri. Deci au luat călărimea/ moldovenilor și malul dincolo. Iară cît au văzut munténii apropiîndu-se tabăra căzăcească de pîriu, au purces în răsipă cine, încătro i-au părut. Gonit-au molodovenii și o samă de călăreț-<i> și din cazaci pînă la Rîmnîc, iar n-au perit oșténii așa mulți din munténi, că au luat devrême fuga.

10 După acea răsipă a oștilor muntenești, care s-au făcut, mai mult din prostiia Diicului spătariului au fost. Că nici-și trebuia să aștepte el pînă într-atîta pe oastea ce era cu foc și el numai cu călărimea. Au purces Vasilie vodă și cu Timuș spre Tîrgoviște, stricînd și arzînd ce le sta înainte.

15 Iar Matei vodă, domnul munteneșc, luund véste și de răsipa oștilor sale de la margine și de venirea întins a lui Vasilie vodă cu Timuș asupra lui, nimica cu acea sminteală a oștilor lui dinții nu s-au spăimîntat. Ci strîngîndu-ș-<i> oaste de țară și lefecii ce avea, au purces și el din Tîrgoviște și ș-au ales loc foarte bun de dînsul la o poiană între Ialomița și între un pîriu foarte tinos și de trecătoare rău, la sat la Finta. Și acolo au stătut cu mare inimă, nu așa oștilor sale,

20 cum el singur, aștepînd pre Vasilie vodă. Trimisése Matei vodă și altă samă de oameni, siiméni și lefecii, Diicului spătariul într-ajutor, la margine. Ci daca s-au timpinat cu véste că s-au răsipit oastea, au purces înapoi și i-au ajuns la/ Teleajin fruntea oștii lui Vasilie vodă, sînd munténii în vad pentru ca să se mai depărtéze pedestrima.

f. 46

25 Gîndit-au Vasilie vodă și Timuș că va fi acolo Matei vodă cu toată oastea. Apoi văzînd că iaste pujină au dat pe trei locuri peste apă. Și n-au stătut munténii, ci s-au dat înapoi. Iar gonașii îndată au ajuns pe siiméni, carii dîndu-se înapoi, s-au apărat pen niște dumbrăvi. Și dînd știre lui Vasilie vodă de acei siiméni, au purces Timuș cu o samă de cazaci și, ajungînd pre siiméni, au dat năvală asupra lor. Ci s-au apărat foarte tare, pînă ce au intrat în lumca Praovei și nu le-au stricat nimica cazacii. Atunce au picat și doi căpitani căzăcești.

30 A dooa zi, fiind oastea trudită de cale și obosită, necercînd ce loc iaste înainte, unde și cum stă și în ce loc stă nepriiatenul de departe, au și zis trîmbițele de purcesul oștilor. Mult au stătut Vasilie vodă să rămîie acea zi, să odihnească oștile și să cerce locurile. Ci cui să zică acéștia, sau cu cine să sfătua? Cu un om cu fire de fiară? Și Bohun polcovnicul, cu mîna legată, rănită de sabia lui, umbla făr-de inimă.

14 ad. marginal Vasilie, 7161 A // 27 ad. marginal Vasilie, 7161 A // 32 după căzăcești ad. Vésel Matei vodă că i-au hălăduit siiménii și c-au putut răspunde focului căzaciilor, luînd mare inemă și nedéjde dentr-acéia timpinare siiménilor cu căzaccii. Iară Timuș, după acéia goană, n-au vrut să să întoarcă la oaste, pre care au apucatu-o noaptea, cît au trecut apa Teleajinii, ce au rămas cu masul la un sat, anume Cocoreștii, la niște case boierești. Afînd casele pline de toate bucatele, singur au pus de au dat foc caselor, dacă s-au sculat de la masă, amețit de vin. M // 38 după inimă ad. Aicea caotă aceasta izbîndă den ce și cum s-au prilejit lui Matei vodă și ca acéia izbîndă, care nu să va hi prilejit alta ca acéia în toată viața lui, cite au avut den războaie în dzilele sale. Că cine ari putea să creadă în socoteală, să să înfrîngă oastea căzăcească cu tabără, de oaste cum ieste oastea muntenească? Nu să defăim, ce, ori pedestrașul,

Ci daca au văzut Vasilie vodă că cu sfatul nu foloséște nimica au suspinat și , lăsînd în voia lui Timuș toate, au purces iar cu oastea sa în frunte și pe urmă Timuș cu tabăra, scrișnînd în dinți cum că să laudă moldovenii că ei au făcut izbînda de la Focșani și de la Teleajin.

f. 46^v 5 Mergea oastea căzăcească cu greu pen locuri strimte și tinoase. Și
daca au trecut oastea lui Vasilie vodă/ podul peste apa Fintei, în
poiană, au luat aripa în stînga și s-au pus împotriva aripei lui Matei
vodă cei drépte. Iar în dreapta și singur mijlocul au lăsat Vasilie vodă
10 taberei căzăcești împotriva mijlocului și a aripei cei din stînga a lui
Matei vodă. Ci Timuș n-au vrut să margă ca să stea alătura cu oastea
moldovenească, ci au stătut pe loc zicînd: „Lasă, vitėjii moldovenii că
vor bate pe munténi și făr-de noi“.

15 Iar Matei vodă sta în tocmală într-acesta chip: făcuse șanț
împrejurul taberei sale din apa lalomiții den sus pînă în apa din jos. Și
au scos oastea den afară de șanț și den dreapta au pus roșii și altă
oaste, puind și o samă de pedestrime, siiméni. Și acea aripă era
împotriva moldovenilor. Iar el au stătut în mijloc cu leventjii, cu
dorobanții și cu o samă de siiméni, cu tunuri tocmite pentre
20 pedestrime. Iar în stînga au pus lėjii lefecii și unhuri. Și așa au stătut
așteptînd pe moldoveni.

25 Cîteva ceasuri au stătut oastia moldovenească așteptînd să se
apropie tabăra căzăcească, trimișînd rînd după rînd la Timuș ca să se
apropie, și n-au vrut, ci au răspuns să înceapă întii dumnealor
războiul, că va veni și el. N-au avut ce face Vasilie vodă. Au mai clătuit
oastea și au început moldovenii harțul cu munténii. Da siiménii lui
30 Matei vodă în moldoveni cu foc. Ci și Vasilie vodă trimisése 100 de
némji ca să apere călărimea Moldovei. Și după obiceiul său, cum
f. 47 slobozescu focul odată/ s-au îndemnat mai mai mult de jumătate oastea
Moldovei și au făcut năvală asupra munténilor, de au mersu pînă în
30 corturi. Ci Matei vodă, mutîndu-se în aripa dreaptă, în fruntea
moldovenilor și întorcînd toate tunurile și toată pedestrimea, dînd cu
focul mai des, s-au tras moldovenii înapoi. Și într-aceia năvală au perit

ori călărêțul vei socoti, nu vei afla să hie de potrivă sinetașul căzăcesc. Ce vei dzice: „Fost-au acolea sîrbi, unhuri, lėjii, nu numai munténi“. Așea ieste, lėjii au fost pușini. Ce ari hi făcut ei numai, de ar hi fost tocméală în oastea căzăcească pre obiceiul lor? Iară pre unhuri și pre sîrbi nu-i aleg den munténi, nice sînt siiménii, sîrbii sau unhuri atocma cu focul căzacilor, cum nice dărăbanțul munténesc. Eu, ce iaste partea mea, toată izbînda aceasta a lui Matei vodă de la Hintă (alegînd deosebi voia și orînduiala lui Dumnedzău, numai pre socoteala oamenească grăind) ieste den nebunîia lui Timuș întii și den bărbăția și a lui Matei vodă, al doilea. Însă den nebunîia lui Timuș cu cîtva mai mult, că socotînd vitejia lui Matei vodă de atuncea, cum îmbla pe denaintea oșurilor sale, îmbărbătînd în frunte, să să hie apropiat toată oastea căzăcească cu tabăra legată, nu rumtă, cum au rumtu-o Timuș în trei părți, să să hie lipit, să înceapă a da la țechiu, nice ar hi scăpat Matei vodă fără primejdîia sau morjii, sau ranei mai grelei, de cum i s-au prilejit tot atuncea, nice sîiménii ar hi ținut mult împotriva focului lor. Ce toată pricina au fost izbîndii accia nebunîia lui Timuș, care nice vorovîia cu nime, nici întreba de polcovnicii săi sau de cineva. Oastea obosită cu atîta cale tot într-acéia dzi, cu tabăra rumtă în trei părți, precum ieste mărșul și tocmala în război, socotéște. M //20 Și au așteptat pre căzaci și oastea Moldovei M// 24 ad. marginal Vasilie. 7161 A //

și căpitanul de nēmți al lui Vasilie vodă, om ales, liah.

5 Și așa Matei vodă puind războiul iară la loc la aripa sa din dreapta, Timuș, cu nebulia sa, au rupt numai o samă de cazaci pedestri cu puști, fără tabără, fără tarie, și i-au apropiat de mijlocul oștii muntenești, unde și Matei vodă sta, îndemnînd oastea asupra cazacilor. Însă atîta loc era cît ajungea glonțurile unii pe alții. Cazacii pre <i>ncet tot să apropiia de oastea muntenească. Și cînd da de puștile lui Matei vodă într-înșii, ei cădea la pămînt. Iar aripa din stînga a lui Matei vodă, unde era și lésii, carii știa firea căzăcească, văzînd pedestrima

10 singură în cîmpu, aștepta să se mai apropie cazacii. Timuș sta cu tabăra înapoi, despărțindu-o în doao părți, fără nici o socoteală, pînă s-au scornit chiotul în cazacii cei din frunte și au slobozit focul. Din care au nemerit un glonțu și pe Matei vodă, într-un picior. Și l-au priceput/ îndată un paic și au năvălit la scară, să nu cumva cază. Iar Matei vodă l-au gonit cu suldamă îndemnînd oastea sa ca un deplin oștean. Și atunce un năvălit lésii drept asupra oștii pedestrima căzăcești, întrînd cu sabiile într-înșii și-i calcără pînă aproape de tabără, căzînd multe trupuri. Și după aceasta a doa îndreptătură oștilor lui Vasilie vodă, ales a cazacilor, la carii era nădejdea și ochii tuturor, au căzut inimile tuturor jos și to<i> s-au mîhnit și s-au înfricoșat.

f. 47^v 15 Nebunul Timuș nu știa ce face, fiind făr-de nici o rînduială și tocmală. Striga cazacii: „Ziceți-ne în vreo parte, ori să mērgem, ori să ne facem șanțuri, după obiceiul nostru“. Și tot odată cu acēstia să scornise de sus un viŃor cu ploae asupra oștii lui Vasilie vodă, și ca acēia furtună cu sunetul copacilor și cu ploaie rēpede, ca o urgie dumnezeiască asupra oștii. Și Matei vodă cu tunuri adăogea groaza oștii și să semeșise oștēnii lui. Deci întii aripa moldovēnilor au purces în rāsipă. Iar Vasilie vodă s-au mutat cātră tabăra căzăcească la Timuș, carele căznia cu tabăra, ce o rupsēse întii, să o împreune la loc; pe o ploae și furtună ca acēia nici de un spor nu era. Ci Vasilie vodă și Timuș și cu cî<i> au putut încāleca au plecat fuga, lāsînd tabăra și bieții pedestrași la perire.

35 Și într-acesta chip fiind nenorocit Vasilie vodă la acest război au luat cîmpii de la Gradiște cu Timuș, trecînd Siretul pe la Vădeni, au venit în Iași cu mare mîhniciune. Aici în Iași, Timuș, odihnînd după

2 ad. marginal Matei, 7161 A // 6 cît de-abia M // 26 ad. marginal Vasilie, 7161 A // 33 după perire ad. perit-au în cēst război oameni însemnați den boierii Muldovei, Bucium stolnicul den tun lovit și Hristodul cămănarul și den slujitori pușini, den pedestrima căzăcească cîțva den cēia ce au fost în frunte, prēcum s-au scris, den nēmții a lui Vasilie vodă în giuătate. Vii mulți și den oștēni de țară și den căzaci au cădzut pre mîna lui Matei vodă. Iară și den muntēni nu fără scādēre în oameni au fost și mai virtos primejdii lui Matei vodă, cu rana ce i s-au prilejit, den care, cu adevărat și bătrîn au fost, iară cît ar hi mai putut trăi, rana acēia i-au scurtat rămășița dzilelor, că pînă la anul, netămăduit de acēia rană, au murit. Că să nu hic fost rānit, de-abia cineva de ar hi putut scāpa, den moldovēni și căzaci, unde intrasă și cu ce tocmală. M // 36 după mîhniciune ad. tuturor lucrurilor sale. Nime nu s-au gîndit pentru pedestrima căzăcească să iasă cineva viu den cîți rămāsese după fuga oștii ceii călări. De mirat hirea căzacilor la nevoie! După ce li-au fugit toate capetele și hatmanul lor, ei în de sine în loc au rădicat cap și au legat tabăra și s-au apărat pînă în noapte și apoi noaptea în tabără au făcut focuri de carāle lor și de spini, iară sînguri au purces cu tocmală, fără tabără, numai pedestri și au ieșit toți pînă într-unul, fără nici o dodeială, aicea în țară. M //

f. 48

ospățul lui Matei vodă 10 zile/ au purces spre țara lui, iară Vasilie vodă s-au așezat în scaun, că la Poartă îi sta domnia nestrictată. Însă nu îndelung pace. Că cerșind Ștefan vodă ajutoriu de la Matei vodă să margă în țară i-au dat 400 de siiméni și dorobanți și o samă de levenți și au intrat în țară pe la Focșani, de s-au așezat la satul lui la Răcăcin, așteptînd și de la Racoț<i> ajutoriu.

5
10
15
Cu anevoe să tocmesc doi domni într-o țară. Așa Vasilie vodă, pînă a nu să întări partea lui Ștefan vodă, au trimis 800 de orheiani și lăpușnéni asupra lui Ștefan vodă, cu nepotu-său Ștefan paharnicul și din sate boerești cîtăva samă de oameni, carii ținuse calea lui Ștefan vodă la fuga de la Popricani și omorîse pre țărani aceia și pe Moreanul, hatmanul lui Ștefan vodă. Straja lui Ștefan vodă era la Bacău. Și daca au simțit venirea lui Ștefăniță paharnicul s-au dat la o rîpă, aproape de Faraoni și s-au tocmit acolo stol. Și venind orheianii întins la dîșii au sărit călăreții lui Ștefan vodă și îndată i-au înfrînt și i-au gonit pînă i-au trecut apa Bistriții, prinzind și pe țărănimea acéia, pre carii i-au omorît Ștefan vodă.

f. 48^v

20
25
30
35
Vasilie vodă, văzînd țara îndoită și cu urficiune spre dînsul, fiind doamna cu toată avérea la Suceava, cetatea Hotinului era închisă cu oamenii lui Ștefan vodă, n-avea unde mai năzui; Timuș cu cazacii bătut<i> și rușinați/ din Țara Muntenească și doi nepriateni tari, pre Racoț<i> și pe Matei vodă, să mira ce va face. Iar tot nelăsîndu-se scriia slujitori, avînd și de la Timuș 200 de cazaci cu Hlui polcovnicul, au făcut și el de toată oastea vreo 4.000 și au purces, unde la Tîrgul Frumos s-au întimpinat cu straja lui Ștefan vodă; deci Vasilie vodă fiind în fruntea oștilor, mutînd steagurile și învățîndu-i ca să se îmbărbătéze. Iar la Ștefan vodă era 1.000 de unguri călări și moldovéni pre atîșea și 500 de pedestraș<i> muntenești. Iar la Vasilie vodă 3.000 de călăreț<i>, 400 de cazaci, 200 de siiméni cu dărăbani. Și tocmîndu-ș<i> oastea Vasilie vodă, cuprinzînd drumul ce vine de la Tîrgul Frumos preste Sirca. Însă Boris Ianoș, oblicînd că pe la pod iaste loc rîpos, au lăsat drumul și au purces în sus pre costișe, alătura cu pîrîul. Vasilie vodă încă au purces în sus pe culme, împotriva lor și au stătut așteptînd războiul, din oastea lui eșînd harțul. Iar Boris Ianoș din oastea sa n-au lăsat, ci s-au arătat mai îndrăzneț cu oastea lui Ștefan vodă, decît Vasilie vodă, că au trecut pîrîul. Și deprînși cu izbînde în cîteva rînduri au sărit întii moldovénii în frunte și ungurii după dîșii. De acea săritură a oșténilor lui Ștefan vodă, cum s-au dat harțul lui Vasilie vodă înapoi au plecat steagurile a fugit, făr<ă> nici o nevoie,

7 ad. marginal Vasilie, 7161 A // 13 după Bacău ad. 400 de oameni călări și vro <loc gol> săiméni și amu era cîțva den boieri și feciori de boieri adunați la Ștefan vodă: Andronic sârdariul, Darie spătariul, Antiohie aga și alți boieri de mainte cu dînsul. Și cu strajea lui Ștefan vodă din boieri au fost Mogilde paharnicul și Sturdzea visternicul. M // 18 după vodă ad. iară altora le-au tăiat urechile. După acéia izbîndă, strajea lui Ștefan vodă s-au mutat la Săboani, mai sus de Roman, iară Ștefan vodă de la Răcăciuni s-au mutat la Bacău, adăogîndu-i den dzi în dzi oameni de Țară de Sus toată și den gioséni mulți. Și acolea i-au venit și agiutoriul și de la Racoții cneadzul Ardealului, 1.000 de oameni cu Boroș Ianoș M // 25 ad. marginal Vasilie, 7161 A //

care încãtro au putut; oilor, nu oștênilor, asemînãtoare oaste. Bieții pedestraș<i> n-au apucat nici focul sã-l sloboazã deplin și într-o clipealã de ochi s-au rãsipit toatã oastea./

f. 49

5 Gonit-au pre Vasilie vodã pînã aproape de Prut, cãzînd multe trupuri de oameni și din cei mai aleși Nichita vameșul și pe Isar cluceriul l-au prins viu și pe Gheorghie hat<manul>, fratele lui Vasilie vodã cãzut cu calul la coboriș. Iar Vasilie vodã au fugit la Rașcov, la un oraș cãzãcesc.

10 Deci Ștefan vodã, lãsînd Iașul, au venit pînã la pod și de acolo au orînduit caimacani la scaun, iar el au purces cu oștile la Suceava, unde era toatã casa și inima lui Vasilie vodã închisã în cetate și cu Toma vornicul 80 de siimênii și pușcașii de loc și 60 de nômți și din lefecii. Ștefan vodã, sosind la Suceava, au pus de au îngropat siimênii și cîț<i> va unguri împrejurul cetãții și au adus tunurile de la Hotin și de

15 la Iași și au început a bate cetatea. Ci nu-i strica nimica. Și sã adãgea țara de petutindenea la domnu nou.

Iar Vasilie vodã nu dormiia. Cã peste puține zile sosi vête cã Timuș cu 9.000 de cazaci iar au intrat pe la Soroca în țarã. Ci și Ștefan vodã știia cã nu sã va lãsa cu ațita Vasilie vodã. Sã ajunsese cu domnul Ardealului și cu Cazimir, craiul leșescu, cã amîndurora era urît Vasilie vodã, pentru legãtura ce fãcuse cu cazacii. Deci Racoș<i> îndatã i-au orînduit pe Petchi Iștioian ca 4.000 de oameni, iar craiul leșescu pe Condrățchii polcovnicul cu 1.000 de lëși cãlãrime i-au trimis ajutor.

f. 49^v

25 Daca au simțit Ștefan vodã oastea cãzãcescã apropiatã, au purces spre Cotnari, unde și ungurii au venit, așteptînd/ și pe lëși, neîndrãznînd ungurii a sã întimpina cu cazacii.

Timuș, cum au sosit la Suceava, de a doa zi au început a jãfui toate mănãstirile de odoarã și de veșminte și pe alți boiari și neguțãtori ce era într-însele, rîzîndu-ș<i> cazacii de fãmei și de fete.

30 Ștefan vodã, dupã ce s-au strîns la un loc, îndatã au mers lëșii în frunte. Și daca au trecut toate oștile codrul, au stãtut pe Siret la satul Grigoreștii, de s-au sfãtuit cu polcovnicii. Întii Ștefan vodã au poftit pe Condraschii sã priimascã aceastã cinste de cãtrã dinșii, ca sã fie toate pe socoteala și pe sfatul lui, ca un vestit slujitoriu și știutoriu de firea cazacilor. Au mulțumit Condraschii de acea cinste și au zis: „De vrème ce mã aleg sã fac pre sfatul și socoteala mea, poftescu, darã, pe dumnealor sã înțelegã firea acestor felii de oști. Oastea cãzãcescã

35 daca apucã de sã îngroapã în șanțuri, nu la cetate ca aceasta, ci fiește unde, nedobînditã iaste. Acum vedem cã șanțuri n-au, nici bine cred de numele nostru; cã sînt și lëși aici, pînã mîine de vor și oblici, tot nu vor crède. Cine le iaste cap, iaste tînãr și nebun. Trebuiaste de vom sã

40 ne mîntuim într-un ceas de acest neprieten, însã cu voia lui Dumnezeu, sã facem așã: Oastea, cît va trèce pîrîul, sã se tocmascã stoluri, sã-ș<i> ție fieștecãre rîndul, care dupã care va merge. Noi lëșii/ vom ținea fruntea; dupã oștile mãriei sale cnezului de Ardeal, mãria sa Ștefan

f. 50

45

vodă mai pe urmă să cade să fie. Deci pînă vom tréce dumbrava, va mérge încet oastea. Iar cum vom tréce, nimica stînd, să purcează rînd după rînd, în treapădul calului. Și ei, cum ne vor vedea, de alta nu să vor apuca, ci îndată de șanțuri să facă. Să facem dară năvală cu toții, pînă n-au șanțuri; și la pripă ca aceasta nici sinétele nu le slobod toate. Iar din cetate căci va da cu tunuri și cu saculușe, acélia puțină pagubă fac. La noi iaste o povéste, că cine piare de glonțu de tun, tot era de fulger, să moară.“

Acéștia sfătua Condrățhii, care toate priimind Ștefan vodă și Petchi Iștioan, a dooa zi au trecut Siretul și léșii îndată au purces în bici spre cetate, pre la Iucșani. Iar ungerii cum au eșit din dumbravă și au zărit harțul cazacilor cu léșii, au stătut pe loc Petchi Iștiovan și Ștefan vodă. Léșii cum s-au timpinat cu tătarii și cu cazacii (că avea Timuș 200 de tătari), îndată i-au împinsu și au stătut în tocmală pe culme, așteptînd pe unguri și pe Ștefan vodă, trimițînd rînd, după rînd, să vie mai curînd, ci n-avea cui zice. Au așteptat Condrățhii ca la 2 ceasuri ca să vie ungerii. Ci daca au văzut că nu foloséște, au suduit în gura mare pe Petchi și pe Ștefan vodă. Și au poruncit să zică trîmbițele de război și au purces asupra cazacilor drept supt cetate. Cazacii îndată au început a săpa șanțuri împrejurul taberei;/ unii să apăra și într-o mică de ceas au făcut șanțuri.

Léșii, cu năvală dîntii, au mers pînă în tabără. Ci daca au văzut că nu vin, célialte oști, s-au tras înapoi și au stătut pînă în de sară, apoi ș-au mutat în preajma cetății, unde au venit și Petchi Iștioan și Ștefan vodă cu oștile, de au tăbărit. Preste noapte au făcut cazacii șanțuri și ș-au întărit tabăra, de nu era puțină a-i mai dobîndi. Și așa s-au plinit toate cuvintele ce zisése Condrățhii. Nici mai năvăliia nimenea la tabăra lor, ci umbla numai cu harțuri.

Ștefan vodă, după ce au așezat oștile împrejurul cetății și a cazacilor au pus tunurile de bătea în tabără, cu puțină pagubă cazacilor, că-ș<i> făcuse și ei gauri în pămînt și-ș<i> ținea șanțurile sale și fura hrană de cai și apă din vale, pînă au mutăt Condrățschii 4 steaguri de léș<i> și o samă de unguri, de i-au închis și dintr-acolo. Și așa au rămas cazacii strînși de toate părțile. După aceasta Ștefan vodă au mai trimis la craiul leșesc de i-au dat 600 de liaș<i> cu 4 tunuri și de

9 ad. marginal Ștefan, 7162 A // 28 după harțuri ad. Iară tătarii au stătut pînă a triia dzi și fiind preste hirea lor a hi închiși, s-au cerșut mîrzacul carele era cu dînșii, să fie cu voia lui Timuș, să-i sloboadze, pînă nu-și pierd caii. Ce trăgîndu-să mîrzacul să margă, Timuș den mîniie dobitocească i-au tăiat capul mîrzacului. Iară tătarii totuși într-acéia noapte au plecat den tabără și au luat denții în sus pe la Cernăuți, apoi pre la Hotin spre Movileu. Acolo, la ținutul Hotinului, le-au ieșit pîrcălabul de Hotin, Jora, să le ție calea cu o samă de oameni. Ce, s-au supus tătarii într-o vale și s-au întors asupra pîrcălabului cu toții și îndată au plecat fuga pîrcălabul cu oamenii săi. Și la goană, că i-au gonit tătarii cîțva loc, au perit cîțva de ai noștri la acél războiaș, fără ispravă. S-au pomenit la sosirea lui Timuș la Suceavă, cum au sosit el singur și au mărș la Dragomirna mănăstirea. Iară alte cete pre la toate mănăstirile au purces în jac. Ce Timuș au apucat cu o dzi înainte, de au întrat în tabără, iară célialte cete de sirgu le-au plătit Dumnedzău plata pentru jacul caselor sale, că au mărș oastea lui Ștefan vodă de le-au ieșit înainte, de le-au ținut calea și s-au topit ceteva cete cu totul M // 29 ad. marginal Ștefan, 7161 A //

f. 51

5

la Racoț<i> i-au trimis pe Chimini Ianoș hatmanul cu 6.000 de oameni. Și cum s-au pogorît, întîi s-au pus în deal asupra cetății, tocmind tunurile și pioa asupra taberei și-i bătea foarte tare. Și acele tunuri curînd/ au scurtat zilele lui Timuș, pentru prada ce făcuse sfințelor mănăstiri.

10

Cazacii, fiind închiși de toate de hrană, fierbea pieile cailor morți și opincile, de la mînca. Timuș, lovit de glonțu, carele a treia zi au stătut mort. Și după moartea lui rădicînd hatman pe un Theodorovici, care n-avea nici o putere, numai ci era de peire înspăimîntaț<i>. Și într-o noapte, făcîndu-se spaimă în tabăra lor, au năvălit toț<i> ca oile de la șanțuri la podurile cetății. Și acolo împingînd cei denapoi pre cei denainte, au căzut dupe pod în șanțuri și să prăpădiia. Ci într-acele zile neputînd a mai trăi cazacii de supt cetate, flămînziț<i> și străbătuț<i> au legat tocmală cu Ștefan vodă și cu Chimini Ianoș (că Condrățchii purcăsese bolnav la Cameniță, din care au și murit) și au dat cazacii cetatea pre seama lui Ștefan vodă cu doamna și cu toată avéria lui Vasilie vodă și ei au purces cu puțină tabără, cumpărînd cai de la unguri și de la léși. S-au tras pen tîrg, apoi pe Suceava în jos spre Siret, cu oameni rînduiț<i> de la Ștefan vodă să margă cu pace. Și într-acesta chip au luat sfîrșit războiul cazacilor de supt cetatea Suceavei./

f. 51^v

25

Iar Vasilie vodă, sosind cu oardele tătărăști pe Prut, la Ștefănești l-au întimpinat veste că au căzut cetatea pre sama lui Ștefan vodă și cum au perit și Timuș și cazacii au rămas pe jumătate morți și hămnișiț<i>. Și aflînd și Șerem bei ce era cu Vasilie vodă, s-au sfătuit ce vor face cu un lucru ca acesta, fiind supt cetate cîteva oști ungurești și leșești au ales cu sfatul mîrzacilor, o samă de tatar<i> să lovască la Roman, iar alții să lovască supt cetate. Că umbra Vasilie cu lacrămi căzînd la picioarele lui Șerem bei și cu multe daruri. Ci cînd era gata să purcează sosescu olăcari de la hanul la Șerem bei să lase toate și să se întoarcă îndărăt, făcîndu-i știre că a treia zi are război cu craiul leșescu. Și așa au lăsat treabă lui Vasilie vodă și s-au dus la hanul.

30

35

Iar Ștefan vodă, luund pre doamna lui Vasilie vodă cu toată avéria și cu feciorii lui Ștefan vodă au purces spre Roman cu mare frică de tatar<i>. Iar luund veste de întorsul tătarălor, s-au așezat la Roman. Iar pe doamna lui Vasilie vodă și cu fiiu-său o au trimis la un sat al său, la Buciuleşti, pe Bistrița, cu pază.

40

f. 52

Vasilie vodă în Țara Căzăcească vâzîndu-se căzut din domnie și despărțit de doamna lui și de coconi și de avère (caută la ce aduce roata lumii case mari, că ce poate fi mai greu decît aceasta, zic că nici/ moartea) și nemai avînd nădejde la prieteșugul cazacilor, s-au tras cu hanul la Crîm. Și șezînd în cetatea Ghiuzleului cîteva luni, cu mertice, apoi de acolo, după porunca Împărăției, l-au trimis hanul la Țarigrad.

45

Iar Ștefan vodă au șezut tot la Roman, pînă i-au venit steagul de domnie de la Împărăție, cu care treabă trimisese boiari și pe Stamatie post<elnicul> încă de la Suceava. Au venit și un agă mare cu caftan de

domnie și cu steagul în Roman (Caută aicea la ce voe au fost domniile țării). La Roman petrecînd Ștefan vodă, cerca în toate părțile unele, altele, pitulate de ale lui Vasilie vodă: odoară, bani, între care s-au aflat și la sluga lui, Gătoe, cea credincioasă, un surguci a lui Vasilie vodă de mult preț, trimițindu-l pe dînsul la toate ce să lua din casa lui Vasilie vodă. Și pre sama lui era odoarăle. Mult au stătut în gînd Ștefan vodă de acel furțișag ce au făcut sluga lui. Și din fapta surguciului i-au tăiat capul, zicînd că: „De ar fi oprit un lucru ce i s-ar fi cuvenit, eu l-aș fi ertat; el au furat lucru ce să cuvine unui domn“.

10 A privi era și aiavea pede<a>psa și stingerea casei lui Vasilie vodă și pe nepoții lui. Că întîi pe Ștefăniță paharnicul, feciorul lui Gheorghie hatmanul, la Suceava i-au tăiat capul. Apoi pre Alexandru păharnicul/ și pre Ianache comisul, feciorul lui Gavriil hatmanul, nepotul lui Vasilie vodă, cu mari munci i-au omorît în Buciuiești.

15 După ce au luat steag și caftan de domnie Ștefan vodă în Roman, au pornit birul și pocloanele împărătești cu aga ce venise și el au venit la scaun în Iași și s-au așezat la domnie fără-de grije. Că împăratul era copil tînăr, vezirii poftuia pacea de toate părțile. Ci domniia Ștefan vodă fără grijă. Numai Mihalcea Hîncul, fugind la turci, au ajuns Ștefan vodă la pașa de Silistra cu bani de l-au prins și l-au trimis la Ștefan vodă în obezi. Apoi l-au ertat și l-au pus armaș al doilea.

20 Într-acest an, 7162<=1654>, au răposat și Matei vodă, domnul muntencescu. Iar după moartea lui țara au rădicat pre Costandin Șerban vodă domnu. Și acea domnie au dat zile Tomei vornicul și lui lordache vistiarnicul, fiind închiși amîndoi frații în Buciuiești și porunca era să-i omoară. Iar fiind Costandin postelnicul, fratele lor, în Țara Muntenească, au căzut la Costandin vodă cu rugăminte, fiind cumnat cu el, de au trimis la Ștefan vodă și i-au ertat de moarte.

25 Costandin vodă, domnul muntencescu, cu Ștefan vodă nu era în viața acéia cum era cu Matei vodă, însă era bucuroș<i> amîndoi de așezarea sa, ca niște domnii noao. / Aicea în țară era liniște și pace. Numai la margine umbla oști căzăcești și tătărăști, dodeindu-se cu lășii. După acéia s-au lăsat cazacii de tătari și s-au legat cu Împărăția Moscului. Ci era mai greu cu dările pentru mulțimea lefeciiilor ce ținea Ștefan vodă, pe pilda lui Matei vodă, carii fără zăbavă au făcut slujitorii mare zarvă între dînșii.

30 Era siiméni de toț<i> și cu cei din Țara Muntenească 1.000, și némți cu Loncepchiu polcovnicul 400, lășii călăreț<i> 200, moldovéni amestecați<i> cu liaș<i> și cu Rușcit căpitanul 300 și lefecii 400. Atîta samă de slujitorii fiind Ștefan vodă, nici de la unii zarva nu s-au început, numai de la siiménii munténi și căpitanii lor. Și luasă în voroavă și pre siiménii cești de loc asupra némților. Némții era pe jumătate aici în Iași, iar 200 de némți cu polcovnicul lor îi ținea Ștefan vodă la Suceavă. În postul cel mare era cînd siiménii din nebuniia 45 căpitanilor săi și de semeția de care să umpluse încă din Țara

Muntenească ș-au dat cuvînt între sine și au plecat bulucuri pen tîrg și pre cîț<i> nēmți au aflat pre ulițe i-au omorit. Și îndată s-au făcut o spaimă foarte mare. Iar cîț<i> nēmți au scăpat cu căpitanul lor în curte, în cerdacul cel de piatră, au stătut la apărare, cît și pe domnu il cuprinsese frică mare.

f. 53^v Iar Ștefan vodă au chemat cu blîndețe pe căpitanii lor și baș bulucbașii. Și cum au venit au poroncit de li-au/ tăiat capetele. Și cu aceasta s-au potolit zarva. Iar ceialalți au plecat fuga, de acoperise iazul spre Socola, eșind toată oaste și curtea asupra lor și slujitorii și nēmți, peste porunca lui Ștefan vodă, cu steaguri, cu tobe, ca să-ș<i> răscumpere sîngele ce făcuse siiménii lor. Ci au trimis poruncă tare Ștefan vodă pe la căpitani să nu facă vreun război, că cu capul vor plăti. Numai să zică siiménilor muntenești să se ducă la țara lor; și așa au purces, can cu fuga. Iar cei de loc au rămas și i-au ertat. Tot pe acea vrême s-au rădicat dărăbanții și siiménii asupra lui Costandin Șerban vodă, de au omorit mulți boiari și multe jafuri și răutăț<i> au făcut. Ci mergînd Racoț<i> și Ștefan vodă în Țara Muntenească, ajutor lui Costandin vodă, i-au bătut foarte rău și i-au spart, dupe cum mai pe larg scrie la istoriia munténilor.

20 După acestia toate ce s-au lucrat în Țara Muntenească, aicea domnia lui Ștefan vodă au fost în pace, de să poate zice că are casa acéia pace, lîngă caré alta iaste lipită de părête <și> arde. Așa și țara noastră, nu să poate zice că au fost cu pace temeinică, cînd răotățile din Țara Leșască și din cazaci nu eșia.

f. 54 Să rădicase pe acea vrême un îlhar, anume Ditinca, carele la vedere umbla pen ținutul Cernăuților și porunciia satelor. Ci au trimis Ștefan vodă pe Bucioc stolnicul/ cu o samă de slujitori și l-au spart și toț<i> oamenii lui i-au răsipit.

30 Într-acest anu craiul sfețesc cu cneazul de Prus, domnul de Brandiburc, coprinsese toată Crăiia Leșască și amîndoao scaunele: Varșevul și Cracăul, înfrîngînd cu război de față pe craiul leșescu și i să închinase și hatmanii leșești, neavînd încăturo lua. Că dintr-acolo șvedul, dincoace Hmil hatmanul căzăcesc și cu cîț<i> va voevozi moschicesti au eșit craiul în Țara Nemțască. Daca au văzut pe craiul sfețescu lăîndu-se la Crăiia Leșască și osebit den lége și din obiceiuri, îndată l-au părăsit hatmanii leșești și s-au dat spre nēmți, îndemnînd pe Racoț<i> să vie asupra Crăiei Leșești. Și cu acea solie au trimis și la Hmil hatmanul, sfețul. Deci Racoț<i> au stătut spre gătire cu oști, trimițînd și la domni în Țara Muntenească și aicea la noi. Deci Hmil hatmanul i-au trimis 20.000 de cazaci și de la Costandin vodă 2000 de oameni. Așijderea și de la noi iar 2000 de oameni. Și s-au împreunat cu cazacii la Cernăuț<i> și au întrat în Țara Leșască.

f. 54^v Racoț<i>, trecînd oastea peste munți, au pogorit în Țara Leșască și împreunîndu-le cu cestiialte oști au mers la Cracău, care era cuprins de șvezi. Și luund Cracăul Racoț<i> pe sama sa, au purces spre Varșav și acolo/ s-au împreunat cu craiul șvezescu. Spun de craiul sfețesc să

fie zis, după ce au bătut oastea ungurească: „Nu vei stăpîni tu pre lésii cu această oaste“.

Împăratul nemțescu, văzînd nevoia lésilor, ca să nu-i cuprinză sfeșul, s-au vorovit cu craiul de Dania și îndată craiul au intrat cu oști în Țara Sfeșului și împăratul nemțescu au dat ajutoriu craiului leșescu. Decii numai ci i-au căutat sfeșului a lăsa pre Racoș<i> și a mărge la apărarea țării sale. Apoi și Racoș<i> ce au pătimit în Țara Leșască nu vom lungi mai mult. Că zice Talpentin istoricul, pe scurt, așa: „Ce au petrecut lésii de Racoș<i>, să scrie lésii. Iar la ce au venit Ardealul dintr-acéle umblete ale lui, noi 1000 de ani să plîngem cu lacrimi.“

Lésii, cum au lipsit craiul sfeșescu de lîngă Racoș<i>, îndată s-au îmbărbătat hatmanii lor și Ciarnetșcii voevodul și s-au făcut a fugi de Racoș<i> pînă aproape de Litva. Deci au sărit și i-au luat dosul. Și așa Racoș<i>, văzîndu-se înșelat, au lăsat pre Gavdi, căpitanul său, cu o samă de oaste la Briscea Litovsca și el s-au întors înapoi cu lésii în spinare la toate conacele.

f. 55. Făcuse știre lésii și la hanul Crîmului și purcesese și el cu oaste asupra lui Racoș<i>. Au pierdut sărita Racoș<i> curînd, însă nădăjduia cazacilor, carii deaca l-au dus pînă la Meji Boje în Podolia, au stricat/ toate podurile pe urma lui. Și de acolo au plecat fuga și ai noștri și munténii. Și așa au căzut Racoș<i> în mîna lésilor, cerșindu-ș<i> viața cu răscumpărare cu 2 milioane de bani, pentru care bani au pus zălog pre Apafi, fratele cneazului de Ardeal.

Ștefan vodă, văzînd patimile și răsipa lui Racoș<i> și temîndu-se de hanul că era în sus, au purces la Suceava și de atunci aștepta, din vréme în vréme, aștepta și asupra sa primejdie. Iar hanul după ce au luat toată oastea lui Racoș<i> în robie și toate capetele Ardealului și pre Chimini lanoș, hatmanul lui Racoș<i> și pe Apafi Mihai, carele mai pe urmă au ajuns craiu. Și au trimis hanul doi agi<i> mari, unul la Împărăție să facă știre pentru izbînda ce au făcut, și altul la Ștefan vodă cu poruncă să-i iasă înainte la Țuțora. Și cu acea spaimă au luat cîteva pungi și au trecut pe la Orhei și pe la Lăpușna la Crîm. Iar Ștefan vodă s-au întors la Iași.

f. 55^v Toată povéstia să știia la Împărăție de Ștefan vodă și de Costandin vodă că sînt la un sfat cu Racoș<i> și i-au dat ajutor oaste asupra lésilor. Iară și lésii cu laudă mare asupra țării, cazacii așijderea pentru moartea lui Timuș. Veziriul însuși să gătiia asupra lui Racoș<i>/ și la amîndoi domnii trimisese porunca pe un agă mare, anume Uzun Ali bei, întrebînd pre domni, apuca-să-vor ei amîndoi să margă asupra lui Racoș<i> cu oști, să facă această slujbă Împărăției, să se curățască și de faptele sale cu amestecăturile ce avusese cu Racoș<i>.

Spun că pusese gînd Chipruliul să scoată pe Vasilie vodă din Edicula și să-l pue craiu la Ardeal în locul lui Racoș<i>, care lucru nu știu cum ar fi putut fi, pentru lége. Iară putérea ce nu lucrează? Care poruncă daca au venit la Ștefan vodă, fiind purces spre munte să aleagă

3 ad. marginal Tot streine, 7163 A // 24 ad. marginal Ștefan, 7164 A // 45 ad. marginal Ștefan, 7163 A //

loc de o mănăstire care să chiamă Cașinul, de la Răcăciuni m-au trimis pe mine în Țara Muntenească, sfātuindu-se cu Costandin vodă, ce răspuns vor da, viindu-le amîndurora poruncă și la un prepus fiind amîndoi la Împărăție și amîndoi tocma într-un chip aproape de primejdie.

Iar nestătătoare și lunecoase firile omenești! La nevoie și la greu, cineș de sine să stea și apoi și unul și altul mai lesne pier. Și nici era altă putere. Siliia care de care să iasă mai bun, cu primejdiia altuia la Împărăție. Nu s-au apucat de acel sfat Costandin vodă cu Ștefan vodă. Ci încă să temea să nu iasă ceva de la dînsul să vădească la Împărăție Ștefan vodă. Ci au răspuns: „Cum ar ști și ar socoti dumnealui fratele nostru mai bine, / așa să răspunză [a] lui Uzun Ali bei și să ne facă știre pre acea cale să răspundem și noi“.

Au priceput Ștefan vodă îndată îndoită inima lui Costandin vodă și meșterșugul; și au scris la Uzun Ali bei cum că el iaste gata spre toată porunca împărătească și unde va fi porunca mării sale veziriului, acolo va merge cu toată oastea. Însă acest răspunsu nu era din toată inima. Costandin vodă s-au apucat îndată de pungi, să-și> tocmască domnia cu bani, că toată avuția lui Matei vodă era în mina lui, spuid multe pricini la Împărăție, zicînd că el n-au luat domnia cu sabia, sau cu niscare oști streine, ci l-au ales țara, după moartea lui Matei vodă. Și el de mare silă a lui Racoș<i> și a lui Ștefan vodă, temîndu-se de dișii, au dat puțină oaste, carii nici era munténi, ci măriginéni de Moldova, cît să hălăduiască de scîrba lor. Și cu de acéstia siliia să-și tocmască domnia.

Veziriul daca au văzut că nu să apucă să se sfădească cu Racoș<i> și nu va face nimica cu aceasta, au stătut asupra domnilor numai să vie să sărute poala împărăției, de domnie, și să margă iarăș<i> la domnii. Atunce s-au apucat Ștefan vodă la Uzun Ali bei deodată că va merge; pe de altă parte giuruia toată avuția sa, numai să-l iarte veziriul de venit la Țarigrad. Și acéia apoi au mîncat capul al lui Uzun Ali bei./ Că domnilor le-au răspuns veziriul că de-ar umplea unul cîte o casă de galbeni de aur, nu poate acest lucru, să nu vie aicea; și de vor veni, iar domni vor fi. Iar de nu va veni Ștefan vodă, într-un ceas voui pune pre acesta, arătînd pre Ghica vornicul, care era capichehaia la Poartă. Spun de Ghica vornicul, cum au zis veziriul acest cuvînt, el au și alergat de i-au sărutat poala. Iar cît putem înțelge din mulți și din multe lucruri pe urmă, adevărat, de ar fi mers Ștefan vodă la Poartă, ar fi ieșit iară domnu. Că era Chiupruluiului cu mai mare veste să aducă pre domni la poala împărăției, pre carii îi ținea Împărăția la prepus de hainie. Și spun de Vasilie vodă că avea mare grijă că va veni Ștefan vodă la Poartă și să fie zis în taină: „Să nu-l mai aducă dracul aicea.“

Iară cu anevoe iaste a merge de bună voce la grije și cumpăna vieții știindu-se la atîtea amestecături și avînd acolo la Poartă atîtea pîrșiș greci, cărora să luase toate ce au avut la începutul domniei lui și mulți

11 repetă Ci au răspuns M // 22 ad. marginal Ștefan, 7163 A // 36 ad. marginal Ștefan, 7164 A //

au și perit.

f. 57 Începuse Ștefan vodă și să lucreze tare Mănăstirea Cașinului. Iar la anul, după urzitul ei, i-a venit maziliia./ Însă întâi lui Costandin vodă, cu câteua luni, cu Mihnea vodă.

5 Domnia lui Ștefan vodă au fost cu mare bivșug țării în toț<i> anii domnei sale, în piine, în vin, în stupi, în toate rod mult. Om deplin, cap întreg, hire adîncă, cît poți zice că nasc și în Moldova oameni. La învățăturile solielor și la răspunsurile cărților am auzit pe mulți mărturisind să fie fost covîrșind pre Vasile vodă. Mesele și petrecaniile

10 aceștii domnii d-abia la vreo domnie să se fie prilejit, nu fără mare desfrînare la lucruri peste măsura curviei. Slujitorii, mila și cinstea care au avut la această domnie, n-au avut la alta niciodată în țară. Iară cum i-au plătit slujitorii la mazilie, vei ceti mai jos la domnia Ghicăi vodă.

15 Fost-au eșirea lui Ștefan vodă din țară tot pe acea vreme, pre cînd au scos și el pre Vasilie vodă din scaun. Și s-au dus în Țara Ungurească cu toată casa lui. Domnit-au ani 4./ Fila 57^v albă.

f. 58

VALAHIA.

20 V<ea>to 7166, 1658. DOMN 41. DOMNII 47. Cap 41. MIHNEA
VODĂ AL TREILEA, FECIORUL LUI IANE SURDUL,
LĂCĂTUȘUL DE LA RUMELI.

După maziliia lui Costandin vodă Basarab, trimis-au Împărăția domnu Țării Muntenesti pre Mihnea vodă, cu oști turcești ca 30.000 și galga sultan ca 20.000 tătari de au intrat în țară, robind mulțime de

25 oameni și au prădat toată țara, povățuindu-i dorobanții și siiménii pre unde nu știa turcii și tătarii și pre unde nu intrase niciodată răotățile. Iar ei, ca niște draci îi ducea de robii și prăda. O, mare ciudă, care nu s-au auzit din véci! Că cine va să-ș<i> voiască rău neamului său? Iar ei singuri îș<i> da muerile lor și copiii lor și rudele lor în mîinile vrăjmașilor.

30 Iară Mihnea vodă au fost, de neamul lui, grec de la Rumeli, lăcătuș, feciorul lui Iane Surdul. Și l-au chemat din botez Franța. Deci, izvodindu-se de mic a urma lui Ismail, feciorul Agarei, fugit-au de la părinții lui de s-au dus la Țarigrad și s-au curtenit la Chinan pașa, zicînd că iaste fecior Radului vodă, nepot Mihnii vodă.

f. 58^v

Priimitu-l-au pentru acel neam și-l ținea lîngă dînsul foarte/ bine. Și așa au petrecut acolo ca la 40 de ani, arătîndu-se turcilor foarte credincios, și ca de la inima lor l-au ales și l-au făcut domnu Țării Rumânești, înșelîndu-i că să va turci și el și va meșterșugui de va face

40 și Țara Rumânească turci. Cu gura făgăduia lor acéstia, iar din inimă gîndia, deaca va apuca domnia, să se scoale cu arme asupra turcilor să-i bată și să fie el împărat.

2 ad. marginal Ștefan, 7163 A // 18-21 lipsesc C // 24 lipsește și galga sultan ca 20.000 tătari C // 32 lăcătuș} cămătar C //

Deci cum s-au așezat în scaun în București, trimis-au la boiari preste munte cărți cu jurământ și au venit toți cu jupînesele și cu coconii lor de i s-au închinat lui. Așijderea și toată țara și toț<i> să bucura de dînsul și le părea bine, gîndind că iaste credincios turcilor și
5 va purta de grija țării de o va așeza, ca să-ș<i> dea haraciul și să trăiască cu pace. Iar el, fiind în gîndul cel dintîi, nu s-au apucat de așezămîntul țării, ci îndată au început a-ș<i> face steaguri multe, tunuri și erbării și palangă împrejurul Mănăstirii Radului vodă, strîngînd tot neamul dorobăntesc de-i tocmişa și-i așeza, cineș la
10 steagul lui și la ceată-ș<i>, începînd a-l lăuda ei toți, zicînd că domn ca acesta n-au mai venit în Țara Rumânească, înțelept și vrédnic și iaste ca un sfînt.

f. 59 Mazilit-au și pre Gheorghie Ștefan vodă din Țara Moldovei/ și au pus domn în locul lui pre Gheorghie Ghica vodă. Iară Ștefan vodă au trecut cu toată casa lui întreagă. Și netrecînd vrème multă, iară s-au întors Ștefan vodă înapoi cu ungurii și cu lefeciii, ca să scoată pre Ghica vodă din scaun și să fie el domnu. Iară Ghica vodă, daca au prins de vête, au strîns toate oștile sale cîte s-au prilejit și lefeciii, trimițînd cu dînșii pre fiu-său Grigorașco vodă, de au eșit înaintea lor la Tîrgul
15 Frumos și s-au lovit la Strungă de au făcut război foarte tare. Și cu voia lui Dumnezeu au fost izbînda lui Grigorașco vodă, căzînd mulți din unguri, făcîndu-se de<n> trupurile lor o movilă mare la Strungă. Iar Ștefan vodă d-abiia au scăpat în Țara Ungurească cu puținei oameni.

După aceasta poruncit-au împăratul vezir azemului Chiupriulolu de
25 au purces cu oști gréle asupra lui Racoț<i> în Ardeal și au poruncit și hanului de au mers cu mulțime de tătari, și Ghica vodă cu moldovenii. Venit-au și Cadir pașa de Silistra cu o samă de oști turcești și s-au tăbărit la Podul Dridovului ca să se împreune cu hanul și cu moldovenii și cu munténii, ca să treacă toț<i> împreună la Ardeal.

f. 59^v 30 Atuncea Mihnea vodă spusése boiarilor de taină cum va/ să tae pre turci. Iar ei, ticăloșii, numai ce-au încremenit și să mira cum va să fie aceasta: „Iar noi ne témem că nu vom fi desăvîrșit, ci numai vom zădări șarpele și ne va înghiți cu totul. Căci noi sîntem o țară mică și neputincioasă și făr-de nici un ajutoriu de nici o parte. Iar turcii sînt
35 putérnici, mari și biruiesc toată lumea, de la răsărit, pînă la apus“.

Atuncea Mihnea vodă s-au turburat în firea lui și cu mînie mare le-au răspuns zicînd că sînt fricoși și: „Cu voi nu voi face nimica. Numai să mărgeți cu mine pînă la Teleajen. Și de acolo vă voi lăsa de veț<i> mărge la casele voastre. Iar eu am cu cine tăia pre turci“.
40 Atuncea boiarii să mai bucurară. Și au purces Mihnea vodă cu boiarii și cu toate oștile. Și după ce au ajuns la Șoplea, în Teleajin, au chiebat pre toț<i> căpitanii lui și pre toată oastea, de-i jura și le poruncia să meargă să tae pre turci. Iar ei cît să depărta de dînsul îl suduia și zicea că nu să vor învrăjbi cu turcii, că sabiia împăratului iaste lungă și
45 hanul cu tătarii încă soséște.

15 după trecut ad. în Țara Ungurească C // 27 lipsește Venit-au... oști turcești C //

f. 60

Deci Mihnea vodă, văzînd, că nu face nimica, au făcut meșteșug de au purces cu toate oștile pre Teleajen în sus, ca să amăgească oștile să treacă muntele și să se împreune cu ungurii./ Iar daca au ajuns în munți la Ceraș, boiarii și oștile pricepură de merșteșugul Mihniei vodă ce va să facă. Ci îndată-i părăsiră toți și s-au întors înapoi cu tunuri cu tot, pînă s-au apropiat de tabăra turcească. Iar boiarii au mers la pașa, alții s-au răsipit într-altă parte.

Mihnea vodă rămîind cu puțini oameni cugeta ce va face: fugi-va preste munte? Tătarii și turcii l-au luat pre denainte; tot iaste perit. Ci ș-au luat capul a mîină și s-au întors și el de au mers la Cadîr pașa. Făgăduindu-i bani mulți ș-au tocmit lucrul și ș-au făcut pace. Și cu hanul așijderea. Iar bănuindu-și pre o samă de boiari cum ei să fie făcut acea zmintea, îndată au omorît pre Pîrvul vel vistiîaru și pre Istratie vel postelnic și pre Radul Bîrsescul vel agă și pre Vintilă căpitanul de roșii și pre Badea vătaful de pușcărie. Și au trimis pre Dinga sîrbul, vel armaș, de olac, de au omorît pe Preda vel ban Brîncovanul, în casele domneșu, în Tîrgoviște, nefîind vinovați nimica.

f. 60^v

Atunce, pre acea vrême era și Costandin Cantacuzino, post<elnicul> cel bătrîn, cu toată casa lui și cu ginere-său, Pană Filipescul biv v<e>l spătar, iar cu casa lui, la satele lor la munte, pre apa Praovei, din porunca Mihniei vodă, lăsați cu voia lui și cu carte iscălită cu mîna lui, ca să șază ei acolo, să se odihnească cu bună pace/ nebîntuiți de nimenea. Numai au pohtit pre doi coconi ai lui Costandin post<elnicul>, pre Drăghici log<o>f<ă>t și pre Șerban post<elnicul> ca să se afle lîngă dînsul cu slujbă credincioasă, pre cum s-au și aflat. Că pre Drăghici logofătul l-au trimis cu solie la Ardeal, iar Șerban postelnicul nicidecum de lîngă dînsul nu s-au despărțit.

Deci Mihnea vodă fiind scîrbit pre o samă de boiari au gîndit să nu fie fost acest lucru și au știrea lui Costandin post<elnicul> și a ginere-său, Pană spatariul. Ci cu mare taină au poruncit la Odor căpitanul de au mers cu toți<i> tîrgoviștîeni și cu toți<i> plăiașii Ialomîiții să prinză pre acești boiari ce s-au scris mai sus. Și neștiind ei nimica de acéia, i-au lovit armașii făr-de veste într-o dimineață, la avgust 16 zile, l<ea>t 7166<=1658>, de i-au gonit prin toți<i> munții Praovei doao zile și doao nopți, pînă le-au deșchis Dumnezeu cale și au scăpat în cetatea Brașovului cu jupînésele și cu coconii, și nici pre unii n-au prins.

f. 61

Văzînd acești boiari atîta mînie a Mihniei vodă pornită asupra lor, au socotit că nu vor putea trăi în zilele lui, ci au trecut cu totul în Țara Moldovei, dînd veste și fiuu-său Șerban de au fugit de la Mihnea vodă, cînd au fost cu tabăra la Sibiiu, și s-au curtenit la Ghica vodă. Iar Mihnea vodă, deaca au înțeles că au scăpat acești boiari, foarte s-au întristat. Atunce au luat turcii cetatea/ Enăului și Caravan Sebeș și Logoju, făcînd multă robie și pradă în Ardeal.

Iară după ce s-au isprăvit acolo, la Ardeal, venit-au și Mihnea vodă în țară, în scaunul Bucureștilor. Și céle ce gîndise asupra turcilor nu mai părăsise, ci mai vîrtos să întăria să strîngă oști de iznoavă. Și

cu meștersug mare făcea doao lucruri de taină. Cătră Racoș<i>
Gheorghie, craiul Ardealului, scriia cărți să vie ungunii ajutor, iar
cătră turci plecăciune mare făcea. Și lua bani împrumut de la turci mari
din Țarigrad și de pre marginea Dunării. Și încă i-au chiebat cu
5 rugăciune de au venit la dînsul în Țara Muntenească. Și au strîns mulți
turci de i-au făcut saragele, pre alții delii și beșlii și siiméni. Și așa-i
socotia și-i cinstia, cît credea într-însul ca în Mehmet. Atuncea
Mihnea vodă foarte să înălța și să trufia. Și au trimis cu pîră foarte
10 grea asupra lui Costandin post<elnicul> și a ginere-său Pană spătariul
cum că sînt viclénii Împărăției și umblă amestecînd țările și toț<i>
boiarii au venit de s-au închinat lui, iar numai ei n-au vrut să vie.

*DE AICEA ÎNAINTE AM SCRIS EU AVXENTIE URICARIUL
DUPRE CUM MI-AU SPUS ÎȘTOC COMISUL, CARELE AU FOST
SLUGĂ LA GRIGORIE VODĂ.*

15 După pîra Mihniei vodă trimisése vezirul Chiupriul pre un agă mare
f. 61^v împărătesc la Ghica vodă, domnul Moldovei, ca să dea pre acei/ boiari
pribégi ce scriu mai sus. Ci nu i-au dat și au pornit pre acel agă cu
răspunsul zicînd că sînt toți robi ai împăratului. Cum iaste în Țara
Rumânească, așa iaste și la Moldova și vor merge la poala
20 Împăratului, cum au și fost. Că fără zăbavă l-au trimis pe Costandin
postelnicul împreună cu fiu-său Grigorașco vodă la Țarigrad.

Iară Mihnea vodă ce-au gîndit făr-de sfiială au și dat cu sabia în
turci, făcînd multă moarte într-înșii. Că pre o samă i-au aruncat de sus
de pre zebrelele cetății la Țirgoviște. Deci prinzînd de veste Împărăția,
25 au dat poruncă vezirului de au trimis la tătar<i> și cu o samă de turci,
ca să meargă asupra Mihniei vodă, să-l scoață din domnie și să puie pre
Ghica vodă să fie domn în Țara Muntenească. Deci la anul <loc gol>
au purces Ghica vodă cu tătarii și cu turcii asupre Mihniei vodă și l-au
așezat de l-au pus domnu în Țara Rumânească. Iar în locul lui la
30 Moldova au făcut domnu pre Ștefăniță vodă, feciorul lui Vasilie vodă.
Iar Mihnea vodă au trecut cu toată oastea lui și cu toată marha peste
munte, în Țara Ungurească. Iar turcii și tătarii multă stricăciune și
f. 62 pradă/ au făcut în Țara Rumânească.

35 Acest bine au aflat turcii de la Mihnea vodă ce li s-au făgăduit. Și
după ce au trecut în Țara Ungurească au mai trăit doi ani și acolo au
murit. Domnit-au ani 2./

f. 62^v

MOLDAVIA.

40 VI<ea>to 7166, 1658. DOMN 47. DOMNII 53. Cap. 47. GHIORGHIE
GHICA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU
FOST DE NEAMUL LUI ARBANAȘ.

Iară pentru domnia Ghicăi vodă, cum s-au întîmplat, am pomenit

la domniile trecute, că fiind capicheaia la Poartă au eșit la domnie. Era aici în țară din zilele altor domni, fiind neguțătoria pînă la domnia lui Vasilie vodă. Fiind de un neam cu dînsul, arbănaș, l-au tras Vasilie vodă la dînsul și deodată la boerii mai mici, apoi au ajuns și la vornicia cea mare de Țara de Jos. Și fiindu-l Vasilie vodă de credință l-au trimis la Poartă capicheaia, văzîndu-l și om conținut la toate și scump, precum să cade să fie fieștecînd capicheaiaoa. Și așa au stătut de tare cu Vasilie vodă, cît pînă la vrîmia ce s-au luat cetatea Suceavei cu doamna lui Vasilie vodă, la toate răscoalele pribegiei cîte să întîmplase lui Vasilie vodă, de au eșit în doao rînduri din scaun, și după zminteala sa cu cazacii în Țara Muntenească, tot au ținut domnia lui Vasilie vodă nêstricată la Poartă, pînă ce au sosit Ștefan vodă la Roman, după izbînda de la cetatea Suceavei.

f. 63
Atunce trimițînd Ștefan vodă pre Stamatie postelnicul cu/ cîț<i>va boiari de țară să-i scoată steag de domnie și aicea pre fiuu-său Grigorașco vodă, care apoi au fost domnu în Țara Muntenească, îl trimisese în Țara Ungurească la închisoare. Deci n-au avut ce mai face împotriva unii țări și auzînd și de fiuu-său că l-au trimis la închisoare, au stătut și el cu boiarii pentru trebile lui Ștefan vodă și au venit și el însuș<i> cu aga carele venia cu steagul și cu alți boiari în țară.

Ștefan vodă șocotînd iar acéia care șocotise și Vasilie vodă în Ghica vornicul, că iaste om de credință să fie capicheaia, neavînd gînd ca să poată eși unul ca acela la domnie, l-au făcut de casa sa, dînd pre nepoată-sa, fata Sturzii vistiiarnicul, după fiuu-său Grigorașco postelnicul. Și după ce l-au făcut cuscru de casa sa, pre fiuu-său l-au făcut agă mare și pre Ghica bătrînul l-au trimis iar capicheaia la Poartă, fiind pentru trebile lui Ștefan vodă pînă ce i-au venit maziliia. Chiemîndu-l veziriul Chiupriliul la sărutarea poalei împărătești și necutezînd Ștefan vodă a mîrge la Poartă, au dat Ghicai vornicul domnia țării.

Purces-au Ghica vodă spre țară cu doi agi mari, din carii era unul musaip la Împărăție. Și întîi pre Izmail aga, carele apoi au căzut agă spahiilor, schimni ceauș.

f. 63^v
Ștefan vodă să mira încătro va lua. Că unii îl sfătuia să margă la cazaci. Ci acel sfat era fără temei. Că Vasilie vodă era cuscru cu Hmil hatmanul și n-au cutezat a mîrge acolo./ Ci au purces spre Racoț<i>, de la care avea cărți cu jurămînt să nu lasă unul pre altul; pînă vor avea o pîne, să o <im>parță.

Aicea caută ce mulțemită au avut Ștefan vodă de slujitorii săi cei miluiți. Cînd era Ștefan vodă la Podul Leloaei s-au rădicat toț<i> slujitorii să-i jăfuiască carăle. Și să nu fie fost Grigorașco vodă, feciorul Ghicai vodă, arătîndu-le mare certare, n-ar fi fost fără acéia. Că striga: „Léfe, léfe să ne dea!“ Acea mulțemită au făcut atunce lu<i> Ștefan vodă slujitorii, pentru mila care n-au avut nici la c domnie. De la Tîrgul Frumos Ștefan vodă au dăruit cu un surguci

domnesc pre Grigorașco vodă și s-au întors cu slujitorii la Iași. Iar el lovind pre la Buciu-lești, la Cămănești, au intrat în munți în Țara Ungurească. Și Ghica vodă peste puține zile au intrat în Iași, tot într-acel an 7165 <=1657>, mai naintea Paștilor cu o săptămână.

f. 64 5 Într-acestaș an veziriul Chiprului purcegînd asupra Ardealului, mersese poruncă și la hanul să încalece, fiind hanul în Buceac. Și încă Ghica vodă neașezat bine, sînd îndată după gătire la oaste, că-i venise și lui poruncă să încalece cu toată țara, i-au venit veste cum că Ștefan vodă trece munții cu oaste în țară și viind întins au stătut cu tabăra dincoace de Roman, la Soboani./ Iar pre Tălmaci paharnicul îl trimisese cu străji spre Tîrgul Frumos. Cu puține zile mai nainte de această veste, de Ștefan vodă, au perit Grumaza căpitanul de Ghica vodă.

15 Precum era Ghica vodă plecat spre sînge, cu mare contenire l-au cunoscut aicea, că era cîteva cărți a o samă de boiari prinse la mîna lui, cu care chieama pre Ștefan vodă să vie. Pentrucă Ștefan vodă avînd mare prieteșug cu Sefer Gazi aga, veziriul hanului, carele îi scriia de multe ori: „Ce porți grije de mazilie? Au așa de neputernici ții tu prin hani de Crîm, că de ar vrea să ție un domn de Moldova supt aripa sa, nu l-ar putea să-l ție, și preste voia altora?“ Și așa atuncea prin 20 Stamatie postelnicul au poruncit la Ștefan vodă, cum va trece hanul spre Țara Muntenească, el să vie în scaun. Iar ce le iaste lor a batjocori pre creștini?

25 Și așa, viind Ștefan vodă în nădêjdea lui Sefer Cazi aga și Racoț<i> văzînd greul ce venia asupra sa, era bucuros să se turbure țările acestia în vreun chip.

f. 64^v 30 Ghica vodă îndată au repezit pre Stamatie postelnicul la hanul, măcar că era cartea lui Ștefan vodă scrisă, prinsă de Ghica vodă, că venise Stamatie de curînd de la Crîm; i-au giurat că n-are nici un bănat, ci iară pre dînsul iș<i> lasă nădêjdia să tocmască acest lucru. Au mers Stamatie postelnicul și au stătut la Sefer Ghazi, veziriul hanului/ și au scos pre singur Șerem bei aicea, împotriva lui Ștefan vodă. Nu vrea Sefer Cazi aga. Ci i-au arătat Stamatie postelnicul mare stricăciunea țării, de să va face într-alt chip. Ci și ajutorul era foarte ciudat. Că venise Șerem bei numai cu vreo 300 de tatar<i> și nici la 35 puțin războiu ce au fost la Strungă n-au fost, nici s-au apropiat.

40 Ghica vodă, după ce au răpezit pre Stamatie post<elnicul> la hanul în Buceac, și văzînd apropiarea lui Ștefan vodă, au purces spre Țuțora. Și peste puține zile s-au împreunat și cu Șerem bei, făgăduind și hanului și lui daruri pentru osteneala lui. Au purces în frunte Șerem bei și fiu-său, Ggrigorașco vodă, și mergînd toată noaptea acéia a dooa zi pre amiaz au sosit la Tîrgul Frumos. De la Podul Leloea strejjile care le trimisese înainte Grigorașco vodă au dat de straja lui Ștefan vodă în Crivești, cu care era Tălmaci paharnicul. Simțînd Tălmaciu oastea că vine au silit să nu se arate cu oastea sa, ci de după niște

4 ad. marginal 7165 A // 14 ad marginal Ghica, 7165 A // 32 ad. marginal

Ghica, 7165 A //

f. 65

5 piscuri au puceş spre Strungă. Oameni mai printeni numai ce au fost venit la podeş, pre drumul carele mergea de la Tîrgul Frumos spre Roman. Şi acolo pînă a sosi şi ai noştri cu oastea, dintîi voroavă, apoi au început ai noştri şi sfada. Iar dintr-acea voroavă dintîi sosise la urechile lui Şerem bei că iaste ficleşug; pentru acéia nu s-au apropiat de oaste. Să îngroşase amu şaga, cînd au/ venit steagurile oştii noastre şi ca vreo 100 de tătari, că mai mulţi nu lăsa Şerem bei. Şi la acel harţ au căzut de ai noştri, cu calul, Gavriliţă aga de dorobanţi şi-l apucase harţul lui Ştefan vodă. Ci au sărit nişte tătari şi de ai noştri o samă şi l-au scos. Iară rănit 10 în cap foarte cu grea rană şi la o mîină, cu scădere de degete. De ai lor încă s-au rănit cîţ<i>va, din care rane unii au şi murit.

15 Ci dacă s-au apropiat steagurile din partea Ghicăi vodă şi cu tătarii n-au mai stătut nici harţul lor, nici Tălmăciu paharnicul, ci au plecat fuga spre Şchei. Şi acolo aproape de Şchei, s-au întors o samă de oşténi ai lui Ştefan vodă şi nişte unguri ce fusése cu Tălmăci paharnicul. Şi la acel întors au perit vreo 30 de oameni de ai noştri, gonaşi, ce era mai în frunte. Şi au apucat şi vii, de i-au dus la Ştefan vodă, unde era cu tabăra la Săboani.

20 Cum au aflat Ştefan vodă din limbi că iaste adevărat, Şerem bei cu capul său, n-au stătut, ci nişte némţi ce avea, vreo 80 pedestri, i-au trimis la vad la Siretiu să apere vadul. Iar el însuşi cu oastea călăreaţă au plecat fuga. Şi de atunce Ştefan vodă, în toată viaţa sa n-au mai văzut Moldova.

f. 65^v

25 Au sosit la Siretiu şi Grigoraşco vodă cu toată oastea, ci nu avea cum tréce Siretul curînd, fiind mare. Şi să vedea acéia parte şi pedestrimăea, care dacă au auzit că au fugit Ştefan vodă, ei s-au apropiat de Siretiu şi s-au/ închinat la Grigoraşco vodă. Pre carii apoi Ghica vodă bătrînul pre toţi i-au dat în robiaa tătărălor lui Şerem bei. Care faptă necreştinească nimeni nu o lăuda. Şi mult au stătut fiiu-său, 30 Grigoraşco vodă, să nu să facă un lucru ca acela, nişte oameni închinăşi fără război, şi creştini; ci n-au avut ce face. Şi dacă au venit în Iaşi Ghica vodă au mai omorît pre nişte vorniceii ai lui Ştefan vodă, fără nici o vină, numai căci au fost slugi. Şi cu acéste fapte au eşit Ghica vodă vărsătoriu de sînge la vîrsta bătrîneţelor.

35 Şi într-acesta chip, mîntuindu-se de Ştefan vodă, au stătut după gătirea de oaste şi de împreunare cu hanul, purcegînd cu oaste ca la şapte mii de oameni în Ţara Muntenească. Şi acolo în Ţara Muntenească, împreunîndu-se cu hanul, avînd hanul şi 2.000 de cazaci cu Hanenco polcovnicul, au intrat în Ţara Braşovului. Acolo eşind din 40 Braşov o strajă, i-au lovit tătarii fără-de veste, cît pînă la Braşov d-abia de au scăpat cineva dintr-acea straje.

LUCRURI STREINE.

Pre unde am intrat la Ardeal, în mijlocul munţilor era o palangă de zid şi tras zidul din rîpa unui munte pînă într-alt munte. Acolo de ar fi

f. 66 pus ungerii niscare pedestrime, n-ar fi fost întratul nostru fără vărsare de sânge. Ci când am sosit noi am aflat palaga/ și locul acela pustiu de oameni, zicînd Hanenco, polcovnicul căzăcesc: „O, Doamne, cum n-ai dat toate unor neamuri! La noi, la cazaci, de ai fi dat acéste locuri, cine ar putea să între în țara noastră?”

5 Iară despre Timișvar întrase veziriul Chipriliul și dintr-acoace hanul cu domnul nostru de Moldova și cu Mihnea vodă, domnul munteneș. Cine poate deplin să scrie prada, stricăciunea, robiiia Ardealului dintr-acea vreme și părților aproape de Ardeal? Ci oastea Ghicăi vodă au luat atunce, în Țara Brașovului, care să chiamă cu alt nume Bîrsa, 3 palange, în care bieții oameni era închiși, de au mers toți în robie vécinică tătarilor. Într-una dintr-acéle pălângi, gîndind Ghica vodă că va fi multă avuție în cetățue, cînd era tecșită oastea, plină palanga de tătari, au întrat și el cu mare nevoie în lăuntru, unde nu era locul unui domnu să între; puțin au lipsit de nu s-au năbușit de desime acolo și cu puțin suflet d-abia au eșit și lovit de un tatar în cap.

15 Nimenea să nu bănuiască căci să pomenesc acéștia. Că létopisețele nu sînt numai să le citească omul, să știe ce au fost în vremi trecute, ci mai mult să fie de învățătură, ce iaste bine și ce iaste rău și de ce să se ferească și ce va urma fieștecine: domnul din faptele domnilor, carele cum au fost și cu ce veste/ și pomană să ia cale de viață, boiarii urmînd pre boiarii cei de cinste și înțelepți, slujitoriu a slujitoriu, cineși după breasla sa. Și cine urmează pre cel cinstit, iaste cinstit, cine urmează pre cel rău, rău iaste și rău să va săvîrși.

25 Din Țara Bîrsei au pornit oștile prin mijlocul Ardealului, spre scaunul acei țări, unde era de paza curții crăești niște haiduci. Deci și curtea și orașul Belgradul într-o mică de ceas au stătut cenușe. De acolo Șerem bei s-au despărțit de hanul, cu carele s-au poftit și Grigorașco vodă. Și au ajuns cu prada pînă în olatele ungerimei de sus. Și la Sibiiu iar adunîndu-se oștile, au lovit pre la Oradia și au trecut la Inău, care orăș îl luase veziriul. Și văzînd că nici o oaste nu iaste nicăiri, au lăsat pre Sinan, pașa de Buda, să tocască cetatea și să o așaze cu oaste. Și au orînduit pre Ghica vodă și împreună cu Mihnea vodă. Iar veziriul Chipruliul, înțelegînd și de niște amestecături la 30 împărăție, că și împăratul încă era tînăr, s-au întors cu mare sirguială la Țarigrad. Iar noi, cu acel pașă, am șezut pînă la Simedru, de s-au tocmit Inăul. Și au mai luat pașa niște pălângi, mai aproape. Și cu Șerem bei, despărțit Grigorașco vodă, au luat o cetățue, anume Almașul. Și de la acel pașă au luat Borcia Ianoș domnia de Ardeal./

f. 67 40 De la iulie purcegînd Ghica vodă au sosit la dechemvrie pre la S<vea>ti Nicolae în Suceavă și acolo au ernat, pentru mare moarte ce era aici în Iași. Iar hanul, după ce au sosit la Crîm, din porunca veziriului, au omorît pre Sefer aga, veziriul său, că oblicise Chipruliul de umbletele lui dintr-acéste țări. Și zicea el totdeauna hanului: „Nu te lăsa de toate să umbli în voia turcilor și să-i ascuți.

Că lor pre cât le vei umbla în voe, pre atîta să sue în cap.“

Borcea Ianoș, unul din slugile lui Racoț<i> au luat domniia ca să se potolească turcii. Și pentru să vază turcii că iaste adevărat împotriva lui Racoț<i>, cât au purces oștile, îndată s-au făcut a cêre de la turci ajutoriu. Și îndată au venit porunca și la Mihnea vodă în Țara Muntenească și la Ghica vodă ca să dea ajutoriu Borcei Ianoș. Deci îndată i-au trimis și Ghica vodă o mie de oameni. Ci n-au făcut zăbavă multă acolo.

10 **PENTRU MULTE AMESTECĂTURI CE-AU FĂCUT RACOȚ<I>
ÎN ȚARA MUNTENEASCĂ ȘI ÎN MOLDOVA.**

f. 67^v 15 În anul 7166 <=1658> Racoț<i> ca acela ce să îneacă, de sabie goală s-au apucat. Iar au coborît cu oști în Ardeal, fiind încă cetățile Făgărașul, Oradia, Sibiiul, cu oamenii lui. Iar Borci Ianoș cu turcii s-au închis în Clușvar, spre partea turcească. Și avînd și Costandin vodă prilej bun ca patru mii de oameni lefecii și Ștefan vodă, / mai slab, cu 500 de oameni, au pus gînd iară să facă amestecături la amîndoao părțile. Și așa au orînduit pre Costandin vodă iar în Țara Muntenească și pre Ștefan vodă aicea în țară. Și stînd așa sfatul, trimisese Ștefan vodă pre Tălmaciu păharnicul cu bani în părțile 20 căzăcești să facă oaste, pofînd pre hatmanii leșești să nu apere acest lucru. Ci Tălmaci stringînd oameni în Movileu, iar acolo la Racoț<i> s-au schimbat sfatul într-alt chip.

**CÎND S-AU HAINIT MIHNEA VODĂ DE CĂTRĂ TURCI ȘI AU
OMORÎT 30 DE BOIARI.**

25 Mihnea vodă, domnul muntenesc, om făr-de nici o frică de Dumnezeu și fără nici un temei, tiran, drept fantastic, adecă uimit în gînduri, au pus gînd să se hainească de cătră turci. Și mirîndu-se cum va face să n-aibă têmeie de boiarii ce era capete Țării Muntenești, cu mare și nespună tirănie 30 de boiari, tot fruntea acei 30 țări, au omorît și au pus boiari pre voia sa. Și după această faptă au răpezit la Racoț<i> dîndu-i știre că ori la ce-l va scoate norocul și vrêmia, iaste tovaroș împotriva turcilor cu dînsul. Care lucru înjelegînd Racoț<i>, dintîi n-au crezut pre Mihnea vodă. Apoi daca i-au trimis jurămînturi și au văzut adevărată voia lui, că iaste 35 împotriva turcilor, au schimbat sfatul și au lăsat pre Mihnea vodă să cîrmuiască Țara Muntenească despre acea parte, fiind pre lor cu domniia și cu prilej de oaste. / Iar pre Costandin vodă l-au orînduit asupra Moldovei, avînd oaste mai gloată și prilej a ținea oaste. Pre f. 68 Ștefan vodă l-au oprit, făgăduindu-i că de va da Dumnezeu lucrurile spre folosul lui, iarăși el va fi la domnie. Și așa au rămas Ștefan 40 vodă înapoi. Nicolai Cîrnul încă, văzînd pogorîrea lui Racoț<i> și

2 ad. marginal Lucruri streine A // 9-10 lipsesc M // 11 ad. marginal 7166 A // 23-24 lipsesc M //

lucruri amestecate, au venit cu oastea ce să trimisese.

Auzind Ghica vodă că să lucrează acestia la Ardeal și iară să gătesc amestecături asupra țării, au trimis la hatmanii leșești pre Grigorie păharnicul să nu primească lucruri carele sînt împotriva Împărăției, de face Ștefan vodă lefecii în țara lor, asupra țării. Ci hatmanii leșești pre lesne s-au apărât, zicînd că în partea cazacilor să fac acelia, nu la dînșii. Și era Ghica vodă într-acea vară cu tabăra la Cîrniceeni. Ci dacă au văzut de sfatul într-alt chip schimbat la Racoț<i> și au aflat că și Mihnea vodă, adevărat, iaste hain împotriva Împărăției și Costandin vodă gata să vie asupra țării drept preste munți să pogoare, s-au mutat cu tabăra la Capul Stîncii despre Țuțora, în preajma Buceacului.

f. 68^v 15 Înțelegînd Împărăția de aceste turburări la Ardeal, sînd veziriul după paza mării despre oști cu galionuri, Veneției, trimițînd la hanul numai ori singur, ori pre un sultan să-l trimiță cu oștile Crîmului într-aceste/ țări, împotriva Ardealului. Ci încă nu sosise sultanul în Buceac, cînd dincoace intrase cu oști Costandin vodă în țară, pre Oituz. Și în Țara Muntenească Mihnea vodă au intrat în turci; pre unii i-au omorît, pre alții mulți au și botezat, cîț<i> turci s-au aflat în țara lui, ori slujitori de ai lui, ori agi<i>, ori neguțători. Și așa s-au început, ca de iznoavă, amestecăturile într-aceste părți.

20 Mihnea vodă, după această faptă, singur, sprinten, au mersu de s-au adunat cu Racoț<i> de față, în munți, la straja ungurească, unde venise și Racoț<i> și ș-au dat credința unul, altuia. Apoi s-au întors Mihnea vodă în Tirgoviște, unde era toate oștile lui strînse, dîndu-i și Racoț<i> o samă de nēmți și catane. Și au purces Mihnea vodă singur în olatele turcești, asupra Giurgiovului și altă samă de oști asupra Brăilei. Iar pre Coruia despre Mehedii și preste Dunăre arzînd și prădînd. Și el însuș au luat Giurgiovul și l-au arsu. Și Brăila iară au ars-o oștile lui, arzînd și Galații. Atunce tot acei căpitani ai lui au trecut cu oaste și la Dobrogea, asupra Hirsovei. Ci acea oaste din loc n-au umblat, că d-abia au scăpat de turci.

f. 69 35 Acéstea începîndu-se în Țara Muntenească, iar aicea Costandin vodă cu 5.000 de oameni au venit asupra Ghicai vodă. Ghica vodă avea limbi prinse de la Roman și de la Podul Leloea. Și vîzînd apropiată oastea, au scos și/ Ghica vodă toată călărimea împotriva lui, cu Hăbășescul hatmanul și cu Grigorie paharnicul. Iară Ghica vodă, cu toată pedestrima și cu tunurile au trecut la Țuțora, în cea parte Prutul. Fiiu-său, Grigorașco vodă, purcesese la Țarigrad pentru credință.

40 Oaste Ghicai vodă, de care am zis, călărimea, dacă au trecut Iașii noaptea, au mas în rîpele Tăuteștilor și acolo au făcut sfat capetele cum să se dea război numai cu călăreții, fără foc, fără pedestrime. Și Costandin vodă să știa din limbi că avea și nēmți călări cu foc și siimēni pedestri și oaste ungurească; nu iaste cu cale și fără sminteală. Ci au ales cu sfatul numai să se întoarcă toată oastea la céialaltă, și numai 200 de oameni, ca în chip de strajă, să se arate oștii lui

Costandin vodă. Și așa au purces oastea îndărăt. Iar 200 de oameni cu Voichovschii capitanul au purces pre Bahluiu în sus. Și mai sus de Movile îndată s-au întimpinat cu oastea lui Costandin vodă, viind în tocmală.

f. 69^v 5 Oastea noastră caré să întorsese cu Hăbășescul hatmanul, n-au păzit calea spre Țuțora, ci hatmanul descălecuse la Mănăstirea lui Aron vodă și cu alți boiari. Iar oastea de pe supt steaguri au umplut tîrgul prin pimnițe slobode cu vinuri, prin case, prin poduri, morți bēți/ pre ulițe, prin toate pimnițele. Îi bătea capitanii să-și margă la steaguri. (Ci care beat asculta la o pripă ca acéia?). Capitanul Voicehovschii, dacă 10 au văzut mai toată oastea în tîrg beată, au stătut de laturea tîrgului cu oamenii ce era cu dînsul. Iar Costandin vodă, dacă au sosit la văiuța Copoului, au stătut socotind că iaste oastea supusă în tîrg. Iar dacă au văzut că nu iaste oaste ci iaste o învăluială deșartă, au luat cu oastea pe 15 deasupra Copoului și pre vii și acolo, la capul viilor, ș-au așezat în tocmală oastea și au stătut.

f. 70 20 Era lēșii lui Ștefan vodă, carii fugise cu dînsul, lefecii, cu Costandin vodă în frunte și o samă de catane. Cu aceia ai noștri bēți, fără porunca nimănu și fără nici o tocmală au început harțul, întrînd bēți, cu sabiile smulte, pînă în steagurile ungureșii. Au căutat și noao a sta cu Voicehovschii căpitanul să nu piară ațtea oameni. Și au stătut harțul acela mai bine de un ceas, neputînd a dezbăra nici într-un chip pre oameni<i> bēți dintr-acei loc; și perise din ei vreo patru oameni. Și 25 să apropiia pe încet toată oastea. Am purces drept prin tîrg și gonașii au dat după noi, însă numai pînă la marginea tîrgului. Și au stătut Costandin vodă pre loc pînă au cercat tîrgul bine și curtea și aflînd de Ghica vodă că iaste la Țuțora n-au băgat oastea prin tîrg, precum au făcut/ ai noștri, ci alătura cu tîrgul peste vale, ce să chiamă la noi Cucata. Trecînd cu oastea, au purces întins în urma noastră cu oaste 30 tocmită, apucînd pre mulți de ai noștri în tîrg, carii au plătit scump vinul ce-l băuse, îndată, cu capetele sale.

f. 70^v 35 Oastea noastră, cum era răsipită din purtatul prost, așa și cu mai mare proastă poruncă au venit, numai să li să dea războiu. Fiind aproape de capul Stîncii, drept pre culme, au stătut toate steagurile noastre în tocmală, așteptînd pre oastea lui Costandin vodă. Într-acea dată nu lēșii, ci dragania nemțască era în frunte, tocmită la Costandin vodă cu foc și un stol toată cēilaltă oaste, căriia a noastră nu era de potrivă, fiind mai puțini cu mult și fără foc, oaste călăreată numai. Iar 40 preste poruncă, neavînd cum face într-alt chip, întii steagurile noastre au sărit la dînșii și mai ales căpitanul Voicehovschii, ca un mare vitiaz și acmu, aicea, și la toate trebile, fieștecînd, slujitoriu deplin. În loc au luat pre catane ce era în frunte la harț în sabii și pînă la nēmți au căzut aceia mai toț<i>, fiind la ai noștri și caii mai odihniți. Și au dat steagurile lui Voicehovschii drept în focul nēmților, din care foc în 45 loc au picat cîț<i>va slujitori de ai noștri și cu stegariul lui Voicehovschii. Iar nimica spăimîndu-se de cădēria acelor slujitori, au întrat/ cu sabiile în nēmți, cît n-au mai putut a mai da foc în loc al doilea rînd, așa să amestecase. Însă îndată au năvălit toată oastea și arpile oștii lui

Costandin vodă. Deci numai ci au căutat steagurilor noastre a să da îndărăt.

5 S-au întimplat la întorsul oștii noastre de au trecut peste trupurile de unguri care căzuse la război întii. Un ungar căzut de rană, în loc, de mort, și apucînd sulița care căzuse lîngă dînsul și văzînd că fug ai noștri, au sărit și au apucat sulița și au lovit pre un slujitoriu de ai noștri drept prin vintre și pre loc au căzut bietul slujitoriu de pre cal jos.

10 Încătro era a năzui oștii noastre era locul foarte rău și îndată pogorișul Jijiei și de trecut rea și tinoasă: nici de vad, nici de înotat. La pod nu încăpea și, îmbulzindu-se, cădea dintr-amîndoao părțile acei de pe de lături în apă. Că pe de laturea podului cuprînsă era Jijia de cai și de oameni. Și acolo multă oaste de a noastră au perit și mai mulți de apă. Au căzut mulți și vii pre mîna lui Costandin vodă și mai ales din boiari: Bucioc, Buhuș slugériul și Gavrilică Costache jicniceariul. Ci pre boiari, daca i-au dus la Costandin vodă, îndată i-au pus iar la boerii și slobozi fără nici o pază.

f. 71 Preste podul Jijiei n-au mai gonit oastea lui Costandin vodă/ ci au stătut pre deal la mas cu toată oastea. Iar Ghica vodă cu oastea, fiind 20 înspăimîntat, s-au sfătuit și cu noapte au purces spre Lăpușna cu pedestriimea și cu puști, răpezînd îndată de olac la el agasi de Buceac, făcîndu-i știre de toate acestia. Mers-au dorobanții bine pînă în Lăpușna, acolo răsufînd o zi oastia. A doao zi, ajunși dorobanții de Costandin vodă cu făgăduință de milă și de leafă, s-au sculat dimineța 25 de au apucat pușcile cîte era, și, dinpreună cu siiménii, au purces înapoi, făcînd mare gilceavă căpeteniile lor, cine va rămînea cu moarte lăudîndu-se. Care gilceavă văzînd boiarii, pre cît<i> era să nu-i apuce cu deasila, s-au dat în laturi. Iară Ghica vodă au eșit singur la dînșii, cu ișlicul a mîna, rugîndu-se să fie îngăduitori nu mai mult de 5,6 zile, 30 spuindu-le adevărat venirea sultanului. Ci n-au avut cui zice.

Nebunite gîndurile prostimei și turburate. Și s-au aflat ca aceia carii nu s-au rușinat de chip de domn, ci l-au împins de la puști pre Ghica vodă și au purces cu pușcile spre Iași. Iar curînd au luat plată deplin pentru faptele lor, precum vei ceti mai jos.

f. 71^v Rămîind Ghica vodă numai cu boiarii, n-au mai cutezat să zăbovască la Lăpușna, ci au purces spre Tighina, pre Bîc/pînă la Luțeni și acolo au așteptat pre el agasi. Iar dorobanii și cu siiménii au venit aicea în Iași și s-au închinat la Costandin vodă, cu toții. Și de la 40 Movileu într-acéliaș<i> zile au venit și Tilmaci paharnicul cu cîț<i>va de ai lui Ștefan vodă. S-au mirat Costandin vodă de siiméni și de dorobani, carii era pînă la 700 de oameni cu foc și cu tunuri.

Și așa Costandin vodă, așezîndu-se în scaunul țării, au trimis și la Țarigrad, cercînd cu făgăduințe să-ș<i> tocmască domnia. Ci n-au apucat să-i vie răspunsul, nici era cu puțință, ce om era Chipruliul 45 vezir pre atuncea, că într-acéliaș<i> zile au sosit pre Botna și el agasi

cu o samă de oști și s-au mutat și Ghica vodă de pre Bic la Botna și împreunându-se cu el agasi au stătut la Cășuteni, pînă au sosit și sultanul.

f. 72

5 Turburarea lui Racoț<i> și hainia Mihniei vodă era la știrea
Împărăției. Deci asupra lui Racoț<i> era orînduit Ali pașa, veziriul de
Buda, iar asupra Mihniei vodă galga sultan din Crîm. Și atunce și venise
veste și de schimbarea Ghicăi vodă din domnia Moldovei la Țara
Muntenească, să fie domn în locul Mihniei vodă. Iar aicea în țară au dat
10 domnia lui Ștefăniță vodă, feciorul lui Vasilie vodă. Pentru care
lucru, ca să nu se răsipească boiarii de pre lingă Ghica vodă
asupra/vremii aceia s-au tăinuit multe zile acest lucru, apucîndu-se
Ghica vodă că va premeni acestia într-alt chip. Și tot pentru trebile sale
au stătut împotriva lui Costandin vodă cu sultanul.

15 Lui galga sultan, măcar că-i venise poruncă de la Împărăție să
rădice pre Ghica vodă de la Moldova și să-l ducă să-l pue domn în Țara
Muntenească, aflînd lucrurile în Moldova iar așa amestecate ca să nu
lasă pre Costandin vodă, hainul Împărăției, în scaunul țării, au purces
în sus pre Prut și au stătut cu coșurile la Bolota, mai jos de Țuțora. Și
20 acolo, făcînd sfat, însuși au rămas cu coșurile, oprind pre Ghica vodă
lingă sine. Iar toată oastea tătărăscă sprintenă de război și pre toț<i>
boiarii cu cîtă gloată avea, i-au dat pre mîna lui Mehmet aga el agasi
de Bugeac și au purces el serdar asupra lui Costandin vodă la Iași.

25 Prinzind de veste Costandin vodă de sultanul că iaste aproape ș-au
rădicat oastea din Țîrg și s-au mutat la Galata de Sus și acolo au pus
dorobanii și siiménii și cîț<i> pedestri au avut și el, de au săpat un șanț
pe deasupra pîrîului, carele să desparte din pîrîul Birnovei și vine pre
supt Galata de Sus. Și acolo dupe șanț au descălecat toată oastea
pedestră, iar călăreții în deal și toată tabăra au stătut acolo./

f. 72^v

30 Oastea tătărăscă, cum au purces bulucuri după bulucuri și deaca
s-au strîns toată la Ciric au început a năvăli întii cu harțuri, mergînd
tătării pînă la pîrîu. Vărsa focul dărăbanii, fără ispravă, în harț; cum ar
vedea mare năvală, așa strica iarba, fără nici o ispravă și pre nimé nu
răniia. Care lucru era îndată semn de mare frica lor. Toate acestiia
35 socotîia el agasi, om d-abia în toate oardele Crîmului altul al doilea de
sprintenie și la lucrurile războaelor. Iar în de sară o samă de siiméni de
ai noștri, ce să închinasă la Costandin vodă, s-au îndemnat și au eșit
din șanțuri, viind pre iaz pe lingă pîrîu, pînă la podul Bahluiului. Și
treacă podul peste Bahlui, ce era pre atuncea mai jos de iaz și așa să
semețise cîtă pedestrime era, eșind dincoace de pod în șes cîte 5,6 la
40 un loc, apucînd și cîteva case în Broșteni și da în tătari cu pușcile. Iar
și atuncea era de mirat că pre nime nu răniia, fără cît au rănit doi cai
supt tătari la acea eșire a lor.

f. 73

45 Acea semeție a lor văzînd el agasi, au încălecat și au pogorît pre
Bahluiu și fiind și doao steaguri de unguri. Iar el însuși au îndemnat
pre niște tătari sprinteni asupra siiménilor ce era în șes. Și au sărit
tătării drept asupra lor, fiind siiménii cu sinéțele la obraz/și cum n-ar
crede nimeni să margă tătarii la foc, așa îndrăzneț au mers, ales cum
au văzut pre un tatar bugeean drept asupra a doi siiméni, cu sinéțele

în cracane și de aproape au slobozit amîndoi pușcile în tătari. Iar nici pre unul n-au nemerit. Ci tătărul fiind cu sabiia zmultă, pre unul l-au rănit, iar pre altul l-au dus viu la el agasi. Așa să cunoștea de atuncea pede<a>psa oștii lui Costandin vodă.

5 Iar în céia parte de Bahluiu, în ceiriu, fugiia céle doao steaguri de unguri, de la o vréme numai de un tătăr, cu mare ocară și rîs între toț<i>, că fugiia atîșea oameni de unul; și fugind da înapoi cu pistoalele în sus, nevăzînd unde dă. Fiind acel harț în de sară iar preste noapte au eșit tătării din tîrg la mas preste ceiriu. Ci dorobanii și siiménii un ceas n-au stătut; toată noaptea au dat cu pușcile și nu unul, 10 ci toț<i> odată, ca în chip nemșesc. Strica iarba fără treabă, în vînt. Ne-am gîndit dintîi că vor fi dodeind tătării. Ci n-avea nici o dodeială de nimenea, numai că cunoștea bine lucrurile blestemate și înspăimate.

f. 73^v A dooa zi s-au întîmplat de era vineri. Deci tătării n-au vrut să facă război, ferind vinerea, care zi la dînșii să ține cum ținem noi 15 dumineca. Ci am șezut cu caii a mîină gata, pînă la amiazăzi. Chiemînd el agasi/pre boiari la sine și le-au spus că într-acea zi nu-i sloboază légea lor să meargă asupra nimărui; iar de vor veni ei, atunce vom face război. Și au întreat pre boiari ce le-ar părea și lor, în ce chip a doa zi 20 ar mérge asupra lor și din ce parte s-ar lovi și ce loc iaste unde stă oastea lor.

Acéstia vorovind cu boiarii — că era om în faptele sale afară din firea tătărăscă, așa de blînd, lin și la treaba oștii deplin — acéstia 25 vorovind, numai ce să auziră tobele și trîmbițele în oastea lui Costandin vodă. Și fără zăbavă s-au văzut și clătirea oștilor la vale, spre Bahlui. Și așa au eșit toată oastea la șes și pedestriimea cu tunurile cuprinzînd oastea lor de la pîriul ce vine alătura cu iazul, pînă la Galata de Jos. Și așa, cu acea tocmală au purces Costandin vodă cu oastea spre pod. Au încălecat și tătării, carii era de toț<i> ca 3000 de 30 oameni și vreo 300 de moldovéni și au tocmit el agasi pre tătari și pre ai noștri dincoace de Ciric, pre podiș, asupra Tătărășilor, așteptînd pre Costandin vodă în tocmală.

74 La Costandin vodă de toată oastea va fi fost la 8000 de oameni. În șes, la eșitul harțului tătărăsc, înainte, /peste Bahluiu, n-au eșit 35 nimenea de la dînșii la harțu. Sloboziia tunurile cîte odată, fiind tunurile foarte bune și mari, care le făcuse Ștefan vodă Gheorghie la Liov. Dar așa da de bine dintr-însele cît, nu să lovască pre cineva, ci sunetul glonțului nu să auziia pre nicăirea. Acea tocmală era. Și gîndiia că vor înspăimînta pe tătari numai cu sunetul. Ci nepriiatenul nu să 40 spar<i>e cu sunet în dar, făr-de moarte.

Deaca au sosit oastea lui Costandin vodă la Bahlui, s-au apucat de trecătoarea Bahluiului. Și daca au văzut el agasi că are gînd să treacă oastea Bahluiul, au pus un tătăr bătrîn la o movilă, care iaste de acolo 45 de unde sta oastea tătărăscă mai spre Aron vodă asupra Ciricului, învăîndu-l cît va vedea că va încépe a să sui oastea lui Costandin vodă spre mal, pre marginile Tătărășilor, la deal, să se învîrtească pre

5
f. 74^v
10
15
20

movilă de trei ori. Și așa au făcut tătarul. Deci cum au văzut semnul de la movilă, de unde era tătarul, întâi el agasi ca un leu și după dînsul toată oastea strigînd: „Halla, Halla, Halla”, au purces. Au slobozit dărăbanii și siiménii toț<i> focul și tunurile, de care duret a sinéțelor s-au oprit tătarii cîțva. Iar dacă au văzut că nu cad nimenea au răbdat pînă au început a să mai rări focul. O samă de dorobani, cum au văzut că să stîmpără/focul și tătarii tot stau, de la coadă unii au plecat fuga înapoi. Pre carii cum i-au zărit tătarii că fug, îndată orbi au năvălit și au intrat în pedestrime cu sabiile zmulte. Să privești moarte, să vezi osînda! Și așa degrab vărsare de sînge de oameni.

15
20

Era trei iazuri de trupuri, cum sta trei rînduri de pedestrime unul preste altul, de pe supt mal pînă în Bahluiu. Costandin vodă au luat pe drumul cel mare, spre Scîntée, călăreții carii încătro au putut: unii pre Bahlui, alții pre Cîrligătură, și mulți unguri și din călărime s-au topit și mulți au dat și de pe iaz în heleșteu; mulți ș-au pus capetele și prin codri. Iar carăle lui Costandin vodă toate au rămas la Mănăstirea Galata de Sus. Și așa mult tătarii n-au gonit, ferindu-se de păduri. Atuncea au căzut la robie și Băleanul, banul de Craiova, din Țara Muntenescă. Iar în oraș era mănăstirile pline de bieții oameni țirgoveț<i> și toată sărăcimea au dat bani de s-au răscumpărat, ca din robie.

f. 75
25
30

Soltanul, după această izbîndă, luund pre Ghica vodă cu sine, după porunca Împărăției, au purces pre la Huși în Țara Muntenescă. Și acolo fără nici un războiu, l-au așezat/la scaun. Iar Mihnea vodă, știindu-ș<i> faptele sale céle tirănești au fugit din Țirgoviște pre furiș la Racoț<i> în Ardeal, unde curînd ș-au borît și sufletul în prăpăstiile iadului. Și precum zice Sfînta Scriptură: „Perit-au pomenirea lui cu sunet”. Așa spun că l-au otrăvit Racoț<i>. Făcuse el o zarvă pre la Giurgeov și pe la Dîrstor și la Brăila cu turcii, pînă a-i veni veste de răsipa lui Costandin vodă de aicea. Care, dacă au făcut vreo vitejie acolo, să o scrie munténii. Și au domnit Gheorghe Ghica vodă ani 2/.

f. 75^v

VALAHIA.

VI<ea>to 7168, 1660. DOMN 42. DOMNII 48. Cap 42.
GHEORGHIE GHICA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME,
CARELE AU FOST ARBĂNAȘ.

35
40

Domnînd Ghica vodă la Moldova și înțelegînd Împărăția de hainia Mihniei vodă și de răsipa Țării Munteneste au poruncit împăratul sultanului de Bugeac de au luat pre Ghica vodă și l-au dus cu domnia în Țara Rumânească. După ce s-au așezat Ghica vodă la domnie în scaun la București și netrecînd multă vrême la mijloc iar s-au rădicat Costandin vodă cu lefeciii săi și cu oastea ungurească de au intrat fără

21 ad. marginal Ghica, 7166 A // 30 lipsește și au domnit... ani 2 M // 31-34 lipsesc C // 37 ad. marginal Pe Gheorghe Ghica vodă îl pune domnu A // 38 ad. marginal Costandin vodă vine cu lefecii și cu oaste din Ardeal asupra Ghicăi vodă și-l lovește la Giurgiov A //

véste în Țara Rumânească asupra Ghicăi vodă. Ci Ghica vodă, prinzind de véste, au fugit din București cu doamna fiuu-său, Grigorașco vodă și cu toț<i> boiarii, cu jupinésele lor cu tot la cetatea Giurgiovului. Iar Costandin vodă au grăbit de l-au lovit și acolo la Giurgiov, fără véste, în răvârsatul zorilor, într-o dimineață. Ci Ghica vodă văzînd acea 5 pripă, numai cu trupul, pe jos, cu doamna lui Grigorașco vodă și cu o samă de boiari cu jupinésele lor, de grab dînd pe pod, au scăpat în cetate. Și fiind podul rădicătoriu, îmbulzindu-i și grăbindu-i ungerii de-napoi, mulți s-au înecat în Dunăre. Pre/alții i-au tăiat și multă 10 moarte au făcut. Și după acéia au dat jac în carăle Ghicăi vodă și ale boiarilor, fiind tăbăriț<i> supt cetatea Giurgiovului, luund și corturile și toată marfa ce au aflat. Și cu multă dobîndă s-au întors Costandin vodă în scaun la București.

Iară Ghica vodă îndată au făcut ștîre la Împărăție, de i-au trimis 15 oști și au mers cu Ghica vodă la București. Ci Costandin vodă n-au mai așteptat oastea, ci au fugit peste munți iar în Țara Ungurească, cu multă dobîndă. Și Ghica vodă s-au așezat la scaon în București, domnind cu pace.

După aceasta Împărăția au trimis poruncă la Ghica vodă de au 20 surpat cetatea din Tîrgoviște, ca să n-aibă dușmanii împăratului sprijineală acolo. Lucrîndu-se acéstia în Țara Muntenească, iară Grigorașco vodă fiind zălog la Țarigrad împreună cu Costandin postélnicul Cantacuzino, precum s-au pomenit mai sus, s-au sfătuit de au făcut vicleșug asupra tătîne-său, Ghicăi vodă. Care într-o zi 25 întrebînd pre Grigorașco vodă Chipruliul veziriul: „Ce știi de tată-tău, cum trăiaște?” Că era Ghica vodă foarte drag veziriului, fiind amîndoi arbănași. Iar Grigorie vodă au dat sama că pînă acum, cum au fost, știe. „Iar de acum înainte, ce gînd are, nu sînt chiezaș pre tată-mieu/, că nu știu încătro va lua.”

Deci Chipruliul îndată s-au turburat, cu mare mînie și de grab au 30 trimis de olac la beul de Rușciuc, de au mers cu vreo 200 de spahii și într-o zi de dimineață au lovit făr-de véste într-așternut pre Ghica vodă, de l-au pus în obezi și l-au jefuit de toată avuția lui. Și au trecut și despre doamna lui Grigorașco vodă de au prădat-o de toate ce au 35 avut, rămîind numai cu cămașa după o ușă, pitulată. Atunce o slugă bătrînă ce avea Ghica vodă, Ștefan vel armaș, au luat o epîngea a lui și au aruncat-o în capul doamnei, pînă s-au potolit turcii cu jaful.

Deci pe Ghica vodă, puindu-l în obezi, l-au și pornit de l-au trimis 40 la Poartă. Iar pînă a treia zi au și venit véste bună, cum iaste domnia dată lui Grigorașco vodă. Deci și doamna lui s-au bucurat, rămîind în București. Iată, acest bine au făcut fiul la bătrînéțele tătîne-său, căci l-

14 ad marginal Ghica Vodă cére oaste de la turci A// 15 ad marginal Ghica, 1660 A// 16 ad marginal Costandin vodă fuge peste munte A// 17 ad marginal Ghica vodă șade în scaun în București A// 20 ad marginal Ghica vodă strică cetatea ot Tîrgoviște, din poruncă A// 21 ad marginal Fiul Ghicăi vodă, Gligorașco, piraște pe tată-său A// 30 ad marginal Chipruliul veziriul scoate pe Ghica vodă din domnie A// 32 ad marginal Ghica, 7168 A// 39 ad marginal Gligorașco Ghica să pune domnu în locul tătîne-său A//

au născut și l-au crescut. Va da sama înaintea lui Dumnezeu. Domnit-
au Ghica vodă an 1./.

f. 77

MOLDAVIA.

5 VI<ea>to 7168, 1660. DOMN 48. DOMNII 54. Cap 48. ȘTEFAN
VODĂ, AL UNSPRĂZECELEA NUMIT CU ACEST NUME,
FECIORUL LUI VASILIE VODĂ.

În toată domnia lui Ghiorghie Ștefan vodă, fiind cu mumă sa aicea
la opreală, de care temîndu-se boiarii să nu iasă la domnie în viața lor,
mai virtos boiarii carii era de casa lui Ștefan vodă îl îndemna să-l
10 însemneze la nas. Ci n-au priimit Ștefan vodă, zicînd: „Vom muri noi
pînă va fi unul ca acesta domnu“. Că era copilaș mic, pre acea vreme,
Ștefăniță vodă.

Iară dacă au eșit din domnie Gheorghie Ștefan vodă și au venit în
scaun Ghica vodă, aducîndu-și aminte binele, mila și cinstea care au
15 avut de la Vasilie vodă, pre doamna și cu fiu-său i-au trimis cu cinste
la Țarigrad, încă fiind viu Vasilie vodă și închis la Ediculé. Și dacă au
mers în Țarigrad doamna, era slobodă a merge la domnu-său Vasilie
vodă. Iar pre Ștefăniță vodă l-au dat la niște priiateni ca să-l învețe
f. 77^v 20 la veziriul Chiuprului cel bătrîn la nevoile/sale. Spun, dacă l-au văzut
veziriul voinic, au zis: „Voinic fecior are Vasil bei“. Și așa, fără
zăbavă au eșit la domnie Ștefăniță vodă, după ce au mutat veziriul pre
Ghica vodă în Țara Muntenească, ca pre un om bătrîn, pentru așezarea
acei țări, după mare răsipă ce făcuse Mihnea vodă acolo.

25 Bine nu s-au așezat aicea în scaun Ștefăniță vodă și acolo Ghica
vodă, în Țara Muntenească, în anul cel dîntîi al domniei lor,
Costandin vodă iar au lovit fără veste pre Ghica vodă și așa de grab cît
cu noaptea au plecat fuga din București și iar au apucat Costandin vodă
30 scaunul Țării Muntenești. Sultanul fiind în Bugeac, îndată i-au venit
poruncă de la Împărăție ca să margă asupra lui Costandin vodă. Și
degrab au purces. Iar Costandin vodă au strîns oaste foarte bună, că și
țara venise toată la dînsul, și s-au tăbărit în munți la loc așa de tare, cît
sultanul, dacă au înțeles ce oaste are și în ce loc iaste, nu gîndia că
așa pre lesne îl va lua. Că avea lăși, nemiți, unguri și sîrbi lefecii; că
35 încă nu sfîrșise banii lui Matei vodă. Ci într-o zi au ales sultanul 300
de tătari și le-au dat poruncă, oricum, numai să străbată la locul
f. 78 acela/unde era tabăra lui Costandin vodă. Și purcezînd tătarii, s-au
întîmpinat cu o straje a lui Costandin vodă, care straje, văzînd că vin
40 tătarii, s-au dat înapoi. Și luîndu-i tătarii în goană, céalaltă tabără, nu
să se apuce de război, la ce loc era, ci acea spaimă le-au căzut asupra,
că care încăiro au putut, au plecat fuga și au lăsat toată tabăra pustie.
Ci Costandin vodă văzînd spaimă ca acéia, ș-au strîns lefecii ce avea

și au trecut peste munți în Ardeal.

Ficleșugul munténilor au fost, că n-au vrut să se pue împotriva Împărăției, au ce urgiia lui Dumnezeu au fost la acea spaimă? Că numai 7 tătari spun că au fost aceia ce i-au gonit și au răzbit pînă la tabără, cît s-au mirat și sultanul. Deci după această izbîndă au așezat sultanul iară pre Ghica vodă, carele era fugar la pașa de Dîrstor.

Costandin vodă, după ce au fugit din Țara Muntenească n-au mers la Racoț<i>, ci ca la 800 de oameni tot lefecii aleși s-au suit cu munții alătura, în sus. Și aproape de Maramoreș, pre la Bistrița, au luat poteca preste munți, pre la Dorna și au eșit pre la Cimpulungul țării noastre. Și trecînd mai pe din sus de Suceava, au lovit pre la Hotin ș-au trecut Nistrul la cazaci pre la Movileu, ispitîndu-se și despre acea parte./

f. 78^v

Ștefăniță vodă aicea ca un om tînăr, nevînd ca să vie soru-sa, doamna Roxanda, pre scrisorile tătine-său și ale lui de la Rașcov în țară, care tîrg i l-au fost dat Hmil hatmanul, după moartea fiu-său lui Timuș, au trimis oaste asupra Rașcovului să-l bată și să o ia cu deasila. Ci n-au putut face nimica ai noștri Rașcovului. Numai ci au făcut zarvă cu cazacii; cînd și cînd aștepta prilej ca acela cazacii să lovască aicea în țară. Și întimplîndu-se și Costandin vodă de au nemerit la dînșii, îndată au făgăduit oaste.

În Țara Muntenească, după fuga acéia ce făcuse Ghica vodă de Costandin vodă, veziriul scîrbindu-se pre dînsul, nu preste multă vrême au trimis pre pașa de Dîrstor de l-au luat din scaon și au dat domniia fiu-său, lui Grigorie vodă.

CÎND AU VENIT COSTANDIN VODĂ CU OASTE CAZĂCEASCĂ ASUPRA LUI ȘTEFĂNIȚĂ VODĂ.

f. 79

Și așa, tot la anul cel dinfii al domniei lui Ștefăniță vodă, toamna, au venit Costandin vodă cu oaste căzăcească și asupra lui Ștefăniță vodă, ispitindu-se în divuri, în chipuri, să încape la domnie, nu fără ajutoriul și îndemnarea lui Racoț<i>. Că și Racoț<i> încă era neașezat. Că în Ardeal o cetate/ anume Oradia, întru caré era așezaț<i> oamenii lui Racoț<i>, o bătea Ali pașa de Buda, caré au și luat-o. Eșînd o fămée din cetate și arătînd turcilor de unde veniia apa de încungiura cetatea, turcii, abătînd acea apă de la cetate în laturi, au luat-o; vestită cetate între cetățile Ardealului.

Înțelegînd Ștefăniță vodă că tréce Costandin vodă Nistrul la Soroca, au eșit cu oastea sa la Coicéni și au pus tabăra acolo. Însă oaste era prea puțină, că țara într-aceia foamete era într-acei an, cît mînca oamenii paporă uscată, în loc de pîne, măcinîndu-o uscată. Și de pe acea foamete porecliia și pre Ștefăniță vodă de-i zicea Paporă vodă. Ci vremile și voia lui Dumnezeu nu sînt în voia domnilor.

Iară și pre cîtă oaste era, o trimisése toată inainte, în frunte, la

14 ad. marginal Ștefan, 1660 A // 26-27 lipsesc M // 40 ad. marginal Ștefan, 7168 A // 39 ad. marginal De o foamete mare A //

f. 79^v

Răut, cu Catargiul și cu Grigorie paharnicul și cu Mihalcea Hincul serdariul și călărașii de țară și toți mazilii cei mai sprinteni, aproape de 2.000 de oameni. Și acea oaste foarte prost să purta, din orînduiala sărdarilor ce era fără creeri. Că i-au lovit Chiașca cazacul noaptea, numai cu 300 de oameni și au răsipit toată oastea acéia cu mare ocară; oaste numai din sunet răsipită, / nici gonind-o cineva. Iar tot mai strîngîndu-se la un loc, pre jumătate de cit era întîi, au stătut de straje pînă au sosit și Costandin vodă cu tabăra la dînșii. Carele daca au luat veste din limbi că iaste Ștefăniță vodă la Coicéni, au plecat în jos, trăgînd oastea la Prut la Zagarancea. Și să nu fie dat această veste un căpitan leah, anume Voicehovschii, că Costandin vodă iaste cu oaste mai jos de strejarii noștri, atunce l-am fi știut cînd ar fi trecut Prutul.

Deci au purces și Ștefăniță vodă în jos, pre la Posadnici și trecînd tîrgul pre de<a>supra Mănăstirii lui Aron vodă, au trecut pre Bahluiu la Tomești. Și acolo au stătut cu oastea. Iar Costandin vodă într-aceea noapte au mas la Prut, în céia parte.

f. 80

A dooa zi Costandin vodă s-au apucat cu cazacii de trecătoare, iar Ștefan vodă au luat Prutul în jos, în preajma Buceacului. Și îndată au trimis la el agasi de Buceac, fiind la Ștefan vodă și balgi bașa al hanului cu vreo 100 de tătără, din care tătari și dintr-ai noștri au ales Ștefan vodă de au mers supt tabăra căzăcească, fiind Prutul trecut, de au prins din oastea lui Costandin vodă limbă. / Au spus limba că sînt cu Costandin vodă 5.000 de cazaci, din toate polcurile aleși și o mie de lefecii ai lui și cum că merge Costandin vodă drept la Iași. Acélia înțelegînd Ștefăniță vodă cu sfatul lui balgi bașa, au luat cu tot danadinsul pe Prut în jos și s-au întîmpinat cu el agasi de Buceac la codrul Chiaghiaciului. Trimisése Costandin vodă în urma lui Ștefan vodă 500 de oameni cu Durac, cărora și Ștefan vodă trimițînd pre Hăbășescul să cerce înainte și pre Voicehovschii căpitanul de la Obiléni numai cu 100 de oameni, s-au supus oamenii lui Costandin vodă și cei ce să arătase s-au făcut a fugi; pre carii gonindu-i ai noștri, au eșit toată straja lor. Deci numai ci au căutat cestora ai noștri fuga. Fiind și puținei tătari, între carii era și un comis al sultanului, ce venise pentru poclonul lui Ștefăniță vodă, au perit acel om al sultanului acolo și cu alți doi tătari cu dînsul, năvălînd preste Jijia dupe cei ce să arătase întîi. Apoi la trecutul Jijiei înapoi, li s-au înoroit caii. Îl apucase alt tătăr pre comisul acela, puindu-l după sine pre cal. Ci apoi s-au pus capul el și comisul acela.

f. 80^v

Daca s-au întîmpinat Ștefan vodă cu Șah Bulat aga, el agasi de Buceac ca 2.000 de oameni cu dînsul și/ cu Ștefan vodă 1.000 de oameni, au purces drept asupra lui Costandin vodă la Iași. Iar Costandin vodă adunase la sine pre vlădici și cîț<i>va boiari suséni. El agasi îndată au ales o samă de tătari sprinteni și l-au trimis să lovască Iașii fără veste. Și așa degrab au lovit, cît au luat orașul în lung, de au apucat mulți oameni din tîrg la robie. Costandin vodă, văzînd că-i vin

tătarii asupra, au eșit cu tabăra și au stătut de laturea târgului, pîrîul Căcainei, mai jos de Ștefan vodă. Iar Ștefăniță vodă, cu agasi, au coprins Tătărașii. Mergea ai noștri o samă mai bi departe asupra taberii, decît tătarii; și siiménii îi bătea din pușc după case.

5 Într-acea zi au eșit o samă de capete căzăcești la el agasi la vorc și cerea de la dinșii să dea pre Costandin vodă și ei să margă slob. Pre un păr au stătut atunce viața lui Costandin vodă. Că solii pozvol ales Stamaitenco, carele era mai mare pre cazaci. Numai caz 10 singuri, din sine, pen făgăduința lui Costandin vodă că pe tot omu da, la Movilău, cite t<a>l<eri> 20, dînd o sumă de bani la sotnic mai mult lui Chiașco stolnicul, au strigat cazacii pînă la unul chiu „Nehai/ slava nașa ne ghibneț“ <=Să nu piară cinstea noastră>, vor și acest lucru nu vor face. Spun să fie luat bani de la Costandin vod el agasi.

15 A dooa zi pre la namiaz au purces din loc cu tabără legată și suitul malului, pre de laturea Tătărașilor, să fie fost o tocmali nevoința lui el agasi era să se rumpe de ai noștri de la acel loc. A năvală au făcut ai noștri pre deal spre Aron vodă și înfrînsese pedestreimea căzăcească pîna la cară, picînd acolo și cazacii. Iar și ai noștri s-au aflat cîț<i>va cai răniți și morți.

20 Și așa scăpînd Costandin vodă și într-acea dată de supt cump mare a vieții, n-au mai cercat a face zarve de atunce, ci s-au așeza Țara Leșască. Mers-au Ștefăniță vodă cu el agasi în urma cazacii pînă peste Prut, iar petrecătorilor, nu oșténilor și gonașilor sămînă. Și s-au întors el agasi la Buceac, iară Ștefăniță vodă în Iași. Costar vodă au trecut cu cazacii Nistrul la Movileu și acolo mare nevoe avut de cazaci pentru lefi.

30 Bine nu s-au mîntuit Ștefăniță vodă de el agasi de Buceac, au s și Mustafa pașa de Silistra, descălecînd drept la curtea domnescă. Și strîns pre toț<i> boiarii la sine întrebîndu-i de acéle oști căzăcești c de au venit/ asupra țării împăratului. Făcînd pre boiari haini, au pre toți boiarii cîț<i> au fost de i-au închis, țîind de rău și pre Ștefă vodă și făcîndu-l om de nimica. Au șezut aicea trei zile cu n cheltuială și sile de oșténii lui în oraș. Și la purces au ales din toț boiarii pre Toma vornicul și pre Șeptelici hatmanul și pre Prăje: vornicul de pază. Și pînă nu i-au dat <60 pungi> de bani nu slobozit de la marginea țării.

81 35 40 Ștefăniță vodă de toate faptele pașei dînd știre la vezi Chiuprului, că atunce eșise și Vasilie vodă din Ediculé slobod, în au răpezit la pașa de l-au dus la Țarigrad și cu puțin de n-au perit : pașă; iar chehaioa lui au plătit faptele acélia cu capul.

DE PRESTĂVIREA LUI VASILIE VODĂ.

f. 82
Într-acest an <1661> ș-au sfișit zilele vieții sale și Vasilie vodă, domn vestit între domnii țării și cu fericită domnie. Iar lui Ștefăniță vodă despre primăvară i-au venit poruncă ca să trimită oaste în Țara Ungurească, și la munténi iar așa, asupra lui Racoț<i>. Și au trimis Ștefan vodă pre Voicéhovschii, căpitanul de lefecii, cu o mie de oameni și pre Mihalcea Hîncul serdariul. Serascheriu era de la Împărăție asupra lui Racoț<i> Seidi pașa/, pre carele nu-l pot uita turcii pînă astăzi. Că acel om de războinic, era și tare, cît, precum
10 spunea și ai noștri de dînsul, cu hatmanii cei vestiț<i> în lume poate să se pue firea lui. Cu acela împreunîndu-se și oastea muntenescă și a noastră au purces asupra lui Racoț<i>. Și la Clujvar le-au eșit Racoț<i> înainte cu oștile sale.

15 Pașa mai mult decît 6.000 de oameni n-avea, fără oastea acestor doao țări. Însă cum spun, neînfrînt om la războae. Iar Racoț<i> avea 8.000 de oameni, de multă scumpéte ce avea acel om. Că de ar fi avut oaste mai multă, cum era oastea turcească puțină atuncea asupra lui, la dînsul ar fi fost dată acea izbîndă. Și cum au fost acel război, n-am vrut să-l trecem cu pomenirea.

20 Tocmise Racoț<i> toată pedestrima sa și tunurile den a dreapta, împotriva moldovénilor și a munténilor, știind că acéste neamuri împotriva focului nu stau. Iar el însuși, cu toată călărimea (că avea aleasă călărime) au stătut împotriva oștilor turcești. Iară Seidi pașa tocmise 2.000 de munténi și 1.000 de moldovéni din stînga sa. Iară
25 călărimea turcească, o samă în frunte înaintea sa, iar o samă de călăreț<i> și de odată cu pedestrima cîtă avea/ și cu tunurile au stătut pe după călărimea cei dintîi. Și deaca au tocmit oastea așa, au chemat pre toate căpeteniile, și ale noastre și muntenești, și le-au dat poruncă așa: „Cîinilor, iată că eu voi pleca drept asupra ghiaurului și nu cu altă armă, numai cu sabiia. Din voi carele să va apuca ori de arc, ori de altă armă, aceluia capul îi voi tăia; și întîi voao, căpeteniilor. Deci cum
30 voi purcede și voi începe războiul, voi să treceț<i> peste pedestrime și să loviț<i> oastea nepriiatenului din dos. Dacă îi voi înfrînge, că știu ei că-i voi înfrînge, nici unul din voi să nu cumva să se apuce de jac, sau să descalece cineva la vreo bo<a>rfă, sau să alérge după cai slobozi să-i prinză, ci să goniți strînși pre nepriatenul, că de goană voi sînteț<i> mai buni decît oastea mea ceastălaltă. Și această învățatură să țineț<i> cum vă dau poruncă. Iar că nu voi bate pre nepriatenul, nimeni din voi să nu gîndească, că eu știu că voi bate“.

40 Și după această poruncă, cum au sosit capetele oștilor noastre la bulucurile sale, au și purces pașa cu oastea, întîi așa tocmită cum s-au zis, și ai noștri alătura. Dacă s-au apropiat turcii de oastea lui Racoț<i>, au sărit Racoț<i> cu toată oastea odată, singur în frunte, cu aleși căpitani ce avea, și îndată au înfrînt toată călărimea turcească cîtă

1 lipsește M // 9 ad. marginal Lucruri streine A // 17 ad. marginal Lucruri streine A // 25 ad. marginal Lucruri streine A //

- f. 83 era în frunte. Și așa au îmbulzit-o,/ cît începuse a da preste pașa, carele venia cu temeiul pre urmă. Ci au stătut însuși pașa cu sabia zmultă, oprind oastea care o înfrînsese din frunte ungurii și pășind singur cu sine și cu bulucul său înainte, s-au amestecat oștile turcești
- 5 în sabii cu ungurii. Ci turcii, pre carii îi îmbulziia singur cu chipul său pașa, au lovit și aripa cea de munténi și de moldovéni asupra pedestreimei lui Racoț<i>, fiind din dosul lui Racoț<i>, că trecuse Racoț<i> înainte și rămăsese și munténii și moldovénii can înapoia lui. Au slobozit focul némții lui Racoț<i> și tunurile într-ai noștri, carii,
- 10 nesuferind focul, s-au dat în loc înapoi, ca-n chip de fugă. Acolo mare greșală au făcut Racoț<i> de n-au pus lîngă pedestrime și cîț<i>-va călăreți, să fie încălecat pre munténi și pre moldovéni, atunce cînd i-au înfrînt focul; nu s-ar fi mai îndreptat în véci ai noștri. Ci daca au văzut ai noștri că altă grijă n-au, fără numai focul, cum s-au deșertat focul,
- 15 cum s-au întors o samă de căpetenii, mai ales Voicehovschii căpitanul și Cantemir, ce au fost pre atunce ceauș la munténi, care apoi au fost și serdar aicea în țară și alții, și îndată după dînșii toată oastea. Și pînă a umplea némții sinétele, fiind deșertate, au intrat ceștealaltii cu sabiile zmulte în pedestrime. Și îndată s-au amestecat toată pedestrimea și s-au pornit în răsipă, rămîind și tunurile și armele pedestreime în deșert. Și așa văzînd ungurii perirea pedestreime sale și/ amu în dosul său, au început a slăbi. Și mai vîrtos, luptînd Racoț<i> singur în război, l-au rănît un turc drept în cap, cu rană foarte rea, din care rană i s-au prilejit și moarte.
- f. 83^v Văzînd ungurii pre Racoț<i>, domnul lor, așa cu grea rană, l-au și apucat capetele între sine și s-au abătut în laturi, cum au purces toată oastea ungurească în răsipă. Goana așa grea n-au fost că turcii, după obiceaiul său, nu i-au gonit. Ai noștri încă, fiind aproape de păduri, nu s-au lățit cu goana. Și așa au fost sfîrșitul lui Racoț<i>, domn în mare
- 30 fericire născut, între cei fericiți cniazi mare fericit. Dară la ce nu aduce nesățioasa firea oamenească, la măriri? După această izbîndă a lui Racoț<i>, Seidi pașa au așezat tot Ardealul în partea Împărăției și toate oștile le-au slobozit pre la locurile lor.
- Într-acel an aici în țară Ștefăniță vodă au domnit cu pace preste
- 35 toată vara. Iară bine n-au sosit oastea ce au trimis-o la Ardeal, au și venit altă poruncă de la Împărăție: să porcează însuși Ștefăniță vodă la Nistru, să fie de ajutoriu acolo pașii de Silistra și hanului la lucrul unor cetăți ce le-au făcut Împărăția/din pajiște pentru apărarea cazacilor, să nu poată umbla pre mare. Numai ci i-au căutat a purcede Ștefăniță
- f. 84 vodă. Și mergînd pre cale, fiind aproape de Tighina, pre Bîc, la un sat anume Luțénii, au căzut în boală foarte grea, lungoare, care boală au priceput îndată doftorul că trebuie să-i ia sînge. Ci n-au ascultat. Și adăogîndu-se boala, fiind și toamnă, l-au cuprins fierbințeala, cît pînă
- 40 la Tighina i s-au schimbat firea, fiind boala ca în chipul ciumei, că

16 ad. marginal Acest Cantemir serdariul pentru slujbele sale au stătut și domn aicea în țară, în anii 7193, 1685 A // 34 ad. marginal Ștefăniță, 1660 A // 35 trimisă A // 42 ad. marginal. Pentru moartea lui Ștefăniță vodă, 7169 A //

i-au eșit și bolfa la o mână. Însă nu era ciurma, ci dreaptă lungoare, cărui boale îi zic doftorii maligna. Și cât au trecut Nistrul la Tighina, a treia zi au și murit.

5 De acea boală, tot acolo, au murit și Dumitrașco Drăguțescul de la Suceava, om cunoscut și ales la toată curtea.

Hirea aceștii domnii a judeca nu putem, că încă nu era copt în vîrsta sa. Multe să cunoștea înur-însul din firea tălune-său, iar la minie răpitoriu.

f. 84^v 10 Turcii, agalarii din Tighina, cum au auzit de moartea lui Ștefan vodă, încă nefiindu-i sufletul eșit, s-au înglotit și au venit să ia ce vor găsi domnesc, tot, pre sama Împărăției. Puțin lucru au lipsit de nu s-au făcut mare zarvă între noi și între turci. Că intrase ca în chip de jaf/in tabără o samă de dînșii. Ci dacă au stătut cu boiarii la socoteală nu le-au oprit boiarii ci le-au răspuns: „Luați, ci apoi să nu dați samă de mai mult.“ Și luundu-și seama agii<i>, s-au lăsat.

15 Boiarii, după moartea lui Ștefăniță vodă, îndată au ales pre Chirița Dracon Ruset, carele apoi au căzut și domnu și cu dînsul și pre Alexandru Costin postelnicul, de i-au trimis la Împărăție, dînd știre de moartea lui Ștefăniță vodă și să arate mare rugămîntea țării pentru domn de țară și să pomenească îndată de Dabija vornicul. Alții trăgea cu alte chipuri, pre carii să-i treacă condeiuul nostru, pentru urită pomenirea lor.

20 25 Iară oasele lui Ștefăniță vodă, rădicîndu-le boiarii cu sine au purces deodată pe Nistru în jos, pe de căia parte și trecînd la Bilacău Nistrul au venit în Iași și l-au astrucat în Mănăstirea tălune-său, care să pomenêște, Trisfetitelea. Și au domnit ani 2./

f. 85

VALAHIA.

30 Vl<ea>to 7169, 1661. DOMN 43. DOMNII 49. Cap 43. GRIGORE VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL GHICĂI VODĂ DINTÎI.

După ce au luat domniia, Grigorie vodă au purces cu steag de la Poartă spre Țara Rumânească și au venit la Caracal și acolo au eșit întru întimpinare doamna lui și cu toți boiarii, de s-au împreunat cu 35 domnu-său, Grigorie vodă și de i s-au închinat toț<i> boiarii. Și într-acea iarnă acolo, la Caracal, au ernat, căci curțile domnești din București le-au fost stricat turcii, pre tată-său, Ghica vodă, cum și la Tîrgoviște le-au surpat. Iar cînd au fost de spre primăvară, venit-au Grigorie vodă în București și s-au așezat în scaun la Mănăstirea lui 40 Mihai vodă. Și domnînd ca la doi ani, au venit poruncă de la sultan Mehmet împăratul, de au mers cu turcii la oaste în Țara Nemțască. Și au fost și Dabija vodă, domnul Moldovei, de au bătut cetatea Uivarul,

16 ad. marginal Ștefăniță, 7169 A // 26 lipsește Și au domnit ani 2 M // 27 ad. marginal Valahia A // 27-30 lipsesc C // 31 ad. marginal Grigorie sin Ghica vodă să pune domn A // 35 ad. marginal lernează la Caracal A // 38 Vine la București A // 40 ad. marginal Merge la oaste în Țara Nemțască cu domnul Moldovei A //

zile 13 și o au dobândit. Și de acolo, învîrtejindu-se, au venit cineș la scaonul său.

f. 85^v 5 După al treilea an al domniei lui, fiind cursul anilor 7171<=1663>, în luna lui mai, iar au mers Grigorie vodă cu/munténii și Dabija vodă cu moldovenii și cu turcii iar în Țara Nemțască, la cetatea Uivarul. De acolo au orînduit pre amîndoi domnii și cu Husein pașa serascheriul, cu alți paș<i> și cu o samă de tătari, ca să bată cetatea Leva. Iar veziriul Chipruliul au mers cu alte <oști> turcești, la altă cetate, anume Zrinov. Deci Grigore vodă și Dabija vodă și cu 10 turcii, bătînd cetatea Leva vreo 15 zile, au venit vête cum că vine oaste nemțască ca vreo 5000, pedestrime, cu ghegeneral anume Zuza întru ajutor cetății. Iar turcii îndată au lăsat cetatea și cu toate oștile sale au pornit întru întimpinarea némților, dîndu-le război foarte tare. Și cu putéria lui Dumnezeu au biruit creștinii, iară turcii au dat dosul a 15 fugiré. Așjiderea și munténii și moldovenii și tătarii, lăsînd toate céle ce au avut și foarte sprinteni călări au scăpat. Atunce la fuga Dabijeii vodă, fiind bătrîn și neputincios, au fost dat într-un glod și mare cumpănă au avut de gonași. Ci s-au întîmplat Grigorie vodă de l-au apărat și au scăpat de némți. Și de aciia au fugit cu toate oștile pînă la 20 cetatea Buda. Ci și acolo au dat o spaimă mare în oștile turcești, cum că vin némții după dînșii. Ci de grabă și de frică nu să știa unul cu altul ce să vor face. Că mulți dintre dînșii, unii încăleca pre cai împiedecați și da peste pod să treacă la Buda. Care văzînd turcii cei din cetate, au tăiat podul despre dînșii și îmbulzindu-i cei din dărăt, 25 mulțimea de turci s-au înecat în Dunăre, negonindu-i nimenea de pre urmă. Iar și pre veziriul Chipriliul l-au bătut némții ca mai rău la cetatea Zrinov, unde au fost și el cu oștile. Și Grigorie vodă, temîndu-se să se mai împreune cu veziriul, au fugit în Țara Nemțască, domnind ani 4./

f. 86 30

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7170, 1662. DOMNU 49. DOMNII 55. Cap 49.
EVSTRATIE DABIJA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME,
CARELE AU FOST BOIAR DE ȚARĂ, VORNIC MARE.

35 După moartea lui Ștefan vodă, feciorul lui Vasilie vodă, sosind boiarii la Țarigrad, Chiriță Dracon Ruset și Alexandru Costin postélnicul, cu vête de moartea lui Ștefan vodă, trimiși cu mare rugămintea țării pentru domn de țară să le dea Împărăția, la care îndată au pomenit de Dabija vornicul. Ci aflînd pre acea vréme pe Chipriliul cel bătrîn cu vezeriia, foarte slab de boală și aproape de

1 Au luat cetatea Uivar A // 3 ad. marginal Grigorie, unul, 7171 A // 4 ad. marginal Iar merge la războiu în Țara Nemțască A // 6 ad. marginal Au mersu la cetatea Leva A // 7 ad. marginal Lucruri steine A // 12 ad. marginal la iul<ie> 9 A // 14 ad. marginal au bătut pre turci A // 16 după avut ad. marginal ca la 3000-4<000> cară luară némții A // 17 ad. marginal Întîmplarea Dabijii vodă A // 20 ad. marginal Spaima de la Buda A // 30 ad. marginal Moldavia A // 30-33 lipsesc D //

moarte, chemînd bătrînul Chipruliul pre fiu-său Ahmet paşa, carele pre urma tătîne-său au stătut vezir, i-au zis să facă nevoia țării domn. Și așa, purcegînd toată boerimea țării la Poartă, au lăsat aicea în Iași caimacam mai ales pre Thoma Cantacuzino, vornicul.

f. 86^v 5 După ce au sosit boiarii la Poartă au și pomenit înaintea vezirului Ahmet paşa veziriul de Dabija vornicul, priimindu-l toată țara domn. Și veziriul știind și cuvîntul tătîne-său, Chipruliului/ și văzînd și voia țării au dat domnia Dabijeii vornicul, îmbrăcîndu-l cu caftan după obicei. Carele, nefăcînd zăbavă, au purces de la Poartă cu domniia spre scaunul său.

10 Iară la al doilea an al Dabijeii vodă i-au venit poruncă să margă cu oștile țării la Uivar, la care au orînduit Împărăția pre Sară Husein paşa, sărascheriu pre toate oștile turcești. Această poruncă au mers și lui Grigorie vodă, domnul muntenesc.

15 Purces-au de aicea Dabija vodă și Grigorie vodă din Țara Muntenescă, împreunîndu-se cu paşa serascheriu și cu oștile turcești la Rava. Și așa au purces asupra Uivarului, în care era puțină oaste nemțască, caré, luptîndu-se șapte săptămîni, de la o vreme s-au închinat cu tocmală, de au eșit oastea nemțască ce au fost în cetate, cu petrecători pînă aproape de Pojun. Iar după ce s-au deșertat cetatea Uivarului de nēmți au șezut cîteva zile paşa și cu domniia amîndoi de au tocmît cetatea, așezîndu-o cu oaste împărătească. Și după aceia Dabija vodă s-au întors la scaunul său, neavînd peste iarnă nici o supărare despre Împărăție.

f. 87 25 Iară la anul, dezvărîndu-se, de iznoavă i-au venit poruncă de la Împărăție de au mers la cetate la Leva, fiind/și Ahmet paşa Chipruliul, veziriul, purces spre Bosna. Iar la Leva au orînduit serascheriu pre Sară Husein paşa, împreună și pre domniia amîndoi și pre Tapangeală, Ahmet aga el agasi cu tătarii. Și așa, bătînd cîteva zile la Leva, iată și 30 oaste nemțască au pogorît împotriva oștilor orînduite la Leva, pe care ghegeneral au fost Zuza, om vestit de războae pe acea vreme la Împărăția Neamțului.

Eșit-au turcii întru întimpinarea oștilor nemțești, cu tătarii și oștile țărîlor amînduror, la care război mare vitejie au arătat Grigorie vodă, 35 luund cu sine toată boerimea Țării Muntenesci, vrînd să arate și mai multă slujbă cătră Împărăție. Picat-au mulți boiari la acea năvală, fără socoteală a lui Grigore vodă, anume Costandin Vărzariul, vel comis, Ivașco serdariul, Pavel Bucium comisul și alții mulți. Nici iaste șagă a 41 năvăli la focul nemțesc, oastea ce iaste deprinsă mai la larg și la arme mai ușoară.

Ci puțin au stătut războiul acela și biruind nēmții, au plecat oastea turcească în răsipă, cu care și ai noștri cu amîndoi domniia. Fost-au la

5 ad. marginal Ahmet paşa A // 10 după său ad. Și aceasta s-au tîmplat în anul 7170; la luna lui dechemvrie au sosit în București D // 11 ad. marginal Dabija, 1662 A // 26 ad. marginal Ahmet A // 27 ad. marginal Lucruri streine A // 36 ad. marginal Mulți boiari au picat la război A //

f. 87^v acea oaste turci cu tătari ca la șase mii și oaste de țară și muntenească la amîndoi domnii/9 mii; de toți ca la 15000. Iar Zuza ghenearal cu oaste nemțescă, precum am înțeles din oamenii ce s-au întimplat cu Dabija vodă la oaste, puțin de vor fi trecut de șapte mii.

5 Și așa amîndoi domnii, neașteptînd să se împreune cu veziriul, s-au întors fieștecarele la țara sa. După acéia, înțelegînd veziriul, au și repezit de i-au chemat la sine să vie fără zăbavă. Deci Dabija vodă, văzînd porunca, îndată s-au întors de au mers la veziriul la Beligrad, sfătuit și de doamna sa Dafina. Iar Grigorie vodă, domnul muntenesc, 10 nevrînd mai mult adunarea cu veziriul, poate fi că socotise să nu arunce asupra lor pierzarea acei oști împărătești, după prepuitoarea și neodihnită firea turcească și el să-ș-<i> tocască lucrul său despre Împărăție, luundu-ș-<i> pre doamna sa cu tot ce-au avut, au lovit prin Moldova, pre la Suceava și au trecut în Țara Leșască, de unde au tras 15 la Beciu, la împăratul nemțesc.

Iar pre Dadija vodă, îmbrăcîndu-l veziriul cu caftan și pe 12 boiari ai lui, fără zăbavă s-au întors domnu la scaunul său din Iași. Și această norocire a Dabijeii vodă au fost fuga lui Grigorie vodă. Iar în Țara 20 f. 88 Muntenească în locul lui Grigorie vodă au pus domnu pe Radul Leon vodă./Au fost ispitit și Dabija vodă să nu meargă la adunare cu veziriul, ci să urmăze calea lui Grigorie vodă. Ci sfaturile céle întregi aduc norocire domnilor, precum și aicea să véde cu sfaturile boiariilor de țară, trăînd pre acea vréme și Thoma Cantacuzino vornicul (căci Iordache Cantacuzino spătariul ș-au fost dat datorii cea obștească a 25 firii) de s-au întors Dabija vodă iar în scaun cu domniia țării. Și așa, domnind Dabija vodă cu norocire au isprăvit și Mănăstirea Bîrnova, caré au fost din temeile zidită de Barnovschii vodă. Făcut-au Dabija vodă și bănărie de bani de aramă, la Suceava.

În zilele acestui domnu s-au scornit și pogonăritul de vii, însă 30 numai în doao rînduri s-au luat pogonărit, iar pe urmă cu mare blestem s-au legat și au lăsat să nu mai fie pogonărit. Acest Dabija vodă au fost om de țară, om bun, iară bețiv. De doao ori făcea divan în zi. Deci la divanul cel de dimineașă dvoriia toț-<i> la divan, iar la cel de la chindie umbra fustașii prin tîrg, chemînd oamenii la divan. La bețiia lui pre 35 .. 00^v mulți închidea, pre alții îi da la armași/să-i spînzure. Iată dacă să trezia, nimica nu mai știa, nici întrea. Ci îi luase firea și rînduiala toți, că deși orînduia ori pre cine la armași, ori la închisoare îi slobozia, că știa că a dooa zi nu era nimica.

Iară cînd au fost la cursul anilor 7174<=1665>, în luna lui 40 septemvrie ș-au plătit datorii sa și Dabija vodă. Și l-au îngropat cu cinste în Mănăstirea sa Bîrnova, domnind ani 4 p<o>1./

VI<ea>to 7173, 1665. DOMN 44. DOMNII 50. Cap 44. RADUL
VODĂ AL ZÉCELE, FIUL LUI LEON VODĂ, NEPOT LUI
ŞTEFAN TOMŞA VODĂ.

- 5 Puind pre Radul vodă domnu şi viind aicea în ţară cu toţ<i> boiarii
ce-i eşise înainte, boiari slujitori, după obiceiul şi cu pompă mare l-au
adus în scaun. Şi i s-au închinat lui toţ<i>, cei mari şi cei mici,
arătându-se cu blîndete şi cu milă cătră toţ<i>. Şi avînd pace, nefiind
oştile nici într-o parte, petrecea bine în primblări pre baltă, la vînători,
10 în oaspete pe <la> unii, alţii. Şi era toţ<i> véseli, că dedése Dumnezeu
pace şi bişug în toate bucatele. Şi nu avea altă grijă, fără cît veniia
vrémia haraciului să-l strîngă şi să-l dea la Împăraţie la vréme. Şi
această pace a ţării nu veniia dintr-alt ceva fără cît împăratul avea
treabă de bătea Critul. Şi fiind departe de noi nu aveam bîntuială, ci
15 pace, fiind Radul bun şi cu boiarii şi cu ţara.
- f. 89^v Într-aceată vréme în Ţara Moldovei, murind Dabija vodă, boiarii
ţării s-au dus cu toţii la Poartă, împreună cu/ Duca visternicul, pre
carele îl scotise să-l pue domnu. Şi au trimis mai nainte pre Stamatie
postelnicul cu dar, să prinză Porţile, ştiind şi turcete, să nu cumva să
20 umble alţii să dea bani să ia domniia şi să fie boiarilor ţării peste voe.
- Deci mergînd toată boerimea acolo şi rugîndu-se veziriului ca să le
dea domnu dintre dînşii, le-au dat veziriul voe să-ş<i> alegă care le
va fi voia lor. Şi fiind mai nainte socotit Duca visternicul, l-au dus
împodobit bine şi l-au îmbrăcat cu caftan, dîndu-i domniia. Décii, dînd
25 poclonul domniei, ş-au luat zioa bună şi s-au dus în ţara lor. Dară de
acel rînd puţin au domnit, numai o jumătate de an, ci l-au mazilit. Din
ce pricină, noi nu ştim. Şi au pus domnu pre Iliiaş vodă, feciorul lui
Alexandru vodă, carele fiind sărac beizade la Poartă şi dator, aşă spun,
cînd au venit de la Poartă, de-l chemasă să-l facă domnu şi neştiind el
30 de aceasta, părîndu-i-se că sînt niscareva datornici, s-au ascuns în
podul casii; şi pînă nu s-au dovedit bine că-l chiema să-l facă domnu la
Moldova, nu s-au pogorit din pod. Deci, făcîndu-l domnu şi mergînd
în ţară, multe milostenii făcea săracilor şi mult bine ţării. Aŭta au fost
de milostiv, cît sezînd la divan, ducea şi punga cu bani lîngă dînsul; şi
35 de să înŭmpla să tragă datornicii pre vreun sărac, de nu avea cu ce să
se plătească/ scotea bani de la el şi plătuia. Ca acest fel de om au fost
Iliiaş vodă.

Dară cei buni nu trăesc mult cu norocire. Din ce pricină, numai

1 ad. marginal Valahia A // 1-4 lipsesc P // 4 ad. marginal Să pune Radul vodă
domn şi să arată cu blîndete A // 10 ad. marginal Ospetele şi vînătorile domnului A // 11 ad.
marginal FUSE îndestulare la toate bucatele A // 13 ad. marginal Au fost bun cu boerii i cu ţara A
// 15 ad. marginal Dabija vodă, domn Moldovii, moare A // 22 alegă domn P // 23 ad. marginal
să pune Duca vodă domn Mold<ov><ei> A // 25 ad. marginal L-au mazilit peste pol an A // 27
ad. marginal Pune pe Iliiaş vodă domn A // 31 ad. marginal S-au ascuns în podul casei A // 34 ad.
marginal Milostenii şi bunătaşi făcea A //

Dumnezeu știe. Iară noi oamenii nu putem da nici o socoteală. Precum și pre acesta, iară curînd l-au mazilit și s-au dus la Țarigrad sărac iară, cum au fost, și în sărăcie au murit, rămîindu-i un făt și o fată, carii trăia din mila creștinilor. Și în locul lui iară Duca vodă s-au dus domn

5

de la Împărăție, umblîndu-i umbletele cu mare meșterșug cupariul cel bătrîn, Rusetul, de i-au scos domniia Ducăi vodă cu bani mulți și au făcut nevoe bietului Iliiaș vodă.

Într-acea vreme Radul vodă avînd un cocon, anume, Ștefan, și Duca vodă avînd o cocoană, anume Catrina, s-au ajuns în cuvinte și au logodit pre coconi. La care logodnă, aicea în țară, au fost mare veselie.

10

Au făcut multe ospête, multe jocuri, care să potrivii cu o nuntă domnească, nu logodnă. Strîns-au toată boerimea țării, cu toate jupînesele și au întins corturile în deal, despre Mihai vodă, în drumul Cotrocianilor. Acolo făcea ospête în toate zilele. Adus-au pehlivani de

15

cei ce joacă pe funie și de alte lucruri. Adusese și un pehlivan harap, hindiu, care făcea jocuri minunate și nevăzute pe locurile noastre. Iute om era și vîrtos. Lîngă altele, de nu le putem lungi, făcea acêste mai ciudate jocuri: 8 bivoli punea de rînd și să răpeziia iute și sărînd să da peste cap în văzduh/ peste ei și cădea în picioare de céia parte. Alta: un

f. 90^v

20

cal domnesc gras, mare, iș<i> lega chica de coadă-i și-l bătea comișeii cît putea, și nu putea să-l miște de loc. Alta: un copaci mare din pădure adusese, néted și înfipt; s-au suit pre dînsul ca o maimuță. Deci dupe multe jocuri ce au făcut sus în vîrf, s-au slobozit de acolo cu

25

capul în jos și au dat în picioare. Alta: un tulpan lung de mulți coț<i> îl ținea oamenii în mîini cît era și să răpeziia iute și mergea călcînd pe tuplan și nu să afunda. Alta: să punea de mulți oameni prinși cîte doi

30

oameni în mîini și făcea chip ca de o bute cu mîinile, și mai lung, și să răpeziia iute și întra cu capul prin gaura acéia și nu-l simțea oamenii și de céia parte cădea în picioare. Ca acéstia multe făcea, care nu le putem ținea minte. În scurt, mare veselie s-au făcut la această logodnă a coconului Radului vodă aicea, și noi; în Moldova nu știm ce va fi făcut Duca vodă.

Într-acéste vremi vâzînd turcii că domniia țării noastre să hainesc de

35

cătră Împărăție au poruncit de al treilea an să meargă domnul la Poartă, să sărute mîna împăratului, să-ș<i> înoiască domniia. Și acest obicei au multă vreme s-au ținut. Ci dară fiind poruncă la Radul vodă să meargă la al treilea an la Poartă, s-au rugat boiarilor țării să mai priimească/ să le fie domn. Și au priimit boiarii să fie așa și au purces

f. 91

40

cu toții împreună cu domnu-său la Odriiu. Și au trimis mai nainte pe Drăghiciu spătariul să gătească bani de poclonul domniei du pe la priiateni și să dea în știre că vine domnul cu toată boierimea și-l

2 ad. marginal Să mazili și mîrge sărac, cum au și venit A // 4 ad. marginal Iar Duca vodă vine domn A // 8 ad. marginal Pentru logodna coconului Radului vodă, 1665 A // 14 ad. marginal Pehlivani minunați ce au fost la logodnă A // 33 ad. marginal Inoirea domnilor de al treilea an A // 35 ad. marginal Radu vodă să roagă la boiari pentru domnie A // 39 ad. marginal Mîrge domnul cu boiari la Odriiu A //

priimesc cu toții iară să le fie domnu, lăudîndu-l că iaste bun cu țara și cu boiarii.

5 Și mergînd domnul acolo, n-au făcut zăbavă multă, ci i-au dat domnia. Și, dînd și poclonul domniei, s-au rugat să-l lase să meargă pe la Țarigrad, să-și<i> vază casa. Iară nu-i era pentru vederea casii, ci pentru mîndreția să se plimbe pen Țarigrad cu pompă domnească, să-l vază priiatenii. Și, slobozindu-l, s-au dus, pe la Țarigrad și de acolo au venit în țară.

10 Într-acea vreme fiind Drăghici spătariul la Țarigrad cu Radul vodă s-au războlit și au murit. Și l-au dus la Mănăstirea Comana de l-au îngropat. Zic unii că l-au otrăvit grecii; iar alții zic că au murit de ciurmă, precum au și fost, după cum în urmă s-au dovedit.

f. 91^v 15 Și viind Radul vodă în țară, precum s-au zis mai sus, iară au petrecut bine cu toți pînă la o vreme. Iară după acéia iar au început Cantacuzinii a amesteca lucrurile, precum au fost învățați, și a turbura pe unii din boiari, zicîndu-le că au auzit sfătuindu-se oamenii Radului vodă:/ Sofitianul cluceariul și cu Balasache paharnicul și cu alții, ca să-i omoară. Și-i îndemna ca să se scoale asupra Radului vodă și a oamenilor lui, să-i scoată afară din țară. Care aceasta nu o făcea de alt<a>, fără cît să fie ei totdeauna mai mari. Și boiarii, alunecîndu-se cu firea că vor fi acele ce zic Cantacuzinii, au scris pe la căpitani și pre la iuzbași, fiind Șerban Cantacuzino spătar mare, să se strîngă toț<i> la București. Și Radul vodă nimica de aceasta nu știa. Și strîngîndu-se 20 într-o zi, numai din curtea domnească, au făcut rădicare mare și au început a striga că va să-i omoare Radul vodă. Și au eșit boiarii și gloata și s-au strîns la Mitropolie la vlădica Theodosie, spuindu-i jalba cum au vrut să-i omoară grecii. Ci, trecînd vreme multă, veni și Radul vodă și multă pricină avu cu boiarii și să duse la curte. Iar boiarii să duseră de masără noaptea cu pază bună, de frica Radului vodă și s-au 25 gătit noaptea de cale. Și a dooa zi diisu de dimineață au purces la Enișeri, unde era Împărația, să pîrască pe Radul vodă și pe greci.

f. 92 35 Radul vodă încă au trimis pre Alexandru armașul și pe Dumitrașco portariul Caramanliul de olac să ajungă la caimacamul, să-i spue jalba și cum fără nici o vină s-au sculat boiarii asupra lui cu pîră/. Și fiindu-i caimacamul priiaten s-au și mîniat pre boiari și mergînd boiarii la dînsul i-au mustrat rău. Și de n-ar fi făcut boiarii un meșteșug supțire, n-ar fi putut să-l biruiască. Ci necrezînd turcii nici pe boiarii țării, nici pe Radul vodă, au trimis un agă la București să cêrce lucrul din ce le-au venit gilceava și precum va afla, să se întoarcă înapoi să spue.

3 ad marginal I s-au înnoit domnia A // 10 ad. marginal Moarte<a> lui Drăghici spat<arul> A // 13 ad. marginal Radul vodă au venit în țeară, 1688 A // 20 ad. marginal Mestecăturile Cantacozineștilor între boiari A // 24 ad. marginal Strigare<a> boiariilor, zicînd că va să-i omoare Radul vodă A // 25 ad. marginal S-au strîns boiarii la Mitropolie pentru aceasta A // 28 ad. marginal Prcinile Radului vodă ce au avut între boiari A / ad. marginal Să duseră boiarii să pîrască pe Radul vodă A // 29 ad. marginal Radul, 7174 A // 33 ad. marginal Trimite și Radul vodă pă boiari la caimacani A // 34 ad. marginal S-au mîniat caimacamul pă boiari<i> țării A // 38 ad. marginal Trimis-au agă să cêrce lucrul A //

Décii boiarii să îngrijară, temîndu-se că mergînd la Radul vodă îl va apuca cu vorbe, cu daruri și să va întoarce lucrul spre răul lor. Ci căuta om ca acela, care să aibă prieteșug cu aga, să-l apuce mai nainte ei cu daruri, să nu li să facă vreo peire. Și găsiră pre un Pavel, grec, carele de multe ori cerca la turci să ia domniia țării. Pre acesta aflîndu-l că iaste priiaten cu acel agă, s-au rugat lui să grăiască cu aga, mergînd acolo să nu să asculte cuvintele Radului vodă, ci să grăiască de bine pentru boiarii țării, și-i făgăduiră mulți bani. Iar lui Pavel îi făgăduiră să-l ceară pre el domn.

Acéstia auzind Pavel, cu toată putéria lui au împăcat pe aga turcul ce mergea în țară. Și acii pre loc între turcu mare ajutorință au făcut boiariilor, nădăjduind domniia. Deci boiarii trimiseră de olac la boiarii ce rămăsese în țară, dîndu-le știre pentru turcul ce vine, zicîndu-le să scoață țară multă înaintea turcului, să se jăluiască de Radul vodă și de greci. Și așa au făcut. Au scos de/ tot felii: mueri, fete, carii zicea că le-au rușinat copiii și că le-au făcut acel lucru grozav. Fetele zicea că ș-au bătut joc de iale, oamenii care zicea că i-au prădat, i-au căznit, și altele.

Décii întorcîndu-se turcul îndărăt și spuind celor mari jalbele ce făcea țara, au dat vina Radului vodă și l-au mazilit, iar boiarii s-au îndreptat și le-au dat voc să-șci aleagă domnu care vor vrea și să-l ducă să-l îmbrace cu caftan. Ci ei, dupe cale mergînd, socotise pe Antonie vodă de Popeștii de Praova. Ci-l gătiră și-l duseră de-l îmbrăcară cu caftan domnesc. Iar Pavel cel ce aștepta, după cum vorbise boiarii cu el, rămasă în deșert și-i déderă boiarii o tîflă.

Acéstia făcîndu-se au trimis turc de au rădicat pre Radul vodă și au prins pre doi boiari greci, cărora le zicea că sînt mai zorbale: pe Sofialăul și pe Balasache. Ci pe Sofialăul, jîndu-l închis spre ocnă cîtăva vrème, l-au spînzurat la ocnă. Iar pre Balasache l-au dat în mîinile unor dorobași de l-au trecut Dunărea și i-au dat drumul Țarigradului. Iar pre ceialalți greci mai mici, cum Pascale gramaticul și alții, atîta bătaie le da slujitorii, cît mă mir cum mai trăia. Mai ales pe Pascale; că l-am văzut cu ochii miei cînd îl scotea din cămară și-l ducea cu palme, care palme dedese și de multe nu mai avea număr./ Altul, care i-am uitat numele, de multă bătaie și palme gîndia că va să moară. Ci striga popa să-l cuminece.

Ca acéstia și mai multe de acéstea au pătimit grecii la sfîrșitul Radului vodă, din pricina și îndemnarea Cantacuzinilor.

Într-acéste vremi au luat și turcii Candia, cetatea cea mare a Critului, care pen multe vremi o au bătut și nu putea să o ia. Iar acum au luat și ia săvîrșit și au supus turcii tot ostrovul Critului, domnind Radul vodă ani 4./

1 ad. marginal Radul, 7174 A // 4 ad. marginal pe Pavel, grec A // 8 ad. marginal Făgăduiala lui Pavel grec, să-l fac<ă> domn A // 13 ad. marginal Înștiințarea boiariilor pentru venirea turcului A // 15 ad. marginal Eșiră muerile, fetele, să pîrască pe domnu A // 19 ad. marginal Mazîliia Radului vodă A // 25 ad. marginal Pavel, grec, rămas jos A // 26 ad. marginal Radul, 7174 A // 29 ad. marginal Au spînzurat pã Sofiliul la ocnă, pã Balasache surgun A // 32 ad. marginal Bătae grecilor A // 37 ad. marginal Paîma grecilor A // 41 lipsește domnind ... 4 P //

VI<ea>to 7174, 1666. DOMN 50. DOMNII 56. Cap/ 50 DUCA
 VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST DE
 NEAMUL SĂU ARBANAŞ ŞI DE COPIL MIC CRESCUT ÎN CASA
 LUI VASILIE VODĂ.

5

După moartea Dabijeii vodă, Duca, ginerele doamnei Dabijoaie,
 fiind visternic mare, s-au sfătuit boiarii cei mari ai Țării Moldovei și
 îndată au purces la Țarigrad de ș-au cerșut domnu de la Poartă după
 obiceiul lor, fiind supt stăpînirea Împărăției Turcești. Și de acolo
 după pohta lor, le-au dat domn sultan Mehmet împăratul pe Duca

10

visternicul, carele au venit în Iași la scaun la ghenarie <loc gol> zile.
 Acest Duca vodă au fost grec de la Rumeli și crescut în casa lui
 Vasilie vodă, aicea în Țara Moldovei. Apoi, pe urma lui Vasilie vodă,
 rămîind el în țară pînă ce s-au făcut boiariu mare, precum s-au zis mai
 sus, deci mai pre urmă s-au și domnit. Ci n-au avut noroc să
 domnească mult și s-au mazilit. Și pricina la această sminteală au fost
 așa: Despre veziriul Ahmet pașa, feciorul Chiprului celui bătrîn,
 carele au întemeiat mai cu deadinsul Împărăția Turcească, / căzînd și el
 pre urma tătîne-său vezir Azem și daca au făcut pre Duca vodă domn
 Moldovei, cît s-au așezat cu domniia în scaon, au și scris veziriul o
 carte la Duca vodă, poruncindu-i ca să scrie Duca vodă despre sine cu
 iscudire la Mehmet Cheri sultan, hanul de Crîm, carele atunce umbra să
 se hainească de cătră Împărăția Turcească.

f. 94

20

Duca vodă scriind pe porunca veziriului, scriind la hanul așa: că de
 are gînd să se rădice asupra Împărăției, el încă va fi una cu dînsul. Și
 așa, trimițînd Duca vodă cărțile sale la Crîm, s-au tîmplat de le-au
 prins pre cale un Cara Mustafa pașa, ce era la Silistra, carele mai pre
 urmă, tîrziu, au stătut și vezir. Și pașa, neștiind că au fost porunca
 veziriului la Duca vodă, i-au părut că sînt cărțile viclene întru adevăr,
 care îndată le-au trimis la împăratul. Așijderea și împăratul, neștiind că
 iaste socoteala cu sfatul veziriului său, ca să cêrce de acel lucru la
 Crîm și să iscodească, și veziriul, iarăși, nefiind pe acea vreme lîngă
 Împărăție, că atunce bătea cetatea cea vestită a frîncilor, Critul,
 adec<ă> Candia, pre care apoi o au și luat-o acel vezir, feciorul
 Chiprului. Și așa, văzînd împăratul cărțile Ducăii vodă, într-acei
 ceas s-au mîniat și îndată au și zis să se mazilească Duca vodă, domnul
 Moldovei. Și l-au și mazilit, dînd domnia lui Iliiaș Alexandru vodă. Și
 au domnit Duca vodă an p<o>1./

35

2-5 lipsesc D // 5 după vodă ad. fiind cursul anilor 7174, iară de la Hristos
 1666 septembrie 11 D // 6 Dafinii doamnei Dabijoaie D // 7 după mare ad. într-aceia vreme
 deacă au murit Dabijea vodă, rămîind țara fără domn D // 13 ad. marginal Duca, 1666 A // 16
 după mult ad. la această domnie, fără numai 5 luni au domnit D // 25 ad. marginal Duca, 7174 A //
 38 lipsește și ... p<o> : D //

Vlcea>to 7174 p<o>1, 1666 p<o>1. DOMN 51. DOMNII 57. Cap 51.
ILIIAȘ VODĂ, FIUL LUI ALEXANDRU VODĂ, AL TREILEA
NUMIT CU ACEST NUME.

5 După ce au mazilit sultan Mehmet împăratul pe Duca vodă, tot
într-acest an au și răpezit fără-vește de la Odriiu la Țarigrad de au
adus pre Iliiaș Alexandru vodă la Poartă, carele era crescut între grecii
Țarigradului și cunoscut Porții după maziliia tătine-său, lui Alexandru
10 vodă. Și îndată ce au sosit la Odriiu i-au și dat steag de domnia Țării
Moldovei, în locul Ducăi vodă, la mai 2 dni. Și au venit la scaun în
Iași la iulie 20 de zile. Iar pe Duca vodă l-au dus cu toată casa lui la
Țarigrad și au așteptat acolo pînă cînd au luat veziriul Critul. Și
isprăvind trebile Împărăției dintr-acolo bine au venit la Enișeriu despre
15 Rumeli, unde era dus și împăratul, în preajma Critului, pre carele l-au
bătut turcii 25 de ani și atuncea l-au luat.

f. 95

Deci venind veziriul lîngă împăratul, atuncea au înțeles din veziriul
său toată dreptatea Ducăi vodă și cum au fost lucrul cu/ porunca lui să
scrie la hanul de Crîm. Și tocmind lucrul Ducăi vodă i-au dat de
20 iznoavă domnia Moldovei, mazilind pre Iliiaș vodă, carele s-au dus la
Țarigrad și acolo au murit. Iar alții zic cum moartea lui n-au fost
curată, ci să-l fie otrăvit doftorii, cu învățatura Ducăi vodă.

Acest Iliiaș vodă era în domnia lui om bun și prea milostiv, cît nu
iaste lesne a scrie milostivirea lui; ca și el și doamna lui. Că să pîrîia
doi oameni la divan și rămîind la giudeț unul pre altul, daca-i
25 răspundea vodă celui rămas, zicîndu-i: „Pas de plătește celuiilalt că i-a
luat cu strîmbul“, deci zicea omul: „Plăti-voiu Doamne, numai să mă
mai păsuiască pînă la o zi că sînt sărac, și n-am cu ce-i plăti acum“;
iară și pîrîitul de iznoavă zicea: „Mie încă-mi trebuie, că și eu sînt sărac
și-mi mor copiii de foame, că n-am cu ce-i hrăni, ci mă rog, Doamne,
30 să se pue acest om la închisoare, sau să-mi plătească acum, că nu-l
poci aștepta“, atuncea Iliiaș vodă scotea bani din buzunar de la sine și
plătiia la datornic. A mulți făcea așa. Dacă cite milostenii făcea fără
număr, de nu le poate povesti nimenea, fără numai Dumnezeu; care
domn așa de milostiv și îndurător ca acesta altul n-au mai venit la
35 Moldova. Și în zilele lui au fost mare bivșug și liniște în toată Țara
Moldovei. Și au domnit ani 2 p<o>1/.

1-4 lipsește D // 6 după an ad. fiind cursul anilor 7174 D // 9 după dat ad.
sultan Mehmet împăratul D // 22 ad. marginal Iliiaș, 1666 p<o>1 A // 35-36 lipsește în toată ... 2
pol D //

VI<ea>to 7177, 1669. DOMN 45. DOMNII 51. Cap 45. ANTONIE VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CE AU FOST BOIARIU MARE, DIN SAT DIN POPEȘTI.

- 5 Luund domnia Antonie vodă de la Enișeri, cum s-au zis mai înapoi, au venit în țară cu toț<i> boiarii. Și i-au făcut alai după cum să cade domnilor. Și să bucura toț<i> de domn bătrîn de țară, nădăjduind de bine și de dreptate. Au șezut în scaun ap<rilie> 9 în vinerea Paștilor. Și au boierit boiarii carii după cum le-au venit rînduiala. Că să așezase
- 10 lucrurile țării bine și gîlceville despre toț<i>. Iară feciorii lui Costandin postélnicul Cantacuzino: Șerban spătariul, Costandin post<elnicul>, Mihai post<elnicul>, Matei cupariul și Iordache găsiră vrême să caute moartea tătîne-său, din cine au fost. Și închiseră pre Stroe vornicul Leurdeanul, vinuindu-l că el au fost pricina de l-au omorît. Și l-au scos
- 15 la divan.El tăgăduia că nu știe de acélia nimica. Iară feciorii lui Costandin post<elnicul> scoaseră niște răvășale zicînd că sînt ale lui, care scriia la Grigorie vodă. Și fiind Costandin post<elnicul> în părțile apusului, spre nēmți și la Veneția și pentr-alte locuri, zicea să se fie împreunat cu Grigorie vodă și avînd vorbă pentru moartea tătîne-său
- 20 să-i fie arătate acéle răvășe. Ci unii zicea că le-au dat Grigorie vodă, alții zicea că izvod au luat dupe acélia/ alții într-alt chip zicea. Iară noi am văzut niște răvășale. Care după ce l-au închis iar pe Stroe vornicul în pușcărie și i-au făcut judecată de moarte, l-au pus într-un car cu doi boi, numai cu antereul și cu nădragii, puind niște priviți la car și i-au spînzurate răvășalele acélia (ale cui vor fi fost, Dumnezeu știe), și așa, cu acea pompă l-au trecut pen tîrg și l-au dus la Mănăstirea Snagovului, dară nu l-au omorît, ci l-au călugărit făr-de voe. Că au și strigat: „Doamne, Doamne, făr-de voe îmi iaste“. Și cînd vrea să-i pue numele Silvestru, iar el zicea: „Nu Silvestru, ci Mahmet“. Într-acest
- 30 chip fu călugăria lui Stroe vornicul.
- Mai închis-au într-acea vrême și pe Neagoe Săcuianul postélnicul și i-au tăiat nasul. Din ce pricină, noi nu știm; cei ce l-au pîrit vor fi știind din ce și cum. Închis-au și pe Badea Bălăceanul și l-au scos să-i tae capul; apoi l-au ertat. Din ce pricină, iară ei vor ști.
- 35 Însă într-acea vrême venit-au și lui Antonie vodă poruncă să meargă la oaste la Buceac, să scoață pe nohai din Buceac și din hotarăle Moldovei. Că să înmulțise și făcea multe réle și bugégênilor și moldovénilor. De-aciia mergînd serascheriul cu mulți turci și tătari și Duca vodă cu moldovénii, cu nevoe mare i-au scos; mai mult cu cuvinte bune i-au scos și cu pace, decît cu războiul. Că să temea de ei/, fiind mulți și vitéji. Și de multe ori s-au strîns să dea război cu turcii și
- f. 96^v

1 *ad. marginal* Valahia A // 1-4 *lipsesc* P // 5 *ad. marginal* Antonie vodă să pune domnu A // 8 *lipsesc* Au șăzut ... Pașilor P // 10 *ad. marginal* Feciorii lui Costandin post<elnicul> Cantacuzino caută moartea tătîne-său A // 14 *ad. marginal* Închid pe Stroe vornicul A // 27 *ad. marginal* Călugăresc pe Stroe vornicul făr-de voe A // 36 *Merge* Antonie vodă cu oaste să scoață nohai din Bugeacu A //

cu ai noștri, de au fost toți în mare grijă. În cea dupe urmă s-au lăsat ei și au trecut Nistrul de cea parte. Iar oștile s-au întors cineș pe la casele lor și Antonie vodă încă au venit în scaunu-ș<i>, în țară.

5 Întru liniște veni și furtună. În pace ce era în țară între boiari, iată și vrajbă între dinșii. Mareș banul, Radul Crețulescul, Șerban spătariul și frații lui să mărise și să imputernicise, cît trecea peste măsură, nebăgînd samă pre ceilalți și întru nimica socotindu-i. Și după aceasta să ia sama cinevaș că să mărise, că în vrémia ce s-au dus Mareș banul la Craiova, nu s-au dus ca alți bani de mai naintea lui, smeriți, ci cu mare pompă s-au gătit din București, cu slujitori mulți, cu grapă, 10 adecă cu steagul bănesc, așa să zice grapă, cu trîmbițe, tobe, surle și dupe dînsul gloată și cîț<i>va copii din casă cu sulițe. Iar înainte cîț<i>va povodnici împodobii și altele ca acestia. Care mergînd la Craiova, la judecățile lui, de era vreun boiar sau vreun fecior de boiar 15 și vinovat, nu le veghiia voe nimic, ci jos la scară cu toiage îi bătea. Și aici în București așjderea făcea.

f. 97 Ca acestia văzînd boiarii, mai vîrtos Meh<e>dinții, că era boierime/ multă, întru oarece chip le părea rău și de necaz zicea cîte un cuvînt împotrivă, cu toții. Care cuvinte auzindu-le Mareș banul la Craiova și Crețulescul și Șerban cu frații lui, postelniceștii, li s-au nălucit precum banul Gheorghie și cu ai lui și cu altă boierime a țării, făcură sfat între dinșii ca să omoară pre banul Mareș, pe Crețulescul, pe Șerban spătariul și pe ai lor. Și să scoală banul Mareș de la Craiova de au fugit în Loviște, la mîndstirea lui, la Cornet și scrie cărți la domnu și la ceialalți boiari ai lor că de frică au fugit el acolo, să nu-l omoară boiarii, pîrîndu-l mult. 25

Antonie vodă i-au scris să vie și cu cine va avea judecată, iș<i> va căuta. Și de acolo au venit în București și împreuninu-se cu ceialalți ai lor, vorbitu-s-au mult. Ce au găsit cu socoteala lor, ei vor fi știut; iar acéia ce am văzut, știm. Că au făcut Antonie vodă divan și au eșit acei boiari jăluindu-se de banul Gherghie Băleanul și de ai lui, precum s-ar fi vorbit în taină cu altă boierime a țării să-i ucigă pre acei boiari carii s-au scris mai sus. Iar banul Gherghie și Hriza vistiariul, ginere-său, și fiuu-său Ivașco Băleanul și Staico vistiariul Bucșanul și Radul 30 Șîrbéi vistiariul și alții, tăgăduind că nu le iaste în știre, nici au avut ei gînd ca acela să facă, ci le iaste năpaste. Și cu aceste vorbe s-au spart divanul. După divan au eșit poruncă să se ducă o samă de boiari la țară și au mazilit și pe Hriza vistiariul din/ visteriia cea mare. Și pe Ivașco, feciorul banului Gherghie l-au mazilit din agie, zicînd că nu 35 trebuie să fie slujitorii pe mîna lor. Ci au făcut pre Matei Cantacuzino, fratele lui Șerban spătariul, agă mare și pe Ivașco Băleanul l-au făcut comis mare, zicînd că, fiind tată-său mazil, să nu fie și fiuu-său.

f. 97^v Această turburare ce s-au făcut între boiari, zicea unii că n-au fost din altcevaș, că nici vreun sfat să fie făcut asupra Postelniceștilor și a

4 ad. marginal Vrajbă între boiarii țării A // 9 ad. marginal Mareș banul să duce cu pompă mare la Craiova A // 30 ad. marginal Antonie vodă judecă pe boiari, 7177 A // 38 ad. marginal Boiari oarecare să surgunesc A //

lui Mareș și a Crețulescului n-au făcut, numai au găsit ei această socoteală să o zică și să o facă, pentru ca să depărteze pe toț<i> boiarii de lângă curte și să le ia boierii și să le dea la ai lor, ca să fie numai ei și carii să vor supune lor boiari la curte, pentru ca să facă ce le va fi
5 voia, cum și făcea, nu numai boiarilor, ci tocma și ticăitului domn Antonie vodă. Că atîta îi scurtase toate veniturile, cît nici de mîncare nu era sătul și de băătură. Că-i da cît vrea: în zi de dulce carne de vacă cu apă și cu sare; în zi de sec linte, fasole, cu apă și cu sare. Vin îi da împușit. Ci trimitea cu urcioarele în tîrg Antonie vodă și fiiu-său
10 Neagul vodă cu bani refenea de cumpăra vin de bea. Ci da la refenea mai mult fiiu-său, că-i zicea tată-său că el are doamnă și coconi, ci să dea mai mult. Și așa viețuia bietul Antonie vodă.

f. 98 Într-acea vrême s-au sculat Țara Moldova asupra Ducăi vodă,/
15 domnul lor, fiindu-le Hîncul serdariul cap. Carele strîngînd Josénii au venit la Iași și mare gilceavă au făcut Ducăi vodă. Măcar că și Duca vodă ș-au strîns oaste, cît au putut și hatmanul Sandul Buhuș, cumnatul Ducăi vodă, au eșit cu oști înaintea lor de s-au bătut cu dînșii, dară nimic n-au isprăvit, ci i-au căutat să lasă țara și s-au dus la turci peste Dunăre. Și au scris la Împărăție cum s-au nebunit o samă de
20 oameni și fac gilceavă fără nici o vină, scoțînd pe boiarii țării mărturie, că era toț<i> cu Duca vodă. Într-acéia Împărăția au trimis agă să se întoarcă la scaun. Și au scris și pașii de margini să-i dea turci, să gonească pre cei răi și nebuni.

25 Dēcii întimpinîndu-l veste pe Duca vodă la Hagioglu Pazargic în Dobrogea și viînd și o samă de Hînculești de mergea după dînsul la Țarigrad, să-l pîrască, avînd Duca vodă pe aga turcul cu putere și avînd și ale lui oști, cîteva, au abătut în Hînculești și i-au spart de i-au trecut Dunărea. Și pre alții carii mai găsise în țară strînși i-au spart. Și s-au dus Duca vodă iar la scaun și pre zorbale i-au prins de i-au omorît.
30 Doamna Ducăi vodă fiind în Țara Rumânescă la Drăgănești, pînă a fi alése turburări în Moldova, daca s-au așezat domnu-său în scaun s-au dus și ia la Iași.

f. 98^v Întru acéste zile ale lui Antonie vodă în Țara Ungurească/ de sus au trimis împăratul Neamțului pe ghenearul cîmpului, anume Șporc, cu
35 oști de au băgat oști prin multe cetăț<i> ale domnilor celor mari, unguri, vinuindu-i că să sfătuesc să arădice cap, să se dezlipească de lângă Împărăția Neamțului. Și pentru aceasta mare ghiuluș s-au strîns în Pujun și pe mulți domni mari ungurești i-au închis. Și unora le-au tăiat și capetele la Pojun și la Beciu, anume aceștea: Nadajdi Ferenți, Zrine Petre, Franghi Pal, Greține Tatânbac, Băleș Ferenți. Și au poruncit împăratul de au luat multe biserică luterănești și calvinești din Țara Ungurească de sus de le-au făcut papistășești; și alte multe réle le-au făcut.

Ale Țării Rumânești lucruri, precum am scris îndărăt, boiarii între

5 ad. marginal Cîntea ce făcea boiarii lui Antonie vodă, 7177 A // 7 cit vrea ei
P // 15 ad. marginal Moldovenii să scoală asupra Ducăi vodă A // 29 ad. marginal Duca vodă să întoarce iar la Iași A // 33 ad. marginal Lucruri streine A //

dinșii tot era can învrăjbiți. Și cîtăva vrême așa trecînd, venit-au poruncă de la Împărăție să meargă Antonie vodă la Poartă la al treilea an, dupe cum făcuse turcii obiceiul, să sărute mîna împăratului și să-și înnoiască domniia.

5 La Țarigrad încă au fost sosit Grigorie vodă din pribegia lui de la Venetia, ertîndu-l Împărăția pen mijlocul lui Panaghiotache, dragomanul împărătesc. Acéstia auzind domnul și boiarii, măcar că mergea la Poartă, că nu avea cum face într-alt chip, iară era îngrijaț<i>. Ci trimiseră mai nainte pe Costandin postelnicul Cantacuzino/ și pe Gheorghie vornicul să cêrce Porțile să vază ce vor afla.

Iar domnul și boiarii să gătiră de purcéseră și lăsară caimacamii aici la scaun pe Crețulescul. Iar pre banul Gherghie, fiind boiaru bătrîn nu vrea să-l facă caimacam, nici îl socotiră întru ceva, de care foarte s-au scîrbit, unde nu-i dederă nici o cinste.

Deci, dentru boiarii cei obidiți Neagoe Săcuianul cu nasul tăiat, și alții au fugit de aici den țară și s-au dus la Poartă și lipindu-se lîngă Panaghiotache pîrîia tare pe Postelnicești că fac multe nedreptăți între boiari și între săraci și altele. După ce au ajuns domnul la Dunăre, să întoarce Costandin postelnicul de la Poartă și-i întîmpină la Dunăre și întrebîndu-l ce au auzit la Poartă au zis: „Rău, că nu ne va fi pe voe ce gîndim“, spuind și de Grigorie vodă toată povéstia. Iar Șerban, frate-său, au zis că va face pod de pungi de la saraiul rumănesc pînă la al veziriului și tot îi va fi pe voe. Au zis: „Ci mergeț<i> dară și veț<i> vedea“.

25 Acolo la Dunăre nu știm ce socoteală făcură de ziseră că au făcut greșală de au obidit pe banul Gherghie Băleanul și nu l-au pus caimacam. Ci scrise de acolea o carte Antonie vodă și-i rîndui să fie purtător de grije cu Radul logofătul Crețulescul, în ce vor fi trebile țării. Și purcése domnul cu boiarii la Odriiu/. Acolo ajungînd, cerca Mareș banul și și Șerban spat<ariul>, cu ai lor, să pue pe Gherghie vornicul domnu și să lipsească Antonie vodă, zicînd că iaste bătrîn, slab și trebuie să fie mai tare, să poată sluji Împărăției la oaste; că făcea turcii gătire de oaste cătră lési. Veziriul, daca au auzit au zis: „Daca le trebuie om mai tare, le voi da eu domn cu mîină de hier“.

35 Înșelegînd boiarii aceasta, să lăsară de socoteala cea dintîi și cerea iar pe Antohie vodă. Și le făgăduiră turcii în față să fie: „Și să vă gătiți în cutare zi să veniți să îmbrace caftanul“. Dupe altă parte trimiseră la Grigorie vodă de-l aducea de la Țarigrad; și ei nu știa nimic. Daca s-au apropiat Grigorie vodă de Odriiu, și, aflînd turcii, trimiseră de chieară pe Antonie vodă să meargă cu toț<i> boiarii să-i îmbrace cu caftan. Și merseră toț<i>. Iar Șerban spătariul fiind conăcit la Cara Agaci s-au făcut că-i iaste rău și zăcea lîngă foc. Și trimisese pe Ghinea comisul să vază ce vor să facă la Poartă domnul și boiarii.

Deci, mergînd domnul cu boiarii la veziriul, așteptînd caftane,

16 ad. marginal Boiari mulți să duc să-l pîrască la turci A // 20 ad. marginal Antonie, 7177 A // 35 ad. marginal Ficleșugul turcilor ce au făcut cu Antonie vodă A // 44 ad. marginal Maziliia lui Antonie vodă și închiderea boiarilor A //

- începu a întreba: „Care iaste Mareș?” Zise: „Eu sînt”. „Ia-l!” Ci-l luară.
 „Care iaste Șerban?” Nu iaste ziseră. „Care iaste Mihai post<elnicul>?”
 f. 100 „Cesta iaste.” „Ia-l!” Ci-l / luară. „Care iaste cutare, cutare?” Îi luară
 5 pre toț<i> și rămasă domnul singur cu ceialalți boiari. Și zise
 domnului: „Împăratul te-au mazilit”. Și întorcîndu-se cătră ceialalți
 boiari: Ivașco stolnicul, Hriza vistiariul, Radu Știrbăi și altora carii era
 acii le zise: „Voao v-au dat împăratul domnu pre Grigorie vodă;
 păsaț<i> la dînsul”. Deci eșind boiarii de acii încălecară și eșiră
 înainte, lîngă Odriiu, că era aproape. Și veniră cu dînsul în Odriiu.
 10 Iar Șerban spătariul, fiind mai ficlean decît alții, au scăpat; măcar
 că au trimis să-l prinză, dară n-au putut. Că îndată ce auzi Ghinea
 comisul: „Ia-l pe cutare, ia-l pe cutare”, și-i lua, îndată s-au dus de i-au
 dat știre și au încălecat de s-au dus încătro au putut scăpa.
 Grigore vodă îndată scrise cărți la Gherghie banul Băleanul să știe
 15 că iaste domnu și să prinză pre Radul logofătul Crețulescul și pre frații
 lui Șerban spătariul ce era la București. Care viind noaptea, trimise de
 strînse pe iuzbași, pre căpeteniile de slujitori și pe boiarii carii să
 întimplase acii: Radul Năsturel și alții. Și strîngîndu-se, au trimis pe
 Năsturel cu slujitori la Costandin post<elnicul> și la aga Matei și la
 f. 100° 20 Iordache, de au ocolit casele și i-au chemat la curte. Pe alții/ au trimis
 la Crețulescul de l-au chemat la curte. Carii întreba: „Dară ce, ce?” ei
 zicea: „Nu știm alt nimic, fără cît poruncă domnească au venit; veț<i>
 vedea”. Și mēseră la curte. Acolo era banul Gherghie și slujitorii
 mulți, lumînări aprinse. Daca veniră, șezură. Și se sculă banul și zise:
 25 „Boiari, frașilor, sănătate de la măriia sa Grigorie Ghica, că l-au miluit
 Dumnezeu și împăratul cu domniia; iată cartea”. Și o cetiră. Mulțamiia
 și ei lui Dumnezeu.
 Însă acii dintre gloate fugi Iordache. Și vru să fugă și Matei aga,
 dar prinseră veste și-i întoarseră. Și le zise banul Gherghie: „Matei,
 30 căci faci copilărește de nu șezi. Dară domnul căci poruncește să fiț<i>
 la opreală nu că doară va să vă omoară, ci numai pînă va veni măriia
 sa. Decii bun iaste Dumnezeu, vă va erta, nu vă tēmeț<i>; ci ședeți, nu
 ne mai faceț<i> noao rușine”.
 Acii. în cămărilor domnești, era 24 de boiari închiși și Crețulescul
 35 și în obezi, pentru năpăștile ce le făcea, că sînt ficlēni și răi, precum și
 mai îndărăt au scris. Ci îndată porunci banul Gherghie de aduseră
 țigani și le tăiară obezile și-i slobozi. Ci fieștecarele iș<i> lua obezile
 și le ducea înaintea Crețulescului și-i zicea să și i pue în gît; și le
 lepăda jos. Decii, făcîndu-se zio, îi trimiseră pe boiari pre la casele lor
 f. 101 40 cu slujitori de pază, pînă ce au venit a dooa/ poruncă de la Grigorie
 vodă, de i-au închis în turn.
 Boiarii țării, necăjiții, care cum auziia încăleca îndată și să ducea
 la Grigorie vodă la Odriiu. Iară bietul Ilie armașul, înțelegînd mai
 nainte că va să-l închiză Crețulescul, ca și pe ceialalți, au fugit cătră

1 după luară ad. „Care iaste Ghiorghie vornic?”. Zise: „Eu sînt”. „Ia-l”. Și-l
 luară P // 10 ad. marginal Șerban spat<arul> fuge A // 14 ad. marginal Grigorie vodă, luund
 domnia, scrie lui Gherghie banul de prînd boiarii A // 38 ad. marginal Închiderea boianilor A //

Țara Ungurească, să scape. Ci înfi au prins pe o slugă a lui ce-i stătuse
calul și-l aduseră la Crețulescul; și îndată puse de-i tăiară capul,
săracul. Mai pre urmă au prins plăiașii la munte și pre Ilie armașul. Și
5 aducîndu-l pînă la o circiumă lîngă București, legat, iată și veste
mergea în toată țara că iaste Grigorie vodă domnu. Care auzind Ilie
armașul au început a-i înjura pe plăiași, de l-au dezlegat și au legat el
pre dinșii și le-au dat bătae pînă la moarte și i-au dus legați la
București.

Stroe vornicul care să călugărise la Sneagov, precum aț<i> auzit că
10 am scris mai îndărăt, mai nainte, pînă a nu veni veste de Grigorie vodă
numai prin turburările ce făcea în țară Postelniceștii cu ai lor, Matei
fiiu-său au gătit oameni, rumâni de ai lor și pe meșteșug au luat pe
Stroe vornicul și l-au trecut în Țara Ungurească. Acolo, auzind de
Gligorie vodă că s-au pus domnu, îndată au purces de s-au dus la
15 dînsul la Odriiu, spuindu-și patimile și nevoile ce au tras. Și nu numai
Stroe vornicul să jăluisse de patime, ci toț<i> boiarii, cît să umpluse
urechile lui Grigorie vodă de jalbele lor și să mira de nebunii, ce au
făcut./

f. 101^v Cîteva pricini au fost de au căzut Postelniceștii în mîna lui Grigorie
20 vodă. Una, că Grigorie vodă cînd au scris la Chiprulioglu și la
Panaghiotachi de au cerut ertăciune, foarte rău i-au părut, precum ei
l-au înșelat de au fugit într-alte țări, de supt mila împăratului. A dooa,
să învrăjibise cu Panaghiotache dragomanul, căruia i să trecea cuvîntul
la veziriul. A treia, îmboldise și pe boiarii țării cu multe féliuri de réle,
25 cu închisori, cu batjocuri, dentru carii fugind la Poartă, jalbe mari
făcea la turci, prin mijlocul lui Panaghiotache, carele era vrăjmaș
mare. Că și cînd era Antonie vodă la Odriiu, nemazilit, unii din
căpitani și din slujitori umbla pre ulițe strigînd și înjurînd pre
Panaghiotache de muiare și de copii. Și aceasta auzind Panaghiotache
30 să mai atîța în mînie. Ca acéstea pricini au fost de au căzut
Cantacuzinii în mîna lui Grigorie vodă. Iar în cea dupe urmă și mai
adevărat putem zice că din păcatele lor i-au dat Dumnezeu în pedeapsă
ca acéia. Și au domnit Antonie vodă ani 3./

f. 102 35

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7177, 1669. DOMN 52. DOMNII 58. Cap 52. DUCA VODĂ
CU A DOOA DOMNIE.

Fiind sultan Mehmet la Enișeri, precum s-au pomenit la domnia lui
Iliiaș vodă, de acolo i-au dat domnia Moldovei și venind la scaun au
domnit cu bună pace. Iară cînd au fost la anul 7180 <=1672> au zidit
40 din temelie și sfînta mănăstire ce să chiamă Cetățuia, lîngă Iași, despre

1 ad. marginal Sluga lui Ilie armașul îl tae Crețulescul A // 9 ad. marginal Stroe
vornicul fuge la Odriiu A // 19 ad. marginal Pentru ce au căzut Cantacuzinii la nevoe A // 33
lipsește și au domnit ... ani 3 P // 35 ad. marginal Moldova A // 36-37 De a dooa domnie a Ducăi
vodă earăși la Moldova D // 39 ad. marginal 1672 A //

amiazăzi, la care iaste hramul sfinților apostoli, Petru și Pavel, cu multă nevointă și cheltuială, cu multe odoară și veșminte scumpe și cu moșii bune înzestrându-o. Décii o au închinat la Sfîntul Mormînt al Domnului nostru Iisus Hristos la Ierusalim, îndreptînd pe acea vrême scaunul Patrierșiei Preafericitul părinte chir Dositheu, patriarhul de Ierusalim și a toată Palestina.

5 Întru această domnie au început Duca vodă a scoate multe și grêle dăjdi pe țară și pre boiari. Iară pe o samă de boiari lăpușneni și orheiani nelipindu-i de curte ca să-i boerească, iară cu dările și cu
10 asuprélele niciodată nu-i uita. Iară la anul 7181 <=1673> noem<vrie> f. 102^v 29, sculatu-s-au Mihalcea/ Hîncul ce-au fost stolnic mare și cu Durac serdariul și Costandin ce-au fost cluciar și alți boiari și multe capete și alții mai de gios dintr-acele doao ținuturi, strîngîndu-se la un loc multă țară, s-au învitat asupra Ducăi vodă. Și au venit cu oaste la Iași de au
15 închis pe Duca vodă în curtea cea domnească și multe răutăți<i> și jafuri au făcut pen tîrg. Și țindu-l doao, trei zile închis, apoi fiind norocul lui, că într-aceea dată au fost un agă în curte purcegătoriu cu birul țării și n-au cutezat a-i face rău.

20 După acéia l-au slobozit, gonindu-l cu mare rușine din scaun din Iași și fără știrea Împărăției. El, dacă s-au văzut slobod de la dinșii s-au dus în Țara Muntenescă și de acolo au scris cu jalobă la Împărăție, dînd știre la Poartă, tocmindu-ș<i> lucrurile sale de la Împărăție, ca să fie iară domnu Moldovei, să-ș<i> facă izbîndă inimii sale. Și de cîte au grăit l-au crezut Împărăția și i-au dat tătari ajutoriu și pe Caplan pașa, carele era sarascheriu la Margine cu o samă de turci.
25 Iar peste tătari au fost mai mare Imir Ali. Și au venit Duca vodă de iznoavă în țară să fie domnu.

Însă acéle capete, ce s-au fost rocoșit asupra lui, nevrînd să i să închine, Duca vodă le-au dat război la Chișinău. Și înfrîngîndu-i pre
30 de acei moldoveni cu tătarii și cu turcii, multă mulțime de oameni au perit de sabie. Pre alții i-au robît și mulți au murit de frig, fiind/ vrême de f. 103 iarnă foarte geroasă și mare. Mulți din prostime, bărbați, femei și copii au perit de frig, fiind bejenți. Iară Hîncul și Durac și alte capete au fugit în Țara Căzăcescă. Și Duca vodă, după izbîndă, s-au întors la
35 Iași, la ghenarie, tot într-aceleaș an. Și din pizmă pe mulți au omorît și el. Și pre unii i-au certat cu pedépse în multe chipuri réle.

Iară cînd au fost primăvara, tot într-acest an 7181, 1673, s-au rădicat sultan Mehmet, împăratul turcesc, cu toate puterile sale și hanul cu tătarii și au purces cu toată greimea în Țara Leșască, trecînd
40 prin Moldova, asupra Cameniței. Și la iunie 2 zile au venit la Țuțora

10 *ad. marginal* 1673 A // 11 *ad. marginal* Cînd s-au sculat Giosénii cu război asupra Ducăi vodă A // 28 *ad. marginal* Duca vodă bate pe zorbale A // 37 *ad. marginal* Sultan Mehmet au luat Camenița. Iar mai înainte, pînă a nu se porni oștile din Țarigrad, au venit poroncă Ducăi vodă să trimită la Împărăție chipul și starea cetății. Și trimițînd Duca vodă pe un mazil, anume Grigorie Cornescu, om ispitit la scrisori și la săpături de pietri, au făcut chipul cetății de ceară, cu toate tocmelile ei și au trimis-o la Împărăție. Carea dacă au văzut, multu s-au mierat de tările ei. Și ș-acesta au îndemnat pe Împărăție a veni la Cameniță A //

enicear aga cu enicării. Iar Împăratul au sosit a dooa zi. Și atunce s-au cutremurat și pământul. Gioi au șezut pe loc Împărația, iar vineri s-au primblat prin Iași cu alai și Duca vodă pe gios mergînd cu boerii, pe lîngă împăratul.

5 După acéia au purces la Cameniță. Și bătînd cetatea numai 9 zile, au dobîndit-o, la avgust, 16 zile. Că nici era într-însa oameni de oaste, nici bucate de hrană; cu nimica nu grijise lésii cetatea. Și luundu-o
f. 103^v turcii, îndată au pus într-însa un pașă de oști de au întărit-o cu arme și
10 cu pîine și cu de toate cîte trebuesc cetăților./ Iară pre tatar<i> și pre o samă de turci i-au trimis în ceambur în Țara Leșască, de au prădat-o și au robit în sus pînă unde au putut ajunge. Atunce au bătut și tîrgul Liovului, caplan pașa, fiind trimis de împăratul de la Cameniță. Ci nu l-au putut lua; că apoi liovenii văzînd nevoia, s-au împăcat cu bani.

15 Deci, isprăvind împăratul toate acéstia, s-au mîniat de la Cameniță pre Duca vodă, căci au pîrit mai nainte pe Țara Moldovei în deșert și de pizmă. Tocma acolo l-au adevérit și l-au aflat că au pîrit pre strîmbătate. Alții spun să-l fie pîrit și țara, pe taină. Și l-au mazilit împăratul, vrînd încă să-l și omoară, văzîndu-l om cu inimă rea. Ci apoi Duca vodă ș-au scos capul cu darea, de moarte ce i se gătiia. Și
20 s-au dus cu toată casa lui de iznoavă la Țarigrad. Domnit-au ani 3./

f. 104

VALAHIA.

VI<ea>to 7180, 1672. DOMN 46. DOMNII 52. Cap 46. GRIGORIE GHICA VODĂ CU A DOOA DOMNIE.

25 Purcezînd Grigorie vodă de la Odriiu cu toț<i> boiarii, au venit în țară la scaun în București, mart<ie> 20, avînd cu dînsul și [și] pe boiarii cei închiși de turci, carii i-au dat în mîna lui, băgați în obezi: Mareș banul, Radul Crețulescul logofătul, Gheorghie vornicul, Ghețea cluce<rul>, Mihai post<elniçul>, Stoian comisul, Vasilie căpitanul și alt căpitan. Și după ce i-au adus, i-au închis în turnul de pe poarta
30 domnescă. Ci, netrecînd multă vrême, au tăiat de naintea porții pe acei doi căpitani, pentrucă înjurase pe Panaghiotache de muiare și de copii. Deci el au îndemnat pe Grigorie vodă de i-au omorît. Iar pe Gheorghie vornicul l-au trimis la ocnă; și pe Ghețea cluceriul. Și mai era și Stoica logofătul Ludescul cu dînsul. Ceialalți toți în București erau închiși. Și
35 în cîteva rînduri i-au scos la divan de-i judeca și-i pedepsiia de

3 ad. ulterior, de altă mînă: și Duca vodă ... pe lîngă împăratul A // 14 ad. marginal Duca, 1663 A // 20 lipsește D. după ani 3 ad. ulterior. Aici mai însemnăm niște cuvinte ce s-au găsit lipsă. Că împăratul în 2 rînduri au vinit de la Țîșora în primblare la Eș<i>. Înții au descălecat în dial, din sus de oraș, supt saevan, unde și Duca vodă aștîrnusă cîteva bucăți de atlaz și de o parte de drum și de alta, înainte<a> împăratului. Apoi au închinat cîteva daruri scumpe gătite de cu vreme, de cînstă împăratului. Al doile<a> rînd, mai viind împăratul, s-au suit în dial la Cetățue, prăvind locul. Acest împărat era bun călăreț. Pe toată dzua cu pușini oameni merge<a> tot călare pe cîmpu, osăbit di calablicu A // 21 ad. marginal Valahia A // 22-23 Domnia a dooa a lui Grigorie vodă, leat 7180 P // 29 ad. marginal Doi căpitani tae Grigorie vodă A // 32 ad. marginal Pe Ghiorghie vornicul îl trimite la ocnă A //

stricarea țării și cum că au făcut datorii multe la turci, la o mie de pungi. Și le zicea: „Cînd s-au dus domnul din țară, în Țara Nemțască, numai/ 50 de pungi au lăsat țara datoare, iar acum găsește 1.000 de pungi“; și dăjdi au scos multe, care anume le spunea și le zicea: „Ce au făcut banii, de n-au plătit datoriile?“ Ca aceștia zicîndu-le, iară îi băga la închisoare. Și au poruncit să o plătescă de la casele lor acea datorie ce o au făcut-o ei. Și dintr-însa au și dat, cu bătae pe talpe și cu legături.

5 Ci dară în zilele acestui domn, măcar că era strein numai acești boiari era întristaț<i> pentru închisoarea lor și căci le cerea bani. Iar boiarii și slujitorii și birnicii, toț<i> era véseli de venirea lui Grigorie vodă, că era om bun cu toții și dăjdile țării ușoare, cît avea toț<i> bucurie, lăudînd pre Dumnezeu de binele ce le-au dat.

10 Șerban spătariul Cantacuzino, după ce scăpase de la Odriiu s-au dus la Moldova la Duca vodă. Care Grigorie vodă, auzind, au trimis sol la Duca vodă, de-l cerea. Iară Duca vodă au zis că adevărat, au venit, dară nu l-au priimit, pentru vrajba, ci s-au dus din Moldova și nu-l știe încătro să va fi dus. Dară n-au fost așa, ci-l ascunsese la mănăstire, la Hangul. Ci pe urmă au înțeles Grigorie vodă că l-au ascuns Duca vodă în țara lui, pentru care multă părere rea au avut pe Duca vodă.

15 Viind dară vara au făcut împăratul mare gătire și s-au dus în Țara Leșască cu oaste la Cameniță și au poruncit lui Grigorie vodă de au mers și el cu oștile lui./ Care strîngînd din toate bréslele călăraș<i>, dorobanți, roșii, vistiernicei, spătărei, postelnicei, stolnicei, vornicei, păhărnicei, le-au făcut steaguri și le-au dat tuturor sulite văruiute și cu prapore, feliuri de feliuri, fieștecare după breasla lor. Și au făcut oaste frumoasă, atît cît mergînd și făcînd halai înaintea împăratului s-au mirat și împăratul și toț<i> turcii de oști frumoase ce avea Grigorie vodă.

20 Acolo viind și Duca vodă, domnul Moldovei, dupe cum îi poruncise împăratul și avînd Grigorie vodă pizmă pre dînsul pentru Șerban spătariul, căci nu i l-au dat, au îndemnat pe boiarii moldovéni de l-au pîrît la împăratul de om rău și mîncător și spărgătoriu de țară. Măcar că și moldovénii au fost supăraț<i> pe Duca vodă și să îndemna singuri, dară și Grigorie vodă i-au îndemnat și le-au ajutat, pînă l-au surpat pre Duca vodă. Și au vrut să-i tae capul împăratul, dară au avut noroc cu 2 blane de vulpe de Mosc foarte négre și frumoase. Amîndoao făcea 40 de pungi de bani. Ci au dat una împăratului, alta veziriului și au scăpat din moarte. Iară din domnie l-au scos și au pus domn pe Ștefan Petriceaico vodă.

30 De acii împăratul mergînd la Cameniță, în puține zile o au bătut și o au luat, nefiind oaste multă într-însa, fără puțintei némpți drăgani, carii vâzînd putere mare turcească și temîndu-se și de craiul lor, s-au dus ofițiarii/ cu slujitorii lor în turnul unde era iarba de pușcă și au dat erbiu foc, de s-au prăpădit cu toții și s-au spart și cetatea. Deci au intrat

f. 105^v

1 ad marginal judecata boiarilor la Grigorie vodă A // 13 ad. marginal Șerban spat<arul> Cant<acuzi: o>, fugînd de la Odriiu, merge la Moldova A 20 ad. marginal Sultan Mehmet să duce la Cameniță A // 23 postolnicei A, P // 28 ad. marginal Grigorie vodă îndeamnă pe moldovéni de pîrăsc pe Duca vodă A // 39 ad. marginal Turcii iau Camenița de la leși A //

turcii cum au vrut, băgînd oaste și alte orînduiale ce au trebuit și au dres bine pe unde să stricase. Și de acolo împăratul s-au întors îndărăt. Iară cîț<i>va pași și cu domnul Grigorie vodă și hanul cu tătarii i-au trimis în Țara Leșască de au ars și au prăpădit pe din sus de Liov. Decii
5 viind toamna și răcindu-se vrémia, cu multe ploii reci fiind, nu le-au dat îndemînă să bată Leovul pînă îi vor lua, ci l-au lăsat și s-au întors. Și căci și pe tătari la un loc mai sus de Liov îi găsise o samă de oști leșești și foarte rău i-au tăiat și le-au luat toate pleanurile și caii lor de venia pedestri și despuiaț<i>, ca vai de dînșii. Flămînzie încă să
10 făcuse în tabără. Ci acéstia toate réle întîmplîndu-se, le-au căutat a veni înapoi. Carii viind pînă la Hotin i-au împresurat și iarna. Decii s-au dus fieștecine pe la locurile lor.

Grigorie vodă încă au venit în scaun, pe la s<vea>ti Nicolae, eșîndu-i înainte Gheorghie banul, Stroe vornicul, Sturzea spatariul,
15 fratele doamnei lui Grigorie vodă, fiind acești boiari caimacami. Cu mare pompă au intrat în București; numai atîta, era can slab domnul, că să bolnăvise la Hotin de au zăcut multă vrème în cetate, cîț să spărește că va muri./ Însă daca au venit în scaun s-au bucurat că au găsit pe doamna sa venită de la Veneția. Că după ce au luat domniia la Odriiu,
20 au trimis pe Sturzea spătariul, cumnatu-său, de au adus pe doamna de la Veneția. Și fiind și Grigorie vodă la oaste au fost sosit doamna. Căriia i-au eșit înainte multe jupînese la Dunăre și cu cînste o au adus la București. Doamna era îmbrăcată în haine frînțești, foarte frumoase și într-acela chip au fost pînă au intrat în București. Decii au lepădat
25 hainele acélia și au luat rumânești. Ci dară, cum am zis, găsînd domnul pe doamna și coconii, s-au bucurat și așa domniia cu pace și cu liniște.

Iară Șerban spătariul, de unde era la Hang, temîndu-se de Ștefan vodă Petriceaico să nu-l dea în mîinile lui Grigorie vodă, mazilîndu-se
30 Duca vodă din Moldova, au trecut în Țara Ungurească la Ghiurghiov, la un Lazar Iștvan, boiar mare al locului aceluia. Și fiind priaten cu Cantacuzinii din Țara Moldovei, verii lui, prin mijlocul lor l-au ținut la casa lui în bună socoteală, pînă despre primăvară. Decii s-au dus la Betlen Ianăș, canțelariul Țării Ardealului și au cerșut voe să-l lasă să treacă în Țara Turcească. Și i-au dat voe. Și s-au dus pen Hațeg, pe la
35 Cavaransebeș, pe la Rușava, de acii la Odriiu la Cara Mustafa pașa, caimacamul, fiindu-i priaten din ceput, din zilele Ghicăi vodă, cum am scris acolo. Caimacamul au chiebat pe Chipruliul/ veziriul de l-au ospătat și l-au și dărui, după obiceiurile lor. Lîngă acélia l-au rugat să facă bine să-i sloboază, că le ajunge pede<a>psa cît au avut într-un
40 an și altele au zis.

Deci veziriul au făgăduit că va face. Caimacamul încă ficlean, ca să nu să zăbovească lucrul, să se afle cumva, îndată au chiebat iazagiu de au scris ferman la Grigorie vodă să-i dea în mîna turcului, să nu

2 ad. marginal Grigorie, 1672 A // 3 ad. marginal Turcii i tătarii pradă Țara Leșască A // 13 ad. marginal Grigorie vodă vine de la oaste bolnav, 1672 A // 22 ad. marginal Doamna lui Grigorie vodă au venit de la Veneția A // 26 ad. marginal Șerban spat<arul> fuge din Moldova de frica lui Petriceaico vodă A // 35 ad. marginal Caimacamul scoate postelniceștii de la Grigorie vodă A //

facă într-alt chip, rînduind și agă ca să meargă. Și cum s-au dus veziriul de la ospăț, îndată trimise caimacamul pe aga cu fermanul, învățîndu-l să meargă drept la domnu la curte și să lasă slugi la ușa turnului, unde era frații lui închiși (pentru ca să nu-i mute altundeva). Și așa au făcut.

5 Daca au sosit aga, el au mers drept la domn și au lăsat doao slugi la ușa turnului. Și dîndu-i fermanul, n-avea cum face într-alt chip. Ci i-au scos și i-au adus înaintea lui Grigorie vodă de i-au dat în mîna turcului și i-au dus la Țarigrad. Ci Mareș banul n-au vrut să meargă den voia lui, ci au rămas în țară la casa lui. Și Ghețea, socrul lui Șerban spat<arul>, fiind la ocnă, au poruncit de l-au slobozit și s-au dus la Nicopoe. Iar pe Gherghie vornicul l-au luat de la ocnă și l-au dus la Tismana, la închisoare. Acolo șezind cîtăva vrême (sau pentru că i să rădicase nume de domnu, sau pentru alte pricini, care, Dumnezeu știe) au trimis Grigorie vodă pe Iacșa căpitanul cu slujitori și cu Preda armașul al doilea și, / scoțîndu-l din mănăstire peste rîu, i-au tăiat capul.

f. 107 15

Grigorie vodă, văzînd acēste întîmplări ce făr-de nădējde i-au venit, s-au turburat foarte. Însă viindu-i poruncă să meargă cu oaste la Hotin cu Husein pașa Oglu Seidi pentru paza Camenișii, să gătiia de oaste. Ci într-acēste întîmplări boiarii carii îi luase turcii de-i dusese la Țarigrad, pîrîia pre domnul că va să se hainească și nu iaste într-alt chip. Decii turcii, temîndu-se de o primejdie ca aceasta, au poruncit domnului să-și trimiță doamna cu coconii la Țarigrad, măcarî că cu necaz o au trimis. Întîi au purces domnul de s-au dus la oaste; după acēia și doamna s-au dus la Țarigrad cu Toader Sturzea spătariul, frate-său. Iară domnul, mergînd la Hotin, s-au împreunat cu pașa și multă vrême au șezut acolo. Într-acēia socotind că nu să va odihni de Postelnicești, fiind în Țarigrad în toată vrēmia lîngă Poartă au trimis jalbă de la țară pentru dînșii; și lîngă jalbă și bani, cîț<i> au socotit că vor trebui. Și s-au rugat veziriului, să-i gonească de lîngă Poartă, să nu mai facă amestecături țării. Deci veziriul, văzînd jalba și banii, au făcut surgun/ pre Șerban spătariul, pe Radul Crețulescul pe Costandin post<elnicul>, fratele lui Șerban spat<arul> la Crit.

20

25

30

f. 107^v

Iară la Hotin fiind oștile pînă despre toamnă au venit veste că vine Subețchii hatmanul cu multe oști leșești. Turcii, îngrijindu-se, au chiebat pe Grigorie vodă, pașa, să ceară sfat de la dînsul, ce va să facă? (Măcar că bine l-au sfătuit, dară pașa n-au ascultat). I-au zis să iasă înaintea lor să se bată în cîmpu. Deci de vor birui, bine; de nu, să vor da înapoi și să vor împreuna cu hanul cu tătarii (că venia și el, dară n-au ajuns la vrême) și al doilea rînd să vor mai bate. Pașa zicea să facă șanțuri să se îngroape și de acolo să se bată. Grigorie vodă zicea că turcilor nu le iaste obiceaiul a să bate den șanțuri, fără numai nēmșilor; ci să iasă la cîmpu și ... ce va vrea Dumnezeu. Pașa nici cum n-au vrut (era și acest pașă hursuz; ca și la Leva, în Țara Ungurească și

35

40

14 ad. marginal Tac capul lui Gheorghie vornicul în Tismana A// 17 ad. marginal Grigorie vodă să gătēste de oaste la Hotin, 7180 A// 22 ad. marginal Grigorie vodă trimite pe doamna credință la Țarigrad, 7180 A// 30 ad. marginal Turcii surgunesc pe Postelnicești la Crit A// 33 ad. marginal Grigorie, 7180 A//

într-alte locuri unde au fost trimis cu oști, tot au pierdut războiul). Ci n-au avut ce mai face nici Grigorie vodă. L-au lăsat de ș-au făcut șanțuri și s-au îngropat; care pe urmă i-au fost de peirea oștilor.

f. 108

5 Ștefan vodă Petriceaico den Moldova, fiind la Hotin cu oastea lui, neputînd plini o poruncă a pașii și mîniindu-se pașa pe dînsul, ca un om slab de inimă și avînd sfetnici răi lingă el și vîzînd că vin oștile leșești, pîrîndu-i-se că daca vor bate leșii pre turci (ca unui/ om prost de minte), piiare toată Împărăția Turcului, acest gînd avînd, s-au sculat cu o samă de boiari și au fugit la leși. Iară Grigorie vodă au

10 șezut lingă turci. Numai fiind căit de acéia ce au făcut la Leva în domnia dintii de au <dat> războiu tare cu némții, că au perit mulți boiari și multă oaste au pierdut, socotind să nu facă și acum așa, s-au vorbit cu boiarii să trimiță la leși pre ascuns să-ș<i> așaze cu dînții și să-ș<i> spue și semnul care vor avea în șanțu, unde vor fi închiși cu

15 turcii, rugîndu-se să poruncească Subeșchii hatmanul, oștii ce va fi spre acea parte să nu dea să-i strice oastea. Și au așezat cuvînt să fie așa. Și au zis domnul că, după ce va face scrisoarea, va chema pe boiari de le va arăta. Dar s-au din uitare, sau din nebăgare de seamă, făcînd cartea, o au trimis domnul și boiariilor nu le-au mai arătat,

20 socotind poate fi că nu iaste lucru mare a arăta și a nu arăta. Iar boiarii înțelegînd că au trimis domnul cartea și lor nu le-au arătat ce scrie într-însa, au luat (ca niște oameni fără minte) lucru că iaste mare și va să-i ficlenească domnul, să-i piarză, ca și pe boiarii de la războiul Levii. Dar au greșit, ticății, că cu sfaturile lor ș-au pierdut pre urmă și

25 domnia și casele lor, precum să va arăta mai jos. Badea Bălăceanul Radului, el au fost pricina de fuga boiariilor.

f. 108^v

30 Acéste gînduri de nimic avînd boiarii, l-au ficlenit pe Grigorie vodă și s-au sculat cu toții din tabără și pen/ Nistru au dat de au eșit afară și au fugit la leși (că era taberele gata de cătră uscat, de nu putea să iasă fieștecine). Badea Bălăceanul fiind hoț rău, fiind la un sfat cu toț<i> boiarii, încălecînd ceialalți și dînd știre și lui, el s-au lăsat de acel sfat și s-au dus de au spus lui Grigorie vodă că fug boiarii. Și îndată porunci slujitorilor să meargă să-i împușce. Dară n-au făcut nimic, că apucase de eșise din tabără și, noapte fiind, au scăpat.

35 Această întîmplare mai mult au întristat pe Grigorie vodă decît nebunia siiménilor ce făcuse mai în trecutele zile, iar, acolea la Hotin, carii(dintru a cui îndemnare nu să poate ști) să rădicase cu gîlceavă asupra domnului. Ci domnul, cu ceialaltă slujitorime a țării, gătindu-se și cu tunuri, au mers asupra lor. Ei, vîzînd oastea gata și mai virtos că să temea de tunuri, au lepădat armele și i-au prins pre toț<i>. Ci pre cei mai răi, mai zorbale, i-au băgat în butuci, ca la 80 de oameni, și cu cară i-au trimis de i-au băgat în ocnă. Iar pre ceialalți i-au slobozit iar la steagurile lor, puindu-le alte căpetenii. Ci cum am

4 ad. marginal Petriceaico vodă fuge la leși A// 10 ad. marginal Grigorie, 7180 A// 20 ad. marginal Boiarii să tem că va să-i ficlenească Grigorie vodă A// 25-26 lipsește Badea ... boiariilor P// 27 ad. marginal Boiarii fug la leși A// 35 ad. marginal Grigorie, 7180 A// 36 ad. marginal Siiménii rădică cap la Hotin A//

f. 109

zis, nu atîta au turburat pre domnu nebuniia acestor siiméni, cît au turburat a boiarilor nebunie, de au fugit de la domnu său la léși, care, turcii de s-ar fi potrivit, ar fi dat țara, în robie pe faptele lor./ Dară iar domnul chivernisind (măcar că domniia au pierdut), iar din oastea lui nici unul n-au perit, nici țara nu s-au robit.

5 Lîngă această fugă a boiarilor ce auzim, léșii încă să apropiase de turci. Turcii auzind au intrat în șanțuri și au băgat și pe Grigorie vodă cu oastea lui. Și gătiră tunuri și altă gătire. Subețchii viind cu oștile, cu bună rînduială, au început a să bate din tunuri, din puști. Dară turcii nu făcea nimic, pentru că era și turci puțini și léși mulți. Carii văzînd că într-alt chip nu-i va putea să-i robască, au rînduit husarii, carii sînt cu her îmbrăcaț<i> și după dînșii pañtîrni, carii sînt cu zale și au dat năvală în șanțuri de-i junghia ca pe niște rîmători pe turci. Vărsare multă de sînge s-au făcut, cît carii scăpa din oaste, de Nistru nu scăpa, că să îneca; iară carii scăpa din Nistru, de oștile de peste Nistru nu scăpa, că era mulți și de ai noștri amestecaț<i> cu léșii. Din boiari și Badea Bălăceanul Contoș de-i omorîia, mai nici unul n-au scăpat, fără numai pașa cu oarecîțiva avînd cai buni, au scăpat în Cameniță. Iară pe domnu și pe oastea lui i-au prins léșii și i-au dus la Sobețchii hatmanul. Și în cinste l-au priimit, zicînd să rămie în protecția crăii<i> lor. Dară el i-au răspuns că nici cum nu va fi aceasta, de vréme ce domna sa și coconii

f. 109^v

20 sînt în mîna turcului./ Ci s-au rugat să facă bine să sloboază oștile să se ducă pe la casele lor și pe dînsul să-l lase să se ducă la veziriul; că de nu va merge curînd, pot să-i zică că iaste hain de căură împărăție și vor trimite tătari de vor robi țara și va fi un păcat prea mare.

25 Ca acéstia zicînd le-au dat voe și s-au dus Grigorie vodă la veziriul, unde era la Baba. Pre carele văzîndu-l veziriul i-au părut bine și l-au întrebat cum au fost povéstia de s-au pierdut atîtea oști? El au zis că sarascheriul au greșit. N-au ascultat precum l-am învățat. Și fiind niște pași scăpați din războiu acolo la veziriul i-au scos mărturie că au auzit cum au zis Grigorie vodă să nu să închiză în șanțuri și pașa n-au vrut. Viind de față au mărturisit că de ar fi ascultat sarascheriul de Grigorie vodă nu s-ar fi prăpădit atîta bunătate de oaste. Și încredințîndu-se veziriul într-aceast, pe sarascheriul l-au făcut surgun

30 și lui Grigorie vodă i-au dat iară domniia. Și îndată ce mărse la conac, trimise de olac în țară la caimacamii, la Gheorghie banul Băleanul, la Stroe vornicul, la Hrizea vistiariul, să știe că i-au dat domniia iarăș<i>/

35 N-au trecut vréme multă, ci veniră olaci la veziriul de la împăratul și lîngă alte trebi ale lor, ce vor fi avut, i-au dat știre și de aceasta că au pus împăratul domnu Țării Rumânești pe Duca vodă (Această treabă degrab, de au pus pe Duca vodă, au fost faptele caimacamului lui Cara Mustafa, pentru Șerban spătariul și pentru/ voia

40

110

6 ad. marginal Sobețchii vine cu léșii asupra turcilor și-i bate A// 19 ad. marginal Léșii cuprind pe Grigorie vodă și oastea A// 26 ad. marginal Grigorie vodă de la léși să duce la turci A// 28 ad. marginal Grigorie vodă piraște pe pașa la veziriul A // 34 ad. marginal Veziriul surgunéște pe sarascheriu A//

banilor ce au luat de la Duca vodă), după ce, zice, au auzit că au robit
léşii pe Grigorie vodă. Deci veziriul chemă pe Grigorie vodă şi-i spuse
întimplarea cum au fost şi cum că n-are să facă într-alt chip, de vrême
ce iaste poruncă împărătească. Iară el să meargă la Țarigrad să-ş<i>
5 vază făméia şi copiii şi curînd îi va da domniia iarăş<i> (precum ar fi
fost, de ar fi trăit).

Aşa dară fiind ş-au luat zioa bună şi s-au dus la Țarigrad şi i-au
făcut ferman să-i sloboază pe doamna şi coconii din închisoare, că-i
închisese. Iară în țară la boiarii caimacami, cum s-au zis mai sus că
10 trimisese Grigorie vodă carte că vine domnu, nu peste multă vrême,
veni Costandin căpitanul, feciorul Stoicăi Ludescul, cu cărți de la
Duca vodă că vine domnu de la Poartă şi scoate tunurile de dă cu iale
după obiceiul şi vesteşte în țară domnie noao. Iar boiarii caimacami
văzînd cărți despre o parte, cărți despre alta, de domnie noao şi
15 neştiind adevărul, pun nişte slujitori de bagă pe Costandin căpitanul în
hiară şi-l pun într-o cuhnie cu 6 cai şi-l purced cu boiarii în sus spre
Mănăstirea Argeşului. Acolo mai viindu-le adevărate veşti că vine
Duca vodă domnu, fără îndoială, l-au slobozit din închisoare şi din
hiară şi s-au dus la Bucureşti. Iară boiarii au trecut în Țara Ungurească
f. 110^v 20 la Sibiu, / anume aceştia: Gherghie banul Băleanul, Stroe vornicul,
Hriza vistiarul, Neagoe banul Săcuianul, Ivaşco log<ofătul>, Ilie
armaşul, Pîrvul Fărcăşanul, Hrisoscul vătaful şi mulți boiari mehedintzi
au fugit în Haţeg. Domnit-au Grigorie vodă ani 2./

f. 111

MOLDAVIA.

25 Vl<ea>to 7180, 1672. DOMN 53. DOMNII 59. Cap <loc gol>.
ŞTEFAN VODĂ AL DOISRPAZÉCE<LEA>, CE I-AU ZIS
PETRICEAICO, BOIAR DE ȚARĂ.

Întorcîndu-se împăratul de la Cameniță şi cît au sosit la Hotin au
chîemat pe boiarii Țării Moldovei cu ceauş împăratesc la poarta
veziriului, dîndu-le poruncă pre carele vor pofti ei dintre dînşii să-l
30 arate şi să-l pue domnu. Ci boiarii s-au sfătuit şi cu toţii au arătat pre
Ilie Sturzea; şi așa l-au apucat ceauşul numai să-l ducă la veziriul. Ci
Ilie Sturzea măcar că n-au avut feciori, n-au prîmit nici domnia.
Numai boiarii poftindu-l şi văzînd că-l trăgea ceauşul, îndată s-au jurat
35 că de va fi el domnu, să ştie bine că pre toş<i> boiarii va pune supt
sabie. Ci boiarii auzind așa îndată s-au contenit, că au fost de a-l
crede, fiind om iute. Şi îndată au arătat pe Ştefan Petriceaico, ce au
fost medelnicear mare, fecior de boiar de țară, moldovan drept, şi l-au
îmbrăcat cu caftan de domniia țării.

40 Numai fiind el om blînd şi slab la domnie, că cine cum grăia îndată
f. 111^v credea şi toş<i> era făr-de frică de cătră/ dînsul, pentru aceasta

4 ad. marginal Grigorie vodă să ducе mazil la Țarigrad, 7180 A// 19 ad.
marginal Boiarii fug în Țara Ungurească A// 24 lipseşte Domnit-au ... ani 2 P// 24 ad. marginal
Moldavia A// 24-27 De domnia lui Ştefan vodă Petriceico D//

neputînd birui poruncile împărăției, fiind multe trebi și țara slabă, că o mîncase peste tot locul oștile, au domnit și el numai un an, tot de călare, fiind țara tot bejenită.

5 Într-acest an 7181 <=1673> au trimis sultan Mehmet împăratul pre un Husein pașa, harap, cu oaste turcească în pradă la Țara Leșască. De care lucru prinzînd lésii de véste s-au gătit și ei cu oaste împotriva turcilor. Deci turcii văzînd așa, s-au tras la cetatea Hotinului de au făcut șanț în tîrg și s-au îngropat, ca să scape de primejdie. Ci nimica nu ș-au putut folosi, că dînd lésii războiu au intrat în ocop, scoțînd pe 10 turci, tăîndu-i și omorîndu-i acolo. Și într-acesta chip, răsîpîndu-le temeul, numai pașa ce au scăpat cu pușintei oameni la Cameniță, dînd înot pin Nistru.

15 Într-acea oaste turcească zic să fie fost ca la 20.000 și zic că s-au prăpădit la acel războiu. Atunce strîngîndu-se oastea împărătească la care au fost și Ștefan vodă Petriceaico cu moldovenii și Grigorie vodă, domnul muntenesc și caplan pașa și Sară Husein pașa și Seidiolu pașa cu sîrbimea, deci într-acea vară oblicînd și craiul leșescu de/ venirea acestor pași s-au gătit cu puterea sa și ajungîndu-se și cu Petriceaico 20 vodă și cu Grigorie vodă în solii au fost trimițînd craiul iscoade de umbra cu mijlocul domnilor pentre turci, în toate zilele. Iar Husein pașa simțînd și nu prea bine umbletele domnilor au făcut știre cu taină la veziriul, fiind într-acea vară la Obluciță și înțelegînd de coborîtul craiului aștepta să vază cum să va alége. Și înțelegînd de la Sară Husein pașa serascheriul dentru Petriceaico vodă au trimis de au cerșut 25 zălog boiari, trimițînd Petriceaico vodă pe Nicolae Racoviță logofătul și pe Ionașco Balșa vornicul de Țara de Sus, pe Aldea vel medelnicear și pre Caraiman căpitanul. Iar Husein pașa în multe chipuri supăra pe Petriceaico vodă, și pe bieții boiari cei mari îi bătea la talpe. Iar pe Grigorie vodă mai puțin îl supăra, că avea foarte priaten pe veziriul și 30 mai știa și rîndul turcilor. Deci zic unii să fie chemat pașa și pe Grigorie vodă la sfat. Și întrebîndu-l, să le fie zis să nu se îngroape la șanțuri, ci să iasă la cîmpu. Ci nu l-au ascultat și au făcut șanțuri în tîrg în Hotin, unde au băgat oaste, așteptînd pe craiul leșesc. Iar Grigorie vodă, fiind și el ajuns în cărți cu craiul, să fie tot una, după ce au ajuns craiul la 35 f. 112^v Hotin, au/ tocmît oastea. Și dincătro au fost Grigorie vodă au slobozit toate pușcile cele mari, cît l-au acoperit negreața fumului. Și atunci au găsit vrême și el de s-au închinat. De care și turcii n-au putut să zică că doar au făcut ficleşug. Și apoi și el împreună cu lésii și cu Petriceaico vodă au bătut în turci; și răzbindu-i de prin șanțuri, cît d-abiia au 40 scăpat pașa cu pușini oameni de au dat înot pin Nistru.

Deci Grigorie vodă, după izbîndă, văzînd că cu lésii nu va putea <scoate> lucrul la cap, ca să-l poată duce la scaunul Țării Muntenesti au amăgit și pe craiul, zicînd cum că va să-ș<i> facă căutare oștilor. Și într-o noapte au fugit din oaste și lovînd pe la Cotnari, apoi pe la 45 Bîrlăzel și au trecut la Obluciță, la Împărăție. Iar Petriceaico vodă mai

virtos cu îndemnarea hatmanului său Hăbăşescul s-au hainit de multe necazuri ce-i făcea turcii. Făcut-au şi o mănăstire lângă Țirgul Siretului, hramul sfântului Onofrei, pre caré o au sfinţit părintele Dositheu, mitropolitul țării. Şi de acolo au fugit şi el în Țara Leşască, de au rămas scaunul fără-de mitropolit. Şi au domnit Petriceaico vodă an 1/

f. 113

VALAHIA.

VI<ea>to 7182, 1674. DOMN 47. DOMNII 53. Cap 47. DUCA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME.

După ce s-au mazilit Grigorie vodă, precum am scris îndărăt, au venit Duca vodă cu Cantacuzinii de la Țarigrad (că unii era surgun la Crit). Carii viind la scaun găsiră țara can turburată; o samă de boiari fugiți în Țara Ungurească, altă samă de boiari fugiți pen munți, iară oamenii cei proști, iară fugiți pen păduri, pen munți (pentru o veste ce venise că vor să robească țara tătarii). Ci Duca vodă au făcut cărți de pace şi au trimis în toate laturile țării, chiemindu-i pre toți să vie la casele lor, fără nici o frică. Trimis-au şi la boiarii pribégi să vie. Ci de acea dat n-au venit. Iar boiarii carii era în țară, pen munți, şi alalți toți s-au pogorit la casele lor şi au mers de s-au închinat domnului.

f. 113^v

Cheltuit-au Duca vodă la Poartă de au adus şi pe boiarii cei surguniți de Grigorie vodă la Crit, pe la casele lor. Dar tot nu să odihniia pentru boiarii cei pribégi, văzind că nu vin. Ci așa s-au sfătuit cu boiarii lui, ca să trimiță soli/ la craiul Ardealului, ca să-i dea să-i aducă fără-de voia lui în țară. Şi aléseră pe Pîrvul logofătul, feciorul lui Drăghici spătariul, de-l trimiseră sol. Carele trecînd pe la Braşov şi găsind pe Neagoe banul şi pe Ilie armaşul cu prieteşugul saşilor, ce era mai marii cetății Braşovului, le-au făcut mult val şi i-au şi închis (dară fiind fără-de şurea craiului le-au venit sasilor necinste şi i-au slobozit). Şi trecînd Pîrvul logofătul la craiul şi multe amestecînd au trimis craiul de au chiebat pe boiari la dînsul de le-au spus că-i poftéşte domnul să meargă în țară. Iar banul Gherghie Băleanul, fiind mai bătrîn decît alții <a zis> că: „De iaste voia măriei sale să-i dea legați, așa vor mérge, iară de voc, nu. Şi iarăşi, de socotéşte măriia sa că fac vreo pagubă țării Ardealului, să facă bine să le dea carte de cale şi să vor duce într-alte țări.“

Acéstia şi ca acéstia auzind craiul (fiind şi om bun) le-au zis că de voc de vor vrea, iară nu siliți; că nice vom strica noi (zice) obiceiul

5 lipseşte D// 6 ad. marginal Valahia A// 6-7 Domniea Ducăi vodă, leat 7182 P// 9 ad. marginal Duca vodă vine domnu A// 12 ad. marginal Găseşte țara turburată A// 14 ad. marginal Chieamă Duca vodă țara să vie la casele lor A// 16 ad. marginal Duca vodă scrie să-şi vie şi boiarii la casele lor A// 19 ad. marginal Duca, 7182 A// 20 ad. marginal Aduce pre boiarii cei surguniți, cu cheltuială A// 21 Duca vodă să sfătuiască ca să trimiță soli la craiul Ardealului să dea boiarii A// 23 ad. marginal Pîrvul logofătul mérge sol în Ardeal să aducă boiarii A// 27 ad. marginal Pîrvul logofătul mérge la craiul A// 30 ad. marginal Boiarii pribégi zic că de iaste voia craiului, să-i dea legați, iar slobozi nu vor mérge A// 35 ad. marginal Craiul le dă voc zicînd, de vor vrea să meargă de voc, de nu, el nu va strica obiceiul A//

cel bătrîn al țarilor, să vă dăm făr-de voce să mérgeț<i>. Decii i-au slobozit pe fieștecarele pe la gazdele lor. Iară Pîrvul logofătul, luund răspunsul că nu-i va da pe boiari să meargă făr-de voia lor, s-au întors îndărăt la domnu, în deșert.

f. 114 5 Trecînd iarna acéia așa și viind primăvara, i-au venit poruncă Ducăi vodă să se gătească să margă la oaste cu împăratul la Țara Căzăcească; și s-au dus. Atuncea au luat împăratul Ledijna, Humanii și alte cetăț<i> și au robit țara foarte rău, cît zicea toț<i> că va rămînea de acum înainte acel pămînt pustiu. Și de cătră toamnă s-au întors 10 cineș la țara lui, nestîndu-le nimenea împotrivă.

După acéia au venit Duca vodă la scaun și iară nu să odihniia pentru boiarii pribégi. Ci au făcut cărți de izvoană cu jurămînt și au trimis de-i chiema, zicîndu-le să nu să teamă de nimica, ni/ Țara Cantacuzinii, căci era vrăjmașii lor de carii să teama boiarii pribégi, că 15 ascultîndu-i Duca vodă întru vorbele céle réle, le va face vreun rău, pizmuindu-i și vinuindu-i că patima ce au luat ei de la Grigorie vodă să fie fost de la acei boiari; dară greșiia, că n-au fost acéia, ci avea pizmă Grigorie vodă pe dînșii de multe unele, altele, ce-i zisese și-i făcuse în domniia dintii. Și el, ca un om, de necaz, apucînd iară putere la mînă 20 au făcut cu dînșii ce au făcut: i-au închis, i-au bătut, i-au prădat, i-au pedepsit, iară nu i-au omorît.

De aceasta luund în știință bine Duca vodă și văzînd și pe Cantacuzini că iarăș<i> să înălța și să măresc și potesc pe domnu să facă céle necuvioase peste voia și peste putința lui, în oarece chip nu-i 25 vedea cu ochi curați și vrea cu toată inima să aducă pe pribégi. Și, cum am zis mai sus, de izvoană au scris domnul cu jurămînt despre partea lui. Și Cantacuzinilor încă le-au zis de au scris despre partea lor cum f. 114^v de acéia ce le-au făcut/ Grigorie vodă nu vor bănui pre dînșii, nici vreo judecată nu vor cerca, cunoscîndu-ș<i> și ei cu a lor cunoștință 30 pricinile pentru care i-au pedepsit Grigorie vodă, iară nu din îndemnarea boiarilor. Și așa ducîndu-se cărțile la boiari, în multă socoteală au fost să vie, au să nu vie.

Însă Hrizea vistiariul, ginerile Băleanului, s-au încredințat și au venit cu toată casa lui, pentrucă și Stroe vornicul venise mai nainte și 35 să afla în cinste și în pace. Și Hriza vistiariul, viind, cu cinste l-au priimit și au avut pace. Iară Băleanul cu fiu-său și cu alți boiari mai rămăsese pînă la anul; decii au venit.

Într-acea vreme au omorît Duca vodă pe trei boiari: Papa vistiariul, Negoiață vistiariul, Voico postélnicul, pîrînd acest Voico 40 post<elnicul> că fac sfat să fugă la turci și să pîrască pe domnu de rău și de altele. Și scoțîndu-i la divan li s-au răspuns să piară. Și într-o

2 ad. marginal Pîrvul log<ofătul> să întoarge în deșert A// 4 ad. marginal Duca vodă să duce cu împăra:ul la cazaci A// 11 ad. marginal Duca vodă trimite cu jurămînt la pribégi să vie. 7182 A// 22 ad. marginal Duca vodă scrie să vie pribégii A// 27 ad. marginal Duca vodă îndemnează și pe Cantacozini de scrie la boiarii pribégi să vie A// 35 ad. marginal Hriza vist<erul> crede pe Duca vodă și vine în țară A // 38 ad. marginal Duca vodă omoară 3 boiari. 7182 A //

noapte au eșit Duca vodă la Mănăstirea lui Sveati Gheorghie de s-au dus cu slujitori de i-au scos din temniță și denaintea porții i-au sugrumat și pe pîrîți și pe pîrîși (zic unii - care și eu am auzit din gura unor oameni foarte de credință - că pe Papa vistiiariul frate-său Mihai

f. 115

5 l-au pîrît că va să fugă). Ci oricum au fost, ei au luat moarte cumplită./
Întru anul dinții al Ducăi vodă, fiind încă neveniț<i> din pribegie boiarii: banul Gheorghie, fiu-său Ivașco logofătul, ginere-său Hriza vistiiariul și alții, să întimplase de venise Stroe vornicul mai nainte în țară la domnu și-l priimise bine. Dară Postelnicestii ce era atunci lângă
10 domnu, credincioși, au vrut să facă nevoe lui Stroe vornicul și Radului Dudescul, ce era ginere lui Gherghe banul Băleanul. Și așa scoaseră o mărturie mincinoasă, mărturisind cum că l-ar fi trimis boiarii pribegi cu cărți la Stroe vornicul și la Radul Dudescul la Duca vodă și sfredelise un ciomag zicînd că acolo au fost cărțile. Pre carele
15 ducîndu-l la Duca vodă și auzind că acestia au închis pre acei boiari năpăstuiți, și scoțindu-i la divan și eșind mărturii mincinoase s-au mîniat domnul și multe pedepse le-au făcut boiariilor acestora, mai virtos că pe Dudescul l-au muncit cu hiară arse pe piept, pînă lângă
20 moarte. Decii pe-ncet dovedindu-se tocma și la domnu că au fost minciuni și îndemnăturile altora, ce le-au fost vrăjmași, i-au slobozit. Și trecînd cităva vreme i-au și cinstit și nu mai asculta minciunile lesne. La aceste cazne și la altele era Nica de la Grădiște, armaș mare.

f. 115^v 25

Întru al doilea an al domniei Ducăi vodă iară au făcut turcii gătire de oaste spre Țara Leșască, la Bar, la Zbaraș, la Trîmbovlea și la alte cetăți./ Și au mers și Duca vodă la oaste. Ci puțin folos au
făcut turcii de a lua cetăț<i>; numai robie pe den afară au făcut și au luat mulți.

Întru această călătorie a Ducăi vodă, la un conac în Țara Moldovei, grăbindu-se să treacă zahareaoa codrii și neputînd de ploii și de noroae
30 și de frîntul carălor, viind un căpitan de la margine, care era isprăvnic pa cară și spuind Ducăi vodă că s-au frînt carăle și nu pot tréce codrul, atîta s-au mîniat de tare, cît au poruncit de i-au tăiat capul îndată. Acel fel de mînie iute avea Duca vodă.

Deci vrînd Duca vodă să se întoarcă de la oaste și viind vrémia
35 haraciului au trimis pe Hriza vistiiariul mai nainte, în țară, să facă rînduiala haraciului, să se strîngă. Aicea în țară era lăsați caimacami Stroe vornicul, Radul Crețulescul, Vîlcul vistiiariul, carii fugînd din loc în loc de frica ciumei, ce într-acea vară era în toată țară, i-au găsit
40 Hriza vist<ierul> pe caimacami la Fintînéle și acolo au făcut așezămînt de haraci. Iar despre toamnă, viind și Duca vodă de la oaste, necutezînd să meargă la București, pentru ciumă, s-au dus la Cocorăști. Acolo pînă la Bobotează au șezut. De-acii s-au dus la

10 *ad. marginal* Stroe vor<nicul> și Radul Dudescul pățimesc rău de Duca vodă A // 14 *ad. marginal* Duca, 7182 A // 23 *ad. marginal* Duca vodă mérge la oaste A // 28 *ad. marginal* Duca vodă pe cale tac pe un căpitan la Codrii lașilor, 7182 A // 34 *ad. marginal* Hriza vist<ernicul> vine de la oaste în țară să scoată haraciul A // 40 *ad. marginal* Ciumă cumplită au fost într-acest an A //

f. 116 București, că să potolise ciuma./ Deci dară la Cocorăști încă fiind, nu știu ce au auzit Duca vodă că umblă Cantacuzinii împotriva domniei. Ci pe cîț<i> s-au întîmplat acii lîngă el, i-au închis. Iar Șerban spătariul era la Drăgănești. Ci au trimis pe Drosul armașul și pe
 5 Gheorghită căpitanul Ciudin de l-au luat în zioa de Sfeti Nicolae și l-au dus la Cocorăști. Iar la Mihai spătariul, la Filipești, au trimis pe Socol logofătul și l-au prins; dară l-au scăpat și au fugit în Țara Ungurească. Ele așa să auzia că va să-i omoară. Dară Dabijoe, soacra Ducăi vodă și doamna sa au stătut tare pentru dînșii și i-au slobozit. Dară să rănise
 10 inima lor și să răcise de cătră domnu, cît în cea dupe urmă au făcut rău Ducăi vodă, precum istoria va arăta mai nainte.

După ce au venit Duca vodă în București de la Cocorăști au pribegit din Ardeal Beldi Pal și Ceachi groful și alți boiari unguri, de au trecut la turci să pîrască pe Apafi Mihai, craiul Ardealului, de multe
 15 ce zicea ei că le-au făcut nedreptate, carii împreunîndu-se cu Duca vodă și întrebîndu-l de sfat, le-au zis să nu meargă la turci că sînt răi și mitarnici și nu vor folosi cu dînșii și mai mult va putea o țară cu craiul lor, decît ei singuri. Ci să rămie lîngă dînsul. Îi îndemna: au să fac
 f. 116v pace cu craiul și să se/ întoarcă la casele lor, sau de aicea să cêre pre
 20 turci cu scrisori, să vază ce răspuns vor lua și pe acela să urmêze. Dară n-au vrut nicicum, ci au purces de s-au dus la Țarigrad. Iar Apafi Mihai craiul, cu ceilalți boiari au gătit piră mare despre toată țara și au
 trimis boiari mari la turci împotriva Beldii și a lui Ceachi. Carii și
 25 cheltuind și pîrîndu-i de răi și de ficléni țării, i-au băgat turcii la Edicule. Acolo Beldea ș-au sfîrșit viața, iară Ceachi Ișțfan s-au dus în Țara Ungurească de sus, după ce au scăpat de acolo, tîrziu. Și pe aici au trecut, că avea și acolo moșii. Iar pe Beldoae o au închis într-o
 cetate, în temniță și acolo ș-au sfîrșit viața.

Pricina aceasta au fost că fiind un boiar mare, anume Banfi Dineș, carele era cumnat cu Apafi Mihai, ținea amîndoi doao surori. Și
 30 întîmplîndu-se de să făcuse nociagoș de curînd, decii se trufise, să mărise și făcea și zulumuri țării. Iar Beldi Pal, fiind și el boiaru mare și văzînd mîndria lui Banfi Dineș, îl pizmuia. Și pe-ncet, pe-ncet i-au
 găsit cîteva vini, care era împotriva pravililor țării. Și cu voia craiului,
 35 strîngînd ghiuluș de toată țara, i-au arătat toate vinele înaintea țării și țara/ l-au găsit că trebuie să moară, după pravila lor. Și îndată au luat
 f. 117 Beldea carte de la craiul și de la țară, ca să-l omoară. Și l-au trimis de grab pe niște catane la cetatea unde era Banfi Dineș, să-i tae capul. Și
 40 de ar și veni cineva pre urmă să-l sloboază, să nu deșchiză cetatea, pînă îl vor tăia. Și așa au făcut: i-au tăiat capul.

Ci crăiasa neștiind de acest sfat nimica, în urmă prinzînd veste,

1 ad. marginal Duca vodă încheie pe Cantacuzini la Cocorăști și iar îi lasă A // 2 ad. marginal 7182 A // 6 ad. marginal Mihai, spătariul fuge în Țara Ungurească A // 9 repetă rănise A / ad. marginal Cantacuzinii să răcescu de cătră Duca vodă A // 12 ad. marginal Beldi Pal, Ceachi Ișțfan grof și alți nemîș<i> pribegesc la turci A // 21 ad. marginal Apafi Mihai trimite nemîș<i> împotriva Beldii la turci A // 25 ad. marginal Beldi Pal în Edicule moare A // 29 ad. marginal Pricina pentru ce s-au învrăjbit Beldi cu craiul A //

s-au dus la craiul plîngînd și ucigîndu-se l-au făcut de au făcut carte să nu-l omoare și degrab au trimis la cetatea acéia. Dară nu i-au lăsat să între în cetate, cum s-au zis mai sus, pînă au omorît pe Banfi; că încă era viu cînd au sosit olacii de la crăiasă. Dară Beldea învățînd într-alt

5 chip, n-au folosit nimic. Deci dintr-acéstia s-au ațîțat mînia crăiasei asupra lui Beldi Pal și pe-ncet plecase pe craiul să omoară pe Beldea și pe Ceachi, carii făcuse îndemnătură de moartea lui Banfi, cumnatu-său.

10 Acéstia văzînd Beldea cu ai lui au fugit la turci, ca să găsească folos, dar n-au găsit. Ci, cum am scris mai sus, ș-au pierdut viața în streinetate și jupîneasa lui la închisoare și casa lui în jaf. Că au făcut (după obiceiul lor): tot ce-au avut el, sate, cetăți, avuție, în trei părți le-au făcut; în doao părți le-au dat feciorilor, că avea doi, iară a treia

f. 117^v

15 Întru al doilea an al domniei Ducăi vodă au mazilit turcii pe Dumitrașco vodă, domnul Moldovei și au luat domniia Antonie vodă Rusetul, ce-i zicea Chirița Dracon, carele avea un fecior aicea, în țară la noi. Și auzînd de tată-său că s-au domnit, mult au plîns, prorocînd cu plînsul rélele ce vor să pață pe urmă, precum au și fost, care la rînduiala lor să vor scrie. Ci, dară, grec fiind, nu și-au lăsat firea ce au toți grecii. Că daca au încetat Iordache beizadea de plîns, atîta să mărise, cît nu mai puteam vorbi nici noi cu el; și mai nainte eram la un conac cu el, fugînd cu caimacamii den loc în loc, pentru ciumă, cu glume, cu risuri. Iar atuncea, așa cum au auzit.

25 După ce veni cătră al treilea an Duca vodă, primăvara, i-au venit veste să meargă la oaste în Țara Leșască, cu turci și cu tătari. Carele mergînd la Iași au pus conacul despre Mănăstirea Galata; acolo au șezut cîtăva vrême. Au chiebat Antonie vodă pe Duca vodă de l-au ospătat în casele domnești, în Iaș<i>. Așjiderea au ospătat și Duca vodă pe Antonie vodă la Cetățue, în zioa de Simpietru, fiind și hramul mănăstirii. De acolo au purces la Țuțora. Acolo au făcut halai înaintea serascheriului. Deci cu toții au purces și/ au trecut Nistrul, de s-au dus în Țara Leșască. Luat-au cîteva cetăți: Ioholnița, Iazlovețul, Buciaciul, Haliciul și altele. Iară robii ce-i lua dintr-însele nu-i robii, ci-i da

f. 118

35 Ducăi vodă de-i ținea.

Iară într-o zi, scoțîndu-se robii din cetatea Haliciu, veni veste de la tătari la turci (că ei mergea înainte), precum pen vărsatul zorilor au lovit craiul Sobiețhii cu oaste multă leșască pe tătari și puțin au fost să prinză pre sultanul, feciorul hanului celui bătrîn, ce era atuncea, și

40 mulți tătari au perit, pînă s-au îndreptat.

Acéastă veste auzînd turcii au lăsat toate și s-au dus de s-au împreunat cu tătarii și cu toții au început <a lovi> în léși și pe-ncet îi îmbulziia, pînă i-au înghesuit la Juravna cetaté, unde era Nistrul și

15 *ad. marginal* De maziliia lui Dumitrașco vodă și de punerea lui Antonie vodă Ruset A // 25 *ad. marginal* Duca vodă merge în oaste la Juravna, la léși A // 28 *ad. marginal* Ospéțele Ducăi vodă și ale lui Antonie vodă la Iași A // 37 *ad. marginal* Sobiețhii, craiul leșesc, lovéște făr<ă> veste pre tătari A //

peste Nistru un deal mare, pietros, de nu să putea sui nici pedestru. Și încungiurînd pe lésii de toate părțile, pînă în sară sta rînduiți ca de războiu și cu tunurile să apăra. Deci pînă a aduce tunurile turcești și altă gătire de bătae, au înserat. Peste noapte s-au îngropat lésii în șanțuri. Dimineata îț<i> părea că sînt băgaț<i> în cetate. De-acii trei săptămîni s-au bătut din tunuri și de multe ori eșia lésii de să bătea cu turcii și cu tătarii, de la obraz, unii cu alții. Dară îi înfrîngea grozav pe lésii. D-abia apuca să între în șanț/ și încă tunurile le ajuta; că imprăștiia pe tătari, pînă întra. Iară ar fi pățit rău lésii.

f. 118^v

10 Acolo, cum spunea, era craiul Sobețchii cu hatmanul de Litva, hatman coroni, hatman polni și multă boirime cu oaste, ca la 30.000, sau și 40.000 vor fi fost. Însă trecînd 3 săptămîni și ei au flămînzit și caii lor; și au făcut pace cu turcii. Au legat să le dea Podolia Cameniței, semnînd în scrisori și hotarăle pe unde să fie. Și le-au dat lésilor și robii ce luase dupe-n cetăți. Și s-au întors turcii îndărăt și lésii pe la casele lor.

20 Ci dară Ducă vodă <nevoindu-se> în tot chipul să facă slujbă turcilor, să le placă și aceastea au făcut. Că îndată, ce s-au isprăvit pacea au gătit pe Matei căpitanul Cărămidă și l-au trimis la împăratul să-i dea știre de pace. Și l-au învățat în tot chipul să ajungă mai nainte decît oamenii pașii serascheriului și de ai hanului. Și aceasta i-au zis, mergînd pen Moldova, de-l chiema Antonie vodă la Iași să-l întrebe pentru oști, cum să află (că nu să mai știa nimic de oștile turcești mai mult de o lună de zile), să-i spue altele, iar nu adevărul. Și i-au dat bani, unde-i vor sta caii să cumpere alții. Și așa au făcut; că mergînd la Iași l-au chiebat Antonie vodă de l-au întrebat. Ei au spus că au încunjurat lésii pe turci, de nu să știe mai scăpa-va vreunul.

f. 119

30 De-acii iară s-au dus înainte și au ajuns la Odriiu, unde era/ împăratul. Ci mergînd cu cărțile la veziriul Chiprilioglu, cum putea, fiind idropicos, au cetit cărțile și de bucurie că s-au făcut pace l-au dăruit cu 200 de galbeni de aur. Și îndată l-au trimis la împăratul cu cărțile și așijderea l-au dăruit. După cîteva ceasuri dar i-au venit cărți de la Antonie vodă în care scriia poveștile ce auzise de la Mihai <sic> căpitanul Cărămidă. Deci iar chieamă pe Cărămidă de-l întreabă. El decii au spus adevărul și cum că el au spus acele vorbe lui Antonie vodă. Decii aciaș vin cărți de la serescheriul și de la hanul, scriînd tot de pace, ca și ale Ducăi vodă. Și au rămas de ocară Antonie vodă, făcîndu-l șiheroglan mincinos. Iar Duca vodă au rămas lăudat și în scurtă vreme s-au întors la scaunul lui.

40 Întru această oștire, pentru niște lémne de pod ce rînduise și pe Tudoran clucériu să aducă și nu le-au putut aduce curînd la vreme, l-au ingenunchiat Duca vodă să-i tae capul, dar l-au ertat. Iar el viind în țară s-au călugărit, n-au vrut să mai fie mirean.

45 Caimacami aici în țară lăsase pe banul Gherghie Băleanul, pe ginere-său Hriza vistiiariul, pe Staico păh<arnicul>, carii au eșit

3 Turcii, tătarii, încungiură pe lésii A // 13 ad. marginal Lésii fac pace cu turcii A // 37 ad. marginal Duca vodă cu cînste să întoarce în scaun A //

f. 119^v

înaintea domnului cu slujitorime și cu/ cinste au înțrat în București.

Întru acest an ș-au înorit Duca vodă domnia de al treilea an, dupe cum era obiceiul, aducându-i Lațcarache Rusetul caftan și cu un agă mare, căruia i-au eșit înaintea domnului cu boiarii, cu slujitorimea și l-au adus cu cinste în București. Și îmbrăcînd caftanul, după ce au cetit baratul de domnie, au dat cu 12 tunuri și <cu> pușcile slujitorimea. Dăcii anul așa trecînd, cu pace, primăvara veni poruncă domnului să meargă la oaste cu turcii la Cehrin, ce era cetate supt mîna moscalilor. La care, ducîndu-se, puțin o au bătut; ci au venit cazaci și moscali ca năsipul, căroa nepuțînd să le stea împotrivă, au lăsat cetatea și noaptea au fugit cum au putut și au venit cineș pe la locurile lor.

Dăcii trecînd al patrulea an, așa primăvara, iar fac gătire turcii mai mare de Cehrin și mărge însuși veziriul Cara Mustafa pașa. Și poruncăște și Ducăi vodă să meargă și Antonie vodă de la Moldova. Iară aicea în țară lasă caimacamii pe Șerban logofătul Cantacuzinul și pe Hriza vistiariul, pe Iordache Ruset postelnicul și pe Staico păh<arnicul> să poarte grija țării și de poruncile împărătești. Că împăratul turcesc, Sultan Mehmet, venise în vara acéia la Dîrstor pînă/

f. 120

s-au isprăvit cu Cehrinul. Dăcii mergînd Duca vodă la Tighinea au găsit pe veziriul dincolo de Nistru. Și l-au îmbrăcat veziriul cu caftan și pe boiari. Și de acolo au purces peste cîmpii, făr-de lémne, făr-de apă, pînă au ajuns la Buh, la Coiunghecet. Acolo s-au găsit apă. De acolo iar n-au găsit apă pînă la Cehrin. Deaca au sosit acolo, au început a bate cetatea cu tunuri, cu cumbarele. Dară și din cetate vitejaște să bătea, cît 63 zile au ținut. Ci iată că simțiră oștile moschicești, venite la Nipru: să auziia tunurile; că din Cehrin pînă în Nipru iaste cale de 3 ceasuri. Ci făcuse rumâni doao poduri; moldovénii iar doao, peste apa Tismenul ce era lîngă Cehrin, băltoasă și noroiosă. Pe acéia au trecut oștile turcești și tătărăști, ca să oprească pe moscali, pînă vor lua cetatea. Dar n-au putut, că-i împușca, îi omorîia, și nici cum nu putea sta înaintea lor. Ci au dat dosul să treacă la pod. Dară veziriul pusese pază la pod: inicéri, pași, domnii amîndoi, să nu-i lasă. Dară strîngîndu-se oștile toate, au dat năvală peste ceialalți turci și au trecut podul dincoace. Tătarii/

f. 120^v

ca diavolii da pen Tesmen; și unii trecea, alții să îneca. Și au venit moscalii lîngă Cehrin, fiindu-le cap Ramadanoschii. Și o săptămînă au șezut moscalii dincolo de apă și turcii dincoace, despre cetate, băfînd-o. Și la săptămîna, duminecă în amiazăzi, au luat cetatea turcii. Zic cei mai mulți că au luat Ramadanoschi bani mulți de la veziriul și au lăsat de s-au luat cetatea. Care înțelegînd țariul Moscului, au topit aur și i-au vărsat pe gît; și acel sfîrșit au dat <lui> Ramadanoschi.

Iar veziriul s-au întors bucurîndu-se, trimițîndu-i împăratul călăci, caftan. Ci la întoarcere turburase Cantacuzinii oamenii țării, îndemnîndu-i să pîrască pre Duca vodă și pe greci la veziriul că

2 ad. marginal Duca vodă înoiaște domnia A // 6 ad. marginal Duca vodă mărge cu turcii la Cehrin A // 18 ad. marginal Sultan Mehmet A // 19 ad. marginal Sultan Mehmet au venit la Dîrstor A // 24 ad. marginal Turcii bat Cehrinul A // 35-36 Moscalii au venit la Cehrin vitejaște A // 36 ad. marginal Ramadanoschii lasă de iau turcii Cehrinul A //

mîncă țara și altele. Și avea pre unii pribégi de-și înțelegea cu ei: banul Milescul, Dumitrașco Corbeanul, Paraschiva Bolișteanul, carii venise cu Cuciuc imbrohorul înaintea veziriului la Ledijna, lîngă Buh. Ci alalți s-au păzit mai bine. Iară Boliștanul umblînd can blăstemățește

5 l-au prin Duca vodă și l-au băgat în obezi și l-au mustrat; apoi l-au slobozit, după ce au venit în țară.

f. 121

Însă daca au trecut Nistrul pe la Soroca, pe o cîmpie, / să ceru Duca vodă să-l lasă să meargă la scaun; și l-au slobozit. Pre carele îmbrăcîndu-l cu caftan, și pe boiari, le-au dat cale în țară. Iar pe

10 Lascarache spătariul l-au închis veziriul de multe jalbe ce auzise veziriul de la Cantacuzini și de la alții ce era cu Cantacuzinii la o vorbă. Și cu chieltoală l-au scos Duca vodă de au venit în țară.

Duca vodă, mergînd pînă la Iași, au venit veste din țară că Radul Crețulescul cu toată casa lui au fugit în Ardeal. De acolo, din tabără

15 fugi și Vintilă paharnicul Corbeanul și Pîrvul postelnicul, feciorul Crețulescului în Ardeal, trecînd pre la Troțuș. Aceste turburări văzînd Duca vodă, gătêște pe Costandin Brîncovanul, ce fusese mai nainte al doilea logofăt și-l trimite cu cărți la Crețulescul să se întoarcă; carele viind pînă la Sărata, îl întimpină un pîrcălab al lui Șerban logofătul

20 de-i spune că au fugit Șerban log<o>fătul cu toată casa lui la Rușciuc. Ci lasă Brîncoveanul calea Ardealului și să duce dupe unchiu-său, Șerban log<ofătul>.

Duca vodă, viind pînă la Bîrlad, iată alți olăcari vin de spun că au fugit Șerban logofătul cu toată cemetiia lor. Decii viind mîhnit pînă la

25 Focșani, trimite pe Costandin stolnicul cu cărți să muncească, să întoarcă pre frate-său Șerban log<ofătul>. Și i-au dat și pe Iane/Roșca, om al Ducăi vodă, cu multe făgăduiale, carele mergînd acolo și împreunîndu-se fraji au dat răspunsul că nici unii nu să vor mai întoarce, ci să vor duce la veziriul. Căci că aceste umblete de demult le

30 umbla Cantacuzinii, de turbura oamenii țării, de pîriia pre domn. Și ei încă făcuse jalbă la Cara Mustafa veziriul, prin mijlocul unui ture ce-i zicea fetfagiul, carele și răspuns i-au dat lui Șerban logofătul ca să se ducă să-l facă domnu, pentrucă-i era priiotean, precum au scris apoi. Deci îndată ce au mers i-au făgăduit să-l pue domnu, să mute pe Duca

35 vodă în Moldova, că mazilise turcii pe Antonie vodă Ruset, căci nu vruse să dea bani unui agă al veziriului, cînd i-au cerut, carele ajungînd chehaia veziriului i-au făcut aceasta de l-au mazilit.

Duca vodă încă neștiind că va să-l pue domnu pe Șerban vodă, au trimis boiari cu pîră asupra lui Șerban log<ofătul>, dară nimic n-au

40 folosit. Că îndată ce au sosit la Odriiu, veziriul i-au dat domniia și pe Duca vodă, l-au mutat la Moldova. Boiarii, dară, ce era trimiș<i> de Duca vodă, cei mai mulți s-au închinat lui Șerban vodă, neștiind cêle ce vor să pață pe urmă. Iar Ivașco cluceriul Băleanul și cu Staico păh<arnicul> au fugit la Moldova. Iar Șerban vodă au venit în scaun pe

6 ad marginal Paraschiva Boliștanul fu prins de Duca vodă A // 10 ad marginal Lascarache spa<arul> închis de veziriul A// 13-14 ad marginal Radul log<ofătul> Crețulescul fuge în Ardea. A// 20 ad marginal Șerban log<ofătul> Cantacuzinul fuge la turci A//

VI<ea>to 7182, 1674. DOMN 54. DOMNII 60. Cap 54.
5 DUMITRAȘCO VODĂ CANTACUZINO, ÎNTÎIUL NUMIT CU
ACEST NUME, CARELE AU FOST GREC ȚARIGRĂDEAN,
CAPICHEHAIA LUI PETRICEAICO VODĂ.

După ce au fugit Ștefan vodă Petriceaico în Țara Leșască, iar
boiarii țării dînd știre la Poartă de fuga lui, au trimis sultan Mehmet
10 împăratul turcesc domn Țării Moldovei pe Dumitrașco vodă
Cantacuzino, hireș din grecii cei de cinste ai Țarigradului, carele
destul era cumplit și vrăjmaș, după cum sînt faptele oamenilor într-
această lume, au réle, au bune.

Deci cîte răotăți au fost și era mai nainte de dînsul și pre vrémea lui
pre pămînt, toate cîte era, el le făcea bune. Numai era foarte fricos, că-i
15 pusese Dumnezeu acea zăbală în gură și într-însul frica, de era fricos. Și
dîn zilele lui au slăbit țara rău, venind la mare cumpănă de perire. Că
îndată ce au luat domnia și s-au așezat la scaon, avînd turcii vrajbă cu
f. 122^y lésii, că atunce de curînd luase turcii Camenița de la lésii, / deci
Dumitrașco vodă fiind fricos, cum s-au zis și de răotățile lui necrezînd
20 pre nimenea, adus-au pre Hangeri sultan cu tătarii de au ernat în Țara
Moldovei. Carii ca niște păgîni multe răutăți au făcut oamenilor,
muncindu-i și pe cărbuni puindu-i și la cap cetluindu-i și de fâmei și de
fête rizindu-și aiavea. Și istovind acélia încă și mai căznia de izvoană,
numai ca să le mai afle ori de unde. Și pe<n> multe locuri pe mulți
25 oameni au și omorît. Încă și din boiari mazili, pre carii i-au apucat la
țară de cu toamnă pe la casele lor, cînd au mers tătarii la ernatec, nu
i-au mai lăsat să iasă în laturi și-i munciia în tot chipul, silindu-i să le
dea ce le venia în cuget. Iar primăvara, cînd s-au rădicat de pre țară, au
30 luat tot de la cine ce au fost rămiaș neluat și nemîncat de dînșii: iape,
cai, boi, vaci, oameni de i-au robit; de acia s-au rădicat și au eșit din
țară. Iară la izvodul lui Miron logofătul scrie pentru această domnie a
lui Dumitrașco vodă așa: „Fugind Ștefan vodă Petriceaico de la Hotin în
Țara Leșască, iar boiarii carii trimisese zălog la Împărăție, ce li s-au
f. 123 pomenit numele mai sus, după ce au sosit la Galați Ionașco Balșa
vornicul și Caraiman căpitanul, pînă a nu să auzi de fuga lui Petriceaico
35 vodă, au mers boiarii la Obluciță, că acolo era Împărăția la ernatec.“

Iar Nicolai Racoviță și medelnicéruil al doilea rămîind la Galați și
viind véste de fuga lui Petriceico vodă, boiarii ce s-au întîmplat la
Galaț<i> au fugit, temîndu-se de Împărăție. Atunce Suleiman

1 *lipșeste* Domnit-au ... 5 P // 2 *ad. marginal* Moldavia A // 3-6 De domnia lui Dumitrașco vodă Cantacuzino, fiind cursul anilor 7182 D // 8 *după* lui *ad.* și fiind veletul cel vechiu 7182, ear de la Hristos 1674 D // 20 *ad. marginal* Dumitrașco, 7182 A // 23 *după* aiavea *ad.* cerînd bani de pe la oameni, odoară, haine, ce și avea. Pinile scotea de prin gropi și le vărsa înaintea cailor lor D //

- chehaiaoa veziriului, care mai pre urmă au stătut și vezir Azem, îndată au chemat, avînd prieteșug cu Dumitrașco Cantacuzino, ce au fost mai nainte visternic în Țara Muntenească, carele au fost capicheaia lui Petriceaico vodă și fiind în cunoștiința turcilor și știindu-l că-i iaste
- 5 casa în Țarigrad, boiarii ce era acolo bucuroși era să-ș<i> scutească viața. Ci au dat domniia lui Dumitrașco vodă, fără nici o cheltuială; și încă i-au dat și bani de cheltuială, care n-au mai fost altă dată dușeș ca aceasta domniei. Și îndată au plecat cu domniia în țară; eșind pe la
- 10 Reni, au trecut Prutul pe la Giurgiulești, au venit la Galaț<i>, unde acolo i-au eșit toț<i> boiarii înainte, de i s-au închinat. Deci de acolo au tras drept pe Prut, la Iași. Și aflînd/ scaunul Mitropoliei fără stăpîn,
- f. 123^v pus-au mitropolit pre Theodosie, ce era episcop la Roman. Ci în Iași mult n-au zăbovit, că și Petriceaico vodă cu cîtăva oaste leșască au fost coborînd în jos.
- 15 Caplan pașa era la Țuțora, pus de Împărăție, să fie pentru strajă. Dumitrașco vodă, auzind de venirea lui Petriceaico vodă cu leșii, n-au zăbovit în Iași nici doao săptămîni, ci au eșit la Țuțora, în preajma pașei. Și au lăsat în Iași puținei slujitori de strajă, pe Buhuș hatmanul și pe Conteș slugeriul, carii au așteptat pînă au venit strejile lui
- 20 Petriceaico vodă pentre vii; și atunce au purces din Iași. Care după ce l-au văzut pre Buhuș, straja lui Petriceaico vodă, l-au gonit. Și văzînd Buhuș că va să-l ajungă și avînd cuhnii, după Socola îndată ș-au luat caii și au lăsat cuhniia cu ce au avut. Ci văzînd și leșii că nu-l vor mai ajunge, s-au întors îndărăt la Iași.
- 25 Dumitrașco vodă au trecut Prutul la Țuțora și împreună cu caplan pașa au luat Prutul în jos și s-au pogorît la Zărnești. Și acolo zăbovind cîteva zile, au tras iar la Împărăție, la Oblucița. Și fără zăbavă au orînduit Împărăția pe Chiur Husein pașa cu o samă de serdengheștii./
- f. 124 Și într-acea vrême poruncise Împărăția de veniia calga sultan cu
- 30 tătarii de la Crim și cu Hagi Gherei sultan, precum vei afla la rîndul său însemnat, carele la vrémia Beciului au ajuns și han. Și eșind iarăși a doa oară Dumitrașco vodă la Galați, au purces pe Prut în sus. Și venind împreună cu Chior Husein pașa pînă la Fălciiu, au mers de s-au împreunat cu galga sultan, la codrul Chighiaciului. De la Fălciiu au
- 35 purces pe Prut în sus, de au tras la Huși. De acolo au ales doao mii de tătari ce avea cai mai buni, cu Hagi Cherei sultan și cu Buhuș hatmanul, de s-au întimpinat cu Petriceaico vodă și cu leși la gura Bohotinului. Ci cum s-au timpinat au dat puțintel război într-acea zi. Iar prinzînd limbă din tătari, peste noapte au și fugit leșii pe Prut în
- 40 sus. Ci tătarii n-au avut cu ce-i goni, fiindu-le caii slabi. Iar Petriceaico vodă au lovit pe la Iași, pe la Suceava și pe la Tîrgul Siretului, de au trecut în Țara Leșască.
- Ci Dumitrașco vodă împreună cu Chior Husein pașa au mers în Iași de s-au așezat în scaun. Și au ținut și pe pașa o lună, cu atîta

2 ad. marginal Dumitrașco, 1674 A // 10 după închinat ad. cînd au fost veleatul 7183, dechemvric D // 25 ad. marginal Dumitrașco, 1674 A // 33 ad. marginal Dumitrașco, 1674 A //

f. 124^v chieltuială, jefuind pe la țară vaci, oi, pîine, ce putea găsi, ca un om fără milă și fără frica lui Dumnezeu. Iar pre Hagi Cherei sultan, împreună cu tătarîi, i-au împărțit/ pen țară la ernatec, la Orheiu, la Lăpușna, la ținutul Iașilor, la Hîrlău, iar la Fălciu mai puțini.

5 Pre aceste ținuturi au fost mîniia lui Dumnezeu. Atunce să vezi cazne în bieții oameni, precum s-au scris mai sus. Muncindu-i în tot feluul, pe cărbuni îi punea, le cetluia capetele, bătăi în tot chipul, care nu iaste puțință a le spune. Îș<i> rîdea de fetele și de fâmeile oamenilor, de față; ce avea oamenii lua tot. Pîinea o scotea de prin gropi și o vărsa pe denaintea cailor. Și așa au chinuit bieții oameni 2
10 luni. Iar la rădicarea lor au robit și oameni pe une locuri; pre alții i-au și omorît. Încă și din boiarii mazili, pre carii i-au apucat la țară pe la casele lor, nu i-au mai lăsat să iasă în laturi și-i munciia în tot chipul, năslindu-le să le dea céle ce le veniia lor la gînd. Iar la rădicarea lor
15 nici au rămas iapă, nici vaci, nici oi, nici boi. Și de atunce au rămas țara la mare slăbiciune, care s-au adaos tot din rău în rău, pînă la acastă vrême. Și așa au fost traiul țării într-aceia iarnă, cu acel domnu atheista.

f. 125 Iară lésii apucase de pusése oaste de a lor prin cetăți, / la Neamțu și
20 la Suceava, socotind că după ce vor lua cetățile, pre lesne vor lua și țara; ci lăsase niște némți prin cetăți. Iar de primăvară au și trimis Dumitrașco vodă pe Buhuș hatmanul și pe Velicico Costin vtorii spătar și cu oaste ce avea spre cetăți, închizîndu-i de la hrană. Deci némții să flămînzise; ci le-au căutat a eși din Neamțu. Și mergînd și spre ceia ce
25 era în Suceava i-au lovit pe șesul Băii, dîndu-le războiu cu modovenii. Ci au stătut și némții tare; ci de tot nu i-au putut sparge, iar cîteva capete au adus la Iași la Dumitrașco vodă, ca vreo 50 de capete și vreo 20 de némți vii. Iar alții au scăpat, apărîndu-se, pînă au întrat în cetatea Sucevei; carii totdeauna eșia în tîrg de-ș<i> apuca cîte ceva de mîncare, iar nu de ajuns.

Deci stînd Buhuș împrejurul Suceavei totdeauna, văzînd și némții că flămînzesc, numai ci le-au căutat a să închina. După ce s-au închinat, i-au
30 dus și pre aceia la Dumitrașco vodă, pre carii i-au scris slujitori și-i ținea în curte. Iar pentru cetăți au îndemnat Dumitrașco vodă pe/ turci de au stricat cetățile céle vestite ale Moldovei: Hotinul, Suceava, Neamțul. Însă pricina întii de stricarea acestor cetăț<i> au fost și Petriceaico vodă; iar pricina a dooa iaste Dumitrașco vodă, aceasta; care lucru cine va vrea să știe, din ce au fost pricina de s-au stricat, iată, o scriem.

f. 125^v Domnind Ștefan vodă Petru în țară înaintea lui Dumitrașco vodă
40 Răul și apoi daca s-au dus la Iași, lăsînd scaunul țării, cum am zis mai sus, iar lésii au trimis némți slujitori de ai lor, ca să păzească cetățile, socotind că cu acéstia vor cuprinde mai pre lesne țara supt mîna lor. Iar după ce au venit Dumitrașco vodă la domnie și încă neașezat bine în scaun la Iași, îndată au și scris la turci de au trimis oaste. Și puind
45 lagum pre supt zidurile cetăților, le-au aruncat din temelie. Numai

21 ad. marginal Dumitrașco, 1674 A // 34 Stricarea cetăților Moldovei A // 43
mîna lor, explicat marginal: ascultarea lor A // 45 ad. marginal Dumitrașco, 1675 A //

126
5
cetatea Suceavei, neputînd-o strica cu lagum, au umplut-o de l mne  i de pae, apoi i-au dat foc de au ars-o  i s-au răsipit, precum să vede acum. Însă mai întii neputîndu-i scoate cu război pre n m i din cetăț<i>, s-au f g duit Dumitra co vodă că de să vor/  china de bună voia lor  i să dea cetățile,  i va erta de moarte  i-i va dărui.  i a a au e it n m ii din cetăț<i>, apoi le-au răsipit, cum s-au scris mai sus.

 tr-acest an au venit  i Dosoftei mitropolitul din pribegie, la Dumitra co vodă  i l-au închis în m n stire la Sveatii Savva, de au  ezut c tva.

10
15
20
126^y
 tr-acest an au început a umbla  i tractate de pace cu l  ii, care au fost trimis Miron Costin vornicul de doao ori. Iară când au fost vara 7183 <=1675> sultan Mehmet s-au rădicat cu toată puterea sa de au mers la Umani, în  ara Căzăcească, trecînd Nistrul pe la Soroca. Atunce au mers  i Dumitra co vodă de au făcut pod mereu peste Nistru;  i de acolo s-au întors înapoi la scaun. Atuncea au mers  i Duca vodă cu munténii.  i mergînd  mp r  ia au luat Umanii  i alte cetăț<i>  i au făcut multă pradă  i robie  i mult sânge de cre tin s-au vărsat. Iar cetățile ce le-au luat le-au stricat pînă în p m nt. Ci de acolo bolnăvindu-se împăratul s-au întors fără véste, de n-au știut nimenea pe unde s-au întors. Iar veziriul s-au  nv rtejit p  la Hotin  i, luund Prutul în jos,/ s-au întors la Odriiu.

DUMITRA CO VODĂ SCOATE HÎRTII  N  ARA.

25
Iară când au fost iarna 7184 <=1676> au scos Dumitra co vodă hîrtii, e ind acea pomană în  ar  de atuncea, de umbla oamenii to <i> cu pece ile lui Dumitra co vodă, precum dau turcii iuva haraci în  ara Turcească.  i ac stia tot pentru lăcomia banilor le făcea, ca să nu scape nici bogat, nici sărac.  i c  <i> bani venia din  ar  nu-i da la vistierie să-i strîngă, după obiceiul  r rii, ce-i număra el singur  i-i str ngea în casă la dînsul.

30
 i tot  tr-această iarnă la Bogoiavlenie <=Boboteaz > s-au strîns călugării la Ia i, după obiceiul. Ci în loc de osp t ce au domnii de-i ospetează a dooa zi, i-au băgat pe to <i>  n temni a Iașilor, d ndu-le pricină că au venit t rziu.

35
Scos-au din închisoare pre Dosoftei mitropolitul  i l-au pus iar la scaunul lui. Iar pre Theodosie, ce-l făcuse el mitropolit, l-au închis iar la Mănăstirea Sfintului Savva. Al ii zic că l-au băgat în temni a supt oltariu.

127
40
 tr-acestaș an, primăvara, au trimis  mp r  ia pe  i man Ibraim pa a, f c ndu-l sarascheriu la Juravna  i Duca vodă cu munténii. Unde acolo s-au pogorît/  i Ioan Sobet chii, craiul leșesc.  i acolo s-au așezat pacea cu l  ii care s-au ținut p n  la vr mia Beciului.

12 *ad. marginal* Sultan Mehmet au luat cetatea Umanii, 7183 A // 22 *lipsește D/ ad. marginal* Dumitra co, 7184 A // 34 *ad. marginal* Dumitra co vodă pune mitropolit pe Dositheii  i pe Theodosie  nchide A // 39 *după* Juravna *ad.*  i împreună cu Selim Gherei han D //

Într-acest an, la avgust, fost-au mare moarte de ciumă în Iași, de
au eșit și Dumitrașco vodă la Galata și au șezut cu corturile. Iar la
5 septe<m>vrie 7184 <=1676> au sosit Șişman Ibrahim pașa, viind de la
Juravna la Țuțora. Și avînd poruncă de la Împărăție ca să mazilească pe
Dumitrașco vodă, l-au chemat la Țuțora și după trei zile l-au mazilit,
dîndu-l la închisoare la Deli bașa. Iar pe Duca vodă, domnul
muntenesc, încă de la Hotin l-au slobozit pașa și, lovînd pe Siret, s-au
dus la scaunul său în București. Iar pe Dumitrașco vodă Cantacuzino
l-au dus mazil la Țarigrad, domnînd ani 2./

f. 127^v 10

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7184, 1676. DOMN 55. DOMNII 61. Cap 55. ANTONIE
RUSSET VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE MAI
NAINTE S-AU CHIEMAT CHIRIȚA DRACON.

După ce au mazilit Împărăția pe Dumitrașco vodă, au dat steag de
15 domnie lui Chirița Dracon Ruset, carele ș-au pus numele de domnie
Antonie vodă. Și purcegînd de la Odriiu au venit la Galaț<i>, unde i-au
eșit înainte toată țara și boiarii, împreună cu fiiu-său Alexandru, ce
fusese la zilele lui Petriceaico vodă slugear mare. De la Galați au mers
pînă la Tîmpești, din jos de Tecuci, pe Bîrlad. De acolo au luat Siretul
20 și pe la Tîrgul-Frumos au intrat în Iași dechem<vrie>, <loc gol> zile.
Și domnînd peste iarnă cu pace, iar despre primăvară s-au apucat să
lucréze la Biserică lui Sfetii Nicolae, cea de lîngă curtea domnească,
fiind biserica descoperită și clopotnița stricată. Deci cu toată userdia
s-au apucat și au tocmit clopotnița și au săvîrșit și zidul împrejurul
25 biséricii, la văleat 7185 <=1677>. Făcut-au și o fîntînă în zidul
biséricii despre poarta/ cea mare a curții cei domnești, aducînd apă pe
urloae de departe, la care au fost ispravnic Abaza clucériul. Și au
zugrăvit peste tot pridvorul lui Sfetii Nicolae, apoi au zugrăvit și
biserică pe din lăuntru.

f. 128

30 Trimis-au în Țara Leșască de au adus sfénice de aramă de céle
mari și alte vase de argint au făcut, care sînt și acum în S<fe>tii
Nicolae. Așijderea au făcut și ceardacurile céle înalte despre casa cea
mică domnească, cu multă cheltuială, ca la Țarigrad. Și ș-au făcut și
grobniță în S<fe>tii Nicolae, în lăuntru, dară n-au avut parte ca aceia,
35 în care grobniță s-au îngropit mai pe urmă Cantemir vodă, cum va
arăta la rîndul său. Apoi s-au apucat de au făcut și zid împrejurul
Mănăstirii Sfetii Savvei, dară n-au ajuns nici pre jumătate să-l facă. Și
ar fi și mai făcut multe lucruri bune în țară, că era un domn milostiv și
îndurătoriu; numai țara n-au avut noroc să domnească mult. Că
40 pizmașul diavolul pururea iaste neubitoriu de binele creștinesc.

Deci cînd au fost văleatul 7185 <=1677>, primăvara, s-au scornit

3 ad. marginal Moldavia A // 10-13 De domnia lui Antonie Ruset vodă, carele
mai nainte se numea Chirițe Draco D // 28 ad. marginal pridvorul A // 41 primăvara vara D / ad.
marginal Antonie, 7185 A //

f. 128^v oaste asupra Cehrinului și au orînduit Împărăția iarăș<i> pe/ Șișman Ibraim pașa, cu mulți pași și cu multă putere turcească și Gherei han cu tătarii, orînduind și pe Antonie vodă cu moldovenii, fiind hatman Gavriil Costache, mergînd și Duca vodă cu munténii. Și trecînd Nistrul pe la Tighina au mers la Cehrin. Și au bătut Cehrinul <loc gol> zile și neputîndu-l lua, l-au lăsat.

5 Spun că au fost eșind cazacii de au fost scoțind pe turci din meteréze și le-au fost dînd cu stupi vii din cetate în cap. Ci neputînd dobîndi cetatea într-acea vară s-au întors oștile iar înapoi pe la Tighina și slobozînd pre domni au venit fieștecarele la scaunul lui.

10 Iar la anul 7186 <=1678> au chiebat împăratul la Poartă pe Alexandru beizadea, feciorul lui Antonie vodă, carele era călăreț bun și curvariu foarte. Pe multe locuri lua fetele oamenilor cu sila. La bături era liubovnic și la alergături de cai. Însă nu pîrfa pre nimeni la

15 tată-său; de nu grăia de bine pre om, iar de rău nu grăia.

f. 129 Duca vodă, domnind în Țara Muntenească era munténii sătui de dînsul. Că începuse a să certa, mai virtos Șerban vel log<ofătul> cu frajii lui. Duca vodă prepunea, iar nu putea prinde nimica. Ci la/ această oaste de la Cehrin au cercat Duca vodă pre boiarii de Moldova. Ci unii îl primia. Iar cercînd

20 pe Gavriiliță hatmanul, zicîndu-i așa: „Antonie vodă iaste mazil, ci pe cine vor pofti, ca să-l silească el să-l scoată la domnie“, i-au răspuns Gavriiliță hatmanul: „De știi, măriia ta, că iaste adevărat mazil, siléște măriia ta să ne fii domnu; iar de nu, să nu-l amesteci măriia ta, că iaste un domn bun.“

25 Soliia aceasta o purta Antiohie Jora, ce era postélnic la Duca vodă, nepot de sor<ă> lui Gavriiliță hatmanul.

Antonie vodă, întorcîndu-se de la oaste, au ernat cu pace pînă despre primăvară. Iar cum s-au dezvărat, fiind văleatul 7186 <=1678>, s-au rădicat însuși veziriul Cara Mustafa pașa de au purces la Ceahrin.

30 Și într-acea vréme iar au mers Antonie vodă cu moldovenii și Duca vodă cu munténii. Și trecînd Nistrul pe la Tighina au mers la Cehrin la iulie 11 zile și au bătut cetatea 37 de zile și au luat-o duminecă av<gust> 18. Ci bătîndu-se turcii la cetate, după cîteva zile, iată, le vine véste la veziriul cum că vine de peste Nistru Popovici Samuil, hatmanul căzăcesc, cu oaste într-ajutor cetății. Dar mai bine de n-ar fi

35 venit, că mai multă stricăciune s-au făcut. Deci caplan pașa și cu tătarii au trecut apa Chesmenului / pe podurile ce făcuse unul Antonie vodă și altul Duca vodă, mergînd ca să ție calea lui Popovici hatmanul să nu treacă Niprul. Ci nimic n-au putut să-l sprijinească, că îndată au înfrînt

f. 129^v pe turci și pe tătari. La acel război s-au rănît și caplan pașa, luundu-i

40 cazacii și corturile și l-au gonit pînă la apa Chesmenului.

Veziriul, văzînd că vin bătuț<i>, au stricat podurile ca să nu treacă. Ci cazacii, cum au sosit, îndată le-au tocmit la loc și ș-au pus tabăra împotriva cetății, peste Chesmen, despre răsărit. Și așa au șezut vreo săptămînă. Ci unii zic să fie ajuns veziriul cu bani la Popovici; că

13 după sila ad. însă a oameni proști D // 16 ad. marginal Duca, 7185 A // 19 ad. marginal Duca vodă cearcă pre boiari ca să-l priimească domn la Moldova A // 30 ad. marginal Turcii au luat Cehrinul A // 34 Nistru] Nipru D //

turcilor le perise nădăjdea de a lua cetatea. Numai poate fi că au fost
voia lui Dumnezeu; că într-o noapte au legat cazacii tabără și au fugit și
îndată au trecut tătarii după dînșii de i-au petrecut cale de o zi. Iară alții
5 zic că au fost minteala cetății într-acesta chip: Cum au sosit Popovici cu
cazacii s-au schimbat polcurile de au înurat oaste proaspătă în cetate și
f. 130 cei vechi să iasă afară. Și așa, de bucurie, au început a să cinsti cu
băuturi, după obiceiul lor, nebăgînd seamă și văzînd ajutoriul, neavînd
grije s-au dat după beții./ Ci turcii, prinzînd limbă și înțelegînd de beția
10 cazacilor, îndată au dat mare năvală și luînd cetatea. Și mai fiind un șanț
în lăuntru, în cetate, încă au mai ținut într-o zi și într-o noapte. Ci l-au
luat a dooa zi în vărsatul zorilor. Însă zic unii că au fost eșit într-acea
noapte cazacii și moscalii, ce au fost într-acei șanț, can cu fuga. Și
deacia au întrat turcii la zio. Ci au mai șezut veziriul de au spart cetatea
pînă în pămînt, care nu s-au mai făcut pînă astăz<i>.

15 De acolo s-au întors veziriul pe unde fusese Umanii și venind pe la
Soroca au întrat în Țara Moldovei.

Atunce, la întoarcerea veziriului, au început unii din boiari a
amesteca și a pîrî pe Antonie vodă. Din care era Buhuș hatmanul și
altul încă, pre carele treacă-l condeiu mieu. Ce i-am văzut osînda,
20 perind nevinovat, de alți domni. Însă tot prin mijlocirea Ducăi vodă și
cu îndemnarea lui. Ci după obiceiul turcilor, ce au făcut un Mihnea
vodă din Țara Muntenească, carele au scos ochii turcilor să facă ai
treilea an mucaremea, adecă învoire domniei, pentruca să ia bani. Deci
venind veziriul la sat la Chișinău au mazilit pe Antonie vodă și au pus
f. 130^v 25 caimacami pe Ghinghea vornicul și pe Sandul Buhuș hatmanul./ Iar pe
Antonie vodă puindu-l veziriul în hiară l-au luat cu sine. Și mergînd
boiarii după dînsul, Miron logofătul, Dubău visternicul, Costandin
postelnicul, Ghioca vtorii log<ofăt> și alții mai sprinteni, unii trăgea
să fie Duca vodă domnu la Moldova, alții zicea pe un Ieremia, ce era
30 boiari de țară; Ghioca log<ofătul> umbla și pentru sine, dar foarte pe
ascuns, iar la arătare umbla pentru Duca vodă.

Mînat-au și Duca vodă pe niște boiari moldoveni ce era pribégi în
Țara Muntenească, ca de să va scăpa de domnia Țării Muntenești să fie
la Moldova, precum să va arăta la rîndul său.

35 Acest Antonie vodă era om creștin, bun, blînd și milostiv, cu puțin
nu ca vrédnicul de pomenire Iliiaș vodă Alexandru, ce am scris mai
sus, nelacom, bun la judecă<i>, iubovnic. Boiarii era foarte
desfăta<i>, cu primblări și cu veselii.

Iar după ce s-au așezat Duca vodă la scaun, au și trimis boiari și pe
40 altă țară la Poartă de au pîrî pe Antonie vodă, făcînd Duca vodă și
acest obicei, să pîrască pe domnu daca să mazilește, și l-au băgat la
mare nevoe cu pîra la turci. Că l-au muncit cu multe féliuri de munci.
Trestii pe supt unghii i-au băgat. Datu-i-au de au înghițit un nemeteț
f. 131 uns și trăgîndu-l afară i-au adus mațele la gură și alte munci/ ca să dea

13 ad. marginal Turcii răsipesc Cehrinul A // 20 nevinovat, marginal între
paranteze: Miron log<ofătul> A // 24 ad. marginal Vezirul mazilește pe Antonie vodă A // 24 ad.
marginal Antonie, 7185 A // 42 ad. marginal Turcii căznesc pe Antonie vodă A //

bani. Ci el bani nu strînsese. Una, că lacom nu era, alta că găsisse țara stricată de la domnia lui Dumitrașco vodă Cant<acuzino> Răul, de cînd ernase tătarii în țară. Și după ce l-au muncit, ce au găsit i-au luat totul. Așa i-au fost mulțemita ticălosului Antonie vodă de la moldoveni, care vedem că de atunci pînă acum tot osînda lui tragem, că din zi în zi tot la rău pășim și cît<i> au fost la acea pîră, mai cu toț<i> osîndiț<i> i-am văzut.

Iar Antonie vodă, după ce au scăpat din muncile și închisorile turcilor au șezut la casa sa în Țarigrad, fiind și el din țarigrădêni, om de frunte. Și trăind pînă la a dooa domnie a lui Dumitrașco vodă, i s-au săvîrșit viața acolo, trăind cu multă lipsă în casa sa.

Poate să fie tras osînda și Antonie vodă pentru fiu-său Alexandru beizadea, de care am pomenit și mai sus, pentru desfrîdate faptele curviei, ce lua fetele oamenilor cu sila, neavînd nici de cătră tată-său <nici o frică>. Și au domnia ani 2./

f. 131^v

VALAHIA.

VI<ea>to 7187, 1679. DOMN 48. DOMNII 54. Cap 48. ȘERBAN VODĂ CANTACUZINO, AL DOILEA CU ACEST NUME, FECIORUL LUI COSTANDIN POST <ELNICUL>, CE ERA BOIARI DE ȚARĂ.

Mare și întunecat nor și plin de fulgere și de trăsnete au căzut pe Țara Românească, Șerban vodă, carele ca cu niște trăsnete cu răutatea lui au spart și au dezrădăcinat multe case de boiari și de slujitori și de săraci. Și pe mulți au omorît, cu multe feliuri de cazne și pedepse i-au sărăcit, precum istoriia în jos va arăta. Ci dară pentru păcatele oamenilor, sau pentru alte judecăț<i>, care știe singur Dumnezeu, au luat Șerban vodă domnia Țării Rumânești.

Și mai nainte au trimis pre nepotu-său Costandin Brîncoveanul cu schimni aga, ca să apuce scaunul și să rădice pre Duca vodă să-l ducă la Moldova. Și poruncise să fie caimacami cu Badea vornicul și cu Hriza vistiariul și să îmblînzească norodul, atîta pe cei mari, cît și pe cei mici, să se bucure și să se veselească toț<i> de venirea domnului.

f. 132

Și așa au făcut, că cu toții să bucura și mulți/ (cum auziiam), carii nu avea vin, bea apă, pentru sănătatea lui Șerban vodă și juca, chiuia, atîta îi amăgise pre toți în boeria lui, cît îi orbise, de nu știi ce fac. Ci bucuriia lor s-au întors în deșert și la mare întristare.

Însă viind Brîncoveanul, cum s-au zis, și ducîndu-se Duca vodă din scaun au trimis boiarii caimacamii de au venit doamna lui Șerban vodă și mumă-sa, doamna Ilinca, de la Rușciuc, eșindu-i boiari,

8 ad. marginal Antonie, 7185 A // 15 lipsește Și au domnit ani 2 D// 16 ad. marginal Valahia A// 16-20 Domniea lui Șerban vodă, leat 7187 P// 21 ad. marginal Șerban vodă să punc domnu A// 28 ad. marginal Trimite pre Costandin Brîncoveanu cu schimni aga, tureul, să-l rădice la Moldova A// 30 ad. marginal caimacamii A// 39 ad. marginal Doamna lui Șerban vodă vine de la Ruși la București, 7187 A//

jupînese, înainte. După acéia și domnul au venit pe la Bobotează, de
au intrat în scaun, pe la Bobotează, cu pompă, precum iaste obiceiul
domnilor. Décii cu blîndețe dentii s-au arătat tuturor, boerind și pre cei
ce nu-i iubii, pentru pricina aceasta ca doar ar aduce și pe Ivașco
clucériul Băleanul și pe Staico păharnicul, pribégii, ce era în Moldova.

5 Și așa trecînd cîtăva vrême. Décii primăvara i-au venit poruncă să
meargă la oaste, să facă o cetate, Dogancale, și, gătindu-se, s-au dus
cu turcii și, făcîndu-se cetatea, s-au întors îndărăt la scaon. Deacum
10 înainte să încep durerile. Că la întoarcere au zis Drosului serdariul să
se gătească să meargă în țară mai nainte, cu trebi. Și s-au gătit, dîndu-i
f. 132^v cărți/ și slujitori și pe Alivérde tătara cu cîț<i>va tătari, tot tîlhari, și-l
învață în taină să-l ducă pînă la Bîrlad și să-l dea în lături de drum, să-
i taie capul și să ia capul pentru credința și să se facă că au pribegit în
15 Buceac și pînă nu-l va chiema cu cărți, să nu vie. Și, viind, să zică
cătră boiari cu<m> au fugit Drosul serdariul. Acest meșteșug făcea
Șerban vodă, ca să nu se spară boiarii, să fugă.

După ce au sosit Șerban vodă la Iași, l-au poftit Duca vodă să-l
ospăteze. Încă dupe cale, la întoarcere, să făgăduise Șerban vodă că va
mêrge la ospăț. Și s-au gătit Duca vodă cum s-au căzut de ospăț. Iar
20 cînd au fost în zioa acéia s-au rădicat Șerban vodă și au purces spre
țară și n-au priimit ospățul. Pricina aceasta era că avea nădêjde să ia pe
pribégi ori cu voe, ori în putere. Dară Duca vodă nevrînd să facă
obiceiul rău ca să-i dea, le-au dat cale de s-au dus și s-au ascuns.
Aceasta auzind Șerban vodă, că nu sînt în Iași, ci s-au ascuns la țară
25 n-au priimit nici ospățul, ci au venit în țară.

Duca vodă încă ș-au strîns boiarii lui de s-au ospătat toată zioa
acéia, cu zicăture și cu tunuri. Iar Șerban vodă, viind la Focșani, au
poruncit de au închis pe Vilcul vornicul la București. Și după ce au
f. 133 venit în scaun au trimis pe Ghinea căpitanul cu 30 de slujitori/ de au
30 luat pe Pătrașco căpit<anul> Urzicianul de l-au dus la Sneagov
Mănăstirea. Acolo cu munți groaznice muncindu-l, pe urmă l-au
spînzurat. Iar pe Vilcul vornicul l-au judecat în multe rînduri; dară fără
de nici o cuviință era judecățile, că vină nu-i afla nimica, precum nici
altora. Și după cîteva judecăți ce i-au făcut, l-au mutat la Sneagov și
35 acolo cu multe cazne l-au omorît.

Întru acêste vremi și Duca vodă la Moldova au avut gilceavă
despre boiarii lui, care cu îndemnăturile lui Șerban vodă (precum pre
urmă s-au dovedit) s-au sfătuit boerimea să se scoale asupra domnului,
să-l omoare pe dînsul și pe toată casa lui. Și făcînd pecétia lui
Dumitrașco vodă, care era mazil în Țarigrad au pecetluit cărți și scriia

2 ad. marginal Șarban vodă vine în scaun, 1680, <sic> ghe<arie> 6 A// 6 ad.
marginal Șerban vodă mêrge la oaste, 1680 A// 13 ad. marginal Drosului tae capul Șerban vodă
A // 17 ad. marginal Duca vodă poftêște pe Șerban vodă la ospăț și făgăduiaște A // 19 ad.
marginal Duca vodă să gătêște A // 21 ad. marginal Șarban vodă nu mêrge A // 20 ad. marginal
Șerban vodă închide pe Vilcul vornicul A // 30 ad. marginal Șerban spînzură pe Pătrașco
Urziceanu A // 35 ad. marginal Șerban vodă omoară pe Vilcul vor<nicul> la Sneagov A // 36 ad.
marginal Moldovénii sfătuesc să omoară pe Duca vodă A //

călărașilor și altor slujitouri ca despre partea lui Dumitrașco vodă cum i-au dat împăratul domnia; ci să prinză pre Duca vodă să-l închiză la Suceava. Și au mers cu cărțile un Bogdan, cu alt boiaru și le-au dat lăpușnienilor și orheianilor. Și s-au rădicat cu toții de au venit pînă la 5 Tușora. Acolo, tăbărînd, s-au dus căpitani să întrebe pe hatmanul Buhuș ce învățătură va să le dea. Și fiind hatmanul cumnat cu Duca vodă și neștiind de nimica de lucrul acesta, îndată s-au dus la domnu și i-au spus povéstea./

f. 133^v Și auzind Duca vodă de la hatmanul pricepură că iaste ficleşug. Și 10 întrebînd, cine i-au rădicat, ei au spus: cutare și cutare boiaru. Dēcii au gătit Duca vodă pe Gheorghită Ciudin stolnicul și l-au trimis cu mulți slujitori și au prins pe acei boiari. Și înțelegînd de la dîșii că Ghioca, visternicul cel mare, au fost capul sfatului îl închide și pe dînsul. Măcar că toț<i> era amestecaț<i>, afară din Buhuș hatmanul și 15 Miron logofătul, dară pentru ca să nu să facă zarvă mare i-au tăcut pe aceia. Numai pe acești 3 boiari care am scris mai sus că i-au închis, pe aceștea i-au judecat și i-au scos înaintea porții de le-au tăiat capetele. Acolo, cînd vrea să-i tae, au zis cei doi să tae înșii pe Ghioca, că el au făcut aceasta și el vrea să fie domnu. Și așa au făcut. Că întii pe dînsul 20 l-au tăiat, apoi pe cei doi boiari. Dēcii toț<i> ceialalți s-au așezat.

Iar aicea în țară Șerban vodă, pe la Sfetii Theodor, în săptămîna cea dintii a postului celui mare, au închis și pe Hriza vistiiariul puind pricina ca să-i ia seama de vistierie și nădăduind că va găsi bani mînceaț<i> ai țării. Carii luîndu-i boiarii lui Șerban vodă seama, în 25 cîtăva vreme s-au aflat bani ai Hrizii vistiiariul chielțuț<i> pentru țară, / <a>l<eri> 30.000. Care văzînd Șerban vodă că nici cu aceasta nu-l poate dovedi să-i facă rău, au început alta. Au zis dă zahareaoa ce s-au dus la Cameniță precum ar fi fost rea. Ori bună, ori rea de au fost, o didése boiarii și rudele lui, iar el numai Hrizii vistiiariul îi găsiia 30 vină. Și i-au dat poruncă să îplinească acei <a>l<eri>, 41.000, de la casa lui; și-l îngroziiia cu munci groaznice. Dēcii ce să facă, ticăitul, de nevoie s-au îndatorit și au dat al lui ce avea și ș-au vîndut satele și moșiile și țigani și au plinit banii.

După ce au dat Hriza vistiiariul această sumă de bani ce s-au zis 35 mai sus, l-au scos den chisoare; cu ce socoteală, Șerban vodă va ști și sufletul lui. Și numai 11 zile l-au lăsat slobod, dară cu pază de departe, să nu să priceapă, și iară l-au închis. Și la a dooa închisoare mai multe cazne i-au făcut și multe otrăvi i-au dat să-l omoară. Dară nu-l putea 40 omorî cu otrăvile, precum într-o scrisoare a Hrizii vistiiariul s-au văzut scrise, cu mîna lui, cîte otrăvi i-au dat și nu-l putea omorî. Care văzînd că cu de acestia nu-l poate omorî, să facă voia lui, cu altă moarte groaznică l-au omorît, de ș-au plinit voia tirăniei lui.

f. 134^v Jupîneasa, dară și copiii, rămîind în sărăcie, iară nu i-au/ lăsat în odihnă, ci totdeauna în pază de slujitori să afla zioa și noaptea și le

7 ad. marginal Duca vodă prinde pe 3 boiari carei au fost mai vinovaț<i> și-i tae A// 14 ad. marginal Șerban vodă închide pe Hriza vist<ernic> și-l pradă. 7189 A// 31 ad. marginal Șerban vodă căznéște și omoară pe Hriza vistiiariul, 1679 A//

cerea bani pe-ntreg. Ei văzînd că nu vor putea trăi și încă aflînd de unii, alții, că vor să piară, au luat pre Dumnezeu într-ajutoriu și pentru paznicii ce era împrejurul casei lor au eșit și nu i-au priceput, orbîndu-i Dumnezeu. Și au încălecat de cu seară și la miezul nopții au trecut pe

5 ghiață în Țara Turcească.

A dooa zi înțelegînd Șerban vodă de fuga lor s-au turburat foarte, ca un lup turbat. Și în toate părțile au trimis căpitani cu slujitori ca să-i prinză, sau să-i omoară unde-i vor ajunge. Dară trecuse, cu ajutorul lui Dumnezeu, și nu i-au găsit, măcar ca și în Țara Turcească au trimis

10 gonaci și făgăduiale la pași, la muselimi, la cadii, ca de-i vor prinde să le dea mari daruri. Dară unde va Dumnezeu să păzească, omul nu poate să-i strice. Ci au scăpat și s-au dus la Odrii și la Țarigrad și de acolo în Moldova, la Duca vodă și la ceilalți boiari pribégi ce era acolo fugiți de frica lui Șerban vodă.

15 Aceasta așa trecînd, Șerban vodă nu înceta de a face rău cu morți. Că într-al doilea an acesta au trimis și pe Radul vistiariul ocnariul de l-au spînzurat în Țîrgul Ocnii, de poarta casei lui. Și au trimis și pe feciorul Drosului serdariul, tînăr, / săracul, la ocnă și legat l-au

f. 135

20 slobozit într-o ocnă pustie. Acel sfîrșit au luat, ticăitul, fiind gîde Cobza Dumitrașco căpitanul. Mai avea o fată, Drosul. Și pentru ca să-i stingă neamul lui, și pe acéia au omorît-o, trimițînd niște siiméni, hoț<i> de ai lui.

De acéștia multe făcea Șerban vodă, care de s-ar fi scris cîte una pare-mi-se că n-am avea hîrtie să le rînduim toate. Că de om nici cum

25 nu-i era milă, ca de o pasăre; îndată îl omorîia, ori de au avut vreo pizmă pe dînsul din boeriia lui, ori de i s-au părut ceva bănuială pe cineva, ori l-au pîrît cineva, precum mulți oameni răi sînt în Țara Rumânească, îndată fără întrebare, fără judecată, îi omorîia tirănéște. Pentru dăjdi ce să zic, care mai nainte [mai nainte], fără<ă> cît știi

30 foarte bine că în anul dintîi au luat din țară 2.000 de punge de bani, iar al doilea 3.000, al treilea și mai mult, cît răsufiau boiarii, slujitorimea, birnicii, nu avea. Ci bătuți, căzniți în toată vrémia îș<i> vindea moșiiile, țiganii, viile și tot ce avea, de le cumpăra Șerban vodă și ai lui. Iar sāraccii plîngea și plînia tot ce le cerea. Că era legaț<i> de

35 stîlpîii ce era înfipti la pușcărie, în lăuntru și afară, de-i bătea cumplit pe boiari, pe căpitani, pe slujitori, pînă i-au sārăcit pe toț<i>. Și carii cum scăpa, umplea țările, carii nu muria de bătăi și de cazne./ Însă cei ce era fugiți la Moldova, boiari, slujitori, căpitani, s-au rugat Ducăi vodă să le fie într-ajutor și ei să meargă la turci, să facă jalbă de

f. 135^v

40 jafurile ce face Șerban vodă țării. Și le-au dat ajutoriu, bani și oameni să-i poarte și s-au dus la Țarigrad. Dară n-au folosit nimica, că într-alt chip au curs lucrurile, precum mai jos istoria va arăta.

Întru acéste vremi au venit poruncă Ducăi vodă din Moldova să

2 ad. marginal Vist<sic> Hrizii vist<ierul> cu copiii fugi la Moldova A // 15 ad. marginal Șerban vodă spînzură pe Radul vist<ierul>, ocnariul, 1680 A // 19 ad. marginal Șerban vodă aruncă într-o ocnă pustie pe feciorul Drosului A // 23 ad. marginal Șerban, 7188 A // 43 ad. marginal Duca vodă să duce la Țarigrad, înoiaște domnia și ia hătmăniia cazacilor A //

meargă la Poartă, să-ș<i> înoiască domnia și să-i dea și hătmănia
 Țării Căzăcești ca să strîngă pe cazaci de pe unde vor fi răsipiți și să-i
 așaze pe la locurile lor; că uneori să închina alteori rădica cap, și
 odihnă nu mai avea. Ci au socotit de i-au dat pe seama domnului de
 5 Moldova. Carele mergînd la Țarigrad, și domnia Moldovei i-au înoit
 și hătmănia cazacilor i-au dat și cu multă cinste s-au întors la țara lui.
 Numai avea mîhnire pentru fie-sa Ecaterina, care fusese mai nainte
 logodită după Ștefan, feciorul Radului vodă Leon. Că trecînd vrême
 multă logodiț<i> și murind Radul vodă, auziia Duca vodă că Ștefan
 10 logodnicul fetei, are politie proastă, ci vrea să strice logodna și să dea
 pe fie-sa altuia. Și încă adusese pe un lordache Muselim, grec de la
 Țarigrad, bogat, să facă nunta. Ci aceasta înțelegînd Ștefan beizadea,
 f. 136 că va să-i mărite logodnica, / au dat jalbă la împăratul și au făcut
 ferman la Duca vodă să-i dea pe fie-sa lui, dacă s-au logodit și să o
 15 ducă la Țarigrad. Și cînd au mers Duca vodă la Țarigrad i-au căutat să
 ducă și pe fie-sa, cu moașe-sa Dabijoa. Și au nevoit Duca vodă în tot
 chipul să o mîntuiască de Ștefan beizadea, dară n-au putut. Ci la
 întoarcere, cînd au venit la Moldova, l-au luat și pe dînsul. Deci,
 mergînd în țară, au făcut nuntă domnească, precum s-au căzut, cu
 20 toată țara, fiind soli de la léși, de la unguri, de la munténi și i-au
 împreunat după lége, precum era și logodiț<i>.
 Întru această ducere a Ducăi vodă la Țarigrad și boiarii munténi,
 slujitorii, căpitani, făcîndu-se ca la 300 de oameni, cu ajutorii Ducăi
 vodă, dîndu-le bani și călăuz<ă> pe Alexandru armașul Burnaz, au
 25 purces de s-au dus la Țarigrad, să facă jalbă, pentru răutatea ce făcea
 Șerban vodă țării. Iar Șerban vodă, înțelegînd de aceasta, au trimis
 boiari de ai lui cu cărți, de pîrîia pe Duca vodă că nu-l lasă în pace, ci
 strînge marghioli și-i trimite cu banii lui să-l pîrască; și altele ca
 acéstiia. Decii veziriul, fiind priiaten mai bun lui Șerban vodă, decît
 30 Ducăi vodă, au poruncit prin caimacamul Ducăi vodă, să întoarcă
 oamenii înapoi, să nu iasă să pîrască pe Șerban vodă, că pe urmă nu va
 fi bine. / De aceasta înfricoșîndu-se Duca vodă au poruncit tuturor de
 s-au întors iar la Moldova. Și Șerban vodă, înoindu-ș<i> domnia, au
 rămas iară domnu. Duca vodă, după ce au făcut nunta fie-sa,
 35 Ecaterinei, s-au dus în Țara Căzăcească La Nemirova, unde iaste
 scaunul hatmanilor. Acolo au pus polcovnici, judecători, logofeț<i>,
 după obiceiurile lor și peste toț<i> mai mare (adecă în locul lor) au
 pus pe un Ianc, grec, carele știia limba lor căzăcească prea bine și l-au
 numit hatman. De care lucru s-au bucurat foarte cazacii și s-au strîns
 40 pînă la un an de au umplut satele, tîrgurile, de oameni. Duca vodă,
 după așezămîntul ce l-au făcut, s-au întors iar la Iași.
 Întru acéste vremi și Emericul Tucheli grof s-au rădicat cu o samă
 de unguri împotriva némților. Care cerșind ajutoriu de la turci (cu
 făgăduială că va închina țara ce va dobîndi), i-au dat turci<i> ajutor și
 45 din Țara Muntenească oști, cu Ianoș serdariul Coșofeanul și din

moldovei oști cu Gheorghică Ciudin serdariul, care multe cetăți ale lui au luat și mai multe ale lui Racoț<i>, fiind aceste Tucheli muiarea lui Racoț<i> Ferenți și le-au supus supt ascultarea lui. Décii, viind toamna, s-au întors fieștecare pe la locurile lor.

f. 137 5 După acéia când întra al cincilea an al domniei lui Șerban vodă au rădicat sultan Mehmet turcul mare oaste împotriva némților, / fiind Leopold împărat nemțesc, poruncind hanului să rădice toată tătărimea, de petutindeni. Așjiderea turci<i> de la răsărit, de la apus s-au rădicat. Décii amîndoi domnii rumâni, craiul unguresc și Tucheli 10 grof cu oastea lui și toț<i> s-au împreunat la Beligradul turcesc. Acolo au rămas împăratul, turcul. Iar Cara Mustafa veziriul, luund toate oștile s-au dus drept la Beciu, unde iaste scaunul chesariului Leopold și de toate părțile bătea cetatea. Iar tătării i-au slobozit în pradă cît au ajuns cale de 3, 4 zile mai sus de Beciu și mulțime de oameni au tăiat 15 și au robît, fiind némții neînvățaț<i> de a vedea robii, ci ședea toț<i> pen casele lor; pre carii găsindu-i, tăia-i, robii-i cumplit.

Leopold chesariul văzînd această nevoe ce căzuse pe țara lui, neîncrezîndu-se numai în oștile lui, au trimis de grab la Sobețchii, craiul leșesc și la toț<i> léșii cu rugăciune să facă bine să-l ajute la această primejdie ce i-au venit. Și îndată s-au rădicat craiul cu 30.000 20 de léși, oaste aleasă, și au venit de s-au împreunat cu oștile nemțești, fiind cap tuturor oștilor craiul.

f. 137* 25 S-au pornit cătră turci, pre carii găsindu-i supt Beci, prinzînd și turcii véste s-au gătit de război și le-au eșit înainte să nu-i lasă la cetate, pînă vor lua cetatea; / că-i slăbise rău cu tunuri, cu lagumuri ce dedese în 63 de zile, dară nu i-au putut opri. Ci dînd război tare, în 5, 6 ceasuri au biruit creștinii pe turci; și au început a fugi, lăsînd toate cîte au avut, corturi, avuții, zaharéle, dobitoace și altele. Acolo au rămas și inicerii în șanțuri, pre carii găsindu-i oștile pre toț<i> i-au omorît, 30 ca pre niște dobitoace.

Décii după izbîndă au întrat craiul în cetate și mare cîste i-au făcut oștile. Și împreunîndu-se cu craiul s-au sărutat și îndoită mulțămită i-au făcut, de ajutor ce i-au dat; și dăruindu-l împărătește s-au dus la țara lui. Iară turci d-abia au aflat odihnă la Beligrad. 35 Creștinii n-au mai încetat, ci au luat de la turci atuncea și Ostrogonul, Hatvarul, Seghetul.

Împăratul turcesc fiind la Odriiu și înțelegînd de această nenorocire ce au avut oștile lui la Beciu, puind vina veziriului, care și oastea aceasta cu îndemnarea lui s-au făcut și ispravă după pofta lui n-au 40 făcut, au trimis ferman de l-au sugrumat și i-au belit capul, ducîndu-l pentru credința să-l vază cu ochii împăratul. Iar în locul lui au pus vezir pe Cara Ibrahim pașa caimacamul și oștile s-au răsipit în ernatec. /

f. 138 45 Mai nainte dară de perirea veziriului, Șerban vodă și Duca vodă, pacea și dragostea cea mincinoasă ce o ținea într-ascuns, atuncea au eșit la ivală. Că Șerban vodă au tras la judecata veziriului pe Duca vodă,

6 ad. marginal 7192, cînd au mers sultan Mehmet cu oaste la Beciu A // 18 ad. marginal Duca vodă să judecă la veziriul și închide pe Șerban vodă ca să dea bani A //

aruncându-i prihăni că au luat din țară multe pungi. Duca vodă încă au muncit de s-au îndreptat. Și au rămas Șerban vodă în deșert și l-au și închis veziriul pentru o samă de bani; și, neavînd să-i dea, au făcut zapis la mîna veziriului cum, mergînd în țară, să-i trimiță. Și așa l-au slobozit din închisoare.

5 Iar Duca vodă s-au dus pen Ardeal la țara lui. Ci și țara nu o au găsit precum o au lăsat. Că moldovenii ș-au adus domn din Țara Leșască pe Petriceaico vodă și s-au nebunit cu toții. Adus-au și cazaci de s-au făcut mare grămadă și s-au dus în Bugeac (fiind hanul cu tătarii
10 la Beci) de au făcut multe réle. Pe doamnă-sa o au găsit fugită la Brăila de nevoia răzmerițelor ce să așitase în țară. Duca vodă încă nu cuteza să meargă la scaun, fiind Petriceaico vodă cu oștile acolo, ci ședea la Domnești, satul soacră-sa, doamnei Dabijoaeci, pre carele fără veste au venit oștile de la Petriceaico vodă de l-au lovit în zioa de Crăciun, cînd
15 ședea la masă. Și fiind oștile lui risipite în sat, pe la gazde, negata, / l-au luat de l-au dus în sus, spre Țara Leșască. Cap oștilor era Dimidinschii, reghimentariul de la Sneatin și Banschi, nepot lui Petriceaico vodă. Într-o sanie cu pae l-au pus, avînd numai un covor și o perină și doi cai răi, unul negru, altul alb, cu hamurile de trei. Din
20 toată avérea lui cu atîta l-au dus în Țara Leșască.

Doamnă-sa venise la Focșani. Ci auzind de luarea domnu-său, s-au dus în Țara Muntenească. Acest sfîrșit au dat și Duca vodă.

Iară hanul, viind din oastea Beciului la Bugeac și văzînd nebuniile moldovenilor și ale cazacilor ce făcuse în Bugeac, au trimis pe fiiu-său
25 cu tătari și au îmbulzit pre moldoveni și pe cazaci lingă Prut. Acolo i-au tăiat, i-au robit, i-au înecat în Prut. Cei puțini, ce au scăpat cum au putut, s-au dus la Iași la Petriceaico vodă; carii cu toții, de frică, au luat calea Suceavei, fără zăbavă, și s-au dus în Țara leșască.

30 Această ispravă au făcut moldovenii cu Petriceaico vodă, care și mai nainte au fost domnu la Moldova. Dară rea chivernisală făcea țării. Era om fără frica lui Dumnezeu, jecaș, curvariu, mincinos și alte réle avea într-însul. Că oștile împlînd prin țară au adus mare foamete țării, cît și om pe om mînca. Ci cei ce au văzut ne-au spus că au văzut carne
f. 139 de om friptă în cuptoriu și vrea să o mănînce niște oameni de cei ce / n-avea ce mînca. Și au fost adus înaintea domnului și pe oamenii ce vrea
35 să o mănînce și carnea de om friptă.

Și nici o umilîță n-avea înaintea norodului, ci mai cumplit s-au făcut. Că într-acea mare foamete trimitea slujitori și unde găsiia pîine,
40 ori de ce fel, o lua de o băga în curtea domnească și de acolo o vindea cu mare preț. Ci cei săraci, nepuțînd ajunge prețul cu bani muriia de foame (cum am văzut și noi cu ochii noștri acéste ce scriem) și nu să temea nimic de păcat. De ar fi luat pîine de la acei ce au din destul și să dea celor ce n-au, acéia ar fi fost dumnezeiască economie și i-ar fi ertat Dumnezeu păcatele cite ar fi avut. Dară nu făcea așa, ci muncia

11 ad. marginal răzmireșelor A // 15 ad. marginal Lésii, viind hoșéște, au luat pe Duca vodă A // 29 după vodă ad. că au făcut nevoe țării, iar nici un folos n-au făcut. Turcii, auzînd că s-au robit Duca vodă, au pus domn Moldovii pă Dumitrașco vodă P //

să facă avuție cu nedreptate și lăsa săracii de muria de foame.

DUCA VODĂ SĂ TOCMÊȘTE CU LÊȘII SĂ SE RÂSCUMPERE DIN ROBIE.

5 Duca vodă, fiind rob în Țara Leșască, s-au tocmi cu craiul într-o
sută de pungi de bani, cu scule ce-i va da și să-l sloboază. Și au trimis
la Țarigrad la doamnă-sa pe Anastasie vistiariul și pe Cîrstea vătaful,
nepotul Ducăi vodă, ca să facă acei bani cu sculele și să-i aducă de
grab și să-l scoată din robie. Doamnă-sa au umblat can încet (din ce
f. 139^v pricină, ia va ști)./ Șerban vodă încă i-au zăticnit de i-au zăbovit multă
10 vreme la București (că trimisese pe Ghinea căpitanul la lăși să pue
nevoiață să omoară pe Duca vodă). Tirziu i-au slobozit de s-au dus la
Ardeal, la Bistrița. Acolo au rămas Năstasie vistiariul cu banii, iar
Cîrstea vătaful s-au dus cu cărțile și cu vĕstia banilor să spue că au
15 adus banii (că vrea să dea banii la hotar și să-l ia pe Duca vodă iar la
hotar, să nu să facă înșelăciune). Însă cum au sosit Cîrstea la Liov,
unde era Duca vodă și i-au dat cărțile și au început a ceti pînă la a triia
carte, numai ci au căzut pe laviță și au început a să văeta, dară limba-i
perise și mîinile nu le putea să le mișce. Decii l-au rădicat și l-au pus în
pat. Acolea trei zile au zăcut și au murit.

20 Cei mai mulți zic că Șerban vodă, prin mijlocul unor lăși, să-l fie
otrăvit. Cu această moarte s-au sfîrșit și acest domnu. Iar banii și
sculele ce era la Bistrița ungurească i-au luat ungunii de i-au mîncat
toț<i> și n-au mai căutat nimeni, că n-au mai putut. Ghinea căpitanul
lui Șerban vodă, ce era timis la lăși, ispravă ca aceasta făcînd, au
25 purces să vie în țară. Dară în Ardeal l-au lovit boală fără, leac și la
Făgăraș, zăcînd, în cităva vreme negrindu-i și picioarele și tot trupul
de viu, au dat sufletul dracului. Pre acest Ghinea îl avea Șerban vodă
ucigătoriu de boiari, / carele cînd muria, văzîndu-și trupul negru, au
f. 140 fost zicînd că-ș<i> vede păcatele cu ochii.

30 Întru acēste vremi și Papa paharnicul Buicescul, unindu-se cu
cîț<i> va boiarinași de față, s-au dus să pîrască pe Șerban vodă de hain
și de răotăți ce face țării. Iar Șerban vodă, avînd pe Cîrstea postelnicul
Scordoc capichehaia, i-au scris să cheltuiască cît va putea și să-l ia. Și
mergînd Papa paharnicul la veziriul, cite au știut le-au zis. Dară au
35 biruit banii și l-au dat legat și pe el și pe ceialalți, de i-au adus la
Șerban vodă. Ci pe Papa l-au ertat, au din porunca veziriului (au din
rugăciunea surori-sa Maricăi Filipeasca) și l-au lăsat viu; iară pe
ceialalți i-au omorît.

40 Întru acest an au venit poruncă lui Șerban vodă să margă cu
Suleiman șerașcheriul la Cameniță, că venise lășii. Decii cu mare
grije mergea, cît s-au și bolnăvit, eșîndu-i numele la turci de ficlean.
Iară slujindu-i norocul și banii, nici un rău n-au pățit, ci încă priiaten

2 lipsește P // 3 ad. marginal Duca, 7192 A // 19 ad. marginal Moare Duca
vodă la închisoare în Liov A // 30 ad. marginal Papa pah<arnicul> și cu alți boerenași să duc la
Poartă să pîrască pe Șerban vodă A // 39 ad. marginal Șerban vodă merge la Cameniță, 7192 A //

5 prea bun l-au făcut, cît în multe trebi i-au fost ajutoriu, și cît au fost serascheriu, și cît au fost vezir. Și cu bună samă au adevérit că au fost poruncă la serascheriul, întîlnindu-se cu Șerban vodă, să-l ia și să-l trimiță la Poartă. Dară apoi, împrietenindu-se cu Șerban vodă, i-au dres lucrurile despre Poartă, cu scrisorile lui și au venit iară la scaun, vésel./

f. 140^v Într-acest an, avînd turcii război cu némții, iară îi bat némții și le i-au multe cetăț<i>, mai numite acéștia Visegrad, Vacinul, Peștea.

10 Iară întru acest an Apafi Mihai, craiul Ardealului, au cerut de la Turc de au înoit crăia fiiu-său, carele îl chiema iară, pe numele tătine-său, Apafi Mihai. Și strîngîndu-se toată țara de Ardeal în Beligrad și viind turcul cu caftan și cu carte împărătească și cu daruri, mare cinste i-au făcut. Și pentru bucurie ce avea au poruncit în totă țara să dea cu tunurile la 12 ceasuri, vréme de namiazi, cînd au îmbrăcat caftanul; și 15 așa au fost. După acéia, dîndu-i daruri ce s-au căzut, l-au trimis iară îndărăt.

Iar într-acest an în Țara Ungurească de Sus multe cetăț<i> au luat némții de la turci: Solnocul, Aradul și altele ce nu s-au numit aicea.

20 Pe acéște învrăjbindu-se Șerban vodă cu Dumitrașco vodă, băru-său din Moldova, au fost îndemnat Șerban vodă pe o samă de boiari moldovéni de au fugit aicea în țară: Gavrilițeștii și Cantemir serdariul și alții. Décii Șerban vodă, prin mijlocul lui Suleiman pașa serascheriul, au mazilit pe Dumitrașco vodă și au pus domnu Moldovei pe Cantemir serdariul. Au îmbrăcat caftan de domnie la Baba, de la 25 serascheriul și au fost domnu 7 ani și au murit în domnie./

f. 141 Întru acéște vremi au încunjurat némții cetatea Buda și de trei părți o bătea. Și făcînd multe meșteșuguri și cu multă vărsare de sînge, în scurtă vréme o au luat-o de la turci, stăpînind-o turcii 145 de ani, pînă acum ce o au luat-o némții. Această cetate au fost scaunul crailor 30 ungurești. După acéia Turcul iară au făcut gătire de oaste împotriva némților și au trimis pe Suleiman Pașa veziriul cu mulțime de turci și găsindu-se cu némții în cîmpii Mohaciului, atîta l-au bătut pe veziriul, cît n-au știut cum s-au întors. Carele mergînd la Țarigrad, împăratul i-au tăiat capul. Iar némții au luat cetatea Osecul. Și mergînd 35 ghegeneraliul Dunevald la slovéni, toată slovenimea o au luat de la turci și cetăți Petrevaradis, Valpod, Oracoviș, Poșega. Și Lotaringul herțegul cu mare oaste au venit în Ardeal și pen toate cetățile au pus oști împărătești. Și într-acéște vremi Iosif, fiiul lui Leopold împăratul nemțesc, la Pojun strîngîndu-se ghiuluș de toată țara s-au coronat craiu 40 unguresc și au luat oștile lui Egherul și Muncaciul. Iar în al doilea an dupe coronație au luat creștinii Secheșfeirvar, carii zic sîrbéște Beligrad. Tot într-acest an Carafa ghegeneral au luat cu bătaie Lipova/ și 45 bavarul herțeg cu bătaie și cu multă vărsare de sînge au luat Bellgradul turcesc. Tot într-această vară Badensis herțeg, la Bosna mare tabără turcească au bătut, au spart, și partea cea mai multă de Bosna o au

16 după îndărăt ad. Némții creștini iar bat pă turci la Ostrogon și au luat cetatea pînă a doao zi, cu mare vărsare dă sînge și au mai luat și Uivarul P //

supus creștinilor.

PENTRU NUNTA CE AU FĂCUT ȘERBAN VODĂ FIICEI SALE,
DOMNIȚEI ZMARAGDEI.

Întru acest an <7193 = 1685> Șerban vodă au făcut nuntă mare și
5 cinstită, măritînd pe fie-sa Smaragda dupe Grigorie post<elnic>
Băleanul, aducînd sol din Ardeal pe Beden Elec, despre partea
craiului, și de la Cantemir vodă, domnul Moldovei, Velicico
10 hatmanul, fratele lui Miron logofătul, cu care-i mare veselie au avut.
Pentru că această fiică a lui Șerban vodă fiind și frumoasă și înțeleaptă
foarte și tată-său o iubea. Și s-au nevoit multă vreme ca să-i găsească
soț asemene cu ia, de bun neam, frumos, înțelept. Și negăsind aicea în
țară, fiind acest cocon de boiaru de țară pribag în Ardeal, iar pentru
frica lui Șerban vodă și fiind în casa lui Apafi Mihai postelnic,
15 auzindu-i-se polituile și frumosețea și înțelepciunea, au pus în gînd să-l
aducă să-l facă ginere. Și trimițînd pe Costandin căpitanul Filipescu/
f. 142 (fiind văr cu muma lui Grigorie Băleanul), acolo unde era lîngă craiul,
l-au pornit și l-au adus în țară și i-au dat pe fie-sa nevastă; carei atîta să
potrivise în toate amîndoi, cît gură nu poate să spue frumosețile lor și
înțelepciunile lor și toți îi fericia. Dară scurtă bucurie au avut, săracii.
20 Că cinci luni numai au fost amîndoi. Decii viîndu-i Zmaragdei boală
grea și fără leac, au murit. Și o au îngropat cu cinste mare la
Mănăstirea Cotrocenii. Iară Grigorie postelnicul Băleanul au rămas
întristat și în cneală cu tot neamul lui.

După ce au trecut cîtăva vreme după moartea Smaragdei, fătii lui,
25 au eșit în primblare la Fîntîna Réce. Și trimițînd păharnicii cu ogari și
cu copoi să vinéze crîngurile de prin prejur și el ședea te privia de la
cort, au prins cîț<i>va epuri. Și, aducîndu-i înaintea lui, au împărțit
boiarilor cîț<i>va și cîț<i>va i-au dat la cuhnie. Și în cei de la cuhnia
domnească s-au nemerit o epuroaică cu pui în pîntece. Caré
30 spintecîndu-o, au găsit un puiu gata să-l fete și cu doao capete și cu 4
picioare denainte. Unul trăgea într-o parte, altul într-alta, îmbinate
trupurile la mijloc și îmbinătura nu să cunoștea. Care aducîndu-l la
domnu, fiind și patriarhul Dionisie Șeroglan și Ianache logofătul
Cariofil să miră de ciudă ca acéia ce să fie. Și tîlcuind unii într-un fel,
f. 142^v 35 alții într-alt/ fel, nimeni n-au putut nemeri, fără numai Cacavela
dascalul. Céle ce au zis, acéia s-au și izbîndit mai cu vreme.

Aceasta au zis, că din neamul lui Șerban vodă vor să se rădice doao
capete, să stea împotivă unul, altuia. Unul să tragă într-o parte, și altul
într-alta. Și va fi mare stricăciune pămîntului acestuia, de vreme ce
40 acest semn ciudat s-au găsit în țara aceasta. Și așa s-au întîmplat. Că
după moartea lui Șerban vodă s-au rădicit acéste 2 capete: Costandin
vodă despre turci și Bălăceanul, ginerile lui Șerban vodă despre nemi.

2 lipsește P / ad. marginal Șerban, 7193 A // 24 ad. marginal Șerban, 1681 A //
28 ad. marginal O epuroaică cu un puiu cu 2 capete și cu 4 picioare A // 31 Unul | Un cap P // 37
ad. marginal Șerban, 7187 A //

Și încunșișă<i> fiind unul altuia, au cursu multe réle și stingere pămîntului, precum la domnia lui Costandin vodă mai pre larg scie. Cine va vrea să citească, va vedea și faptele ce au făcut și prorocia Cacavelii, cum s-au izbîndit.

5 Întorcîndu-se domnul la București de la Fintîna Réce și trecînd cîtăva vreme, iată véste vine de la banul Vintilă de la Craiova, că Veterane gheneraliul tréce pe la Cerneți cu oștile nemțești, cu gînd ca acela ca să ernéze în Țara Rumânească. Care véste auzind Șerban vodă, îndată au gătit pe Costandin Brîncoveanu log<ofătul> și alți
10 boiari cu daruri și cu rugăciune să facă bine să treacă în Ardeal. Carele luund darurile și priimind și rugăciunea, au trecut/ în Ardeal, petrecîndu-l cu cinste pînă la hotar.

f. 143 După aceasta Șerban vodă vâzînd că némșilor le merg lucrurile înainte, de biruesc pre turci și le iau cetățile, țările, au socotit, cu ai
15 lui frați și unde să trimiță, la Beciu, la chesariul, soli cu cărți despre toată țara, să se închine chesariului și să ceară oști ajutoriu împotriva turcilor, ca să dezlipească țara de cătră turci și să o lipească lîngă chesariul. De care pe turci îi amăgiia (ca un ficlean) clu cărțile lui, scriindu-le că va să trimiță soli la némși ca să îndemnéze și să se roage
20 ca să se facă pace între împărați, să nu mai fie vărsare de sînge. Și altele ca acéștia, cu care adormia pe turci. Turcii încă fiind supărați de ațit<e>a războae ce au făcut, fără noroc, și gîndind că le voiaște binele, i-au dat voe să trimiță soli. Și au trimis patru boiari: pe Iordache spătariul, fratele lui, pe Șerban comisul, pe Costandin aga
25 Bălăceanul, ginerile lui, pe Șerban căpitanul, nepotu-său. Și purcegînd și ducîndu-se pe cale, Șerban vodă aicea să bolnăvéște, în luna lui octo<m>vrie. Și dintr-acea boală au și murit, la oct<omvrie> 30 de zile. Și l-au îngropat la Cotoceani.

30 Eșit-au cuvînt atunce și zicea cei mai mulți den oameni că l-au otrăvit Costandin stolnicul, frate-său, și Costandin Brîncovanul, logofătul, nepotu-său. De care vreun adevăr/ nu să poate găsi, ci era îndoire: sau va fi, sau nu va fi. Iară tîrziu, prin multă vréme trecută, s-au dovedit acest lucru. Că însuși Costandin stolnicul au mărturisit că el au omorit pre frate-său Șerban vodă, precum vom scie înainte, mai pre largu.

35 Însă după Șerban vodă au pus domn pe Costandin vodă Brîncovanul, domnind Șerban vodă ani 10./

f. 144

MOLDAVIA.

40 VI<ea>to 7187, 1679. DOMN 55. DOMNII 62. DUCA VODĂ,
CU A TREIA DOMNIE, CÎND S-AU MUTAT DIN ȚARA
MUNTENEASCĂ LA MOLDOVA.

După ce s-au fost mazilit Duca vodă de la Cameniță, cum s-au scris

13 ad. marginal Șerban, 7180 A // 37 ad. marginal Moldavia A // 37—40 De a tria domnie a Ducăi vodă, cînd s-au mutat din Țara Muntenească la Moldova, veleatul 7187, dechemvrie 6 zile D //

mai sus, și ducându-se la Țarigrad cu toată casa lui, au șezut acolo un an, mazil. Decii i-au dat domnia la Țara Muntenească. Domnit-au și acolo ca la 5 ani și au sugrumat pe trei boiari: pe Papa vel vistiiar, pe Goiță vel căpitan de margine și pe Voico, boiar mai de jos; însă cu divanul judecaț<i>.

5 Ci nepărăsită locomia Ducăi vodă, cum zice un cuvînt, că lupul părul iș<i> schimbă, iară firea ba. De care văzîndu-l munténii la aîta lăcomie, că Duca vodă trăsese pre unii din munténi de-i făcuse ai săi: pe Băleanul cel bătrîn și pe Staico păharnicul. Avea și cîț<i>va din
10 greci, iar mai virtos pe Cupărești, că să îngrădise cu dînșii.

Era Cupariul cel bătrîn unul din țarigrădénii cei de frunte, capichehaia și Lascarache, feciorul lui era spătariu mare, fiind om
mîndru și trufaș, pre carele nu putea să-i sufere unii din munténi nici
într-un chip. Era și un fecior al lui, anume Iordache, postélnic mare,
15 carele <ține> pe Maria, fata Dabijoeai, sor<ă> doamnei Ducăi vodă.
f. 144^v Ci/ acesta n-au fost supărătoriu, ci pizma frăține-său îl acoperia și pre
dînsul. Mai era și altul, Scarlatache, ce era gramatic.

Deci văzînd munténii, ales un neam ce le zicea Șeităneștii, cum că
20 Duca vodă ș-au lărgit mîinile spre lăcomie, carii nu mai putea să mai
rabde, au început a să cerca. Ci can simșînd și Duca vodă, iar Cantacuzinii
ș-au cerșut voe la un Sfetii Nicolae, avînd praznic Șerban log<ofătul>, la
saul său de la Drăgănești. Ci pizmașii lui au îndemnat pe Duca vodă de
au trimis ca să-i prinză pre toț<i>. Ci unora le-au făcut Dumnezeu cale, de
au scăpat în Țara Ungurească. Mihai biv spătariu scăpase din rădvan,
25 ducîndu-l la Cocorăști, țîindu-i jupîneasa lui poala tîmbariului de spre
partea ce era paznici (fiind domnia acolo fugiț<i> pentru mare ciumă ce
era în București). Iar Matei aga, de la Ruși, au prins veste și au fugit în
Țara Ungurească, iar Iordache biv post<elnic> la Moldova și cu Matei
Filipescul biv vt<ori> post<elnic>. Iar pe Șerban logofătul și pre
30 Costandin stolnicul, carele ținea pre nepoata Ducăi vodă, i-au prins. Ci
scăpînd ceialalți frați ai lor, i-au căutat Ducăi vodă a slobozi pre acei doi,
lăsîndu-i iarăși la locul boeriei lor. Ci puindu-se încă mai mare cuțet la
inima lor, acesta cerca și zioa și noapte.

Duca vodă mergînd cu porunca Împărăției la Cehrin al doilea rînd,
f. 145 35 iar pe Șerban logofătul s-au temut a-l lua cu sine la oaste, că-i era
veziriul mare priaten, cît și la a dooa domnie a lui Grigorie vodă acest
vezir Cara Mustafa pașa, fiind caimacam îl ascunsese.

40 Ci într-acea vreme făcea Duca vodă casele cele domnești din
București și pusese ispravnic pe Șerban log<ofătul> ca să le
isprăvească; care fără zăbavă, pînă la întoarcerea de la oaste, le-au
gătît (Zic să fie zis atunce Șerban log<ofătul>: bune case de un domnu
tînăr). Ci gîndul lui nepotolindu-se, fiind sufletul lui amărit de binele
Ducăi vodă, deci tot au cercat vreme.

45 Iar cînd au fost la septe<m>vrie în 10 zile 7187<=1678>, făcîndu-
și Șerban logofătul din București calé că mérge la o moșie a sa la

Cotroceni (unde apoi la domnia sa au făcut o mănăstire foarte frumoasă) și de acolo au fugit cu toată casa lui la Giurgiov. Și scăpînd peste Dunăre, îndată au început a ajunge la veziriul cu pîră asupra Ducăi vodă și asupra lui Lascarache spătariul. De care veziriul aruncînd vina lui Lascarache, au trimis de l-au luat de lîngă Duca vodă și l-au băgat în hiară; și cu multă cheltuială au eșit.

f. 145^v 10 Deci Duca vodă înțelegînd de fuga lui Șerban vodă și văzînd și închisoarea lui Lascarache, socotind că nu va mai putea să domnească în Țara Muntenească, îndată s-au ajuns cu o samă de boiari moldovani și au început a umbla pentru domnia Moldovei, / precum s-au pomenit mai sus. Că atunce mazilise Cara Mustafa veziriul și pe Antonie vodă. Deci tot într-acest an, la noem<vrie, loc gol> zile, i-au sosit caftan Ducăi vodă de l-au mutat domn la Moldova. Iar în locul lui au pus domnu munténilor pe Șerban log<ofătul> Cantacuzino, de carele destul scriu létopisețele muntenești cît au fost de bătrîn și lacom la sînge. Că pre mulți boiari mari și mici i-au omorît, fără vină, cu multe felieri de cazne.

20 Iară Duca vodă, mutîndu-se din București, au sosit la Iași dechem<vire> 6. Ci, cum s-au așezat la domnie, au lăsat țara în odihnă pînă la vrémia sécerii. Și au plătit și mucaremeoa cu bani din casa lui (adecă înoirea domniei). Cu divanurile făcuse mare volnicie țáranilor. Și așa au domnit peste iarnă, cu pace. Iară în primăvară au săvîrșit de zugrăvit și bisérica lui S<vea>tii Nicolae, de zugrăvit pe din lăuntru, cîtă rămăsese neisprăvită de Antonie vodă de la ferestri în jos.

25 Deacia i-au venit poruncă de au trimis oaste la Doghet, cu Jora hatmanul; că atuncea să făcea niște cetățî aproape de Nipru, Doan Ghecet, pe Nipru.

f. 146 30 În al treilea an din domnia Ducăi vodă să înmulțiră nevoile țării cu carea ce veniia de la turci, avînd Împărăția multe și dese războaie în toț<i> anii, cu toți megiiășii de prin prejurul împărăției sale. / Și fiind și Moldova supusă de tot otomanilor, Duca vodă încă mazilindu-se de toate ori de la Împărăție, iară într-u<n> rînd scoțindu-l și țara cu rușine, precum scrie mai sus, el iarăși avînd mare credință la Poartă pentru slujbă dreaptă ce făcea agarénilor, că nu să hainiia să se ducă printr-alte țări, la alți domni, deci pentru acéstia, dîndu-i domniia țării, încă i-au mai dat turcii și Ucraina, Țara Căzăcească, supt ascultarea lui, precum mai înainte vom scrie. Deci domnind el deodată amîndoao țările, Moldova și Ucraina, avînd el pe Moldova mare mînie și pizmă véche, una pentru rușinea ce-i făcuse, de-l scosese din domnie, a dooa că și din firea lui era și pizmătariu, îndelungareț la mînie și lacom la avuție, și el și doamna sa, și îndată au aflat pricină, că era meșter și isteț la fire, zicînd că are Împărăția multe trebi și-i cére de la țară mulți bani; și așa îndată au scos dări multe, fără seamă, pe boiari și pe țară, nelăsîndu-se nimic mai jos de cum au fost tovaroșul lui (Dumitrașco vodă Cantacuzino atheista), că au scornit și 45 Duca vodă mortasipiia în țară și au făcut obiceiul de au dat și boiarii

7 ad. marginal Duca, 187 <sic> A // 17 ad. marginal Duca, 7188 A // 25 hatmanul, corectat sárdeziul A // 27 al trailea A // 35 ad. marginal Duca, 7188 A //

f. 146^v

5 cei mari și mănăstirile gorștină de oi. Că de lăcomie mare ce avea, ca să tot mai strîngă bani mai mulți, / și domn era, și visternic mare, și neguțătoriu, și vameș. Că toată hrana tuturor luase el și doamna sa, de precupiia toate cîte era și de la sine din casă unde, ce trebuia, țării. Apoi rînduia de plătiia vistierii de la țară pentru bani și altele. Doamna-sa de altă parte circiumăria bucatele din casă, pînea ori pe unde avea și băutura și pocloanele ce le venia, la Beci. Încă făcea boi de negoț și mînca iarna finétele săracilor, cu boii lor, pînă să vindea aceia; apoi să apuca de alții. Numai o bunătate avea amîndoi între dînșii, că era foarte curăț<i>; cum, să zice, în casa lor vrea putea cînta sfînta Liturghie. Însă numai pentru curăț<i>ia grăim aceasta.

f. 147

15 Iar la noem<vrie> 2, 7188<=1679> au tăiat Duca vodă pe trei boiari: pe Vasilie Ghioca, visternicul cel mare, pe Gheorghiză Bogdan, vel jicnicar și pe Lupul ce fusese sluger al doilea la domnia lui Dumitrașco vodă. Iar povestia acestor boiari au fost așa: văzînd mare lăcomia Ducăi vodă s-au vorovit cu Ghioca visternicul și cu Răcovițeștii, că unul din Răcovițești, Ion paharnicul, îi era cumnat, și cu Ion spătariul, feciorul lui Postolache Milescul spătariul și făcînd cărți cu iscălitura lui Dumitrașco vodă într-acesta chip, să se scoale asupra Ducăi vodă ca să-l
20 prinză, / gîndind că vor priimi ei, ca și dîntii, cînd Hînceștii într-a doa domnie s-au rădicat asupra Ducăi vodă. Ci îndată au făcut știre lui Buhuș hatmanul și lui Nicolai Racoviță vel logofăt. Că zisese Lupul slugeriul că iaste și cu știrea lui Racoviță log<ofătul>. Ci atunci, îndată i-au căutat
25 <a> face știre Ducăi vodă; că deși îndemnase, iar ca să-și scutească viața au dat știre, precum s-au și întîmplat. Iar mai mult din înțelepciunea Ducăi vodă, decît din meșterșugul lui. Că îndată au răpezit Duca vodă pe Gheorghiză Ciudin, serd<ar> la Orhei, de au prins pe Lupul slugeriul și l-au adus la Iași. Și într-aceia zi au închis și pe Ghioca visternicul și pe Bogdan jicnicariul.

30 Și decii au trimis de l-au întreat, dîndu-i strînsoare, întricoșîndu-l că-l vor muncii; și atunci au vădit pre toț<i>. Atunci au închis și pe Ion Milescul. Iar pe Racoviță n-au lăsat să-l ivască, precum au fost și el la acéle amestecături, țîndu-i trei zile închîși. Iar la noem<vrie> 3 i-au scos pe cîte trei și după judecata divanului le-au tăiat capetele la fînînă.
35 Iar pe Ion Milescul mai pe urmă l-au ertat.

f. 147^v 40

Fost-au la acea faptă a Ghiocăi la prepus și Gavriliță vornicul țîndu-i Gheuca o nepoată de sor<ă>. Ci Duca vodă l-au aflat drept, neatins nimica. Și fiind în acea dată la țară, i-au scris carte ca să vie. Și după trei zile, sosind Gavriliță vornicul la Iași, l-au îmbrăcat cu contăș cu soboli. / Și tot într-acest an au trimis Duca vodă la Donie, fiastul Hîncului,

12 ad. marginal Duca, 7188 A // 19 după vodă¹ ad. ales iscălitura o au făcut-o Ioan Milescul. Și așa trimișînd Gheuca visternicul pe Lupul sulgerul la orheeni și la lăpușneni cu acea carte, zicînd că-i de la Dumitrașco vodă D // 28 ad. marginal Duca vodă închide pe 3 boiari, 7188 A // 33 ad. marginal Tae pe trei boiari A // 35 după ertat ad. Și au șezut trupurile cele tăiate pînă în sară la fînînă; de acia i-au dat de i-au strîns și i-au îngropat: pe Gheuca visternicul la biserica lui Danco, eară pre Bogdan jicniceriul l-au dus la casa lui, la Ivești, de l-au îngropat D // 39 contoș A // 40 după an ad. în luna lui dechemvrie 11 zile D //

ce era staroste la Putna. Și de la Focșani, aducându-l pînă la Tîrgul Frumos, Roșca aga l-au sugrumat în curțile domești, după obiceiul muntenesc ce au luat de la turci, fără nici o vină, ci tocma în pizma ce să rădicase țara pe dînsul.

5 *DE COMETA, STEAOA CEA MARE, CE S-AU ARĂTAT PE
CERIU ÎN ZILELE DUCAI VODĂ.*

La anul 7188<= 1680>, dechem<vrie> 10 zile s-au arătat pre ceriu o stea cu coadă, căriia îi zic latinii cometa, adeca mătură. Și cu lungimea ei cuprindea jumătate de ceriu. Începîndu-se întîi de gios, 10 dintr-o stea, despre partea Țării Ungurești, între amiază și între apus, apoi pe zi ce trecea tot să urca pe ceriu, suindu-se în sus cătră amiazănoapte și de napoi să scurta, mergînd spre amiazănoapte, precum iaste umbletul ceriului, învîrtîndu-se cu stélele ceriului cătră apus. Și așa au trăit 7 săptămîni și 4 zile, pînă la fev<ruarie> într-o zi; 15 de acia s-au stins și au perit. De care mulți astronomi strîngîndu-se printr-alte țări au făcut prognitic ce să va lucra în lume dupe acea urmare. Care apoi curînd dupe acea cometa s-au scornit vrajbă mare de oști mai la toate împărățiile și țările ce să hotărâsc cu turcii. Iar mai 148 virtos turcii și cu nemptii, / precum scrie mai jos.

20 Tot într-acest an, fiind bisérica de lingă feredeu bătrînă și véche, de demult, și răsipită au stricat-o Duca vodă de tot și au zidit-o din pașiște, cum iaste acum. Însă mai virtos o au făcut doamna Anastasia, puindu-i hramul Stretenia Domnului nostru Iisus Hristos, la care au fost mai nainte s<vea>tii Ioan Botezătorul. Și au fost ispravnic 25 Pătrașco jicnicériul.

Într-acest an început-au Duca vodă a umbla să ia și Ucraina de peste Nistru, fiind o samă de cazaci supt ascultarea Turcului. Că după ce <au> luat turcii Cehrinul, precum s-au pomenit la domnia lui Antonie Ruset vodă, au fost cuprins turcii toată Ucraina, pînă la Nîpru 30 și au fost <pus> și hatman la Nemirova, pre Iurașco, feciorul lui Hmil cel mai mic decît Timuș, carele fiind hatman vreo doi ani, multe răotăți au făcut oamenilor, băgîndu-i prin pușuri și alte pedépse, tot ca să dea bani; și pre un Stamatenco, ce era grec, însuși cu sabiia, din picioare, l-au făcut bucăți.

35 După ce ș-au isprăvit Duca vodă pentru Ucraina, la iunie, au purces la Țarigrad cu toți boiarii cei mari, pe porunca ce-i venise de la 148^v Împărăție, la sărutarea poalei Împăratului, pentru Ucraina. / Și au dus ei pe fie-sa, domnița Ecaterina, la Țarigrad, că avea mare pîră de feciorul Radului vodă, fiind logodită cu dînsul; și apoi, dintr-o boală, 40 eșise și din minte, iar mai pe urmă să îndreptase. Că ori de feliu era așa, ori dintr-acea boală; că umbletul lui nu-l arăta a fi deplin înțelept. Și în tot chipul au silit Duca vodă și n-au putut; ci numai i-au căutat a-l face ginere.

7 ad. marginal 1680 A // 24 ad. marginal Duca, 7188, 1679 A // 27 ad. marginal Duca, 1679 A // 28 ad. marginal Lucruri streine A //

Într-acest an, av<gust> 9, au fost mare cutremur de pământ, cât au
căzut și icoanele jos din biserică și vasele din polița de pin casele
oamenilor. Și huetul venia despre amiazănoapte. Iar după acéia să vezi
răutăți în țară despre domnie și prăzi și robii de oști păgîne și leșești, și
5 vărsare de sînge în toate țările, precum mai nainte vei ceti, la rîndul
său.

Iar Duca vodă, fiind la Țarigrad, i-au dat Împărăția și hătămănia
Ucrainei. Îmbrăcîndu-l cu caftan, dînsu-i și buzdugan acei țări, s-au
întors la scaun cu mare bucurie, fiind stăpîn a doao țări. Iar la Ucraina
10 au trimis hatman pe Ianache, ce era vi<ori> postélnic, la Nemirova. Și
de atunce au început a să înălța și a să scrie la tituluș „gospodariu
Zemli Moldavscoi i Zemli Ucrainscoi“./

f. 149

După acéstia toate făcînd Duca vodă atîta cheltuială cu calea
Țarigradului și cu hătămănia Ucrainei și cu ce au avut cu feciorul
15 Radului vodă, la care pîră eșise de față și fata Ducăi vodă, Ecaterina,
cu feciorul Radului vodă, pentru această cheltuială s-au apucat Duca
vodă să o scoată tot din spinarea țării.

Iar la luna lui noem<vrie> 4 zile, 7189 <=1680>, au făcut Duca
vodă nunta fie-sa, domniței Ecaterinei, cu Ștefan feciorul Radului
20 vodă, la care nuntă mulți soli venise. Din Țara Muntenească au fost
Matei Cantacuzino, biv vel agă, cu alți feciori de boiari, și din Țara
Leșască și din Ardeal, cu mari veselii, pînă la doao săptămîni au
nuntit. Numai celor de țară nu le era foarte veselie; că acea cheltuială
25 era tot din spinarea biatei țări. Atunce, mergînd vornicii de tîrg
Nicolai Ciocîrlan și Ponici la Duca vodă de i-au cerșut de cheltuială,
ca să cumpere céle ce ar trebui ca să facă niște cuhnii, i-au bătut cu
buzduganul pînă la moarte; și ales pe Nicolai Ciocîrlan, <care> cît l-au
dus oamenii lui la gazdă au și murit; nici un ceas după bătae n-au trăit.
Iară Ponici s-au rădicat; ci de tot sănătos n-au mai fost cît au trăit.

f. 149^v

Și tot într-acest an au mers Duca vodă la Nemirova, cu doamna sa și
cu ginere-său și cu multe gloaté. Și apoi întorcîndu-se pe la Soroca au
făcut case domnești, cu beciuri de piatră, la Țicănău, împotriva
Sorocii, peste Nistru, și alte case lîngă Peștere, la Buh, aproape de
Nemirova. Iar la Nemirova au început a-ș<i> face stupi, vaci, oi,
35 pluguri de boi pe la toate tîrgurile pe de céia parte de Nistru. Dară
velniță de horilcă, de bére și de altele! Cumpăra miiare și cea
domnească ce era și o ducea la Ucraina de făcea mieduri și-l vindea. Și
ori că avea gînd să se mute acolo, cum și cuvînt între oamenii lui era ca
să părăsească Moldova și să se mute cu toată casa lui la Ucraina și de
40 acolo să tragă la Moscu. Ci voia lui Dumnezeu nu să potrivéște cu a
oamenilor. Și precum zice evanghelistul: „Adună, adună și nu știe cui“.

Duca vodă socotia că mare agonisită face casei sale cu Ucraina. Iar
în loc de agonisită i-au venit mare răsipă, precum vei ceti la rîndul
peirei lui.

1 *ad. marginal* Duca, 7187 A // 6 *ad. marginal* Duca vodă ia și hătămănia Ucrainei A //
10 Iane D // 18 *ad. marginal* Duca vodă face nunta fiicei sale, 7189 A // 22 Ardeal, Țara
Ungurească D // 32 Țicănăuca D //

Tot într-acest an, după ce s-au întors de la Ucraina, aflînd și el obiceiul făcut de la Dumitrașco vodă au scos și el hîrtii pe țară, foarte mari și cumplite. Carele întii, cînd le-au dat pe chipul oamenilor, să părea a fi ușoare. Iar mai apoi, pe cîsla lor, au scos alte orînduiale/
f. 150 5 multe, de au venit argașilor carii luase hîrtie de 2 lei, pe urmă au dat cîte 10 ug<hi>, și mai bine. Iară la orînduială au dat cîte 16 ug<hi> și mai bine. Iar carii luase hîrtii de 4 ug<hi> au dat cîte 32 ug<hi>, alții au ajuns și la 60 ug<hi>. Iar cu năpăștile ce au plătit pentru cei fugiț<i> și călătorii și multe necazuri ce au tras bieții pămînteni, de la
10 un făcătoriu de rele, Duca vodă.

Strînsoare mare pentru bani tuturor făcea, și boiarilor și neguțătorilor și a toată țara, muncindu-i și căznindu-i pre toți, în toate chipurile. Pre unii cu închisori pedepsindu-i, pre alții cu munca și bătaii cu buzduganul, pînă la moarte, ucigîndu-i. Nu cruța nici boiaru, nici
15 sărac, nici țaran, nici femei, dintre carii și anume să-i pomenim: pe Toader Paladie, vel vornic de Țara de Sus, Tudosie Dubău, vel spătariu, Chiriac Sturzea, vel spat<ariu> și alți mazili. Era toți închiși și puși la siiméni în hiară.

Pre Ursachie, ce au fost visternic mare, cel vestit de bogat și de
20 bani în toate părțile, l-au dezbrăcat în piiale și l-a legat la stîlp, fiind ger și iarnă. De carele țindu-l un an în temniță și băîndu-l la talpe i-au luat 250 de pungi de bani. Pe Ion Isar, visternicul și pe Andrei Săpoteanu, vornicul de poartă, dezbrăcîndu-i cu piialea goală și
f. 150^y 25 ungîndu-i/cu miiare vara i-au legat la stîlp de-i mîncă muștele și albinele. Dară pre jupîneasa lui Ștefan Brăescu și pe a lui Bucium, ce au fost medelnicériu și a lui Stamatie comisul, aceasta fiind a doa vară doamnei, murindu-le boiarii de curînd, <de> la acéle hîrtii, le-au legat și pre dîsele la pușci, de sta zioa legate, iar noaptea ie închidea la odăile siiménilor. Așa țindu-le închise cîtăva vrême, ca să istovească
30 iale rămășița boiarilor săi din hîrtii, și iale n-avea de unde, că rămăsese satele tot pustii. Ci de la o vrême întrat-au la Duca vodă un hadîm, carele au făcut mănăstirea la Dealul Mare, de au grăit și în tot felul i-au adus aminte.

35 GRAIUL LUI IANE HADÎMUL CE AU ZIS DUCĂI VODĂ PENTRU JUPÎNEȘLE CÉLE ÎNCHISE.

„Doamne, mă rog să aib de la măria ta îngăduială să grăesc doao, trei, cuvinte. Eu, doamne, coae n-am, nici muiare, nici copii, să mă tem de osînda lor. În trecutele zile te-ai mîniat măriia ta pe mine, ai trimis un armaș să mă înéce în Bahlui. El, bată-l Dumnezeu, armașul
40 (și să mă erți iubite cetitoriule) n-au păzit să mă înéce, ci m-au îngădu-
f. 151 it pînă te-ai dezminiat măriia ta și m-ai ertat./ Ci acum îndrăznesc de grăesc mării tale pentru céle trei jupîneșe sărace ce șed legate la pușci.

4 ad. marginal Pentru multe dăjdi cumplite ce au scos Duca vodă, 7189 A // 11
ad. marginal Caznele și bătaile ce făcea Duca vodă boiarilor și altora, 7189 A // 19 Ursachie]
Urêche A // 23 dezbrăcîndu-l A //

Că văz că nu îndrăznește nimenea a grăii mării tale; ci eu am îndrăznit, una, că-s bucuros cu un ceas mai nainte să moriu, a doa, ce nu s-au auzit nici într-o țară, nici în istorii scris aceasta nu aflu, să se închidă și să se lege la puști jupinésele boiarilor, deaca mor.“

5 De care văzînd boiarii că nu mai pot sătura lăcomia Ducă vodă, că i să lărgise mîinile spre luat, precum zice la psalm 5 „Groapă deschisă gîtlejul lor“. Ci le-au căutat a să răsipi. Fugit-au atuncea Dubău, vel spătar și Gavriil Neniul, vel stolnic, Ilie Moșoc, vel med<e>l<nicer>, 10 Ilie Drăguțescul, vel armaș, Nicolai Murguleț vt<ori> log<ofăt>; mai pe urmă și Savin, biv vel med<e>l<nicer> și frate-său Gheorghijă postelnicul, Vîrlan log<ofătul>, cu frate-său Zbiera și alții mulți. Aceștea toți, deodată, în Țara Leșască. Că pe atuncea ȣinea lésii pacea cu turcii, de cînd să făcuse la Juravna. Ci au căutat boiarilor a aștepta vrème, care peste nădédjdea lor le o dède Dumnezeu, precum vei citi 15 mai jos. Iar alți boiari ce mai rămăsese, Chiriac Sturzea, vel spătar, Conteș stolnicul, Iorga Caracaș, al doilea spăt<ar>, aceștea au murit de o boală ce-i zicea „Duca vodă“, adecă de supărarea lui. Iar alții carii au fost mai rămás în mari nevoi și supărări/ și strînsoare de bani să afla.

f. 151^v

Blestemat era boiariul ce avea supt ascultarea lor brésle, cum iaste 20 la vel log<ofăt> curténii, la vel vornic hinsarii, la hatmanul călărășii; că și ȣinuturile istovii și rinduiala bréslelor. Care de atunci mai toate casele boerești s-au stins și au încăput la mari datorii, de au rămás feciorii lor vînduți și pîná astăzi.

Dară pe tîrgoveții din Iași și de aiurea îi punea pen grosuri, de sta 25 închiiși cîte un an, tot pentru acéle hîrtii. Ei, săracii, de mare sărăcie și lipsă ce avea asupra, mulți ș-au lăsat fámeile și copiii de groază și fugiia în lume. El prindea pre vecin, sau pre fámeile lor, de le ȣinea pin grosuri, dintru care multe au murit și de foame, altele de prunc, fiind năvarnice de-și făcea copiii pen grosuri și tot nu le sloboziia, cît la 30 multe au crescut copiii acolo, în grosuri, de au început a grăii, alții au umblat în picioare.

Așijderea și pe preoți<i> încă-i închidea deavaloma cu mirénii, la grosuri, și bisericile stau închise cîte 2, 3 luni și mai mult. Nimăruia, 35 nimica, nu vrea să iarte sau să rădice, măcar un ban. Și mulți oameni, cine ce avea, haine, odoară, bucate și moșii le lepăda în ce putea și cu acei bani, plătîndu-ș<i> capetele. Și cum scăpa de la închisoare să ducea încătro putea să scape, printr-alte țări./ Carei mulți feciori de boiari de țară și mazili și curténi și slujitori și din țărani ș-au părăsit 40 părinții și frații, de acéle necazuri, de s-au dus printr-alte țări streine. Și unii s-au făcut oameni răi și tîlhari, de mare nevoie ce le venise asupra, că n-avea de ce să mai apuca. Așijderea și pentru ale sale porunci ce avea, fiind om foarte greu la mînie și aprig, el singur bătea, tot cu

f. 152

4 după mor ad. Atuncea să fi zis Duca vodă: „Să-i bată Dumnezeu păgîni“ și îndată au învățat de le-au slobozit. Că acum și boierii sta încremenii și-și căuta loc cine, încotro va lua D // 6 citatul între paranteze A/[mîinile] mațele D // 7 ad. marginal Fug boiarii Moldovei în Țara Leșască pe peirea Ducăi vodă A // 24 ad. marginal Caznele și tirăniile ce făcea Duca vodă A// 29 năvarnice] grele D //

buzduganul, pre cine să mîniia, carii mulți din bătaia lui au murit.

Dintr-acéste nemiloserdii, multe și de tot felul ce avea, réle, au început țara a scădea și a sărăci foarte tare, lipsind și împuținindu-se de oameni; că din cîț<i> și era, sărăcise de tot, necăjindu-i în tot chipul.

De care lucru mulți din cetitorii acestui létopiseț, poate vreunii să nu crează, văzînd atît<e>a tirănii cumplite ce au făcut, socotind cineva că doară au fost vreun pizmaș acestui domnu, acela ce au scris, izvodînd viața domniilor Ducăi vodă, de cîte ori au domnit el Țara Moldovei și céle ce s-au lucrat în toate domniile lui, cum și într-a lui Dumitrașco vodă atheista. Însă eu, acela scriitoriu, puiu martor pre Dumnezeu și mă las pe mărturiia a toată Moldova de la mare pînă la mic, că ei toț<i> mărturisesc de nu iaste așa. (Dară iaste cu greu a nu să scrie acéste lucruri), precum/ zice Scriptura: „De vor tăcea oamenii, pietrile vor striga“. Însă necum oamenii cești pătimași, pămînténi, ci și streinii de prin prejur: turci, tătari, greci, sîrbi, arbănaș<i>, latini și alții toț<i> cîț<i> s-au întîmplat într-acéste vremi, de au văzut toate necazurile moldovénilor, carii pe Duca vodă blestema și pre toț<i> oamenii Moldovei îi căia toț<i>. Ci împietrita de pizmă a lui inimă (ca și oarecînd a împietritului faraon, de pizmă și de lăcomie). Că în ce chip acela, într-acela chip acesta, făcînd împotriva lui Dumnezeu, aiave, nici cum nu să umiliia să se părăsească cîndva și să sloboază pre creștini să fie volnici a jărtvi lui Dumnezeu cu inimă curată. Ci așa, pedepsindu-i cu închisori, cu bățai, precum am pomenit mai sus, pînă i-au venit și lui osîndă, precum vei ceti la rîndul său.

Într-acest an 7190 <= 1682> au zidit Duca vodă Mănăstirea lui S<vea>tii Ioann din Iași, pre care loc au fost o biserică mică, pe temelie înaltă de piatră, care era făcută de Ștefan vodă Tomșa. Și înzestrînd-o cu moșii, au închinat-o la o mănăstire de la Rumeli, la Adriano, de la Arghiro Castro. Că întîi era Mănăstirea Hlincea a lor. Ci au luat-o Duca vodă/ și au dat-o Duca vodă la mănăstirea sa de la Cetățuie, mai mult pentru moșii ce are pen prejur.

Într-acea vreme fiind cursul anilor 7191 și de la Hristos 1683, sultan Mehmet, împăratul turcesc au început gînduri înalte asupra creștinilor. Că pe atunce turcii era mari și tari, cît lumea să cutremura. Că încătro să porniia, nu era să nu biruiască. Fiind veziriu Ahmet pașa, mai nainte, și în locul lui stătuse vezir Chiuprului Cara Mustafa pașa, om mîndru, lacom foarte. Gîndul lui să pusése la mare lucru, într-acesta chip, ca luund Beciul și supuînd Împărăția Nemțască, să se pogoare pin Țara Leșască; și întorcîndu-se pin Moldova să pue pașă și în Țara Muntenească.

Ci, precum zice Sfînta Scriptură: „Groapă au săpat, și cel ce o au făcut au căzut într-însa“. Așa și acest Cara Mustafa pașa; chibzuînd acésta, iar apoi cum au fost voia lui Dumnezeu, așa au fost. Precum zice psalmista: „Întoarce-să-va duréria lui la capul lui și pre

f. 153^v
5 crêștetul lui nedreptatea lui să va pogori". Deci, începînd turcii această vrazbă mare în lume, gătindu-se într-acest an cu oști, iar despre primăvară au pornit toate puterile sale asupra împăratului nemțesc./ Și așa, mergînd la Beciu cu mari puteri de l-au ocolit, venit-au poruncă și la Duca vodă și la Șerban vodă, domnul muntenesc, să se gătească de oaste.

10 Ci pînă a nu să porni oștile turcești la Beciu, venit-au sol nemțesc cu mare rugămintă, ca să nu strice vécinica pace ce o au așezat-o strămoșii voștri. Și așa împăratul dînd solului răspuns să margă la veziriul să-ș<i> ia răspuns, de 'a veziriul l-au rînduit să ia răspuns de la inicear aga. Mergînd acolo, inicér aga au strîns ciorbăgii și i-au dat inicării răspuns că de ar și vrea împăratul și veziriul să așaze pace cu némții, noi avem a cêre hacul singelui nostru, că acolo s-au vărsat sîngele fraților noștri și al părinților; ci noi cêrem oaste.

15 Și acest răspuns luund solul, au fost și oprit. Iar la 15 zile ale lui martie au și început a scoate ordiile și apoi și oastea, cineși după rînduiala sa, cu alaiuri mari, Avînd și solul nemțesc gazdă dată în cale pe unde era eșirea oștii, de era tot în priveală, atunce să fie zis solul: „Pre aceștea numai Dumnezeu îi va bate, cînd va fi voia sfinției sale.”

f. 154 20 Duca vodă au eșit din Iași la april 24, lăsînd în urmă/ pe țară 32 de orînduiale mari. Luatu-ș-au și pe doamna cu sine pînă la Focșani. Că de acolo, despărțindu-se de doamna, nu s-au mai adunat, nici să vor mai aduna, pînă la a dooa venire a lui Hristos.

25 Atuncea Duca vodă au luat și pe Pleșca jicnicériul, legat la pușci, de l-au dus pînă la Focșani pentru banii ce rămăsese din ținut, care nu-i găsise, că fugise oamenii, Iar pe boiari, cîț<i> nu era la ținuturi, îi luase la oaste cu sine. Numai ci lăsase caimacami pe Nicolai, biv vel log<ofăt> și pe Toader Paladie, vel spatar și pe Toader Iordache, vel visternic. Lăsasă și pe Gheorghită Ciudin, vel stolnic, să păzască pe cine ar vrea să fugă, iar și ca în preajma caimacacimilor.

30 Pe acea vrême, cînd purcedea Duca vodă la oaste, i-au venit veste cum și Murat Cherei, hanul, cu toată putéria Crîmului și a Bugeacului merge la Beciu și, trecînd Prutul pe la Pagul, au luat Birladul și au trecut Siretul pe la Furceni. Deci nedîndu-i Duca vodă pocloanele, pre unde au ajuns, pen Tutova, tot au prădat, numai căci n-au robit; iar ce au găsit pe la oameni: vaci, boi, iape și bo<a>rfe, tot au luat.

f. 154^v
40 După purcederea Ducăi vodă au mai fugit cîț<i>va boiari/ din Gioseni: Costandin, biv vel comis, Cantemir, vel clucer, Ștefan Scarlat, biv post<elnic>, Nicolai Antiohie vt<ori> clucer și alții mulți tot în Țara Muntenească. Iar cîț<i> mai rămăsese, aștepta din ceas în ceas să ia care încotro vor putea, cum s-au și tîmplat.

Împărăția, mergînd pînă la Beligrad, au rămas acolo cu curtea sa. Iar veziriul, cu toate puterile Împărăției, cu hanul Crîmului, cu

3 după asupra ad. străluminatului și adevărat nebiruitului D // 15 ad. marginal
Închid pe solul nemțesc A // 20 april 24 zile, luni D /ad. marginal Duca vodă purcede la Beciu cu oaste A // 27 Nicolai Racoviță D // 34 nedîndu-i] dîndu-i A // 38 după Gioseni ad. carii era rînduși pe la ținuturi D // 43 cu Murat Gherei hanul D //

- amîndoi domnii și cu Apafi Mihai, domnul Ardealului, pre carele l-au lăsat de straje înapoi. Au mers supt cetatea beciului, slobozind pe tătari în pradă și pe turci prin Țara Nemțască. Carii multă robie, pradă și vărsare de sînge au făcut, pînă unde au putut ajunge cu ceamburul lor, fiind nēmților fără de veste; care moarte și stricăciune și robie ca acéia nu să mai povestește că au mai fost altă dată, de cîndu-i Țara Nemțască.
- 5 Și au bătut Beciul 63 de zile; iar apoi și nēmții, deșteptîndu-se ca din somnu, s-au gătit de grab și sosindu-le ajutoriu însuș<i> Ioan Sobețchii, craiul leșesc, cu oști și așa, aflînd pe turci, cari încungiurase de bătea Beciul și cu ajutoriul lui Dumnezeu dînd creștinii război turcilor și tătariilor i-au biruit și i-au bătut peste putere, cît au scăpat viziriul de acolo cu fuga și cu cîtăva călărime./ Iară pedestrima cîtă au avut, toată au topit-o nēmții și leșii, acolo, pe loc.
- f. 155 15 Și corturile cum era întinse și toată haznaoa împărătească, cu tunuri, cu erbării și toate cele ce au fost, le-au luat nēmții. Această rușine pătînd Împărăția Otomanilor și hăniia tătărăscă au fugit și tocma la Beligrad s-au oprit.
- Iar daca au sosit veziriul la Beligrad pentru ca să-ș<i> tocmască lucrul despre Împărăție, văzînd că au greșit, fiind el pricina de au rădicat acea oaste asupra nēmților și neavînd ce face, au început a omori pașii și a le lua avuția.
- 20 Însă venind veziriul pe la Buda, cu cîtă oaste scăpase, mai făcut-au un război turcii și cu leșii la Ostrogon. La care război aflînd turcii pre craiul leșesc că umblă la vînat și lovindu-i fără de veste, puțin nu l-au prins. Și așa au gonit turcii pe leși pînă în tabăra lor, aducînd și cîteva capete la veziriul. Atunce veziriul îndată au mai răpezit cîț<i>va pași cu oaste. Ci întîmpinîndu-se cu leșii, iară au înfrînt pe turci și i-au bătut foarte rău, căzînd și doi pași la robie, carii apoi, mai tîrziu, s-au răscumpărat cu mulți bani, la domnia lui Cantemir vodă./
- f. 155^v 30 Împăratul auzînd de cinstea și de ospățul ce au avut veziriul său la Beciu au și purces din Beligrad, de s-au dus la Odriiu. Iar veziriul sosind la Beligrad, cum am pomenit mai sus, de au omorît pașii, unde, acolo s-au pîrit de față Șerban vodă cu Duca vodă pentru niște bani ce avea din birul muntenesc, pentru care bani au rămas ca să-i plătească Duca vodă. Și așa, puindu-și soroc 100 de zile să dea banii au pus și zălog doi boiari mari: pe Catargiul, vel comis și pe Tănasia de la Soroca, vel șetrar. Și așa l-au slobozit pe Duca vodă de la Beligrad.
- 35 Iar veziriul, fiind acolo, au mazilit pe Murat Cherei, hanul tătărăsc și au pus han pe Ahgean Cherei sultan. Ci nici cu schimbarea hăniei nu ș-au putut folosi nimica. Pentrucă înțelegînd împăratul de tot lucrul, de i-au perit oastea și haznaoa, au trimis la Beligrad de au sugrumat pe Cara Mustafa pașa, veziriul său și i-au dus capul la Odriiu.

8 63] patruzeci D // 10 ad. marginal Bat nēmții cu leșii pe turci A // 43 după Odriiu ad. De acia au pus pre altul vezir, ce-l chema Cara Chihae; apoi și pre acesta l-au mazilit curînd și au pus în locul lui pre Suleiman pașa, ce era sarascher despre Moldova. Ci de aceste destulu-i; să venim eară la ale noastre D //

Cazacli de la Ucraina, carii era supt ascultarea Ducăi vodă, auzind de biruința ce făcuse creștinii la Beciu îndată au gonit pe Iane Drăghinici, hatmanul, ce era pus de Duca vodă la Nemirova. Și văzînd și Buceacul pustiu, fiind tătarii duș<i> la Beci, îndată ș-au rădicat hatman dintre dînșii pe Cunețchii, ce era înductar, pus de Iane hatmanul la Bohoslav./ despre Nistru, la margine. Și, închinîndu-se la lăși la caștelanul Cracovschii și hatman Polnii, ce era la hranița leșască și așa viind și cîț<i>va din moldovéni<i> pribégi, acolo era și Petriceaico vodă, în Țara Leșască; și așa, cu toții îndemnîndu-se, au început a coborî.

Deci Cunețchii hatmanul, cu cazacii, trecînd Nistrul pe la Soroca, în țară, ridicatu-s-au și sorocénii și orheianii și lăpușnéii împreună cu Cunețchii, auzind și cărțile crăești vestindu-se pe margine, ca să meargă toț<i> asupra Buceacului. Iar plugurile cu boii și stogurile cu pîinea de pe la toate tîrgurile, ce avea Duca vodă pe de céia parte de Nistru, toate în răsipă au rămas, de n-au avut nici o parte dintr-acéle bucate.

Doamna Ducăi vodă, auzind acéste vești de cazaci, și boiarii caimacami ce era în Iași era bucuroși de o turburare ca aceasta, ca să poată și ei scăpa, să nu le [fie] mai fie a da mîna cu Duca vodă, mai tare au început a purta veștile. Și așa numai ci au căutat doamnei a să rădica din Iași cu tot ce-au avut, viind și boiarii caimacami cu doamna pînă la Vaslui. Acolo, rămîind, boiarii/ încă părăsînd-o, luund drumul să treacă spre Țara Ungurească, cum s-au și tîmplat, numai din toț<i> boiarii de țară s-au ținut de doamna Toader Paladie, vel spătariu. Iar în Iași au lăsat de strajă pe Ioan Costin vt<ori> post<elnic> și socotise doamna să se așeze acolo. Ci viind Ion Costin de la Iași, îndată și doamna au purces din Bîrlad în jos, mirîndu-se încătro va lua: spre Galați, au la Focșani; ci ș-au ales cale de au mers la Focșani, trecînd Siretul pe la Mărcești. Și nici acolo n-au făcut zăbavă, că au început a striga cărțile lui Petriceaico vodă, ci i-au căutat a tréce pin Țara Muntenească la Brăila și acolo s-au așezat. Iar bucatele céle domnești: iapele, boii cei de negoț, oile, carăle céle cu boi au rămas tot în urmă, de le-au jefuit oamenii de țară și alții, cine au putut. Această dobîndă au făcut Duca vodă cu neguțătoriile lui.

Petriceaico vodă, coborînd la marginea Țării Leșești, îndată au trimis pe Savin Zmucicîine, biv med<e>l<nicer> și pe Ilie Moțoc, med<e>l<nicer> și pe Gheorghîță post<elnicul>, fratele lui Savin med<e>l<nicer>, înainte la Iași, iar Petriceaico vodă au coborît la Suceava de au șezut 10 zile și de acolo au venit la Botoșani, apoi în Iași./ Iară boiarii cei trimiși înainte, strîngînd oaste de țară, au pogorît pe Prut de s-au așezat la Epuréni. Și așa, strîngîndu-se întii cu sila, iar apoi alerga de bună voe.

Cunițchii hatmanul, împreunîndu-se cu oastea de țară, au tras de odată la Chișinău și de acolo spre Tighina, unde beitul de Tighina le-au eșit înainte cu oaste turcească și tătărăscă. Și lovîndu-se față cu cazacii

- și cu moldovenii au înfrînt pe turci și i-au gonit pînă i-au băgat la Tighina, în cetate. De acolo, învîrtejindu-se, au plecat pe Cogîlnic prin tătari, tot arzînd și tăind copiii și muerile tătarilor. Și de acolo au tras asupra codrului, ca să se împreune cu boiarii ce era trimiși de
- 5 Petriceaico vodă, unde trecînd și boiarii Prutul pe la Fălci și adăogîndu-se și codrării, s-au împreunat în Ialpuh amîndoao oștile, și de acolo, purcegînd în jos, tot arzînd și prădînd, tăind și tătari și muieri și copiii tot supt sabie puind, pogorîndu-se pînă împotriva Cîșlei cei Mari.
- 10 Iar Duca vodă, purcegînd de la Beligrad, au venit pin Țara Ungurească, unde s-au adunat cu Apafi Mihai. Și l-au chiebat de l-au ospătat, la care ospăț să fie zis Apafi Mihai, precum au umblat Duca vodă să fie craiu. Și după acéia, sosînd acolo/ o slugă a vornicului
- f. 157^v Gavriliță, de i-au spus de toate cîte era în țară, atunce Duca vodă sfătuindu-se cu boiarii lui pe unde să meargă în țară, ci unii au zis pe
- 15 Oituz, iar Gavriliță vornicul să fie zis: „Eu, doamne, sfătuiesc așa, să eșim pin Țara Muntenească; hanul vine, doamna mării tale iaste la Brăila și de <la> Brăila, de vor sta cineva împotriva mării tale, atunce vei lua oaste de la turci și de la tătari și vei merge la scaun.“
- 20 Și dinții așa au plecat Duca vodă, pre acest sfat (ci unde va Dumnezeu, omul nu poate). De care văzînd Gavriliță vornicul că s-au întors Duca vodă să margă pe Oituz și știînd și pe al cui sfat mergea, sosînd la Vașarhei atunce au luat pe postelnicul cel mare Costandin, ce-l poreclia Ciobanul, de piept și pre Cîrstea, nepot de văr primare al
- 25 Ducăi vodă, fiind vâtaf de aprozi și au zis: „Fătul meu, Cîrstio, eu sînt bătrîn, iar tu ești tînăr; voiu să știu cine duce pre măria sa vodă pre Oituz, să-l dea în mîna nepriiatenilor?“ Atunce Costandin postelnicul răspunse: „Eu îl duc și pre sfatul meu merge.“ iară bătrînul Gavriliță vornicul zise: „Să-mi fii mărturie că eu nu-l sfătuiesc. Duca vodă are
- f. 158 30 feciori, că eu poci muri și vor rămînea/ feciorii miei cu feciorii Ducăi vodă. Și margă măria sa sănătos, că eu nu voiu merge.“ Și de acolo au părăsit pe Duca vodă, Gavriliță vor<nicul> și Ioan Racoviță, vel paharnic cu Gheorghică, tretii log<ofăt> și mergînd pe la un priiaten ce-l chiea Iști Ioan Ghervaș, le-au dat povață, lăsîndu-și carelă
- 35 acolo, de i-au scos pe poteca Buzăului, în Țara Muntenească.
- Duca vodă, de la Vașarhei au tras la Briço și, trecînd muntele pre Oituz, au eșit la Trotuș, însă trimițînd pe Sandul Buhuș, hatmanul, strajă înainte. Că la Ocnă era Ilie Pleșa, cam cămăraș, pus de Petriceaico vodă și, prinzînd de veste, au fugit de acolo. Nicolae
- 40 Racoviță, biv vel log<ofăt> și Toader Iordache, vel viste<rnice>, cu Gheorghică Ciudin, vel stol<nic>, trecuse iarăși în Țara Ungurească, de frica Ducăi vodă.
- Duca vodă de la Trotuș au tras la casele de la Domnești ale soacresei, doamnei Dabijoei, de s-au așezat acolo. Și aștepta din zi în zi să
- 45 margă la Iași, să se apuce de ale lui. Scrișniia cu dinții și-și lărgiia

17 ad. marginal Sfatul lui Gavriliță vornicul A // 36ad. marginal Duca,

mașele (cum zice la psalom 9: „Pîndéște într-ascuns ca leul în culcușul său să apuce pre săracul, să apuce pre cel sărac, ca să-l înghiță pre dînsul“). Ci Dumnezeu nu i-au sporit, că i-au venit și lui peirea la cap.

f. 158^v

5 Cunițchii hatmanul cu oastea căzăcească și moldovenească/ și cu Savin med<e>1<nicerul> Zmuciciine și cu Ilie Moșoc, fiind acolo la cișlă, precum s-au pomenit mai sus, unde de acolo au tras la Tobac; venindu-le veste că vin niște tătari de la oaste, au orînduit pe o samă de moldoveni cu Ștefan Cerchez și ajungînd pe acei tătari la Vîlcănești, fiind caili tătarilor slabi, unii și pe boi călări, iar era cu
10 bani și cu de altele multe lucruri bune la dînșii, aducînd din Țara Nemțască. După ce au purces Ștefan pah<arnicul> de s-au tras la Vîlcănești, moldovenii s-au împrăștiat pe la jafuri; nu căuta întii de izbîndă, ci unii ajunsese aproape de Rêni.

15 Iar sultanul au trimis de i-au lovit întii la tabără, ca în chip de ispită, iar moldovenii și cazacii au dar puțintel înapoi. Deci tătarii, văzînd așa, s-au mai adaos. Iar pe dealuri toate hergheliile, can pe departe au fost aducînd între ochii cazacilor și ai moldovenilor, ca să vază mulțimea de tătari. Și viind și oastea de la Vîlcănești, tot nimica nu s-au mai adaos, ci și aceia au început a să spăimînta. Că turcii carii eșia la harț pînă în
20 tabără venia cu sulitele; ci dînd cazacii foc, îndată-i depărta. Deci de la cișlă au purces cu tabăra spre Prut, apărîndu-se pînă la sat la Troiani, luund Prutul în sus, cu tabără legată. Acolo au ajuns și motefelul de Smil cu oaste turcească și cu/doao pușci și cu niște sacalușe, de au început a-i
25 bate și mai tare pre cazaci. Ci fiind cazacii tabăra, nu le putea strica nimica. Iar văzînd cazacii pe moldoveni îndoiiți, socotind să nu-i ficlenească cu fuga, cum s-au și întîmplat, i-au pedepsit și caili i-au băgat în tabără. Și așa au mers pînă la Gura Frumoasei, unde acolo tătarii le-au dat mare năvală, cît așa spun că nu s-au văzut soarele un
30 ceas bun de mulțimea săgeților. Ci tot au țînut tabăra. Și văzînd că nu-i pot sparge, le-au mai dat răsufu, văzînd că nu i-au putut sparge. Și așa, urăgîndu-se pînă la Gura Lărgii, de acolo au început întii moldovenii a fugi spre codru, alții peste Prut și dînd unii cu caili înot, alții cu luntri, carii cum putea, ca să-și scutească viața de robie.

f. 159

35 Într-acea vreme în zioa ajunului de Crăciun, lovise ninsoare și un ger mare și îndată au început a veni sloii; și așa prinzindu-i pre unii sloii, așa rămînea. Iar capetele oștilor peste noapte au fugit și au trecut Prutul, lovind pin bejenii pe la țară, s-au dus la Iași. Căzut-au o iarnă foarte mare. Tătarii n-au știut că au fugit oastea. Și așa mai rămîind vreo 5000, 6000 de cazaci, văzînd că i-au viclenit și Cunițchii
40 hatmanul de i-au lăsat și au fugit, îndată ș-au rădicat alt hatman dintre dînșii, pe Movila/ polcovnicul, mai țîind tabăra pînă în seară. Iar într-acea noapte s-au tras unii pe pîntece, cine cum au putut, și au trecut peste apa Prutului. Iar ciț<i> au fugit prin stuh, i-au robit tătarii; iar ciț<i> au trecut Prutul, au hălăduit. Și așa s-au isprăvit acea oaste.
45 Norocul țării că s-au întîmplat de au căzut iarnă foarte mare, cît să

f. 159^v

pomenéște Iarna lui Cunițchii. Și mulți din oșteni s-au înecat în Prut, fugind să scape de tătari; unde sosia la Prut, acolo săria de pe mal și da cu cal cu tot și așa să prăpădiia.

7192 <=1683>. *PETRICEAICO VODĂ ERA CAP OȘTILOR*
5 *LEȘEȘTI ȘI CĂZĂCEȘTI CÎND AU VENIT A DOOA <OA>RĂ ÎN*
IAȘI CA SĂ FIE DOMN ȘI AU ROBIT ȘI PE DUCA VODĂ.

Petriceaico vodă, după ce au venit la Suceava apoi s-au pogorit la Iași, precum s-au scris mai sus. Ci pînă au fost oștile la Bugeac în pradă începuse a să cerca la turci cu cărți prin mijlocirea lui Alexandru
f. 160 10 Grecul Burnaz, ce era pîrcălab/ la Galați, scriindu-i să margă la serascheriul, ca doară iar putea face pace cu turcii, ca să-i dea iarăș<i> domniia. Ci n-au apucat a mérge, că au fost trimis Petriceaico vodă oaste sprintenă, lēși și moldovēni și cazaci, puindu-le cap pe un Demidețchii, reimentariu liah, iar peste moldovēni pe Varlaam
15 armașul, pe Vasile Baenschii, nepotu-său, pe Ilie Pleșa și pe Nechițeli vornicul, pentru strajă împotriva Ducăi vodă.

Și așa, încet, trăgîndu-se în jos și înțelegînd de Duca vodă că iaste în Domnești, la Putna, fiind și Vasilie Hăbășescul pe la Movilēni cu niște adunătură de oameni de țară, trimis-au Duca vodă pe Sandul
20 Buhuș haumanul de i-au lovit; și ei de război nu s-au apucat și îndată i-au împrăștia. Baenschii și cu alți boiari ce era trimiș<i> cu dînsul prinzind de veste cum că cu Duca vodă oaste nu iaste și cine și era, îl urîse, și slujitorii toți era îndoî<i>, numai ci era puținei siimēni și așa au grăbit de l-au lovit fără veste pe Duca vodă în zioa de Crăciun,
25 marți, dechem<vrie> 25 dni, în vrēmia prînzului, cînd șădea la masă, fiind boiarii pin sat afară./ Prins-au pe Miron Costin vel log<ofăt>. Ci au avut noroc de un priiaten liah ce s-au întîmplat acolo că au stătut și așa de tot nu l-au jefuit. Iar pe Costandin vel post<elnic> Ciobanul l-au lăsat numai cu piialea și pre jupîneșele boiariilor de toate hainele și
30 odoarăle; numai cu pieile le-au lăsat. Iar Sandul Buhuș hatmanul, fiindu-i gazda mai departe, au scăpat cu jupîneasa și cu trei coconi, apărîndu-se pînă la Focșani.

Și într-acea zi țînd pe Duca vodă închis în ograda curții, slujitorii curții nu le dedese mai de timpuriu leafa, îl urîse și praf n-avea; iar din
35 cît și avea nu-i trăgea inima. Doamna Ducăi vodă venise la Focșani ca să margă și ia la Domnești. Ci n-au apucat, venind acea peire, a trēce.

Buhuș hatmanul, după ce au scăpat la Focșani, au zis doamnei: „Dă măria ta bani să facem slujitori, să mérgem să scoatem pe măria sa vodă din mina nepriiatenilor.“ Și n-au vrut să dea, ci au zis: „Margă
40 întii să-l scoață și apoi va da.“ Oamenii era bucuroși să-l ia, că toț<i> îl urîse. Și așa, a dooa zi făcînd năvală cei de afară, iar slujitorii cei din lăuntru le-au deșchis porțile; și, întrînd, au prins pe Duca vodă viu, nevătămat. Iar pe oamenii lui, pe uni dezbrăcîndu-i, ie-au luat tot/

4 ad. marginal 7192, 1600 <sic> A // 4-6 De domnia a doa a lui Ștefan vodă Petriceico. Veleatul 7192, cechemvrie D // 14 Varlan D // 25 ad. marginal Lēșii robesc pe Duca vodă A // 34 ad. marginal D. ca, 7193 A //

f. 161

ce au avut. Alții, carii au avut cunoscuți, au scăpat. Și într-acesta chip au fost plata Ducăi vodă de la Dumnezeu.

5 Iar lui Petriceaico vodă, mergînd vestia de bătaia cazacilor și a moldovenilor din Bugeac, după ce au șezut în Iași 15 zile, i-au căutat a eși. Și luund calea spre Suceava, unde aducînd și nepotu-său, Vasilie Baenschii, pre Duca vodă s-au împreunat amîndoi la Dragomima. Și de acolo l-au trimis în Țara Leșască, în tîrg la Liov.

10 Cunițchii hatmanul cu cîț<i> cazaci au scăpat el înainte din tabără, mergînd prin țară s-au dus la Ucraina și s-au oprit de cîia parte, la Movileu, așteptînd ca să se mai strîngă din oaste ce ar fi scăpat mai pe urmă. Iar după cîteva zile au sosit și cazacii ce scăpase cu Movila, hatmanul lor cel nou. Carii viind la Movileu și eșînd Cunițchii hatmanul într-o duminecă din biserică, s-au rădicat cazacii cu toții de l-au omorît cu măciucile, căci i-au viclenit și au fugit din tabără.

15 Această plată au luat de cazaci și Cunețchii hatmanul; și în locul lui au rămas Movila.

f. 161^v 20

Așijderea și Petriceaico vodă, au mai șezut pînă la martie. Decii s-au dus și el în Țara Leșască. Iar moldovenii carii jăfuisse și prădase la Bugiac în urma lui, au plătit îndoite și și întreite pagubele și toate bucatele tătarilor de la casele lor. Și mulți/ și cu copii au plătit. Că ș-au plătit ei singuri, cît le-au fost voia, și cu judecăt<i> și fără judecăt<i>, cu sila, avînd moldovenii nume de haini și de vicleni împărăției.

PENTRU MOARTEA DUCĂI VODĂ, FIIND ROB ÎN ȚARA LEȘASCĂ.

25 Șezînd Duca vodă la robie un an și trei luni, ar fi scăpat din robie, că să așezase cu craiul cu răscumpărarea, ca să dea 180 pungi de bani și să iasă. Însă această sumă de bani au fost să dea cu toată cheltuiala. Ci precum zice un cuvînt prostéște că sufletul iaste bucurossă să între în raiu, numai păcatele nu-l lasă, așa și Duca vodă, trimițînd la doamna cărți pre Anastasie vistiernicul ca să le ducă la Țarigrad, deci trecînd

30 prin Țara Muntenească s-au întîmplat Șerban vodă la Buzău, mergînd la Cameniță. Și aflînd de Anastasie vist<ernicul> îndată au trimis slujitori pe la toate drumurile și l-au găsit. Ci ducîndu-l saragélele prin lunca Buzăului, el s-au făcut a merge din drumuri în laturi, pentru

35 treaba lui, făcînd semn lui Spandoni cămărașul de rafturi și au aninat cărțile cu traista într-un copaci și îndată au plecat după saragéle.

f. 162

Spandoni cămărașul, după învățătura lui Anastasie vist<ernicul>, / au luat cărțile și s-au dus pe alte drumuri, de au trecut Dunărea pe la Giurgiov, iar de la Rușciuc au luat în jos. Și mergînd la Odriiu s-au dus

40 la Țarigrad și au scăpat cu cărțile de le-au dat la doamna Ducăi vodă.

Pre Anastasie vist<ernicul> ducîndu-l la Șerban vodă și cercînd pentru cărți n-au aflat nimica. Pentru care dîndu-i strînsoare și îngrozindu-l că-l vor munci, au spus drept că cărțile au fost la Spandoni cămărașul. Deci Șerban vodă îndată au repezit cîteva

23 ad. marginal 7192 A // 28 între paranteze că sufletul... păcatele nu-l lasă A //

saragéle în urma lui pe toate drumurile și peste Dunăre, de l-au gonit pînă la Odriiu și nu l-au aflat. Deci întorcîndu-se înapoi saragélele și spuind că au dat în urma lui Spandoni, de la Odriiu purces la Țarigrad, au slobozit și pe Anastasie vist<ernicul>. Și ducîndu-se în Țarigrad, la

5

doamna, ș-au dat solii.
Au grijit doamna toț<i> banii, tot galbeni de aur, cusuți<i> prin antereée, îmbrăcaț<i> pe oameni, dîndu-i pe sama lui Anastasie vist<ernicul>. Carele, după ce au luat banii au sosit în Țara Ungurească la Iști Ioan, vameșul de Bistrița. De acolo au socotit cu alți

10

f. 162^v

domni de s-au oprit banii și s-au trimis niște boiari ungurești ca să rămîie în locul Ducăi vodă, pînă vor da banii. Ci, sosind acolo, iată și moartea au pripit pe Duca vodă./ Că la martie în 24, la al treilea ceas din noaptea l-au lovit dipaliz, adecă cataroi; și mai trăind o săptămînă iar la martie în 31 au răposat Duca vodă în oraș la Liov. Și spintecîndu-l doftorii, după ce au murit, spun că au găsit în fiierea lui 27 de pietri roșii, așa de late și de groase, în chipul aceștii figuri ce însemnăm aicea: ◇ Iar osebi de acéstia s-au mai aflat și la ficații lui de cătră stînga alte doao pietri încă mai mari decît acéle din fiiare, cumu-s acéste doao figuri: Iar plumînii cei albi au fost arși de sete. Maiul cel negru și inima să<nă>toase, însă foarte mare, ca juncul timpuriu.

15

Și așa petrecîndu-se Duca vodă, l-au astrucat în bisérica lui Balaban, neguțatoriul cel mare, carele au luat și această istorie pentru moartea Ducăi vodă. Că Blaban au avut și cîteva bude în Țara Moldovei cu Ursache cel vestit de bani mulți, puind trupul Ducăi vodă așa în schliplul gropniții lui Balaban, de la carele am luat și această istorie pentru moartea Ducăi vodă. Că Balaban s-a înfîmplat la toată viața lui și la moartea lui fiind rînduit de craiul leșesc să fie lîngă el, pentrucă era și Balaban grec de la Rumeli, hiamșar cu Duca vodă de la un loc. Și banii încă s-au prăpădit la unguri, că nu i-au mai dat/ să-i aducă înapoi la doamna.

25

f. 163

Iar la moartea Ducăi vodă, din trei feciori ai lui: Costandin, întiuiul născut, Matei vodă, Ștefan vodă și din 6 fete ale sale: doamna Ecaterina, Elena, Sanda, Maria, Safta și Anastasia, nu s-au tîmplat să fie, încă nici doamna lui. Deci așa plătește această lume celora ce vor să o cuprinză cu toate desfătările și cu averile și cu stăpînirile ei. Iară blestemul rămîie în urmă, rămîie în véci netrecuț<i>, cum să véde că

30

35

scrie și de acest domnu de astăzi și și ale altora după fapte și plate. Și au domnit Duca vodă ani 4./

f. 163^v

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7192, 1684. DOMN 55. DOMNII 63. DUMITRAȘCO
VODĂ CANTACUZINO 1, CU A DOA DOMNIE.

40

După robia Ducăi vodă aflîndu-se într-acea vrême Dumitrașco vodă Cantacuzino la Poartă, cunoscut tuturor, și știindu-l că au mai domnit Țara Moldovei, iată, de al doilea rînd i-au dat Împărăția steag de

17 ficații] rărunchii D // 36 lipsește Și au domnit... ani 4 D // 37 ad. marginal
Moldavia A // 37-39 De a doa domnie a lui Dumitrașco vodă Cantacuzino D //

domnie. Și au venit la scaun în Iași la martie în <loc, gol> zile. Ci acea foamete era în Iași și în țară, cât mânca un om pe om și să vindea. Și mulți de bună voe s-au dus robi la tătari. Carii aducînd piinea aici în Iași de vînzare, și întorcîndu-se, strîngea copii, fete și oameni căsași, sărăcime și mergînd la Bugeac, acolo să istovii la robime.

Dumitrașco vodă dacă s-au așezat la domnie, iar nu s-au părăsit de răotățile lui cele dintii. Că și la această domnie n-au avut strîște să domnească mult, pentru multe asuprele și greutăți ce făcea boiarilor și țării, fiind cumplit tuturor. Nimica bun nu era într-însul, numai lăcomie și luoturi nespuse. Ci mirîndu-se și socotind unii din boiarii de Țara de Jos ce vor face să nu-ș<i> piarză pămîntul, au pribegit/ la Șerban vodă și cu dragoste i-au priimit. De acolo s-au dus la Suleiman pașa, serascheriul de Obluciță și le-au dat domn dintre dînșii pe Cantemir cluceriul, ce-i zic Costandin vodă.

Iar Dumitrașco vodă Cantacuzino, pînă a nu-l mazili, cum luase puteria monarhiei al doilea rînd la mîna sa, avînd inimă nesățioasă — că pentru lăcomia banilor și de alte răotăți nepărăsindu-se, frica lui Dumnezeu înaintea ochilor n-avea —, îndată au scos hîrtii meșterșugului izvodului său ce-l scornise de la domniia cea dintii, mai dobîndind încă și alt obicei de la tovaroșul său Duca vodă, tiranul, în ce chip să împrumutase și Duca vodă cu răotate de la dînsul, cîtă nu avusese el. Acest tiran fricos, pentru ca să scoață bani mulți, au spînzurat de mîini pe Gavriil Brăescul, biv vel jicnicear, și pe Toader al Nascului și pre alții mulți. Pline era odăile siiménilor și ale avgielor — niște slujitori ai lui, ce le pusese el acest nume, avîndu-i mai de credință — și beciurile și divanul cel mare, tot de oameni, pre carii îi pedepsia în toate chipurile, mai ca și în zilele răului Duca vodă, tovaroșindu-se amîndoi cu răotăți asupra Moldovei, săraca, / ca și cînd au fost frăție și tovarășie oarecînd. (Raasim, împăratul lui Israel și cu Fachei, împăratul lui Izramîl, au mers să oștească amîndoi asupra Ierusalimului și asupra lui Ahaz, împăratul Iudii<i>. Ci precum au numit Dumnezeu atunce pre Raasim și pre Fachei, doi tăciuni afumători, zicînd: „Nu te teme și să nu slăbească sufletul tău de doao lémne măciunoasă, afumîndu-se“), așa și acum zice Dumnezeu cătră Țara Moldova: „Nu te teme și ca să nu slăbască sufletul tău de doi tăciuni ce să afumă cu focul iadului“.

Că și Dumitrașco vodă, mazilindu-se, s-au dus la turci și țîindu-l turcii în temniță, că au fost înțeles de toate jafurile ce luase din țară făr-de ispravă, luund piinea și bucatele oamenilor și toate dobitoacele făr-de socoteală, mergînd și din boiarii cei mari la Poartă, trăgînd pîră asupra lui și rămîind asupra lui din banii țării mîncă<i loc gol> pungi de bani, și fiind la opreală, au murit acolo, la închisoare, murîndu-i și un copil al lui, voinic mare. Deci au scăpat Moldova de amîndoi vrăjmașii săi.

În zilele acestui Dumitrașco vodă, jefuind pînile de/ pe la oameni, din cîtă și era în țară, că de 4,5 ani tot oști și prăzi era într-însa și ara oamenii foarte puțin, pentru neputința, deci luundu-le piinea și din cîtă

avea, s-au făcut foarte mare foamete. Că au ajuns mirța târgului, cea de
 16 ocă de grâu, 3 lei bătuș<i>, iară sacul de săcară ca de 2 mirțe și
 jumătate era 5,6 lei. Pentru aceasta s-au făcut foamete mare, de mînca
 om pe om. Că în Iași au mîncat un țigan pe o fată săracă, bîgîndu-o
 5 într-o pîmniță pustie de au ucis-o și, tăind dintr-însa, au fript și au
 mîncat. Pre carele aducîndu-l la Dumitrașco vodă și spuind drept nu
 i-au făcut nimica; și pre multe locuri s-au înțeles așa. Apoi, murind
 mulți oameni de foame, zăcînd pre uliță ca de ciumă, să învățase lupii
 de mînca acéle trupuri moarte, neputînd birui cu îngroaprea pre toț<i>
 10 morții, dîntre carii mai pe urmă să învățase lupii de apuca și oameni
 vii, în multă vréme, fâmei și copii mici de-i mînca din mijlocul
 târgului și de pe la țară, dînd năvală și asupra oamenilor de-i smintia.
 f. 165^v Așa au ținut mînia lui Dumnezeu cîtăva vréme. / Spun că fiind mai
 vreo doi ani la închisoare în Țarigrad și făcîndu-i-se o bolfă la
 15 grumazi, în chip de tragăn, dintr-acéia i s-au întimplat și moarte.
 Domnit-au Dumitrașco vodă Cantacuzino ani unul./

f. 166

VALAHIA.

VL<EA>TO 7197, 1689. DOMN 49. DOMNII 55. COSTANDIN
 B<RÎNCOVEANU> BASARAB VOEVOD, AL DOILEA NUMIT CU
 20 ACEST NUME, CARELE AU FOST BOIARIU DE ȚARĂ.

După ce au murit Șerban vodă, Costandin stolnicul Cantacuzino și
 cu o samă de boiari ce să întimplase în București, s-au strîns toț<i> la
 Mitropolie, fiind și Dionisie patriarhul Șeheroglanul și întimplîndu-se
 și un capigi baș împărătesc cu alte trebi venit la București, l-au
 25 chiebat și pe el acolo, la Mitropolie și au făcut alégere pre care vor
 pune domnu. Și au găsit cu sfatul lor să pue pe Costandin Brîncoveanul.
 Și îndată aducînd caftan, capigi bașa au îmbrăcat pe Costandin vodă
 Brîncoveanul. Décii au intrat în bisércă și i-au cîntat: Mnoga
 lita<=>Mulți ani>, după obiceiul. Décii cal aducînd de la curte și toată
 30 slujitorimea și mehterhanea și toată rînduiala ce să cade domniei, au
 eșit din biserică și încălecînd au venit în curtea domnească cu alai. Și
 iară în biserică domnească întrînd, era tetrapodul gătit cu Evanghelia
 deasupra. Și șezînd în scaon au pus pre toț<i> boiarii de au jurat pe
 Evanghelie că-i vor fi cu dreptate și vor sta cu dînsul măcar la ce
 f. 166^v 35 primejdie i-ar veni. Care jurămînt mai/ pe urmă și cu zapis l-au întărit.
 După acéia s-au suit în case și au început a scrie cărți la Poartă și la
 Mustafa pașa serascheriul, ce era la Baba și au trimis boiari spre
 amîndoao părțile.

6 ad. marginal Dumitrașco, 1684 A // 16 lipsește D // 17 ad. marginal Valahia
 A // 17-20 Domnia lui Costandin vodă Brîncoveanu, leat 7197 P // 21 ad. marginal Boiarii fac
 alégere de domnu A // 25 ad. marginal Au ales pre Costandin Brîncoveanul A // 27 ad. marginal
 Costandin, 1697, 1689. Îmbracă caftan de la capigibașa A // 28 ad. marginal Întră în biserică și
 boiarii fac jurămînt A // 35 ad. marginal Scriu cărți la Poartă și la Mustafa pașa, serascheriul, la
 Baba A //

Dar Poarta, auzind, foarte s-au mîniat căci au făcut rumâni domn
făr-de şirea stăpînilor. Şi sta lucrul în cumpănă, ca să nu-l lase pe el
domnu, ci să pue altul, care vor vrea ei. Numai norocul lui şi banii şi
cărţile serascheriului i-au ajutat de l-au lăsat să fie domnu. Căruia şi
5 caftan i-au trimis şi cucă cu agă turc. La care, eşind înainte cu pompă
domnească, au venit în Bucureşti, dînd cu tunurile şi altele făcînd,
după obiceiul.

Iarna dară, toată, cu bucurie o au trecut, dobîndind în mîna lui
acéia ce de mulţi ani mai nainte o vîna, arătînd tuturor dragoste,
10 blîndeţe, milostivire din boeria lui şi în domnie aşijderea să arate.

Cînd au fost despre primăvară i-au venit poruncă de la Împărăţie să
meargă la Cerneţi. Şi, gătindu-se, s-au dus cu toate oştile lui. Boşneag
Ali paşa, căpitanul de Dunăre, încă au mers cu dunaimaoa, ca să
scoată nemişii din Ruşava, că o luase în anul trecut.

f. 167 15 Haizler, gheneariul nemţesc, fiind la Braşov şi auzind că/ merg
turcii la Ruşava s-au dus şi el acolo cu oaste ce avea, ca să stea
împotrivă. Dară mergînd paşa pe Dunăre cu caicele, avînd multe tunuri
în vase şi sobozindu-le toate asupra nemişilor i-au depărtat de la
margine. Turcii levenţii, eşind afară cu sabiile, i-au gonit ca pe nişte
20 blestemaţi<i> şi Haizler gheneariul cu ruşine s-au întors în Braşov.

Costandin aga Bălăceanul, ginerile lui Şerban vodă, fiind lingă
Haizler, multe zavistii punea împotriva domnului şi a ţării,
îndemnîndu-l totdeauna ca să se pogoare cu oşti să ia ţara. Domnul şi
boiarii ţării nepriimind, într-acéia vrême trimitea boiari cu daruri şi cu
25 rugăciuni ca să-i stimpere sétia şi mîniia ce o aţiţa Bălăceanul. Dară
nici cum nu putea. Ci cu de acéstia au trecut acea vară.

Iar despre toamnă prinţul de Baden cu toată armada nemţască,
luund Nişul, Diiul Cladova, au trecut Dunărea în Ţara Rumânească la
Cerneţ şi au trimis la domnu, dînd ştire că vor să ernéze oştile chesariului
30 în ţara lui şi i-au scris să gătească zaharea ca de 700 de pungi.

Domnul şi boiarii, auzînd de aceasta nenădăjduite lucruri, de o
parte gătiia zaharéle şi să mira cum vor să facă de atîtea bani şi
zaharéle céle ce cerea ca să/ iasă din ticăita ţară. Şi neputînd cu alte
167* dăjdi obicinuite să rădice această sumă mare au scos un bir pe dobitoa-
35 ce şi l-au numit vácărit, să dea tot dobitocul un ort. Şi au trimis boiari
în toată ţara cu această slujbă noao (Că atunce întii au eşit această
dajde care să ţine şi pînă acum). Iar despre altă parte să gătiia să fugă
den naintea lor.

Însă trecînd prinţepul pen ţară, făcînd conace cît s-au putut, au tras
40 la Ardeal şi s-au dus la Braşov. Iar de la Cîmpulung au rînduit pe
Haizler gheneariul, cu o samă de oşti, cît au socotit, să vie la

5 ad. marginal Să trimiute şi caftan de domnie de la Poarta A // 11 ad. marginal Costandin merge cu oştile la Cerneţi A // 13 ad. marginal Boşneag Ali paşa merge cu dunaimao pe Dunăre, să scoată nemişii din Ruşava A // 15 ad. marginal Haizer ghenearul merge şi el acolo A // 17 ad. marginal Depărtează paşa pe turci de la Dunăre A // 20 ad. marginal Bat turcii pe nemţi A // 23 ad. marginal Lucruri streine A // 27 ad. marginal Iar streine A // 36 ad. marginal Costandin vodă scoate vácăritul înfi A // 41 ad. marginal Haizler ghenearul vine cu nemişii în Bucureşti A //

București să ernéze. Și cu dînsul au luat pe Costandin aga Bălăceanul, vrăjmașul cel de obște al domnului și al țării. Domnul și boiarii fiind la Cotrocéni și viind un căpitan de némți și Preda Proroceanul și spuindu-i că vine ghegeneralul cu némții la București, s-au rădicat de acolo de

5 s-au dus la mănăstire la Plătărești, apoi s-au dus la Rușii lui Șerban vodă; acolo au așezat tabăra. La București încă au lăsat purtătoriu de grijă pe Cîrstea vistiariul, Luca vistiariul și alții, ca să dea zaharea némților.

Ci dară iată și némții vin la București. Însă răotăți ce s-au făcut

10 într-o lună ce au șezut, limbă nu poate să spue: bătăi, cazne, legături; egumenii și unii boiari legați cu ștreanguri de gît pentru faină și orzu/ și carne și altele ca acéstia, nenumărate.

f. 168

Costandin vodă de la Ruși au trimis pe doamna cu toate jupînésele boiarilor la mănăstire la Brad, în sud <Buzău> și el au rămas saltu cu

15 oștile. Și scriia lui Haizler totdeuana, rugîndu-l și făgăduindu-i daruri, ca să iasă din țară. Dară nici cum nu putea folosi.

Aceasta văzînd că într-alt chip nu vor eși némții, de nu va veni

putere împărătească, au trimis la tătari de s-au rugat să vie să scoată pe némți. Și fiind și poruncă împărătească să vie, s-au pornit multă

20 tătărime cu Calga sultan, cu mîrzaci și nohai, de au venit pe margine și au poftit domnul să meargă să se împreune cu dînsul. Atunce domnul au poftit pe Haizler ghegeneralul să vie de la București, să se împreune la Drăgănești, fără nici o oaste; și au făcut așa, că au mers și s-au împreunat. Vorbele ce vor fi fost ei le vor ști. Dar noi, ce-am văzut,

25 scriem. Despărțindu-se ei de la Drăgănești, ghegeneralul au mers la București, domnul s-au dus la Episcopia de Buzău. Și viind sultanul cu tătarii pînă la oraș la Floci au mersu domnul de s-au împreunat cu dînsul. Și tătarii au purces cătră București, răschirîndu-se pen țară dupe obiceiul lor. Domnul încă au purces cătră București. Și dînd știre

30 lui Haizler că vin tătarii, și nu iaste într-alt chip, s-au/ sculat cu toate oștile lui din București și s-au dus în Ardeal; tătarii îi goniia, dară nimica nu le strica.

f. 168^v

Domnul, mergînd în București, de toate părțile venia de-i spunea, unii că i-au tăiat tătarii, alții că le-au luat muerile și fetele, alții

35 scăpase despuiați și alte multe răutăți ca acéstia. Dară toată le răbda, știind că el au adus tătarii, de s-au făcut atît <e>a réle pentru ca să-și dobîndească iarăși domnia și binele lui.

Întru acéste vremi turburate au trimis Costandin vodă slujitori și au luat

40 dupe la casele lor pe Cîrstea Scordoc, ce fusése postélnic mare la Șerban vodă și pe Oprea căpitanul și pe Vlaicul armașul și i-au închis la Căldăroșani pe unii, iar pe alții la Snagov. Ci pe Cîrstea post<elnicul> au trimis, fără zăbavă, de l-au omorît, iară cei doi au șezut multă vremé la

13 *ad. marginal* Costandin, 7197, 1689 A // 15 *ad. marginal* Scrie la Haizer să iasă din țară A // 17 *ad. marginal* Costandin vodă trimite să vie tătarii să scoată némții din țară A // 23 *ad. marginal* Costandin vodă să împreună cu Haizer ghegeneralul A // 29 *ad. marginal* Costandin vodă să împreună cu sultanul la Floci A // 31 *ad. marginal* Haizer ghegeneralul să duce în Ardeal A // 34 *ad. marginal* Tătarii robescu, jăfuiesc țara și tac pre mulți A // 41 *ad. marginal* Omoară pe Cîrstea post<elnicul> Scordoc la Snagov A //

închisoare și i-au slobozit. Pricina morții Cîrstii alt n-au fost fără numai căci s-au certat cu Brîncovanul în boeriile lor, pentru lucru mai de nimic. Decii Brîncovanul fiind pizmă ascunsă și viind la domnie ș-au vărsat mîniia cu moartea ce l-au omorît.

f. 169 5 Iarăș<i> într-acéste vremi au trimis Costandin vodă pe Văcărescul, vătaful de copii, la Craiova, de au prins pe Ștefan Cioranul, ce au fost sluger și l-au adus la București, vinuindu-l precum s-ar fi unit cu aga Costandin Bălăceanul./ Și închizindu-l la Mănăstirea lui Mihai vodă, au trimis într-o noapte armașul și l-au sugrumat.

10 După acéstia, văzînd Costandin vodă răotatea ce au făcut Haizler și Bălăceanul în țară cu oștile nemțești și vrînd ca să le răsplătească cu rău pentru rău, s-au unit cu Tuchili groful, care avea cîtăva seamă de oaste de unguri de țara de sus și amîndoi acești domni au cerut de la împăratul turcescu oști turcești și tătărăști, ca să meargă în Ardeal să bată pe némți, făgăduînd Costandin vodă că el le va găsi drum și
15 plaiuri de vor intra toate oștile în Ardeal fără primejdie. Și li s-au ascultat ruga lor și le-au dat serascheriu mare, cu oaste multă, serhatlăi mai mulți și Cuciuc sultan cu oști tătărăști. Și strîngîndu-se în țară toate oștile au purces cătră Rucăr și găsindu-se plaiu aproape de Bran,
20 au intrat toate oștile în cîmpu, spre Tohani și Zărnești.

f. 169^v 25 Prinzînd de veste și Haizler ghenerialiul că vin turcii și tătarii și cu Tuchili, le-au eșit înainte cu némți, cu secui, ce-au avut. Și dînd războiu iute, ca la un ceas, au intrat turcii și tătarii și ungurii tuchiléni și rumânii noștri pen némți și au început a-i tăia, de au fost zăcînd trupurile ca bușténii./ Și au fost izbînda turcilor. Într-acest războiu au perit Bălăceanul, vrămașul lui Costandin vodă; și i-au trimis capul la București, puindu-l într-o suliaș în curtea lui, în zioa de Sîntă Mărie. Prins-au și pe Haizler gheneneralul, pre carele Tucheli l-au luat rob și mai trecînd cîtăva vréme, l-au slobozit pentru doamna lui Tuchili, ce
30 era la némți, făcîndu-se schimbu. Perit-au atuncea și Telechi gheneneralul Ardealului și mulți domni unguri.

Tuchili groful au trimis cărți la toată boerimea ungurească ca să vie la dînsul, vestindu-se craiu Ardealului despre turci. Și au venit cei mai mulți. Și ducîndu-se cătră Sibiu cu toate oștile, la un sat ce să chiamă
35 Cîrstianul, acolo i-au făcut coronație, să fie craiu Ardealui.

N-au trecut vréme multă la mijloc, ci au venit de la Turc un capigiu cu caftane de izbînde, îmbrăcînd pe pașa și pe sultanul și pe Turchili și pe Costandin vodă. Dară norocul ce pururea nu slujia lui Tuchili dupe voia lui, și acum iarăși vine veste că Badinsis cu toată
40 armada cea mare intră în Ardeal. La carii neputînd sta împotriva, au început a fugi cu caftanele în vine. Turcii, tătarii, tuchilénii și rumânii, trăgîndu-se/ către Brașov, pe la Tel, unde iaste vama de vine la Ceraș,
f. 170

5 ad. marginal Costandin 7197, 1689 A // 6 ad. marginal Omoară pe Ștefan Cioranul A // 10 Costandin, 7200 A // 13 ad. marginal Cu Tucheli cére oaste într-ajutoriu de la turci asupra némților A // 20 ad. marginal Vin oștile turcești și tătari pin țară. Intră în Ardeal A // 21 ad. marginal Să lovescu oștile A // 25 ad. marginal Costandin 7199, 1692. Bălăceanul piare în război A // 28 ad. marginal Prînd și pré Haizler ghen<eral> A // 32 ad. marginal Să încorunează Tichel craiu Ardealului A // 36 ad. marginal Caftane de izbînda vin de la Poarta turcească A //

în Țara Rumânească, au eșit din Ardeal și s-au răsipit oștile, o samă, care pe unde era rînduite și altele pe la locurile lor, iară cu multă pagubă țării.

5 Cu aceste trebi ale némților, [ce] Costandin vodă au fost indemnătoriu de au întrat în Ardeal de au bătut pe némți. Și cînd s-au pogorît némții în țară, nu s-au alcătuit cu ei, ci tot lîngă turci s-au lipit, cerînd ajutor și făcînd izbînde asupra vrăjmașilor Împărăției. Mare credință au dobîndit de la împăratul și de la toți cei mari ai Porții; și aceasta l-au ținut cu îndelungare în domnie. Și văzînd că-l au toți în credință, creștea, să măria, să lăția și să bucura întru darurile ce-i aducea norocul.

15 După ce trecură aceste furtuni ce au fost în țară, precum s-au zis mai sus, Dumnezeu iar au dat bătae țării cu lăcuste. Că atît au venit de multe, de au umplut toată țara, de mînca toate bucatele. Și au clocit și au puiat în cîț<i>va ani, cît primejdiia țara să piară de foame. Însă aducîndu-se niște moaște de la Sfetagora și făcîndu-se osfeștanii în toată țara. s-au milostivit Dumnezeu și le-au rădicat de nu s-au mai văzut.

PENTRU NUNTA DOAMNEI STANCĂI.

f. 170^v 20 Întru anul lumii 7200<=1692>, avînd odihnă domnul, avînd o fiică întîi născută, anume Stanca, de vîrstă, vrînd să o căsătorească/ și aflînd de feciorul lui Iliăș vodă că iaste om frumos, de treabă, au trimis de l-au adus în țară de la Țarigrad, anume Radul. Și făcînd nuntă cum să cade, domnească, o au dat pe fie-sa după acest beizadea. Sărac 25 era, foarte, dară domnul l-au îmbogățit. Blînd să arăta dinții și vin nu bea; să părea tuturor că va fi înțelept. Dară pe urmă, îmbogățindu-se și învățîndu-se a bea și vin s-au făcut foarte rău și vrăjmaș și crud, atît cît cu mîna lui mulți oameni au omorît. Pentru care Dumnezeu i-au scurtat viața și s-au mintuit mulți de nevoi.

30 În mijlocul vremilor acestora, fiind la Moldova Costandin vodă, ce-l porecliia Cantemir, vrajbă au întrat între domnii amîndoi și muncind unul pe altul să surpe, venind din Moldova cîț<i>va boiari pribégi: Antiohie hatmanul, Lupul vornicul și alții, i-au îndemnat Brîncoveanul să meargă la Poartă să pîrască pe Cantemir că iaste rău și 35 altele, ajutîndu-i cu banii lui și cu priiatenii lui de la Poartă i-au trimis. Dară Cantemir vodă avînd pe Lațcarache spătariul Ruset capichehaia și aflînd că au trimis Costandin vodă boiari moldoveni să pîrască pe domnu-său, au făcut cum au știut și au luat ispravă de la Poartă și unde era ascunși, acolo s-au dus de i-au luat legaț<i> și i-au trimis la 40 Moldova, neapucînd să dea vreo jalbă la Împărăție. Dară domnul f. 171 Moldovei i-au ertat; nu s-au potrivit/ umbletelor lor. Iară Costandin

4 ad. marginal Costandin, 7198, 1690 A // 8 ad. marginal Să înălțase A // 12 ad. marginal Urgie dur:nezeiască au căzut pe țară A // 18 ad. marginal Nunta doamnei Stancă<i>, fiica lui Costandin vodă A / lipsește P // 30 ad. marginal Vrajbă ce întrase între Cantemir vodă și între Costandin vodă A //

vodă Brîncovanul au rămas rușinat, fiind el mijlocitor, și n-au putut isprăvi după cum au vrut.

*ZAVISTIA LUI CANTEMIR VODĂ CE AVEA ASUPRA LUI
COSTANDIN VODĂ B<RÎNCOVEANUL>.*

- 5 Costandin vodă Cantemir vrînd ca să răsplătească lui Costandin vodă Brîncoveanul pentru céle ce-i făcuse, fiind niște boiari rumâni pribégi în Ardeal, anume Stanco păharnicul Bucșanu, Preda Milcoveanul, Preda Prococeanul, Radul Hațaghi și Iacșa căpitănelul, au trimis Cantemir de i-au adus din Ardeal la Iași. Și socotindu-se el că va putea mai mult decît Brîncovanul, i-au trimis la Poartă să pîrască pe domnu-său de rău, de hain i proci. Dară s-au înșelat Cantemir. Că îndată ce au prins véste Brîncovanul, au trimis boiari și cărți și bani și cum au putut au făcut și i-au luat de la Poartă legaț<i> în hiară și în cătuși de i-au dus la București cu mare pompă. Pre carii în câteva rînduri judecîndu-i, pe Staico paharnicul l-au spînzurat în Tîrgul de Afară, pe Prococeanul la Rușii de Véde, iară pe cei trei i-au trimis la ocnă; șezînd cîtăva vréme acolo, i-au slobozit.
- f. 171^v 15 Întru acéste vremi veziriul Mustafa pașa au trimis poruncă în taină la domnul Costandin vodă ca să gătească/ conace din Olténiță pînă în munte și să găsească drumuri pin plaiuri, ca să treacă oștile împărătești în Ardeal, să se bată cu némții. Care neputînd face într-alt chip, au făcut toată gătirea, dupe poruncă. Și au venit și veziriul cu toată putéria și au trecut Dunărea pe la Olténiță.
- 20 Hanul încă au venit cu putéria lui de s-au împreunat acoloa. Dară nu au putut face céia ce au gîndit, ci au venit lucrurile într-alt chip. Că le-au venit véste de la Beligrad că l-au încunjurat némții și-l bat tare. Déci lăsînd drumul Ardealului au porces pen țară în sus pînă la Diiu. Și trecînd Dunărea au tras la Beligrad. Dară nimica n-au folosit; că pînă a sosi ei, némții l-au luat.
- 25 Dupe aceasta nu multă vréme au trăit Costandin vodă Cantemir, ci au murit. Și boiarii Țării Moldovei au rădicat domn în locul lui pe fiiu-său Dumitrașco vodă beizadi. Dară înțelegînd Costandin vodă Brîncoveanul, îndată au trimis la Poartă de s-au rugat ca să pue domnu pe Costandin, feciorul Ducăi vodă, vrînd ca să-l facă ginere. Și i s-au ascultat rugăciunea lui de l-au făcut domn Moldovei; iar Dumitrașco beizadea de ocară și toț<i> boiarii lui/ carii făcuse sfat de l-au rădicat pe el domnu, fără știrea stăpînilor.
- f. 172 30 35 Luund, dară, domnia Moldovei Costandin vodă Duca, n-au zăbovit multă vréme, ci au gătit Costandin vodă céle ce trebuia ale nunții și zestrile ce-i rînduise fétii și o au trimis la Moldova cu maica măriei
- 40

3-4 lipsesc P // 5 ad. marginal 7198 A // 15 ad. marginal Costandin vodă spînzură 2 boiari, anume. Pre alții la ocnă îi pune A // 18 ad. marginal Mustafa. Costandin, 7194 A // 22 ad. marginal Gătirea conacilor oștilor tucești A // 29 ad. marginal Némții iau Belgradul A // 30 ad. marginal Costandin, 7208 A // 31 ad. marginal Moartea lui Cantimir A // 38 ad. marginal Costandin vodă mărită pe fie-sa A //

sale, jupîneasă Stanca, cu multe jupînese, cu boiarii Costandin stolnicul, Diicul logofătul și alții, cu pompă frumoasă, și o au dus la Iași. Și acolo făcîndu-se cele ce să cuvin nuntelor domnești, o au dat pe Maria doamna lui Costandin vodă Duca; și toată gloata s-au întors în țara lor.

5 Și șezînd doamna Maria în cîtăva vreme la Moldova, au poftit și ia și părinții ca să vie de acolo să se vază; și au venit, eșindu-i înainte la Colintina mumă-sa, doamna Marica, cu multe jupînese și slujitorime de o au dus cu frumos alai. Era și doamna Anastasia a Ducăi vodă, adecă soacră-sa, carii viind în București au șezut doao săptămîni ospătîndu-se și veselindu-se unii cu alții. Deacii iar s-au dus la țara lor./

f. 172^v

Acolo la Moldova mergînd, fiind doamna Maria mîndră, și semeață, avînd pe tată-său domn mare Țării Rumânești, au început a necînsti jupînesele boiarilor cu multe cuvinte rële. Și mai virtos aceasta. Că într-o zi dupe Paști venind jupîneasă cu ișlic, dupe cum le iaste obiceiul de poartă jupînesele ișlice în toată vrêmia, i-au luat ișlicul din cap și l-au băgat în foc și au lăsat-o cu capul gol, zicînd că numai doamnelor să cade să poarte ișlice, iară nu și jupîneselor. Acéstia văzînd boiarii s-au scîrbit foarte tare și au umblat cu mijloc ca acela și

20 l-au scos din domnie și au pus domnu pe Antiohie vodă Cantemir. Mai nainte de mazilia lui Costandin vodă Duca s-au dus domnul la Cerneț și hanul Selim Gherei au trecut pen țară, mergînd asupra némților, împreună cu calga sultan. Carii mergînd pînă la Jiiu, le-au venit véste că moscalii merg asupra Crîmului să-l bată. Ci de la Jiiu s-au întors calga sultan cu oastea lui îndărăt, iar hanul s-au dus unde i-au fost porunca.

f. 173

Într-această vară sultan Mustafa mergînd asupra némților cu Selim Gherei han, găsînd pe Veterani ghegeneralii cu puțintele oști la Logoș, osebît de céliatalte oști/ mari ale némților, dînd războiu tare, abia și cu mare peire a turcilor au biruit pe Veterani, perînd și el în războiu și au fost izbînda turcilor. Împăratul turcul, văzînd acea fărîmă de izbînda și auzînd că vin oștile cele mari nemțești n-au vrut să le aștepte, ci au plecat de au venit pen țară, întrînd la Cerneț, eșindu-i domnul înainte de l-au petrecut pînă la Nicopoe. Acolo, îmbrăcîndu-l

35 cu caftan, s-au întors la scaun cu bucurie. Al doilea an iar au mers sultan Mustafa la némți și au mers și tătari cu șah Paz-Gherei sultan și cu lal agasi. Și trecînd împăratul Dunărea s-au întîlnit cu némții într-un cîmpu. Însă norocul i-au slujit, de-au făcut meterez de cară împrejurul taberii turcești și așa au hălăduit

40 împăratul și s-au întors rușinat. Că atîta au dat un război de tare, cît au intrat un ghegeneral în tabără și mare peire au făcut în turci, pînă încît

14 *ad. marginal* Doamna Marica necînstéște jupînesele A // 21 *ad. marginal* Boiarii scot pe Costandin Duca vodă și pun pe Antiohie Cantemir. A // 23 *ad. marginal* Costandin vodă Brîncoveanu merge cu hanul și cu calga sultan asupra némților A // 26 *ad. marginal* Calga sultan să întoarce înapo pe Jiiu A // 29 *ad. marginal* Să lovescu turcii cu Viterani și bat pe némți și piare și el. Au izbîndit turcii A // 32 *ad. marginal* Împăratul turcul să întoarce înapoi. Tréci prin țară A // 35 *ad. marginal* Domnul îi iase înainte și-l îmbracă cu caftan A // 38 *ad. marginal* Merge împăratul la oaste și-l bate A // 40 *ad. marginal* Împăratul turcescu scapă și să duce la Țarigrad A //

s-au fost spereat și împăratul că va peri. Însă atunce au scăpat și s-au dus la Țarigrad.

Întru acest an moscalii, mergînd la Azac cetatea și neputînd turcii și tătarii ce era acolo să le stea împotrivă, au luat cetatea.

f. 173^v 5 Al treilea an iar merge sultan Mustafa la oaste asupra nemişilor. Și trecînd Dunărea pe la Beligrad s-au dus la Tisa, la locul ce să chiamă Senta. Și au făcut pod să treacă turcii. Deci trecînd veziriul/ și toată puterea oștilor turcești peste Tisa, iată și Evghenie prințepul cu oștile nemțești încungiură toate oștile turcești. Văzînd împăratul că nemişii au venit și temîndu-se că nu vor da turcii lui războiu, ci de frică vor fugi, au poruncit de le-au stricat podul. Dăci nemişii cu tunuri, cu puști, dînd război vitejaște, i-au omorît pe toți<i>, de n-au scăpat suflet dintr-înșii. Împăratul văzînd ciudă ca aceasta a ceasta au fugit la Beligrad, puindu-ș<i> alt vezir, alt inician aga și alți pași, în locul celor morți .

15 Costandin vodă, fiind la Cerneț, i-au venit poruncă să păzască plaiurile. Priviia acéle lucruri ce să făcea și rîdea. Însă dupe ris vine și plîns. Că iată vine veste de la Țarigrad că au murit fie-sa, doamna Maria a lui Costandin vodă Duca, fiind acolo mazil, de care mare jale și întristare au avut. Dupe acéia viind Costandin vodă de la Cerneț la București și întorcîndu-se și împăratul cu veziriul la Odriiu, au trimis veziriul caftan de vezir nou.

f. 174 25 Trecînd după acéstia cîtăva vréme, avînd Costandin vodă o fată de vîrstă, anume Ilinca, o au logodit cu Scarlat, fiul preaslăvitului Alexandru, marele dragoman al Împărăției turcești./ Și viind Scarlat aicea în țară au făcut Costandin vodă nuntă foarte frumoasă și cu cînste mare, domnească.

30 Cînd au fost cursul anilor 7206 <=1698> au mai făcut turcii oaste împotriva nemişilor, fiind vezir Husein pașa. Și au mers la Beligrad, trecînd pe aicea, prin țară și Selim Gherei hanul, cu trei feciori ai lui și cu tătarii. Dară nici un război n-au făcut într-acest an, umblînd între dînșii vorbe de pace. Numai ci au băgat zaharea și hazna în Cameniță, cîtă au trebuit.

35 Iar la leat 7207 <=1699> au gătit împăratul pe reiz efendi și pe preaslăvitul Alexandru mare dragoman, de i-au trimis ca să facă pace cu nemişii, carii stringîndu-se și despre partea nemişilor și despre partea turcilor la Carlovici, șezînd în cîtăva vréme au așezat pace în 25 de ani.

40 Costandin vodă nu avea bucurie de pacea ce să făcuse între împărași, pentru căci cînd era oștire nu gîndia turcii de niscareva mazilii să facă, ci tot gîndul lor era spre oștire. Iar după ce au făcut pace, să temea de mazilie. Ci au făcut socoteală ca să-ș<i> facă un dres

4 ad. marginal Moscalii iau cetatea Azacului A // 5 ad. marginal Mustafa împăratul merge asupra nemişilor A // 7 ad. marginal Evghenie prințepul încungiură oștile turcești A // 15 ad. marginal Costandin, 7199, 1691 păzeste plaiurile A // 17 ad. marginal Moare doamna Maria a Ducăi vodă A // 22 ad. marginal Costandin vodă mărită pre o cocoană <a> lui, anume Ilinca, după Alixandru, dragoman împărătescu A // 33 ad. marginal să face pace A // 38 ad. marginal Costandin, 7207, 1700 A // 41 ad. marginal. Face socoteală ca să-și facă dres bun de la Împărăție, să aibă domniia în viața lui A //

f. 175^v bun de la Împărăție, să-i făgăduiască domnia în viața lui, cât va trăi/
să nu mai aibă tēmere de mazilie. Și au trimis boiari și mulți bani de au
trimis la Poartă și cu cărți despre țară, laudându-l și cerșindu-l să li-l
5 dea domnu cât va trăi el. Și cu multe cheltuiiale ce au făcut și cu cîteva
pungi ce au mai adaos haraciul cel vechiu, care era 250 pungi - iar el
cu această pricină l-au făcut 280 pungi -, i-au dat hatșerif împărătesc,
făgăduindu-i să-l lase să fie domnu în viața lui, cât va trăi el. Care
10 aducîndu-l cu cinste mare, strîngîndu-se toată boerimea și țară multă s-
au cetit în divanul cel mare. Și așa s-au odihnit inima lui Costandin
vodă, nemaitemîndu-se de mazilie.

Într-acea vrēme și muma lui Costandin vodă, jupîneasa Stanca, au
murit. Și cu cinste i-au făcu pogrebania în București. Decii rădicîndu-o
de aicea într-o carîță, rînduind boiari, jupînese și slujitori o au adus la
mănăstirea de la Brincovēni de o au îngropat.

15 Scarlat paharnicul, ginerile lui Costandin vodă, fiul
preaslăvitului Alexandru dragomanul, carele ținea pe domnița Iinca,
războlindu-se rău, au murit la Tîrgoviște. Și l-au îngropat cu cinste
domnească în Mitropoliia din Tîrgoviște. Mulți zicea să-l fie otrăvit
f. 175 Costandin/ vodă pentru niște pricini ce avea socrul cu ginerile, între
20 dînșii. Ci aceasta Dumnezeu va ști mai bine și va și plăti fieștecăruia
după faptele lui.

Trecînd și aceste întristări ce venise lui Costandin vodă, vîzîndu-se
că ș-au dres lucrurile despre Poartă, să nu mai aibe grijă de mazilie, să
bucura și să veseliiia și să lățiiia în domnie, în avuții ce-i strîngea de la
25 țară (care alt domn n-au strîns nici s-au îmbogățit ca el, de cînd iaste
începutul țării) și altă grijă nu avea, numai să se primble pe la sate, pe
la vînatari, pe la vii pe vrēmia culesului. Cîț<i>va ani dară trecînd cu
această odihnă a lui Costandin vodă, iată vine un imbrohor al
împăratului cu poruncă să-l ridice să-l ducă la Odriiu, unde era
30 împăratul. Și pricina pentruce nime nu știia. Decii el de multă inimă
rea s-au bolnăvit. Dară imbrohorul tot acii au șezut, pînă s-au mai
îndreptat din boală. Apoi l-au rădicat și l-au dus unde i-au fost
porunca. Și mergînd la Odriiu au șezut în 30 de zile și nu i-au dat

35 nimeni voe să se împreune cu cineva. Și avea mare întristare, temîndu-
se că-l vor mazili. Pentru care umblînd capichehaialele pe la unii, pe la
alții/ făgăduind bani, nici un răspuns nu putea să ia. În cea dupe urmă,
temîndu-se de vreo primejdie să nu-i vie cumva, au făcut alt adaos de
f. 175^v haraci 240 pungi peste cēle 280 ce era mai nainte, numai să-i dea
domniia și să vie în țară. Și cu aceasta ș-au dobîndit domniia și binele
40 casii lui. Iar pe sara cea țară o au îngreuiat cu atîta haraci, care nu putea
să-l rădice. ci era totdeauna în cazne și vaete și în lacrăme pentru greul

2 ad. marginal Trimite boiari la Țarigrad A // 5 ad. marginal Adaoge haraciul
ca să fie domnu în viața lui: A // 11 ad. marginal Costandin, 7207. Moare jupîneasa Stanca, mama
lui Costandin vodă A // 15 ad. marginal Moare Scarlat pah<arnicul>, ginerile lui Costandin vodă
A // 22 ad. marginal Costandin, 7198, 1690 A // 24 ad. marginal Bine trăind, fără de griji A // 28
ad. marginal Costandin, 7198 A // 28 ad. marginal Vine imbrohor să-l ducă la Odriiu. S-au
bolnăvit A // 31 ad. marginal Șade imbrohorul să să însănătoșeze și-l duce la Odriiu A // 38 ad.
marginal Costandin vodă adaoge haraciul 7208 A //

ce le venise.

5 Însă după ce l-au slobozit de la Odriiu și au venit în țară ș-au schimbat firea, s-au făcut mai rău, mai cumplit. Împrumutări mari au pus pe boiari, pe mânăstiri, biruri mari pe săraci la țară, cît n-avea
putere să le plinească, ci să văeta și-l blestema.

10 După aceasta iar liniște au venit domniei lui, făcîndu-și și alt hatîșerif împărătesc, ca să fie domn în viața lui, dupe cum făcuse și celalalt, care s-au zis mai sus. Și cîț<i>va ani au trăit fără grijă, dară
f. 176 tot nu să odihnea Costandin vodă, văzînd pe turci că sînt nestatornici, nu stau la vorbele lor, ci unele zic și altele fac. Și văzînd și pe nēmți că s-au împăcat cu turcii de nu are nici un ajutoriu, nici un razim despre
dînșii au început/ a să ajunge cu moscalii în vorbe, totdeauna trimițînd
oameni cu scrisori, îndemnîndu-i ca să vie cu oști asupra turcilor, ca să ia

15 ia acēste țări, Țara Rumânească, Țara Moldovei, ca să fie supt stăpînirea lor. Și ș-au cerșut și hrisoave, făcîndu-se pe dînsul și pe feciorii lui cnezi de Moscovia, și i le-au dat. Și cu aceste făgăduiale să lega cătră țariul că viind spre părțile acēstia îl va ajuta cu toate cēle ce vor
trebui oștilor: zaharēle, lefi și oștile lui și streine, cît va putea.

20 Și așa, prin multe rugăciuni și îndemnări ce făcea Costandin vodă s-au pornit țariul cu oști de au venit asupra turcilor. Și viind în Moldova, la Iași, Dumitrașco vodă Cantemir încă s-au închinat țariului, cu toată țara lui.

25 Turcii încă, auzînd de aceasta, au făcut gătire mare despre toate părțile, făcînd pod peste Dunăre; și trecînd turcii Dunărea în mare frică era, neștiînd slăbiciunea moscalilor, gîndind că vor fi oști multe moschicești și cu de toate gătirile avînd.

f. 176^v Pe Costandin vodă încă l-au chieamt turcii să margă la oaste; dară el nici cum n-au vrut să margă, ci s-au gătît cu oastea lui și s-au dus în
30 Gura Urlaților și acolo au șezut/ de priviia și la o parte și la alta, să vază ce vor să facă. Și au muncit în tot chipul să dea bani turcilor, un uzmet, și să-l lasă în țara lui. Turcii însă văzînd că nu-l pot aduce cu
voe, l-au lăsat și i-au luat vreo 300 de pungi.

35 Acolo la Urlați fiind vlădica Anthim și toț<i> boiarii și văzînd pe Costandin vodă că iaste cu îndoială despre moscali, au făcut sfat într-ascuns vlădica Anthim cu o samă de boiari, Toma spătariul Cantacuzinul și cîț<i>va de ceilalți, nenumiț<i>, ca să se unească cu moscalii și să pîrască pe Costandin vodă, socotindu-l că-i iaste gîndul
ca să înșale pe moscali, văzînd că nici den cēle ce le făgăduise să le dea ajutor, zaharēle, bani, oaste, nu le dă. Dintu care sfat ce făcuse
40 s-au ales Toma spătariul Cant<acuzino> și s-au dus la țariul cu

2 ad. marginal Greutate mare pe țară A // 13 ad. marginal Costandin vodă îndeamnă pre moscali să vie asupra turcilor A // 19 ad. marginal Costandin, 7208 A // 21 ad. marginal Moscalii vin în Moldova A // 22 ad. marginal Dumitrașco vodă Cantemir să închină la moscali A // 23 ad. marginal Turcii fac gătire asupra moscalilor A // 27 ad. marginal Turcii chieamă pe Costandin vodă la oaste și nu mērge A // 31 ad. marginal Costandin vodă dă bani să nu-l ducă la oaste A // 33 ad. marginal Anthim vlădica cu boiarii fac sfat ca să pîrască pe Costandin vodă la moscali, văzînd că nu le dă cēle făgăduite A // 40 ad. marginal Thoma spat<arul> mērge la moscali, la țariu. I-au dat oaste și bate Brăila A //

cîț<i>va ai săi. Și împreunădu-se la Iași cu țariul i-au cerut oaste să margă la Brăila să o ia. Și i-au dat oaste cît i-au trebuit, cu un ghegeneral, anume Ren. Și viind la Brăila o au bătut în trei zile și o au luat.

f. 177 5 Iar țariul cu oștile ce avea s-au pogorit pe Prut în jos, pînă la un loc foarte mlăcos și înghesuit. Acolo eșindu-le turcii și tătarii înainte i-au ocolit de toate părțile și le da război tare./ Dară moscalii fiind flămînzi, neavînd zaharea gătită, nădăjduindu-se în za<ha>reaoa ce le făgăduise Costandin vodă să le trimiță și nu le-au trimis, era pocălțit<i> de foame de nu avea nici o putere a da război, ci venisă în cumpănă să piară, și oștile și țariul.

10 Carii văzînd nevoia, au strigat pace. Veziriul încă au pofțit pace. Și așa s-au mîntuit țariul și oștile lui de primejdie. Că de n-ar fi priimit turcii pacea și să fie mac<i> șezut încă 3, 4 zile împrejurul lor vrea lua pre toți robi și pe țariul și pe țarița, că era cu dînsul acii, și pe toț<i> ostașii. Dară norocul le-au ajutat de au scăpat, priimind și turcii pacea.

Decii așezîndu-se ei între dînșii, le-au dat turcii și zaharea, de au avut de mîncare acolea și la întoarcere.

Toma spătariul și cu Ren ghegeneralul, auzind vête ca aceasta, au lăsat și ei Brăila iar turcilor și s-au dus cătră țariul.

f. 177^v 20 Costandin vodă la aceste lucruri avea doao socotele: una că îndemnase pe țariul ca să vie asupra turcilor, carei de va bate pe turci, să fie izbînda moscalilor, să se arate cu față curată că din îndemnarea lui s-au/ făcut biruință asupra vrăjmașilor creștinești; altă socoteală avea că scriia totdeauna la turci, îndemnîndu-i să margă fără grijă, că

25 le sînt oștile puține și flămînde și altele. Și cu aceste socotele ce făcea, socotia ca să nu să scape de bine, ori o parte va birui, ori alta. Dară, sārăcul, s-au scăpat de amîndoa. Că moscalii l-au cunoscut de ficlean și înșelătoriu de creștini, turcii încă l-au numit hain împăratului, văzînd că Toma spătariul, fiind credincios al lui și boiariu mare și din neamul lui s-au dus la țariul de au cerșut oști și au venit la Brăila de au făcut atîta pagubă și o au și luat de la mîna turcilor. Iară mai vîrtos s-au încredințat turcii din spunerea solilor moschicești, carii, mergînd la turci, au spus cum Costandin vodă i-au chiebat pe moscali de au venit cu oștile împotriva turcilor, rugîndu-i cu cîț<i>va ani mai nainte, cu

f. 178 40 cārțile și cu oamenii ce trimitea totdeauna la dînșii. Dintr-aceasta mai mult s-au adevărit că au ficlenit pe stăpînu-său Turcul, care l-au miluit cu domnie prin mulți ani. Și vrea turcii să-l mazilească de atunce, numai să teme/ că va fugi și nu-l va putea prinde, neavînd pe cineva de ai țării mijlocitori; și așa au trecut vrême cîtăva, fiind în necredință de cătră turci. Că precum gîndise el să placă vreunii părți, în cea dupe urmă nici unia au plăcut, nici alția. Că nu

4 ad. marginal Țariul să pogoară pe Prut în jos și-l ocolesc turcii, tătarii A // 6 ad. marginal Oștile țariului flămînzăscu în nădêjdea zaharelei Brîncoveanului A // 11 ad. marginal Strigă pace și să mîntuiaște țariul de primejdie A // 16 ad. marginal Turcii dau zaharea țariului și să întoarcă înapoi A // 18 ad. marginal Toma spat<ariul> lasă Brăila și merge la țariul A // 20 ad. marginal Costandin 7219, 1711 A // 25 ad. marginal Costandin, 1711 A // 31 ad. marginal Turcii să adeverează de ficlenia lui Costandin vodă A //

1 minte Hristos unde zice că nu poate sluji neștine la doi domni.

2 În mijlocul vremurilor acestora Ca<n>tacuzinii, carii pururea au
3 fost ficléni domnilor, și n-au fost odihniți de nici un domnu, și acum,
4 la Costandin vodă, au început să-l ficlideanască și să-l dezrădăcinéze din
5 fața pămîntului, neavînd altă pricină fără numai răutatea lor, acéia ce
6 din fire o au avut și mai de nainte. Că nu le-au lipsit din zilele lui
7 Costandin vodă nici un fel de bine, ca să nu-l aibă: voe veghiată,
8 sfétnici ai domnului, plini de bani, de sate, de vii, fără bir, fără
9 împrumutări, precum alții ai țării da; iară ei nicicum. Să zic adevărul,
10 iar nu minciună, mai bine trăia ei decît și Costandin vodă; că el avea
11 grijile domniei, iară ei avea primblările și desfătările și ciștigurile și
12 tot binele./ Dară tot nu era mulțemiț<i> de binele acela, ci poftiia și
13 mai mult, adecă domniia.

14 De care văzînd pre domnu că s-au stricat de toate părțile, mai
15 vîrtos despre turci cu numele ce ș-au ciștigat că iaste hain, cu aceasta
16 au socotit că-l vor surpa. Și au început a scrie cărți la Împărăție și le-au
17 pecetluit cu peceți făcute la Brașov ale tuturor boiarilor țării, în taină
18 luund izvod de toate pecețile; și o samă de boiari nu știa de aceasta
19 nici cum. Și cu acele arzumagzaruri l-au pîrit la Împărăție în multe
20 rînduri; dară tot nu să încredea turcii să trimiță să-l mazilească,
21 temîndu-se că nu vor putea pune mîna pe dînsul.

22 Iar cînd au fost mai pe urmă, aflînd ei organ ca acela pe un
23 Costandin Diichiti, care era vâtaf de aprozi la Costandin vodă și vrînd
24 să se ducă la Țarigrad, cu voia domnului, pe acesta l-au găsit și i-au
25 dat cărți ca să le dea în mîna Împăratului, întru care făgăduia ca să nu
26 fie grijă că va scăpa Costandin vodă, că ei îl vor prinde și-l vor da în
27 mîna împăratului. Pre care Diichiti și din gură l-au învățat așa să să
28 spue că nu va scăpa dinaintea lor Costandin vodă./

29 Deci mergînd la Țarigrad și dînd cărțile și zicînd din gură céle ce-l
30 învățase, s-au încrezut turcii și avînd și mai denainte ahtu ca să-l
31 prinză, dobîndînd mijlocitori pe acești Șaitanioglugulari, adecă pe
32 Cantacuzini, feciorii Dracului, în taină foarte mare au gătit pe
33 imbrohorul cel mare, împărătesc și pe Mustafa aga capigiul și i-au
34 trimis de n-au știut nimeni ca să stringă oști după margini și să vie să
35 prinză pe Costandin vodă. Carii viînd pînă la Rușciuc amîndoi, de
36 acolea au trimis înainte pe Mustafa aga cu fermanuri de mazilie și cu
37 ferman să pue alt domn, dînd poruncă imbrohorul ca de va sta
38 împotrivă domnul să-i facă știre să vie și el cu oștile turcești să-l
39 cuprinză.

40 Însă la 24 de zile ale lui martie, sosînd Mustafa aga, miercuri, în
săptămîna cea mare de lîngă Paști și împreunîndu-se cu domnul i-au
spus mazilie. Decii ce să facă Costandin vodă nu știa, fără numai

2 ad. marginal găsiră vréme Cantacozinii asupra lui Costandin vodă A // 4 ad. marginal Costandin, 1720 <sic> A // 22 ad. marginal Cantacozinii trimit cărți la Împărăție pe Costandin Diechiti, văt<af> de aprozi A // 28 ad. marginal Costandin, 7222, 1714 A // 29 ad. marginal Împărăția trimite imbrohori împărătescu să prinză pe Costandin vodă A // 40 ad. marginal Mustafa aga soséște cu maziliia lui Costandin vodă A //

lacrămi și răbdare. Mustafa aga au început a-i pecetlui cămărilor cu averile lui și l-au dat pe domnu în chezășia boiarilor, ca să nu fugă și s-au dus la gazdă.

f. 179^v 5 Dară, ticăitul, cum vrea să fugă, că rudele lui Ca<n>tacuzinii era mai mare peste oștile țării și era ficlénii și pirîșii, carii să bucura că văzuse acéia ce au pohtit./ În noaptea acéia, miercuri spre joi, au mers Mihai spătariul Cantacuzinul și Ștefan spătariul Cantacuzinul la Mustafa aga, avînd dragoman pe Caramanliul portariul și i-au făgăduit bani mulți ca să stea la imbrohorul să pue pe Ștefan spătariul domnu. 10 Și plecîndu-se Mustafa aga, îndată au scris la imbrohorul cu multe făgăduiale și i-au făcut ispravă să-l facă domnu pe Ștefan spătariul. Și a dooa zi, joi, vîind imbrohorul în București, au grăbit de l-au făcut domnu. Iar vineri dimineața l-au rădicat pe Costandin vodă cu toată casa lui și pe toț<i> ginerii lui de i-au dus la Țarigrad și i-au închis la 15 Edicula. Decii nevoița ce au făcut Ștefan vodă de au stins pe Costandin vodă, mai nainte vom scrie la domnia lui Ștefan vodă.

Costandin vodă Brîncoveanul în domnia lui au fost fericit de toț<i> oamenii țării și încă și de oamenii altor țări, cît i s-au auzit numele; iar nu lăudat. Pentrucă alta iaste fericirea, alta iaste lauda; 20 iaste osebite între laudă și între fericire. Că să fericesc mulți împărați, crai, domni, boiari, pentru noroc ce au în viața lor, dupe pofta și voia celor trupești lucruri: cum avuții multe să aibă, cum cinste, cum îndelungări de/stăpîniri și altele ca acéstia, carele sînt darurile norocului, care și alți păgîni și tirani le-au avut și s-au fericit de 25 norocirile ce au avut. Iară nu s-au lăudat de niscareva fapte bune. Că lauda iaste numai a faptelor celor bune, ce face cineva în viața lui și pe urma lui rămîne acea bunătate de o laudă oamenii.

f. 180 25 Într-acesta chip poate să se fericească și Costandin vodă, că l-au dăruit norocul cu de tot felul de bine: sănătos, întreg, casă întregă, 30 fii și fete mulți, avuții prea multe, case, palaturi, sate, heleștee, domnie îndelungată și altele ca acéstia, care nu i-au lipsit nimica de carii ochii lui au pohtit. Dară toate acéstia au fost darurile norocului, iar nu cîștigate de dînsul. Că acéia ce cîștigă cineva în lume iaste partea sufletului, adecă bunătatea, *areti*, și pentru acéia să și laudă. 35 Iară Costandin vodă nici o bunătate sufletului n-au arătat în viața și în domnia lui, pentru ca să se laude. Ci mai vîrtos iaste a să huli pentru multe fapte réle ce au făcut în domnia lui, care au rămas la cei dupe urmă greutate și blestem.

f. 180^v 40 Avea o lăcomie mare, peste măsură și obiceiurile céle/ bune ale țării, care cu multă socoteală și osteneală le-au făcut acei bătrîni, toate le-au stricat și cum i-au plăcut lui le-au făcut. Slujitorimea care era, de

1 *ad. marginal* Lacrămi și răbdare A // 2 *ad. marginal* Pecetluiuște cămărilor lui Cost<andin> vodă A // 4 *ad. marginal* Cantacozinii să bucură A // 7 *ad. marginal* Mihai spat<arul> merge la Mustafa aga și dă dar să facă pe Ștefan spat<arul> domnu A // 10 *ad. marginal* Scrie Mustafa aga la imbrohorul A // 12 *ad. marginal* Vine imbrohorul în București. Îmbracă pe Ștefan spat<arul> cu caftan de domnie. Rădică pe Cost<andin> vodă A // 17 *ad. marginal* Costandin, 1714 A // 34 *cu caractere grecești*; areti A // 35 *ad. marginal* Costandin, 1714 A //

rădica numai el haraciul împăratesc, pe toț<i> i-au stins de i-au făcut podani pen satele lui și ale rudelor lui, Canta<cu>zinii și altele, nenumărate. După acéia, cea mai rea de toate, adaosele haraciului care l-au făcut la turci, pentru binele casei lui. Care din 250 pungi ce au fost
5 cînd s-au pus el domnu, iară el l-au făcut 520 pungi, de au rămas un blestem, de blestemă săracii de acesta greu și vor să blăsteme în véci.

Și într-acesta chip au luat sfîrșit domnia lui Costandin vodă. Și au domnit ani 25, pol./

f. 181

MOLDAVIA.

10 VI<ea>to 7193, 1685. DOMN 56. DOMNII 64. COSTANDIN
CANTEMIR VODĂ BĂTRÎNUL, AL DOILEA NUMIT CU ACEST
NUME, CE AU FOST DE LA TOBAC, DIN OAMENI DE JOS,
FĂLCIAN.

După ce au îmbrăcat caftan de domnie Cantemir vodă la Obliciță,
15 îndată au trimis pe fiu-său Antiohie beizade la Țarigrad pentru credința, ca să se afle în chip de zălog. Însă și boiarii cei mari de țară s-au trimis toț<i> cîte un fecior cu beizade de au șezut trei ani la Țarigrad în Bogdan sarai, tot cu cheltuiala țării. Iar la scaun în Iași au venit la iulie 5 zile; carele la domnia Ducăi vodă au fost clucér mare,
20 om de țară, moldovan drept și foarte viteaz bun. Iară la fire blînd și cu inima milostivă, răbdătoriu, cu puțină minie întîi, apoi ertătoriu, nelacom la avére și îndurătoriu, necărturariu, iară slujit și la toate priceput. Bisericile cu ruga păzii și cu sfat bun întemeiat, împodobit la cuvinte, dulce era vorba lui. Limba turcească știia bine. La
f. 181^v 25 răspunsuri era gata./ Voinicii vitéji, slujitorii îi era dragi și-i miluia din cît era prilejul țării. Că despre léși din sus rămăsese tîrgul Iașii hraniță și hotar, în loc de margine, precum vei înțelége mai pe larg înaintea. Că mulți feciori de oameni bună și de boiari și de alți slujitori, cum s-au scris la a treia domnie a Ducăi vodă; că au fost fugit mulți pin Țara
30 Leșască și la Ardeal și de acolo, făcînd cete de tîlhari, venia în țară de prăda și jefuia. Carii au putut întîi la toate mănăstirile și lavrele cele mari, domnești, cîte sînt pe supt munte, începînd de la Putna din sus și de la Soveja, pînă la Focșani; nu alți oameni streini, ci tot moldoveni, oameni de țară, carii pribegise din zilele Ducăi vodă și ale lui
35 Dumitrașco vodă. Și neputînd domnia a ținea slujitori ca să se poată apăra de tîlhari, pre mulți oameni au fript și au arsu, de i-au omorît. Și să pustiise țara de tot, cît n-au fost așa mai de cînd iaste ia.

Osebit de acéstia, cum s-au așezat Cantemir vodă la domnie într-acestaș an la sept<emvrie> au și pogorît Ioann Stanislav Iablunovschii, hatmanul cel mare al coronii leșești cu oaste și au întrat în țară de au venit pînă la Boian, pe Prut, vrînd ca să oprească zahareao<a>

7-8 lipsesc P // 9 ad. marginal Moldavia A // 10-13 De domnia lui Cantemir bei, ce-i zic Costandin vodă Bătrînul D // 38 ad. marginal Cantemir, 1685 A //

f. 182 turcească care o ducea să o bage în/Camenia, fiind a lor, luată de la
lăși cu sabia. Ci eșind împotriva lășilor Suleiman pașa serascheriul și
cu Selim Gherei, hanul tătarăsc, au dat lășilor război din toate părțile.
5 Ci nu le putea strica nimica. Și așa, bătându-se, spun cum și Cantemir
vodă au eșit singur cu capul lui și cu boerenașii de curtea lui și cu
slujitori ce avea mai de treabă la harțu și mare vitejie au arătat la acea
aripă dincătro au dat năvală asupra lășilor, cît spun că îndată au legat
lășii tabără și au clătit înapoi dintr-acel ceas. Care văzînd Suleiman
pașa cu cîț<i>va galbeni de aur l-au dăruit atunce pe Cantemir vodă.

10 *CÎND AU ÎNTRAT IOANN SOBEȚHII, CRAIUL LEȘESC, CU
TOATE OȘTILE ÎN ȚARĂ.*

Iar cînd au fost la anul 7195<=1683>, la avgust, pogorît-au și Ioan
Sobețhii, craiul leșesc, cu toate puterile sale în jos, de au intrat în
țară, trăgîndu-se cuvîntul precum merge asupra Bugeacului, luund
15 Prutul în jos. Și au venit și în tîrg în Iași, de au făcut bencheturi.
Cantemir vodă, prinzînd de veste, au eșit din Iași mai de timpuriu și au
luat drept în jos la Fălciu, spre tătari. Unii din boiari sfătuia pe
f. 182^v Cantemir vodă ca să margă la Focșani./ Ci el au ținut sfatul său de au
mers drept la tătari, ca să nu cadă țara la vreo primejdie de robie și de
20 pradă.

Craiul Sobețhii, întorcîndu-se îndărăt și trecînd cu oștile pe lîngă
Iași, au dat foc Mănăstirii Goliei și Trisfetitelei, Mitropoliia cea
veche, de le-au arsu. Dumnezeu să nu iarte, că ș-au luat și ei plată!
Spun să-i fie spînzurat craiul.

25 Și așa, mergînd pe Prut în jos pînă la Fălciu, făcînd mare pagubă
și jaf țării și de acolo învîrtejindu-se iarăși pe la Iași s-au dus în Țara
Leșască. Și de atunce au rămas în Țara Moldovei la mare sărăcie și
pustiietate, că mai n-au scăpat nimeni, cu nimica.

30 *CRAIUL SOBEȚHI AU LUAT PE SFETII IOAN NOVII.*

Atunce, la întorsul craiului, Dositheu, mitropolitul, au închinat
moaștele sfîntului mucenic Ioan Novii la craiul Sobețhii, care l-au
fost adus în țară cu multă cheltuială răposatul și bătrînul domnu
35 Alexandru vodă, feciorul lui Roman vodă, de la Cetatea Albă, la
văleatul 6923 <=1415>, de au stătut în țară ca la 300 de ani. Și s-au
dus și Dositheu mitropolitul împreună cu sfîntul în Țara Leșască, cu
toate odorările de mult preț ale Mitropoliei și ale sfîntului, de-l țin lășii
f. 183 pînă astăz<i>./ Așijderea, tot atunce, răschirîndu-se lășii, cazacii și
40 moldovenii cei pribegi pen țară pentru jafuri și ajungînd pe supt munte,
au aflat pe doamna Roxanda, fata lui Vasilie vodă, ce o au fost ținut
Timuș, hatmanul căzăcescu, în Cetatea Neamțului. Și cu multe munci
o au muncit, pentru avuție. Pe urmă i-au tăiat capul pe prag cu toporul.

Spun că ar fi găsit la dînsa 19.000 de galbeni.

5 Și de atunce nu mai avea Cantemir vodă odihnă de podghiazuri, că să umpluse țara de tîlhari. Numai și el avea strîște, de-i prindea lesne și cu munci grêle îi munciia. Că pre unii de vii cu foc îi ardea, pre alții în patru bucăți îi tăia, altora le tăia mîinile și picioarele și așa să pedepsiia, pînă muriia.

10 Pus-au staroste la Focșani pe Miron Costin, dîndu-i volnicie pentru oameni răi de-i înțepa acolo, la margine, pre cîț<i> prindea, făcînd movile de dînșii. Carii de la o vrème o samă de tîlhari singuri veniia de bună voe de să închina și să făcea slujitori, oameni buni. Și apoi ei mergea de prindea pe soțiile lor și-i ducea de-i înțepa Cantemir vodă și Miron log<ofătul> și tot nu-i putea sterpi. Iară încăși mulți s-au lăsat de acea hrană și s-au făcut oameni buni, văzînd acele cazne și munci strașnice ce le făcea Cantemir vodă, fără nici o milă./

f. 183^v 15 Într-acest an 7169 <=1688> au mazilit turcii pe sultan Mehmet, cel vestit de războaie, carele au împărățit 47 de ani. Iar în locul lui au stătut împărat frate-său, sultan Suleiman, carele au șezut la popreală 47 de ani, precît au șezut la împărăție sultan Mehmet.

20 Într-acest an s-au prestăvit și Șerban vodă, domnul muntenescu. Scrie la izvodul lui Theodosie Dubău, logofătul, că pînă la al patrulea an al lui Cantemir vodă, domnind bine, țîind prietenie cu Șerban vodă, care pentru megieșie ce avea cu Moldova, au silit cu multă nevoiță Șerban vodă de i-au scos domniia. Iar lipindu-se Cupăreștii pe lîngă Cantemir vodă și sînd la sfaturile lui, multe amestecături între domnii și între țări au făcut Cupăreștii și la multă cheltuială au adus țara. De care lucru pizma și zavistiia nici un lucru bun nu aduce, fără numai pierzare de suflet și unora răsipă de casă, cum s-au văzut pe urmă. Că acei priiateni ai lui, Cupăreștii, adusese pe Cantemir vodă pînă la atîta, cît de nu i s-ar fi prilejit moarte în domnie, prin temnițele

25 și între țări au făcut Cupăreștii și la multă cheltuială au adus țara. De care lucru pizma și zavistiia nici un lucru bun nu aduce, fără numai pierzare de suflet și unora răsipă de casă, cum s-au văzut pe urmă. Că acei priiateni ai lui, Cupăreștii, adusese pe Cantemir vodă pînă la atîta, cît de nu i s-ar fi prilejit moarte în domnie, prin temnițele

30 turcilor ar fi putrezit (Ci la acea dupe urmă nimeni nu poate ști sfîrșitul său la ce va veni). Numai cum iaste voia lui Dumnezeu./

f. 184

CÎND AU ALES CANTEMIR VODĂ PE PREOȚ<I> DIN ȚĂRANI ȘI LE-AU FĂCUT RUPTOARE DE NUME CÎTE UG<HI> 2.

35 Făcut-au Cantemir vodă și obiceiul bun preoților din toată țara, pentru care obiceiul de-l vor uita de la poménic vor avea plată de la Dumnezeu. Că pînă atuncea era și preoții de da bir cu țara, de-i cislua țărani cu satul la toate orînduialele. Și de mare ocară era preoții cînd să cislua cu țărani, că-i suduia de plete și-i bătea, de rămăsese bisericile pustii mai prin toate satele, de muriia oamenii nepricestuiți și

40 neprohodit<i>.

19 după muntenescu ad. în luna lui noemvrie 8 zile, și cu mare cinste l-au îngropat în mănăstirea sa, la Cotroceni, carele au domnit în Țara Românească 10 ani. Eară în locul lui rădicat-au țara și boiarii domn șie pre un nepot de soră a lui, anume Costantin Brîncoveanul, ce au fost logofăt mare, carele și-au pus nume de domnie Constantin Basarab vodă D // 28 ad. marginal Cantemir, 7196 A // 32-33 lipsesc D // 34 ad. marginal Cantemir, 7201 A //

Ci într-acéa vréme tímplindu-se de au fost venit la Iași și preafericitul Dositheu, patriarhul de Ierusalim, cu îndemnarea sfinției sale s-au umilit domnul și au făcut preoților testament de așezare și cu mare blestem legat, ca să fie preoții aleși de țărani. Și, ori bogat, ori
5 sărac, le-au făcut ruptoare ca să dea pe an de nume câte ug<hi> 2, iar alt nimica să nu mai dea. Și din bucate să aibă a scuti cu sumă și preoții și diaconii, precum știu toț<i>, aiavea. Și s-au dar acest testament în vistierie. Și de atunce au scăpat preoții din cisle țaranilor și de supărările lor./

f. 184^v 10 *AL DOILEA RÎND IARĂȘ<I> AU VENIT IOAN SOBETCHII,
CRAIUL LEȘESC AL <LOC GOL> CU OȘTILE ÎN ȚARĂ.*

La această domnie a lui Cantemir vodă, la luna lui avgust 7199 <=1691>, iarăș<i> s-au rădicat Ioann Sobetchii, craiul leșesc, cu oștile sale de au pogorît în țară al doilea rînd, de au venit pînă la Tîrgul
15 Frumos, făcînd multă pagubă și jaf țării. Și de la Tîrgul Frumos învîrtejindu-se atunce au luat Cetatea Neamțului și Cetatea Suceavei, Cîmpulungul cu totul și au pus oastea sa prin cetăți. Însă în Suceava au făcut ocop împrejurul capiștii armeneshi despre Areni. Și acolo ș-au așezat oastea de au ținut tîrgul Suceavei. Iar în cetatea Sorociei au intrat
20 oastea căzăcească. Și așa, craiul leșesc, dupe ce au luat acéste cetăț<i> iarăș<i> s-au întors în Țara Leșască.

Dupa acéia văzindu-se cîmpulungénii la altă stăpînire, trimișînd la dînșii Cantemir vodă cu poftă ca să dea agiutor țării cu o samă de berbeci, iară ei n-au băgat seamă, ci încă cu rușine au scos pe acei
25 trimiș<i>. Pentru acéia, văzînd Cantemir vodă neascultarea lor, au trimis de au adus tătari de ai lui Bec mirza și au trimis și pe Iuruc Dima, buluc bașa, cu siiménii și lefecii, de au mers împreună cu tătarii de au intrat făr-de veste pe la vamă în Cîmpulung și multă stricăciune și/ pradă și robie au făut și multe dobitoace de vite și de oi
f. 185 30 au scos; care apoi, văzînd Cantemir vodă robie ca acéia, mult s-au căit ce-au făcut.

Într-acea vréme rămăsése lucrul de să domniia Țara Moldovei în trei părți. Că cetatea Neamțului, Suceava, Cîmpulung și Soroca, cu ținuturile lor, le ținea lésii. Așijderea la ținutul Orheiului și al Lăpușnii
35 încă le cuprinsése hanul tătărăsc și făcuse hatman căzăcesc, de ținea pe locul Țării Ucraina, cu tîrguri și cu sate, numindu-se cazaci și mai mulți moldoveni era. Deci să făcuse și sate tătărăști a lui Giaun mirza și ale altor mîrzaci, de coprinsése locul țării din Chișinău pînă în Nistru. Rămăsése și Cantemir vodă de domniia numai în Iași, cu Țara
40 de Gios. Ci mai mult ședea la Cetățue, decît în Iași. Că nu avea odihnă de podghiazurile leșeshi și de moldoveni<i> ce era fugiți în Țara Leșască. Ci fiind țara împărțită și puțină și stricată de neprietenii Împărăției, fost-au cu greu și domnul și țării, mai vîrtos cu chilele

10-11 lipsesc D // 12 ad. marginal Cantemir, 7199 A // 18 ocop, explicat marginal: șanț A //

f. 185^v Cameniții, de cîț/ cu dările. Ci neavînd puțință într-alt chip, cercat-au de au aflat izvodul Dabijii vodă, pogonăritul de vii, de au scos și Cantemir vodă în țară, de au dat pe vii și dau toț<i> cîte un taler de pogon. Care și pînă acum tot umblă acest obicei; însă Cantemir vodă

5 într-un an îl lua, iar într-alt an îl lăsa, pînă ce s-au săvîrșit.
La văleatul 7200 <=1691> Cantemir vodă au tăiat pe Miron Costin, ce au fost logofăt mare și pe frate-său Velicico, vel vornic, dîndu-le vină că s-au rădicat pe domnie asupra lui. Însă Miron log<ofătul> nefiind în Iași, ci la un sat al lui la țară și i s-au fost întîmplat de i-au

10 fost murit jupîneasa. Ci vrînd să o astruce, iată au sosit și Răcoviță, armașul al doilea, cu un steag de lefecii, ca să-l ducă la Iași. Ci el s-au rugat să aibă păsuală pînă-ș<i> va îngropa jupîneasa și să purcegă. Și fiind așa, iată de grab au sosit și Macri, vâtaful de aprozi cu a doa poruncă, ca în ce loc îl va afla, acolo să-i tae capul; și dupe poruncă,

15 într-acel ceas i-au tăiat capul.

Și așa, întorcîndu-se trimișii înapoi cu isprava poruncii, atunce, noaptea, ca la 5 ceasuri au scos și pe Velicico vornicul din beciu, de supt casa cea mică și ducîndu-l la fîntînă i-au tăiat capul. Și au stătut

20 acolo de față fiiu-său, beizadea, pentru credința, pînă ce i-au tăiat capul./

f. 186

DE MOARTEA LUI CANTEMIR VODĂ.

Iar la văleatul 7201 <=1693>, la martie în 17 zile au murit și Cantemir vodă; și l-au astrucat cu mare cinste în bisărica cea domnească a lui Ștefan vodă cel Bun, unde iaste hramul S<fe>ii Nicolae, în gropnița ce ș-au fost făcut Antonie vodă. Și la moartē s-au

25 întîmplat doi sfinți patriarși: chir Gherasim de la Alexandria și Iacov de la Țarigrad. Iar dacă au venit la domnie fiiu-său Antiohie vodă i-au mutat oasele la a lor sfință mănăstire, ce se chiamă Mira, ce iaste făcută de Cantemir vodă la ținutul-Putnii, pe apa Milcovului.

30 Acești Cantemir vodă fost-au om cinsteș la cuvînt și cunoscătoriu la judecări, făcînd dreptate tuturor. Numai țară fiind puțină și stricată de nepriiatenii Împărăției fost-au cu greu și țării. Iară cîrmuitoriu și purtător de grijă au fost țării, în toată vrémia. Și s-au săvîrșit în domnie. Domnit-au ani 8./

f. 186^v 35

CÎND AU RĂDICAT BOIARII ȘI ȚARA PE DUMUTRAȘCO BEIZADE LA DOMNIE, DUPĂ MOARTEA TĂTÎNE-SĂU, CANTEMIR VODĂ.

După moartea lui Cantemir vodă, cu sfatul boiarilor ce era de casa lor

6 ad. marginal Cantemir, 7200 A / după 7200 ad. în luna lui dechemvrie, în domnia sa D // 13 ad. marginal Cantemir vodă tae pe Miron Costin log<ofătul> și pe frate-său Velicico vor<nicul> A // 15 după capul ad. și l-au astrucat împreună cu jupîneasa lui D // 19 Dumitrașco beizade D // 21 ad. marginal Cantemir, 7201 A // 35-37 De domnia lui Dumitrașco vodă, feciorul lui Cantemir vodă. Mart<ie> 19 D // 38 ad. marginal 7201 A //

au rădicat pe fiu-său cel mai mic, pe Dumitrașco beizade la domnie, ducându-l dupe obiceiul la Sfetii Nicolae de i-au cetit molitva de domnie părintele chir Gherasim, patriarhul Alexandriei. Și eșind din biserică au mers cu alai domnesc la curte. Acolo la curte, în divanul
 5 cel mare, au mers toț<i> boiarii și slujitorii și țara, din cîtă s-au întîmplat, de i-au sărutat poala, de domnie noao; căci frate-său, cel mai mare Antiohie beizade nu s-au întîmplat la moartea tătine-său fiind zălog la Poartă. Și așa Dumitrașco vodă, după ce l-au domnit
 10 boiarii și țara, au astrucat pe tată-său cu mare cinse, precum am scris mai sus. Ci în puțină vrême au fost bucuria domniei lui, că nu s-au plinit bine nici trei săptămîni și au venit vête de la Țarigrad și cărți la boiari, la april 8, precum domnia iaste dată lui Costandin, feciorul lui
 15 Cantemir vodă și Iordache Ruset, visternicul, în Țara Leșască. Iar la april 13 au rădicat pe Dumitrașco vodă turcul aga, ce venise de la Poartă și l-au dus cu totul la Țarigrad./

f. 187

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7201, 1693. DOMN 57. DOMNII 65. COSTANDIN VODĂ
 AL TREILEA, FIIUL DUCĂI VODĂ

20 După moartea lui Cantemir vodă au îmbrăcat caftan de domnie de la Poartă Costandin Duca vodă. Și au zăbovit trei luni acolo; și purcegînd, au sosit la Iași în scaon la iunie 24 de zile. Într-această domnie au trimis Costandin vodă sol în Țara Leșască pe Ion Costin, ce-au fost serdariu, de au adus oasele tătine-său, Ducăi vodă, de la
 25 Liov. Și mare cinste, cu săbor de arhierei și de preoț<i> și cu tot sfatul său l-au petrecut cu litie din Iași pînă la Mănăstirea Cetățuia, care iaste zidită din temelie de Duca vodă și i-au astrucat oasele.

Întru acel an, iarna, s-au rădicat un soltan cu tătarii din Bugeac și au mers pen țară de au intrat pe Oituz în Țara Ungurească și multă
 30 pradă și robie au făcut. Și s-au întors făr-de nici o zmințeală, făcînd multă pagubă, trecînd pin țară înapoi. Că într-acea vrême, fiind Cetatea Neamțului pre seama lésilor, să învățase tătarii de umbra pe
 f. 187^v Bîrlăzei și să suia pînă/la Cetatea Neamțului pentru prada, de apuca oameni de acolo și de la mănăstirile de supt munte. Și întorcîndu-se
 35 înapoi multă stricăciune făcea și în țară.

În zilele acestui domnu fiind țara stricată de tîlhari, precum s-au scris mai sus și neavînd puțință a plini poruncile împărătești, s-au scornit un obiceiul pe vite, care să chiamă muntenêște văcăriul, de au dat toț<i>, cine au avut vite, cîte un zlot de bou și de vacă; de gonitor
 40 și de gonitoare cîte un tult, iar de cal și de iapă cîte un leu. Și așa s-au tras obiceiul vreo zêce ani, pînă la a doa domnie a sa, precum vei ceti acolo, la rîndul său. Mai scornit-au și alt obiceiul, cîte doi orți de

17 ad. marginal Moldavia A // 17-19 Pentru domnia lui Costandin Duca vodă
 D // 38 ad. marginal Costandin Duca vodă scoate văcăriul întîi, 1693 A //

pogonul de păpușoi. Că să împușinase boii și sărăcimea să învățase de-
ș<i> făcea ogoară cu sapa prin păduri și prin siliști de sămina păpușoi
și cu acea hrană să ținea; iar la plugul nimănuia nu vrea să umble. Și
mai mult pentru această pricină cu tot sfatul au socotit de s-au scos
5 pogonăritul pe p<ăp>ușoi.

f. 188

10 În anul al treilea al lui Costandin Duca vodă venise în Iași un turc
mare de la Împărăție, nu știm, cu înoirea domniei, au cu alte trebi,
anume Cerchez aga, dîndu-i gazdă despre Bahlui, carele multe răotăți
făcea oamenilor din tîrg și grăia multe cuvinte proaste și împotriva
domniei/și fără cale și de față. Și pe un ceauș turc ce era botezat l-au
muncit cu munci groaznice, pînă la moarte. Ci apoi nici el n-au scăpat
de osîndă că de grab i-au plătit Dumnezeu. Că într-aceea vreme înțele-
gînd Moisi serdariul, carele era reimentariu la Cetatea Neamțului
15 (carele lipsise din țară din zilele lui Cantemir vodă), s-au rădicat de
acolo cu 300 de voinici tot aleși, mai mulți moldoveni pribégi, cu
îndemnarea domnului și au venit în luna lui avgust de i-au lovit pînă în
zio, unii la acel turc Cerchez aga și mult s-au luptat cu dînsul pînă l-au
omorît, nevrînd să se dea viu. Alții au lovit chervăsăria turcească,
20 oborînd gardul din gios și au jefuit toată chervăsăria de bani și de
negoț. Și pînă în zio s-au bulucit și au eșit din Iași.

Sărise după dînșii siiménii și alți cîț<i> să întîmplase gata într-acel
ceas, de i-au ajuns de laturea tîrgului și s-au făcut a da război. Ci cu greu
iaste a sta cei pușini împotriva celor mulți; și i-au lăsat de s-au dus făr-
nici o zminteață, cu multă dobîndă. Că mai mulți din slujitori să mira,
25 curtea vor păzi, au la mănăstiri să vor căra, ca și i-am lăsat de s-au dus
făr-nici o zminteață, cu multă dobîndă. Că mai alți tîrgoveț<i>. Că fiind
noapte, nimeni n-au putea ști, mulți-s veniț<i> din nepriateni, au pușini.

f. 188^v

30 Și așa s-au mîntuit răotatea celui turc./ Spun că după ce s-au
mazilit Costantin vodă, să-l <fi> pîrît la Poartă cadîna celui capigi
baș<a> pentru moartea bărbatului său. Care el au eșit de față cu acea
cadînă la divan și nimica nu i-au stricat. Căci Costandin vodă au fost
domnu prea învățat la carte și crescut la Țarigrad între turci și s-au
chivernisit bine; au cheltuit, și cu înțelepciunea lui s-au îndreptat și
s-au mîntuit.

35 Acest Costandin Duca vodă măcar că era om tînăr, iară foarte înțelept
și prea învățat la cartea elinească, negrabnic la mînie, nerăsipitoriu. De
avea a certa pre cineva, cu blîndete răspundea, zicîndu-i: „Ce ai făcut
așa?“ Ori celor mai de fire, ori celor mai proști: „Luaf-i pe dumnealui și-l
puneț<i> la popreală.“ Sau de era de certat: „Dați-i atî<e>a toiage.“ Așij-
40 derea și la divan făcea dreptate tuturor și mai ales celor ce să pîrîia pentru
vecinătate; nu-l da fieștecum la vecinătate și fără jurămînt, ci mai cu
deadinsul răspundea celuia ce avea nevoie de vecinătate zicîndu-i: „Pas de-
ț<i> caută 3, 4 oameni giurători, precum n-au fost nici tată-său, nici moșu-
său vecin de moștenire aceluia ce-l trăgea.“ Și așa jurînd îi da volnicie să
45 fie slobod în véci de vecinătate. Că boiarii făcuse obiceiul nou de zicea că

1 păpușoi, *explică marginal*: de porumbi A // 35 *ad. marginal* Costandin. 1697

- f. 189 cine au șezut/ în sat boeresc 12 ani, să rămâie vecin. Iar Costandin Duca vodă nu să uita acolo, ci zicea că „păcat iaste să robești pe fratele tău. Căci și alte limbi cumpărîndu-ș<i> robi cu bani, în al șaptelea an îl iartă, iar alții și mai curînd le dau slobozenie. Iară tu ești creștin ca și dînsul, neluundu-l pe bani, și tu în véci vei să-l vecinești?“
- 5 Și după ce l-au mazilit s-au dus la Țarigrad. Și au domnit ani 2./

f. 189^v

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7204, 1697. DOMN 58. DOMNII 66. ANTIOHIE VODĂ,
10 ÎNTÎIUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL CEL MAI MARE
AL LUI CANTEMIR VODĂ

După ce au îmbrăcat caftan de domnie au sosit la Iași în scaon la ghenarie 1, carele mai de nainte să afla pe lingă Poarta împărătească, la Țarigrad, trimis de tată-său, Cantemir vodă. Fiind în cunoștință la toți agalarii vezirului și avînd credință și nume bun de tată-său l-au miluit cu domnia Țării Moldovei.

15

Iar dupe ce s-au așezat la domnie, fost-au țării cu ușurare în anul cel dinîi. Iar în al doilea an, neputînd ca să plătească poruncile împărătești, numai ci i-au căutat a scoate vácăritul pe vite, precum am pomenit la domnie lui Costandin Duca vodă. Însă mai pre sus l-au adaos, cîte ug<hi> 1 de vită, ori cai, ori iape, boi, vaci, de vită mare. Iar cea mai mică nu să punea la socoteală. Așjiderea într-acest an, iarna, s-au căsătorit Antioh vodă și ș-au luat doamnă pe Ecaterina, fata lui Dumitrașco ceaurul din Valea Seacă, vel log<ofăt>. Și cu mare veselie/au nuntit o săptămînă. Și i-au cununat sfinția sa părintele patriarhul Iacov, carele să afla la Moldova din zilele părintelui său, lui Cantemir vodă, și mai pe urmă iar la domnia lui Antioh vodă s-au prestăvit; și l-au astrucat cu mare evlavie la sfînta Mănăstire Goliia și au mers tot norodul de i-au sărutat mîna, luundu-ș<i> ertăciune.

20

f. 190

25

Cercatu-s-au Antioh vodă, cînd au vrut să se căsă<toarească> pentru o fată și la Costandin vodă Brîncoveanul, ci nu i s-au trecut. Care spun, una, pentru neprietenia ce avea cu tată-său și alta pentru Staico păharnicul, carele atunce era pribeag aicea în Iași și cu îndemnarea lui Cantemir vodă, au mers la Poartă de au pîrit pe Costandin vodă Brîncoveanul, ca să-l scoată din domnie. A doa, pentru căci au scos Antiohie vodă din domnie pe ginere-său, Costandin Duca vodă. Că nu era lucru puțintel. Pentrucă Antiohie mai nainte, pînă a nu lua domniia, au fost logodit cu domnița Maria, sora lui Costandin vodă, carii era ca niște cumnați. Iar cînd au găsit vrême pen trecere și îndemînă l-au scos din domnie pe Costandin Duca vodă. Ci cît au încăput Antioh vodă la domnie, dupe cum sînt gîndurile și faptele omenești au pus pizmă tare unul/asupra altuia. De vrea fi cum au fost

30

35

40

190^v

6 lipsește D // 7 ad. marginal Moldova A // 7-10 De domnia lui Antioh vodă, feciorul lui Cantemir vodă D // 22 ad. marginal Antioh, 7204 A // 29 ad. marginal Antioh, 1697 A //

logodiți, amu să gătiia să facă nunta (ci unde va Dumnezeu, omul nu poate); că n-au trăit doamna Maria, cu care era logodit, ci au rămas lucrul la vrajbă între dânșii, deplin. A treia pricină au pus că sînt de neam prost Cantimireștii. Ci neamurile le preface numai Unul Cel de sus precum zice înțeleptul Sirah la cap. 11, stih 5: „Mulți tirani au șezut pre țărînă, iar cel nepricput au purtat stema și mulți putérnici s-au necinstit foarte și slăviți s-au dat la mîinile altora“. Ci și Antioh vodă, văzînd că nu i s-au trecut la domnul muntenesc, n-au mai cercat pre alți monarhi, ci ș-au luat doamnă de țară.

Într-acest an, 7206 <=1698>, pe la ghenarie, s-au sculat Dovlet Gherei sultan, care au căzut și han și au mers cu tătarii în Țara Leșască, la Liov și puțin de n-au luat cetatea, de nu s-ar fi întîmplat natmanul corunii leșești cu oaste, de au apărut cetatea. Că dedese tătarii navălă la pârçane de intrase și le arsese. Ci apoi dînd din cetate cu tunuri s-au dat îndărăt și au șezut trei zile de acolo pin prejur și s-au invîrtejit înapoi, făr-de nici o zmințeală. Ci cuprinzîndu-i omet mare, au stătut caila a mulți de au venit pedestri. Și la mulți le-au digerat picioarele, venind toată greimea pin lași. Și de aicea au luat în gios, făcînd/ multă stricăciune, cît aicea în Iași tîrgoveții toț<i> au intrat pe la mănăstiri, că au trecut tătarii ca un pohoiu de grab pen Iași.

Într-acest an au început a umbla și tractate de pace între turci cu nēmții și cu lēșii, care apoi s-au legat la Carloviță, în Țara Nemțască, fiind trimis sol despre împăratul, sultan Mustafa, un Rami Reiz, împreună cu Alexandru Mavrocordatu, marele terziman, carele știia 12 limbi (după pace s-au făcut exaporiton și fiuu-său Nicolae terziman mare, carele mai pe urmă s-au făcut și domnu), om ales și foarte învățat, iar din partea hanului au fost un agă, Șuban Gaza Oulu și au zăbovit cîtăva vrēme acolo, pînă s-au legat pacea Beciului. Atunce era vezir.

Tot într-acest an, la martie, au sosit un sol leșesc în Iași, anume Lescinschii, tatăl craiului Stănișlăv, carele au trecut la Poartă pentru socoteala păcii. Și i-au eșit Antioh vodă înainte, loc de o milă. Că veniia cu vreo 500 de oameni cu mare trufășie, precum iaste firea lor, și multă cheltuială au făcut țării și pre mulți au omorit în Iași cu bețiile lor. Iar la întoarcere au fost mai domol./

Dupe aceasta au venit poruncă de la Împărăție la Antioh vodă de au mers asupra Buceacului. Că umbla tătarii rocoșindu-se asupra turcilor și nu vrea să dea cazan ahcesi. Și s-au cercat Muradin soltan și la moscali să se închine și nu i-au priimit. Că era solii moschinești la Țarigrad pentru pacē. Ci s-au pogorit Antioh vodă pînă la Fălciu și potolindu-se vrajba între tătari cu turcii, s-au întors la scaun cu pace.

La acest an 7207 <=1699> mai <loc gol> zile, făcut-au Antioh vodă mare veselie cu nunta fratelui său Dumitrașco vodă cu Casandra, fata lui Șerban vodă, pre care o au adus din Țara Ungurească. Așijderea, tot într-acest an, dupe ce au legat pacea Beciului turcii cu nēmții și cu

5-7 Citatele în paranteze A // 10 ad. marginal Antioh, 7206 A // 20 pohoiu, explică marginal roiu A // 21 ad. marginal 7196 A // 42 ad. marginal Antioh, 7208 A //

lêşii la Carlovița au venit poruncă de la Împărăție la Antioh vodă pentru deșertarea Cameniței, fiind pașă. Că de cînd o au luat-o turcii, de 27 de ani, tocma într-acest an au dat-o lêsilor. Așijderea și lêsii au dat cetățile Țării Moldovei: Neamțul, Suceava, Cîmpulung și Soroca.

5 Și așa, dupe poruncă, au purces Antioh vodă la Camenița, iun<ie> 1. Și au trimis și domnul muntenesc, Costantin vodă Brîncoveanul o samă de slujitori și au zăbovit trei luni acolo, de o au deșertat și o au dat-o pe mîna lêsilor, sept<emvrie> 12 zile./

f. 192

10 Iar la sept<emvrie> 13, 7208<=1699>, s-au întunecat soarele. Și au ținut mai bine de un șfert de zicea oamenii că au înserat de cătră noapte.

15 Și dupe deșertarea Cameniței s-au mutat și hanul de Crîm de pe locul țării de cêia parte de Nistru, în olatul Tighinei. Și tătarii carii s-au fost tins, Giaun mîrza și cu alți mîrzaci, de ș-au fost făcut sate la ținutul Lăpușnii, din jos de Chișinău, de amîndoa părțile de Bîc, încă au lăsat locul țării și au lipsit de acea stăpînire și au fost hălăduit pămîntul Moldovei de supt cumpăna tătarilor puțină vrême ca o iarbă ce iaste nădușită de o iarnă grea, cum vedem că au căzut pămîntul 20 Dumnezeu. Această îndemină au adus țării din nesocotita mîntea și graba sa Dumitrașco vodă, precum vei ceti la rîndul domniei lui.

f. 192^v

25 Întru al cincilea an al lui Antioh vodă, scos-au o socoteală pe toată țara și pe boiari și pe mazili și pe toate bréslele și pe țărani ruptă, ca să se știe tot omul ce va da într-un an, dînd la tot omul pecetluit domnesc pe fața omului scris și banii să-ș<i> dea omul în patru șferturi, dupe cum era așezat la vistierie, dupe tocma și puțința/omului, iar alta peste tot anul, întru nimica să nu fie supărat la casa lui. Și cu această socoteală s-ar fi mai tocmit și țara. Numai nenorocirea ei nu o lasă, cu schimbările domnilor.

30 La această vrême s-au născut un vițel cu dooa capete și cu patru ochi, la Andrei stegariul, în Iași. Și apoi curînd i-au venit și mazilie, sept<emvrie> 14 zile, 7209<=1700>. Iar mai nainte cu o zi petrecuse pe un sol moschicesc, anume Emiliano Voznițin, armisteșium, carele pe la Crîm au trecut, mergînd la Țarigrad. Și au zăbovit acolo doi ani 35 pentru graiurile păcii, ce să așezase întii pe 25 de ani. Și întorcîndu-se de la Țarigrad au venit pen Iași și au trecut pe la Soroca în cêia parte. Iar în urma lui au fost mai rămas alt sol la Țarigrad, anume gospodin Ucraineț Ceredeev, pe porunca stăpînu-său, împăratului Mosoh, de au 40 legat pace tocma pe 30 de ani, în anul 1700, fiind împărat sultan Mustafa, feciorul cel mai mare al lui sultan Mehmet, carele au luat Camenița.

Și dupe mazilie s-au dus Antiohie vodă cu toată casa lui la Țarigrad, domnind ani 5./

VI<ea>to 7209, 1701. DOMN 57. DOMNII 67. COSTANDIN
DUCA VODĂ CU A DOA DOMNIE.

După ce au îmbrăcat caftan de domnie Costandin Duca vodă,
5 îndată, dupe obiceiul, au trimis de olac pe un turc și pe Costea
căpitanul, carii au sosit la Iași sept<emvrie> 14, dim<i>neața, după ce
au eșit boiarii de la liturghie. Și pre toți i-au cuprins în vistierie,
închizind toate porțile curții. Și mai virtos acel Costea căpitanul avea
10 poruncă să prinză la mână pe Iordache Ruset vel vistiier și pe Bogdan
hatmanul. Și așa vreo săptămână de zile i-au păzit cu slujitori, și zioa și
noaptea, pen prejurul curții domnești, pînă ce au purces Antioh vodă
cu maziliia în gios; și tot nu i-au putut prinde. Că pe Iordache Ruset
visternicul l-au scos cu meșteșug din curte Ilie Cantacuzino comisul,
15 îmbrăcîndu-l în haine proaste, în loc de comișel, mergînd pe lîngă
boiari pe gios, ducînd în spate și o epingea. Și așa au trecut pen strajă
pe poarta cea mare și nimenea nu l-au cunoscut. Iar pe Bogdan
hatmanul l-au scos alt boiariu. Alții zic că au dat Costin căpitanul
cîț<i>va bani de l-au scos./

f. 193^v

Bogdan hatmanul, după ce au scăpat din curte au fugit în Țara
20 Muntenească. Și acolo încă au trimis Costandin vodă pe Dumitrașco
Buhuș cu meșteșug, în chip de pribag, ca să-l împușce. Ci apoi
Dumitrașco, măcar că au fost văr primare cu Costandin Duca vodă, nu
s-au bănut spre ucidere, să-ș<i> piarză credința de cătră moșiia sa, să
se chiiame ucigaș, ci au făcut creștinéște, dînd știre lui Bogdan
25 hatmanul. Care apoi și el, făcînd meșteșug, prinzînd pe Dumitrașco
Buhuș și cercîndu-l, au găsit pistol mic în mîneacă, supus. Și așa, dînd
știre lui Basarabă vodă, l-au pus la opreală de au șezut cîteva zile la
închisoare, apoi l-au slobozit. Și cu această socoteală și meșteșug au
hălăduit și Bogdan hatmanul de moarte.

30 Iar Iordache visternicul au fugit în Țara Leșască. Ci pe urmă i-au
adus în credință pre toți boiarii carii au fost fugiți și au venit și
Iordache Ruset visternicul și l-au pus vornic mare de Țara de Gios. Iar
Bogdan hatmanul n-au vrut să vie din Țara Muntenească, așteptînd la
ce va eși lucrul la cea de apoi.

35 Și așa Costandin Duca vodă, domnind cu pace în anul dintii, iar la
al doilea an au zidit din temelie și o mănăstire frumoasă și foarte
iscusită, la Galaț<i>, unde iaste hramul Adormirea preasfintei
Născătoarei de Dumezeu și pururea Fecioarei Mariei, înzestrîndu-o cu
f. 194 moșii și/ cu bucate și cu veșminte multe. Și au închinat-o la sfința
40 mănăstire de la Mavramol, aproape de Țarigrad. Așjiderea și
mănăstirea lui Danco, care au fost mai nainte biserică de mir de 140 de
ani, iar acum, într-acest an, o au făcut-o mănăstire, dîndu-i moșii din
locul tîrgului Iașilor și bucate și au închinat-o la Rumeli la o mănăstire

2-3 De a doa domnie a lui Costandin Duca vodă, veleat 7209 D // 4 ad. marginal Costandin, 7209, 1701 A // 30 ad. marginal Tîmplarea mesei a lui Iordache vornicul A //

unde iaste hramul 40 de mucenici. Încă și mănăstirea de la Copou, care
au fost zidită de Vasilie vodă și fiind răzmirițe s-au fost pustiit de
cîț<i>va ani, fiind arșă, numai piatra rămăsese, o au tocmit ca de
5 iznoavă, cu de toate podoabele și pe din lăuntru și pe den afară,
precum să vede pînă astăzi.

Făcut-au și case domnești la Mitropolia din Iași, la Biserica
Dalbă, care iaste zidită de maică-sa, domna Anastasia. Și au tocmit și
feredeul cel mare al Trisfetitelor, aducînd meșteri din Țara Turcească,
care s-au fost pustiit din vrémia craiului leșesc, cînd au fost venit în
10 doao rînduri în Moldova cu toate puterile sale, precum am scris înapoi,
rumpînd o bucată din căldarea ce iaste zidită sub feredeu.

f. 194^v
La această domnie a lui Costandin Duca vodă, măcar că să
împăcase toate țările, iară despre turci era mare asupreală. Că au
început a cêre toate obiceiurile deplin/, cum iaste bairamlicul,
15 mucaremé, ceara, seul și altele multe, care pe vrémia răscoalelor le
lăsase turcii, fiind țara stricată și răsipită. Și lîngă acéstia adăogîndu-se
adése schimbările domnilor s-au socotit de s-au vîndut văcărîtul la
cochi vechi, ca gorștina de oi și desétina de stupi. Ci poate fi,
neputîndu-se plăti poruncile împărătești nici cu atîta, s-au mai scornit
20 pe vin cîte doi bani de vadră, cine pe cită sumă de vin au avut. Însă
numai la neguțători și la tîrgoveț<i>, iar boiarii n-au dat. Așijderea și
la vrémia desétenei au mai adaos banii, desétinii pe ceară și pe miiare.
Ci mai mare ciudă era celora ce avea numai mascuri, că nu avea de
unde da ceară, și miiare.

25 Deci vâzînd Costandin vodă acêste obiceiuri réle, au socotit cu
arhieriei țării și cu tot sfatul său și au legat cu mare blestem văcărîtul,
ceara și miarea să nu mai fie. Făcînd sobor în divanul cel mic, strîngîndu-
se țara și boerimea și s-au îmbrăcat toț<i> arhieriei în veșmintele sale; și
întîi s-au sculat domnul Costandin vodă în picioare, luundu-ș<i>
30 gugiumana din cap, plecîndu-și capul cu chip smerit spre țară de ș-au
cerșut ertăciune, căci în domnia lui s-au izvodit acêste obiceiuri de mare
neputîntă țării. Și așa țara cu toții cu dragoste au strigat pînă de/ trei ori:
f. 195 Dumnezeu să te iarte. Iar după ertăciune pus-au de au cetit testamentul
carele era scris cu mare blestem, întru auzul tuturor, stînd în picioare și
35 domnul și arhieriei. Și cu toții au zis: Amin. Și au blestemat să nu mai fie
în véci acêste obiceiuri. Și s-au făcut patru testamenturi cu mare blestem
legate asupra celora ce s-ar ispiti să mai dezlege. Și unul s-au dat în
vistierie, iar céliialalte pe la Episcopii. Și așa s-au rădicat țara și soborul,
mulțemînd țara lui Dumnezeu și domnului de bucurie ca aceasta. Că să
40 lipsise amu mulți pămînténi de vite pentru răul văcărîtului.

Întru acest an au venit din Țarigrad un sol moschicesc carele au
legat pace cu turcii, pe urma altor soli moschicesți, anume cnez
Dumitrie Golișin, pre carele daca l-au vâzut Costandin vodă sosit în
Iași l-au pofit ca să-i botéze un cocon, ca să-i fie cumătru; și îndată au
45 priimit și i-au botezat, făcîndu-i Costandin vodă masă mare și cu multă

17 repetă s-au socotit A // 25 ad. marginal Costandin, 1702 A // 45 ad.
marginal Costandin, 1703 A //

veselie l-au cinstit, ca pre un voevod mare ce au fost al Chiovlui. Și după purcesul solului din Iași au și început neprietenii a cuvînta de rău pe Costandin vodă, puind acea cumetrie la mare socoteală, care spun că dintr-această pricină i s-au întîmplat și maziile./

f. 195^v 5 După acéstia toate s-au fost rădicat hanul Crîmului, Dovlet Gherei cu nohail și cu toți tătarii Bugeacului asupra Împărăției Turcului. Că după ce au făcut turcii pace cu némții și cu alții au trimis la tătari ca să dea cazan ahcesi și ei nu vrea să-l dea. Și pentru această pricină au făcut zorbalic de au făcut război cu turcii la Smil. Și închisese în cetate 10 și pre Iusuf pașa serascheriul și arsese tîrgul Rénii și alte sate prin pregiur și prăda peste tot locul acolo și nimenea nu le putea sta înainte. Ci noroc au avut turcii că n-au înghețat într-acea iarnă Dunărea; nu știm la cea dupe urmă cum ar fi fost. Iar așa spun că de ar fi înghețat, să gătasă tătarii și tocma la Țarigrad ar fi ajuns cu prada.

15 Atunce, de grab, trimisese Devlet Gherei sultanul ferman cu un mîrzac la Costandin vodă, dîndu-i poruncă cum mai curînd să se scoale cu toată oastea sa și să margă într-ajutoriu asupra turcilor; iar nemergînd, vor prăda Țara Moldovei. Ci văzînd Costandin vodă un greu ca acela (care poruncă zic să fie mers și la Basarabă vodă, domnul 20 muntenesc) și temîndu-se mai vîrtos de pradă, fiind tătarii buzurluiți și înhierbîntați, făcînd atîtea răotăți în olatul turcesc, numai ci i-au căutat a merge la oaste./ Și după ce s-au gătit au pornit agarlicul înainte, cu siiménii pedestrime, de ajunsese la Vaslui. Iar el au purces a treia zi din Iași, fev<ruarie> 8 și au mas la Scîntee. Acolo i-au venit 25 ispravă de au dat degrab 15 pungi sultanului și s-au întors înapoi la scaun în Iași.

Iară tătarii, văzînd că nu înghiață Dunărea, îndată au slăbit puterea lor. Că și o samă de mîrzaci fugise, de au mers la Poartă, făcînd pîră 30 asupra sultanului și a altor mîrzaci, carii au fost pricina zorbalicului den început. Și așa Împărăția au orînduit o samă de oaste turcească ca să margă asupra Bugeacului. Și așa s-au dat și tătarii înapoi: unii într-o parte, alții într-altă parte, dosindu-se, aruncînd toată vina asupra lui Geaun mîrza. Ci daca au sosit și Gazi Gherei hanul, din poruncă împărătească, au mers asupra lui Dovlet Gherei sultanul, că-i era frate. 35 Și așa l-au luat, cu toți mîrzacii carii mai rămăsese cu dînsul, rocoșelnici; să pusese dîntii can împotrivă cu război, ci nu le-au sporit.

Atunce și pe Geaun mîrza l-au luat cu tot ogeacul lui și pre toți i-au gonit prin stuf fără drum, de i-au trecut peste Nistru și i-au dus la ordie. Că înțelesese că au fost toată pricina zorbalicului Geaun mîrza./ f. 196^v 40 Atunce au mers și Costandin Duca vodă pînă la Chișinău cu oaste, că era la mai și s-au împreunat cu hanul la locul ce să chiamă Geamîna. Și acolo zăbovind o lună de zile s-au învîrtejit la scaun, în Iași.

După izgonirea sultanului cită stricăciune au făcut tătarii în raioa turcească, pus-au turcii bumbașiri asupra lor în Bugeac, de au plătit 45 tot, și la turci și la creștini, pe tefter, cui ce au perit; și pînă în buți de

lemn, vase deșarte, toate pagubele au plătit cu preț. Și deosebi de acéstia trimis-au Împărăția enicéri asupra lor, de au ernat și multă supărare le-au făcut într-acea iarnă, că-ș<i> ridea aiave de fâmei și de fetele lor; și așa au pățit tătării pentru acea nebulie a lor.

5 Iar Costandin Duca vodă spun că au fost trimis câteva cară de sare și vin în Țara Căzăcească, făcînd nequătorie. Alții zic că au trimis dintr-acéle bucate și peșcheș cumătru-său, lui Dimitrie Golițin, voevodul de Chiev. Și au eșit cuvîntul de la nepriateni cum iaste să fugă într-acea parte de loc. Deci Împărăția <au răpezit> ferman cu
10 Husan vezir aga la Iusuf pașa sarascheriu de la Baba de au trimis fără veste vreo 500 de spahii de l-au rădicat din Iași și l-au pornit cu toată casa lui în jos, de l-au dus la Țarigrad mazil./

f. 197

Și în domniia lui au tăiat pe Goia căpitanul de la Cohurlui cu pravila, pentru că au răpit o fată, logodnica altuia. Și l-au îngropat la
15 Sfetii Nicolae și bucatele lui încă le-au dat fetei. Iară Costandin vodă au mers domnêște, precum vei ceti înainte. Și au domnit ani 3./

f. 197^v

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7212, 1704. DOMN 58. DOMNII 68. MIHAI RACOVIȚĂ
20 VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST
BOIARIU DE ȚARĂ, SPĂTAR MARE, DE LOCUL SĂU DE LA
RACOVA.

Făcîndu-se într-acesta chip, cu spahii, rădicătura lui Costandin
Duca vodă, precum mai sus am zis, la ferman scriia ca să rămîie
caimacam la Iași Iordache Ruset vornicul. Carele, după ce au înțeles,
25 au venit la curte și îndată, după obicei, au poruncit să se ia seama ce
bucate rămîn în curtea domnească. Așijderea și moldovenii, dupe cum
le iaste firea, gata la gîlcevit, ales la mazilitul domnilor, poate fi că
bogat fiind, necăjiți și ei și asupriți de acel domn, fac și ei calabalic,
cît pot. Ci, de vom socoti la dreptate, domnii toți sînt buni și ar face
30 tuturor dreptate, numai tot vina boiarilor carii sînt îndemnători spre
stingerea unul altuia.

Costandin vodă, după ce văzu pe Iordache vornicul caimacam, nu-i
păru bine, socotind céle dupe urmă. Ci fiind domn meșter și isteț la
firea lui, într-acei ceas, pe taină au trimis de olac pe Paleolog la Iusuf
35 pașa serascheriul de Baba, fiind într-acea vreme pașă la Chilia,
f. 198 trimițîndu-i și 600/ de galbeni roșii și o blană și un cal și un șoimu. Și a
treia zi au și venit un agă cu ferman, cum că Costandin Duca vodă nu
iaste mazil, ci-l pohtește Împărția să margă cu toț<i> boiarii la Poartă:
fără cît Ion Buhuș logofătul să rămîie caimacam în scaon. Deci pe
40 Iordache Ruset vornicul îndată popriră și pe alți boiari cîț<i> s-au

5 ad. marginal Costandin, 1704 A // 16 Și au domnit Costandin Duca vodă într-această a doa domnie a sa numai doi ani și nouă luni; și s-au mazilit la veleat 7211, iunie în 15 zile D // 17-21 De domniea Lui Mihai vodă Racoviță, veleat 7212, septembrie 23 D // 34 ad marginal Costandin vodă face meșteșug suppire de la Iusuf pașa A //

întimplat acolo. Că alții din boiari era mai înainte fugiți în Țara
Muntenească, anume: Vasilie Gavrilișescul vornicul, Mihalache
Racoviță spătarul, Ilie Cantacuzino paharnicul, Ilie Catargiul comisul
și alții mulți, de frica lui Costandin vodă. Și trimisese Costandin vodă
5 la Poartă cu pîră asupra lor. Și așa au venit un capigi baș cu ferman
împărătesc ca să-i ia cu sila din Țara Muntenească, de nu vor merge de
bună voia lor și să-i ducă la Costandin vodă, carele multă cheltuială
făcuse și tot n-au putut face nimica. Atunce au mazilit Costandin vodă
și pe Savva mitropolitul, dîndu-i vină că n-au vrut să margă la
10 marginea Țării Muntenești, la Focșani, să chiiame boiarii pribégi în
credință, pe cuvîntul domniei. Alții spun cum pentru căci n-au vrut să
dezlêge văcărîtul, care au fost legat mai nainte, de Antioh vodă. Ci
cum au fost, tot pentru o pricină l-au mazilit. Și au pus mitropolit pe
f. 198^y Misail, episcopul de la Roman, carele/ au mers apoi cu Donici vel
15 log<ofătul> și cu alți boiari la Focșani, de au chiebat pe pribégi în
credință. Și unii amu trecuse în țară. Purcesese și Vasilie Costache
vornicul; ci pripindu-l moartea, acolo s-au săvîrșit.

Iar Mihalache Racoviță spătarul și Ilie Cantacuzino pah<arnicul>
și alții tot nu vrea să vie. Iară cuvînt trimitea că vor veni și ei. Ci
20 întorcîndu-se și capigi bașa în Iași, ș-au luat ciobotele ce au fost de la
Costandin vodă și s-au dus la Țarigrad cu atîta ispravă.

Ci acum să venim la cuvîntul de mazilia lui Costandin vodă. După
ce i-au venit alt ferman de la serascheriul de Chilia, precum am zis și
după ce au așezat pe Ion Buhuș log<ogfătul> caimacam și eșînd
25 cuvîntul precum Costandin vodă nu iaste mazil, ci-l poftêște Împărăția
să margă cu boiarii țării la Poartă; și așa învăță Costandin vodă pe
turci, că-i umpluse pe toț<i> de bani ca să prinză pe boiari. Și așa să
răsti acel agă: tut șulnari. Ci boiarii, ticăloșii, neștiînd în ce chip iaste
meșterșugul acela, au început a fugi din divan. Turcii i-au luat în
30 goană. Deci pe unii i-au luat în goană, pe alții scotea din podul
divanului, pre alții din vistierie și de la umblători. Că să umpluse toate
gaurile de dînșii. Și mulți să lepăda, jurîndu-se turcilor că nu sînt
boiari, ca și sfîntul apostol Petru, / cînd s-au lepădat de Domnul nostru
f. 199 Iisus Hristos înaintea evreilor. Deci frica așa face. Ci așa prinzînd pre
35 boiari, pre unii i-au pus la hiară, pre alții la pază. Iară carii ținea cu
Costandin vodă era slobozi, pînă s-au gătit cu toții de calea
Țarigradului. Și așa Costandin Duca vodă cu acest meșterșug au rădicat
tot ce au avut din curte, de au încărcat și bucate și vinul și grîul, pînă
într-un cap de ață, de au lăsat numai pietrile seci și au pornit la Galați,
40 unde acolo au încărcat în corabii și au trimis la Țarigrad. Iar Costandin
vodă, cînd au purces din Iași, au eșit domnêste cu tabulhanaoa, cu
slujitorii și pre toț<i> boiarii i-au luat cu sine. Carii văzînd nevoia și
fiînd supt paza turcilor, numai ci le-au căutat a merge. Den carii era
lordache Ruset vornicul, frate-său Manolache Roset, biv vel

8 ad. marginal Costandin Duca vodă mazilește pe Savva mitropolitul, 7212 A//

13 ad. marginal Pune mitropolit pe Misail, episcopul de Roman A // 18 ad. marginal Mihai, 7212 A // 28 corectat ticăloșii A //

post<elnic>, Ciocîrlan vel vornic, Savin vel ban, Lupul Costache, Pavel Rugină vel șetrar și alții, mulți.

f. 199^v 5 Iar cînd au fost la Galați, au început Costandin vodă pre unii din boiari a-i mazili și pe alții a-i boeri. Ci acolo, daca au trecut Dunărea, au sosit în urma lui și alți boiari la Galați, ce s-au zis mai sus că au fost pribégit în Țara Muntenească. Deci cum au sosit în Galați au și început a prinde pre oamenii/ lui Costandin vodă și pre unii i-au trimis la ocnă, pe alții în butuci; că le făcuse știre boiarii ce trecuse Dunărea că au slăbit puteria lui Costandin vodă. Că la Mecin să întîmplase de au 10 născut prunc doamna lui Costandin vodă și numai o zi după naștere au așteptat turcii. Iar de cii nu l-au mai lăsat, ci cu mare grabă l-au pornit și pe boiari încă i-au slăbit din pază. Cariu daca s-au văzut slobozi, iscodind din turci, au priceput că iaste meșterșug; ci tot nu să încredea. Iară știre au dat boiarilor la Galați ca să grăbească să vie pe urma lor la 15 Odriiu, cît de mulți și să mai strîngă și cîteva capete din oameni de țară. Și dupe porunca lor, așa au făcut. Au strîns oameni de țară și au purces la Odriiu după ceilalți boiari.

20 Iar Costandin Duca vodă au mers pînă la Odriiu tot domnește, din conac în conac, tot cu surle și cu tobe și cu trîmbiceri leșești. Iar au și cheltuit cîtva cu turcii, socotind să-i înfricoșaze, ca să-i plăce dupe voia lui. Spun precum i-au fost cîrmuitoriu Panaghiotache Morunca, vel post<elnic> (Pre carele apoi l-au omorît Mihai vodă).

f. 200 25 Trimisese Costandin vodă înainte, la Poartă, ca să facă ferman pentru boiari, dupe ce vor sosi la Odriiu, să-i pue la popreală./ care zic că au fost și isprăvit. Ci boiarii încă nu dormia. Că au fost trimis și ei pe taină înainte, la priiatenii săi de le făcuse ferman gata și le venise la mîină, scriind ca să le dea pace pînă la divan, cum s-au și întîmplat. Că după ce au sosit Costandin vodă la Odriiu, îndată au trimis un ceauș ca să-i rădice de la conac, să-i ducă la opreală. Ci îndată boiarii le-au 30 arătat fermanul; și cum i-au văzut, îndată să rușinară și i-au lăsat

35 Într-acăia vreme, cînd au sosit Costandin vodă la Odriiu s-au ațîțat și zorbalic între Împărăția Turcească. Ci cum au fost lucrul, au biruit partea boiarilor, iar pe Costandin vodă l-au trimis turcii la surgun la Cavarra, de au șezut acolo cîteva luni, pînă au eșit de la închisoare. Și 40 într-acesta chip au fost mazilia lui Costandin Duca vodă.

f. 200^v 40 Dupe ce s-au văzut boiarii mîntuiți de Costandin vodă au și ajuns la dînșii Antioh vodă, ce era mazil, poftindu-i ca să le fie domnu, precum au și mai fost, zicîndu-le că nici unii din ei n-au avut strîmbătate de cătră el. Și să apuca așa, că va rădica toată cheltuiala de la dînsul, iar nu de la țară./ Și dedese cuvînt și boiarii că pe voia mării sale va fi. Iar la inima lor altele cugeta; însă nu toți<i> ci o samă, carii era mai frunte. Așijderea și Antiohie vodă nu să lăsa în nădêjdea acăia, ci ș-au fost așezat lucrurile despre veziriul, prin mijlocul lui inicear 45 agasi, cu făgăduială și aștepta din ceas în ceas ca să margă să îmbrace caftan de domnie. Și cu acea nădêjde s-au scăpat. Că într-acest an 7211 (=1703), făcîndu-se zorbalic, au mazilit pe sultan Mustafa și în

locul <său> au stătut împărat frate-său cel mai mic, sultan Ahmet. Și au făcut boiarii zăbavă multă acolo, pînă s-au așezat împărăția.

f. 201

5 Și așa, fiind pe voia lor, să sfătuiră boiarii și aléseră dintre dînșii pe Mihalache Racovișă, vel spătar, pre carele, arătîndu-l, l-au dus la veziriul de l-au îmbrăcat cu caftan. Pe urmă au mers de au sărutat și poala împăratului, lui sultan Ahmet, carele atunce stătuse împărat. Și acéstia au fost la sept<embrie> 23, leat 7212 <=1703>. Și purcegînd de acolo domnul cu toț<i> boiarii au sosit la Iași noem<brie> 19. Și mergînd la Bisérica cea Domnească i-au cetit molitva de domnie

10 Grigorie, proin arhiepiscopul de Ohrida, împreună cu Misail, mitropolitul țării și cu tot clirosul biséricii. Și deacia i-au pus nume de domnie Mihai vodă./ Întru această domnie au mai adaos Mihai vodă Bisérica cea Domnească dupe poartă, care iaste zidită întii de Ștefan vodă Tomșa. Și era bisérică mică. Ci apoi Mihai vodă au stricat

15 clopotnița supt caré era vistie<ria> întii și au lărgit bisérica cum să véde acum. Așijderea și camîna și bezmenul cu cepărie ce au fost cîrciumene din toată țara. Că pe lîngă tîrg au fost scutind boiarii cei mari cîrciumele și arhieriei și mănăstirile. Iar Mihai vodă au legat acest obicei au să nu mai fie cîrciumă scutită a nimăruia pen tîrg în toată țara,

20 ci să aibă a da venitul tot deplin la domnie. Iar la țară de la cei mari, pînă la cei mici și țărani pe a cui moșie va fi cîrciumă, aceluia să dea venitul și de camînă ce să lua la domnie să n-aibă a mai da, care de atunce așa stă, neclătită.

25 Iar după ce s-au mazilit s-au dus la Țarigrad cu toată casa lui. Și au domnit Mihai vodă an unul./

f. 201^v

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7213, 1705. DOMN 58. DOMNII 69. ANTIOHIE VODĂ
CANTEMIR CU A DOOA DQMNIE, UNUL NUMIT CU ACEST
NUME.

30 După ce au îmbrăcat caftan de domnie Antiohie vodă de la Poartă și purcegînd spre țară cu alai împărătesc, dupe obicei, și sosind la Valea Ezerenilor, unde l-au așteptat țara și boiarii. Și, suindu-se în deal, acolea i s-au închinat toț<i> boiarii și i-au sărutat poala, de călare stînd. Și cu toții cu mare pofală au intrat în Iași. Iar după ce s-au

35 cetit fermanul împărătesc au șezut domnul la masă cu toț<i> boiarii și s-au veselit într-acea zi, dînd laudă lui Dumnezeu de domnu bun ce le-au venit.

40 Întru acest an s-au născut un copil, la Toader din Braniște, fără mîini și fără ceriul gurii. Trăit-au o săptămînă și au murit. Povestesc, unde să fac acéste sémne, nici de un bine nu iaste.

Într-acesta an s-au apucat Antioh vodă de au zidit mănăstire de piatră din temelie la Milcov, ce să chiamă Mira, cu zid de piatră pen

f. 202
5 prejur, unde au fost mănăstire din lemnu, făcută de tată-său Cantemir vodă. Și au fost ispravnic Cîrstea vornicul. Tot într-acest an au făcut Antioh vodă tuturor mănăstirilor/ cîte sînt în țară, de le-au așezat cu ruptă și le-au făcut și testament, carele le-au legat cu mare blestem, împreună cu arhieriei țării și cu tot sfatul său, de la mare pînă la mic iscăliți, ca să nu mai fie amestecate cu țara la dări, ci să-și plătească rupta pe ciferturi, precum au făcut și Mihai vodă ruptoare mănăstirilor Ierusalimului, ce sînt închinat acolo.

10 După acéstia toate, într-aceia toamnă s-au izvodit și vedritul pe vii în toată țara, de dau toț<i> cîte doi bani de vădră. Care obiceiau au purces de atunce ca un pojar viilor, precum vei ceti înainte la rîndul său. Osebit de aceasta au mai eșit și alt obiceiau nou, anume fumăritul: cîte doi orți de casă și de grajd, cine avea, sau de poiate iar cîte doi orți, cine avea, în tîrg în Iași. Iară la țară au dat oamenii fumărit cîte
15 un zlot de casă. Acéste obiceiauri bune s-au izvodit în zilele lui Antioh vodă, de i-au rămas pomană.

f. 202^v 20 Iară la văleatul 7215, 1707, împăratul Moscului Petr<u> Alexievici au intrat cu oștile în Țara Leșască de au ernat peste lési. Și au mers și la cetatea Jolcfa, unde iaste așezat și sfîntul m<u>cenic Ioann Novii, carele au fost/ odor al Moldovei și l-au luat craul Sobetșchii, dupe cum am scris mai sus. Deci aflîndu-se țar Petr<u> la Jolcfa au fost socotit Antiohie vodă să trimită sol pe Savin banul să i să roage pentru sfîntul ca să-l dea Țării Moldovei înapoi, precum au fost; că țara n-au fost cu nimica datoare craiului leșesc. Ci de ar fi trimis cu
25 rugăminte, precum gîndise, poate că l-ar fi și dat. Ci nu ș-au plinit cugetul și așa au rămas lucrul. Că i-au venit poruncă să meargă la cetatea Tighina.

30 Tot într-acest an au venit vête de la Țarigrad că au răposat prea fericitul patriarh al Ierusalimului, chir Dositheu, carele au ținut scaunul patrierșiei ca la 40 de ani; și multă nevoieșă au pus pentru pravoslavnică credință și au întemeiat Sfîntul Mormînt și multe cărți au scos în tipariu împotriva ereticilor cu filozofia dăscăliei lui, fiind om prea învățat și îndrăzneț la cuvînt. Și nu veghia voe din dreptate afară nici a domn, nici a boiaru, nici a bogat, nici a sărac, pînă încît
35 și împotriva agarênilor de multe ori cu cuvîntul s-au pus. Iar în locul său au lăsat diadoh pre nepotu-său Hrisanthu patriarh, carele nu iaste mai jos la învățătură decît unchiu-său.

f. 203
40 La april 20 au purces Antiohie vodă la cetatea Tighinei și în zioa de Sfetii Gheorghie au ajuns la Chișinău. De acolo/ au mers în jos, pe Bîc, pe marginea țării pînă în țărmurile Nistrului, la sat la Davida, la hotarul țării și au șezut o săptămînă acolo. Apoi Antioh vodă au mers sprinten numai cu curtea sa la Tighina, de s-au împreunat cu Iusuf pașa serascheriul la corturi, de laturea Tighinei. Iar pe urmă au venit a treia zi și pașa la tabăra lui Antioh vodă, la sat la Davida. Și au șezut ca la 3
45 ceasuri văzînd tabăra. Și i-au dărui Antioh vodă un cal turcesc cu toate

9 ad. marginal Antioh, 1715 <sic> A // 17 ad. marginal Moscalii ernează în Țara Leșască A // 40 ad. marginal Antioh, 1706 A //

podoabele și iar s-au întors pașa la Tighina. Și după trei zile s-au rădicat Antiohie vodă cu oastea sa și au mers la Tighina, fiind întins seivnul pașei din sus de Tighina, pe podiș, despre Nisuru; unde acolo mergînd cu alai Antioh vodă la adunare, l-au îmbrăcat cu caftan și pe
5 boiarii cei mari cîț<i> au fost. Décii pașa s-au rădicat de acolo, iar Antiohie vodă s-au așezat acolo pe loc între Varniță și între Tighina, de ș-au făcut colibi și bordée.

Muntenii venise înainte, de săpa unii la șanțul cetății, alții căra lémne; că ei adusese salahori, iar modovenii ba. Că într-acest an au
10 mai ados turcii cetatea Tighinei de au mărit-o cu șanțul zidit de piatră și cu tabii și/ au făcut și patru porți mari de piatră. Și ș-au mutat și lusuf pașa serascheriul din poruncă împărătească scaunul sărdăriei din Baba la Tighina, de s-au așezat. Care de atunce au căzut mai cu
15 deadinsul tot greul asupra Țării Moldovei, de căra în toți anii piatră și bolovani; dară fin și lemne! De le trebuia o doacă, o sită, la moldoveni alerga; care vedem că nici un bine nu va fi de Moldova, săraca.

Și după ce s-au așezat Antioh vodă la Tighina, văzînd pre munténi săpînd și pre turci și tătarii din Buceac i s-au făcut rușine. Și zicîndu-i și pașa: „Aferim, bei, noi n-am venit aicea să facem zevchiuri, ci să
20 lucrăm, să plinim porunca împăratului cu o zi înainte“. Atunce ș-au cerșut cu măsură o bucată de loc să sape. Și neavînd ce săpa, i-au dat de la pașa traiste și hîrléțe tot cu samă. Și nefiînd salahori au pus slujitorii la săpat, siiménii de leafă și călărașii și căpitaniii și bulucbașii carii nu era de acea treabă. Ci văzînd că nu sporéște lucrul nimica,
25 fiind oameni pușini, de acii au pus zapcii de au scos toată curtea și boiarii cei mari și pe cei mici și toate dregătoriile. Și de rușinea boiariilor săpat-au cîteva zile și Antioh vodă, îndemnînd pe boiari și alta să între în voia turcilor, care și pașa trecînd pe acolo cu cercare și
30 văzîndu-l/ săpînd, l-au lăudat zicîndu-i: „Aferim, bei.“ Iar de la inimă, nu știm, părutu-i-au bine, au ba? (Că turcului să-i dai bani și să-i scoți ochii).

Așa Antioh vodă săpînd la Tighina, iară alții îl săpa pre dînsul la Poartă. Că el socotindu-se că iaste la treaba și la porunca împărătească, nu-și aducea aminte de mazilie, că toată vara au lucrat. Iară cînd au
35 fost la iulie în 20 de zile i-au venit și mazilie. Și nu i-au fost nici de un folos căci au săpat și el însuși, ci mai mare defăimare și necinste de către munténi și de cătră turci.

Mai nainte de mazilie cu vreo zéce zile, doao semne proaste i s-au arătat și nimeni n-au socotit că va fi bine. Întîi, șezînd Antioh vodă pe
40 un scaun den afară de corturi, bînd tutun, iară un turc au dat cu pușca, zic, într-un vînat — așa au dat sama turcul daea l-au prins și au început a-l bate —, iar glonțul au trecut aproape pe deasupra de capul lui Antioh vodă, vîjînd. Care îndată, spăimîntat, au sărit și au strigat să-l prinză. Ci fiind turc l-au can bătut și l-au dat la pașa. A doa,
45 venindu-i véste bună de la frate-său, Dumitrașco vodă și de la

15 doacă, *explică marginal*: o căpistère A // 28 *ad. marginal* Antioh vodă săpă cu mîinile lui la șanț, 1706, A // 34 *ad. marginal* Mazilia lui Antioh vodă la Tighina, 7214 A //

- f. 204^v capichehaiale și de bună voe făcînd/masă mare și veselindu-se cu toți boiarii și zicînd surlarii și trîmbicării, iară un cîine de ogar au mers alătura cu mehterii și el, de urla; și-l goniia, iar el pînă de trei ori tot au venit de au urlat. Și după acéia, la săptămîna, i-au venit și mazilie.
- 5 Atuncea trimisése Antiohie vodă pe Costandin Silion 3<-ti> spătar, zapciu la ținutul Fălciului. Ci dînd peste dînsul oamenii lui Mihai vodă carii mergea la Iași, au plecat fuga și el și au sosit ca la patru ceasuri noaptea, de au dat știre lui Antiohie vodă de mazilie. A doa zi văzînd că de nicăieri nu vine nici o veste s-au sculat Antioh de au mers și au dat
- 10 știre pașii. Pașa atuncea nu i-au zis numica, neavînd poruncă. Iar cum au înserat au și trimis 100 de spahii de l-au păzit într-acea noapte; și a doa zi dimineața s-au rădicat de acolo spahiii. Iar la vrême de chindie venind veste și la Iusuf pașa, îndată au trimis turci de au rădicat cu totul pe Antioh vodă și l-au băgat în cetate, într-un saraiu și cu păzitori pe la
- 15 toate porțile. Decii au trimis Antioh vodă oameni de casa sa și au trimis și pașa pre un agă al său cu turci de au adus și pre doamna lui Antioh vodă cu toț<i> coconii la Tighina. Și de acolo l-au pornit la Țarigrad. Și cu aceasta au scăpat bieții/boiari și slujitorii de săpătura șanțului, că i-au lăsat pre toți Iusuf pașa de s-au dus la Moldova.
- f. 205
- 20 Acest Antioh vodă, cînd judeca la divan, groaznic era și la toate sămîna tătine-său, lui Cantemir vodă. Judecata lui era ca pe pravilă; numai era prea înfruntătoriu și nu numai spre cei mici, ci și spre cei mari. Că întîi la un divan au zis lui Varlaam, vlădicăi de Huș<i>, strigînd: «Popo, dece nu judeci drept cîndu-ț<i> vin cărțile mele? Ț-oi rade pletele!» Atuncea episcopul Varlaam au eșit de la divan, cu
- 25 lacrimi plîngînd și rău blestemîndu-l (De care scrie la Sirah, cap. 11, zicînd: «Mai nainte de ce nu vei cerca, nu huli. Gîndéște întîi și atuncea dojdănește»). Așijderea cine să pîrîia, ales pentru vecinătate cu boiari, lesne da pre om la vecinătate.
- 30 Ci pentru unele ca acéia și altele să aduc necruțările domnilor. Drept acéia zice și David proroc la psalm 31: „Nu fireți ca calul și ca catîrul, la carii nu iaste înjelégere.“ Așijderea și la psalom 42 zice: „Judecă-mă, Dumnezeule, și răsplătéște judecata mea“. Deci oricum judecătoria lui nici odată să nu să pripască, că unde iaste putéria, acolo
- f. 205^v 35 iaste și dreptatea./ Însă Antioh vodă foarte era milostiv și ales la călugări și la mănăstiri; iubovnic și desfătătoriu la mése mari, cătră boiarii cei mari cu cinste era și cătră toți cîț<i> se afla la masa cea domnească, cu glume și cu cuvinte dulci le vorbiia. La primblări și la vînături cu șoimi și cu ogari pururea umbla de să desfăta și cu mîncări
- 40 și băuturi; și la arc încă trăgea bine.
- Și în domnia lui dintîi au fost aicea în Iași un slujitor bun și de frunte, cu casă și cu fámée, lefeciu. Ci apoi nu știu din ce pricină au fost că ș-au lăsat casa și s-au curtenit la hanul. Și după cîtăva vrême venind aicea cu niște porunci ale hanului acel slujitor, anume Ștefan
- 45 Boul și din semeția lui au suduit pe Bogdan hatmanul de față, lăudîndu-

se cu hanul că-i va face și alta, mai cu asupră. Carele spuind lui Antiohie vodă că l-au suduit, ci apoi, a doa zi, cînd s-au deșteptat oamenii l-au văzut pe Boul spînzurat de latrea tîrgului; și nu i-au folosit nimenea.

5 p<o>1./
Și într-această a doa domnie a sa domnit-au Antioh vodă ani 2,

f. 206

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7216, 1708. DOMN 58. DOMNI 70. MIHAI
RACOVIȚĂ VODĂ 1<-UL> CU A DOOA DOMNIE.

10 După mazilia lui Antiohie vodă venit-au cu steag împărătesc Mihai vodă cu a doa domnie la Moldova și au sosit la scaun în Iași noem<vrie> 13. Într-acest an, vara, au venit și lăcustele de au acoperit cu taberile lor pe multe locuri și au mîncat roada de pîine la multe părți. Ci atîta să scumpise pîinea, cît s-au adaos oamenilor mare cumpănă spre foamete. Și aceasta au fost certare de la Dumnezeu pentru păcatele
15 noastre. Că pentru acestia încă au trimis sfinția sa, Dumnezeu, și oști streine asupra țării; și adese schimbările domnilor și cu obiceiuri noao izvodite și prăzi și robii, precum vei ceti înainte, la rîndul său.

f. 206^v

Tot la acest an au stricat Mihai vodă obiceiul desétenii și au scos pe toată țara, de au dat desétină țărănește și mitropolitului cu episcopii și
20 boiarii cei mari și al doilea și mănăstirile și preoții și toate brésele carii au avut scuteală, carele au fost legat de domnii cei bătrîni./ Și după ce s-au strîns banii desétinii au făcut testament cu mare blestem, și cu groaznică afurisanie, ca să stea neclătuit, în véci. Iar cine s-ar ispiti să mai dezlege, ori domnu ori arhiereu sau cine ar fi îndemnătoriu spre stricare, unii ca aceia
25 cu toată casa lor și cu feciorii lor să fie cu Antihrist și cu toț<i> diavolii. Să moștenească focul cel nestîns și viermii cei neadormiți, i proci. La care testament s-au iscălit Mihai și Ghedeon mitropolitul și cu episcopii. Ci apoi nu s-au ținut de cuvînt. Că de izvoadă l-au strigat la cochi vechi. Carii deaca au văzut, numai ci s-au mirat de o faptă necuvioasă ca aceasta, cu
30 atîta blestem ce au fost legat și apoi l-au dezlegat.

f. 207

Osebit de aceasta au mai adaos și pogonăritul de vii, cu un zlot mai mult peste leu. Și bieții oameni tare ohta și să văeta; și ei nu știa ce li să mai gătia să le vie la cap. Iară cînd s-au trezit la vrémia culesului, le-au eșit și vedritul, cîte 4 bani de vadră; și uitase pogonăritul. Iară
35 încă bine nu să plătise de vedrit, iată că au eșit peste toată țara și fumărit, de tot hornul cîte ug<hi> 2. De care daca au înțeles ticăloșii pămînteni, mulți ș-au/stricat cășcioarele și le-au răsipit din temelie. Alții spărgea hornurile de pin case. Și măcar că era iarna, iar bieții oameni și babele și altă sărăcime năpuștia casele și fugiia în lume
40 suspinînd și cu lacrimi plîngînd. Că unele case nu plătia nici doi orți, iară încăși și aceia ce au cumpărat acel fumărit de la cochi vechi s-au stins casele la mulți. Că au luat bani de la turci de au dat pentru slujbă

6-8 De a doa domnie a lui Mihai vodă Racovița, iulie D // 18 ad. marginal Mihai, 7216, 1708 A // 31 ad. marginal Mihai vodă adaoge pogonăritul A //

și apoi n-au putut scoate slujba la cap. Ci aceste obiceiuri poate fi că de nevoie le-au scos și Mihai vodă, dupe cum scrie la un loc, adevă nevoia schimbă légia. Iară de le-au scos de vreo lăcomie, acolea îl lăsăm în judecata lui Dumnezeu, carele știe inimile și toate cugetele omenești.

CÎND AU INTRAT CRAIUL ȘFETEȘC DE AU ERNAT ÎN ȚARA CĂZĂCEASCĂ.

10 La al doilea an al domniei lui Mihai vodă, noem<vrie> 30, 7217, 1709 iată că au intrat în Țara Moscului Carolos, craiul șvețesc, cu toate puterile sale și cu mare semeție, însă la hraniță, unde iaste Movileul. De acolo, viind în jos pre margine au trecu și apa Desna și au intrat în Țara Căzăcească de au ernat. Și această intrare a lui mai mult au fost din ficleşugul/Mazepei, hatmanul căzăcesc și a polcovnicilor lui, carele din f. 207^y toț<i> hatmanii căzăcești cei trecuț<i> n-au fost altul mai credincios și mai cinstit decît dînsul, carele au fost și giurat împăratului Moscului, 15 lui Petru Alexievici, și au ținut hătmăniia 22 de ani. Și apoi, dacă s-au îngărășat și s-au îmbuibat cu polcovnicii, sfétnicii lui, au făcut ca și Iuda Iscariotul, de au vîndut pre domnul nostru Iisus Hristos jidovilor. Așa au vrut să facă și Mazepa hatmanul, împăratului său, de l-au viclenit, 20 vrînd să se dezlipască de supt mîna lui, cum s-au dezlipit Hmil hatmanul, odinioară, de supt léși. Ci Dumnezeu nu i-au agiutat, nevrînd să se stingă de tot cornul creștinilor. Și rău l-au osîndit, precum vei înțelége înainte, la rîndul său.

25 Dupe ce au intrat craiul șvețesc în Țara Căzăcească, iară Mazepa hatmanul au fost grijit bine cetatea Baturna, unde era scaunul lui. Și au lăsat în cetate oaste cu polcovnicul Ceceal și un ghegeneral neamț, anume Fridrich Kenixeca și cu dînșii multe polcure de cazaci, ce le zic serdenci, pre cari-i umpluse de bani. Și nu numai la Baturna, ci și printr-alte cetăți, dîndu-le poruncă să nu cumva să lasă prin cetăți 30 oșténii moscali, ca să se afle această cetate cu toate oștile a Zaporohăi/cîte să afle înr-însa, cu toată gebhaneoa, cu puști, cu prah, cu glonțuri cîte sînt trebuitoare, ca să fie de treaba craiului șvețesc, să aibă den destul cînd va face război împotriva Moscului.

f. 208 35 Iară Mazepa s-au sculat cu toț<i> polcovnicii ca să se închine la craiul șvețesc. Ci pentru neștiința oștenilor celor mulți și a lefeciiilor, arătîndu-le mai nainte cuvînt pentru sine precum are poruncă de la țariul să margă cu oști împotriva nepriiatenului. Și, purcegînd, cum au trecut apa Desna s-au făcut a să apropia spre oastea sfețască, tocmindu-ș<i> oastea spre chip de război. Și dupe aceasta ș-au descoperit tot ficleşugul tuturor, cum că n-au 40 venit să se bată cu dînșii, ci supt sprijineala lui craiu să fie. Iar cînd au fost după graiul lui, iar oastea lui numaidect s-au văzut încungiurată de oaste, precum ș-au fost dat el și mai nainte parola.

6 Istoria pentru craiul Șvedului Carol XII, cînd s-au sculat asupra imperator<ului> Petru Alecesevici, la anul 1709 D // 7 ad. marginal Lucruri streine, 7217, 1709 A // 24 ad. marginal Iar streine A // 34 ad. marginal Mazepa să hainéște de cătră moscali A //

*CÎND AU BĂTUT MOSCALII CETATEA BATURNA, UNDE
ERA SCAUNUL MAZEPEI.*

f. 208^v 5 Deci țar Petru prinzind veste de aceasta, îndată au trimis la cetatea Baturna, din călărime pe un ghegeneral al său, cneazul Menjic. Carele daça au sosit cu o samă/ de oaste acolo, au trimis de cîteva ori de la sine cu poruncă împărătească la Ceceal polcovnicul și la Fridrih și cătră toți de obște de le-au grăit ca să nu să pue împotriva oștilor împărătești și de bună voe să-i lasă, în cetate, arătîndu-le și viclesugul Mazepei. Și n-au vrut să-i lasă, ci încă au început a da din tunuri într-înșii.

10 Văzînd cneazul Menjicul semeția lor au dat năvală cu moscalii supt cetate și au luat-o. Și decii pe nimenia n-au cruțat, ci pînă în copii de țîță tot supt sabie au pus, de cura sîngele pe ulițe ca rîurile. Și au ars și tîrgul cu biserică cu tot, de au rămas jeriște pînă astăz<i>. Ci așa întîiaș dată s-au arătat bărbăția cazacilor împotriva moscalilor, de au perit cu toții din cetate. Că Dumnezeu i-au osîndit că au vrut să se lépede de împăratul creștinesc, a căruia au mîncat pîinea și sarea și au vrut să se închine la șfedul, fratele lui Moameth, ci Dumnezeu nu le-au ajutat.

f. 209 20 Gîndul craiului șfezesc era suit sus și cu laudă mare, care, spun, că au fost scriînd la împăratul Moscului să-i gătească conac la stoliță. Care era de a și crede, că acum călcase cîteva țări și anume: S<i>lezia, Saxonnia, Litva, Curliandia și/ Jmudia, în Țara Leșască, de să pogorîse pînă la Liov. Și atîta avuție fără număr strînsese, că unde mergea, pe la cetăți, arunca melioane de bani, de să răscumpăra oamenii de pen cetăți ca din robie, de da șveților și nimenea nu putea sta împotriva lui. Care apoi acea strînsoare multă a lui, cu nedreptate, întru mulți ani au grămădit-o, iară apoi într-un ceas au răpus-o, dupe cum scrie la un loc: „Înălțatu-s-au pînă la ceriu și pînă la iad să va pogori“.

f. 209^v 30 Deci făcîndu-se Mazepea tot una cu șfezii, iar o samă de polcovnici au și fugit la împăratul Moscului, deci șfedul au și pus păzitori la ceialalți ce mai rămăsese și așa au întrat cu oștile căzăcești la ernatec. Iară țar Petru au trimis oștile sale în preajma lui de au tot rădicat oamenii de pin sate și de pin tîrgurile cele mici din calea lui și i-au mutat la cetățile cele mari. Iar alții venia în urma lor de da foc și caselor și notrêțelor, de nu rămînea nici fin, nici pae; nici înainte, nici înapoi. Și era iarnă foarte mare și geroasă, cît și lémnele plesniia de ger. Da moscalii noaptea năvală pe marginea tîrgului și da foc caselor asupra șvezilor unde era la ernatec. Și pe/ mulți i-au arsu pen casă, iară mai mulți au perit de ger, carii să afla la străji dintr-amîndoao părțile. Ci moscalii mai mult lupta cu minușile; iar așa spun că dacă să făcea zio să afla mulțime țapeni, cu pușca în mîini, cu cal cu tot. Și apoi și de lipsa pîinii, că-i strîmtorase moscalii despre hrană de toate părțile. Și așa, din zi în zi mulți au căzut din oastea șfețască, iar creștinii tot s-au fost mai adăogînd. Și mai virtos că i-au închis din urmă; că avea gînd șfedul să ia

1 lipsește D // 2 ad. marginal Lucruri streine A // 16 au²] n-au A // 34 ad. marginal Iar streine A //

calea într-altă parte, spre Chiov. Că-i venise o samă de oaste leșască, din cei ficlăni, într-ajutor și i-au fost viind din urmă un gheeneral cu 16000 de oaste, anume Levengoupt și obuzul său cu 8000 de cară de zaharea și cu multă avère din Polșta și din Litva și din Curlandia, grămădită din
5 destul. Ci prinzînd moscalii de veste au mers de le-au dat război. Și cu ajutoriul lui Dumnezeu i-au biruit, den carii nici 3000 n-au scăpat. Iar carăle și pușcile și gebhanaoa și steagurile toate pre mîna moscalilor au căzut. Așa am aflat scris în izvodul cel tipărit dintr-Universal al lui țar Petru pentru acest obuz. Ci iară să venim pentru povéstia șvezilor.

f. 210 10 Craiul șfețesc, Carolos, daca s-au văzut cuprins din urmă, / i-au căutat a erna în Țara Căzăcească, unde apucase loc la cetatea Hadaci. Iară despre primăvară au socotit de s-au clătît spre cetate la Poltava, unde ș-au dat și parola cu țariul Moscului ca să se lovască de față unul cu altul, precum s-au și întîmplat. Iar de altă parte meșterșuguiua ca să
15 lovască la Azac, să aprinză flourile cële de pe apă ce avea de treaba oștii acolo, adecă galioane. Că să făcuse și cazacii zaporojani tot una cu șfeții. Ci unde-i lovesc moscalii, dîndu-le război. Deci neputînd răbda focul moscalilor au dat ~~dos~~ a fugiré și mulți au perit dentr-înșii. Și de atunce le-au spart cuibuț zaporojanilor de la praguri, unde era
20 lăcașul lor din zile bătrîne. Iar carii au scăpat cu vase pre apă și prin stuhuri și la alte locuri și după ce s-au strîns unii de o parte, alții de altă parte, mai pe urmă s-au dus de s-au închinat la tătari./

f. 210*
25 **RAZBOIUL CE S-AU FĂCUT LA POLTAVA ȘVEDUL CU
MOSCUL, FIIND CURSUL ANILOR 7217, IAR DE LA HRISTOS
1709, LA IUNIE ÎN 27.**

Într-această lună în 20 de zile au trecut toată arma Moscului peste apa Vorscla și pe de ceasta parte ca o milă mică de arma nepriiatenului au stătut. După acéia, în 24 de zile au mai clătît și au stătut ca un cifert de milă de la nepriiatenul. Și pentru ca să nu dea
30 șvezii fără veste asupra lor au făcut șanțu împrejurul taberii. Iar călărimea au așezat-o în dreapta, între păduri. Și denaintea lor, făcînd cîteva metéreze cu oameni și cu pușci așezate (asupra cărora au comenduit bregadir Avgust). Iară la 25 și la 26 de zile au dat poruncă țariul ca să se grijească toți, în tot chipul, să fie gata a da năvală
35 asupra nepriiatenului.

Ci tot șfedul, după a sa obicinuită cumpătare mai nainte i-au întrecut. Că în 27 de zile în răvârsatul zorilor, fiind întunérec, cu toată tocmala
f. 211 oștilor sale au dat năvală cu/ toată călărimea și cu toată pedestrima
40 asupra călărimei Moscului. Și cu atîta vrăjmășie au năpădit, cît de istov au silit ca să surpe călărimea Moscului să o stăpînească cu meteréze cu tot. Iară și moscalii pînă la moarte foarte au stătut împotriva șvezilor. Și numai doao meteréze le-au luat, care au fost într-acea noapte începute și neisprăvite. Iar altora nici cum vreo vătămare nu le-au putut face.

1 ad. marginal Că-i venise... într-ajutor A // 32 ad. marginal Lucruri streine 7217, 1709 A // 42 ad. marginal Tot streine A//

Și pînă la atîta au sosit, cît șase batalioane de pedestrime a șvedului și
cîteva steaguri de călărime ce să chiamă șcvadroane den a dreapta din
fruntea oștii s-au rupt și de nevoc la pădure au dat. Iară fruntea oștii lui cu
nepuțină pagubă s-au străbătut, unde 14 steaguri și ștandarturi de la oastea
5 lui moscalii au luat. Și de multe ori pe călărimea neprietenului au
înfrînt-o. Ci pururea acea călărime afla ajutor despre călărimea
neprietenului (unde și Ren ghenereal al Moscului într-acei război s-au
rănit). Iară pedestrimea Moscului la acel război nu era puțință să iasă așa
degrab, ca să dea ajutor călărimei sale. Pentru acéia s-au dat poruncă lui
10 Bour ghenereal ca să se dea/ cu călărimea în dreapta despre metéreze, ca să
poată afla vréme să iasă și pedestrimea.

Și cum au început Bour ghenereal cu călărimea a clăti și a să roti, iar
neprietenul au năpădit; ci fiindu-le moscalilor prea îndemînă au slobozit
tunurile din meteréze și multă moarte în oastea Șvedului au făcut. Și așa
15 neprietenul văzînd că nu-i fu îndemînă a goni pre călărime, s-au lăsat și
s-au dat într-o luncă spre apărare, cît să nu-l ajungă din tunuri. După
acéstia fu trimis cneazul Menjicul și alți ghenearali, leitenantu Ghensih și
Rensel cu 5 polcori de călărime și cu 5 batalionuri de pedestrime, dupe
pedestrimea și călărimea șvezilor ce să rupsese și să dedese la păduri. La
20 carii mergînd i-au încungiurat și de grab cu ajutoriul lui Dumnezeu pre
capete i-au ucis. Iar pe ghenearal maior Șlipenbah l-au luat. Iar ghenearal
maior Rozen s-au rotit apărîndu-se cătră ai săi supt deal, dupe care au
mers leitenant Rențel, ghenearaliul Moscului, de i-au ocolit și au trimis la
dînșii pe un solitoriu, cărora le zic barabangic, de le-au zis să se închine,
25 carii s-au cerșut soroc. Ci mai mult pas decît jumătate de ceas nu le-au dat.
După acéia ghenearal maior Rozen cu toții, eșînd din meteréze, au lepădat
armele jos și, pe credința împăratului, s-au închinat.

Într-acea vréme îndată au eșit din șanțu toată pedestrimea Moscului,
pe de amîndoao părțile de șanț. Și s-au ales dintru dînșii 3 batalioane de
30 s-au trimis cu polcovnicul Golovici în deal la mănăstire pentru
comonicație cu cetatea și cu hățmanul Scoropadschii. Ghenearal maior
Devolcon cu 6 polcouri de draguni și cu 6 polcouri din cavalerie, luund din
aripa dreaptă și s-au dus pe din jos de pedestrime, de s-au așezat la aripa
cea stîngă. Și așa toată armaea au stătut gata de război. Ci văzînd
35 neprietenul așa, într-acei ceas au eșit din luncă și au stătut și el cu fruntea
denaintea moscalilor, gata de război. Ci moscalii întru numele Domnului
pe neprietenul l-au așezat ca să purcează cu război asupra lui, carele,
neșteptînd, pre loc însuși așijderea s-au pornit asupra moscalilor.

Și așa de la 9 ceasuri s-au început batalie, cum să bat/ ghenearalii foarte
40 iute. Care de trăsnetele pușcilor și de fum și praf ce era, nu să cunoștea
unul cu altul, fără cît pe sémnele lor ce avea: că șvezii purta șumoig de
pae, iar moscalii purta o floare de hîrtie în pălărie. Ci măcar cît le-au fost
războiul de iute, iar mai de doao ceasuri nu s-au delungat bătaia; căci
nebiruita domnie s-au stăpînie, adecă Șfedul, de grab dosul ș-au arătat.
45 Pre carii îndată moscalii i-au luat cu mare îndrăzneală a-i goni și a-i
junghia cu șpagele și cu baghineturi ce sînt în gura flintelor și cu sulite.

Care de minune au fost; că după ce i-au înfrînt moscalii den loc, iar șvezii nicidecum nu s-au mai putut îndrepta, ci pînă la sfîrșit i-au gonit, omorîndu-i, pînă la o pădure ce să află colo. După acea goană acolo la pădure, ghegeneral maior Ștachelberhu, dupe acéia ghegeneral maior

5 Gamelton, așijderea pe urmă și feltmarșal Renșentu și prințepul de Vinterburcu, împreună cu mulți polcovnici și cu alte capete din polcuri și ofițeri de roate și cîteva mii de cei de rînd, mai multă parte cu arme și cu cai s-au închinat și la robie luaț<i>./

f. 213

10 Iară craiul Șfețul, după ce l-au înfrînt moscalii n-au mai căutat să mai dea război, ci îndată cu o samă de oaste ce era cu dînsul s-au dat de o parte și s-au ocolit. Iară o samă, carii au eșit din temei, i-au gonit călărimea moscalilor o milă și jumătate de loc, pînă unde au putut birui cail. Și atîta cum s-ar socoti de la Poltava (țirculferenție) ca la trei mile și mai mult, pre

15 toț<i> cîmpii și pădurile să afla trupuri moarte ale nepriiatenilor și s-au socotit pînă la 13.000 omoriț<i>; căci s-au numărat pe locul războiului și prin șanțuri 19.224. Așijderea și cîteva pușci și steaguri și litavre de la nepriiateni s-au luat. Iar din partea Moscului ciț<i> oameni s-au omoriț și s-au rănit vei ceti înainte, precum va urma izvodul.

f. 213^v

20 Și așa, cu mila acelui întru tot de sus s-au obîrșit victoria (de care asémene puțin s-au auzit), cu ușoară trudă și cu puțin sînge împotriva trufașului nepriaten, prin socoteala și chivernisala cea înțeleaptă a prealuminatului împărat/ Petru Alexievici și prin bărbăția și vitejia capetelor și a soldaților, biruință s-au făcut. Căci și însuși măria sa, cu chipul său, nu s-au cruțat. Ci acolo înîmplîndu-se cu a sa ispitire și

25 bărbăția arătîndu-ș<i>, neavînd grijă spre înfricoșare, mai pre sus au nevoit. Și pre lingă acestia și prin pălăria ce era în capul lui au trecut un glonț; și Dumnezeu de altă vătămare l-au ferit.

Așijderea și supt luminăția cnezului Menjicul, care iarăși acolea bărbăția sa din destul ș-au arătat și trei cai dînsul s-au rănit. Pe lingă

30 acéia și aceasta să cade a ști că din pedestrima Moscului tocma numai o linie, sau o grămadă, întru caré nici zéce mii nu să afla, care cu nepriiatenul război au arătat, iar alta la acea batalie n-au fost sosit, căci nepriiatenii de acea linie a moscalilor dinfii desăvîrșit au fost bătuț<i> și goniț<i>.

35 Într-acea zi, după sfîrșitul norocitului război, în de sară, dupe nepriiatenul în urmă fură trimiși ghegeneral porutic și polcovnici de gvardie, cnezul Golițin cu gvardia și ghegeneral porutic Bour cu polcurile drăgăneșu; iar a doa zi și luminăția lui, cniiaz Menjicul într-acolo au fost trimis./ Așijderea în 30 de zile ale lui iunie însuși și țar Petru într-acolo au

40 purces. Și măcar cîtă nevoință au făcut ca să poată ajunge pe nepriiatenul, ci tot nu l-au putut într-acea zi ajunge. Carele lăsînd mai mare parte din strînsura sa cu sîrguală cătră Nipru au fugit.

f. 214

Iarăș<i> tot într-această zi nu pre departe de Perivolocica, într-un loc foarte tare, supt deal, lingă Nipru aflat-au din oștile lui stînd și dintru ai

45 lor, din carii s-au luat în robie un cvartemistru (adecă vel conacciu) și ciț<i>va moldovéni s-au înștiințat cum că craiul Șvedul pînă la acea vréme

cu 3 ceasuri, cu câteva sute de călăreți peste Nipru au trecut cu mare trudă. Și numai pe doi generali maeri, pe Șpar și pe Laghercron cu el au luat. Iar pe general Levegoupt, cu cei rămași din armea bătută ai oștii de pe această parte de Nipru au lăsat despre Țara Căzăcească, că pentru lipsa vaselor a trece n-au putut.

Deci după înștiințarea acéia au socotit de au pornit luminăția lui, cnez Menjicul, fără pierzarea [vrémia] vremii celorla ce să afla supt a lui comendia oștii, de care mai mult decât 9.000 nu era, ca să se apropie spre nepriiatenul. Și de vréme că de la acei luați în robie s-au înștiințat de la dînșii cum nepriiatenii s-au sfătuit la graiul făcut/ cu tocmală să vor închina. Și pentru acéia cneazul Menjicul au trimis de departe la dînșii ca să le zică și pentru aceasta să le arate ca să-ș<i> socotească ei cum toată scăparea și mîntuirea lor de la dînșii s-au curmat. Iar întîmplindu-se împotrivire, ei să nu-ș<i> mai aștepte împărțire, sau cruțare, că toț<i> vor fi omorîț<i>. Și după acéia nepriiatenii au socotit pe general maior Creița și pe polcovnicul Ducher și podpolcovnic Traut Theter și general adutantu graf Ducla și i-au trimis la cneazul Menjicul și le-au poruncit pentru acorde a face tractate. Carele după graiurile oarecarele într-acel ceas s-au și făcut și de cneajul Menjicul și de gheanal graf Levegoupt s-au iscălit. Dupe care nepriiatenul (sînd încă mai virtos cu toată așteptarea, fiind de toți 14.000 și 30 de oameni într-armați, mai mare parte de cavaleri), armele sale ca niște slujitori robiți le-au pus jos și s-au închinat. Și într-aceiaș<i> zi, cu tot ce-au fost împreună, cu toată artilerie și cu altele ce au fost de ale pușcării și haznaoa cu logofeții și cu toate steagurile și ștandarta și litavre și tobe, trimisului general leitenant Bour pre mîna i le-au dat./ Iară ficleanul Mazepa, cu câteva ceasuri mai nainte de craiul șvezesc, împreună cu ai săi într-un cuget ficlénii, peste Nipru au trecut.

Și așa cu ajutorul lui Dumnezeu toată neprieteneasca greime, cea în lume vestită (care cu înființarea sa la Saxonia, nu puțină frică au făcut în Europa), în mîna lui țar Petru au căzut. Din carii osebit nu multe sute carii cu craiul peste Nipru au trecut, de au scăpat în Țara Turcească (Dentru carii, după acéia, vreo 200 s-au ucis și mai mult decât 260 de oameni de cei trimiși s-au luat), adecă gonași, din carii general auditor și alții, știuț<i>, nimeni n-au scăpat. Ci toț<i> la mîna mării sale, împăratului, și la biruitoarea lui armă de neove s-au închinat, așa cît nici un om nu s-au putut întoarce la a sa moșie. Iar cîte de la nepriiatenul pușci și ștandarte, steaguri și de altele ș-au dobîndit moscalii și cîț<i> șvezi pre mîna lor au căzut. Așijderea și cîț<i> din oastea Moscului s-au omorîț și cîț<i> s-au rănît, cărora urmează pentru acéstia izvodul, precum scrie anume mai jos./

f. 215^v 40 **IZVOD CE ÎN VRÉMEA RĂZBOIULUI DE LA POLTAVA S-AU LUAT ÎN ROBIE: ȘVEZI, PUȘCI, ȘTANDARTE, STEAGURI ȘI DE ALTELE.**

Înfii. 1 graf, Piper, sfétnicul cel de frunte al craiului; 1 secretar, Tederhelmu; 1 secretar, Diben; 2 canțeleri; 1 general feltu-mareșal și al

6 ad. marginal Lucruri streine, 7217, 1709 A // 27 ad. marginal Lucruri streine, 7217, 1709 A // 37 ș-au } s-au A // 42 ad. marginal Lucruri streine A //

lui craiu sfétnic, graf Renşeltu.

Gheneralii maiori: 1 Şlimbebah; 1 Ştachelbercu; 1 Roz; 1 Enşeltu.

Polcovnicii: 1 cneazul de Vinterburc; 1 Apelgrin; 1 Caprali; 1 Hornu; 1 Gamelton.

f. 216 5 *Pod polcovnicii*: 1 Sas; 1 Fridric;/ 1 Adolfulu Pelmu; 1 Iuios Mode; 1 Speisu; 1 Ghendric Ribender; 1 Vranghel.

Maerii: 1 Iugan Veidenmsér; 1 Reiper; 1 Stric; 1 Beer; 16 rohmistri; 18 căpitani, 5 drabanşii, 59 porucinici; 16 corneturi şi stegari; 5 adutanşii; 6 cvartemistru de al polcurilor; 186 acestora ce să zic la dînşii ştap şi ober ofiţerii, osebit de gheneralii; 27.787 diregători şi cei de rînd; 2.773 acestora ce le zic ştap şi ober ofiţerii diregători şi de rînd.

f. 216^v Din cei neslujiţi: 1 ober crîs camisar; 4 crîs comisarii; 1 crihsu thiscal/
Cei din roate neslujiţi: 45 slujitori de jicniţă şi de alte rînduiale şi a celor ce le zic valentirii; 2.821 acestora cu cei neslujiţi<i>.

15 *Fără aceştea ce scrie mai sus, ce s-au luat din curtea craiului slujitori*: 1 camargher, Carlu Ghinter; 1 stolnic; 1 doftor medişin; 1 duhovnic al craiului; 1 ştap feltu medicus; 1 aptescar de curte şi de cîmpu; 1 feltu camarer (sau împărţitoriu); 2 cvartemistri crăeşti,adică conaccii; 1 camar ştreiber, adecă gramatic; 1 futer marşal; 19 trimbiaş<i> şi lachii şi cucerii

f. 217 şi de tot felii de musica; 40 a lor ce sînt de ceată. Iară de toţi oamenii robiţi 2871 fac; 14 ştandarturi de la cavalerie; 29 steaguri drăgăneşti;/ 93 steaguri de pedestrime şi într-acest număr şi 6 steaguri de la leibu gvardia. Şi de acéştia fac peste tot 137; 4 puşci, 4 litavre. Într-acest număr de la leibu reghiment unele-s de argint.

25 *Aici scriem alt izvod: cîtă oaste căzăcească s-au închinat la mîna moscalilor, cînd i-au ajuns la Perivolocina, lîngă Nipru. Şi de pre lîngă dînşii s-au luat artelerie, adecă lucruri de gebhana. Aşijderea şi ştandarturi, steaguri şi de altele şi ghenerali.*

General de Riga gubernator, graf Levengoupt.

30 *Gheneralii maeori*: Creiţe; Cruz; alţi ghenerali ai lui feltu marşalic, adiutanşii, doi fraţi, grafii Duglesii; graf Bonde; gheneral auditor Şternu./

f. 217^v *Numerile polcurilor a reitarilor*. Leiburu reghimentu 1; de Smolensca 2; de Ostergoţca 3; de Corelsca 4; şvezesc Adal Sfan 5; liflendirilor Adol Sfan 6; de Obolensca 7; de Nordeşconsca 8; Ziderşonsca 9; Inliandsca 10; a Cruzului 11.

40 *Polcure drăgăneşti*: de la gvardia drăgun; a Şreitelfeltului; a lui Tlubu; a Şlipembahului; a lui Alfendein; a Dicherului; a lui Meerelfeltu; a lui Ghildenşepertu; de Verner-Ştensca; a lui Ventemurcu; de Ghelmsca. Fac 11 şi de acéştia.

f. 218 *Polcure de pedestrime*: Leiburu gvardia; Iunche prinsca; de Zidermanliansca; a lui Ostergoţu; de Veşt-Scoţca; de Vester-Boţca; de Carmaliansca; de Vestmarliansca;/ de Unpliansca; de Dalcarsca; Ivermoliansca; de Enştetsca. Fac 12.

45 *Numerile stat ofiţerilor*. Polcovnicii: Fonghera feltu leşerzu; Andor Ramsfertu; Tlub; Dicher; Ghirdesternu; Verneştet; Ghelmu; Magnuş

Posse; Croiman; Foc. Fac 10.

Pod polcovnicii: Ihendurnu; Freiden Fentu; Ențecron; Platar; Eristetu; Cungarsu; Anton fon Freiman; Foc Șfabe; Clas Iunhu; Cristan; Sac; Brunșeltu. Fac 21 <sic>.

f. 218^v 5 *Maiori:* Iacov Blilistreiman; Brinhertu; Carol Prințășternu; Holdu; Cariagan Ganster; Anderstrem Șiltu; Gamelsternu; Thonfreimon; Bonholțu; Coșchil; Rozencamfu; Lode; Foc Criger Iagan; Rotuzin;/ Idric Dicher; Iacov Idric. 17 fac. Graf Oxentenștel; Oxă; Ramze.

10 *Numerul, oberofițerii:* Rohmistri, capitani, porucinicii, corneturi, stegarii, adutanții, cvartemistrii, obuznicii și a cestora oberofițerii, diregătorii sau zapcii și cu cei de rînd și de acestora oberofițerii și de cei de rînd.

15 A polcurilor auditor, adecă judecător și comisarii cei de roate și neslujți. De tot felul de cete și de rînduitori și de valentirii, adecă cineși dupe statul și vrednicia sa, precum iaste socoteala oștilor șvezești, după limba lor, a cărora, iubite cetitoriule, vei afla suma cu număr legată peste tot mai jos de cetirea pușcării./

f. 219 20 *Artilerie, adecă pușcărie. Izvod de ofițeri ale pușcării, ce le zic pre limba lor ober și under și de altfel de slujitori:* 1 polcovnic, Binous, carele de rană au murit; 2 podpolcovnici, Post și Appelman; 1 maior, 4 căpitani, 1 căpitan porucinic, 6 porucinici, 1 adiutant, 6 stegari, știc iuncari (adecă diregători de puști), 11 serjanți (adecă baș ciaușilor), 28 pisari și furieri (adecă taingii) și conacci și gramatici, 13 bumbaragii și ucenicii lor, 49 pușcari și ucenicii, 62 pomoșnicov și minirii (adecă lagumgii), 200 slugi de ai lor.

f. 219^v 25 *De cei neslujți:* 1 feltu țeihtu meister (adecă vînzători de bucate), 1 ober ștal meister (vel comis), 1 cvartemistru, 2 pastori (duhovnici),/ avditoriu (judecătoriu de stiag), 1 țehvater (ispravnic peste puști), 1 doftor, 1 ober vahtumeister, 4 under ștal ivahtu meșterilor, adecă vel pușcariu, 1 notarius, 1 under adiutantu, 19 furieri, 301 tot felul de meșteri și de alte cete mai de jos, 335 și a celor neslujți, 535 de toți și de cei de sus și de cei de jos și cu cei ce nu slujescu.

f. 220 35 *A pușcării.* 18 puști de alamă, 2 gaubieță, 8 martirii, 4 și altele ce s-au luat în vremea războiului, 32 fac; 124 ștandarte și steaguri, 137 tot în vrémia războiului s-au luat; 264 fac și de acestia./ Iară peste tot ce în vrémia bataliei la Poltava și la Nipru, lîngă Perevolocina, oameni s-au luat: 59 ștaturi de călărimé ofițeri; 16.980 ober, under ofițeri și de cei de rînd și de a pușcării slujitori. Iar cu cei neslujți și din curtea craiului slujitori fac 1874./

f. 220^v 40 *Aicea scriem cîtă oaste moschicească la acea batalie de la Poltava s-au ucis și s-au rânit:* 1 polcovnic, Lov; 3 maiori: Vasilie Cropot și Erstu și Ghelstu; 12 capitani, 7 porucinici, 8 podporucinici și stegari, under ofițerii; 571 caprali și de rînd; și de aceștea cu ofițerii fac 623.

45 *Cei rânți:* 1 ghegeneral leitenantu, Ren; 2 polcovnici: Iacov <și> Șamordin Leontie; 3 podpolcovnici: Mihail Naștochin și Petru Pohvisnea și cnez Petru Horceac; 4 maiori: Ivan Vidman, Mathei al lui Cuhnic și

f. 221 Matthei al lui Neilov, Stepan Zahriasca; 26 capitani porucinici, 19 podporucinici și stegari, 59 under ofițerii, 1322 caprali și cei de rînd./ și de aceeaș cu ofițerii 1454. Iară de toți uciși și răniți 2076.

5 *Din infanteria uciși:* 1 bregadir, Felengheim, 1 polcovnic Neciai, 1 podpolcovnic, a lui Cozlo, 6 capitani, 6 porucinici; 2 podporucinici, 4 steaguri, 691 under ofițeri și cei de rînd. De aceeaș cu ofițerii fac 712.

10 *Cei răniți:* 1 bregadir, de Polonsca, 3 polcovnici: Leslin, Ingais, Voeico, 2 podpolcovnici: Corist, Coșev. *Maiori* 4: Larionie, Cozlov, Buholțu, Ceanbersu; 4 capitani, 7 capitani porucinici, 8 porucinici, 3 podporucinici, 3 adiutanți, 6 stegari, 1784 de cei de rînd și soldați. Și de aceeaș cu ofițerii peste tot fac 1827.

f. 221^v *Din artileria uciși:* 1 serjant, adecă baș ceauș, 3 canoniri, 6 fuzeleri/ și răniți: 12 canoniri, 6 fuzeleri. Iară peste tot din cavaleri și din infanteria uciși moscali suma 1344. Iară răniți și uciși peste tot 4636/.

f. 222 15 Iară craiul șvezesc, după ce au răpus toată oastea și au fugit, trecînd Niprul împreună cu Mazepa hatmanul, au năzuit la cetatea Voziei. Ci pînă acolo avut-au pîiadecă apa Buhului. Că de pe urmă avea frică de gonași; ci acolo, la vase, cine s-au înîmplat cu vase s-au umplut de galbeni și turcii și cazacii. Că întîi întindea lopata de puneă cîte 16 galbeni de om și apoi
20 întra în caic și așa-i trecea de ceasta parte de Buh, la Vozia. Iar și acolo tot i-au lovit gonașii Moscului, cazacii și moldovenii și pre mulți au omorît și i-au prins vîi și multă dobîndă au luat de la dînșii, carii vor fi buni pînă ce vor fi. Iară călărimea de cazaci zaporojani ce s-au fost închinat supt protecția craiului șvezesc, așijderea și o samă de moldoveni,
25 carii văzînd ca nu pot tréce Buhul și avînd frică de gonași au luat cîmpii cei sălbateci pentre Nipru și între Buh, spre Crîm și cu mare trudă, flămînzi și setoși au scăpat și de acolo au venit la craiul, stăpînul lor.

f. 222^v 30 Aicea te poftesc, iubite cetitoriule, să nu bănuiești căci am îndelungat această povéște cu războiul de la Poltava. Căci dintr-această pricină și fuga craiului, s-au mazilit/ acel pașă de Vozia și Iusuf pașa serascheriul; așijderea și vreo 3 veziri. Și dintr-aceasta s-au înîmplat și mazilia lui Mihai vodă. Și dintr-aceasta s-au pogorît multe răotăți de s-au stricat pacea între turci cu moscalii. Și mai vîrtos toată peirea asupra Țării Moldovei, cu prade și cu robii, precum vei citi mai jos toate, pre amăruntul.

35 Ci acum iar să ne întorcem la rîndul istoriei țării noastre. După ce s-au așezat craiul șvezesc la Tighina, împreună cu Mazepa hatmanul și alți polcovnici, carii apoi pentru creștinătatea s-au pohtit la craiul și la Mazepa, de i-au lăsat cu fămei, cu copii și de au venit aicea în tîrgu în Iași, anume: Ioann Lamicovschii, ghegeneral obuznii, cu toț<i> feciorii lui;
40 Filip Orlic, pisar ghegeneral, cu toț<i> canțelerii ce au fost de treaba oștilor căzăcești; Dimitrie Horlenco, polcovnicul de Preluca și alți polcovnici mai de jos. Și le-au dat tot gazde bune în Iași, în curțile boierești și cîte o ialoviță de boiariu, că venise la av<gust> 12.

f. 223 45 Mai venit-au, după acéia și un ghegeneral șvezesc de la Tighina/ cu vreo 600 de șvezi, ca să ernéze în țară. Ci Mihai vodă îi îndrepta spre ținutul Suceavei, arătîndu-le cuvînt să se ferească de margine pentru neprietenul

lor, Moscul. Iar ei, ca niște oameni semeți, n-au băgat samă, ci au mers de s-au așezat la Cernăuți, tocma împotriva moscalilor. Și fiind acolo, pre marginea țării, un brega<di>r cu oaste de strajă pe marginea Țării Leșești, peste tot locul sta împănați pentru ciuca craiului șvezesc, să nu cumva să treacă pre furiși spre proveniențe la partea sa. Ci cum au înțeles
5
acel bregadir de venirea șvezilor la Cernăuți s-au rădicat cu o samă de moscali, împreună și cu Turcul rohmistrul și au trecut pre hotarul țării din sus de Cernăuți, de i-au lovit fără veste și pre toți i-au luat de grumazi la robie. Fără<ă> cit au scăpat pușintei svezi, carii au fost
10
rășchirați pe la sate pentru hrana. Iară cazacii s-au dat la o pădure, apărindu-se, de ș-au scutit viața. Ci mulți ș-au pus capetele; și nici aceia n-ar fi scăpat, ci i-au lăsat, fiind creștini pravoslavnici. Și pre șvezii cei robiți i-au trimis cu Costandin Turculeț, rohmistrul, la Chiev.

f. 223^v 15 Și după acea faptă au eșit cuvînt la nepriiateni precum și cu știrea lui Mihai vodă să fie fost./ Și, netrecînd vrîme multă, au venit Iusuf pașa cu 600 de spahii și cu un capigiu, fără veste, și au rădicat pre Mihai vodă din scaon, fiind Mihai vodă la Mănăstirea Trisfetiteli, la praznicul preacuvioasei Paraschevi. Și cum i-au dat știre, n-au mai așteptat sfînta liturghie, ci au mers degrab la curte. Iar doamna cu jupîneșele au șezut pînă la sfîrșitul
20
sfîntei Liturghii. Și după ce au mers doamna la curte, pe la prînz, au sosit și spahii. Și a treia zi i-au și pornit cu mare pază pe Mihai vodă, cu toată casa, spre Tighina. Iar la scaun au lăsat caimacami pre Ion Buhuș, biv vel log<ofăt> și pe Ciocîrlan, biv paharnic. Că boiarii cari era de casa lui Mihai vodă, toți fugise, negoniți de nimenea, precum vei înțelge înainte.
25
Iar după ce au sosit la Tighina, acolo i-au scris toată avéria împărătească afară de ce ar fi putut pitula. De acolo l-au dus la Țarigrad de l-au închis la Edicula, cu toată casa lui. Și norocul lui au fost de s-au pus vezir Azem Numam pașa Chipruliul, de l-au scos din <în>chisoare, că acolo ar fi murit.

30

PENTRU MOARTEA MAZEPEI HATMANUL.

f. 224 Într-acest an <7218 = 1710>, la mart<ie> 18 zile au murit la Tighina și/ Mazepa, hatmanul căzăcesc și l-au astrucat la sat la Varniță, lîngă Tighina. Și de acolo i-au mutat oasele la Galați de le-au îngropat la Mănăstirea lui S<ve>tii Gheorghie. Și nici acolo n-au avut odihnă, că l-au dezgopat turcii
35
la vrîmia domniei lui Dumitrașco vodă, cînd au robit oamenii din Galați, de i-au ajuns oasele la malul Dunării; că după moartea lui nici pămîntul nu l-au răbdat. Spun că s-au găsit la moartea lui u<g>chi 160.000, fără alți bani de argint, fără poturi, fără copioce și fără odoară de aur și de agint și fără haine scumpe. Ci din galbeni au mîncat vreo 40.000 și craiul
40
șvețescu, iar alții au rămas la nepotu-său Voinarovschii.

Deci așa plătește această lume celora ce nu să satură de lăcomia ei și de mărirea ei; că avuția au rămas la mîna cui n-au gîndit. Iar trupul lui nici

14 ad. marginal Pre Mihai din pricina șvezilor il mazilescu A // 21 ad. marginal Mihai, 7218 A // 30 lipsește D // 33 ad. marginal 7218 A //

parte de țărână n-au avut, ci au rămas numai cu fapta, den care multă robie de creștini s-au făcut și multă vărsare de sînge. Iar după moartea craiului șvezesc au făcut hatman pre Filip Orlic, pisariul Mazepci.

- 5 Și au domnit Mihai vodă Racoviț<ă> cu a doa domnie numai 2 ani./ Fila 224^v albă.

f. 225

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7218, 1710. NICOLAE VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FIUL LUI ALEXANDRU MAVROCORDAT, MARELE TERZIMAN ȘI TAINIC AL ÎMPĂRĂȚIEI, CU DOMNIA ÎNTÎI.

- 10 După mazilia lui Mihai vodă I, pribegit-au o samă de boiari, anume Lupul Costache vornicul de Țara de Gios, Manulache Ruset vornicul de Țara de Sus și cu Dédiul vel spătariul, socrul lui Mihai vodă și alții, în Țara Leșască, la Sncatin. Iar Dumitrașco Racoviță, fratele lui Mihai vodă au pribegit la socru-său, Mihai Cantacuzino spăt<ariul>, în Țara Muntenească. Iar Iordache Ruset biv vel vornic (matca tuturor răutăților) au fugit în Țara Leșască, precum am scris mai nainte.

Și cîtăva vrême nu s-au știut de domnia țării, cui s-ar fi dat de la Împărăție. Mai mult socotia că va fi domnu Antiohie vodă, pentru care sta tare domnul muntenesc, Costandin vodă Brîncoveanul, împreună cu Iusuf

- 20 pașa serascheriul de Tighina. Și domnul muntenesc mai mult să năvoia pentru cuscria care făcuse, logodind un fecior al său, anume Răducanul, cu domniță Maria, fata cea mai mare a lui Antioh vodă. Pornise și pe boiarii pribégi de era fugi<i> din zilele lui/ Mihai vodă: Ilie Cantacuzino, biv vel visternic și Ilie Catargiul, biv vel vist<ernic>, avînd nădêjde că va lua domnia țării Antioh vodă, căci și lucrurile lui prin priiateni și la Poartă și Iusuf pașa serascheriul și domnul muntenesc să pareă a fi mai aproape el de domnia țării, decît alți domni ce să afla mazili în Țarigrad. Că și cărțile lui Antioh vodă era scrise la acei boiari și cu poruncă dată și mai virtos la Ilie Catargiu, carele fusese mai aproape în domnia lui, ca să prinză pre
- f. 225^v
- 25 cîț<i>va greci ce au fost pe lingă Mihai vodă, precum au și făcut; că au prins pre Mihalache Ralache vt<ori> post<elnic> și pe alții. Iar tot n-au cutezat Ilie Cantacuzino să vie la Iași, văzînd zăbava caftanului de domnia lui Antohie vodă. Ci au poruncit pe Ilie Catargiu, vistiiarnicul, ca să fie caimacam în Iași, cu Buhuș log<ofătul> și cu Ciocîrlan vor<nicul>. Iar el ședea la sat la Șerbești, de purta trebile și cerca în Țara Muntenească ce ar fi pricina de zăbava domniei.
- 30
- 35

Iar avînd grija de Costandin vodă, Duculeț, să nu ia domnia, pofit-au pe Nicolae Costin vor<nicul>, fiindu-i cumnat și cumnat și lui Costandin Duca vodă, de au venit la Iași, ca de s-ar întîmpla domnia țării dată lui Costandin Duca vodă, să-i facă știre, să nu-l apuce oamenii lui aicea în țară și să aibă și de grija lui Ilie Catargiul./ Mirarea și grija nu lăsa pre bieții boiari aicea în Iași să fie odihniți. Că întîi nu le venia nimenea să le spue de domnie

f. 226

6 ad. marginal Moldavia A, lipsește D // 6-9 Domniea lui Nicolai Alecsandru vodă, veleatul 7218 D //

noao. A doa, cea mai mare grijă, că le venise poruncă de la Tighina să
 ernéze cîtăva oaste turcească pe locul țării. Ce să facă? Repezit-au de
 odată la Costandin B<rincoveanul> în Țara Muntenească să-i
 sfătuiască la grija lor, iar mai vîrtos să le facă știre ce ar fi întîrziarea
 5 domniei de la Poartă, de nu să aude nimica. Iar la Iusuf pașa
 serascheriul au trimis pe Iamandi, biv vel armaș, om strein, dară
 deprins la trebile țării cu jalbă și cu mare rugămintă pentru lipsa țării,
 ca să rădice acel ernatec de oști împărătești, trimițîndu-i 2 pungi de
 bani și o samă de oi, fără ce au dat și la poarta lui. Și le-au venit ipravă
 10 că li s-au rădicat acel ernatec de oști. Osebit de acestea au venit un agă
 de la Împărăție și cu alt agă de la serascheriul, căroră dîndu-li-să
 slujitori și purtători de grija lor pe Ion jicnicériul și cu Ion Abaza, fiind
 staroste la Cernăuț<i>. Și au mers acești agi de au văzut cît loc de țară
 iaste din Prut, de unde să hotărâște Țara Moldovei cu Țara Leșască,
 15 care au călcat moscalii cînd au lovit pre o samă/ de șvezi la
 Cernăuț<i>. Care măsurînd și locul țării cîte ceasuri au călcat, s-au
 întors iarăș<i> prin Iași și pe la Tighina s-au dus la Poartă. Și Nicolai
 vornicul, văzînd că s-au isprăvit acéștia, au purces la casa lui, neștiind
 nimica de domnie noao, măcar că de la visternicul veniia scrisori
 20 precum altul nu, ci Antioh vodă va fi domnu, numai să aștepte sosirea
 maziliei lui Mihai vodă la Țarigrad. Ci departate sînt lucrurile lui
 Dumnezeu de a bietului om. Că la noem<vrie> 6 zile au îmbrăcat
 caftan de domnia țării Nicolae Alexandru vodă.

Zice un poetic: „Batjocoréște putéria dumnezeiască lucrurile
 25 omenéști“. Precum și aicea să cunoaște cîtă nevoiță pentru domnia lui
 Antioh vodă; și poate fi că și Costandin vodă umbla pentru domnie.
 Dar din porunca putérnicii Împărății au luat domniia Nicolae vodă;
 fiind vezir Ali pașa au îmbrăcat caftan.

Răpezit-au Nicolae vodă cu cărțile sale pe Ianache gramaticul la
 30 Iași, făcînd caimacami pe Ion Buhuși log<ofățul> și pe Antiohie Jora
 hatmanul. Și scrisése/ cărți și de la Mitrea vornicul, ci nu l-au aflat.
 Pre Nicolai vornicul l-au aflat véstia aceasta pe cale, mergînd la casa
 sa. Însă Ilie Catargiul vist<erul> îndată au plecat din Iași drept în jos.
 Iară Ilie Cant<acuzino> vist<erul> și el n-au cutezat a ședeia la
 35 Șerbești, ci au plecat iar să treacă în Țara Muntenească.

Venise poruncă la margine de la domnul muntenesc să nu lasă pre
 nimenea din boiari, nici pe Ilie Cant<acuzino> vist<ernicul>, măcar
 că-i era cuscru, să treacă în țară. Și drept Faraoni l-au timpinat cartea
 de la Basarab vodă și de la Nicolae vodă, să nu aibă nici o grijă, căci
 40 au luat domnia Nicolae vodă. Întorsu-s-au iar la Șerbești și au mers pe
 la cumnatu-său vornicul de s-au împreunat și i-au arătat cărțile de la
 amîndoi domnii. Însă mai pre urmă i-au venit cărți de la unchiu-său,
 Costandin Cantacuzino stolnicul de-l afățuia să nu șază în țară de
 odată, ci să treacă la Brașov, unde era și alți boiari. Că și Dumitrașco
 45 Racoviț<ă> hat<manul> trecuse din Țara Muntenească la Brașov. Și

21-22 între paranteze Ci departate... bietului om A // 23 ad. marginal Nicolae vodă să pune domnu, 7219 A //

- f. 228^v Manolache Rose; vor<nicul> încă trecuse la Braşov, avînd t merez de Antiohie vodă. ştiînd şi pe Ilie Canta<cu>zino nepriiaten, / precum toţ<i> Cantacuzineşti, Cupăreştilor. Însă din Țara Leşască deodată au venit la satul lui. la Bogdăneşti, care iaste supt munţi şi pe Oituzu au trecut la Braşov.
- 5 Iară g ndu-să Nicolae vodă, după ce au îmbrăcat caftan la noem<vrie> 29 de zile şi au luat şi cuca, după obiceiul, iată, au murit şi tată-său Alexandru, marele tainic şi cel din lăuntru al Împ r tiei. Şi aceasta au fost zăbava lui Nicolae vodă, până au astrucat oasele tătîne-său. Iar pre Ilie Cantacuzino visternicul nu l-au lăsat socoteala
- 10 scrisorilor lui Besarab  vodă şi a ginere-său să treacă la Ardeal, ci au aşteptat în ţară. Iar Nicolae vornicul, şezînd la casa lui, i-au venit şi lui carte de la Nicolae vodă ca să fie caimacam la Iaşi. Şi, mergînd la Iaşi, au aflat sosit şi pe Ianache gramaticul.
- 15 Aicea, la început, s-au arătat înţeleapta socoteala lui Nicolae vodă pentru folosul ţării: că nimica n-au făcut zăbavă Ianache gramaticul, ci au purces la Tighina cu c r ile lui Nicolae vodă pentru trebile ţării. Şi la boiarul caimacami poruncă era, nici r m şite şi nici un fel de dajde
- f. 228 20 să nu iasă în ţară; şi cum că/ nu-i trebuie să-i trimi  din ţară nici bani, nici alt nimica, ca să nu cază cu greu p mintenilor. Iară după astrucarea tătîne-său au purces şi Nicolae vodă din Țarigrad spre ţară, la scaunul său.
- Aicea ne-au părut cu cale să pomenim pentru acest Alexandru
- 25 terzimanul. tat i lui Nicolae vodă. Fost-au om țarigrădean, carele au stătut mare om la Împ r tie. Că după moartea lui Panaghiotache, ce au fost vestit pe acele vremi şi terziman mare stătut-au acest Alexandru, ce să numia din şlehticia Mavrocordatu, terziman mare. Şi pe urmă i s-au dat titlu Exaporiton, adecă tainicul din lăuntru la Împ r tie. Om preainv ţat în toate, a a filosofeşti, astronomeşti, cum şi theologheşti,
- 30 carele să ar t  din c r ile ce au făcut şi să află tipărite, om vestit şi la împărăţiile c r neşti. Fost-au trimis de Împ r tie şi sol la Leopold, împăratul nemţesc, şi oprit cîtăva vr me, acolo, la Beci. Că pe acea vr me avea mare price şi războae turcii cu nem ii. Pe urmă iarăşi, cu
- 35 înţeleapta socoteala sa, slobozindu-i de acolo, au trecut la Poartă. Acesta au fost trimis pe urmă cu Rami, reiz efendi, la Carlovița, unde au legat pacea turcii cu nem ii şi cu Respublica Leşască şi cu veneţianii, f nd str nşi la Carlovița despre fieştecare parte soli trimişi.
- f. 228^v 40 Aşez mintele şi legăturile p cilor, cine va vrea să ştie, va afla aiurile. Acest pont l-am pus aicea, pentru căci pe urmă să va vedea ce folos au adus după sine, ţării. Era pus şi acest pont: turici sau tătari în Țara Moldovei niciodată să nu să l tasc  cu st p nirea; ci tot domni trimi <i> de Împ r tie.
- 45 Legîndu-se dară, pace între toţ<i> şi înturnîndu-se şi Camenița iarăş<i> cătră Cr ia Leşască şi Țara Moldovei, care o luase jumătate l şii, iarăş<> înturnat  cătră st p nirea turcului, adaosu-s-au mare

8 ad. margina S-au prestăvit Alexandru Exaporiton, tat i lui Nicolae vodă,

f. 229 5 vête și laudă vei zice, la toată Europa acest Alexandru Mavrocordatu, pre carele nu-l vor uita curînd vacurile viitoare. Făcut-au cuscrie cu Costandin Basarabă vodă, domnul muntenesc, logodind pe fiu-său Scarlat, terzimanul, cu domnița Ilinca. Făcutu-s-au la anul și nunta în Țara Rumânească, aflîndu-se și cîț<i>va boiari pribegi de la Moldova la nuntă, în București, fiind și sfinția sa chir/ Dositheu, patriiarhul Ierusalimului, carele au și cunurat pre cei tineri. Acest Alexandru Mavrocordatu avut-au giupîneasă nepoată de fată lui Alexandru Iliiaș vodă și nepoată de sor<ă> lui Iliiaș Alexandru vodă.

10 După ce au sosit terzimanul la Poartă, fost-au priimit de Împărăție cu mare cinste, îmbrăcîndu-l cu blană de samur; și niciodată aceasta, pînă atunce, nu să făcuse, ca să mai îmbrace pe vreun creștin cu blană. Carele fiind acum și îmbătrînit, nu așa de vîrstă, cum de ostenele, slujind Porții, au isprăvit terzimăniia cea mare fiu-său Nicolae, carele 15 și el slujind Porții 12 ani au ajuns și la domnia Moldovei, de care scriem. Iar mai pe urmă la mare primejdie venise Alexandru bătrînul, pe vrămia zorbalelor Țarigradului asupra lui sultan Mustafa la Odriiu, de l-au mazilit. Și pe urma lui au stătut împărat frate-său, sultan Ahmet și au cercat tare pe Alexandru să-l prinză pentru pace ce să făcuse între 20 împărați și mai ales pentru înturnarea Cameniței cătră Crăiia Leșască, de ș-au pierdut averile; și l-au ferit Dumnezeu de primejdia vieții.

f. 229^v 25 După ce au purces Nicolae vodă din Țarigrad spre țară venit-au poruncă să iasă la Galați Ion Sturza pah<arnicul>, Ilie Cant<acuzino> vist<ernicul>, Gheorghiiță Apostol biv vist<ernic> și Manolache Hrisoverghi comisu/, unde nu numai aceștea, ci toată boerimea țării i-au eșit înainte de i s-au închinat. Iar dupe ce au plecat din Galați, la toate conacele mulțime de țărani și de slujitori îi eșia înainte: unii 30 jăluindu-se de strîmbătăț<i>, alții fiind înstreinați din țară să pohtia să vie la pămîntul lor; și îndată li să făcea ispravă.

30 Întrat-au domniia în Iași ghen<arie> 25 de zile, cu mare pofală, cu alai împărătesc și cu icusite podoabe. Și mergînd la Sfetii Nicolae s-au blagoslovit de Ghedeon, mitropolitul țării. Și suindu-se în divanul cel mare s-au cetit beratul cel împărătesc, întru care era multe și neobicinuite. Că scria împăratul pentru Nicolae vodă că iaste slugă 35 dreaptă din părinți, și alte laude.

f. 230 40 Iar duminecă, după ce au eșit din biserică, au dat boieriile după obicei, fieștecărui după cinstea lui. Iar nu lasă aicea mintea mea a pomeni de pecetlurile ce le scosese Mihai vodă, care s-au dat la tot omul. Iară, pe urmă, neputîndu-se strînge atîtea bani, să-și plinească 45 lăcomia cea nesățioasă, eșise poruncă la zlotași să arunce năpăști, să se îmbrace toț<i> banii după sumule care/ eșise din visterie. Ci apucîndu-l mazilia, o samă din boiari socotiia să nu mai supere țara cu acéle nevoi; căci luund domnia Nicolae vodă, n-au avut poruncă boiarii, dupe cum era la alți domni, de trimitea bani, înainte, la 50 Țarigrad și nici un ban nu s-au trimis. Ci n-au lăsat alți boiari din caimacami să fie după acea socoteală și au poruncit să se arunce

năpăști pe oameni și pecetluri albe, nescrisă fața omului.

Era și cîț<i>va boiari carii cheltuise în zilele lui Mihai vodă, la visterie, la slugerie, la jicnițe și alții cu împrumutări care lua bieții boiari cu poruncă domnească de pe la turci și pe urmă îi lăsa neorînduiți, de au venit casele boerești la mare cumpănă și sărăcie. Și unii din boiari la mazilia lui Mihai vodă îș<i> făcuse pecetluituri cum că li s-au orînduit cîte o samă de bani dintr-acele pecetluituri; că mai mult sta să-ș<i> ia banii carii didese împrumut. Iar pe urmă au venit poruncă de la Nicolae vodă să lasă năpăștile, să nu să dea oamenilor care să didese și să strînsese și o samă de bani. Ci viind domnia în Iași, pentru nesocoteala a o samă de boiari au avut boiarii mare scîrbă.

f. 230^v

Să invitasă țărani de venia la divan cu piră asupra/ zloțașilor că le-au luat atîtea năpăști. Ci îndată eșia poruncă cu mare scîrbă asupra zotașilor care n-ar întoarce banii oamenilor ce le-au luat pentru năpăști. Închisese pe Rugină slugériul și pe Ștefan Luca vist<erul> pentru banii năpăștilor în visterie. Ci Ștefan <Rugină> de grab au întorsu oamenilor, iar Ștefan Luca, nedînd, cu mare scîrbă l-au pus în temniță și vrea să pață și mai rău. Ci cu mare chezășie au eșit și au plătit oamenilor ce le luase. Iar aflîndu-se boiarii, iată într-o zi veni armașul al doilea de au luat pe Ion Sturza vor<nicul> și pe Ilie Catargiul spat<arul> de i-au închis la odaia de siiméni. Cu mirare au fost tuturor cum așa curînd, la doao săptămîni după ce i-au boerit, au arătat atîta scîrbă asupra acelor boiari și cum într-un domnu așa de chibzuit, după ce i-au boerit, de au arătat acestă scîrbă Nicolae vodă asupra lor, fiind un domnu ca acela. Că nu numai pornirea spre răotate și rîvna acelor bune îndeamnă de multe ori pre cei prea înțelepți la fapte ca acéștia.

Cerca ceialalți boiari pricina, fiind și ei îngrijați, după ce luase dintre dînșii pe acei doi boiari. S-au aflat că mai mult cu îndemnarea și vorbele lui Iordache Ruseto vornicul, pre carele măcar că nu-l făcuse/ cu diregătorie la curte, iar la altele socoteli ale țării era tocma înaintea altor boiari. Pricina scîrbei acelor boiari s-au fost ales asupra vornicului Sturzii, cum că să pricéște și să pune împotriva domnilor, cum făcea la Mihai vodă (Din gura lui Iordache vornicul au fost eșit această răutate și cu îndemnarea <lui> s-au făcut de s-au potrivit așa degrabă Nicolae vodă asupra acelor doi boiari). Precum mai pe urmă să va vedea adevărul acestui sfat și îndemnare ficleană a lui Iordache vornicul, precum de nimenea bine nu grăia, cum l-au descoperit Dumnezeu, dupe cum zice prorocul: „Groapă au săpat și au căzut într-însa”. Iar avea bănuială mare Nicolae vodă și asupra Catargiului, pentru supărările ce făcuse în țară pe vrémia ce trecuse din Țara Muntenescă cu Ilie Cantacuzino, cum s-au zis mai sus, de închisese fără poruncă și luase bani de la slujitorii de Focșani, nefînd de la nici un domnu poruncă. Și cătră aceasta să scîrbise și pentru un Bucur tîlharu, ce făcuse multe răotă<i> și furtișaguri aicea în țară și în Țara Muntenescă. Care prinzindu-să acel tîlhar dincoace, îl didese Ilie Catargiul de céia parte, căpitanului muntenesc, peste obiceiul și hotarul țărilor, de i s-au

f. 231

f. 231^v făcut certare colo. Însă Nicolae vodă pricepînd acea faptă, de grabă cu
încisoarea/ acelor boiari au poruncit de i-au slobozit de la încisoare.
Didése ei și o samă de bani împrumut vistieriei, fiind și țara la mare
slăbiciune cu vremile trecute. Însă la vrémia desétinii le-au orînduit o
5 sumă de bani din împrumuta ce didése. Și didése și ceialalți boiari o samă
de bani, mai în grab, ca să se dea la trebile Împărăției. Iar pe urmă n s-au
lăsat păgubași, ci tuturor li s-au întorsu banii.

10 Iară pe Ilie Cantacuzino, după ce l-au făcut vistiiar mare, n-au
apucat ,săracul, a intra în vistierie, că a doa zi au căzut la boală, din
care la săptămîna au și murit. Iar Luca vist<ierul> și Pavel Rugină au
fugit în Țara Leșască, eșiți acum din toate nevoile și dați pe chezășie
să margă pe la casele lor. Ci Luca log<ofătul> s-au căit de instreinaarea
sa și au scris la Nicolae vodă și la alți boiari și i-au făcut pace de au
venit în țară și nici o nevoie n-au avut. Iar Rugină slugériul, fiind om
15 mai sprinten, nu s-au mai întorsu în țară, ci au tras la moscali, dupe
cum vom scrie înainte, la domnia lui Dumitrașco vodă, al doilea
Cantemir.

f. 232 Iară la aprilie în 23 de zile au întrat în Iași cu mare/ cinste și
doamna lui Nicolae vodă, Pulheria, petrecută de boiari și de jupînése
20 și cu slujitori, cu pofală, precum să cade.

Trecut-au la Poartă pen țară un sol franțozesc, anume marchez
Zalorea, căruia au eșit înainte din porunca domnului, Nicolai
vor<nicul> pentru limba latinească, mai sus de Copou, cu slujitori, de
l-au petrecut pînă aicea, în Iași.

25 Tot pre acea vrème, aflîndu-se țariul Moscului cu oștile lui în Țara
Leșască, după izbînda ce au făcut asupra craiului șvezesc la Poltava,
fiind lésii adunaț<i> la Varșev, la seimu și cuprinși de grijă, au ales de
izvoavă cu toții, unii și de frică, mai ales cei ce fusése cu craiul
Stanislav al <loc gol> în partea Șvedului și au priimit craiu leșesc pe
30 Avgust al <loc gol>, care au fost părăsit de odată Crăiia Leșască. Iar
Iosif Potoțchii, voevoda de Chiov, neputînd afla loc în Țara Leșască,
ca un ficlean, căci mai nainte căzuse pre mîna moscalilor și cu vicleșug
au scăpat. Deci și craiul Stanislav fiind eșit din Țara Leșască, / la
Pomeranie, au trecut și Iosif Potoțchii în Țara Ungurească la Racoț<i>,
35 care și el cu o samă de boiari ungurești sta împotriva Împărăției
Neamțului. Cercînd și Halîțchie slujbă la Racoț<i>, însă cu mai puțini
oameni, decum purcesése, că l-au fost luat în goană moscalii de au
ajuns pre o samă de lési neîntraț<i> bine în munți și i-au răsipit.

40 Era aicea în țară cîț<i>va boiari și némiș<i> unguri fugiț<i> de
frica némișilor încă din domnia lui Mihai vodă și alții de la Antioh
vodă, anume Mihai Michiș, om de cinste, Petchi David, Lazar Ferenti
și alții, căroră le-au arătat dragoste și căzută priimire creștinească
Nicolae vodă. Datu-le-au cărți de volnicie și lor și oamenilor lor să fie
45 în pace de toate supărările și orice fel de hrană ar face în țară, să n-aibă
nevoie de vameși și de pîrcălabi, pînă cînd Dumnezeu îi va scoate la
casele lor. Iară pentru solul franțozesc, de care am pomenit mai sus,

pre care cu mare cinste l-au adus domnul la adunarea sa și de aicea petrecut cu oameni pînă la Tighina.

f. 233 Iosif Potoțchii, voevoda Halițchii, în scurtă vréme petrecînd în
5 slujba/ lui Racoț<i> au eșit peste munți, făr-de véste, aicea în țară,
lăsînd pe urma lui la Cernăuț<i> ca la 3.000 de oameni. Iar el și cu
Gruginschii, starostele de Raava, cu ofițerii lor și cu 40 de oameni au
venit în Iași. De a căruia sosire înțelegînd Nicolae vodă, cu céle ce să
10 cad unui om de cinste și strein, deplin l-au căutat. Trimis-au pe Nicolai
vornicul, știind limba leșască, cu închinăciune și cercetare venirii lui.
A doa zi au venit la curte pre cal turcesc împodobit și alți doi cai
pentru doi ofițeri ai lui, cu alai domnesc, cu siiméni și cu paici. Acolo,
în casa cea mare puind scaun domnesc din stînga, alătura cu scaunul
lui Nicolae vodă, eșindu-i înainte pînă la spătărie. Acolo sînd în
15 picioare cu ișlicele a mîna, întii voevodul de Chiov au început a vorovi
latinéște cătră Nicolae vodă, pe urmă răspunsul dîndu-i iară latinéște.
Cine s-au tîmplat cu mirare au fost a înțelge limba latinească din
cuvinte alése și împodobite cătră voevodul de Chiov. Și acolo eșind
alții într-alte case, numai Nicolae vodă cu starostele Ravschii, cîte trei
f. 233^v au rămas în casă de au făcut voroavă cîtva. Și iarăși cu alai i-au/
20 petrecut pînă la gazdă. Și a doa zi i-au trimis dar un cal moldovenesc.
Iară pe urmă s-au arătat nemulțămitoriu lui Nicolae vodă, precum să va
scrie la rîndul său.

După acéia au venit un agă de la Tighina, împreună cu un om al
25 craiului șvezesc, de au mers voevodul de Chiov la Tighina. Iar aicea în
țară acei 3.000 de léși lipcani, ce-i lăsase în urmă, mare pradă și
nespuse supărări făcea ticăloșilor pămînténi. Pofit-au pe Nicolae vodă
ca să-l împrumutéze cu o sumă de bani, sau să-i orînduiască o mie de
ialovițe pentru hrana slujitorilor lui. N-au putut domnul să-i facă
30 îndestul poftele lui, fiind țara în lipsă și neavînd nici poruncă
împărătească. Care pe urmă și aceasta au fost pricina la neprieteșugul
lui Halițchii voevodul cu Nicolae vodă. Iară acei 3.000 de oșténii ai lui
au rămas de au vărat și peste toamnă aici, în țară, la Cîrligătură, cu
colibi pe văi. Nu rămînea nime, nici cu bou, nici cu vacă, nici cu
stupi, nici cu fînațe, nici cu pîine; că călca țarinile cu caii ce-i lăsa
35 slobozi. Heleșteele le vîna, iară tot muria de foame; că și boală intrase
f. 234 într-înșii./ La acéste nevoi și prăzi Nicolae vodă au făcut știre și la
Împărăție, de stricăciunea ce fac țării.

Veniia léșii și aicea în Iași, pe la cîrciume, de să îmbăta, umblînd
cu sabiile zmulte; rănîia, bătea, pe mulți și omorîia pen tîrgu. Nu era o
40 zi să nu vie plîngere, țipete, pe la divan, de oameni rănîți. Sta tare
Nicolae vodă pentru pămînténi. De la o vréme să așezase și
judecătoriu oștii leșești în Iași, pentru gilceville ce s-ar face între
oamenii lor cu ai noștri. Deodată să părea lucru bun, ca doar ar înceta
gilceville, puind despre partea domnului pe Nicolai vornicul, știind
45 limba leșască. Nimica nu s-au putut isprăvi, nici cu acea socoteală. Că
mai multe bătăi și morți să făcea; oameni deprinși în beții și în volnicii
nesupuș<i>.

De la o vréme au dat voe Nicolai vodă și poruncă hatmanului de

f. 234^v

5 umbla tot cu ciomage și acum și tîrgoveții cu bête. Ci de la o vreme îi bătea și ai noștri pe lési. Iară de aicea pre lési, fiind remeintar Gruginschii, starostele Ravschii, om nebun și grabnic la gîlcevi și la prici, au scris în cîteva rînduri la Tighina, la voevoda Halițchii, fiind

10 f. 234^v acolo și craiul șvezesc, s-au ațîțat neprieteșug asupra lui Nicolae vodă, care mai pe urmă să va arăta./
Iară turcii neguțători, ce era aici în oraș și pe la țară, încetase a face supărări pentru datorii, cum făcea mai nainte la alți domni. Nu-i încungiura nimica cu voroava, nici le da obraz, avînd și ferman

15 împărătesc la mîna sa pentru cametele lor; nici să pomeniia de camătă, nici cărți de plinit cu armaș, sau cu aprozi, nu da. Ci cărți pe la pîrcălabi, să stea omul cu turcul de față și ce ar fi cu dreptate pe zapis să-i plătească; iară nu cu împlinire, sau cu închisoare.

f. 235

15 Să făcuse un obiceiiu în zilele lui Antioh vodă, pe boi de negoț, de lua de bou cîte t<a>l<eri> 1, osebit de vamă, căriia să pusese nume cornăritul. Și aici în țară, de la o vreme, să deprinsese neguțătorii turci, neîndestulaț<i> cu miierea, cu ceara, cu dughiane pen tîrguri, ce precupiia, văzînd și țara și boerimea lipsite, de făcea cirezi de boi. Eșise poruncă să dea și turcii cornăritul de pe boi. Sta turcii tare să nu

20 dea, zîcind că ei iș<i> plătescu vama, iară cornăritul, ca altă țară, nici decum nu vor da. Trăgănat-au această gîlceavă cîțva: turcii să nu dea, oamenii domnești să ia, pînă iată că ș-au scos Nicolae vodă ferman împărătescu să-și plătească turcii boii de negoț, cornăritul, scriînd la ferman să nu fie slobozi turcii a mai cumpăra boi din țară./ Și întru-o zi

25 chiemînd pre toți turcii din chervăsărie la curte și eșînd Nicolae vodă în spătărie, le-au cetit fermanul, scriînd să dea turcii cornăritul. Și ei, auzînd, îndată au amortit și s-au mîhnit; unii scîrșînd în dinți au eșit din spătărie. Și le-au căutat a plăti cornăritul de boi.
Tot pe acea vreme scos-au ruptoare pe toată țara și pe mazili,

f. 235^v

30 orînduînd boiari mari pe la ținuturi. Și la Suceava trimisese pe Savin banul, dîndu-se sumă din vistierie, afară de mazili ce s-au așezat o samă din vistierie. Ci banul, neașteptînd să-ș<i> plinească slujba, mergîndu-i zapcii așa pentru tabla să trimiță la vistierie, cum pentru fruntea banilor ce să orînduisă la toate ținuturile, au fugit în Țara Leșască, împreună cu jupîneasa lui și n-au mai venit în țară pînă ce au năbușit moscalii în țară, precum vom scrie la domnia lui Dumitrașco vodă.

35 Într-acest an s-au mazilit Ali pașa veziriul, luundu-i o mie de pungi Împărăția. Adevărat, și lacom au fost; iar în trei ani ce au stătut vezir, mulți bani au pus în vistieria împărătească, care mai nainte, cu oștile ce să făcea era la mare lipsă. Acest vezir vrînd să între în voia lui sultan Ahmet, pe unde știa/ pași avuți trimiterea de le lua avuția și o

40 punea în vistierie împărătească. Stătut-au pe urma lui Ali, Numam pașa Chiprului vezir, carele numai o lună au fost vezir.
45 Venise un agă împărătescu aici în Iași, pentru birul din domnia lui Mihai vodă, fiind el mazil acolo, la Țarigrad. Și stîngîndu-l de rămășița birului au fost dat sama, după mărturia ce făcuse cu Iusuf pașa, fiind încă neeșit din Iași lordache vornicul de au fost întii la cale

pe acel Iusuf paşa (Să pricepea la acestia Iordache vornicul, să bage pe alţii în nevoe şi numai el să fie slobod) de făcuse mărturii cu peceţile boiarilor, anume Ion Buhuş log<ofăt>, Ciocîrlan vor<nic>, Gheorghie pah<arnic>, Rugină sluger, Sandul Crupinschii jicniceariul, zicînd că
5 va împărăţia să ştie ce boiari au rămas în ţară şi cine au fugit. Şi cu
acel mijloc s-au fost amăgit boiarii de ş-au dat peceţile şi au mers în
mărturiia birului. Nici putea boiarii a nu-ş<i> da peceţile, ce om
straşnic era acel agă. Venind acel agă împărătescu s-au strîns boiarii şi
10 mazilii de la ţară prin poruncă domnaească şi Lupul Costache vornicul
şi Ion Paladie vist<ierul> şi Başotă vist<ierul>, ce au fost la Mihai
vodă cu boerii, fiind şi cadiul de Brăila faţă, de s-au dovedit că birul s-
au luat din ţară; care de nu l-au dat Mihai vodă, să dea/ sama, că ţara l-
au dat. Iar alte rămăşiţe ce luase Mihai vodă le orînduise pe la boiari să
le ia. Apoi luund domnia Nicolae vodă, toate s-au lăsat, ca să nu să
15 mai supere ţara.

Nevoitu-s-au Nicolae vodă să lipsască pîrăle şi să se părăsească
(care de la o vrême să deprinsese asupra domnilor după mazilie) prin
mijlocirea şi trimiterea boiarilor la Poartă. Zicea Nicolae vodă că nici
un folos dintr-acéle pîre ţării nu aduce, ci mare scădere şi stricăciune,
20 pomenindu-se aîta sume de bani luate din ţară; şi de altă parte să
plîngea ţara de sărăcie. Şi cu acéle pîre alt nimica fără cît folosul altora
şi răsipa ţării şi, cea mai mare, ura a bieţilor boiari despre domnii, ce
să pîrăscu de cătră dinşii. Şi la domnia sa n-au trimis pîră asupra lui
Mihai vodă.

Într-acea vrême Nicolae vodă au mazilit pe Antohie Jora hatmanul,
întîi că-l pricepuse slab în slujba hătmănească; a doa, că vrînd să facă
căutare slujitorilor ca să trimiţă o samă de salahori pe porunca
împărătească, au poruncit cu cîteva zile mai nainte să fie toţ<i>
siiménii hătmăneşti şi cei ageşti de căutare gata şi cineş cu capul său,
f. 236^v 30 iar nu argaţii lor./ Eşit-au despre grajdurile domneşti cu toţ<i> boiarii.
Început-au a striga pe izvod să treacă la căutare. Ci în locul unuia
trecea altul, cu alt nume. Şi de izvoană întrebîndu-l: cum te chiamă?,
atuncea spunea alt nume, care nu era în foae; şi mai mulţi argaţi eşise la
căutare. A treia pricină, cuscriia cu Iordache Ruset vornicul, dîndu-
35 ş<i> Jora hat<manul> fata în neamul Cupăreştilor, după Iordache aga,
feciorul lui Lascarache. Şi i să zisese de o samă de boiari să nu facă
acea cuscrie, pricepînd că iaste peste voia lui Nicolae vodă; căci
vechiu neprieteşug era cu Alexandru Bătrînul, tatăl lui Nicolae vodă,
cu casa Cupăreştilor.

40 Curînd după nuntă, trimiţînd pe Dimitrache Ramadan, vel
postelnic (om bun şi cucernic cu toţ<i> boiarii), fiind în spătărie cu alţi
boiari Antohie Jora hat<manul>, de i-au soptit la uréche porunca lui
Nicolae vodă, luundu-i toiagul de l-au dus în lăuntru, şi puindu-l la
opreală în vistierie, poruncindu-i să dea o samă de bani pentru ţinuturi.
45 Şi tot atuncea au închis şi pe Iordache Ruset vornicul şi pe nepotu-său,

10 ad. marginal ce au fost la Mihai vodă cu boerii A // 16 ad. marginal
Nicolae, 1711 A //37 ac marginal Nicolae, 1711 A //

f.237 1 Iordache aga, ginerele Jorei. Iară pricina lui Iordache Ruset vornicul și a nepotu-său au fost aceasta: venind un agă de la Poartă, făcându-se/ vezir Numam pașa Chiprului, pe cum am zis mai sus, ei socotia (poate fi cu știre de undeva) că schimbându-se vezirul și de grab venind acel agă, nu
5 cu alta, ci cu mazilia lui Nicolae vodă că vine. Au alergat oamenii vornicului Iordache și cu Iordache aga de pe la gazde, ca să vază ce să va lucra la curte și să auză și fermanul ce va fi adus, știind Iordache aga turcește; așa curînd să săturase Iordache vornicul de Nicolae vodă. Că
10 pînă la acea vrême, cum am pomenit mai sus, fiind vornicul Iordache o zi nelipsit din voroavele lui Nicolae vodă, de să îngrijase boiarii zicînd: „Sărăcii de noi, iară au încăput vornicul Iordache și la acest domnu“. Ci luund seama cu amăruntul oamenii cei de casa domnului că îndată s-au aflat oamenii lui Iordache vor<nicul> la curte și cum așa cu îndrăzneală
15 au intrat și în casa cea mare, aceștea spuid oamenii de la curtea lui Nicolae vodă, a doa zi au închis pe Iordache.

Și atunce, după închisoarea boiarilor, fiind boiarii la curte nu cu puțină mirare le-au fost și vorbindu-se între dînșii au intrat în casa cea mare, la Nicolae vodă, de s-au rugat pentru Antiohie hatmanul. Și dupe rugăciunea lor l-au slobozit din vistierie la casa sa, zicîndu-i
20 numai să caute dumnealui banii ținutului să-i istovească: „Precum aț<i> istovit și dumneavoastră“. A patra zi au slobozit și pe Iordache aga. Iar pe vornicul/ Iordache l-au mutat la odaia baș-bulucbaș.

f. 237^v Ci Antiohie Jora sînd o lună mazil și aducîndu-l la curte și făcîndu-și încredințare de iznoavă, puindu-ș<i> mina pre Evanghelie de au jurat lui Nicolae vodă că-i va sluji cu dreptate și nu să va uita la cuscria vornicului Iordache Ruset, atunce i-au dat toiagul, făcîndu-l iară hatman.

Iar după ce văzură boiarii mutarea lui Iordache vor<nicul>, nu mai cuteza nimeni din boiari să mai grăiască, pricepînd că ar fi altă pricină de scîrbă despre Nicolae vodă. Și vrînd să-i arate pricinile lui Iordache
30 vor<nicul> chemat-au pre boiari în casa cea mare, zicîndu-le: „Între voroavele ce avem cu Iordache vor<nicul>, nici odată bine de dumneavoastră nu grăia, văzîndu-vă trași de noi cu diregătoriile curții“. Și ș-au rădicat puținel ișlicul din cap: „Martor - zice - puiu pre Dumnezeu. Cum dumitale acel de hulă îț<i> da, dumitale așjiderea fel de fel de hulă, înșirînd pre toț<i> boiarii și sta cu vorbele lui să vă depărtéze pe dumneavoastră dupe lîngă mine“. De aicea să cunoștea scîrba cea mai nainte a lui Nicolae vodă pe Sturza vornicul și pe Ilie Catargiu spătariul, eșînd mai nainte din gura lui Iordache vornicul, aflînd meidan a grăi de rău pe boiari la Nicolae vodă. Iară și alte
35 pricini s-au cunoscut <la> închiderea lui Iordache/ vornicul: neprieteșugul vechiu casei Cupăreștilor cu Alexandru Bătrînul, tatăl lui Nicolae vodă. Iar și nepotu-său, Iordache aga, multe réle au spus de unchiu-său, Iordache vor<nicul>.

f. 238 40 Dovedutu-s-au și aceasta asupra lui Iordache vornicul, cum că au îndemnat pe turcii chervasagii să margă la Poartă să pîrască pe Nicolae vodă, precum au și făcut, de l-au pîrit că le-ar face mari nedreptăți cu

datornicii lor, de nu va să lasă să li să plinească datoriile. Și aceasta, precum îndeamnă și au îndemnat de au fugit boiarii din țară, să se auză la Poartă că de răul lui Nicolae vodă fug boiarii (Deprin obiceiul al lui Iordache la acéstia). Precum și în zilele lui Costandin Duca vodă au

5 îndemnat de au fugit cîț<i>va din boiari, unii în Țara Muntenească, alții în Țara Ungurescă și el sta în Iași, făcîndu-se că n-ar ști nimica, precum unii din boiari au spus lui Nicolae vodă că după ce l-au închis, într-acea zi au trimis Nicolae vodă fără veste de au aflat cîteva scrisori în casa lui Iordache vornicul: cărțile lui Mihai vodă mazilul și a

10 frăține-său, lui Scarlatache, scriind cum că el nu doarme, ci umblă să se mazilească Nicolae vodă și cum că iaste bună nădédjdea, că fără zăbavă va lua Mihai vodă domnia. Și acélia ce i-au fost scris lui Scarlatache, precum le-au înțeleș/ Iordache vornicul acéle pricini, nesocotindu-le Nicolae vodă să le arate pe taină asupra lui Iordache

f. 238^v 15 vornicul, ci la ivala tuturor. Eșit-au deodată lucrurile asupra lui Iordache vornicul în spătărie, iar apoi în divanul cel mic, cu pîră de la țară, fiind și țara cîtă să tîmplase la divan, de s-au cetit asupra lui carte iscălită de toț<i>, întru care carte scriia că fiind Iordache vor<nicul> strein cu frații lui, cu vréme<a> au supus toate casele boerești și le-au stins, fiind frații lui capichehaiale la Poartă ațta vréme și el putérnic aici în țară, învrăjbitoriu de domni, de nu să mai satură de domni. De cunoștea pe vreun domnu că nu umblă în toate pe voia și plăcerea lui, circa mijloace de să maziliia și alegea pe alții să intre în voia lui și să fie toată putéria în voia (mîna) lui; și acélia să făcea cu cheltuială mare țării.

Și pentru aceasta au întrebat Nicolae vodă pe Ghedeon mitropolitul, care era față la divan, dovedindu-se acéstia ce zice pravila și, mergînd mitropolitul la gazdă, au trimis mitropolitul scris cu slova lui din dosul cărții cei de pîră asupra lui Iordache vornicul,

f. 239 30 dovedindu-se acéste vini: moartea. Care carte i-au trimis, unde era închis/ de au cetit-o, și întrebîndu-l ce răspunde la acéstia? Atunce Iordache de ar fi răspuns cu blîndéțe, ar fi eșit de la închisoare; ci au răspuns împotrivă, zicînd că toate acélia sînt minciuni.

Acest răspuns fără socoteală și cuvinte săméțe întrînd la urechile

35 lui Nicolae vodă (fiind la opreală, dară slobod) s-au umplut de minie (cu blîndéțe ca bumbacul să moloșază și să îmblinzesc inimile domnilor). Degrab chiemînd pe baș bulucbaș au poruncit să-i tae limba. Iar aflîndu-se boiarii neeșit<i> de la curte au alergat cu rugăminte la domnu și l-au ertat de acea slujire. Iară Horapcianul, ce au fost

40 căpitan, trecînd pe la odae, unde era închis Iordache vornicul, striga: „Să ni-l dea vodă, sau îl vom ucide cu pietri, că ne-au mîncatu și ne-au sărăcit el cu frații lui și nu să mai satură de domni“.

Spuind acéste cuvinte lui Nicolae vodă, au poruncit de l-au pus la opreală pe Horopcianul și era să petreacă mare pedeapsă. Aicea încă să véde și să cunoaște negraba spre pedeapsă a lui Nicolae vodă, nici spre

f. 239^v 45 vărsarea de sînge, măcar cu pricini arătate. Și sta boiarii să nu iasă/ cu

zile Iordache vornicul. Ci Nicolae vodă nu priimia, zicînd: „Nu voi
să-mi împlint mîinile în spurcat sîngele lui“. Și socotind dintr-acéle
cuvinte ale Horopcianului să nu să facă vreo năvală asupra lui Iordache
vornicul, să-l omoară țara, au poruncit de l-au mutat în curte, la odae,
5 supt scări, despre casele domnești. Și acolo au fost închis pînă la
mazilia lui Nicolae vodă.

Iar și aceasta ni s-au părut cu cale să pomenim aicea. După ce să
văzu Iordache vornicul în urgia lui Nicolae vodă, avînd grijă să nu-i
cérce casa, o șcatulcă ce avea cu odoarăle sale le-au trimis pe taină la
10 un mitropolit ce fusese de Ohrida, Grigorie, socotind că fiind chip
duhovnicesc nu o va vădi acea șcatulcă. Ci frumoasă taină, că
mitropolitul luund acea șcatulcă cu odoarăle și o dusă la Nicolae vodă,
spuind că iaste a lui Iordache vornicul, trimisă la dînsul să o ascunză.
Iar Nicolae vodă deșchizînd acea șcatulcă, în care au aflat și izvod de
15 cîte odoară sînt și care de cît preț, atunce au trimis acel izvod la
Iordache vornicul, unde era închis, de i l-au arătat și l-au întreat: ale
lui sînt acéle odoară ce scriu în izvod? Au răspuns că sînt toate ale lui;
iară nu știe unde le-au trimis jupîneasa lui să le ascunză. Și atunce i le-
au trimis toate, neatînse. Și s-au mai aflat la dînsul izvoade cu pecétia
f. 240 20 lui Mihai vodă, / cum că au luat din țară 15.000 ug<hi>. Pentru acéia i
s-au poruncit de au dat 12 pungi în banii birului. Însă și mainte au dat
o sumă de bani împrumut; care și aceia s-au socotit de au mers în
nevoile țării, precum au arătat sama sa Nicolae vodă la a doa domnie,
care să va pomeni la rîndul său.

25 Tîmplatu-s-au de au perit și Paraschiva bulucbașa, dintra-această
pricină: eșise Nicolae vodă la primblare spre Copou. Și la întoarcere
eșise înainte vreo 100 de siiméni cu beldii, că așa umbla atunce pen
tîrg de rău lășilor, de striga pentru ruptele ce eșise și pe siiménii
hătmănești și acei agești. Să îngrijase Nicolae vodă văzînd atîția
30 slujitori cu beldii, care ar fi putut mérge fără bête înaintea domnului.
Și pe lîngă aceasta să înțeléseșe cîm că acel Paraschiva, ce era
bulucbaș, era să rădice slujitorii asupra boiarilor. Acéste pricini fiind și
sfătuindu-se cu boiarii, au poruncit de i-au tăiat capul.

Într-acea vréme trecînd salahorii din Țara Muntenească pe la Galați
35 să meargă la Vozia și îmbătîndu-se munténii au aprins tîrgul de au arsu
și au jăcuit și cîteva case în Galaț<i>. Veniia bieții oameni, cei arși și
necăjiț<i> aici, la Nicolae vodă, cu jalbă asupra oamenilor muntenești.
f. 240^v Ce să/ facă alta Nicolae vodă? Nevrînd să vateme pe Costandin vodă
Brîncovanul, scriia la dînsul; și de acolo iar scrisor<i> pe<ste>
40 scrisor<i> venia. Trimisese cărțile sale pe la margenile de slobozii, de
cura oamenii de peste Nistru și din Țara Muntenească și de peste Prut,
din Țara Turcească. Și sfătuia boiarii să-i mute acei oameni de la
margine mai în lăuntru țării, pentru să nu poată lesne a tréce iar peste
Nistru. La acéstia răspundea Nicolae vodă că nu ține pe om locul, ci
45 mila. Poruncise pe la giudéte, la țară, pe la pîrcălabi, să nu închiză
oamenii pentru fiece vină, ci care ar fi mai grele judecăți să-i

orînduiască la Iași, la divan, cu soroc de la pîrcălabi.

După moartea lui Ilie Cantacuzino vistiarnicul, stătusă vistiarnicul mare Gheorghîță Apostol păharnicul, pre carele îl avea Nicolae vodă aproape. Ci el nesimțîndu-să de seama visterii că i-ar lua așa curînd, nu-și lua seama cu diiacii de visterie. Iată deodată poruncă la 5 vistiarnicul să-și caute seama visterii. Poruncit-au din boiarii, lui Ion Buhuș, fiind vel log<ofăt> și lui Ion Păladie, ce fusese vistiarnic mare la Mihai vodă; stătut-au acei boiari cîteva zile în vistiarnie, luund seama lui Gheorghîță vistiarnicul, fiind izvoadele din lăontru scoase/ f. 241 10 să potrivască cu izvoadele de visterie. Că avea Neculae vodă toate orînduiialele cîte se strîngea din țară, așa pre țărani, cum și pre mazili, izvoade grecești pe seama lui Sculi cămăraș din nontru. Aflatu-l-au acei boiari pe Gheorghîță vel vist<iernic> dator vistiarii cu cîteva pungi de bani. Și atuncea după seama și socoteala acelor doi boiari, 15 scîrbîndu-să Neculae vodă pe Gheorghîță vel vist<iernic> l-au aruncat la săimeni, la lefe<cii>, de l-au închis la odăile sale, puind vistiarnic mare pe Grigorie Jora. Ținutu-l-au siimenii la odăile sale închis; pentru léfile sale au dat de nevoe. Văzîndu-să de niște oameni peste poruncă pedepsit, o samă de bani au dat pe la steaguri siimenești, la carii era 20 orînduit; și atuncea l-au slobozit siiménii cînd au nemerit mazilia lui Necolae vodă.

Făcuse Necolae vodă o socoteală în domniia sa, care ni să pare că nu o va huli nime pe urmă, pentru hotarăle tîrgurilor domnești. De la o vrîme <se> deprinsese domnii cei mai de curînd a da și la boiari și 25 altora, așa cît n-au rămas loc deosebit pentru hrana și agonisita pe dînsul tîrgurilor. Hărăzit-au locuri domnii cei vechi a boiari, a slujitori, pentru slujba și credința spre stăpîni, iar nu așa aproape de oraș, cît să n-aibă tîrgurile deosebit hotarăle sale nesupuse/ zeciuialelor f. 241^v la boiari și la călugări, precum să cunosc bătrînele urice și ispisoacele 30 ale domnilor cu ce au miluit pre alții. Iară hotarăle trebuitoare tîrgurilor nu le-au clintit. ci de au dat din locurile tîrgurilor, din ce prisosiia, da; iar ce era trebuitoare tîrgurilor le-au lăsat neclintite, nu cum stau acum, de n-au tîrgurile unde să se hrănească, fără zăciuială despre alții. Acéstia socotîndu-le Nicolae vodă nu zicea nimica de daniile céle 35 vechi (a vechilor domni, celor bătrîni), ci de daniile domnilor celor de curînd. Însă întîi au spus boiarilor socoteala sa și au pus de au făcut cărți să se strice daniile ce s-au făcut de domnii cei mai decurînd cu împușinarea locurilor tîrgurilor domnești. Că venise jalobe de la cîț<i>va tîrgoveț<i> că n-au unde să hrăni; ci pe urmă socotînd să nu-i 40 mîhnească au pöruncit să nu să mai ivască acéle cărți.

După închisoarea lui Iordache vornicul pribegit-au Lupul Costache vornicul, cu nepotu-său Costandin comisul și cu Catargiul spătariul în

40 *după* căr.: *ad.* Luoase Nicolai vodă de la Iordachi Ruset vornicul satul Șcheia Tîrg, un loc de a tîrgului, și Drăgșanul, care l-au fost dat întîi Ilicaș vodă Alecsandru lui Ursachi vistiarnicul cînd l-au curînat; pe urmă de Costantin vodă Cantemir, dat lui Iordachi Ruset vornicul. Ce aceste pe urmă earăși le-au dat Nicolai vodă, trimițîndu-i și scrisorile ce avusăse de la Costandin Cantemir vodă, de l-au dat lui Iordachie vornicul D //

f. 242

Ardeal, mai mult pentru închisoarea lui Iordache vornicul. Iar Manolache vor<nicul>, frate-său, mai înainte fugise în Țara Ungurească, pentru că legase pe un ciohodar a lui Nicolae vodă. Și cu această legătură a omului său/ au mai adaos scirba pe Iordache vor<nicul>.

5

10

15

20

f. 242^v

25

30

Iară la văleatul 7219 <=1710>, toamna, au trecut Cuciuc, imbrihorul împărătesc, la Crîm, la Dovlet Gherei hanul, de l-au chemat la Țarigrad, puindu-se vezir Mehmet pașa Baltagiul cu a doa vezerie, de au stătut la sfat, din care s-au stricat pacea cu moscalii, îndemnîndu-i craii șvețescu de care să va pomeni mai jos. Iar Nicolae vodă înțelegînd că au trecut hanul la Poartă și schimbarea veziriului, știind pe hanul nepriaten încă tătine-său și simțind și de ernatecul lășilor, ai lui Halițhii, cu cheltuiala țării, singur î<i> poftiia mazilie. Văzînd și țara slăbită, aștepta din zi în zi să-i sosască mazilie, precum s-au și întimplat; că la noem<vrie> 23 i-au venit mazilie. Fiind Nicolae vodă la divan și acolo judecînd doao, trei rînduri de oameni au venit un copil din casă de au spus postelnicului celui mare că au intrat doi turci drept odae, unde era închis Iordache vornicul de au sfărîmat rătăzele. Acéstia spuind acel copil din casă și postelnicului au șoptit lui Nicolae vodă, îndată s-au sculat de la divan, însă nimica schimbat den față. Iar boiarii îndată au priceput mazilia domnului și au eșit pe poartă despre S<ve>tii Nicolae, că alte porți era/ închise. Deci a doa zi, strîngîndu-se boiarii la curte, au aflat caimachi puși de la domnu nou, pe Iordache vornicul, pe Antohie Jora hatmanul și Dabija pãharnicul. Însă nu așa vésel Iordache de Dumitrașco vodă, că nu-i era pe voe nici acea domnie. Atunce au eșit de la închisoare, de la odăile süménilor și Gheorghită vistiariul. Și dintr-acei doi turci ce scosése pe Iordache vornicul de la închisoare, era unul slugă lui Antioh vodă, învãlit turcêște, anume Saracea, pre carele apoi Dumitrașco vodă l-au pus agă. Într-acea zi au sosit și Iusuf aga cu mazilie. Iar fermanul cel de mazilie, fiindu-i acel agă priaten, nu l-au cetit în ivala tuturor, ci l-au dat lui Nicolae vodă de și l-au cetit singur.

35

40

f. 243

45

Iar Dabija pãharnicul, îndemnat de Iordache vornicul, au mers la odaia cămărașului celui mare să ia bani ce va găsi de ai lui Nicolae vodă. Dat-au veste lui Nicolae vodă precum Dabija pãharnicul au mers să cêrce pentru bani la cămară. Degrab, înfocat de minie, luund buzduganul, au plecat să margă la cămară. Ci oprindu-l postelnicul cel mare, arătîndu-i că nu i să cade să margă singur și au mersu postelnicul la ceialalți caimacami și așa s-au întors Dabija pãharnicul din calea sa./

Iară Nicolae vodă, gătîndu-se de calea Țarigradului, au purces noem<vrie> 26. Și mai înainte gilcevitu-s-au Iordache vornicul cu Nicolae vodă, care lucru nu-i va lăuda nimenea, a supăra pe domnu la mazilie. Prerecutu-l-au boiarii cu slujitori și cu șvezi și cu cazaci, carii să afla aicea în oraș pe acea vrême. Ci Iordache vornicul, fiind slab de picioare, să suisă în leptică, ca să-l petreacă. Nu l-au petrecut, oprindu-l un turc trimis de Iusuf aga, zicîndu-i să-ș<i> margă la gazdă.

Și aicea să văzu că Nicolae vodă nice petrecerea lui n-au vrut să priimească. Când ș-au luat zioa bună de la boiarii ce l-au petrecut au zis, jurându-să, cum că n-au avut gând rău nici spre boiari, nici spre țară; iară cine i-au greșit să fie toț<i> ertaț<i>.

f. 243^v
5 Buhuș logofătul era închis în visterie de Iusuf aga pentru această pricină: venise acel agă mai înainte cu mazillia lui Mihai vodă. Și atuncea aflindu-se Buhuș, cu alți boiari, aicea în Iași, cu îndemnarea lui Mihai vodă, fiind mazil, au fost făcut mărturii acel agă cu pecețile boiarilor, între care era și Buhuș logofătul, cum că birul ce era să-l dea
10 Mihai vodă la Împărăție au rămas asupra țării. Care pe urmă viind domnu Nicolae vodă au cercat cu cadiis și nu s-au aflat asupra țării. Ci acel agă vrînd să-ș<i> îndreptéze/ acele mărturii de au rămas țara datoare cu acel bir din zilele lui Mihai vodă și Buhuș logofătul pricinind cum că ei n-au mărturisit atuncea, nici știu nimica, iar de le sînt
15 pecețile, le-au strîns cu porunca lui, pomenind că fac alte mărturii, să se știe cine din boiari au rămas nepribegiți în Țara Leșască. Iară de altele nu știe să fie mărturisit. Iar de le-au luat pecețile, cine știe la ce fel de măturie le-au pus. Și mîniindu-se acel agă, au poruncit de au închis pe Ion Buhuș log<ofătul>, vrînd să-l ia cu sine să-l ducă la
20 Poartă (Ci poate fi și pentru să mai ia cîte ceva, după lăcomia lor.) Fugit-au Buhuș log<ofătul> din visterie într-o noapte, de s-au ascunsu la Miroslava, pîna au purces acel agă și s-au depărtat.

Iară Nicolae vodă, după ce au ajuns la Pisc, i-au eșit înainte cîț<i>va oamnei sloboziiani, pre carii i-au fost adus dintr-alte țări, pe
25 cărți de tocmală, de au grăit înaintea lui Iusuf aga, zicînd că mare strîmbătate au făcut Împărăția de au mazilit pe Nicolae vodă, carele au făcut țară. „Era un domnu de să ținea de cuvînt, că ne-au adus cu cărțile sale și ne-am așezat în țară și acum alții ne vor răsipi“.

f. 244
30 Într-acea dată fiind și Dumitrașco vodă Cantemir al doilea la Galaț<i>, înțelegînd de agarlicul lui Nicolae vodă cu aga Iordache ce sosise în Galaț<i> i-au poruncit să treacă mai în grab de cea parte, să nu-l apuce zioa în Galaț<i>. Iar Nicolae vodă au șezut oturac 2 zile în Galaț<i>. Mers-au/ la Dumitrașco vodă de au vorovit cîțva amîndoi
35 domnii și mai mult pentru acéstia, că trimisése Nicolae vodă niște tescheréle și fermanuri împărătești și polițe mai înainte la Țarigrad. Și pre cale, ducîndu-le oamenii lui Nicolae vodă, le-au întîlnit Dumitreșco vodă și le-au luat. Pentru acéia îl pohtia Nicolae vodă să i le dea. Ci au răspuns Dumitrașco vodă cum că nu-s la dînsul. Iar după
40 ce au trecut Nicolae vodă au răpezit la pașa de Tighina și i-au trimis alte tescheréle, de au închiat birul din domnia sa dat la vistieria împărătească.

Îi scriia și prietenii de la Poartă ca să nu-ș<i> facă inima rea de mazilie, că într-această dată așa au curs vremile și fără zăbavă va fi iară
45 domnu.

Acest Nicolae Alexandru vodă era la stat de mijloc, iară cinsteș om

și în filosofii și în istorii și într-altele ce să cade a ști unui domnu era
deplin învățat. Știia și câteva limbi, precum mai sus am arătat. Și om
dumnezeesc: păziaa tare biserică. La mîncare și la băutura foarte
puțin. Spre sfintele biserici și mănăstiri scăpătate milostenii făcea.
5 Spre săraci și văduve cu milă era. Iară era grabnic la mînie și mai
f. 244^v virtos asupra celora ce mîncă banii vistieriei și carii făcea strîmbătăți/
și supărări săracilor, și spre carii era neascultători la porunci; era fără
préget și cu priveghiare la trebile țării. Gata și cu nevoință a plini
poruncile împărătești. Măcar că nu era răsipitoriu, dară încă spre ceia
10 ce era cu osîrdie spre slujbă era darnic. Că cunoscînd acélia ce-s de
folos țării, din multe pricini împedicîndu-se nu pot să le facă și
văzînd pre unii din boiari că nu era mulțemiț<i>, zicea acéstia: „Nu
odată să samînă și se séceră și nu odată să altuiaște pomul și să culége
15 dintr-însul pomul, Așa și noi toată avérea noastră o am chieltuit-o în
trebile țării și avem răbdare. Trebuie și dumneavoastră să rugaț<i> pre
Dumnezeu să trăim și noi în domnie și pe urmă veț<i> cunoaște plata
ostenélelor dumneavoastră și întemeierea caselor.“

Și în domnia lui nici un obicei nou n-au izvodit. Ridicat-au și
dajda de pe păpușoi și au legat să nu mai fie, care s-au fost scornit de
20 la alți domni. Inșă nici aceasta uitării nu vom da, că după ce au sosit
Nicolae vodă la Galaț<i>, venind la domnie și făcînd divan, care
jăluindu-se cei săraci pe boiari pentru strîmbătăți ce avea de cătră
dînșii, nimăruia n-au fățărit, ci pre mulți i-au certat din Galaț<i> pînă
f. 245 la Iași, pe unde au făcut/ divanuri după obicei. Și în tîrg la Bîrlad,
25 fiind temnițele pline de oameni pentru datoriile turcilor din zilele lui
Mihai vodă, îndată au poruncit de i-au lăsat pre toți. Ci venia turcii
de arăta cărțile de judecăț<i> de la boiari, pre carii întrebîndu-i
Nicolae vodă, zicîndu-le: „Acéste judecățî faceț<i> dumneavoastră
săracilor?“ Ci boiarii au dat sama dupe cum le-au scris cărțile lui
30 Mihai vodă, așa au judecat. Și fiind toți boiarii strînși la divan, le-au
răspunsu: „În zilele méle să căutaț<i> la dreptate, ca să nu ziceți pe
urmă că nu v-am dat dumnélorvoastre știre a înțelége“. Pre lingă
acéstia, care nu vrea din cei neîtelegători să vie de față la divan, după
jalba omului, îndată trimitea oameni domnești cu ciobote de-i aducea
35 fără voia lor. Că văzînd divanuri strașnice, să invitasă oamenii cei cu
strîmbătăți de apuca unul pe altul strigînd: „Haida la divan“. Deci cei
vinovați și mai virtos ceia ce sînt mîncători de slujbe, și din boiari și
din cei mai de jos, scotea bani din buzunări de să împăca, numai la
divan să nu margă./ Care apoi și la Iași, în toată domnia aceasta,
f. 245^v mulți să împăca afară de divan, ferindu-se de fața domnului, să nu
cază la rușine. Și era toț<i> pămînténii véseli, mulțemind lui
Dumnezeu că le-au trimis domn bun și milostiv. Că era liniște mare și
40 pentru dări și pentru cai de olac. Nimenea boul omului, sau carul, sau
pîinea să ia cu sila la jicniță, cum lua la alți domni, ba. Sta tîrgul
făinii ezit de pîine, din toate părțile: efinătate și bivșug în toate
45 bucatele. Numai mîncătorii avea voe rea, că nu putea mîncă, ca în
zilele altor domni.

Ci în puțină vréme au fost acea bucurie bieților pămînténi ai

Moldovei. Că s-au mazilit Nicolae vodă și s-au dus la Țarigrad, cu toată casa măriei sale. Și au domnit an 1./

f. 246

MOLDAVIA.

5 VI<ea>to 7219, 1711.DOMNU 60. DOMNII 72. DUMITRAȘCO
VODĂ, AL DOILEA NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI
CANTEMIR VODĂ BĂTRINUL.

10 Domnia lui Dumitrașco vodă într-acesta chip au fost: fiind el om
istet, știind și carte turcească bine, să vestise în tot Țarigradul numele
lui . Și-l chema agii pe la ospețele lor, pentru prieteșugul ce avea cu
15 pentru zicăături. Și mai ales au fost legat prieteșug cu unul Daul Ismail
aga, care era capichehaia hanului la Poartă. Deci chemându-se hanul
Dovlet Gherei la Poartă, precum am pomenit mai sus și avînd a ochiu
15 pre Nicolae vodă, aflat-au vrême acel Daul Ismail aga prin mijlocirea
hanului de au scos domnia țării lui Dumitrașco vodă, știind turcii și
credința tătîne-său, lui Cantemir vodă Bătrînul, fiind stricată și pacea
cu moscalii.

f. 246^v

20 Deci după ce au luat domnia Dumitrașco vodă, nimica zăbavă n-au
făcut, ci degrab au purces din Țarigrad spre Moldova, / în cai de olac,
împreună cu schimni aga, fără tuiuri, fără sangeac, fără tabulhana
împărătească. Și au sosit Dumitrașco vodă la Iași, în scaun,
dechem<vrie> 10. Însă dacă s-au apropiat de Iași i-au eșit boiarii țării
cu slujitorimea și cu tabulhanaoa, de i-au făcut alai dupe obiceiau. Ci
25 în loc de oarecare semnu venia înaintea lui un turcu cu o ghigă lungă
de lemnu șiind a mîină.

30 Și așa intrînd în oraș au mers la biserica lui Sfetii Nicolae de i-au
cetit molitva de domnie chir Ghedeon, mitropolitul. Și de acolo
mergînd în casele domnești s-au cetit fermanul împărătesc și după
obiceiau i-au sărutat mîna și poala, ca unui domn tînăr. Dupe acéstia
30 toate și Dumitrașco vodă au făcut voroavă cătră toț<i> de obște, că era
slovetnic la acéstia, zicînd să fie unii cătră alții întru dragoste, poftind
pre cei bătrîni, ca pre niște părinți, pre cei de vîrsta sa ca pre niște frați
și pre cei mai tineri ca pre niște fii, arătînd ce ar fi folosul unirii
boerești. Și dupe acéstia au îmbrăcat pe căimacami cu castane,
35 mulțemindu-le de slujbe și peste trei zile au împărțit și boeriile cele
mari. Iar la dechem<vrie> 23 au sosit la Iași și doamna Casandra a lui
Dumitrașco vodă./

f. 247

40 Aicea în Iași venise vreo 3.000 și mai bine de léși ai lui Halițchii;
era amestecați și lipcani și tătar<i> și cazaci asupra cărora era mai
mare Gruzinschii, starostele Raavschii. Ermatecul lor era din țară
orînduit, care au luat boiarii cu porunca lui Dumitrașco vodă pungi de
bani de la turci și le-au dat pentru ernatec și multe răutăți au făcut

3 ad. marginal Moldova A // 3-5 De domniea lui Dumitrașco vodă Cantemir.
veleat 7219 D //28 ad. marginal Dumitrașco, 7219 A //

oamenilor, care nu le putem lungi cu scrisoarea. Iar la fev<ruarie 1 din poruncă au porces toți lésii din Iași la oaste, ca să se împreune cu tătarii și cu Halițchii la Nistru, în ținutul Sorocii. Ci atita au fost de ger vreo 3, 4 zile, cât pînă la Soroca mulți lésii și cazaci au înghețat. Iară cîte sate au fost din Prut pînă în Soroca tot au mîncat, de au lăsat pajișté.

Tătarălor încă le-au fost poruncă să margă pe dencolo de Nistru. Ci ei, ca niște păgîni cruzi, n-au băgat de seamă și au trecut peste oameni pen ținutul Lăpușnii, al Orheiului și al Sorocii; care, să nu lungescu cu voroava, numai căci n-au robit, iar ce au găsit, tot au mîncat. Prinsese oamenii de veste pentru oștirea tătarălor și s-au cercat la domnie ca să se dea în laturi din calea lor. Ci Dumitrașco vodă avînd ferman de la hanul și de la veziriul/ ca să nu treacă pen țară și într-acea nădêjde le-au poruncit să șază pe loc, că carele să va clăti, de pedeapsă va fi.

Și de la Soroca au tras Halițchii cu sultanul la Nemirova, moșia lui. Ci bieții creștini de pen satele de acolo, văzînd atîta spuzime căzînd asupra lor, s-au închinat, de au ernat tătarii peste dînșii și lésii, pînă în primăvară. Căci oștile moschicești au fost depărtate în Țara Leșască: o samă la Litva, alta la Riga cu Șeremet, la ernatec așezate, iar țar Petru la Sanctoburcu. Căci cîți oștêni moscali au fost din Nistru pînă în Nipru și cazaci de cei ficlêni, daca au înțeles de venirea tătarălor s-au dat toț<i> spre Chiov.

Așijderea, tot într-acea vrême s-au rădicat Dovlet Gherei, hanul Crîmului, cu mulțime de tătari și cu cazacii zaporojani, carii fugise de frica moscalilor la partea tătarălor spre Pericop și fiind apele înghețate au mers hanul cu toată greimea pe dincolo de Nipru, pînă au intrat în Țara Moscului, la tîrg la Harcova, care nici acolo nu să întimplase oști moschicești. Și fiind o samă de tîrguri mai slabe, văzînd nevoia, s-au închinat. Și iarăși au ernat și acolo peste dînșii și multă răotote și robie au făcut./

Înțelegînd moscalii de aceăsta, știind că au pace, s-au bulucit un vovod cu oști și cu hatmanul Scoropadschii, pre carele pusese moscalii hatman în locul Mazepei și mergînd acolo au dat război tătarălor vitejaște. Care văzînd tătarii focul moscalilor, au dat dosul și s-au întors înapoi cu mulțime de robi. Iar Calga sultan și cu Halițchii sculatu-s-au de la Nemirova și de pen toate tîrgurile și satele cele închinat și mojiicii cu sape, cu hîrlêțe și cu alte măestrii și au mers de au ocolit cetatea Bila Țercov, unde numai acolo să închisese puținei moscali și cu oroșanii de loc și mare năvală le-au dat cîteva zile. Făcut-au și meterêze, ci n-au putut isprăvi nimica. Deci tăvălindu-se tătarii tot acolo împrejur, spun că au fost 30.000 de tatar<i> și cu oastea lui Halițchii. Și așa au venit Galinici vovodul cu 8.000 de moscali și cu niște steaguri de moldovêni de cei slujiți în leafă, carei întii ei s-au lovit cu strejile tătărăști, între carii au fost cap Grigoraș Ivanenco polcovnicul și frate-său, rohmistru Ioniță, pre carele l-au fost robit craiul șvezesc fără veste de la Iuhurluc și apoi scăpase. Ci tătarii, după firea lor cea vicleană, întii au stătut a da război, apoi au început a fugi. Moldovêni au dat într-înșii/ a-i goni, tăindu-i, pînă au dat asupra

toilului, de i-au împresurat tătarii și mulți au căzut de sabie și robi pre
mîna tătarilor. Atunce au perit și Ioniță rohmistru, fratele lui Grigoraș
polcovnicul, fiind viteaz bun. Numai au avut zmineală de s-au
împiedicat calul și au căzut jos, și împresurîndu-l, au perit de suliță;
5 iară alții, puțini, au scăpat. Ci sosind și Galinici voevodul cu moscalii,
le-au dat război față, care neputînd suferi focul moscalilor, au fugit.
Nici moscalii, fiind oaste grea, nu i-au mai gonit. Și așa tătarii
umplîndu-se de robi și de alte jafuri, prădînd și robînd s-au întors
înapoi pe la Tighina la Buceag. Acest bine au făcut Halițchii creștinilor.

10 Dupe acestia au venit poruncă de la Împărăție la Costandin vodă
Brîncovanul, domnul muntenescu și la Dumitrașco vodă, ca să facă
pod mereu peste Dunăre, la Obluciță. Deci Dumitrașco vodă au rînduit
pe Ion Buhuș, biv vel log<ofăt>, să margă la Putna pentru sîrguiala
15 lemnului. Ci el fiind și can bolnav și neavînd nici cai să porcează
degrab, s-au mîniat Dumitrașco vodă și au pus copiii din casă de l-au
scos din tîrg numai pe un cal călare, fără<ă> slugi, fără nimica./
f. 249 Ocarnică faptă! Pentru pricină mică, au omorît pre boiaru mare. Iar
mai pre urmă, nu să știe din ce pricină, au venit poruncă de la Poartă
la Dumitrașco vodă pentru craiul Racoț<i>, să nu treacă prin țară la
20 oștile moschicești. Datu-s-au tare poruncă pe margini, la streji. Ci el au
eșit pe altă parte, pentre munții Țării Ungurești și s-au dus la împăratul
Moscului, fiind la lavorov.

Domnind Dumitrașco vodă Țara Moldovei, deodată să părea
25 tuturor că are grijă pentru folosul țării. Știîndu-se pre sine a fi învățat,
n-au socotit ca să întrebe de sfat pe boiarii cei bătrîni, ci cu mintea sa
cea crudă au socotit de au trimis pe Procopie căpitanul pin Țara
Leșască la împăratul Moscului, cercînd cu cărți de cu iarna, dînd
parola că dé să va pogori împăratul cu oștile în jos asupra turcilor, va
fi și el tot una, dînd a înțelge că , dîndu-să bani, va face și el vreo
30 20.000 de moldoveni. Așijderea și domnul muntenesc Basarabă vodă,
încă s-au fost cercînd mai de demult , avînd rezident acolo, ca să fie și
el tot una cu oastea muntenească.

f. 249^v Împăratul turcesc încă gătise oaste împotriva moscalilor/ cu
veziriul Mehmet Baltagiul, ca la 150 de mii; alții zic că au fost și mai
35 multă.

Ci lui Dumitrașco vodă, daca i-au venit adeverință de la împăratul
Moscului au început a umbla și mai tare și în ce chip ar face să se
hainescă și să nu-i prinză turcii de veste. Ci de o parte trimitea veștile
la Poartă, de altă parte trimitea la moscali cu jurămînturi despre sine,
40 ca să vie mai tare și ce să lucrează despre turci. Iar simțînd și pentru
Nicolae vodă precum nu doarme, ci să cearcă la Poartă pentru domnie,
au și orînduit cîț<i>va boiari să margă la Țarigrad cu pîră asupra lui
Nicolae vodă, anume Ion Sturza vel vornic, Manolache Ruset biv vel
vornic, Dabija banul, Gheorghită biv vel vist<ernic>, Vasilie
45 Hăbușescul med<e>|<nicer> și pe alții mai de jos; fev<ruarie> 3 au
purces din Iași. Iar pe Lupul Costache vornicul, cu o săptămînă mai

nainte l-au trimis la Tighina, la Cara Mehmet paşa, serascheriul, de au făcut şi paşa arzu cu pîră asupra lui Nicolae vodă. Ci cînd au sosit boiarii acolo, la Țarigrad, n-au apucat pe veziriul, că eşise şi plecase la Odriiu. Deci nefiind veziriul acolo, dat-au boiarii ruca la Împăratul, aprinzînd şi o rogojină în cap; că despre veziriul îş<i> tocmise lucrurile Nicolae vodă./ Şi măcar că au fost poruncit veziriul la caimacamul de Țarigrad să trimită boiarii țării cu jalbele lor la Odriiu, ci n-au avut cum face caimacamul porunca veziriului, întruînd în urechile împăratului jalba boiarilor asupra lui Nicolae vodă şi au dosit cîtăva vreme de la casa sa. Că eşise poruncă de la împăratul la Baltagi baş, de i-au călcat casele pînă de trei ori, cercîndu-l. Şi au cheltuit boiarii cîteva zile acolo şi nimica isprăvind s-au întors iar în țară. Şi încă mare noroc au avut că nu i-au apucat acolo vîstea precum s-au hainit Dumitraşco vodă, că n-ar mai fi văzut Moldova în véci.

15 Tot într-acest an 7219 <=1711> murit-au şi Iosif Leopold, împăratul nemţescu.

Voroavă. Iară pre lîngă aceasta, iubite cetitoriule, să ştii că am adaos la această istorie şi nişte răspunsuri de pe nişte trataji moschiceşti tiparnice, precum au scris Împărăţia Turcului la împăratul Moscului şi apoi şi țariul Moscului la împăratul turcesc, pentru pricinile păcii, cum s-au fost întărit şi pe urmă cum s-au stricat, care răspunsuri s-au purtat mai nainte, pînă a nu să pogorî oştile moschiceşti din sus în jos./

f. 250^y 25 *CARTEA SULTANULUI AHMET CĂTRĂ MARELE DOMNUL
MOSCULUI PETRU ALEXIEVICI.*

30 Sultan Ahmet han, fiul lui Mehmet han pururea biruitoriu, slăvitului şi alesului întru cei înălţaţi domni ce cred întru Iisus, care iaste întru norodul potentatului a Mesiei judecătoria de lucrurile cele mai de treabă a norodului creştînesc, domnului, înfrumuşetătlui şi cu mare cuviinţă covîrşit cu cîinste şi cu slavă, imperatoriu a domniilor moschiceşti şi a toată Rusia şi altor multe țări domnitori supt stăpîmirea lui aflîndu-se, lui Petru Alixievici, căruia sfîrşitul ca să fie norocit şi cu bine aflat şi îndreptat cătră cale de spăsenie.

35 Cum această a noastră împărătească carte va sosi, înştiinţat să vă fie precum mai nainte de acéia care s-au trimis din partea voastră, patru cărţi la solul vostru, carele acum iaste petrecătoria lîngă poarta mea, slăvitul între cei mai mari voveozi a norodului Mesiei, Petru Andrievici Grosul, a căruia sfîrşitul să fie norocit/ şi pomenitul solul vostru, luund acéle de mai sus zise cărţi la a noastră mărire 40 împărătească şi pentru isprăviri de oarecare lucruri poruncite de la mărirea voastră poruncite, el dară întru a noastră norocită Poartă, dupe vechiul obicei al stăpînirii otomanilor, din rostul său le-au arătat namésnicului veziriu (a căruia slavă şi putéria a lui Ali paşa întru tot cel de sus să-i înmulţască în véci), prin a căruia mijlocire mărirea 45 noastră am poruncit ca de mai sus numitul solul vostru să se arate întru seninată şi preînălţată a noastră preînălţată Poartă şi cu plecată

închinăciune, după vechiul obicei, să ne dea cărțile voastre și dupe
acéia, prin pomenitul veziriul nostru dintr-însele să se prepue.

f. 251^v

5 Așijderea, după aducerea solului vostru întru a noastră puternică
împărătească curte, precum să cade s-au adus și de toate cătră a noastră
împărătească mărire s-au făcut vestire. Mai virtos întru acea dintii a
voastră iubită carte s-au scris, cum întru bună vrémia a fericit
răposatului fratelui nostru, sultan Mustafa han (carele iaste așezat de
Dumnezeu în cuibul raiului), de mutarea lui Moameth (asupra căruia
10 ca să fie blagoslovenie) în anul 1112, în luna lui Muharem în 26 de
zile cu preainălțata Poarta a fi petréce în véci, cu a voastră împărăție
urmat iaste pe 30 de ani ca să stea pacea. Și pînă la acest număr despre
îmbe/ părțile graiurile de pace fericite și păzite sînt neclintit. Ci acum
de vréme dintr-a sa parte voi aș<i> socotit și aș<i> arătat cum acéia ca
să o înoim și a noastră împărătească mărire cum ne-am rădicat și ne-am
15 pus pre bun aflatul, preainălțatul și împărătescul scaun și ne-am
corănit. Ci pînă la acest număr, măcar că acest lucru pentru oarecarele
prepusuri s-au delungat, ci totuși al vostru cuget s-au arătat curat și din
partea voastră solului vostru deplin putincioasă voe s-au dat pentru
aducerea aminte și pentru întăritura așezării de prieteșug și a căzutei
20 păcii. Așijderea și dintru a noastră împărătească parte s-au hotărît
aceasta pentru bună tovăroșia voastră și a sănătății priimirea și al
vostru curat prieteșug a-l ținea precum din vrémia fericit răposatului
nostru frate din numărul așezat, cea întărită cu graiuri împărătească
carte tocma pe 30 de ani au fost dată.

25 Deci și noi, după cea întărită cu graiuri a noastră împărătească
carte cu cele numărate stările, cu toate graiurile de pace așezate și
acorde, carele stau într-acea întărită carte și din partea împărăției
noastre asemene înoim și de naintea fêții noastre împărătești solului
vostru [vostru] acea carte s-au dat la mîini.

f. 252

30 Și așa dară, după céle mai de sus numite stările, pentru mai bună
întăritură, cum s-au făcut pace și cătră hanul Crîmului și la marginile
Niprului și/ și altor capete și dregătorilor ce să află într-acéle părți de
loc, precum să cade, foarte tare am contenit și am dat poruncă.
Așijderea și din partea voastră pentru ferința păcii și a graiurilor pre la
35 locurile ce s-ar cădea ispravnicilor și zapciilor oștilor voastre iarăși așa
să porunciți. Ce dară aiave s-ar face, acéia vrédnică de laudă va fi.

40 Iar ce ne mai pohtiți în cărțile voastre pentru Sfîntul Mormînt,
carele se află la Ierusalim, ci acéia stătătoare iaste întru oarecare
socotele, că dupe pace dintr-amîndoao părțile cu folos să fie. Și pentru
aceasta de grăit cu solul vostru s-au întîrziat. Iară cum înainte să va grăi
și céle prin mai sus numitul al vostru sol răspuns vă să va trimite. Pre
urma acei cărți alte ale voastre trei cărți au venit și ce iaste scris într-
însele, pentru acéia cu solul vostru pre larg și din destul s-au poruncit a
grăi. Deci și acéle lucruri, precum cu amăruntul lui știre i să va face. Și
45 ce să va cădea amînduror părților de întăritura prieteșugului, care și ce
s-ar cădea, după datorniceasca arătare vom face înștiințare.

f. 252^v

Pace dară ca să fie asupra aceluia care va urma cale de mîntuire./
Serisu-s-au în anul 1121 <=1710>, la sfîrșitul numărului <=30> în

luna lui Zilcade <= 26 martie>, întru împărăteasca cetate
Constandinopol, întru a noastră sultănească preainălțată carte./

f. 253

5 *Capitola, adecă întăritura.* Al tuturor bunățăților ziditoriu, întru
tot puternicul, carele în véci iaste petrecătoriu, neapropiatul,
nevăzutul, pururea lăudatul și pururea slăvitul, unul Dumnezeu și
domnul, cu ajutoriu și mila și al prorocilor mai cap, Muhamet
Mustafa (asupra căruia ca să fie blagoslovenia lui Dumnezeu), carele
iaste amînduror lumilor mai slăvit, asupra căruia debiv multe a lui și
10 minunate ciudése asupra tuturor ca să fie pace și blagoslovenia lui
Dumnezeu, sultan Ahmet han, fiul lui sultan Mehmet han, pururea
birutoriu. Eu, al precinstitelor și al blagoslovitelor cetăți și a
cinstitelor hramuri și al sfintelor locuri, unde tot norodul să închină,
de Dumnezeu cinstite Mică, sfintu seninate Medinele și sfintei cetăți
Ierusalimului slujitor și stăpîn și monarhu a pofitelor a trei cetăți mari:

f. 253^v

15 Țarigradului, /Odrului și a Brusii, poruncitorul Vavilonului și al
Damascului, avînd duhul raiului și mai ales în vremile de acum
neprotivnic Eghiptul, a toată Aravia, Halepul, Antiohiei, a haldeilor
Arapia și a Persiei, Ahsa, Dalsia, Richia, Mesopotamii<i> și altor
20 părți de țări, Vanii<i>, Chilichii<i>, Ghiurgii și a Țării Militunii<i> și
a mării Armenii, Sivasatni<ii>, a Caramaniei, Barbareii<i>,
Ethiopii<i>, Argierii<i>, Trablosul și a ostroavelor Rodosul, Chiprul
și a Candiei, a Mării cei Négre și a cei Albe, și a ostroavelor Sivah,
Anadolul (adecă mai Mică Asia) și Țării Rumelii<i> și a țărilor
25 tătărăști și a țărilor de la Chefe și cu țărilor care sînt supt ascultarea ei și
a Bosnei, Timișvarul și a Beligradului și cu cetățile tari prin olatul de
acolo și Țărilor Muntenești și a Moldovei și a multe slăvite, lăudate și
vrédnice cătră arătare locuri și a cetăți împărat și al vistieriilor, împărat
peste împărați, mai milostiv și mai puternicu soltan, fiul soltănesc și
monarhu și monarșesc fiiu, sultan Ahmet, fiul lui sultan Mehmet han,
30 nepotul lui sultan Ibrahim han, în ce chip cu însemnarea cea mai
denainte noi a noastră mărire sultănească, acel prea înălțat și mai
norocit otomănesc și împărătescu și monarșesc și sultănesc și foarte
prea lăudatul scaunul cu întăritură l-am aflat./ Iară mai nainte de

f. 254

35 Dumnezeu în raiu, al nostru frate, sultan Mustafa han (aupra căruia ca
să fie milostivire și ertare) cu slăvitul și alesul între domnii cei
înălțaț<i>, carii cred în Iisus, asupra pontentaților ce obləduesc întru
nordul Mesiei, pontentatului și judecătoriu celor mai de treabă lucruri
a noroadelor creștinești, domnului ce iaste înfrumusețat, precovirșit
40 cu mare cuviință, cu cinste, cu slavă și cu citenie, imperatoriu a
domnielor Moscului și a toată Rusia și a multe țări ce să află supt
stăpînirea lui, cu domnul Petru Alexievici (a căruia sfîrșitul ca să fie
norocit și îndreptat cătră cale de spăsenie), urmat iaste pe 30 de ani ca
să stea pacea și cum au fost grăită și întărită cartea cea împărătească au
45 fost dată la mîni.

Iar acum, la vréme ce din partea mai sus numitului domnu pentru cea mai tare așezare și îndoire datu-s-au deplin putincioasă voe solului, slăvitului întru cei mari domni al norodului Mesiașului, stolnicului pre carele l-ați ales ca să se afle pre. lîngă a noastră seninată Poartă, lui
5 Petru Andrievici Grosul (a căruia sfîrșitul ca să fie norocit) și a lui iubite cărți au ajunsu cu poftă, cum pre acea întăritură înfii cu graiuri împărătească carte să o întărim și să o înoim și de vréme că al nostru/
f. 254^v cel de frunte sfétnic și alesul namesnic, luminatul vezir Alli pașa (a căruia slava și putéria cel întru tot de sus ca să-i înmulțească în véci)
10 cătră a noastră seninată împărătească față, pentru acélia ne-au dat a înțelége. Și noi dară, din partea noastră cu mai sus numitul imperatoriu
acea căzută tovăroșie și cu cuvîntare poftim să o păzim.

Drept acéia după acest al nostru preacinsut și mai putérnic împărătesc semnu acéle graiuri de pace și acorde care întru
15 întărită carte coprind, cuvînt întru cuvînt înoim cu acest al nostru prea înălțat și preaslăvit semnu a mérge 14 statii, ca să fie stătătoare întru
această a noastră preacinsută și întărită precum s-au grăit carte, cu întărire o arătăm, în vrémia de mai sus pomenitului nostru frate, în
20 anul 1112 <=1700>, în luna lui Muharem <=iulie>, 26 <=13> zile.
Asémene tocma pe 30 de ani, precum s-au fost pus de mai sus numite statiile și păce<=luite ponturi, cuvînt întru cuvînt și eu cu cinste
întăresc, pomenind pre cel ce au făcut ceriul și pămîntul și pre cinstit și pre sfîntu numele lui Dumnezeu și a celui de pe urma tuturor
25 prorocilor, Muhamet Musafa (asupra căruia ca să fie pace și spăsenia lui Dumnezeu) privind prea multele lui ciudese, după al nostru
monarșescu și încoronat obicei curat pentru ținerea cuvîntului nostru făgăduim pre numele/ statiilor céle de mai sus păce<=luite graiuri și
f. 255 așezări, cum să cade să le ferim, pînă cînd dintru acea parte nici un feliu de védere protivnică nu să va arăta.

30 Iară dintru a noastră împărătească parte să poruncéște ca din partea celor ce vor urma și mai nainte înființa<=i> ispravnici și dintr-ai noștri preacinstiți zapcii și despre toate ale noastre biruitoare oști, cu toți poddanii de la noi cu cinstiți slujitori nici un feliu de împrotivire să nu să facă.

35 Scrisu-s-au în anul 1121 <=1710> în numărul dintii <=4> în luna lui Șeval <=decembrie> în cetatea împărătească Constantinopol, întru a noastră sultănească preainălțată curte./

f. 255^v *Cartea marelui domnu cătră sultan Ahmet.* Măcar că noi de doao ori cătră a voastră sultănească mărire , în trecutul an 1710 în cărțile
40 noastre în luna lui iulie 17 zile și acum octom<=vrie> 18 zile numărul, pre larg socotirea noastră pentru oprirea craiului șvezesc prin atîta îndelungată vréme întru oblastia voastră, împreună cu acei într-un gînd ai lui rocoșalnici dintru ai noștri podani cazaci. Așijderea și de ai mării sale craiului leșesc tovaroșul nostru cu viclénii lui voevod de
45 Chiov și alții, am arătat, poftind, ca pre pomenitul craiu șvezescu din oblastia sa făr-de nici o grijă pre cale a porunci să-l sloboziți, ca făr-de

clintirea păcii să meargă la stăpînirea sa. Cătră cît am arătat și noi, de veț<i> vrea și prin Țara Leșască a-l slobozi, acéia putem lui, pentru a voastră sultănească mărire, a învoînța a tréce pentre oștile noastre cu călărime turcească pînă la 3.000 de oameni. Iară prin solul nostru după
5 acéia am poruncit și pînă în 5.000 de oameni, pentru care și despre măriia sa craiul și a recipospolitei leșești pozvolire așijderea au fągăduit, luund asupra sa acea petrécere a lui. Și pre lîngă aceasta am arătat de vréme ce măriia/ voastră veț<i> pre dînsul a-l tréce peste Polșta mai mult de acel arătat număr cu călărime să nu fie cu mai multă
10 putére.

Și ca să ne dați arătată védére și noao și craiului leșesc cătră clintirii de pace, care acéia nu vom putea suferi și tovaroș pe tovaroș, după datoria păcii ce avem noi așezate nu vom putea lăsa și nevinovați vom fi întru ruptoarea de pace, care noi cineși din partea sa cu sfîntă
15 aținéria fągăduim. Iară de să va întîmpla dintr-acéia ca să iasă vreo vársare de sînge omenesc, acéia va cerca Dumnezeu de asupra aceluia ce-i începătoriu a clătirii de pace. Pre lîngă acéstia ce-i craiului șvezescu multe și alte drumuri slobode și osebit de Polșta sînt de a tréceré. Iară această cale peste Țara Leșască, cu număr mare de oști nu iaste de alta trebuitoare, fără cît aducéré prepusul cătră arătată
20 ruptoare. Cu totuși despre amîndoa de mai sus numite ale noastre cărți ne tocma nice un răspuns ca să aflăm, ci încă nici de la solul nostru pre lîngă acéia nici o véste nu avem: priimitu-le-au al acéliea la dînsul și adusu-le-au la a ta mărire sultănească?

Ci mai virtos dintr-alte părți auzim și de la cei de jos veștile avem, cum de mai sus numitul solul nostru la pază s-au pus, care și în Țarigrad, întru tot/ norodul aiavea iaste și porunci preste tot trimisése, ca să se strîngă oști cătră margine. Așijderea și la tătari pretutinderea
f. 256^v poruncitu-s-au ca să fie cătră oștile gata și ce socotiți pe craiul șvezescu să-l petréceț<i> cu sila peste Țara Leșască și întru tot a face încépere de război împotriva împărăției noastre. Pentru acéia noi am răzgiudecat pentru bune cu această a noastră carte cătră a voastră
30 sultănească mărire, ca din partea noastră încă odată a să răspunde, trebuind pre acea dîntii și pre aceasta ale noastre răspunsuri și de adevărată a voastră socoteală a ști: Veț<i>, dară, cu noi, după așezată și din trecutul an iarăși de la a voastră sultănească mărire, întăritei și cu jurămîntul despre voi de naintea lui Dumnezeu, ca cu un judecăroriu adevărat întărit iaste, pe 30 de ani a să ținea pacea, sau fără
35 de nici un fel de pricini de la noi vi s-au dat, ca acéia să o surpați? Și iată că arătăm pre lîngă acéstia, de nu cumva la acéste de la a voastră mărire niscăi răspunsuri și nădăjduirea pentru de a țineré pace nu vom afla, ci cum și pînă la acest număr auzitori vom fi pentru a voastră oștiré a găti și această socotită petrécere a craiului șvezescu cu sila prin Țara Leșască. Ci de nevoie ne va fi a primii aceasta/ pentru adevărată
f. 257 45 ruptoare de pace. Și nu vom da nice pre sine adormirii mai mult nici cu o îndelungare, ci luund pre cel de sus întru ajutoriu, întru a sa grijă vom fi, toa<te> pășiturile neprietenești a le întréce; pentru care acu și oștilor noastre cătră hraniță a clăti am poruncit. Și daca va eși dintr-acea

- clintire de pace și vărsare de sânge omenesc, ci întru acéia din naintea lui Dumnezeu și la toată lumea îndreptați putem fi; că noi spre aceasta sîntem asupriți, întru care pre cel întru tot de sus la mărturie îl chiamăm. Pentru căci noi nici cum socoteală cătră clintire spre sfînta pace n-am avut, ci dupe făgăduința noastră sfîntă și neclintită am ținut și înainte a ținea făgăduim. Și nădăjduim cum, după dreptatea noastră, ne va ajuta cel de sus împotriva tuturor clintitorilor de pace și jurămîntului său. Și spre aceasta vom fi așteptători de răspuns; iar înfîrziindu-se, iată că vom priimi acum pentru adevărată ruptoare. Iar de vom afla de la a voastră sultănească mărire cît de curînd spre aceasta și nădejde, cum pace cu noi, după făgăduința, vei în voința a țineria neclintit și craiul șvezesc cu bună închipuire, fără clintire, petrecut va fi și alte prepusuri să vor lepăda.
- f. 254^v Deci măcar că oștile noastre întru a sa grijă și apropiindu-se/ de hraniță, ci totuși neprieteneste nici cum lucru nu vor face. Și aceasta nu va fi priimită din partea noastră de cătră voi, pentru ruptoare de pace; căci socotindu-se și iarăși de la hranițele voastre îndărăt duși vor fi și pace fără clintire din partea noastră cu a voastră mărire ținută va fi.
- Pre lîngă aceasta al măriei tale poftim sănătate.
- 20 Datu-s-au din Sanctoburg, în anul de la nașterea lui Hristos, Mîntuitorul nostru, 1711, în luna lui ghenarie 6 zile, la 29 de ani al stăpînirii noastre./
- f. 258 Și așa pre aceste scrisori, fiind și solul Moscului, care s-au pomenit mai sus, pus de turci la închisoare în Edicula, n-au mai mersu nici un răspuns la împăratul Moscului. Și megînd și tătarîi în pradă la țara lui, precum am zis mai sus, făcînd multă stricăciune și robie și tocma atunce au văzut și Moscul cu adevărat că s-au rupt de la turci pacea.
- Deci după această stricare de pace s-au pornit și oștile Moscului toate în jos: unele trecînd la Cameniță și altele au lovit pre la Nemirova, împreundu-se drept Soroca, de acéia parte, la Țicănăuca. Iară Boris Șeremet venia mai în urmă. Ci de la Țicănăuca au orînduit pe un polcovnic, anume <loc gol> de au mers cu polcul lui de straje înainte, tot pe Nistru în jos, pînă la Rașcov. Și acolo au făcut pod mereu peste Nistru, pentru ca să treacă o samă de oști de ceasta parte; iar o samă era să margă asupra Tighinei, să o bată, și asupra Buceagului. Ci tătarîi, daca au prins de veste, au trimis de grab pașa de Tighina vreo 1.000 de turci, ca să nu dea vrîme să facă moscalii pod peste Nistru. Ci n-au putut folosi nimica ca să-i poată sprijini. Și au căzut mulți din turci acolo; ci, vîzînd că nu-i pot sta împotriva s-au întorsu înapoi./
- f. 258^v Iară moscalii, făcînd pod, au trecut o samă dincoace și de ar fi mers tot cu acel sfat asupra Tighinei doară ar fi și făcut ceva izbîndă într-acea parte de loc. Că acum să trăgea cuvîntul de la tătarîi lui Geaun Mirza că cine va birui, lor tot un stăpîn le iaste, și de acela să vor ținea. Iară craiul șvezesc și Orlic hatmanul căzăcesc cu polcovnicul Preluțchii și cu Lamicovschii obuznicul și cu alte capete de ai lor, toț<i> fugise din Tighina de frica moscalilor. Și tătarîi cești de margine

iș<i> dusese muerile cu copiii la ghioluri, în corturi spre Marea Neagră. Ci iar să zicem că norocul cel rău al țării noastre au cursu așa ca să nu scape de pradă și de robie, precum s-au și tîmplat.

5 Că Dumitrașco vodă nici cum nu să părăsiia, ci pururea cerca la moscali pe la Soroca, avînd la moscali pe Procopie căpitanul. Iar mai nainte trimisese pe Ștefan Luca log<ofătul> la împăratul Petru Alexievici la lavorov, de au întărit lucrurile mai tari cu jurămînt. Că împăratul venia cu obuzul său pe urma tuturor ghenerarilor și i-au ademenit de au lăsat calea spre Tighina și au socotit să treacă Nistrul să vie spre Prut la Iași./

f. 259

Dumitrașco vodă avea poruncă de la Mehmet pașa, serascheriul de Tighina, să purcează mai curînd la oaste. Ci el avea mai mare frică să nu vie niscăi spahii să-l ducă făr-de voia lui. Și mazilise și pe Antiohie Jora din hătmanie și au pus pe Ion Neculcea spătariul. Ci Dumitrașco vodă făcînd taini numai cu sfetnicii lui cei tineri, ca și el și vâzînd că nu să va putea tainii despre turci și de boiarii cei mari lucrurile și umbletele ce avea la moscali au poruncit de au întins corturile lîngă Bahlui, la mai 20, ca să ducă și tuiurile a doa zi acolo. Și aceasta o făcea tot pentru turci, ca să nu priceapă hainia lui. Și într-acea zi la chindie au mers și Dumitrașco vodă să vază corturile. Iar la apusul soarelui au venit un călăraș de la strejile de la Prut și i-au adus un răvaș scris cu veste că vine un agă cu 20 de turci și au sosit la Prut, vrînd să treacă dincoace. Deci cum au înțeles de acei turci, îndată au prepus că-i vine mazilie. Și mergînd la curte îndată s-au într-armat, dînd știre și la boiari. Și așa fiind într-amurgul au dat spaimă tîrgului de s-au fost năbușind oamenii pe la porțile mănăstirilor fugind noaptea cu copiii; și nu știa de ce fug./ Întrebatu-l-au unii din boiarii cei mari zicînd: „Ce iaste, măria ta? El au dat seama că vin vreo 50 de turci să lovească Iașii și să prinză pe toț<i> boiarii. Ci așa bieții boiari, unii ș-au pornit casele într-acea noapte spre Tîrgul Frumos, alții într-altă parte. Numai vornicul Iordache, au stătut pe loc (zic că el au știut ce poveste au fost).

f. 259^v

30 Și au purces Dumitrașco vodă de cu seară cu Neculcea hatmanul și cu vreo 100 de slujitori la Mănăstirea lui Aron vodă. Și de acolo au cercat pre acei turci ce venia de la Tighina. Și aflîndu-i de<a>supra Sfîncii la mas au dat poruncă de i-au lovit noaptea, adormiți. Și pre doi turci i-au omorît pre loc, apărîndu-se, iar pre ceialalți, prinzîndu-i, i-au dus la Dumitrașco vodă. Și dacă le-au cetit fermanul au adevărit că n-au fost viind cu mazilie, ci i-au fost trimis sarascheriul de Tighina că să făcuse aici în Iași mare gîlceavă între turci și între niște tătari ai balgi bașei, de să rănise și unii să omorisă, fiind și niște inicéri adunați. Ci făcuse Dumitrașco vodă jalbă pentru jafurile și nebuniile ce fac acei turci și trimisese pașa să-i ducă la Tighina.

f. 260 45 Ci vâzîndu-se Dumitrașco vodă la acea greșală, deodată au împăcat pe turci cu bani, aducîndu-i în Iași și făcîndu-le/ tain. Iară de altă parte

1 corturi] coturi A // 4 ad. marginal 7219, 1711 A // 11 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A // 39 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A //

avea mai mare grijă de mazilie. Și așa făcându-se spaimă și mai mare că vin moscalii au eșit cu toată curtea lui și cu doamna la Cetățuie.

Iară țara cum au auzit au și purces toată în bejenii, cine încătro au socotit, mai virtos boerimea la munte. Iar Lupul vornicul cu nepoții lui
5 au fugit la mănăstire la Bursuci. Turcii din chervăsărie unii era duși la iarmaroc la otace, alții au încărcat și s-au dus în jos. Iar Mehmet Iazagi efendi și cu alți turci mai de frunte, pricepind lucrurile, mers-au la Cetățuie de multe ori de i-au zis în față lui Dumitrașco vodă strigînd: de vreme că nu purcede la oaste iaste hain. El punea pricină că să
10 haineste țara și n-are cu ce merge la oaste și el va pune zangeacul împărătescu în sin și să va duce la veziriul; că să auziia că și veziriul să apropie de Dunăre și tot nu putea pricepe că iaste hain. Că el totdeauna trimitea cărți că iaste gata să purceză la oaste.

Iar dacă au înțeles că au sosit Șermet cu moscalii la Nistru, într-o zi
15 fiind la corturi s-au făcut a bate cu buzduganul pe Dumitru, aga de dărăbani, făcîndu-se că/ l-au lipsit de boerie, să nu-l mai vază în curte, suduindu-l; care vâzînd și turcii, le părea că iaste întru adevăr. Iar pe de altă parte l-au răpezit la Șeremet să-i trimită niscai moscali mai degrab la Iași să cuprinză să nu-l apuce niscai turci să-l ducă la oastea lor. Și
20 după cîteva zile au venit Dumitru aga spuînd lui Dumitrașco vodă că au sosit și Cropotu Vasilie cu 3.000 de moscali la Prut și Chigheci polcovnicul cu călărime de moldoveni de cei slujit<i> în leafă.

Deci cînd au fost la iunie întîia zi au eșit și Dumitrașco vodă înaintea moscaliilor la Zagarancea. Iar în tîrg au dat poruncă Neculcii
25 hatmanul de au dat învățătură căpitanilor să dea jaf în turci. Deciaia înainte să vezi ispravă. Îndată au jecuit toate chervăsăriile și pe turci îi purta tot legaț<i> pe uliță, bătîndu-i să spue banii pe la cine sînt. Așijderea și pentr-alte tîrguri au mers slujitorii, cine cum au putut, pentru turci; pe unii i-au tăiat, alții s-au pofit de s-au botezat, carii pe
30 urmă, dacă s-au dus moscalii, iar s-au făcut turci și apoi au pățit rău de dînșii nenașii lor.

Deci cînd au fost în desară au sosit bregadirul Cropot și/ Chigheci
f. 261 polcovnicul și au tăbărît pe șesul Bahluiului, despre Tomești. Atunce au văzut toți boiarii și țara că s-au hainit Dumitrașco vodă. Și au adus
35 bregadiriul cîteva mii de copeice de au dat lui Dumitrașco vodă ca să facă oaste de moldoveni. Și Dumitrașco vodă luund acei bani au făcut pe Ștefan Luca log<ofătul> vistiernic mare, carele de curînd venise cu răspuns de la împăratul Moscului de la Iavorov și adusese lui Dumitrașco vodă un leftu cu diamanturi și cu un lanț cu chipul
40 împăratului și un ocaz, scriînd ca să fie Dumitrașco vodă domnu vécinic și pe urma lui feciorii, neschimbaț<i>.

Deci Dumitrașco vodă dacă au văzut pre acei moscali veniți, foarte i-au părut bine (ca cînd ar fi văzut pre Dumnezeu cu mii de îngeri) și
îndată <au dat> acei bani la Ștefan vel vist<iernic> să dea leafă la
45 slujitori<i> carii să vor scrie deodată cîte 5 rubl<i> de om pe lună,

23 iunie iulie A / ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A // 32 bregadirul A // 35 bregadirul A // 42 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A //

- f. 261^v 5 carii fac t<a>l<eri> 50, 40, făcînd din boierenaşii curţii şi din căpitani tot polcovnici şi rohmistri, dîndu-le bani pe steaguri. Deci moldovenii, cum au luat banii, au început a bea pe la cîrciume zioa, iar noaptea să ducea pe la drumuri şi la bejenii de jăfua pre oameni şi furiş, iar apoi şi de faţă. Alţii umbla de strica prisecile/ oamenilor. Şi așa au purces toate lucrurile țării dintîia-şi dată spre răsipă şi fără socoteală. Iar Dumitraşco vodă au început a scrie cărţile sale pe la toate ţinuturile, dînd ştire tuturor lăcuiitorilor, scriindu-se la tituluş că iaste *domnu vécinic Țării Moldovei* şi carele din boiari sau dintr-alte cete şi brésle nu va veni la oaste asupra turcilor îş<i> va piiarde moşile şi va fi podan. Şi nu-ş<i> aducea aminte cum va fi sfîrşitul, precum zice prorocul, psalm 21: „Eu sînt viiarne, iar nu om, ocară oamenilor şi defăimarea norodului“. Că numai Dumnezeu iaste vécinic, iară tu, omule, astăzi eşti şi mîine rămîi defăimat.
- 10
- 15 Iar cînd au fost la iunie 5 zil<e> au sosit şi Boris Şeremet, feltumarşal, cu 30.000 de oaste şi Dolhoruchiii şi alţi ghegenerali la Prut, la Zagarancea. Ci cum au înţeles Dumitraşco vodă au luat pe cîţ<i>va boiari mari şi au mers la Prut de s-au adunat cu Şeremet şi cu Sinior Savva, care tot prin mijlocul lui s-au isprăvit lucrurile lui Dumitraşco
- f. 262 20 vodă despre împăratul Moscului, de neamul lui dobrovenetic, om mîndru şi trufaş. După aceasta au sosit şi Ianoş ghegeneral cu oastea la Prut./ Iunie 24 zile au sosit şi Petru împăratul Moscului cu obuzul său la Prut. Şi atunce au venit şi Savin banul şi Pavel Rugină slugériul, pribégii; unde acolo i-au eşit înainte Ghedeon mitropolitul țării şi Iordache vornicul şi alţi boiari, că Dumitraşco vodă era la obuzul lui
- 25 Şeremet. Deci cum au trecut împăratul Prutul dincoace, i-au urat mitropolitul, blagoslovindu-l cu crucea şi cu aghiazmă stropindu-l şi boiarii toţi i-au sărutat mîna împăratului. Deci acolo la trecătoare s-au înecat un mascaragiul împărătesc, vrînd să facă şagă pe apa Prutului,
- 30 înotînd calul şi mascaragiul stînd în picioare pe spinarea calului; şi, poate fi fiind şi beat, s-au cufundat.
- Ci împăratul cum s-au adunat cu boiarii au purces de la Prut numai cu curtea lui şi au venit la Iaşi, cînd apunea soarele, de au mas în curtea domnească. Iar mai pe urmă, ca la un ceas de noapte au venit şi
- 35 împărăteasa. Apoi mai tîrziu, au venit şi Dumitraşco vodă. Ci împăratul veniia de la feredeu şi în curte, la scări, s-au adunat cu împăratul, de i-au sărutat mîna şi împăratul l-au sărutat pe cap, luundu-l în braţe şi rădicîndu-l sus cu o mîna, fiind Dumitraşco vodă
- f. 262^v 40 om scund şi împăratul om deafirea întru tot şifaeş./ Şi doamna lui Dumitraşco vodă atunce să adunase cu împărăteasa şi i-au dăruit un left de aur, cu lanţ şi cu pietri scumpe de i l-au pus în grumazi. Duminecă, iunie 25, au făcut Dumitraşco vodă masă mare împăratului şi au ospătat pre toţ<i> ghegeneralii cîţi să întimplase. Ci împăratul n-au vrut să şază în capul mései, ci au şezut Gavriil Holovici, veziriul său,

8 ad. marginal Dumitraşco, 7219, 1711 A // 26 ad. marginal Împăratul Moscului trece Prutul A // 32 Petru, împăratul Moscului, au venit în Iaşi. 7219, 1711 A //42 ad. marginal Dumitraşco vodă ospetează pe Împăratul Moscului în Iaşi A //

carele numai acela nu mîncă carne, fiind post. Iar din dreapta, pe scaun, au șezut și împăratul; și mai din sus decît sine, în capul scaunului, au pus pe Dumitrașco vodă. Și cînd au vrut să șază au sărutat mîna împăratului și el încă l-au sărutat pre cap; și la păharul dîntii iară au făcut sărutare.

5 De la împăratul al treilea mai jos au șezut la masă și Toma, spătariul lui Costandin vodă Brîncoveanu și lîngă dînsul alt boiarin muntenesc, Gheorghie Castrioti comisul. Și așa, într-acea zi cu toții s-au veselit în casa cea mare, cu tabulhanaoa. Și împărăteasa așijderea cu doamna lui Dumitrașco vodă în casa cea mică s-au ospătat. A doa
10 zi, luni dimineața au eșit împăratul făr-de veste pe poarta despre grajduri singur, pe jos și au mersu la/ Trei Sfetitele de s-au închinat, sărufînd sfintele icoane și moaștele preacuvioasei Paraschevei. Acolo s-au tîmplat și Ghedeon mitropolitul și poftuia pe împăratul să șază în
15 scaunul cel domnesc și n-au vrut, ci tot în picioare au stătut, pînă au cîntat cîntăreții axion și ectenia. Eșind din biserică s-au suit la trapezarea egumenului. Atunce au sosit și curtea lui cu un povodnic și apoi veni și Dumitrașco vodă cu curtea lui. Iar după ce au mîncat dulceți și eșind afară Dumitrașco vodă își tocmise de au fost stînd
20 dearîndul toți polcovnicii și rohmistrii ce-i făcuse din moldovéni. Și trecînd împăratul pentre dînșii, arătîndu-i Dumitrașco vodă și spuindu-i că-s cu leafă, i-au sărutat mîna împăratului toț<i> de rînd.

De acolo au mers tot pe gios pînă la Mitropolie de s-au închinat și au intrat la casa Mitropoliei. Eșind de aolo au încălecat cu toții și s-au dus la Golîia, de s-au închinat. De acolo au mers la sfetii Nicolae, apoi
25 la curte și pînă seara au purces iară la obuz, la Prut, cu împărăteasa.

Iară la iunie 28 au făcut masă mare și Petru împăratul, de au cinstit
f. 263^v pe Dumitrașco vodă și pe toț<i> boiarii țării./ Și acolo s-au iscălit boiarii de au primit pe Dumitrașco vodă domnu vécinic și pe semînția lui. Iară măcar că au fost postul lui sfetii apostol Petru, cu toții au
30 mîncat carne; și mare benchet au fost toată zioa și acolo au mas. Dar peste noapte mai n-au scăpat nici un boiaru fără pagubă și nefurat de moscali: cui pistoale, cui rafturi, cui epîngéle, nici boiar, nici slugă. Deci apoi împăratul tot acolo au făcut și Simpietrul.

Iar Boris Șeremet cu obuzul său tot clătia din zi în zi înainte pe de
35 céia parte de Prut, încet, cîte o milă de loc, pentru iarba, că era sécetă și lăcuste peste samă de multe, de acoperise locul. Iară tătarii au și lovit fără veste la tabăra lui Șermet și pînă la percane au mers. Eșit-au îndată la harțu polcovnicul Grigorașco Ivanenco cu rohmistrii lui și cu moldovénii și cu o samă de cazaci donți. Ci tătarii, după firea lor cea
40 ficleană s-au arătat întii pușini și, s-au făcut a fugi; ei după dînșii, a-i goni. Și nesocotiți, ma<i> mult de vin ametiț<i>, ci cînd s-au trezit iar tătarii cei supuși de prin văi, ca vreo 2.000, i-au și cupris din dos și așa s-au întors și cei din frunte ce fugiia și au luat la mijloc pe creștini.
f. 264 Ci Grigoraș/ Ivanenco, fiind om viteaz și cu alți rohmistri s-au luptat

3 ac marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A // 18 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1911 A // 26 ac. marginal Împăratul ospetează pe Dumitrașco vodă A // 28 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A //

cîva și au eșit din toiul tătarilor. Iară pe stegariul lui, Iane Munteanul, cu steag cu tot l-au luat, și vreo 100 de tovaroș<i> de la steagul lui, fără cîț<i> au perit, de au adus și la Iași vreo 6 oameni de i-au îngropat. Ci așa dintîiaș dată s-au arătat vitejiia moscalilor împotriva

5

tătarilor; și mai bună limbă de ar fi tot cercat tătarii, n-ar fi aflat, că au fost apucat și pe cîț<i>va cazaci donți.

Lăcustele încă istovise iarba de céia parte de Prut și să ducea moscalii gloate cu corneturi pe departe pentru iarba. Iară tătarii tot dă năvală de-i apuca. Și <în> acel harțu rău s-au fost rănit Grigorașco

10

Ivanenco în spata din stînga.

Veziirul încă sosiia cu toate puterile lui în Gura Sărății, de céia parte de Prut și hanul cu tătarii. Înțelegînd împăratul Moscului cum să poartă lucrurile înainte și gătindu-se să clătească dupe Șeremet în jos, ci nu să știe dintr-al cui sfat ar fi fost, au de frica primejdiei, au lăsat calea dincolo și au trecut cu tot obuzul său de ceasta parte de Prut și au mers în jos. Șeremet încă au făcut pod mereu peste Prut, drept tabăra/ lui din jos de Gura Jîjii, unde acolo și oștile lui au început a trece Prutul dincoace.

15

f. 264^v

Iară Dumitrașco vodă nu știm din ce pricină, vrînd a purcede la oaste, au clevetit la împăratul pe Iordache Roset vornicul. Și de grab au venit 50 de draguni și Nicolai vel armaș cu steagul său și l-au rădicat din Iași de l-au dus la Soroca și l-au dat pe sama moscalilor carii păziia cetatea. Că și el jurasă lui Dumitrașco vodă pînă de trei ori, care singur Dumitrașco vodă au mărturisit cătră boiari, după ce

20

25

l-au luat moscalii din Iași și l-au dus la Soroca. Ci unii zic că mai nainte, pînă a nu-l rădica moscalii, s-au fost puind împotriva lui Dumitrașco vodă, Iordache vor<nicul>, de n-au fost priimind ca să fie și feciorii lui Dumitrașco vodă la domnie vécinică, pe urma lui. Că s-au fost scos cuvînt la socoteală precum de s-ar întimpla să moară

30

Dumitrașco vodă și neavînd alți feciori și rămîind doamna lui îngrecată, să aștepte pînă să- va naște acel prunc și acela să fie moșnean domniei Moldovei, iară altul ba. Și Iordache vornicul nepriimind l-au pîrit Dumitrașco vodă precum are frați în Țarigrad și sînt amestecători de domnii. Și poate fi și pizma cea vêche, că s-au/

35

lepădat Cupăreștii de jurămîntul ce au fost legat cu tată-său, Cantemir vodă și cu frate-său Antioh vodă. Au poate fi blestemul țării l-au ajuns. Că apoi, după ce au eșit moscalii din Soroca l-au luat și l-au dus la Chiov, tot în pază. Ci să lăsăm acéstia și iar să ne întoarcem la rînd precum au mers moscalii de s-au lovit cu turcii.

f. 265

40

După ce au trecut împăratul Moscului și Șeremet cu oștile Prutul dincoace, așjiderea și Dumitrașco vodă puind pe Savin banul, postélnic mare, și pre Pavel Rugină comis mare, carii cu moscalii din pribegie <venise> și s-au tras toate oștile în jos drept Movila Rîbei. Turcii și tătarii, așa se trăgea cuvîntul, că întii avea mare frică de

12 ad. marginal 7219, 1711 A // 19 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A //

30 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A //

moscali, că tot le mai venia din urmă zaharea. Iar deaca au prins de veste că au trecut toate oștile Prutul dincoace, îndată s-au semețit, puind la socoteală că de frica lor au trecut. Ci cum mergea oștile Moscului în jos iară tătarii și turcii trăcea Prutul înot, călări sprinteni, 5 numai cu cămeșile și desculți și cu sulite da năvală de apuca oameni și dobitoace și iară să întorcea.

f. 265^v Iară după ce s-au scurs oștile moschicești despre Iași, tătarii au și cuprins drumurile din urma lor despre toate/ părțile, de n-au putut răzbi nimé cu nimic la obuz. Și mulți ș-au pus capetele și au căzut 10 robi, pentru agonisita. Că ajunsese sacul de făină cîte zece rubli, iară la obuz pîinea de 60 de dramuri, 12 bani; și începuse oșténii a leșina și a să bolnăvi. Avea slujitorii bani mulți, dară ce folos? Că pîine în țară nu era, că o mincase lăcustele de trei ani încoace și toată sminteala moscalilor aceasta au fost.

15 Strînsese moscalii, cîteva mii de boi turcești din țară și cumpărase și cu bani împărătești, de i-au dus după obuz, că cu pîinea nu să biruia. Ci toate acélia au căzut pre mîinile tătarilor cu oștenii care le ducea și n-au ajuns la obuz nici unii.

Orînduise moscalii înainte, cu o samă de oști pe Ianoș ghegeneralul 20 și cu Tanschii polcovnicul cu cazaci călărime, de au mers ca să strice podul turcilor ce-l făcuse peste Prut în Gura Sărății, la Vetrișoae, și să nu lasă pe turci ca să treacă dincoace; că acolo venise și veziriul Baltagiul cu toate puterile acolo. Iar moscalii socotise împreună cu Dumitrașco vodă de la Iași de au numărat toate conacele cîte sînt pînă la 25 pod la Dunăre, ca să margă tot pe dincoace de Prut. Ci poate fi că le-au părut că turcii dormu./ Însă daca au trecut toate oștile Movila Rîbei au ales moscalii pre un ghegeneral vestit de războaie, anume Ren Bour, cu 12.000 de oaste călărime și l-au trimis împreună cu Thoma Cantacuzino spătariul, munteanul, ca să lovască cetatea Brăila, apoi să treacă peste 30 Dunăre și să strice podul în urma veziriului, să nu mai poată scăpa turcii înapoi, nici alții să mai poată a trece dincoace. Și acea oaste, cum era aleasă, ar fi făcut porunca de nu s-ar fi făcut zmințeală din urmă, precum vei înțelége la rîndul său. Iară purtîndu-se lucrurile așa spun că mare nechiverniseală s-au făcut între moscali, de ș-au împărțit oștile în 35 multe părți. Că la Soroca lăsasă o samă de oaste; în Iași lăsasă pe lîngă doamna lui Dumitrașco vodă pe polcovnicul Gîngaul și pe un maior cu vreo 400 de moscali, pentru paza tîrgului și vreo 180 de cazaci horodovii și cu niște siiméni de țară. Mai sosise la Iași o samă de moscali în urmă ca la 3.000 de căruțeli cu zaharea, carii mergea după 40 obuz. Și au tăbărît supt curtea domnească, pe șesul Bahluiului.

f. 266^v Ci daca au înțeles că au coprins tătarii calea din urma oștilor, n-au mai cutezat să margă, ci au stătut pe loc pînă la întoarcere. Așijderea o samă de moscali și pe polcovnicul Chigheci/ cu polcul lui l-au trimis 45 de au fost cuprins tabăra ce era la mănăstire la Bursuci să fie de pază acolo, mai vîrtos pentru Lupul Costache vornicul cu frații și nepoții lui

cîtva. Și începusă a le hămnisi caii; că unde au fost obuzul pre lîngă Prut belisă din luncă toți copacii de coajă, de-și hrăniia caii. Și de s-ar fi mai bătut vreo 3, 4 zile, acolo pe loc ar fi rămas toți pedestri și la mare cumpănă.

5 Miercuri, iulie 11, pre la namiaz, au și strigat pace dintr-amîndoașo părțile, dînd moscalii zălog pre feciorul lui Șeremet, Mihail Boris, la mîna turcilor și pre alt boiarin credincios împăratului, anume <baron Șafirov> Șufariul și să dea și cetatea Azacul și să surpe și cetatea cea noao ce iaste la hotar despre Crîm; și precum s-au grăit, așa s-au ținut

10 de cuvînt./

f. 270 Și lucrîndu-se acêste războaie iară mai nainte cu cîteva zile au fost venit la Brăila și Ioan vodă terzimanul, fratele lui Nicolae vodă, trimis de veziriul în loc de domnu țării. Carele îndată au scris la Ivan căpitanul și la Constantin aga și Tălăbescul și la alți boiari cîț<i> era

15 la mănăstire la Dumbrăvița, dîndu-le a înțelêge ca să dea știre și altor boiari în Țara de Jos, pe la bejenii, ca să margă la dînsul; că apoi, nemergînd, va cădea țara în pradă. Și nici unii n-au vrut să margă, că toți trăgea nădêjde de izbînda moscalilor; și rău au greșit. Într-acea dată veniia Ren ghegeneraliul cu Thoma spătariul, munteanul; și sosind

20 la Focșani au rădicat și pe cîț<i>va muntêni de la margine și au tras spre Brăila. Ci Ioan vodă terzimanul, înțelegînd dintr-un răvaș al lui Ivan căpitanul cum că vin moscalii au trecut de cêia parte de Dunăre./

f. 270^v Cînd au luat moscalii cetatea Brăila. Tot într-acest an <1711> la iulie 12 zile, joi sara, au sosit și Ren ghegeneraliul la Brăila. Și a doa zi

25 au tocmit oastea de război și mare năvală au dat inicêrilor la meterêze. Ci turcii de odată au stătut tare; iar mai pe urmă n-au mai putut suferi focul granadirilor și i-au scos moscalii din meterêze. Iar alții le-au luat apa despre Dunăre; și așa lipindu-se de cetate au aruncat cu granate peste zid, în cetate și pînă în mueri și în copii au fost omorînd. De care

30 văzînd turcii că le-au luat și apa, numai ci le-au căutat a să închina. Și sîmbătă, iulie 14, s-au închinat turcii din cetate. Și s-au găsit la număr turci uciși 743 și 100 prinși la robie, vii; iară moscali uciși s-au aflat 53 și răniți 78.

f. 271 35 Duminecă, iulie 15, au dat moscalii poruncă turcilor ca să iasă din cetate, cu fâmei, cu copii, cu tot, / și să ia asupra sa haine, argint, aur, cine pecît va putea rădica și să-i treacă peste Dunăre. Iar după ce au făcut turcii așa, eșînd încărcaț<i> cu ce avea mai bun, moscalii încă așa i-au meșterșuguit, de i-au lăsat pînă s-au depărtat de cetate, și numai cu cămășile i-au lăsat. Iar alt ce au găsit la dînșii mai bun și mai scumpu tot le-au luat și i-au dat în vase peste Dunăre. Și de<a>cii au

40 întrat moscalii în cetate de s-au umplut de avuție. Și să gătiia să treacă și peste Dunăre, să meargă să strice podul de la Obluciță, dupe cum am zis mai sus.

45 Iară luni seara, iulie 16, au sosit un turc de la veziriul și cu moscalii la Brăila, cu vête de pace. Și au dat moscalii pe toț<i> robii

turci înapoi și au lăsat și cetatea, fără cît vreo 70 de copii și fete de turc și mai mulți i-au tănuit de i-au luat.

f. 271^v 5 Care toate acestia cîte s-au lucrat la Brăila și le-au arătat Ivan căpitanul, carele au fost acolo cu moscalii, deci și eu Avxentie așa le-am însemnat. Iară miercuri, iulie 18, au purces de la Brăila și Ren ghegeneralii, trecînd Siretul pe la Maxineni și au luat în sus de au trecut Nistrul pe la Hotin, în Țara Leșască, / cu multă dobîndă. Și mai bună izbîndă au făcut el cu oastea sa, decît stăpînu-său.

10 Iară după ce s-au făcut pace între oști, iară împăratul Moscului cîta geabhana au avut și carite cu sticle și cîte hiară de meștersugul războiului, toate le-au aruncat în Prut, de s-au cufundat; că avea cîteva cară cu flinte și cu haine și de tot felii de măestrii. Zic unii cum că ar fi dat și o sumă de bani veziriului; ci adevărul de datul banilor nu să știe.

f. 272 15 Aicea în Iași întii au lovit tătarii cu prada joi, pe amiaz, iulie 12. Și mulți oameni au robat de pen Tătărași, fiind făr-de grijă, în nădăjdia moscalilor și toate dobitoacele cîte au găsit pe șesul Bahluului au luat. Și lovisă doi tătari și în Broștăni, supt zahareao<a> moschicească, care era ca la 3.000 de cară și era moscali cîteva sute și tătari pușini au fost. 20 Și n-au vrut să sae după dinși nici moscalii, nici donșii, zicînd că n-au ocaz. Fără cît au sărit vreo 3, 4 tîrgoveți și au prins doi tătari de i-au dus în curte la moscali. Ci numai Dumnezeu au ferit tîrgul Iașii, că au fost ploi/ peste tot ceasul, neîncetat. Că de ar fi venit numai vreo 500 de tătari, ar fi arsu Tîrgul Iașii, precum și tătarii cei prinși au 25 mărturisit, că pentru ploi au zăbovit de n-au venit.

Iară și veziriul Ahmet Baltagi, spunea Maxut postelnicul, carele au fost capichehaia lui Dumitrașco vodă, au așteptat 5 zile dupe pace, ca să vie din boiarii țării cineva să i să închine. Ci n-au cutezat nimenea, că nu era de șagă. Că boiarii cum au eșit din obuz, toți sau fugit pre munte, alții pen codri, pe unde ș-au știut casele, pen bejenii. Și într-acéle s-au fost întîmplat de au mers niște cămilari de ai veziriului, vreo 30 20 de oameni și mai bine, pentru iarba, la ținutul Făciului. Și moldovénii ce era bejeniși acolo, neștiind de pace, au dat asupra cămilelor de i-au jefuit și pe unii i-au și rănit.

f. 272^v 35 Deci văzînd veziriul că n-au venit nimenea din boiarii țării să i să plăce și înțelegînd și din cămilarii săi ce le-au făcut moldovénii, îndată s-au umplut de minie și au dat voe turcilor și tătărălor să robască țara; și la iulie 16 au plecat în țară la pradă peste tot locul.

Dumitrașco vodă îndată după pace, mai nainte, pînă/ a nu pleca 40 tătarii în pradă, într-o miercuri noaptea, au eșit can pe furiș cu moscalii carii avea de aret de la Stănilești, că-l cerea turcii la făcutul păcii, și au plecat înainte cu slijitorii săi. Și ș-au întimpinat cu tătarii drept Movila Rîbei, carii ducea robii ce apucasă din Iași. Și dîndu-le război tătărălor au început a-i și tăia. Deci văzînd tătarii așa au lăsat și 45 robii și duiumul și au plecat fuga. Și cu acea norocire au hălăduit săracii creștinii de robie. Iar Țara de Jos au căzut toată la robie, care povestescu bătrînii că <au> întrecut prada ce au fost în zilele lui Vasilie vodă. Căci oamenii înțelesese de pace și făr-de grijă eșise la

și alți boiari Joséni, că tot nu-l credea Dumitrașco vodă, fiind aproape de tătari. Că dacă au dat vrajba în țară cu moscalii au fost trimis vornicul Lupul răspuns la Dumitrașco vodă cum ca să știe că au scris cu jalobă la veziriul că ei nu sînt haini, ci de nevoia moscalilor s-au bejenit.

5
10
15
f. 267
20

Și bine au fost socotit Lupul vor<nicul> pentru aceasta, ca să nu dea în pripă tătarii cu prada în Țara de Jos, de care tot n-au scăpat săracii creștinii; căci și cărțile ce au trimis n-au putut răzbi să ajungă la veziriul. Așijderea și Lupul vor<nicul> fiind îndoit, temîndu-se din jos de tătari și de turci, că nu era șagă. Din sus să temea de moscali, văzînd că l-au cuprins de grab; deci numai ei i-au căutat a ținea cu dinșii, că-ș-ci> dedese zălog pe fiuu-său Iordache și el au rămas fiindu-i jupîneasă bolnavă. Făcut-au Lupul vor<nicul> cu Giosénii și o slujbă spre moscali, ca să aibă credință cum că țin cu creștinii, de au fost apucat vreo 700 de iape de la tătari mai nainte, pînă a să lovi oștile, de le-au închinat la Șeremet, care iape mai pe urmă le-au luat tătarii toate din spinarea/ țării; și cei ce le-au luat multă vréme au tras pedeapsă și nevoe, șezînd la închisoare. Iară codrénii de la Chighiaci, dacă au văzut că să apropie veziriul și hanul cu oștile, îndată au ajuns la hanul de s-au închinat; și cu atîta apoi au scăpat de pradă și de robie./

f. 267^v

**RĂZBOIUL LUI ȚAR PETRU, ÎMPĂRATUL MOSCULUI, CÎND
S-AU LOVIT CU TURCII DIN JOS DE HUȘI, LA STĂNILEȘTI.**

25

Așa s-au înțeles din multe chipuri de oameni aleși precum de toată oastea moschicească mai mult n-au fost decît 90.000 [de mii], cu buni, cu răi. Iară de oastea turcească spun să fie fost 150.000; alții zic că au fost și la 200.000 și hanul cu tătarii Crîmului și ai Buceagului.

30
f. 268 35
40

În luna lui iulie 7 zile, șîmbătă, sosit-au și Ianoș ghegeneral cu oastea lui, precum s-au zis mai sus, în Gura Sărății, de ceasta parte de Prut, împotriva podului ce-l făcuse turcii. Și cum au tăbărit, iar turcii și tătarii au și pripit de i-au lovit și le-au apucat o samă de cai, cu păzitori cu tot. Și toată noaptea, neîncetat, le-au dat război de toate părțile; ci neputînd suferi, i-au căutat a să da înapoi, apărîndu-se pînă la tabăra lui Șeremet. A doa zi, duminică, iulie 8 au trecut tot temeiul turcilor/ și tătarii Prutul dincoace și mare navală au dat la tabăra lui Șeremet; și luni așijderea și zioa și noaptea, neîncetat. Iară alții de cea parte de Prut au fost dînd cu foc, ca să nu să apropie moscalii la apă. Și acest război au fost din jos de Gîrla Vlădicăi. Acolo au eșit și Dumitrașco vodă la război cu moldovenii săi. Poate să fie fost vreo 2.000; că mai mulți, cum au luat lefi, n-au mers la oaste, ci au rămas tîluind pen țară, pe la presecile oamenilor. Ci dînd război Dumitrașco vodă n-au mers și niscareva moscali pedestrime, niscăi corneturi mai de temei să fie stăpînit dealul despre

dumbravă; ci turcii și tătarii în loc i-au înfrînt, luîndu-i în goană la vale. Și fiind și o rîpă adîncă, mai mulți peste capete ș-au dat, cu cai cu tot; și mulți au peit de sulițele turcilor. Acolo au perit și Baltac pîrcălabul, de glonțu și au prins viu și pe căpitanul de lipcani, de
5 lége turc și pristănisă a ținea cu creștinii. Și ducîndu-l la veziriul, îndată i-au tăiat capul. Și i-au gonit pe moldoveni pînă i-au băgat în tabără și nici moscalii nu le putea da apărare. Că de va vrea vărsa
f. 268^v focul în moldoveni, vrea fi fost moartea întîii, că turcii gonașii/ pe urma lor era. De care văzîndu-se moscalii la o strimtoare ca acéia și
10 stricăciune n-ar fi avut. Ci s-au pornit luni noaptea, spre marți, de nu să știa unul cu altul, cine de ai cui iaste.

Ci turcii, prinzînd de véste, au și dat năvală după dînșii, puind la socoteală că fug. Și cu acea năvală au apucat și pe un ghenear, cu tot
15 ce au avut și pre alții mulți i-au apucat din coadă într-aceia noapte. Că da unul peste altul de-și frîngea carăle învăluindu-să; și așa le lăsa, cu totul și fugiia la tabără, unde era temeiu. Carii s-au tras la loc mai larg la sat la Stănilești, într-un cot despre Prut și acolo au legat
20 tabăra cu percani împrejur și s-au mai îndreptat oastea moschicească. Inicerii la zioa s-au și apropiat de obuz și au apucat, în loc de meterez, Valea cea Rîioasă și acolo au tras și tunurile céle mari. Și mare năvală și război au dat despre partea apusului, cu toată turcimea și tătari fără număr, cît să întunecasă și soarele de praf ce era și de trăsnetele pușcilor și a flintelor și de chiotele lor de mulțime ce era,
25 cît spun că un inicériu ce era în frunte s-au apucat cu mîinile de percani și rău începuse a strica pe moscali inicéirii/ din meteréze, că apucasă și Valea Pruteșului; iară cu tunurile céle mari can covîrșiiia, pînă le-au luat seama moscalii de unde-i strica.

Ci așa au eșit însuși Petru împăratul de au dat poruncă cu șpaga la
30 niște roate ofițeri și la granatiri, carii poartă cumbarale de céle mici cu feștil, de aruncă din mîini. Și așa, într-acei ceas au purces roate după roate, vârsînd foc neîncetat vro <cîteva> ceasuri și mai bine spre inicéri la meteréze. Iară daca s-au apropiat au început a arunca
35 cu granate asupra lor și în loc i-au depărtat pe turci de i-au scos din meterézele lor afară și au apucat de la turci și 5 tunuri. Spun că s-au omorît într-aceia năvală 7.000 de inicéri, în meteréze, de granate și de șpăngile moscalilor. Alții zic că au perit mai mulți, îndoit și întreit; ci daca nu s-au numărat, adevărul nu să știe. Iară dintr-aceia papară au perit, că în loc i-au depărtat pe turci.

Și într-aceia zi, marți, toată zioa și peste noapte și a doa zi
40 miercuri, de amîndoao părțile s-au bătut războiul față./ Ci văzînd că periră fără samă, au încetat a mai năvăli. Și alții spun precum le venisă véste despre Brăila cum că au dobîndit-o moscalii. Și așa întristîndu-să, să fie trimis ei înainte un turc la moscali de au strigat
45 de pace, numai să dea moscalii ce poftéște veziriul.

Moscalii să gătiia să mai dea un iuruș mare turcilor, că slăbise o samă rău și de foame, iar mai virtos caii lor. Că din percani afară pre nimenea nu lăsa să iasă, nici la iarbă, nici la apă. Iar vin avea

sécere și tătarii i-au lovit fără de veste, de au robii și au dat foc peste tot locul. Să plătească Dumnezeu sfântnicilor lui Dumitrașco vodă; că de la ținutul Vasluiului începînd, în jos, pînă la munți, tot au istovit și încă și la ținutul Hîrlăului au robii.

- 5 Iar Dumitrașco vodă au intrat în Iași, iulie 14 și au șezut și duminică, pînă s-au gătit. Iar la iulie 16, viind din jos și împăratul Moscului, trecînd pe Prut în sus, s-au rădicat și Dumitrașco vodă cu toată casa lui și cu o samă de boiari, sfântnici ai lui: Neculcea hatmanul, f. 273 10 Savin Zmucilă, vel post<elnicul>, carele au luat și toiagul cel de argint/ și Ștefan Luca, vel vist<iernic>, Sandul Sturza, vel stol<nic>, Rugină, vel comis, Iorga Aristarho vel ușeriu și Gheorghie vel pitar și alți boernași, cîț<i> au fost de casa lui și s-au dus cu moscalii în țara lor, trecînd Niprul pe la Chiov. Și l-au fost așezat moscalii pe Dumitrașco vodă la un tîrg la Harcova, despre cetatea Azacul. Și de acolo l-au 15 părăsit mai toți sfântnicii lui; și mai pe urmă l-au mutat la stoliță, cu toată casa lui. Așijderea și după ducerea lui Ren ghegeneraliul de la Brăila, iară diavolul neiuibitoriul spre neamul creștinescu și spre sfintele biserică îndemnat-au pe frații săi, o samă de lazi turci și s-au invitat cu niște tătari fără porunca veziriului, de au lovit pînă în zio tîrgul Galații. Și au 20 robii pre toți<i> oamenii cîț<i> era bejenii la mănăstire în Sfetii Gheorghie. Și au spart și mănăstirea, de au jefuit tot ce au găsit și cu multă dobîndă s-au dus, cu robii cu tot. Iar oamenii ce au rămas pîntr-alte mănăstiri, neprădați, n-au mai zăbovit a șede, temîndu-se să nu păță asemene, ci au eșit și s-au dus cine încăturo au putut.
- 25 Décii înainte să vezi stricăciunea Galaților de turci, de au rămas numai piatra, iar icoanele și toate podoabele și odoarile sfintelor f. 273^v mănăstiri pe unde au/ fost ascunse, toate le-au găsit. Că au săpat turcii peste tot locul și pre toți morții i-au dezgropat, cercînd pentru avére. Dezgropat-au și pe Mazepa hatmanul, fiind de curînd îngropat 30 la Sfetii Gheorghie, de i-au ajuns oasele în țărurile Dunării aruncate. Și mai scurt să zicem că n-au rămas la sfintele mănăstiri nici clopote, nici ușă, nici un hier; și jețurile și sfintele icoane le-au sfărîmat și le-au arsu cu foc.
- 35 Iar tîrgul Bîrladul și mai rău au pățit, că au rămas numai pajiștea. Iară oamenii n-au căzut la robie, că mai timpuriu au fugit la codri și spre Focșani, că într-acolo n-au lovit tătarii cu prada, fiind apele mari; și a doa poate fi că s-au ferit și pentru trecerea moscalilor carii să întorcea de la Brăila. Acest bine au agonisit țării Dumitrașco vodă cu socoteala lui cea grabnică, de nu să va îndrepta 40 mai de véci. Iar după un an au murit și doamna lui și au îngropat-o acolo la stoliță, în biserică cea grecească. Și au domnit Dumitrașco vodă an p<o>1./

**AICEA SCRIEM CÎND AU VENIT CURT MEHMET PAȘA
ÎN SCAUNUL ȚĂRII MOLDOVEI, PE URMA LUI
DUMITRAȘCO VODĂ.**

5 Acest Curt Mehmet pașa, fiind de neamul lui bosnean, pentru
limba ce știia sîrbéște l-au ales de la ordia turcească de l-au trimis
petrecătoriu după obuzul lui Șeremet, și ca să scoată și turcii robi, pre
carii, i-au fost luat moscalii, cînd s-au rădicat Dumitrașco vodă din
Iași. Iară aicea în Iași era mănăstirile pline de oameni și la mare frică
căzuse. Că nici un cap de boiaru nu rămăsese. Moscalii încă să
10 strecurase, de la turci nime nu venia, nici de domnu țării nu să sfetia
cine ar fi. Ci rămăsese un turc ce au fost beșleagă la Dumitrașco vodă,
carele era de neamul lui Iiah; știia bine limba lui. Și pe vrémea
moscalilor să botezase; iar daca s-au dus moscalii din Iași, iarăși s-au
întors la légea lui. Și apucase el monarhia în curtea cea domnească și
15 cu doi turci lazi ce scăpase de robie în beciuri, la purcesul moscalilor.
Ci începuse a face niște răutăți pen tîrgu și jafuri cu arapul bulucbașa și
cu o samă de siiméni ce asculta de dînsul la ce poruncia. Și au jefuit
pre cîț<i>va cu pricini./ Ci văzînd egumenii și neguțătorii că să
îngroașe lucrul, s-au sculat cu toții și au mers de l-au scos din curte
20 afară, zicînd că-l vor ucide. Și așa s-au potolit. Și décii cu toții au pus
pe Cîrstea vornicul să fie cap tîrgului, pînă cînd va veni cineva de la
turci.

f. 274^v

După aceasta văzînd că nu mai vine nimenea, scris-au o carte și au
trimis doi călărași ca doar vor putea ajunge la ordie la veziriul, sau la
25 Lupul vornicul. Și au umblat călărașii 6 zile și n-au putut răzbi, că
coprinsese tătarii cu prada peste tot locul. Și s-au întors fără nici o ispravă.

Julie 21 au venit și Curtu Mehmet pașa cu vreo 20 de turci, după ce
au petrecut tabăra lui Șeremet, că au fost un pașă mazil. Și scosése și
pe turcii cei robiț<i> din Iași, de a căruia venire înțelegînd
30 neguț<ă>torii i-au eșit de laturea tîrgului de i s-au închinat. Deci
așezîndu-se în curtea cea domnească s-au mai bucurat oamenii, că era
cu blîndéțe, măcar că oamenii tot se temea de vreo pradă. Ci văzînd și
Curtu pașa că țara pe afară iaste turburată și făr-de boiari, aflîndu-se
numai Grigorie Bozagiul vameșul împreună cu Cîrstea vornicul și cu
f. 275 35 Anastasie vor<nicul>/ le-au dat poruncă să grijască pentru tain. Ci
păția rău despre turci, că orzu nu să afla.

Deci Curtu pașa începuse a gîndi lucruri înalte și a să scrie la cărți
socotitoriu Țării Moldovei. Și dedése poruncă să nu iasă afară din tîrgu
nimenea fără pecetluitul lui. Și pusése pe Ștefan beiu de Orheiu,
40 serdariu, avînd el vreo zéce slujitori pe lîngă sine. Și-l trimitea cu turci
la strajă de păzia noaptea de marginea tîrgului, la drumuri. Și cine
venia la tîrg îi prindea de le lua caii și armele și altele ce găsiia mai
bun. Și încă pre unii <ii> da la închisoare de-i bănia, apoi îi slobozia.
Și trimisése și cărți la ordie la veziriul, cum că să află el la scaun în
45 Iași și va strînge raiaoa de prin bejenii la loc; și precum va fi porunca
veziriului, așa va face. De altă parte au strîns mehterii și punea de
bătea chindia în toate zilele în curte. Și începuse a boeri boiarii: pre

f. 275^v 5 Bozagioulu, vel postélnic; pe Darie Donici hatman; pe Diani vel comis; pe Iordache med<e>l<niceriu> uşariu mare; pe Vasilie Adam agă mare; pe Nicolai neguţatoriul vameş şi capul unui fecior, al Iancului căpitanul, / pîrîndu-l un turc cum că el l-au tăiat la grumazi. Şi începuse a închide şi pe igumeni, zicînd că iaste porunca veziriului ca să-i trimiţă acolo. Şi după ce-i da bani, sau alte daruri, îi slobozii.

10 Lucrîndu-se acéstia la Iaşi, iar Baltagi veziriul înţelegînd de Lupul Costache vornicul că iaste la Bursuci cu bejenii, îndată au făcut ferman la dînsul. Iară tătarii tot prăda ţara pe la bejenii, pe unde afla oameni, pen codri. Şi acolo la Bursuci încă în toate zilele, neîncetat, să bătea cu tătarii. Ci poate fi că au mai avut noroc o samă de creştini să nu piară de tot. Că rînduisă veziriul nişte inicéri şi cu tătari ca de nu va veni Lupul vornicul nici pe ferman, să margă să-i spargă tabăra şi să-l dobîndească şi pe dînsul.

15 Deci vestindu-se aşa, iată peste noapte au şi ajunsu un mîrzac priiaten la Lupul vornicul, iul<ie> 21, şi i-au dat véste în taină în ce ceas va sosi fermanul de la veziriul să nu să îndoiască, ci îndată să purceagă, că apoi va peri de istov. „Şi iată că eu fiind în ceastă noapte de straje m-am furişat despre alţi tătari şi am venit de Ț-am dat ştire“.

f. 276 20 Iar cînd au fost sîmbătă pe la pîrîzul cel mare, iată că au sosit/ şi Bechir aga, talhaciu împărăteascu, carele daca s-au apropiat de tabără i-au eşit înainte de l-au privitat cu căzută închinăciune. Şi atuncea şi tătarii de pre dealuri carii umbla la pradă, văzînd pe Bechir aga, om împărătesc, fugiia în laturi şi conteniia cu prada. Carele daca au arătat 25 fermanul şi porunca veziriului, încredinşîndu-se, au mers cu Lupul vornicul şi Bechir aga şi cu 8 turci ce venise cu el. Şi a doua zi, duminică, i-au făcut masă mare, de l-au ospătat împreună cu ofiţerii moschiceşti carii era cu oastea acolo; şi au mers toţi de au sărutat mina lui Bechir aga şi ofiţerii şi Chigheci polcovnicul, veselindu-se într- 30 acea zi cu toţii. Iară luni, diisu de dimineaţă, iul<ie> 23, s-au găsit Lupul vornicul, luund cu sine şi pe Dabija păharnicul şi au purces cu Bechir aga, iară cu mare frică; mai să lăsase de viaţă. Şi sosînd la ordia veziriului au numărat pre toţ<i> oamenii cîţ<i> au fost, aşezîndu-i la cortul chehaialei veziriului.

35 A doa zi au sosit şi Ioan vodă de peste Dunăre, fratele lui Nicolae vodă, carele au fost socotit de veziriul caimacam ţării de cînd au fost la Brăila şi acum era gata spre acea socoteală ca să vie la Iaşi. / Iară daca au chematu veziriul la cort pe Lupul vornicul, el îndată au îngenu<n>chiat. Şi după multă mustrare ce l-a înfruntat pentru hainie, 40 să-i fie pomenit veziriul şi de domnie. Şi el au răspuns că nu iaste vrédnic de domnie; iară şi cine va fi domnu, nici aceluia, nici altuia nu iaste ţara bună de nimica, că au robît-o tătarii mai de istov.

f. 276^v 45 Atuncea au zis veziriul, făcîndu-se că nu ştie nimica: „Cum să fie aşa?“ Şi el, bată-l Dumnezeu, singur au dat ţara în pradă. Pentru care zicînd Lupul vornicul că şi ordia măriei tale plină iaste de robi moldovéni, atuncea îndată l-au îmbrăcat cu caftan, puindu-l caimacam,

răspunzându-i: „Iată că Ț-am dat Țara în sama ta“; și pînă de trei ori i-au zis: „Ișitu Lupul ghiozum aci“, adecă: „Foarte să-Ț<i> deșchizi ochii“; și altele. Și după toată voroava i-au dat ferman cu ceauș ca să scoată robii, ori pe cîț<i> în ordie ar găsi și să-i ia pre toț<i>. Și au fost trimis veziriul pe la toate vadurile oameni împărătești de au scos robi de la tătari.

f. 277

10 Iar Lupul vornicul au mers și la cortul lui Dovlet Gherei hanul și iară cu mai multă muștrare l-au pedepsit. Și în vreo 5 zile ce au șezut acolo, scos-au ca la 2000 de robi./ Și atunce au fost venit la veziriul și cărțile lui Curtu Mehmet pașa, de care am pomenit mai sus.

15 Iar după a cincea zi au purces Lupul vornicul, împreună cu Bechir aga și cu Mehmet efendi, iazagiul și au sosit în Iași la iulie 31. Deci Curtu Mehmet pașa, în zece zile ce au șezut în Iași s-au umplut de mulți robi moscali, și el și turcii lui, de cei ce rămăsese flămînzi și bolnavi pe urma oștii și s-au dus la Țara lui.

20 Aicea n-am putut lăsa cuvîntul și pentru rîndul munténilor, măcar că au fost amestecat și Costandin vodă Basarab la socoteala moscalilor. Iară încăși negraba și chivernisala cea bună tréce primejdia cea rea, precum s-au văzut și aicea. Căci Costandin vodă B<asarab> nici de cum din porunca veziriului nu s-au abătut în laturi; ci și salahori și cară de oaste au dat. Iar el să afla spre Tîrgoviște, așteptînd la acea de apoi cum va eși lucrurile dacă să vor lovi oștile față și cine va fi biruitoriu. Iară nu ca Dumitrașco vodă, dîntîiaș dată a să numi domnu vécinic cu feciorii lui și a numără conacele cite sînt pînă la Dunăre la pod. Și de

f. 277^v 25 Bugeacul cu tătarii nu-și aducea aminte. Cu precum/ zice la psalom 20: „Cugetat-au sfaturi care nu le-au putut scoate la cale.“ Iară Basarabă numai ci gîndia la ce să va alége lucrul și cum au simțit că s-au lovit oștile și s-au împăcat, într-acei ceas au trimis 8 boiari cu daruri la poarta veziriului; așijderea și la hanul, de ș-au îndreptat lucrurile

30 despre toate părțile și nu i-au căzut Țara la robie.

Măcar că au fost Thoma spătariul Cantacuzino din partea lui trimis de au mers și la Brăila, precum am zis, iar pe urmă au mutat vina asupra Thomei spătariul cu meștersuguită pricină cum că s-au sculat ca un viclean fără știrea domniei și s-au dus la moscali de au venit cu dînșii la

35 Brăila; și ș-au îndreptat lucrurile despre turci. Iar Thoma spătariul, după ce au eșit din Brăila au luat calea prin Țara Muntenescă, pentru îndreptarea casei lui. Ci socotind că va cădea în cursă, au trecut în Țara Ungurească și de acolo au tras iar la moscali. Și l-au miluit cu boerie graf gheeneral. Iar și Constandin vodă au cheltuie pe urmă cîteva sute de

40 pungi cu turcii brăiléni, pînă s-au mîntuit de gîlceava lor./

f. 278

Aicea scriem precum au căimăcănît Lupul vornicul și cu Bechir aga al veziriului și apoi cum au petrecut.

După ce au mers Lupul vornicul, chiebat cu fermanul veziriului prin Bechir aga, precum s-au pomenit mai sus și sosind acolo și Ioan vodă terzimanul, carele era să purceagă la Iași, să fie caimacam. Și spun că dacă au înțeles Ioan vodă de venirea Lupului vor<nicul> l-au chiebat la cortul său și n-au vrut să margă. Și rău au greșit, că n-ar fi pățit pede<a>psa care i s-au întîmplat toema cu capul, precum vei

45

înțelege mai jos. Că de ar fi priceput Lupul vornicul, încă el să fie pofțit de la veziriul pentru Ioan vodă să fie caimacam și i-ar fi fost mai cu ticneală, știind că iaste om mare de la ușa împărătească, terziman și frate de domn și nu i-ar fi venit nici o patimă, de nicăirea.

f. 278^v 5 Ci Lupul, după ce au îmbrăcat caftan de caimacanie și vrînd să porceagă spre Iași au lăsat la Poartă pe capichehaioa lui Dumitrașco vodă, anume Iane Criteanul și pe Maxut postelnicul; socotind să nu încapă la vreun rău despre/ veziriul <aceștia> s-au fost lipit lângă Ioan vodă, iar după ce au văzut pe Lupul vornicul la ordie, îndată l-au părăsit și au mersu la Lupul, de au venit în țară la casa lui. Iar Ioan vodă, văzînd așa, cerșut-au de la Lupul vor<nicul> ca să-i dea 4 pungi de bani din țară, zicînd ce au cheltuit la Brăila și aiurea, viînd la căimăcănia țării. Ci Lupul s-au așezat ca să trimiță un om al său cu dînsul și-i va da din țară.

15 Dacă ș-au luat Lupul vornicul zioa bună de la veziriul, viînd la Bursuci cu Bechir aga și cu Mehmet efendi ezagiul și cu Haidar aga al hanului, pre carele apoi l-au lăsat pentru aretul taberei — că tot încă nu să potolise bine tătarîi cu prada —, așijderea au trimis Lupul vor<nicul> la Iordache aga, ginerile lui Antiohie Jora, de l-au adus de 20 la bejenii și l-au trimis să fie capichehaia la poarta veziriului, cu celalalt, ce am scris mai sus și să poarte grija pentru scosul robilor. Deci, după ce au sosit, cum am zis mai sus, iar Bechir aga s-au așezat în curtea cea domnească. Ci făcuse atita cheltuială cu scosul robilor și la Poartă, fiind țară bejenită, numai ci i-au căutat de au scos asupra 25 bejenarilor la toate ținuturile cîte doi lei de car; mai alătura și mai puțin./ Apoi au venit poruncă de la veziriul de au dat țara 100 de căruțe, cîte 4 cai, scoțînd cuvînt pentru pornirea craiului șvezescu din Tighina spre țara lui. Și au fost trimis și din Țara Muntenească cîteva 30 mii de chile de zaharea, făină și orzu, de au șezut carăle la Țuțora multă vreme, pînă începuse a putrezi sacii cu făină și tot nu s-au ales nimica de acea pîine care s-au descărcat la mănăstire la Bîrnova și apoi au dat-o la niște cazaci zaporojani de au mîncat-o; căci craiul șvezesc iș<i> bătea joc de turci și n-au vrut să margă.

f. 279^v 35 Aicea în Iași au venit un agă de la ordia veziriului de au cercat la cetatea Hotinului cum iaste. Și începuse a suna cuvîntul că era să vie un pașă la Moldova; că de domnie nu să sftetiia nime. Boiarii încă nu vrea să vie la Iași, văzînd că veziriul tot ședea în Gura Sărății. Și cu adevărat nu era de a crede, de vreme că unii era fugiți în Țara Ungurească, alții la munți. Iar în Iași au fost toț<i> tîrgoveții acasă. Ci fiind Lupul 40 vornicul caimacam și cu Antiohie Jora hatmanul, că adusese caftan ca să fie și alt boiaru caimacam, pre carele ar socoti Lupul; și Maxut post<elnicul> să afla lângă dînșii pentru limba turcească.

f. 279^v 45 Fost-au să dea Lupul vornicul și vreo 60 de pungi la veziriul/ din venitul țării, de iau domnii din ocnă și din vămi. Ci alți bani nu era, fără cît copeice și dutce cîte de patru bani și timfi de cei moschicești. Deci cu mare nevoe d-abia au strîns 12 pungi de acei bani și au trimis

la veziriul și tot cu scădere i-au luat. Iar Costandin Muselimul, omul lui
Ioan vodă terzimanul, carele au fost venit pentru bani, au șezut cităva
vrême și s-au dus fără bani înapoi și încă și înfruntat. Ci adăogîndu-se la
5 căci nu i-au trimis bani buni și mai mulți, a treia, nu să știe ce
blestemăție au făcut capichehaialele carii s-au numit mai sus — nu știu
ce meșterșug vor fi făcut cu scosul robilor — și întrînd acestia toate în
urechile veziriului, îndată au poruncit de au prins pre Ianio Criteanul,
10 zicîndu-i: „Tu ești cel ficlean capichehaiaoa lui Dumitrașco vodă,
Cantemir oulu, hainul; ai știut faptele stăpînului tău și n-ai vădit“. Și
îndată au poruncit de i-au tăiat capul. Iar Iordache aga s-au priceput mai
curînd și au fugit de la ordie tocma pe Tutova, la satul socru-său, la
Tomești. Și au avut mare noroc că au lăsat oameni de strajă mai în urmă;
f. 280 că din loc au purces gonașii ca să-l prinză. Și l-au fost pripit/ acolo, în
15 curte la Tomești. Ci dîndu-i veste strejarii au fugit pedestru la deal, de
ș-au scutit viața cu pădurea. Iară caii lui cum era, așa i-au apucat turcii
gonașii; și într-acesta chip au scăpat de acea cumplită primejdie.

Zic unii că și acel Bechir aga ș-au fost împutat Lupul vornicul și cu
20 Mehmet efendi ezagiul (că turcilor cine le poate sătura lăcomia lor);
deci să-l fie adaos cu pira și ei la veziriul. Osebit de aceasta foarte
bătea pre mulți săraci de oameni; pe unii și după vina lor, pe mai mulți
poate fi și fără cale, ca să plinească poruncile (sau și păcatul omului
urmează spre osîndă). Iară încă dacă-și înmulțește omul și la
nepriiateni de nu-i bagă seamă și ales cei mai putîncioși, cînd nu te
25 gîndești, atunce te surpă. Care acéstea toate grămădindu-se una peste
alta, mai virtos i-au scornit nepriiatenii cuvînt cum că au strîns și
strînge bani mulți Lupul vor<nicul> și va să fugă și el, cum au fugit și
alți boiari.

Deci într-o zi au venit de la veziriul un agă, ce-i zic Delibaș, carele
f. 280° 30 au petrecut pe un sol leșescu pînă aicea./ Ci Lupul avea mare gilceavă
de niște tătari pentru niște iape tătărăști, ce s-au zis mai sus; și acum le
orînduia din țară și să se dea tătărălor. Ci cînd au fost la sept<emvrie>
9 i-au oprit în curte, arătîndu-le fermanul veziriului, ca să-i ducă
acolo. Și îndată au pus în fiară pe trei boiari: pe Lupul vornicul, pe
35 Antiohie Jora și pe Maxut post<elnicul> și cu mare pază i-au dus la
ordie. Și nici i-au adunat cu veziriul, unde de acolo i-au pornit cu mare
urgie și i-au trecut peste Dunăre, la Varna, de i-au băgat în lăuntru, cu
obezile în picioare și cu lanțuri de grumazi. Și era aproape să se
mîntuiască de viață; ci norocul lor ca să mai aibă zile: de grab au trimis
40 Costandin vodă B<asarab>, domnul muntenesc, milostenie de la sine
t<a>l<er> 300 de au dat la mai marele cetății și i-au mai slăbit, de i-au
scos afară la lumină, de i-au așezat, că li se umflase limbile în gurile
lor de lanțul ce avea în gît, cît de ar fi mai zăbovit nescosîi, acolo ar fi
murit. Și decii au mai șezut la pază 8 luni. Și au fost caimacam în Iași
45 40 de zile, pînă au căzut la urgie. Iar cum au eșit de la închisoare acești
trei boiari, să va pomeni mai jos, la a doa domnie a lui Nicolae vodă./

**AICE SRIEM PECUM AU VENIT LA SCAUNUL ȚĂRII
EPITROP IOANN VODĂ, FRATELE CEL MAI MIC AL LUI
NICOLAE VODĂ.**

5 După ~~înțelegerea~~ boiarilor ce s-au pomenit mai sus au rămas
caimacam Bechir aga, talhaciul, de care îndată s-au mîhnit oroșanii.
Una pentru acei boiari ce i-au luat în hiară, a doa că au rămas iară
turcu în scaun, socotind cu acéle amestecături să nu cază vreun pașalic
la Moldova. Înși Bechir aga, a doa zi, nefiind alți boiari, au chiebat la
10 curte pe Gheorghie Apostol, biv vel vist<ernic> de l-au făcut
caimacam. Ca să poarte grijă pentru trebile țării, după obiceiul. Iar
banii de unce veziia tot la Bechir aga îi strîngea. Și au stăpînit și el
scaunul vreme 17 zile, pînă au venit Ioan vodă terzimanul, la
sept<emvire> 25. Iară Bechir aga s-au rădicat din Iași plin de robi; și
15 mîncă și ci<ov> bani. Și s-au dus după veziriul. Dară nici el n-au
pățit bine. Ci schimbîndu-se veziriul Baltagiul i s-au luat tot și căzuse
și la pedeasă cum iaste obiceiul turcilor, după firea lor cea
nestătătoare.

f. 281^v

După ce au venit Ioann vodă la Iași, foarte s-au bucurat tîrgoveții
și toată țara rîgînd nădêjde de domnia lui Nicolae vodă, văzînd pe
20 frate-său sosi cu stăpînirea la scaunul Moldovei. Carele după ce s-au
așezat în curte, îndată au poruncit la toț<i> zlotașii pe la toate
ținuturik, să nu mai strîngă rămășițele și să dea oamenilor pace, să
nu<-i> mă supere. Iar titulușul lui așa scria la cărți: Ioann
Mavrocordat marele terziman al putérinicii Împărății și epitrop Țării
25 Moldovei i poci.

Și așa, cu bîndêje, scris-au cărți pe la toț<i> boiarii pe unde să afla
pen beșciu. Ca să vie fieștecine la locul său, fără nici o têmele. Tot
într-acest ar a oct<omvire> 7> zile, la 8 ceasuri din noapte, foarte tare
s-au cutremurat pămîntul, în slava lui Dumnezeu, pînă în de doao ori.
30 Și huetul veziia despre răsărit. /

f. 282

MOLDAVIA.

Viceaz 7220, 1712. DOMNU 60. DOMNII 73. NICOLAE
ALEXANDRU VODĂ, ÎNȚIUL CU ACEST NUME, CU A DOA
DOMNIE.

35 Vrînd a scrie a doa domnie a lui Nicolae vodă fac încêpere de unde
au pârșit Nicolai Costin, ce-au fost logofăt mare, carele au scris
domnia cea cîntii a lui Nicolae vodă. Și au scris pînă au mersu la
Galați și au trecut Dunărea, mergînd la Țarigrad. Și acolo, pârșind,
au început a scrie de domnia lui Dumitrașco vodă Cantemir.

40 Începînd iar, eu a scrie de unde au lăsat dumnealui, n-am lăsat
nepomeni nici céle ce s-au întîmplat și s-au lucrat la mazilia lui

4 ac ~~scria~~ Sept<emvire> 20, 7220, 1712 A //28 ad. marginal 7220 A // 31
ad. marginal Moldavia A 32-34 De a doua domnie a lui Nicolai Alecsandru vodă U //

Nicolae vodă, vrédnice fiind de pomenit. Și știind că și de la céle ce să vād a fi mici socoteli, pot cei înțelepți a să folosi și a lua lumină, am lungit istoria și am început a scrie după ce au trecut trei ani dintr-a doa domnie a măriei sale și am întrat întru al patrulea an.

f. 282^v 5 Sosind la Țarigrad Nicolae vodă la dechem<vrie> 25 și mergînd drept la casele céle părintești ce avea la Fenar, îi era curtea deșchisă și toț<i> boerenășii lui strînși în toată / vrémia; și mergea priiatenii de să împreuna în toate zilele. Trimitea și solii ce era în Țarigrad, pe dragomanii lor, la Nicolae vodă de-i zicea complementuri și-l mîngîia ca să nu-ș<i> facă voia rea de acea întimplare a maziliei.

10 Trimis-au și veziriul de au chiebat pe Nicolae vodă îndată cu porunca împăratului și pentru ca să-l mîngîie că nu era cu voia veziriului acea mazilie, precum am pomenit mai sus. Dar mai virtos l-au chiebat ca să-l întrebe pentru bești despre părțile acéstia. Și au făcut taină, scoînd pre toți afară și au rămas numai amîndoi. Multe cuvinte de mîngîiere i-au zis atunce veziriul și cum că slujba cea cu dreptate iaste cunoscută de împăratul și să nu-ș<i> facă voia rea, că fără zăbavă i să va da domnia. După acéia l-au întreat pentru bești, despre părțile creștinilor, ce să aude și ce să lucrează și pentru oștile moschicești unde să află. Măcar că moscalii pînă atunce mai nici aflate bine de stricarea păcii. La această întrebăciune a veziriului, măcar că socotia și știa Nicolae vodă că răspunsurile sînt cu mare primejdie la o vrème ca acéia, neștiind la ce sfîrșit va veni trebile, /dar precum i-au luminaat Dumnezeu mîntea au răspuns la toate și au spus ce au știut și ce au socotit; care daca le-au spus veziriul împăratului spun că i-au plăcut foarte.

f. 283 25 Împreunarea acéia a lui Nicolae vodă cu veziriul și mai virtos că au făcut taină cu dînsul (neobicinuit lucru iaste la veziriul să facă taină cu domnii mazili) au zădărit zavistie domnilor și celor mazili din Țarigrad și celor cu domnii. Și au început a-l zavistui nu numai moldovénii, ci și munténii și cerca mijloace ca să-i poată strica. Care mijloc l-au și aflat Dumitrașco vodă Cantemir, sfātuindu-se cu o samă de boiari carii nu era voitori de bine lui Nicolae vodă, adecă să trimiță la Poartă și să facă mare jalbă precum Nicolae vodă au făcut multe nedreptăți în țară și au prădat boiarii. Și pentru poclonul bairamului (ce era să-l dea Dumitrașco vodă, că un poclon îl didese Nicolae vodă într-un an ce au domnit) să zică că l-au luat din țară și l-au oprit la sine, socotind că cu acéstia vor face mare stricăciune lui Nicolae vodă: cît, una, i să va strica numele cel bun și cu greu i să va mai scoate domnia, iar cu céialaltă socotia că-i vor face mare pagubă și sărăcie, ca ce are să dea tot/și la mare datorie să încapă, cît să nu mai poată lua niciodată domnia. Dar, zice un cuvînt, altele sînt sfaturile oamenilor și altele poruncéște Dumnezeu.

f. 283^v 40 Făcîndu-se primăvară au orînduit Dumitrașco vodă pe Manolache Ruset vornicul și pe Ioan Sturza vor<nicul> și pe Gheorghiiță

11 ad. marginal Nicolae, 7220, 1712 A // 27 ad. marginal Nicolae, 7212, 1712 A // 44 ad. marginal Dumitrașco, 7219, 1711 A / Manulache A //

păharnicul — că aceștia au priimit să facă această slujbă — și le-au făcut izvod de pira ce era să facă. Le-au dat și izvod de toate veniturile ce să strînsese în domnia lui Nicolae vodă, din țară, la care izvod doao lucruri era făcute afară din cale și din omenie: unul că pusese

5 împrumutarea ce luase Nicolae vodă de la boiari de doao ori și anume, de la fieștecare ce au luat și toată suma deosebi, al doilea pusese că au luat poclonul bairamului Nicolae vodă din țară. Și așezase și izvoadele ce era la vistierie, de banii birului ce strînsese și trimisese la Poartă, și au stricat unde zicea banii birului și au scris în locul birului, ai

10 bairamfîcului. Care izvoade au căzut toate pe mîna lui Nicolae vodă, daca au luat domnia.

f. 284

Pornit-au Dumitrașco vodă pe acei boiari la Țarigrad, zicîndu-le că vor lua învățătură și de la Iane, care era capicheaia./Carii daca au ajuns la Țarigrad au găsit pe veziriul gata să iasă cu oștile să margă

15 împotriva moscalilor. Au apucat boiarii de s-au împreunat cu veziriul și au spus jalobele lor; le-au răspuns veziriul într-acea dată că vor avea dreptate. După acéia au eșit veziriul din Țarigrad și au mers la Daut pașa, după obiceiul ce au cînd vor să margă la oaste; șed acolo cîteva zile ca să-și aducă aminte și să se grijască cu toate céle trebuitoare de

20 călătorie și de oștire.

Mers-au dar boiarii și acolo de s-au împreunat cu chehaiaoa și cu veziriul și iar s-au jeliut de Nicolae vodă și s-au rugat să aibă dreptate. Iară veziriul, aflînd socotélile și știind că-l pîrăsc fără dreptate, le-au răspuns să margă cu ordia pînă la Odriiu și apropiindu-se de Moldova

25 le va lua sama; că au făcut vechil Nicolae vodă pe frate-său Ioan vodă terzimanul. S-au făcut boiarii bucuroși și de aceasta și au zis că vor rămînea la Țarigrad să se mai gătească. Și purcegînd veziriul, ei au rămas în Țarigrad. Și văzînd că nimica n-au putut isprăvi și socotind că de vor merge la ordie vor isprăvi și mai rău, cunoscînd pe/veziriul că

f. 284^v

30 are în drăgoste pe Nicolae vodă și sfătuindu-se ce vor face i-au îndemnat acel Iane să dea ruca, adecă răvaș de jalbă la singur împăratul.

Și într-o zi, venind împăratul de la Uchiudar (că mersese să se închine după obiceiul Împărăției turcești, carii merg în toate vinerile

35 la cîte o geamie de céle mari) i-au ținut calea boiarii și aprinzînd o rogojină în cap au dat ruca. Spun să fie zis împăratul cătră bostangi bașa: „Aceia, pre cum să văd, samînă să fie niște telpizi, de vréme ce au aprins rogojina în cap“. Lucru afară den cale și făr-de socoteală au făcut acei boiari și, precum să zice, cu capetele lor au vrut să joace. Că

40 cine dă ruca la împăratul să chiamă că nu bagă samă pe veziriul, care lucru iaste de mare primejdie; că veziriul oricum ar fi, poci zice că poate tocma cu împăratul. Dar osebit și de aceasta, a să pune în price cei mai mici cu cei mai mari iaste nebunie. Cu cel de o potrivă de să apucă cineva în price și încă nu să poate să nu să păgubească amîndoi.

3 ad. marginal Nicolae 7219, 1711 A // 22 ad. marginal Nicolae, 7219, 1711 A // 29 ad. marginal Nicolae, 7219, 1712 <sic> A // 36 ad. marginal Boiarii pîrăsc pre Nicoale vodă la împăratul A //

f. 285
5 Precum și când să luptă doi ce sînt într-o vîrtute și întîmplîndu-se de biruiaște pre altul, dar încă și cel ce au biruit suflă tare de osteneală și slăbêște foarte; /cu cît mai vîrtos cînd să apucă neștine în pricină cu cel mai mare și mai putincios decît dînsul. De una ca aceasta au zis înțeleptul Sirah: „Oala și cu căldarea nu poate să se lovească, că de să vor ciocni, iar oala să va sparge.“

10 Asemene iaste și pîra boiarilor cu domnii. De cîte ori au mers boiari să pîrască pre domnu mazil la Poartă, nici odată n-au putut isprăvi mai nimica. Că domnii, ori cum ar fi, au priatени oameni mari, de să pun pentru dînșii și nu le pot strica nimica cu pîra. Așa n-au putut strica nici lui Nicolae vodă, avînd priatени mulți. Că mai toți cei cu diregătorii la Poartă îi era voitori de bine. Dară lăsînd ajutoriul omenesc, zic că-i ajuta Dumnezeu la toate trebile lui. Că multe bunătăți făcuse în țară la săraci și la sfintele bisericici. Pentru acéia cei
15 ce au mers să-l pîrască s-au întors înapoi cu rușine, iar Nicolae vodă în scurtă vréme au luat iarăși domnia Moldovei.

f. 285^v
20 Daca au luat împăratul ruca și au văzut jaloba acelor/boiari, au poruncit caimacamului să scoată pe Nicolae vodă la divan. Iară caimacamul temîndu-se să nu să dea cumva Nicolae vodă în laturi, înțelegînd de aceasta, și să gîndească împăratul că i-au dat el știre de au dosit, au poruncit lui ceauș bașa ca să margă făr-de véste la Nicolae vodă, să nu apuce să se ascunză. Și aflînd că iaste Nicolae vodă la casele ce avea la Arnăut-chioi, pe Bogaz, au luat și un hasichiu de la bostangi bașa; căci nu poate nime să calce casele ce sînt pe lîngă mare,
25 fără știrea bostangi bași. Și așa mergînd acolo, unde era Nicolae vodă, că să întimplase de era la casele frăține-său, Ioan vodă, s-au supus acolo, aproape și au așteptat pînă s-au deșchis poarta, vrînd să iasă un om cu treabă; și așa au întrat ceauș bașa și hasichiul cu taifaoa lor. Iar Nicolae vodă, prinzind véste că s-au călcat curtea și-l caută să-l prinză
30 au încuiat ușa odăii întru care era și au șezut acolo. Mers-au ceauș bașa. Mers-au ceauș bașa și cu hasichiul întru o odae întru care era o samă de boerenași și din slugi și au întrebat de Nicolae vodă. Ei au dat seama că nu iaste acolo. Zisu-le-au să descue și odaia cea încuiată; iar ei au spus că iaste încuiată de terzimanul și cheile sînt la dînsul. / Și cu
f. 286
35 ațita s-au dus de acolo, luund doi boerenași și doi copii din casă, pre carii i-au dus la opreala bostangiilor.

A doa zi au mers ceauș bașa și la saraiul cel de la Fenar și iar altă cercătură n-au făcut, fără cît au întrat întru <0> odae de céle de jos și au întrebat pe boerenași unde iaste Nicolae vodă și pentru ce să dă în
40 laturi cînd îl chiamă împăratul. Iar ei au răspuns că nu iaste acolo, nici știu unde iaste; și aducîndu-i cahve și șerbet, s-au dus cu ațita trimițînd pe vreo doi, trei boerenași zicînd să fie zis boiarii că au pîră și cu unii din boiarii lui Nicolae vodă.

45 Iară Nicolae vodă văzînd că l-au cercat noaptea la Arnăut-chioi s-au temut ori pentru ca să nu stea la pîră cu dînșii, că socotiia a fi făr-

11 ad. marginal Nicolae, 7219, 1712 <sic> A // 22 ad. marginal Nicolae, 7219, 1712 A // 40 ad. marginal Nicolae, 7219, 1712 A //

de cinste să stea cu unii ca aceia la divan și ca să nu-i grăiască ni<s>care cuvinte împotrivă au socotit de au dat în laturi, șezînd cîteva zile tănuuit. Și au scris cărți la frate-său Ioan vodă la ordie și la veziriul cum că au dat boiarii ruca la împăratul și cum că au trimis caimacamul de l-au cercat noaptea la gazdă.

f. 286^v 5 Care înțelegînd veziriul foarte i-au părut rău și au scris la caimacamul cu bănat zicînd că nu s-au căzut să facă una/ca acéia și au înștiințat și pe împăratul de aceasta, adecă cum că au mers și la dînsul acei boiari moldovéni cu jalbă și le-au zis să margă cu ordia și 10 apropiîndu-se le va lua seama; că au făcut Nicolae vodă vechil pe frate-său terzimanul și i-au dat toate drésele ce avea și nu s-au căzut să mai supere pe împărăție. Care spun să fie zis împăratul: „Daca iaste așa, s-au căzut să margă acolo, să le ia seama veziriul“.

15 Făcut-au și la împăratul ruca Nicolae vodă și au dat-o singură doamna, întru care scriia cum că și părintele lui Nicolae vodă și el, din copilărie au slujit cu mare dreptate împărăției. Și această pîră ce au făcut boiarii iaste mincinoasă; că numai 9 luni au domnit și cum ar fi putut să ia 20 doao pocloane ale bairamului?! Și într-acele 9 luni ce au domnit, au plătit și birul deplin și bairamlicul al acelui an și balgi bașfilcurile și miierea și ceara ce să dă la mutcapul împărătescu, și toate poruncile le-au făcut deplin. Iar acéstia sînt meștersugurile lui Dumitrașco vodă, că el are gînd 25 să se facă hain și să se închine moscalilor. Și pentru ca să-i rămîie lui banii bairamlicului și alți bani ce ia din țară scornéste acéste pîri./Că nici vreo strîmbătate sau tirănie, precum au pîrît acei boiari, n-au făcut. Că 30 cînd au mers cu domnia au găsit țara foarte slabă și răsipită și în cîtă vréme au domnit au început a să tocmi și a să strînge oameni din toate părțile; care acéstia, unde iaste tirănie și nedreptăți, nu pot să fie.

f. 287 Acéstia și altele au scris împăratului. Și i-au eșit răspunsul cum că 35 în zilele împărăției sale nimeni strîmbătate nu s-au făcut; nu să va face nici lui strîmbătate. Au mai cercat în 2, 3 rînduri acei boiari la divanul împărătescu și dă arzûhaluri; dară alt răspuns nu le-au eșit. Carii văzînd că nici cu ruca ce-au dat, nimica n-au isprăvit și cum că 40 au încăput la mare primejdie, pornînd pe veziriul asupra lor cu urgie, s-au întorsu în țară cu multă groază, cît unii s-au temut a mérge pre uscat, ci au mers cu corabia pre mare. Iară carii au mers și pe uscat s-au amestecat pentr-alți călători, ca să nu-i cunoască nimenea.

f. 287^v 45 Ajungînd veziriul cu oștile la Oblucișă au aflat/ de hainia lui Dumitrașco vodă și cum că au întrat moscalii în Țara Moldovei și cîte s-au lucrat aicea de moldovéni. Și au socotit de au orînduit pe Ioan vodă, fratele lui Nicolae vodă, să meargă la Braila; și au scris și 40 ferma la toți lăcuiorii țării ca să nu să potrivească lui Dumitrașco vodă, ci să fie supuș<i> și plecați împărăției, precum au fost. Și au mersu Ioan vodă cu acea poruncă a veziriului și poate să fie avut și alte porunci. Și au scris la unii din mazili, ce înțelesése că sînt la margine, 45 dar n-au vrut să înțeleagă, că era umflați mai toți pămînténii cu nădejdiile céle deșarte. Și cînd să ținea că sînt scăpați de suptu jugul

robiei, atunce era să cază nu numai <la> robie, ci și la perire desăvîrșit, de nu le-ar fi ajutat iar mila lui Dumnezeu, care nu lasă pre creștini să piară desăvîrșit.

Nevoitu-s-au în tot chipul veziriul ca să nu margă această veste la
5 împăratul, cum că s-au hainit Dumitrașco vodă, ca să nu să întristéze.
Dar neputîndu-se tîinui un lucru ca acesta au aflat și împăratul și ș-au
adus aminte de cuvintele lui Nicolae vodă ce-i scrisese în ruca, precum
s-au pomenit, cum că are gînd Dumitrașco vodă să se hainească și
f. 288 10 opréște poclonul bairamlîcului și zicea cum că i-au luat Nicolae vodă.
Și i-au părut rău împăratului căci au mazilit pe Nicolae vodă./ Și
ajungînd véstia aceasta la toți, huliia pre hanul carele au fost pricina de
s-au mazilit un domnu ce slujia cu dreptate Împărăției și au făcut pre
un hain. Și punea la socoteală toț<i> cum că de va rămînea Moldova pe
15 mîna Împărăției nu iaste altul ca să se trimiță domnu, fără numai
iarăș<i> Nicolae vodă. Pentru acéia au îndemnat pe Nicolae vodă
priiatenii să nu mai șază tîinuit, ci să șază la casa sa. Carele știind și
pentru frate-său Ioan vodă cum că l-au fost trimis veziriul la Brăila ca
să tragă pe moldoveni să nu să hainească, vâzînd și îndemnările
priiatenilor au eșit și ședea la saraiul său.

20 Înțelegînd Ioan vodă că să întoarce veziriul, isprăvind cu moscalii
céle ce au vrut, pre carii cuprinzîndu-i de toate părțile cu mulțime de oști
și dîndu-le năvală nepărăsît, nelăsînd să le meargă în obuz nici un fel de
hrană de cai, sau de oameni, le-au căutat moscalilor a cére pace, cu
25 vârsare de sudori, cu avuție și cu făgăduiale că vor face toate făgăduialele
turcilor, care au fost acéștia: să dea Azacul, să strice Șamar cetate și altă
cetate și să nu lasă în Țara Leșască oști moschicești și alte ponturi, care le
f. 288^v zicem pre scurt, de vréme ce le-au scris alții mai nainte de/mine.

Daca au trecut veziriul Dunărea și au sosit la Cartal, acolo au mers
și Ioan vodă de s-au împreunat cu veziriul. Iar acolo au mers și Lupul
30 Costache vornicul și l-au îmbrăcat cu caftan de caimacanie. Și de acolo
iar au trimis de l-au luat din Iași, dimpreună cu Antiohie Jora și cu
Maxut postélnicul, de i-au închis în cetatea Varnei. Și de acolo au
trimis pe Ioan vodă caimacam și socotitoriu Țării Moldovei,
adeverindu-i cum că și domniia să va scoate lui Nicolae vodă.

35 Nevoitu-s-au unii din boiari ca să aducă domnu pe Mihai vodă,
făcînd magzaruri cum că toată țara îl poftéște domnu și le-au trimis la
Împărăție; dar n-au putut isprăvi nimica.

Trimîțînd veziriul pe capichehaioa lui la împăratul cu véstia
isprăvii și a biruinții ce făcuse împotriva moscalilor, mers-au la dînsul

19 ad. marginal Nicolae, 7219, 1712 <sic> A / după său ad. Ioan vodă, dacă au mers la Brăila au șezut pînă cînd au înțales că vin oștile moschicești să o ca, și atunce au trecut Dunărea în cecea parte și au mers la Măcin ear a doa zi au și sosit moscalii și au început a bate cetatea, care au și luat-o pînă în trei zile, măcar că au stătut și turcii foarte bine la războiu și s-au apărat și din cetate cum se cade, dar nepuînd suferi focul moscalilor și sâtea, că le luase apa, a triia zi au închinat-o. Și au dat moscalii voe turcilor să easă numai cu cît va hi pe dînșii și cu cît or putea rădica; dar eșînd turcii din cetate prin oastea moschicească, cît se depărta ceva de capite da năvală dragonii și-i jecua. Ear a doa zi, după ce au luat cetatea, au și sosit trimișii cu veste cum că s-au făcut pace; și au lăsat moscalii cetatea, precum s-au scris la domnia lui Dumitrașco vodă U //

f. 289 5 Nicolae vodă de s-au împreunat, carele i-au spus atunce cum că va împăratul să-i ceară 50 de pungi pentru poclonul bairamlicului ce nu l-au dat Dumitrașco vodă. Putea atunce Nicoale vodă să se dea în laturi, dacă au înțeles că va să-i ceară împăratul atîtea bani; dar pusese gînd să nu să mai ascunză, că și priiatenii așa-l îndemna: /pe de-o parte nădăjduind spre mila lui Dumnezeu și așteptînd din zi în zi să-i scoată domniia Moldovei și să-l chiiame să-l îmbrace cu caftan, precum îi scriia frate-său Ioan vodă și alți priateni, pe de altă parte era cuprins de mîhnire și întristat știind că va să-i ceară împăratul atîtea bani. N-au trecut multe zile și au trimis caimacamul un ciohodar la Nicolae vodă ca să-l chiiame la Poartă; care chemare măcar că Nicolae vodă o știia pentru ce iaste, dar nevrînd ca să <se> mai dosască s-au sculat de au mers la Poartă.

10 Toț<i> au început a zice că-l chiamă să-l îmbrace cu caftan pe Nicolae vodă, că așa să purta cuvîntul la toți cum că de iaste să se mai trimiță domnu creștin la Moldova nu să va trimite altul, fără Nicolae vodă. Că venisă lucrul la cumpănă să se facă pașă la Moldova și să nu mai trimiță domnu.

15 Mergînd Nicolae vodă la Poartă i-au zis caimacamul cum că porunca împăratului iaste să dea 50 de pungi de bani, poclonul bairamlicului ce nu s-au dat; într-alt chip să nu fie. Răspuns-au Nicolae vodă cum că acel poclon l-au luat Dumitrașco vodă din țară și s-au dus cu banii la moscali. Dar de vrême ce iaste așa porunca împărăției va vinde ce are și/ va plini cît va putea coprinde; iar cît nu va putea plini, ce va fi mila împăratului. Și zicea Nicolae vodă că în cită vrême au domnit ca să nu rămîie jos nici o poruncă împărătească s-au îndatorit și au plinit și birul și bairamlicul și toate cite s-au dat din țară și au rămas plin de datorii. Că din țară n-au apucat să ia cît au dat, domnind numai 9 luni. Spu<su>i-au caimacamul că porunca împăratului iaste să șază la opreală pînă va plini acei bani. Și l-au întreat unde-i iaste cu voe să șază. Și a... poftit ca să-l orînduiască la ceașlar Emini, fiindu-i casa aproape de casa lui Nicolae vodă. Și de acolo au mers la casa celui ceaș la opreală.

20 f. 289^v 25 Văzîndu-se Nicolae vodă la opreală și cum că-i cêre atîtea bani au început a să lăsa de nădêjdea domniei. Și dedese poruncă să-i scoată odoarăle și alte lucruri ce mai rămăsese nejelosite, la vînzare. Iar pe afară între unii oameni era voroave tot de rău de Nicolae vodă, zicînd că nu va mai vedea domnia niciodată. Că nu iaste lucru prost a să da cineva în laturi cînd i-ar porunci împăratul să margă la judecată și cum că acestia le-au făcut cu meșteșug turcii de au scos cuvînt că vor să-i dea domnia, ca să iasă de unde era ascunsu și să-l dobîndească în mîinile lor, precum /s-au și făcut. Dară, precum zice Daniil prorocul, gîndurile oamenilor sînt toate fricoase și cu greșală cugetele lor. Altele gîndia oamenii și altele era orînduite de la Dumnezeu să se facă. Că

f. 290 45 într-acele zile ce era închis Nicolae vodă, iată au sosit la împăratul

5 talhiș de la veziriul, carele îl trimisese cu sfatul tuturor pașilor de la ordie, întru carele scriia să trimiță domnu la Moldova pe Nicolae vodă, că altul nu iaste de trimis domnu că și Împărăției iaste credincios și țara îl va; și cîte l-au pîrit acei trimiși de beiful cel hain au fost toate minciuni. Și să-l trimiță fără zăbavă ca să strîngă raiaoa și să caute de poruncile Împărăției.

10 Care talhiș, dacă au mers la împăratul și socotind și împăratul că cu adevărat nu era altul de domnie, că ceilalți domni ce era mazili în Țarigrad avea toți cîte o pricină: Antiohie vodă era frate cu Dumitrașco vodă, hainul; Mihai vodă avea nume că era să fugă la moscali și au adus oști moschicești în țară, de au luat pe o samă de șvezi de la Cernăuț<i>; Costandin Duca vodă avea nume că au adus pe leși de au omorît pe un capigi baș împărătesc, ci au socotit să dea domnia iară lui Nicolae vodă. Și au trimis de au întreat pe muftiul de iaste obiceaiu să se/dea cuca la domni de la împăratul, nefiind veziriul acolo.

15 Iară muftiul fiind priiaten lui Nicolae vodă și cu tată-său, Exaporiton, au răspuns împăratului că și cuca să se dea să cade și a să zăbovi trimisul domnului la Moldova nu iaste bine și să cade ca un ceauș mai nainte să-i dea domnia și să-l pornească spre țară, zicînd și alte laude pentru Nicolae vodă. Atunce au trimis și împăratul de l-au adus, de unde era închis, ca să-l îmbrace cu caftan de domnie.

20 „Nu sînt sfaturile mele ca sfaturile voastre, nici căile mele ca căile voastre. Ci precum iaste depărtat ceriul de pămînt, așa sînt depărtate sfaturile mele de sfaturile voastre și gîndurile mele de gîndurile voastre“, zice Dumnezeu prin Isaia prorocul. Și într-alt loc iarăș<i> zice: „Dumnezeu ceartă și iarăși tămăduiaște“. Pentru acéia toț<i> înțelepții și dascălii ne învață, nici să ne prea bucurăm cînd vedem toate trebile că să fac pe voia noastră, nici să ne prea întristăm cînd nu urmează céle ce vom dupe pofta noastră. Cînd să afla Nicolae vodă la

25 aceea mai mare întristare, pierzînd nădêjdea de a mai lua domnia, cuprins de multă voe rea pentru închisoare, înspăimat că nu va putea plini, cu tot ce avea, acéle 50 de pungi ce-i cerea împăratul și făr-de nădêjde, din bogată mila lui Dumnezeu, carele/nu tréce rugăciunile ale celor ce să tem de dînsul și dă plată făcătorilor de bunătăți nu numai în

30 céia lume, ci și într-aceasta, s-au dăruiit lui Nicolae vodă toate céle bune și dorite. Și din închisoare s-au scos și domnia i s-au dat și acéle 50 de pungi le-au lăsat. Și nu iaste de mirat de i-au trimis Dumnezeu și oarece întristare cu acea închisoare: poate fi greșit ceva ca un om. Că nimenea nu iaste în lume și să nu greșască și pentru greșalele lui să-i fie trimis Dumnezeu acea întristare.

35 Că la luna lui septe<m>vrie în 25 au chemat împăratul pe Nicolae vodă să îmbrace caftan de domnie. Și mergînd la saraiul împărătesc, îmbrăcîndu-l cu caftan și dîndu-i cuca, iaste obiceaiu, cînd merg domnii să sărute poala, sau pămîntul împăratului, atunce zic împărății

40

17 ad. marginal Nicolae, 7220, 1712 A // 42 ad. marginal Nicolae, 7220, 1712

domnilor, prin mijlocul vezirilor, câteva porunci. După acéia le zic și cu laudă, de nu vor face așa. Iar lui Nicolae vodă i-au zis într-acesta chip: „Iată, că iarăși te-am miluit cu domnia Moldovei. Să cauț<i> iarăș<i> să ne slujești cu dreptate“. Și așa s-au întors la gazdă cu alai mare și frumos, cum să cade.

f. 291^v

5 Indată după ce au îmbrăcat caftan Nicolae vodă, încă pînă/a nu veni sangeacul de la Poartă, au învățat să scrie cărți în țară. Și avea gînd să orînduiască caimacami pe Lupul Costache vornicul și pe Antiohie Jora; că nu știa că s-au trimis caimacam de veziriul Ioan vodă, și acei boiari au căzut la urgie. Dar într-acel ceas au sosit cărți din țară, de la Ioan vodă, înștiințînd de toate acésta, cumcă au trimis veziriul de au luat pe Lupul vor<nicul> și pe Antiohie Jora și pe Maxut postélnicul și era să le tae capetele și cum că au pus nevoiță de i-au mîntuit dintr-acea primejdie. Dar n-au putut să-i scoată de tot și i-au trimis veziriul de i-au închis la Varna. Scris-au Nicolae vodă într-acesta chip: „Iubite frate, îț<i> mulțemim foarte căci ai pus nevoiță de n-ai lăsat să piară acei boiari. Vei avea de la Dumnezeu plată și de la noi mulțemită“.

20 Au scris și la Ioan Buhuș, biv vel log<ofăt> și la Gavriil Milescul, vor<nic>, ca să fie împreună cu frate-său Ioan vodă, să poarte grija de trebile țării. Scris-au cărți și la toț<i> lăcuiorii ca să iasă din bejenii și să se așaze pe la casele sale și să n-aibă nici o tēmere despre nimenea.

f. 292

25 Scris-au și la boiarii carii vor fi pribegit, știindu-se/ vinovați căci au mers de l-au pîrît la Țarigrad, să nu să teamă, că i-au ertat pe toț<i>, ci să margă pe la casele lor și cum că îi va avea pre toți în dragoste, zicînd că céle trecute le-au dat uitării. Scris-au și la cei ce vor fi făcut niscare greșale împotriva turcilor, cînd era moscalii în țară, adevărindu-le că nu vor avea nici o nevoe. Făcuse voia rea Nicolae vodă pentru acei boiari ce-i trimisese veziriul la Varna. Dar avea nădējde că împreunîndu-se cu veziriul pe drum — că să pornise de mergea spre Țarigrad și socōtiia să-l întimpene dincoace de Odrii, precum s-au și întîmplat — și acolo avea gînd să se roage veziriului ca să-i iarte și să trimiță să-i scoată de la închisoare și să-i aducă cu sine în țară.

35 Venitu-i-au lui Nicolae vodă sangeacul de la Poartă, iară cu alai și cu obiciuita țeremonie. Și avînd poruncă ca să purcează fără zăbavă, au început a să găti de céle ce sînt trebuitoare la călătorie. La octom<vrie> 10 zile au purces Nicolae vodă din Țarigrad; și mergînd pe drum se întîlnia cu pașii ce venia de la oaste și împreunîndu-se cu dînșii făcea voroavă și-i arăta toț<i> multă dragoste, grăindu-i cuvinte dulci și arătînd că le părea bine căci mēрге domnu. Iar dacă s-au apropiat de Odriiu, înțelegînd că nu iaste/departe, n-au vrut să margă, pentru zăbava și mai multa chieltuială. Pentru acéia de la orașul Havsa au purces sprinten, făr-de agarlic, la 4 ceasuri din noapte și tăind de curmeziș i s-au făcut zio dincoace de Odrii, la satul Derventchioi. De

f. 292^v

15 ad. marginal Nicolae, 7220, 1712 A // 38 ad. marginal Nicolae, 7220,

1712 A //

acolo mergînd la un sat, ce să chiamă Vacșilă, au sosit seara și veziriul acolo și hanul Dovlet Gherei și au mers Nicolae vodă de s-au împreunat cu amîndoi și l-au priimit cu dragoste, arătîndu-i mare prieteșug; că veziriul era priiaten încă cu răposatul Alexandru

5 Exaporitul, tatăl lui Nicolae vodă. Hanul iarăș<i>, știindu-se că au fost pricina maziliei lui Nicolae vodă, ori că s-au căit de ce au făcut, hainindu-se ciracul lui, Dumitrașco vodă, ori că-i era și milă, făcîndu-i atîta pagubă, i-au arătat multă dragoste și prieteșug.

Acēste lucruri, dragostea și prieteșugul, la creștini să dau fieștecăruî om, de la cel mai mare la cel mai mic și mai de jos. Dar la turci iaste lucru mare cînd arată unui creștin, măcar să fie și domnu, niște oameni mari ca aceia, han și vezir, dragoste și prieteșug; că la Împărăția Turcească iaste multă mărire și o numesc dumnezeire pre pămînt. Îmbrăcatu-l-au veziriul cu caftan, fiind și hanul acolo, dar

f. 293 15 n-au cheltuit la amîndoaș porțile nici o sută de lei, / puind pricină că iaste în drum și au purces degrab. Și cu făgăduință numai au potolit lăcomia turcilor cea nesățioasă.

Rugămîntea cea dintîi ce au făcut Nicolae vodă cu veziriul au fost ca să sloboază pre acei trei boiari, ce să trimisese la Varna. Dar au

20 răspuns veziriul că nu să poate, că au făcut știre împăratului pentru dinșii și trebuie iar cu știrea împăratului să-i sloboază. Numai s-au adevărit că mergînd la împăratul îi va spune și va trimite de-i va scoate. Dar n-au ajuns la împăratul acel vezir, Baltagi Mehmet pașa. Ci mergînd la Odriiu au trimis împăratul de l-au mazilit și luundu-i toată

25 avēria, l-au trimis la închisoare și puțin au lipsit să și-l și omoară. Că-l pîrise hanul și craiul șvezesc la împăratul cum că ar fi putut să ia la robie pre toț<i> moscalii și cu țariul lor, cu cîte puteri avea și la ce slăbiciune și strimtoare au fost ajuns, de n-ar fi lăcomit să ia mulți galbeni și să facă pace cu dinșii. Și în locul lui au făcut vezir pe Iusuf

30 pașa.

Purcepînd de acolo Nicolae vodă l-au întimpinat cărți de la Ioan vodă și de la boiarii ce era caimacami, scriind cum că nu vor să iasă oamenii din bejenii; unii temîndu-se pentru datoriile turcilor, alții pentru jafurile ce făcuse turcilor cînd venia moscalii în țară și pentru

f. 293^v 35 oastea lui voevoda Chievschii cum că au intrat/sin țară și sau așezat de la Orheiu pînă la Hotin. Care înțelegînd Nicolae vodă au trimis pe ușerul cel mare la Poartă, scriind la capichehaiale să silească să scoată fermanuri împărătești pentru toate pricinile ce s-au pomenit, să n-aibă nevoie pămîntēnii nici pentru jafurile ce s-au făcut turcilor pe vrēmia

40 moscalilor, nici pentru datorii și pentru oastea cea leșască, ca să se rădice din țară. Care fermanuri toate s-au scos și s-au adus la Nicolae vodă, precum au pohtit. Și scriia, pentru cele ce să va fi lucrat pe vrēmia oștirii, nimenea să nu supere raiaoa și datornicii să pāsuiască pe oameni pînă în trei luni. Și pentru rădicatul oștii leșești, numai acel

45 ferman n-au vrut să-l arate, socotind a nu fi vrēme.

Daca au trecut Nicolae vodă muntele, au trimis la Costandin vodă Basarab, domnul muntenescu, pe Manolache aga, scriindu-i și făcându-i știre cum că din mila lui Dumnezeu și a împăratului i s-au dat domnia Moldovei. Și i-au trimis și pușindele daruri: un ceasornic de
5 aur, panzehuri și tenzuhuri, de care și Basarabă vodă, după ce au venit în Iași i-au trimis cărți, bucurându-se căci i s-au dat domnia. Și i-au trimis și niște călimări de argint, dar./

f. 294

La octom<vrie> 29 au sosit Nicolae vodă la Dunăre; și trecînd la Galați nimeni din boiarii țării nu i-au eșit înainte, fiind boiarii răsiți: unii pribégi, alții cu bejeniiile spre munte. Și încă nici conacele nu era grijite bine, măcar că pentru conace au trimis înainte pe Iamandache Sufo, biv cămînar, la toate conacele cîte <a>1<eri> 50, pînă în Scîntée și s-au cumpărat de ce au trebuit. Care nici un domnu aceasta n-au făcut, să vie spre țară și să-și cumpere conace cu banii săi. Mare jale și durere la inimă avea Nicolae vodă daca au purces din Galați spre Iași, văzînd țara, cu un an mai nainte o lăsasă tocmită și imbișugată, nu numai robită și pustiită de oameni, ci și casele și bisericile răsipite și arse. Și ofta de la inimă văzînd pe ticăloșii pămînteni, ce scăpase din robie, goli, lipsiți și despărțiți bărbaț<i> de fămei, părinți de feciori și fraț<i> de surori, carii în toate zilele și la toate conacele venia și cădea la domnu cu lacrimi, tînguindu-se și jeluind de pradă și de robie ce li s-au făcut. De carii făcîndu-i-să milă îi mîngîia cu cuvinte bune, adevărindu-le cum că, cu ajutoriul lui Dumnezeu, cît va putea va sili pentru scosul robilor și pentru odihna lor.

f. 294^v 25

Purces-au Ioan vodă ca să-i iasă înainte. Și trecînd de Vasluiu/și apa Bîrladului, drept Baba Rea, s-au împreunat cu Nicolae vodă. Și daca s-au apropiat, i-au trimis un cal turcesc cu podoabe frumoase, pre carele încălecînd au mers și au descălecat unde-l aștepta Nicolae vodă. Și acolo împreunîndu-se s-au îmbrățișat și s-au sărutat. După acéia,
30 încălecînd, mergea alătura, vorovind amîndoi.

Iar la noem<vrie> 8 au întrat Nicolae vodă în Iași cu alai și cu pompă domnească. Și mergînd la sfetii Nicolae i-au ceit molitva de domnie Pahomie, episcopul de Roman, făcînd rugăciune la atotputérnicul Dumnezeu ca să-l întărească cu ajutoriul cel de sus. Și eșînd din biserică au mers la curte și sînd în divanul cel mare s-au ceit fermanul cel de domnie; că bărat încă nu să scosése. După acéia, sezînd în scaun, au mers toți de i-au sărutat poala, urîndu-i să domnească cu pace, întru mulți ani. Și trecînd citeva zile au împărțit toate boeriile; și făcînd masă mare i-au ospătat pre toț<i>, la care au șezut și Ioan vodă. Și foarte s-au veselit întru acea zi toată curtea, sculîndu-se boiarii de au jucatu în casa cea mare. Și după aceasta au dărui Nicolae vodă tuturor boiarilor/cîte un postav și cîte un atlas și
40 altora cîte un postav. După acéia n-au zăbovit Ioan vodă și au purces în cai de olac la Țarigrad, grăbindu-se să meargă la Poartă. Și iar au mai
45 scris cărți la boiarii ce era pribégi, adevărindu-se cu jurămînt că pre

f. 295

5 carii i-au greșit, i-au ertat și să vie fără nici o témere în țară. Și le
 adevéria și pentru alte gîlcevi și pentru datorii că nu vor avea nici un
 supăr și cum că vor avea de la domnia sa cinste și căutare. Carii
 știindu-l din domnia dintîi că iaste stătătoriu la cuvînt s-au încredințat
 și au venit toț<i>. După acéia au pus mare nevoieșă pentru scosul
 robilor și au orînduit oameni de au mers cu fermanul ce-l scosese de la
 Împărăție, ca unde vor găsi moldovéni robiț<i> să fie volnici să-i ia.
 Scos-au și de la hanul iarlîm asémene cu fermanul și au dat și siiméni
 hănești ca să margă împreună cu oamenii cei domnești să umble prin
 10 f. 295^y Bugeac, pe la Chilia, pe la Smil și la Brăila și pe unde găsiia robi,
 bărbaț<i>, fâmei, copii îi lua și-i trimitea/în țară. Și să scotea sute de
 oameni și de mueri și fete și copii mici și-i aducea înaintea domnului și
 porunciia de li să făcea îmbrăcăminte și așa-i trimitea pe la casele lor.
 Măcar ca la purcesul lui Ioan vodă i-au adus aminte și s-au rugat,
 15 mergînd la Țarigrad, să pue nevoieșă la Poartă pentru slobozitul
 boiarilor de la Varna, dară încă și cînd au socotit că iaste ajuns în
 Țarigrad i-au mai scris cărți pentru aceasta. Așijderea au scris și la
 capicheaiale ca să silească să facă ispravă pentru acei boiari. Dar
 întîmplîndu-se schimbare veziriul n-au putut face ispravă în grab.
 20 Măcar că era pe atuncea Dovlet Gherei hanul mare și putincios,
 văzînd că are trecere mare la Împărăție, dar scriindu-i Nicolae vodă cu
 rugăminte și trimițîndu-i și oarece poclon au făcut toate pe voia lui
 Nicolae vodă, dînd tare poruncă și pentru scosul robilor și pentru ca să
 gonească tătarii din țară, carii întrase cu vite pînă aproape de Iași și
 25 făcea mari supărări și năpăști pămînténilor; și alte gîlcevi ce avea
 nohail de țara, toate le-au potolit, arătîndu-se cu dragoste și cu priință
 lui Nicolae vodă. Scris-au hanului, pentru Nicolae vodă, și
 f. 296 musaipii/împăratului: silihtar aga și ciohodat aga și rechiptar aga, ca
 să-l aibă în dragoste, căce și el și părinții lui s-au socotit vrédnici a
 30 avea căutare și cinste de la Împărăție. Care daca au cetit hanul spun să
 fie zis: „Noi și pînă a nu veni acéste cărți l-am avut în dragoste pe
 Nicolae vodă; iar de acum, scriindu-ne acești fii ai noștri, îi vom avea
 și în mai multă dragoste.“ Și așa, precum am zis, de cîte îl poftiia,
 toate îi făcea pe voe. Și au lipsit și supărările céle multe ce făcea tătarii
 35 pămînténilor.
 Iusuf pașa veziriul, care stătuse în locul lui Mehmet pașa
 Baltagiul, încă-l avea în dragoste și-i scriia adése mectupuri; dar nu
 așa cu mărire, precum scriu alți veziri, ci foarte cu blîndéțe, ca cum ar
 scrie la un priiaten, numîndu-l priiaten și voituriu de bine Împărăției.
 40 Care titulușuri nu sînt obicinuite a să da domnilor creștini, nici le-au
 scris vreodată acéste cuvinte la vréun domnu alt veziriu. Și-l poftiia pe
 f. 296^y Nicolae vodă ca să-i trimiță vești din părțile/céle de sus. Și nu numai
 vești, ci și sfat cerea de la Nicolae vodă, zîcîndu-i să-i scrie ce ar ști și
 ce ar socoti că iaste pentru folosul Împărăției, că-l créde împăratul,
 45 știînd că nu scrie minciuni.

Dar lui Nicolae vodă foarte-i era cu greu a răspunde la acéstia; că de o parte cunoştea pe veziriul că era poftitoriu de pace, pe de altă parte vedea pe hanul şi pe craiul şvezescu că umblă cu feliori de feliori de meşteşuguri ca să strice pacea care aşezase cu moscalii, scriind la Poartă multe minciuni: cum că moscalii nu să țin de cuvînt, nici fac 5 céle adeverite, că nu scot oştile ce au în Ţara Leşască şi cum că să pogoaară şi alte oşti moschiceşti, şi alte minciuni ca să îndemneze pe împăratul să rădice oaste asupra Moscalului. Şi muftiul ce era într-acea vréme, Ebezade efendi, încă au scris la Nicolae vodă mectup şi-i da 10 tituluşuri foarte de cinste, care şi aceasta iaste lucru neobicinuit la turci; că muftiul nu scrie carte niciodată la vreun creştin, măcar de ar fi domnu cît de mare. Să mira şi Nicoale vodă de atîta socotinţă ce-i da stăpînii, dar nu să înălţa cu firea nimica pentru acéstia, ci cu/smerire zicea: „Acéstea sînt vînt şi fum; Dumnezeuul meu, la tine-mi iaste toată nădėjdea.“

f. 297 De multe ori, cînd îl lăuda vreun boiaru pentru vreo treabă cum că au chivernisit-o bine şi-i zicea aceasta: „Cu înţelepciunea măriei tale s-au făcut“, răspunea cuvintele prorocului David: „Eu sînt viiarme şi nu om“; mila lui Dumnezeu isprăveşte toate céle bune.

20 Foarte cu greu era lui Nicolae vodă a plini poruncile împărăteşti, fiind ţara prădată şi robită. Şi de altă parte întrase oastea lui Halitchii, de să aşezase în ţară pe ernatec, precum s-au zis. Pe de altă parte, la ţinutul Orheiului luase cîteva sate un Studinschii, liah şi un Geaun bei, 25 tatar, carii aceştia, aflînd vréme, după ce s-au dus moscalii, mergînd la Poartă şi spuiund multe minciuni au luat ferman ca să stăpînească acel loc. Pentru care lucru, măcar că scosese Nicolae vodă ferman să se ia iarăşi înapoi acel loc, să fie al ţării, cum au fost şi mai nainte, dar văzînd că nu dă vrémia îndemînă, n-au vrut să-l arate. Că acel Studinschii şi cu Geaun au fost isprăvit cu mijlocul/hanului. Hanul, 30 fiind putincios pe acea vréme, s-au temut Nicolae vodă a mai pomeni ceva, ci ţinea fermanul aşteptînd vréme ca să-l poată sluji.

f. 297' Avea ferman şi pentru scosul oşténilor lui Halitchii şi l-au trimis la Cara Mehmet paşa, serascheriul de Tighina, carele să şi apucasă ca să plinească porunca şi să scoată lésii din ţară. Dar rădicîndu-l de la 35 Tighina şi trimiţînd pe Ismail paşa serascheriu, nimica nu s-au isprăvit. Că Ismail paşa nu numai că nu i-au scos pe oşténi din ţară, ci le-au dat voe să şi ernéze, veghind voe craiului şveţescu. Că să purta cuvîntul, cîţ<i> veziri şi paşi să mazilesc, tot pentru voia craiului şvezescu îi schimbă împărăţia şi să teme de dînsul paşii. Scris-au şi craiul şvezescu la Nicolae vodă, poftindu-l ca să lasă oastea leşască să ernéze 40 în Moldova şi nu vor face nici o supărare lăcuiitorilor, că şi hrana lor şi a cailor îş<i> vor cumpăra cu bani; numai cîte puţintel fin să se dea acelor ce n-au prilej. Răspunsu-le-au şi Nicolae vodă cum că ţara iaste a împăratului şi au dat ferman să iasă oşténii din ţară afară şi cum va putea să dea voe să între oşténii în raiaoa împăratului?/ Trebuie întii să

f. 298 45

dea știre Împărăției și precum va veni poruncă, așa să se facă. Dar n-au așteptat pînă le va merge răspunsul, ci îndată au trimis ordinanț la toți oștenii leși, lipcani, cazaci, să se rădăce să margă să ernéze unde le va plăcea la Moldova. Văzînd și Nicolae vodă că s-au apropiat de lași și

5 trag spre ținutul Suceavei și a Romanului, neputînd ca să-i gonească, au pofît pre căpeteniile lor ca să nu să împrăștiaze, așa, fieștecum, ci să se așaze precum îi vor orîndui boiarii ce să trimisese cu acea treabă.

Deci ei, dacă s-au văzut volnici în țară, n-au mai așteptat să-i orînduiască, ci s-au împrăștîiat precum le-au fost voia și s-au umplut

10 toată țara de sus și pînă la Roman. Și nu numai fin, ci și grăunțe și de mîncare și de băut lua de la pămînteni. Și încă cei ce să pusese pe la Hotin și pe la Cernăuț<i> aruncasă și untavă, precum zic ei, și lua bani de la oameni, de cal cîte <un leu> într-o lună și făcea mari supărări și răutăți pămîntenilor. Și au început a veni de toate părțile jalbe la

f. 298^v 15 Nicolae vodă de răutățile ce fac leșii, că bat, căznescu, /omoară pre oameni și-și rîd de fâmeile oamenilor și de fete și jefuesc nu numai de pin casă, ci și pre călători. De cîte ori venia jalobe pentru răutățile ce fac oștenii, de toate ori trimitea Nicolae vodă la razidentul craiului șvezescu de-i spunea de toate și-l poftia ca să scrie la ministrii craiului

20 să scoată vre o poruncă la acei oșteni ca să nu mai facă acel <fel> de răutăți și totdeauna trimitea razidentul, dar nimica nu să isprăvia . Scris-au și la craiul șvezescu și să ruga, să trimiță să certe pe acei făcători de rău și să le dea poruncă să nu mai facă supărări și răutăți oamenilor. Și nici o ispravă nu venia, fără numai adeverînță cum că va trimite de va lua seama și va face certare acelor făcători de rele.

Trimis-au craiul și o carte ce să chiamă manifest, întru care poruncia oștenilor să nu facă nimica afară din cale, dară nici dintr-acela nici un folos n-au fost; că ei făcea mai multă răutăți. Mare urgie dumnezeiască era pe lăcuiorii țării ernatecul acelor oșteni. Care văzînd

f. 299 30 Nicolae vodă că de aiurea/n-are leac, măcar că era lucru de primejdie, dar pentru folosul de obște, nesocotind primejdia sa, au scris cu mare jalobă la Poartă de toate răotățile oștenilor ce fac în țară. Și acea jalobă au mers la mîinile împăratului și îndată, milostivindu-se, au trimis hatîșerif groaznic la Ismail, pașa de Tighina, ca să scoată pe toț<i>

35 oștenii din Țara Moldovei, că de nu-i va scoate nu va fi bine de dinsul.

Dacă au mers hatîșeriful împărătescu la pașa și au aflat și craiul șvezescu și voevoda Chievschii s-au mîniat pe Nicolae vodă și foarte bănuia pentru jalba ce-au făcut la Împărăție. Deci măcar că pașii era făr-de voe aceasta, dar îi căuta a plini porunca, fiind cu hatîșerif. Și au

40 început a zice șvezilor și lui voevoda Chievschii să trimiță să rădăce pe oșteni de la Moldova, după porunca Împărăției. Dar ei cu povești și cu pricini au tot delungat vreme, pînă s-au făcut primăvară. Și atunci s-au rădicat leșii și lipcanii și cazacii, fiind reimentar peste toată oastea Gruginschii, starostele Ravschii și au intrat în Țara Leșască, de au

f. 299^v 45 început a prăda/satele hatmanului Sinavschii. Întîi au dat năvală la casa lui Costandin Turculeț, biv vel medel<nicer>, care era moldovean și

slujia recipospolitei, polcovnic. Și prinzind veste au apucat de au fugit și au scăpat. De acolo au mers la Sneatin și s-au nevoit să facă pe drăganii ce era în lăuntru să închine zamca. Dar nimica n-au isprăvit, răspunzîndu-le că să vor bate pînă vor peri toți și nu o vor închina. Iar
5
daca au trecut Gruginschii cu oastea au eșit drăganii din zamcă și s-au tras spre Stanislav, unde mai era oaste și drăgani mai mulți și cîteva tunuri. Iar Gruginschii s-au învîrtit pe acolo cîteva zile, prădînd și jefuind satele lui Sinavschii, pînă ce au trimis și hatmanul cîteva steaguri cu un reimentar asupra lor. De care prinzind veste
10
Gruginschii, s-au tras spre apa Nistrului și au început a trece dincoace. Și ajungîndu-i gonacii, au apucat o samă de agarlic și i-au luat pre toți<i>. Iar Gruginschii cu oastea sa au venit iarăși în țară.

După acéia, daca s-au mai odihnit oastea și caii, gătindu-se și mai bine, au luat și oastea ce mai rămăsese în țară cu un Zagvoischii strajnic și luund și pe ceialalți cazaci cu asaulul lor, anume Mirovici,
15
f. 300 au intrat/ cu oaste mai grea iar în Țara Leșască, avînd gînd să răzbată în sus, pînă la Pomeranie, să se împreune cu craiul Stanislav și cu Cras ghegeneral, ce era cu oști șvezești acolo și să ia pe craiul Stanislav să-l ducă cu oști și să-l pue craiu în Țara Leșască.

Început-au a să înglоти acea oaste, dac-au intrat în Țara Leșască. Că mergea mulți la Gruginschii de-i scriia la steaguri, cît s-au făcut ca la 20.000 de oameni, toți<i> înarmați, carii prădînd pe unde mergea, au ajuns pînă supt Varșav. Și atîta s-au îngrozit cetățenii, cît ședea cu porțile tot încuiate. Și scriia în gazeturi că au acea groază ce au avut troaditénii cînd au văzut pe greci supt zidurile Troadei și rîmlénii cînd
25
știa pre Anibal lîngă porțile Rîmului.

Trimis-au și hatmanul Sinavschii în preajma lor oaste Cvarțana și alte steaguri mai sprintene, dar nu să cuteza să le dea război, ci aștepta să-i dobîndească la vreo strîmtoare și acolo să le dea năvală. Mers-au
30
dară Gruginschii cu oastea în sus pînă aproape de Toruni. Și acolo, dînd peste niște moscali ce fusese la ernatecu, i-au lovit fără veste și pe mulți au stricat. Dar fiind mai nainte și alte oști moschicești și prinzind/ veste au încălecat cu toții și au mersu asupra lui Gruginschii și dîndu-le război i-au înfrînt și au început a fugi. Iar moscalii s-au luat
35
după dînșii a-i goni. Și văzînd Gruginschii că-i gonesc ș-au strîns toată oastea și au început a-i tocmi ca să se bată. Prinzînd de veste aceasta și oastea hatmanului, carele mergea tot după dînșii, le-au dat război tare de napoi. Și așa puîndu-i la mijloc și dîndu-le război de doao părți îndată un polcovnic ce-i zicea Soltic s-au închinat cu steagurile ce era
40
supt ascultarea lui. Văzînd aceasta Gruginschii s-au spăimîntat și au plecat fuga. Asémene au făcut și alte capete; iar cîți<i> au rămas au început a-i tăia și a-i șpîrcui și pre unii au prins și vii. Iară cei ce au scăpat, unii prin Silezie și prin Țara Ungurească, alții și prin Țara Leșască, strecurîndu-se, au venit de au intrat iarăș<i> în țară și au
45
apucat a face obiciuitele răutăți pămînténilor.

f. 301 5 Măcar că avea Nicolae vodă grije multă de toate părțile, că totdeauna să lauda lésii că vor tréce și vor lovi pe aceștea ce era aici, de ai lui Halițchii, ori să se cérte să nu mai între nici ei în Țara Leșască și avea mare grijă să nu să facă vreun lucru ca acela/ că totdeauna
10 porunciia lésii prin starostele de Cernău<i> și prin pircălabul de Hotin că nu vor suferi călcătura oșténilor lui Halițchii și le va căuta și lor a tréce să-i lovască, ori să le dea poruncă să nu mai supere și el. Pe de altă avea voe rea că nu putea dăjdéerii să strîngă orînduialele vistieriei, că nu-i lăsa pe țărani să umble să însame banii, nici lăsa lésii pe zlotășii să facă trăsuri oamenilor, că săriia după dînșii cu arme.

Avînd acéste griji domnul și altele, dar tot nu uita nici pe boiarii ce era închiși la Varna ci totdeauna scriia la fratele său și la capicheaiale, ca să silească pentru scosul acelor boiari. Că adése veniia la domnu și jupînésele lor și cădea cu lacrămi, rugîndu-se să se milostivască pe acei boiari. Iar Nicolae vodă le arăta cinste și le zicea de ședea și cu cuvinte bune la mîngîia cum că are nădédje fără zăbavă să vie și dumnealor pe la casele sale. Să arăta cu milă spre acéle jupînése, făcîndu-le pe voe de céle ce să ruga, ori pentru scădéria oamenilor, ori pentru alte strîmbătăți.

f. 301^v 20 Scris-au în cîteva rînduri la Nicolae vodă acei boiari/ dară răspuns nu le-au făcut, socotind a fi lucru cu primejdie, fiind ei supt urgie împărătească, ca să nu cază cărțile în mîinile cuiva. Numai siliia prin mijlocul terzimanului să se isprăvească, să-i iarte împăratul. Cariu dacă au văzut că de la Nicolae vodă nu le vine răspuns, au început a să téme și mai rău, socotind că le iaste cu urgie.

Pentru acéia Lupul vornicul, avînd cunoștință cu Dovlet Gherei hanul, au ajuns cu scrisoare la dînsul, făgăduind și cîț<i>va bani, după obiceiul lor, la care nici o treabă nu să poate isprăvi făr-de dare. Scris-au și hanul în doao rînduri la Împărăție, mărturisind că nu sînt
30 vinovaț<i> acei boiari și rugîndu-se ca să-i sloboază de la închisoare. Spun să fie întrebat împăratul pe veziriul să nu cumva să aibe țara, sau domnul Moldovei, vreo pagubă, slobozindu-se acei boiari. Și dînd sama și veziriul cum că iaste și cu voia lui Nicolae vodă, au poruncit împăratul să le dea itlac-ferman de slobozenie.

f. 302 35 Sfătuit-au atunce unii ca să nu ia acél ferman capicheaialele, ci să meargă la hanul, de vréme ce scrisése la împăratul, că de să va trimite la Nicolae vodă va bănui hanul;/ și s-au trimis fermanul la hanul și au trimis de i-au scos din cetatea Varnei. Însă și aceasta au scris priiatenii lui Nicolae vodă, ca să scrie cu mulțemită hanului pentru scoaterea
40 acelor boiari, care au și scris mectup cu mare mulțemită la hanul.

Dacă au eșit de la închisoare acei boiari, ori din îndemnarea cuiva, ori dintr-altă socoteală, n-au vrut să vie în țară, ci s-au dus întii la hanul și de la hanul s-au pus într-un vas și s-au suit pe Dunăre de au mers în Țara Muntenească la Basarabă vodă. Părutu-i-au rău lui
45 Nicolae vodă de aceasta, dacă au înțeles și să îndemna să arunce mînie

1 ad. marginal Nicolae, 7220, 1713 <sic> A // 15 ad. marginal Nicolae, 1713 A // 24 ad. marginal Nicolae, 1713 A // 39 ad. marginal Nicolae, 1712 A //

- și scribă pe dinșii și să le facă mare răotate, ca unor nemulțemitori. Că Lupul Costache vor<nicul>, cum au eșit de la închisoare, au scris o carte la Nicolae vodă și nimica nu mulțemia, ci încă oarecum scria cu semeție. Că scria într-acest chip: „Iată că ne scoase și pre noi,
- 5 Dumnezeu, dintr-această închisoare, cu mîna mării sale hanului, fiindu-ne mării să stăpîn vechiu și aflîndu-ne dreptate...” și altele ca acestia. Dar n-au vrut Nicolae vodă să mute gîndul cel bun ce pusese din/ ceput pentru dinșii, ca să le facă bine și vrea să fie binele deplin, zicînd că de nu va fi cunoscut binele de dinșii, va fi de Dumnezeu; dar
- 10 încăși și ei mai pe urmă vor cunoaște, precum s-au și făcut. Că mergînd în Țara Muntenească și scriind la Nicolae vodă cărți cu ponturi, toate le-au priimit și la toate le-au făcut răspuns pe voia lor și întărîndu-le cu adevărîntă domnească și cu giurămînt cum că venind în țară nu vor avea nici o nevoe, ci încă cinste și căutare.
- 15 Carii văzînd aceste răspunsuri au venit în țară și făr-de zăbavă pe Lupul l-au pus vornic mare de Țara de Gios și <pe> Jora log<o>făt mare. Și atunce să căia căci n-au venit drept în țară, ci au umblat pe la hanul și pen Țara Muntenească. Cînd s-au fost făcut fermanul pentru scoaterea lor au fost uitat să pue și pe Maxut postelnicul și au rămas la
- 20 închisoare. De care înțelegînd Nicolae vodă au scris la capicheaiale și au scos și alt ferman pentru scosul lui și l-au trimis la Nicolae vodă, care l-au trimis cu un postelnicel la Varna de au scos și pe Maxut. Și venind în țară l-au pus vornic de Botoșani.
- Acestia și altele isprăviia Nicolae vodă de la Poartă, avînd trecere
- f. 303 25 și nume bun și priiateni./ Dară lucrurile țării îl făcea să fie trist și cu voe rea, fiind țara răsipită. Pe de altă parte căzuse lăcustele și stricase mai peste tot locul pînile; pe alta lășii mînca și jăfuia tot ce mai găsiia, de rămăsese lăcuitorii țării la mare lipsă și sărăcie. Birul, pocloanele și alte dări obicinuite ale țării și cheltuialele nu să mai
- 30 scăzuse nici cum, ci căuta să fie toate deplin. N-au supărat, drept aceasta, Nicolae vodă pe lăcuitori cu niscare dări grêle, ci numai orînduialele lua, după obiceiau și acelia nu niscai sume mari. Care și aceasta era cu mirare cum luundu-se așa bani puțini să putea plăti toate poruncile împărătești.
- 35 Într-acest an au rădicat Nicolae vodă un obiceiau rău, ce să făcuse de cîț<i>va ani, de da deseatină țărănește toț<i> boiarii și mănăstirile. Și au făcut carte cu mare blestem să nu mai fie acel obiceiau. Nu să punea țenchiu sau hotar supărărilor și nevoilor ce veniia țării, ci cu trecerea zilelor să îndoia și să adăogea alte nevoi, mai proaspete. Că
- f. 303^v 40 tot într-acele an pornindu-se din zavistie un alai bei/și cu cîț<i>va căminiceni s-au dus la Țarigrad și au cerșut de la Împărăție să le dea cetatea Sorocii și cu o parte de loc și să dea oarece venit Împărăției. Carii dusese acolo izvod cum vin locurile marginii, arătînd socotele că ar fi mai de folos să fie turci la acea cetate, decît moldoveni, carii
- 45 lesne să hainescu. Și fiind vremile turburate, venise lucrul la cumpănă

să fie pe voia lor, de n-ar fi pus mare nevoie Nicolae vodă scriind la stăpîni cele ce să cădea și la capicheaiale ca să cheltuiască și să dea ce vor putea, numai să nu să facă acest lucru.

5 Avea și această bunătate Nicolae vodă, nu obosii cînd i să înglota
nevoile și trebile, nici avea préget, ci afla feliuri de feliuri de mijloace
pentru ca să isprăvească trebile ce era pentru folosul țării. Scrisu-au,
dar, atunci la Poartă multe socotele asupra aceștii trebi, cum că
aceasta iaste împotriva ponturilor ce s-au legat la Carlovița, între
10 Împărăție și între alte crăii creștinești. Că așa să așezase, ca să nu ia
din pămîntul Moldovei nici odinioară. Arăta și alte socotele. Știia de
f. 304 la răposatul/Exaporitul, părintele său, zicînd că trebuie să se fie și să nu
[să] strice Împărăția adeverițele ce au dat acei trecuți împărați
raialelor și celor ce li s-au supus și să nu-i scoată din obiceiurile lor,
ca să nu să ferească și alte limbi și țări a să supune Împărăției. Și
15 precum face acela ce are gînd să prinză pasări: hrănește o pasăre într-o
cușcă și o grijaște ca să amăgească și să prinză și alte pasări, așa să
cade să facă și Împărăția cu ceia ce sînt supuși supt stăpînirea sa.

Acestia și altele asemene scriind Nicolae vodă, care știia că plac
turcilor, cheltuind și cîț<i>va bani și nefiind voia lui Dumnezeu să să
20 ia acea cetate, au isprăvit de nu s-au luat Soroca, precum s-au zis.

Făcuse și némții o palangă la Dorna, pe Bistriță, unde să hotărăsc
cîmpulungénii cu ungurii, aflînd vréme, cînd era răzmiriță în țară, de
venisă cîț<i>va némți și începuse a lua și vamă de la neguțătorii ce
trecea cu povară și nu lăsa pre pămînténi să dea ajutoriu la nevoile
25 țării, nici să plătească gorștina. Scris-au Nicolae vodă la comendatul
de la Maramorîș pentru aceasta, că nu să cade să facă palangă pe locul
țării și să trimiță să o strice. El au răspuns că dau sama maramoroșanii
f. 304^v că acel loc/iaste ungurescu și zic că au și dirése și alte pricini ca
acestia. După acéia au scris ghegeneralii de Sibiiu pentru acea palangă
30 că s-au făcut cu îndemnările maramoroșanilor, ca să fie pricină să se
înceapă niscai vrăjbi între împărați. Pentru că la ponturile păcii scrie și
aceasta: la margini să nu să facă palange nici despre o parte, nici
despre alta. Și scriia ghegeneralii să socotească să nu cază mai rău pe
urmă, dacă să va auzi la Împărăție; ci să nu să potrivască
35 maramoroșanilor, că ei ar fi bucuroși să se înceapă niscai amestecături.
Îi scria și aceasta ghegeneralului să trimiță numai să răsipască acea
palangă, că <de> nu va trimite dumnealui, va trimite Nicolae vodă și o
vor strica de pe locul țării. Care cărți dacă au mers la ghegeneralii, au
trimis îndată de au rădicat acei némți și au răsipit palanga și alte case
40 ce mai făcuse acolo.

Totdeauna turbura cu scrisori hanul și craiul șvezesc pe împăratul
și să nevoia să strice pacea cu moscalii, scriind cum că moscalii n-au
eșit din Țara/Leșească, precum s-au fost așezat și cum că au gînd rău.
f. 305 Și multe ca acéstea scriia, ca să se îndémne împăratul să oștească iar
45 împotriva moscalilor. Trimis-au împăratul pe un imbrohor în Țara

4 ad. marginal Nicolae, 1713 A // 16 ad. marginal Nicolae, 1713 A // 37 ad.
marginal Nicolae, 1713 A :/

Leșească cu solie. Trecînd pe aicea pen Iași și împreunîndu-se cu Nicolae vodă au spus cum că mîergerea lui iaste mai mult ca să afle eșit-au moscalii din Țara Leșească, au ba? Înaintea acestui imbrohor mersese în Țara Leșească și un mărzac de la hanul și un agă de la Ismail pașa, pentru această pricină. Pre carii priimindu-i lășii cu cinste și dăruindu-i, i-au trimis înapoi. Și au gătit și despre partea lășilor sol mare, pre Homintovschii, voevoda Mazovețchii, și l-au trimis la Poartă. Cu cîtăva vrême mai nainte să făcea cuvînt de mîergerea acestui sol mare la Poartă, despre partea recipospolitei și a craiului Avgust, dar s-au trăgat vrême mai trei luni pînă au purces. Că tot mergea din tîrgu în tîrgu gătîndu-se și cumpărînd de cele ce-i trebuia, ca să facă zăbavă. Că nu știia bine cum umblă trebile la Împărăție cu lășii, fiind lășii împărecheați: că unii ținea cu craiul Avgust, alții cu craiul/Stanislav. Cei ce ținea cu Stanislav să afla la protecția Împărăției Turcești, împreună cu craiul șvezescu, adecă voevoda Chiovschii, Vișnovețchii, Tarlovin stolnicul, Crișpin starostele Bobrouschii, și alții mai mici, carii zicea cătră Împărăție că toată recipospolita leșască iaste cu dînșii la un cuvînt și toț<i> voescu craiu pe Stanislav, numai una că să tem de moscali. A dooa și craiul Avgust are oaste săsască pe lîngă dînsul. Pentru acéia, neavînd ce face și făr-de voia lor să supun craiului Avgust. Dar cînd ar oști Împărăția împotriva moscalilor, atunce și ei și toț<i> lășii, împreună cu oștile împărătești, vor merge asupra moscalilor. Care voroave au făcut de n-au dat aundienție Împărăția solului Mazovețchii vreo 8 luni. Sosit-au acel sol în Iași, oct<omvrie> 8 și i-au făcut Nicolae vodă alai frumos, cum să cade, trimițînd înainte boiari și slujitori și l-au adus cu mare cinste. Venit-au la curte de s-au împreunat la curte cu Nicolae vodă cu multe țeremonii și cu mare politie, au făcut voroavă. Și la purces iarăși cu alai și cu mare cinste mergînd și însuș<i> Nicolae vodă, de l-au petrecut pînă la un loc./

f. 305^v

f. 306

Daca s-au plinit anul din dōmnia lui Nicolae vodă au chiebat pre toț<i> boiarii în casa cea mare și aducînd catastișele vistieriei le-au arătat cîte dăjdi și cîte venituri domnești s-au strîns într-acei an. Au arătat și catastihul de cîtă cheltuială s-au făcut cu domnia noao și cîte s-au dat la obiciuțele dări ale țării și la alte cheltuiale ce s-au făcut cu vezirii, cu hanul și cu pașii ce venia de la Tighina.

Să mira boiarii carii știia rîndul cînd să cetia anume condéele de cele ce s-au dat pentru domnie noao, că să didése foarte pe puțin de cum s-au fost dat la alte domnii. Dar măcar că prea multe cheltuiale nu s-au făcut, tot n-au cuprins suma veniturilor toate cîte s-au cheltuit și s-au aflat mai multe date de Nicolae vodă pungi de bani. Arătat-au atunce Nicolae vodă boiarilor și suma domniei lui cei dîntii, că era în vistierie toate izvoadele de cîte să scosése pe țară atunce și de alte venituri. Era izvoade și de cîte să cheltuise și la acea domnie și la toate trebile și dările țării./ Și luundu-le seama s-au aflat cheltuite mai multe

f. 306^v 45

pungi de bani.

Atunce au zic Nicolae vodă boiarilor: „Boiari dumnevoastră, văzutu-s-au sumele domniei noastre cei dintîi și a anului ce am domnit pînă acum, din mila lui Dumnezeu. Răspundeți dumnevoastră de să va fi mai luat vreun venit și nu s-au pus în samă, sau de iaste vreun condeiu afară din cale.”

Răspuns-au și boiarii într-aceasta chip, cum că toate veniturile sînt puse și cheltuiialele sînt toate mai pe puțin de cum să făcea alte dăți. Zis-au Nicolae vodă boiarilor să-i facă zapis pe banii ce era cheltuiți mai mult. Și s-au făcut zapis; și iscălindu-l toț<i> boiarii [și] s-au dat la mîna domnului.

După ce au trecut toamna, în al doilea an al mării sale, în postul Crăciunului, iară au intrat în țară toată oastea craiului șvezescu și a lui vovoda Chiovischii. Și s-au așezat pe ernatec la Hotin, la Cernăuți, la Suceavă, la Neamțu. Ajunsése unii și la Bacău; și făcea multe răotăpi în țară. Nu avea ce să le mai facă și Nicolae vodă văzînd la cită socotință avea Împărăția pe craiul șvezescu/ și să temea și Ismail pașa de dînsul. Că de curînd mazilise Împărăția pe vezirul Iusuf pașa și au făcut vezir pe Suleiman pașa. Să purta cuvîntul cum că craiul șvezescu și cu hanul au fost pricina pazii lui. Că tot îndemna pe împăratul să strice pacea cu muscalii, iară Iusuf pașa tot punea pîiadecă și să nevoia să nu să strice pacea.

După aceasta, dorînd împăratul ca să iasă din Țarigrad, la Odriiu, pentru ca să trimiță și pe craiul șvezesc la țara lui, cu cinste, precum să adeverise, au dat poruncă să se strîngă toate oștile, că va să oștească împotriva moscalilor. Și la noem<vrie, loc gol> zile au purces din Țarigrad de au mers la Odriiu. Dar multe sémne réle i s-au întîmplat la acea călătorie. Că au ploat în cîteva zile tot ploi mari și reci, de au perit mulți oameni.

Mare părere de bine avea craiul șvezescu, înțelegînd că au venit Împărăția la Odriiu și cum că va să oștească împotriva moscalilor, socotînd că va intra și el cu oști împărătești în Țara Leșească și va face ce va vrea. Dar bucuria lui au fost în deșert; nici știia céle ce era să-i vie asupra, precum să va scrie/la rîndul său. Trimis-au împăratul poruncă la hanul și la Ismail, pașa de Tighina, pentru craiul șvezescu, ca hanul să aducă toț<i> tătării de la Crîm, iar Ismail pașa să poarte grija de toate ce ar trebui pentru călătoria craiului, și amîndoi să-l ducă cu oștile pen Țara Leșească. Și de vor vedea că léșii dau cale și nu să pun împotriva nimica, să oprească și ei oștile și să nu lasă să facă vreo stricăciune în Țara Leșească. Iar de le vor eși înainte ori léși, ori moscali, vrînd să-i zăticnească, atunce și ei să se apuce de arme și să dea război. Și oricum ar fi, numai să facă cale craiul șvezescu și să-l ducă pînă la Pomerania.

Trimisu-i-au craiul, împăratul, toate cîte îi era trebuitoare: bani de ajuns, cai, podoabe, cară și alte lucruri. Și-i scriia ca să se gătească să margă la țara lui, împreună cu oștile ce s-au rînduit. Făcutu-s-au toată

f. 308 gătirea pentru purcesul craiului șvezescu. Și au venit mulțime de tătari de s-au tăbărit împrejurul Tighinii./ Văzînd și craiul că toate sînt gata și numai la purces au rămas lucrul, au început și el a arăta semne că să grijaște de purces și au trimis ofițeri în țară, cu bani, de umbla cumpărînd cai. Și acéstia le făcea ca să se prelunge vrémia, că aștepta să sosească craiul Stanislav de la Pomeranie, la care trimisese pre un secretar să-l aducă; dar foarte pe taină, cît nime să nu știe de aceasta.

5
10 Iar hanul și Ismail pașa, dacă au venit vréme care săcotiia să pornească pe craiul, a treia zi după bairamlicul turcesc rînduise și scrisese și conacele. Și să gătiia și Nicolae vodă să le iasă înainte la Țuțora. Și era să porcează și hanul cu tătarii înainte, iar craiul și pașa mai pe urmă era să margă, pe alt drum și să se împreune la Țuțora, cu toții. Și acolo era să le scoată Nicolae vodă conac și daruri.

15 Dar deaca au venit vrémia și i-au zis craiului să porcează, el au răspuns că nu poate, așa în grab, să porceagă, puind multe pricini. Dar pricina cea adevărată era că aștepta pe craiul Stanislav, numai nu vrea să spue. Scris-au hanul carte la împăratul cum că au făcut toată gătirea pentru purcesul craiului șvezescu și tătarii/ ș-au lăsat casele și au venit pentru dînsul și el acum află pricini și îndelungă vrémia și nu va să porceagă.

f. 308^v Mîniiatu-s-au foarte împăratul, dacă au văzut cartea hanului. Dar și mai nainte începuse a să căi de céle ce făcuse pentru craiul, de au stricat pacea cu moscalii și au cunoscut că nu plăcea aceasta nici umalelor nici oșténilor. Și socotiia că de nu va vindeca aceasta poate să se facă și vreun zorbalic. Pe de altă parte adevérindu-se că nevoința craiului șvezescu nu iaste pentru folosul Împărăției, ci pentru dînsul, iar Împărăția să aibă și pagubă, îndemnînd să oștească asupra moscalilor, acéstia au început a gîndi și a prepune împăratul. Și la acest prepus <1-au pus> mai mult armistritje ce să făcuse Ștemboc, 30 gheñeral șvezescu, în Holsația cu moscalii și cu sasii, carii atunce avînd război acolo pentru Pomerania au dat parola, în 15 zile să nu să apuce de arme nici unii, nici alții. Care spun să o fie făut șvezii ca să poată scoate pe craiul Stanislav pentru oștile moschicești și să-l pornească tiptil spre Tighina, precum s-au și făcut.

f. 309 35 Pentru această pricină dar și pentru altele neștiute, / că să zice: „Inima împăratului iaste fîntînă adîncă“, au schimbat și împăratul socoteala și dragostea ce avea cătră craiul șvezesc spre prepusuri și spre uriciuni, precum s-au și arătat mai pre urmă. Și i-au scris însuși împăratul name craiului ca să se scoale și să se ducă în țara lui pen Țara Leșească, cu oștile ce s-au rînduit. Iar craiul, știînd în cîtă dragoste îl avea împăratul mai nainte, au socotit că și atunce va lăsa pe voia lui.

40 Drept acéia au răspuns că nu iaste gata bine, nici au putut așa, în grab, să se gătească ci să mai trimiță Împărăția și alți bani de cheltuială; și gătindu-se bine, să va scula și va merge la țara lui. Și cu 45 vorbe ca acéstia socotiia să întoarcă pe împăratul să-l mai lasă. Dar și împăratul socotise și alesese pentru craiul șvezescu, numai să-l pue în

f. 309^v 5 mînă, ori cu voe, ori făr-de voe. Și dacă i-au mers vête cum că nu va să purcează și pune pricini, s-au aprins împăratul de mînie și au trimis pe imbrohorul cel mare și pe ceaș bașa și au scris și la craiul hat<i>șerif să caute să se ducă făr-de zăbavă în țara lui cu oștile ce i s-au rînduit./ Iar de are alt gînd, ca să facă într-alt chip, să socotească că apoi să va face și amintrilea; ci numai să se ducă.

10 Așa scriia hateșeriful dupe care s-au scos suretul și s-au trimis de la Tighina. Scris-au și hanului poruncă să facă cum va ști și să-l pornească; și de n-ar vrea de bună voe, să-l prinză și să-l trimiță unde era porunca Împărăției. Dupe care poruncă au trimis hanul la craiul șvezescu și i-au zis să se scoale să purcează. Iar el au răspuns că de l-ar omori, nu să va duce nicăiera.

15 Atunce au poruncit hanul de i s-au tăiat obroacele ce i să da și s-au rădicat și odăile cële inicerești ce-l păzia și au pus de i-au încungiurat curtea oastea tătarască și turcească și le-au poruncit nici apă să nu lasă pe șvezi să ia. Și iară au răpezit hanul la Împărăție cum că nici într-un chip craiul nu va să iasă, ci zice că acolo va peri.

f. 310 20 Dacă au pornit la Împărăție pașa și hanul și acest mai de pre urmă răspuns al craiului au trimis și aicea în țară agii și beșlii și siiméni hănești și au scris buirultăuri la Nicolae vodă, ca să scoată din țară pe toț<i> lésii. Și scriia să orînduiască slujitori de ajunsu, împreună/ cu cei trimiși de la Tighina, ca să-i poată goni și pre léși și pre șvezi din țară. Iar de să vor pune cumva împotrivă, făr-de nici o milă bătîndu-i și omorîndu-i, să-i scoață din țară afară. Și au chiebat pașa pe chehaioa lui de l-au învățat să scrie la Nicolae vodă să pue nevoieță la această treabă și să trimiță oaste multă, măcar și singur să încalece și să margă, numai să scoață pre oșténii afară. Că de nu va putea să-i scoață iaste mare rușine dovletului și apoi va vrea să dea seama; că s-ar fi trimis și mai multă oaste de la Tighina, ci pentruca să nu facă călcătură țării, nu s-au trimis.

25 30 Sosit-au cărțile capicheaialei mai nainte agilor. Care văzînd Nicolae vodă au chiebat pe Antiohie Jora, vel log<ofăt> și pe Ioann Balș, vel ban și pe Gheorghie, vel paharnic și pe Iamandi, vel clucer și le-au dat poruncă să se gătească să margă cu agiții și cu oastea ce venise de la Tighina, să scoață pe oșténii ce erna în țară, orînduindu-le să ia și din siiménii de curte și din siiménii hătmănești i agești și din căpitani. Că avea atunce Nicolae vodă un steag de slujitori sîrbi de/ ședea în f. 310^v 35 curte și din călăraș<i>; s-au orînduit să dea și boiarii și mănășturile cîte o samă de oameni.

40 După ce au dat porunca la acei boiari au scris cărți la mazili și la pîrcălabii de la ținuturi, la care era léși mai puține, la Cîmpulung, la Bălțătești, la Tîrgul Neamțului, la Piatră și pe aiurea, cum că au venit poruncă tare să scoață pe léși din țară; ci să caute să-i scoață de pe acéle locuri. Și măcar că în buirultăuri scriia bătîndu-i și omorîndu-i 45 să-i gonească din țară, dar Nicolae vodă, avînd inimă creștinească, tari porunci trimitea, nimenea să nu-i jăfuiască sau alt supăr să le facă, ci

numai să-i scoată din țară afară.

Mare bucurie și părere de bine au fost tuturor când au aflat pentru scosul leșilor, cât fără de îndemnarea nimenui, într-acea zi, seara, au tras clopotele la toate bisericile și s-au făcut paraclis și acathist. 5 Așijderea și a doa zi, dimineața și lauda pre Dumnezeu că au mîntuit țara de leși, făcînd litanii și rugăciuni pentru sănătatea domnului. Pentrucă mari și nesuferite răutăți începuse pe urmă a face ticăloșilor pămînteni. Că mîncînd și istovind tot de la bieții țărani - las f. 311 a zice céle mai mari/ grozăvii ce făcea - începuse de mergea și pe la 10 casele mazililor și ale boiarilor și pe la mănăstiri și istovii tot ce găsiia.

Mergînd, dar, poruncă le mazili pentru oșténii ce era împărăția mai cîte puținei, au uitat porunca ce le-au dat Nicolae vodă, puindu-i în butuci și jăfuindu-i de céle ce găsiia la dînșii. De 15 care înțelegînd Nicolae vodă, iarăși, a doa oară și a treia au trimis poruncă ca să nu jăfuiască pe leși, ci numai să-i scoată din țară. Dar deși înțelegea unii, iar cei mai mulți făcea cum știa ei: lua tot ce găsiia la dînșii și-i ducea goli și desculți, numai cu un sucman, și-i da 20 peste hotar la unguri, pe alții la leși.

Au mai venit și altă carte de la Tighina, întru care scriia că încungiurîndu-se curtea [curtea] craiului șvezescu au prins niște cărți ce le trimisese oșténii din țară, care cetîndu-se scriia într-acesta chip: „Iată că trimite hanul și pașa oaste ca să vă scoată din Țara Moldovei. 25 Dar voi să nu băgați samă, ci să vă strîngeți la un loc; și de vor veni asupra voastră voi încă să vă apărați, căci aceștia ce fac ei nu sînt cu știrea împăratului“. Și scriia capichehaioa cum că au scăpat mai f. 311' nainte/ și alte cărți și să-i fie aminte de acesta.

Trimis-au Nicolae vodă îndată de au chemat pe razidentul craiului ce era în Iași și l-au întrebat de i-au venit niscareva cărți de la craiul? 30 El au spus drept că i-au venit și le-au trimis îndată la Cernăuți. Atunce au poruncit Nicolae vodă să nu mai fie slobozi șvezii ce era în Iași. Și au orînduit pe un buluchaș cu slujitori de păziia la gazda ce era, ca să nu margă la dînșii nime, iar nu cu vreo altă necinste și obrocul ce avea li să da deplin.

Răpezit-au Nicolae vodă îndată ca să întoarcă cărțile ce au trimis 35 la Cernăuți, dar n-au putut să le ajungă, că șvezii avea cai de poște la toate conacele, din Tighina pînă în Iași și din Iași pînă la Cernăuți și la Ocnă, numai pentru purtatul cărților. Sosit-au agiii și oastea de la Tighina în Iași la ghenarie 17 zile și au șezut trei zile de 40 și-au odihnit caii și s-au gătit bine. După acéia au purces împreună cu boiarii și cu altă gloată și mergea spre Cernăuți, că acolo era toate căpeteniile oștii leșești: Zagvoischii strajnicul, Becherschii, Rosohavschii polcovnicii și alții, carii prinsese de veste cum că merge f. 312 să-i scoată. Și au trimis de și-au strîns/ toți slujitorii, carii era mai 45 pe aproape, și sta gata, grijiți.

Înțelegînd de aceasta boiarii și agiii carii mergea cu oastea au scris

la Nicoale vodă să le mai trimită și pe hatmanul și să mai dea și alți slujitori, că lésii au prinsu de véste și să strîng la un loc și au gînd să nu să dea, ci să se apere. De care înțelegînd Nicolae vodă au orînduit și pe Ioann Buhuș hatmanul cu o samă de slujitori de cei de curte și

5

din cei de afară și cîț<i>va boarenaș<i> de curte. Că pe hatmanul l-au poftit și mai nainte boiarii; că unde este hatmanul ascultă și oștile mai bine. Și alta, că are tobe și trîmbițe, de să dă știre oșténilor la purces și la alte trebi.

10

Purces-au, dar, și hatmanul. Dar pînă a sosi acolo acei trimiși, întîi apropiindu-se spre Cernăuț<i> și luund véste adevărată acei oșténii ce era strînși acolo, carii era ca vreo 2.000 de oameni, lésii cu lipcani și cu moldovéni, ce să scrisése în leafă au socotit întîi să trimită podghiaz să ia limbă să afle cîtă sumă de oameni vine și ce socoteală iaste; că alte vești de la Tighina nu le mai venia, fiind craiul/ încungiurat, numai acéle cărți ce zic că au scăpat, de li-au mers. Apoi iară au socotit de n-au trimis podghiaz, ci au trimis un ofițeriu sved de s-au împreunat cu agiii și cu boiarii la Botoșani. Și au întrebat pe agii cu ce poruncă merg în sus? Agiii au răspuns că au venit poruncă de la puternica Împărăție, cîț<i> oșténii vor fi de ai lui voevoda Chiovschii în Moldova să iasă tot<i> din țară și să se ducă unde vor vrea; iar cîț<i> vor fi șvezi să margă la craiul lor și să vor da oameni de vor merge cu dînșii. Răspuns-au și el că nime nu să va clăti din loc pînă nu va veni urdinaș de la craiul șvezescu. Pre carele, dacă au răspuns într-acesta chip s-au mîniat agiii și l-au dat să-l ție cu pază. Venise cu dînsul și cîț<i>va lipcani; ci pe aceia i-au luat beșliii pașii în samă. Și întrebîndu-i noaptea au spus că acel ofițer au venit în chip de strajă, ca să vază cîtă oaste iaste și de ar putea să ia și limbă.

f. 312^v

15

20

25

Apoi, dimineața, agiii și boiarii au socotit de au scris carte la cei ce era la Cernăuț<i> și au trimis-o tot cu acel ofițer, întru care scriia într-acesta chip: „Iată că au venit/ poruncă de la puternica Împărăție să eșiț<i> dumneavoastră din Țara Moldovei. Trimis-au spre aceasta și oameni cu noi, ca de nu veț<i> înțelége dumneavoastră să eșiț<i>, și făr-de voe să vă gonim și să vă scoatem din țară afară. De care nici domnul nostru, nici noi, n-am poftit să petreceț<i> dumneavoastră vreun rău. Pentru acéia prietenește sfătuim pe dumneavoastră să vă sculaț<i> să vă duceț<i> în țara dumilorvoastre, ori într-altă parte, unde veț<i> vrea și să nu vă puneț<i> împotriva poruncii împărătești.“

f. 313

30

35

40

Răspuns-au, dară și lésii mai în scurt cum că cinstea domnului o feresc, dară nici din loc să se rădice făr-de urdinașul craiului nu vor putea. Însă s-au rugat să-i mai aștepte, pînă le va veni răspunsul, că au scris și ei la Tighina.

Crișpin, staroste Bobrouschii, fiind la Tighina, s-au apucat înaintea hanului pentru ulan polcovnicul cu toț<i> lipcanii, cum că nu să vor pune împotrivă și să va închina lui. Și au trimis să nu să pue împotrivă, ci să se închine, carele mergea împreună cu agiii și cu boiarii Apropiindu-să, dară, de Cernăuț<i> agiii și boiarii cu oștile, Gavriil Milescul, biv vel vornic, fiind acolo staroste, măcar/ că era cuprins de lésii și cu vărți împrejurul gazdei lui, dară tot

f. 313^v

să ajungea cu moldovenii ce era scriș<i> la lēși și-i îndemna să se osebască din lēși și să rămie în țară, că-i va erta domnul de greșala lor. Trimisu-le-au această poruncă și agiii și boiarii ce era cu oștile; așijderea au trimis cuvînt și lipcanilor să nu să pue împotrivă, ci să se

5 închine. Și măcar că într-acea zi să gătise și era să se bată, iar a doa zi dimineața au eșit întii moldovenii și s-au închinat. După acéia au eșit și lipcanii toț<i>, cu care s-au amestecat și lēși, zicînd că să vor închina și ei. Iar cîț<i> lēși au mai rămas, i-au trimis cu cîț<i> beșlii și cu slujitori ca să-i treacă peste hotar. Așijderea și pe lingă lipcani au pus

10 beșlii și slujitori ca să-i ducă la Tighina. Iar pe o samă de drăgani lēși în port șvezescu, carii era de toț<i> 70 și 150 pedestri, pre aceștea i-au luat agiii cu sine și cu boiarii, ca să-i ducă la Tighina.

Mare grijă avea Nicolae vodă de acei oștēni, daca au înțeles că să strîng la un loc și au gînd să se pue împotrivă./ Iară daca i-au venit

f. 314 15 veste cum că s-au isprăvit o treabă mare ca acéia s-au bucurat foarte și au dat laudă lui Dumnezeu.

CÎND AU NEMERIT CRAIUL STANISLAV LA MOLDOVA.

Fiind încungiurată curtea craiului șvezescu, precum s-au scris, trimis-au hanul la Nicolae vodă pe un Eiup bei aga, făcîndu-i știre cum

20 că au luat veste adevărată pentru craiul Stanislav că cu bună samă într-acēste zile iaste să treacă pen Moldova; ci să-i fie aminte și să-l poprească. Nu știi această veste din cărți ce prindea, fiind încungiurat craiul șvezescu, au de la alt cineva aflate hanul. Măcar că această veste o simțise și Nicolae vodă din niște avizii, ce scriia că craiul Stanislav

25 au purces din Holsația, de la Miclenburcu și mergea cu poște și unii zicea că mergea să mai aducă oaste șvezască, alții că mērge spre Tighina, dar tot nu credea Nicolae vodă să facă una ca acéia craiul Stanislav. Pentru acéia au răspuns și lui Eiup bei și hanului, că aceasta poate să fie și minciună și poate să se facă aceasta și cu meșterșug; dar

30 încăși îi va fi aminte. Și cu acēste răspunsuri/ au pornit pe Eiup bei înapoi. Dar au întrat acea grijă în inma domnului și au dat poruncă în toate părțile, orice ofițer șved ar nemeri, să-l trimită la Iași.

Într-acēle zile, iată, au venit și niște cărți de la Manolache Ruset, vornicul, carele să tîmplase la satul fiu-său, Ștefan stolnicul, lingă

35 tîrgul Bacăului. Scriia întii pentru lēșii ce era la Bacău că cerea multe priviuituri de la oameni și fac multe supărări oamenilor și să laudă că vor aprinde și curțile stolnicului Ștefan și cum că au încălecat cu cîț<i> oameni au avut și cîț<i> au mai putut strînge. Și lovindu-i făr-de veste cu gloată i-au spart și i-au prins pre toț<i> și cum că-i aduc pre toți în butuci și cu steagurile lor și cu ofițerii lor. După aceasta scriia să fie mai nemerit acolo trei ofițeri șvezi și cu 4 slugi și să vād a fi oameni de treabă. Și cum că văzînd acēste turburări cu prinsul lēșilor i-au fągăduit galbeni să-l treacă în Țara Ungurească, de unde au venit, și să nu-i știe nimeni. Și cum după acéia le-au zis vornicul că acéia nu să poate, ci

f. 315 trebuie să margă la domnu. Au priimit, numai s-au rugat să nu-i ducă zioa în Iași și vor merge și la domnu./ Și scriia vornicul că vine cu dinșii și-i va aduce la mănăstire la Galata și să aibă răspuns de la domn.

5 Văzind Nicolae vodă scrisoarea vornicului Manolache, îndată au prepus că într-acei ofițeri va fi și craiul Stanislav. Și au dat răspunsul vornicului să-i ducă, și, sosind noaptea la Iași, să-i facă știre. Ei, venind, au mers pe la Galata și au intrat cu toții acolo. Și lăsind pre cei mai mari acolo, cu fiu-său Ștefan stolnicul, au venit Manolache vor<nicul> cu unul în Iași. Și măcar că trecuse cîțva din noapte, de să culcase domnul, dar viind postelnicul cel mare și făcîndu-i știre au trimis de i-au chiebat la curte pe vornicul și cu acel ofițer. Însă întii au chiebat Nicolae vodă pe Manolache vornicul și l-au întrebat cu amăruntul; dupe acéia au chemat și pe ofițerul acela și l-au întrebat ce
10 oameni sînt și dincătro vin și unde merg. El au dat seama pentru sine că iaste șved, iar pentru cel ce rămăsése la Galata cum că iaste franțoz și-i iaste numele Laurenție, colonel și să află și el în slujba craiului svezescu și vin din Pomeranie și au trecut din Țara Ungurească în Țara Muntenească, fiindu-le aminte să cumpere și nescareva cai. Și acum
15 merg spre Tighina, la craiul lor. Au întrebat domnul pentru ce n-au venit/ și celalalt. El au dat sama că iaste can boliac și au rămas la mănăstire, iar dimineață va veni și el.

f. 315^v N-au vrut să-l ispitească mai mult Nicolae vodă, ci l-au trimis să mie la gazda lui Manolache vornicul, pînă a doa zi. Și au început a
25 gîndi și a socoti de va fi craiul Stanislav ce-i trebuie să facă și unde să-i dea gazdă. Socotiia într-u<n> rînd să-l aducă în curte să-l pue în casa cea mare. Apoi iar au socotit să-l ducă în mănăstire în Trei Sfetiteli și cum va socoti va face. Și să vază întii iaste acela, au ba. Și de iaste acela, vrea-va să se spue, au ba. Și a doa zi au trimis domnul
30 la Trei Sfetiteli și au zis egumenului să iasă din casele cele igumenești, că vor să vie niște oaspeți șvezi. Și au mers iară vornicul Manolache la Galata să-i aducă pe toț<i>, dărtot n-au vrut să vie zioa, ci au așteptat pînă au înopțat și atunce au venit de au intrat în Trei Sfetiteli, unde li să gătise gazdă.

35 Trimitea domnul oameni de casă cătră carii spunea taine ca acéstia, ca să ia sama, arată sémne a fi acel om ce era prepus? Lua sama acei trimiș<i> și măcar că siliia despre o parte să se ascunză, dar tot arunca și cite un cuvînt/ zicînd că de va ajuta Domnul pe noi va avea priiateni doi crai putincioși.

f. 316 Pofútu-s-au acela ce să făcea franțoz de au venit și s-au împreunat cu Nicolae vodă; la care împreunare numai atîta au lipsit să zică că eu sînt craiul Stanislav, dar toată voroava lui îl arăta cine iaste. Și l-au cunoscut domnul îndată, știind pe tată-său Lescinschii de la Țarigrad, cînd au mers cu solie. Dar n-au vrut să-i zică că-l cunoaște, fără cît
45 i-au zis: „Eu pe dumneata ca pre un colonel al craiului șvezescu te socotescu. Iar de-mi vei spune ales cine ești atunce te voui căuta într-

alt chip.“ El atunce alt n-au răspuns, fără cît au zis: „Eu sînt un colonel nenorocit și sînt în mîna domniei tele. Și de mă vei căuta și de mă ajutori, vei avea ca pe o slugă pe craiul șvezescu.“ Și s-au întors iar la gazdă.

5 A doa zi s-au pofțit de au mers la biséřica cea unguřească să asculte liturghia și să se pricestuiască. Iar după liturghie au trimis pe preotul acela la Nicolae vodă ca să-i zică că va să trimiță pe acel ofițer ce mersése și întii, care ofițer era secretar craiului șvezescu și să-i spue toate tainele lui (că poftiia ca să se descopere cătră Nicolae vodă, să-l f. 316^v 10 știe/cine iaste) și să-i ceară sfat ce să cade să facă. Căci socotiia că venirea lui va conteni furtuna ce venise craiului șvezescu. Iar Nicolae vodă, daca au văzut că are gînd să spue cine iaste și să ceară sfat, au priimit pe secretariul carele mergînd la Nicolae vodă i-au spus cum că acel ce să făcea colonel iaste craiul Stanislav și cum că l-au trimis 15 craiul șvezescu pe dînsul de l-au adus de la Pomeranie, ca să-l ducă la Tighina. Și au zis că seara va veni și singur tiptil și vor vorbi céle ce să cade.

După ce au înopțat și au eșit toț<i> boiarii din curte au venit și craiul Stanislav la curte, cu secretariul, tiptil. Și apropiindu-se de casa 20 cea mică au eșit și Nicolae vodă și închinîndu-se pînă la pămînt l-au priimit cu mare cinste. Și au făcut numai cîte trei: craiul, domnul și secretariul, vorovînd vreo doao ceasuri. Zis-au craiul Stanislav să facă știre la Poartă pentru venirea lui. Și spre aceasta l-au îndemnat și Nicolae vodă să scrie. Dupe acéia mergînd la gazdă au scris cărți la 25 veziriul și la hanul și la pașa de Tighina și le-au trimis cu omul său și cu un om al domnului toate la hanul, ca să trimiță la Poartă céle ce scriia la veziriul.

f. 317 Orînduit-au Nicolae vodă toate ce-i trebuia ale mései/ și altele toate deplin, ca să nu cheltuiască un ban. Și-i trimitea în toate zilele pre acel 30 preot franțozcan de-i făcea liturghie în casă. Și orînduisă Nicolae vodă pe Spandonie vel cămănar, pe cupariul, pe vătăful de copii, pe cămărașul de dulceți și pe cahvegiul și pe un căpitan de catane, oameni de casa lui Nicolae vodă, ca să fie pururea lîngă dînsul. După acéia au mers Nicolae vodă în doao rînduri de s-au împreunat la gazda lui, în 35 Trei Sfetitele.

CÂND AU LUAT PE CRAIUL ȘVEZESC TURCII, NEVRÎND SĂ IASĂ DE BUNĂ VOE.

După ce au încungiurat saraiul craiului șvezesc și au dat iară știre 40 la Împărăție cum că craiul nici într-un chip nu va să asculte porunca și cum că are gînd să se și bată (că tocmise împrejur palatului său unde ședea, umplînd toate vasele cîte avea, barilci și altele, cu pămînt, ca să se poată supune oamenii lui și să dea cu sinétele) pînă a veni răspunsul de la împăratul. Au trimis pașa și imbrohoh aga cuvînt la

10 ad. marginal Nicolae, 7221 A // 33 ad. marginal Nicolae, 7221 A // 36

f. 317^v

craiu ca să/ nu să pue împotriva poruncii împărătești, ci <sa> iasă, să-l ducă. Craiul le-au dat răspuns că mai rău îi va crede acum și pe hanul și pe pașa, de vreme că i-au făcut atâtea răotăți, de nu-i lasă oamenii nici apă să ia. Dar să nu socotească că să va încrede să se dea

5

în mîinile lor, ci mai bine va peri acolo.
Era cu el și Iozef Potoțchii, voevoda Chiovschii și Xenje Vișnovețchii și Tarlo și Crișpin, carii văzînd că nu sînt sémne bune pentru craiul au eșit de la dînsul și au mers la hanul și pașa și le-au dat gazde în varoș și afară din cetatea Tighinei. Și au șezut cîteva zile.

10

Apoi, într-o noapte, nu știu ce s-au socotit, au fugit și iar au întrat la craiul. Ghenarie 30 au sosit și răspunsul de la Poartă cu Iusuf aga, capigi baș, carele au adus hat<i>șerif împărătescu ca să ia pe craiul

15

să-l ducă la Selenic. Iar de nu va vrea și să va pune împotriva, să-i dea război, ori să-l omoară, ori să-l prinză viu.

f. 318

20

Și iar au trimis pașa pe Siliam agasi și hanul pe un Sefer șah mîrza, de au făcut știre că au venit hat<i>șerif împărătescu, ci să iasă să margă unde iaste porunca împărăției. El tot așa au răspuns, că acolo va peri, dar nu va eși./ Atunce au poruncit pașa de s-au strîns toț<i> ciorbagiii și iniciarii și toată oastea; și au pogorît tunuri din cetatea cea véche și le-au tocmit ca să bată asupra casei craiului.

20

Și a doa zi au eșit hanul cu tătarii și încins cu sahidacele și pașa cu pistoale la cal și cu toată oastea călărime și au început a da din tunuri asupra casei, unde era ca la 700 de oameni cu craiul. Dar nu credea nici într-un chip craiul că-i vor face pînă într-atîta. Și au poruncit pașa inicérilor să năvălească asupra șvezilor și să le dea război cu foc. Ei au răspuns că la oameni ce nu rădică arme asupra lor, nici ei nu vor rădica arme. Și așa au început a zice: Alah, Alah, și s-au întors toți inicéerii spre cetate și pe la gazdele lor.

25

Rămas-au hanul cu tătarii și pașa numai cu ciododarii și cu puțînă călărime, plini de mînie amîndoi. Apoi s-au întors și ei în cetate. Aceasta ce au făcut inicéerii și n-au vrut să dea război șvezilor au făcut-o ori că nu să îndura de craiul, căci le da mult bașșiș, ori că ajunsese craiul cu daruri la capetele inicérilor și pentru acéia n-au vrut într-acea/ zi să-i dea război.

f. 318^v

35

A doa zi, duminecă, fev<ruarie> 1, diz de dimineață, chiebat-au pașa iar pe ciorbagii și pe inicéri și pe toț<i> bătrîinii lor și pe iniecar agasi și au scos hat<i>șeriful de l-au cetit și l-au auzit toț<i>. Răspuns-au și ei că acéia ce au făcut simbătă, de n-au vrut să dea război craiului, nu s-au pogorît de la dînșii, nici iaste vina lor, ci iaste a emacilor, că n-au vrut să se bată. Și au zis să margă și ei la craiul să-i grăiască, doar îi vor crede pre dînșii și-l vor lua ei asupra lor și-i vor face zăpis cum că nu vor avea nici o nevoe și să-l ducă pînă unde iaste porunca împăratului. Și i-au pozvolit pașa și au mers toț<i> ciorbagiii și odabașii și au grăit craiului cum că-l iau asupra lor, precum am zis. Iar craiul le-au răspuns că nu-i crede nici pe dînșii; facă ce vor vrea, că nu va eși.

40

45

Auzînd și ei acest răspuns s-au mîniat și au eșit înapoi toț<i> inicéerii. Și au lăsat tunurile care adusese întii și au adus mai mari

f. 319 baliemezuri și cumbarale și au mers asupra craiului. Craiul încă
tocmisă șvezii și sta supuș<i> la locurile ce tocmise, măcar că craiul
avea mare nădejde/ la inicéri că nu-i vor da război, că-i umpluse pe
toț<i> cu darurile; dar tot îi tocmise pe ai săi să se apere.

5 Dar enicerii, cum s-au strîns la un loc, îndată au slobozit cîteva
tunuri și au aruncat și cumbarele; dar nici una n-au nemerit casa
craiului, ci o covîrșia pe deasupra; ori că nu-i vrea să-i omoară, au că
nu era meșteri buni. După acéia îndată au dat iuruș și au intrat pe o
fereastră în casă de au început a jefui și a scoate pe șvezi afară, cîte doi
10 și cîte trei.

 Craiul ședea într-o casă mai înlăuntru, cu cei mai aleși și să apăra
de acolo și nu putea să-i facă nimica. Văzînd turcii că n-au putere să-i
strice și să apără din casă, au poruncit să dea foc casei. Iar șvezii cei
din lăuntru păziia de stingea. Și aceasta s-au făcut cîteva ceasuri, pînă
15 au lut seama inicérierii pe unele șvezii de stingă focul. Și păziia acel loc
acolo și cît să ivia vreun șved să stingă focul, da într-înșii cu pușcile.
Și așa s-au părăsit șvezii de [așirea șvezii de] a eșiré să stingă focul. Și
s-au aprins acoperemîntul și au început a arde casa; și craiul tot ședea
și nu vrea să iasă. Pînă au mersu niște ghenerali de ai lui și l-au împins
f. 319^v 20 afară, zicîndu-i ce șade să/ arză în casă. Și au eșit afară cu arme și au
început a să bate cu turcii. Și l-au rănit un turc la o mîină, pușintel.
Văzînd turcii că să apără, s-au strîns mai mulți și acolo l-ar fi prăpădit
de n-ar fi strigat un gheneral că iaste craiul. Și atunce au dat năvală
inicérierii de l-au prins și l-au luat cu hainele încruntate. Și l-au mai
25 zgîriat un turc la nas cu o sulia. Și într-acel ceas au strigat la meceturi
ezanul ce să chiemă ia! la 2 ceasuri de noapte.

 Deci așa cum au fost l-au dus acei inicéri la pașa; carele cum au
văzut pe pașa, răzînd l-au început a-i zice: aferim, aferim, adecă bine
m-aț<i> chivernisit. Și l-au trimis întru <o> odae a pașii, dînd bacșiș
30 cîte ug<hi> 10 și cîte 20 acelor inicéri ce l-au dus.

 După ce au luat pe craiul, îndată au început a jecui ce mai rămăsese
în saraiul craiului. Și au aflat multe lucruri scumpe; rafturi împărătești,
argintării și alte odoară, pînă au cuprins de tot focul, de nu să mai
putea apropia. Și așa s-au pus streji împrejurul focului, ca să nu să
mai apropie nimenea. Iar și șvezii și cîte mueri ale lor și copii au fost/
f. 320 i-au luat pe toți vii; n-au perit nici zéce oameni, numai s-au rănit
cîț<i>va. Și așa inicérierii împărția pe svezi, osebindu-i de mueri, carii
avea, și de copii. Răpit-au și tătarii cîț<i> le-au venit îndemînă și i-au
ascuns pen gropi, după obiceiul lor. Și într-o mică de ceas, acea
40 vestită întru vitejie curte a craiului șvezescu venisă la atîta, cît zicea
toț<i> că s-au stins de pe fața pămîntului. Pus-au pașa a doa zi de au
întrebat pe craiul care oameni de ai săi va să-i ducă să fie lîngă dînsul.
Și au cerșut pe doftorul lui și pe Croton gheneral și pe Muler
cañteleariul. Și au trimis pașa de i-au răsкупărat de la inicéri și i-au
45 trimis la craiul. Iar pînă în doao, trei zile s-au strîns vreo 30 de șvezi la
craiul, toț<i> răsкупărați de pașa. Și au început pașa a să arăta cu
bine cătră craiul: ori că i să făcuse milă de dînsul văzîndu-l la ce au
ajunsu, ori că socotia că poate să întoarcă iar spre bine trebile.

Iară vineri, fev<ruarie> 6 au încălecat Mustafa paşa, carele era
f. 320^v acolo la Tighina cu imbrohorul ce venise mai nainte cu porunca
împăratului ca să pornească pe craiul/ şi bătîndu-şi meterhaneoa, paşa
5 au mers la saraiul lui Ismail paşa şi au încălecat şi el şi sta călări
amîndoi, aşteptînd să iasă craiul şi <să> între într-un rădvan ce i să
gătise să-l ducă. Şi sta şi inicerii alai şi multe gloate de oameni, carii
aştepta să iasă craiul, să-l privască. Şi au aşteptat acolo paşii amîndoi
mai bine de un ceas călări şi craiul nu eşuia. Dupe acéia l-au scos şi pe
10 craiul. Şi era înfăşurat într-un mendir, cît nu i să vedea nici capul, nici
picioarele. Şi-l rădica 6 oameni ca pre un mort. Şi băgîndu-l într-un
rădvan l-au acoperit şi cu alte bo<a>rfe, cît numai bo<a>rfele să
vedea, iar alt nimica. Şi au intrat şi Crotos ghegeneral cu dînsul în
rădvan. Şi așa au purces paşii alătura înaintea şi pe urma lor rădvanul
15 acela. Şi după rădvan mergea chehaiialele paşilor, apoi metherhaneoa,
bătînd, mergînd Ismail paşa pînă la un loc şi s-au întors înapoi. Iar
imbrohor aga şi capigiul purcesese mai nainte cu un ceas. Şi au mas la
Căuşani. Şi de acolo l-au tot dus, cătenel, pînă lîngă Odriiu.

f. 321 Şi daca s-au apropiat de Odriiu au poruncit împăratul de l-au dus la
Demerdeş şi de acolo l-au mutat la/Dimotiha.

20 Făcîndu-se acestia pînă a nu <veni> vête ce s-au ales de craiul
şvezescu, fiind în Iaşi cîţ<i>va sfezi carii să făcea cu slugi cu tot ca la
40 de oameni şi auzind că <pe> craiul l-au bătut cu puşcile şi au aprins
casa asupra lui şi l-au prins viu, făcîndu-le unii şi spaimă cum că vin
tătarii să-i robască şi pe dînşii, s-au într-arnat acei şvezi şi au
25 încălecat toţi şi au eşit la marginea tîrgului din sus. Trimis-au Nicolae
vodă pe aga să-i întoarcă şi să le zică să nu să teamă. Dar ei nu
înţelegea, ci zicea, decît să-i robască tătarii, sau să-i cuprinză să-i
omoare pen case, mai bine vor muri în cîmpu ca nişte oşteni.

30 Au nevoit aga de au chemat pe căpitanul care era razidentu în Iaşi
şi l-au dus la domnu. Întrebatu-l-au domnul pentru ce s-au sperit şi fac
lucruri care nu să cad. El au răspuns tot acéle cuvinte ce zisese şi cătră
aga. Domnul l-au mîngîiat şi l-au zis să nu să teamă, luundu-i asupra
sa pe toţ<i> că nu vor petreće nici un rău daca s-au tîmplat aicea şi să-l
crează că precum li să adeverează, așa va fi. El tot de craiul întreba,
35 iaste viu, ori ba şi să fie petrecut craiul ceva, sau să fie perit, lor ce le
iaste mai bună viaţa, numai/decît să-i omoare pen casă sau să încapă la
f. 321^v robie, mai bine vor peri în cîmpu, ca nişte oşteni şi oameni de cinste;
iar de viaţa lor nu le iaste grijă nimica. Şi adevărat ni să pare că nu vor
fi alţi oameni în lume a nu să tême de moarte ca şvezii şi a avea atîta
40 dragoste cătră craiul lor, cît de le-ar fi zis cineva tuturor să moară
pentru folosul craiului lor, toţ<i>, pe loc, ar fi murit. Îmlînzitu-l-au
domnul zicînd că şi craiul iaste viu şi ei nu vor petreće nici un rău. Şi
aşa au mers acel căpitan de au spus celorlalţi şi s-au întorsu cu toţii iar
la gazda lor.

45 După acéia au trimis Ismail paşa la Nicolae vodă pe un frate al lui,
anume Ahmet aga, capigi baş, cu un cal de l-au trimis dar, ca să cêrce

și pentru unétele șvezilor. Carele, venind, alt nimica n-au aflat fără cît niște cai ce să cumpărase pe bani crăești. Dus-au domnul și pe cîț<i> ofețeri era popriț<i> în Iași ca să mărturisească înaintea agăi de sint niscăi lucruri șvezești. Și mergînd înaintea agăi nici unul n-au zis că
5 iaste șved, ci altul că iaste franțoz, altul englez, altul neamțu; și așa i-au scris aga pe toț<i> anume, și caii crăești/și s-au întors la Tighina.

f. 322
Între acei ofițeri era și ghegeneral Șmighelschii, liah, ginerile lui vovoda Chiovschii, carele venise și el tiptil și-și pusése numele Amilton. Era și un colonel al craiului Prusii<i>, anume Sferin, carele
10 venise cu veștile izbîndei ce au făcut Ștembec ghegeneral cu oștile șvezești împotriva oștilor Daniei. Și trimițînd cărțile la Tighina, el s-au poftit de au rămas în Iași. Atunce ș-au apropiat și capigilar, chehaia a pașii și Mehmet aga cu beșliii și cu slujitorii carii mersése în sus de au gonit oșténii ce era în țară și aducea și acei 220 de draguni cu șvezi, ce
15 am pomenit. Pre carii s-au socotit să nu-i mai aducă pen Iași, ci i-au trecut drept spre Tighina. Numai Mehmet, aga al hanului au venit înainte și au adus un ofițer, oberșteleitian, anume Ion Hristian Sulțu, cu patru ofițeri mai mici. Și i-au poprit Nicolae vodă vreo 3 zile, apoi i-au slobozit și pe aceia și s-au dus după ceialalți la Tighina.

f. 322^v
Craiuul Stanislav, dacă ș-au pornit cărțile la Tighina și au rămas în Trei Sfetiteli, socotit și grijit cum s-au zis, au început a pofti și altele, adecă să se arate tuturor cum iaste craiu și să facă curte/și să trimiță să
20 aducă oștile cîte au rămas și să nu mai fie neștiut și tiptil, precum îl apucase vrémia. Răspunsu-i-au Nicolae vodă că aceasta nu-i în mină. Că de ar fi făcut știre Împărăției cînd au vrut să între în țară și de ar fi
25 intrat ca un crai atunce i-ar fi eșit înainte la margine și l-ar fi adus cu alai și ar fi petrecut ca un crai. Iar de vréme ce singur au poftit de s-au făcut tiptil și au intrat necunoscut în țară, tot cu acel chip trebuie să rabde și să aștepte, pînă va veni răspunsul de la Împărăție. Spuindu-i
30 pilde că și alți crai, vrînd să treacă pentr-alte țări tiptili, n-au fost nepopriț<i>, ci domnii acelor țări i-au poprit și au dat știre la împărății lor, den cuvinte ca acéstia s-au potolit craiuul, așteptînd răspunsul cărților de au scris.

f. 323
Dacă au mers cărțile craiului Stanislav la hanul și la pașa, fiind ei
35 într-acea vréme asupra turburării, cînd să nevoia să facă ce vor face craiuul<ui> șvezescu și socotind că venirea lui Stanislav crai poate să schimbe cumva lucrurile, au pus gînd rău și pentru dînsul. Și au trimis hanul un tatar și pașa un turc, oameni/proști, ca să ia pe craiuul Stanislav ca pe o iscoadă adecă, și să-l ducă la Cetatea Albă. Și scriia
40 domnului multe politice și-i da laude ca acéstia, cum că nici un domn n-au făcut slujbe Împărăției ca acesta și de acum să nu să mai teamă de maziile cît va trăi. Și acéstia îi scriia ca să se bucure, să-l dea pe Stanislav craiu pe mîna trimișilor.

45 Dar Nicolae vodă, una, vîzînd că în scrisoarea ce-i trimisése de-l cerea nu pomenia nimica de numele lui Stanislav craiuul, ci numai

- scriia: să dai pe acei oameni ce ne scrii că au nemerit acolo pe mîinile acestor trimiși, alta, nu putea să dea nici într-un chip pe craiu creștin pe mîinile acelor doi oameni, ce era asemene cu aceia ce pierd vinovații, ci au socotit de au făcut răspuns într-acesta chip, că nu poate
- 5 să dea pe craiul în mîinile a doi oameni, fiind încă atîtea oști leșești de ale lor în țară și cum că-i trebuie scrisă porunca și să scrie într-însa anume: să dai pe craiul Stanislav în mîinile agiilor ce s-au trimis și să scrie și numele agiilor. Și să trimiță agii/de ispravă și cu oamenii mai mulți. Și au poprit aicea pe acei doi ce venise, zicîndu-le că așteaptă
- f. 323^v să mai vie un răspuns de la hanul și de la pașa și să mai aștepte și ei.
- 10 Dacă au mers acest răspuns a lui Nicolae vodă să isprăvise și joaca craiului șvezescu, că-l pornise spre Odriiu, precum s-au zis. Și văzînd hanul că pașa au apucat cu bine pe craiul șvezescu, poate și dintr-alte pricini care eu nu le știu au început a să învrăjbi între sine hanul cu
- 15 pașa. Și s-au și căit hanul căci s-au amestecat în treaba craiului Stanislav de au trimis om împreună cu al pașei ca să-l ia. Și mulțemia lui Nicolae vodă căci nu l-au dat atunce pe mîinile acelor oameni, zicînd că nu să va mai amesteca la aceasta pînă va veni răspunsul de la Împărăție. Și n-au făcut răspuns nici craiului Stanislav, nici la Nicolae
- 20 vodă, numai au slobozit pe omul craiului, ce mersese cu cărți, de s-au întors la Iași. Și au zis și capichehaialei hanului că el nu să amestecă la această treabă pînă îi va veni răspuns de la Împărăție, nici va trimite om ca să-l ia. Că poftiia pașa pe hanul ca să trimiță un om împreună cu
- f. 324 omul lui, ca să ia pe craiul și să-l ducă la Tighina./Dupe ce au mers
- 25 răspuns de la Nicolae vodă încă și aceasta au zis hanul capichehaialei, să facă știrea domnului că de va mai trimite pașa să-l ceară pe craiul Stanislav, nu să poate să facă domnul într-alt chip, ci trebuie să-l dea; că pașa iaste un vezir și nu să cade să-l mînie, nici să se pue împotriva poruncii lui. Iar el nu va bănuî căci îl va da, măcar că i-au părut bine
- 30 căci nu l-au dat întîi.
- Așa să vedea la ivală hanul a fi voitoriu de bine lui Nicolae vodă; dar de la inimă nu-i era. Că scrisese la Împărăție can cu pîră pentru Nicolae vodă. Adecă cum că au trimis și el și pașa oameni ca să ia pe
- 35 craiul Stanislav și n-au vrut să-l dea. Dar nu i s-au ținut în seamă nimica, una că acum îl urise și împăratul, alta că trimisese Nicolae vodă la Poartă suretul acei cărți ce-i trimisese hanul și pașa, cerșind pe craiul Stanislav și scrisese toată povestia. Și au cunoscut împăratul că-i slujaște drept Nicolae vodă.
- După acéia iară au trimis pașa un agă și cu cîț<i> va beșlii și scriia
- 40 lui Nicolae vodă ca să trimită pe craiul Stanislav la Tighina. Mers-au f. 324^v Nicolae vodă și cu acel agă și s-au împreunat cu craiul/ și i-au spus că-l pofteste pașa la Tighina. Părutu-i-au rău craiului căci nu i-au scris pașa răspunsul cărții ce scrisese, nici hanul. Și oarecum vrea să se mai
- 45 zăbovască în Iași, zicînd că încă nu s-au gătit bine. După acéia au mers și a dooa zi Nicolae vodă cu aga și l-au îndemnat să nu facă zăbavă, ci

să purcează cu un ceas mai nainte. Și mergînd la Tighina, de acolo i să vor îndrepta toate trebile spre bine; și așa au priimit.

f. 325

5 Și a doa zi, duminică fev<ruarie> 18 au purces cu acel agă și cu vel comis i vel jicnicér și cu doi boerenaș<i> de curte și cu căpitanul de catane cu tot steagul lui, de l-au petrecut pînă la Tighina. Dacă s-au apropiat craiul Stanislav de Tighina i-au trimis pașa înainte un cal turcescu cu podoabe frumoase și i-au eșit ciț<i>va agii înainte și călărimea ce să chiamă sagcol și solcul și au pus inicéerii de la poarta cetății pînă la gazdă, de i-au făcut alai. Și apropiindu-se au dat 7 tunuri

10 din cetate. Eșit-au înainte și voevoda Chiovschii și Vișnovețchii și Tarlo și alți lési, de l-au adus cu cinste pînă la gazdă și i-au făcut și obroace. A doa zi au chiebat pașa pe boiarii ce mersese cu craiul/și i-au îmbrăcat cu caftane.

15 Mîntuitu-s-au oarece, după aceasta, ticăloasa de țară de lési și de șvezi și au avut oarece răsufare și domnul de supărările ce-i făcea acei oștêni și de jalbele pămîntênilor. Dar pe de altă parte nu-i lipsiia supărarea, că oamenii rămăsese foarte săraci, nevoile era toate pe locu. La Odriiu încă era turburări. Că împăratul vestise că va să oștească iar împotriva moscalilor și să făcea gătire de oaste. Pe de altă parte iară să

20 purta voroava cum că nu-l va lăsa pe împăratul să facă război cu moscalii. Și sta lucrurile în cumpănă, neștiindu-se război va face, au pace.

f. 325^v

25 Dovlet Gherei hanul, măcar că de la inimă să arăta voituriu de bine și priiaten și cerea de la Nicolae vodă să-i trimiță ceva poclon, zicînd că n-are de cheltuială, iar domnul, măcar că știia că nu-l iubêste și cum că au scris cu pîră la Poartă, căci n-au dat pe craiul Stanislav și știia că nu va lungi mult cu hăniia, dar încă neavînd ce face, i-au trimis poclon bani de i-au fost de cheltuială la mazillia lui și la vrême de nevoe. Și așa au cumpătat Dumnezeu, de la cela ce i-au făcut/rău și

30 cerca să-i mai facă, de la acela să aibă bani de cheltuială la vrême de nevoe, gîndind aceasta să se odihnească. N-au trecut multe zile și, iată, au sosit de la Împărăție un capigi baș la hanul ca să margă la Poartă. Cum au eșit această veste, îndată au pus la socoteală cei înțelepți că iaste hanul mazil. Că-l urîse toț<i>, pentru că era om neticnit și mai vîrtos împăratul, pentru multele réle ce au făcut. Dintu

35 care o vină era și aceasta, de nu cea dintîi la rînduială, dar o doa vină și greșală poate să se socotească, căci au fost pricina de s-au mazilit Nicolae vodă și s-au dat domnia lui Dumitrașco vodă, carele s-au hainit. Iar de au și avut hanul prepus că vor să-l mazilească, dar

40 socotia că-l chiamă și pentru sfat. Că atunce scosese și pe voevoda Mazovețchii, solul cel leșescu, că era ca-n chip de opreală și s-au împreunat cu veziriul.

45 Purcegînd hanul și cu capigi baș de la Căușani, încă pînă a nu ajunge la Odriiu, fiind la sat la Chioi, au trimis de l-au luat și l-au dus la Rodos surgun. Și în locul lui au făcut han pe frate-său Caplan

f. 326

5 Gherei. După acéia au trimis Împărăția la Tighina un capigiu ca să rădice pe Ismail pașa de la Tighina și să margă la Azac. Și în locul lui s-au orînduit Apti pașa, de au venit la Tighina./ Iar după o săptămînă au sosit și alt capigiu la Ismail, pașa de Tighina, cerșindu-i 70 de pungi ce au fost trimis Împărăția de cheltuială, cînd era să rădice pe craiul șvezescu. Și-i cerea și alte lucruri ce i s-au trimis de la Împărăție. Mai pe urmă, luundu-i toate averia, au trimis de i-au tăiat și capul.

10 Fiind acéste premenéle, cu maziliia hanului și a lui Ismail pașa și altele la Poartă și cei ce nu știa pricinile pentru ce să fac acéștia socotia că le face împăratul pentru voia craiului șvezesc; și mai virtos lésii ce ținea cu șvezii, numaidecît au început a să înălța și iară au trimis oșténii în țară de s-au așezat la Hotin și la Cernăuți. Nicolae vodă măcar că avea vești și înștiințare de la capichehaiale că craiul șvezescu

15 iaste tot la Dimotihă și n-are nici o socotință, numai li să dă cite pușinel tain, cît să-știe viața și cum că s-au poftit solul franțozescu să se împreune cu craiul șvezescu și nu l-au lăsat, măcar că toate acéștia le știa, dar făcînd chiverniseală au lăsat de au mers oșténii lésii și lipcani la Hotin și la Cernăuți, pînă va vedea cum merg vremile,

20 măcar că scosése și alt ferman, ca să-i gonească din țară pe toți. Și așa întrînd au început a supăra pe pămînténii, iar nu ca întîii./

f. 326^v

N-au trecut zile multe și au mazilit împăratul și pe veziriul, puindu-l capitan pașă. Și vezir au pus pe un Mola Ibraim pașa, carele era capetan pașa. Acest Mola Ibraim au fost un caicciu la Țarigrad. Și

25 întîmplîndu-se de au intrat împăratul tiptil odată în caicul lui s-au luat împăratul a vorovi cu acest caicciu și plăcîndu-i voroava lui, după ce au mers la saraiu au trimis de l-au chiebat și l-au făcut capetan pe o catargă. După acéia l-au făcut capitan pașă; mai apoi l-au făcut și vezir. Dar n-au vezerit mult, că trecînd 20 de zile au trimis împăratul de i-au luat pecétea și i-au tăiat și capul.

30 Pentru multe lucruri ce s-au întîmplat într-acéste vremi iaste să se mire omul de judecățile lui Dumnezeu. Că întîii la craiul șvezescu să vedea judecata lui Dumnezeu. Carele viind în protecția turcilor și făcînd acéle turburări mari de au scornit atîta vrajbă între turci și între moscali

35 și au intrat tătărimea într-acea iarnă în Ucraina și pînă supt Chiov, de au robît mii de suflete. După acéia s-au făcut batalie și aicea la Prut de s-au vărsat sînge nevinovat. După acéia s-au întîmplat și aceia în țară atîta pradă și robie. Carele nici cu atîta nu să odihniia, ci iarăși făcînd/amestecături au așîtat pre împăratul turcescu spre oștire împotriva moscalilor. Și iară au intrat o sumă de tătari în Ucraina, supt stăpînirea Moscului, pe postul cel mare și nu pușină pagubă au făcut creștinilor ce lăcuesc pe acolo. Și au poftit oști turcești și tătărăști ca să între pen Țara Leșască, să margă la țara lui, să nu rămîie nici Țara Leșască necălcată

40 de dînsul și stricată de oști ca acéia, turcești și tătărăști. Las a zice acum

45 de cite răutăți au fost pricina, de s-au făcut aicea în țară.

1 corectat de la Tighina A // 13 ad. marginal Nicolae, 7221, A // 32 ad. marginal 7211 A // 40 ad. marginal 7221 A //

- Pre acelaș craiu l-au judecat Dumnezeu și acei protectori ai lui, turcii, l-au încungiurat [turcii] în casă și-l bătea cu puști și cu cumbarale, ca pre un dușman, cît și casa preste dînsul au aprins-o. Și ori pentru căci iaste Dumnezeu îndelung răbdătoriu, ori pentru alte
- 5 taine neștiute a lui Dumnezeu, au scăpat dintr-acea primejdie și au încăput ca un rob pe mîinile turcilor, Și-l ducea la Împărăție înfășurat în boarfe, precum s-au scris, pre acel craiu, vestit viteaz. Așijderea și craiul Stanislav, dorind să între la moșia lui cu oști turcești și
- f. 327^v 10 tătărăști și să dobîndească/ scaunul Crăiei Leșești cu vărsare de sînge creștinesc, cu mîini păgînești. Cum au intrat în Țara Moldovei, unde i era oștile, îndată au privit cu ochii lui un thriamvu groaznic, precum zicea cătră unii cînd mergea trimiși de domnu, fiind la Trei Sfeitieli: „Am văzut un treumfu terebele“. Că cum au sosit la Bacău au dat peste acea gîlceavă cînd au fost lovit moldovenii pre acei lēși
- 15 ce era la Bacău, precum am scris. S-au uitat în ochii lui trecînd pe ofițeri și pe oșténii lui goli și în butuci. Iar dupe ce au venit în Iași și au înșeles hanul și serascheriul de venirea lui au trimis pre acei doi gealați, adecă ucigași de oameni, ca să-l ia precum s-au scris pe largu, măcar că s-au mîntuit dintr-acea primejdie prin nevoința lui Nicolae vodă. Dară lucru mai de mirat iaste pentru voevoda
- 20 Chiovschii, cum l-au răbdat Dumnezeu de nu i-au trimis vreo urgie sau pedeapsă mare. Că pricina a multe răotăți au fost el, aducînd atîta oaste leșască aicea, care au ernatu doao erni aicea în țară și multă pagubă au făcut țării.
- 25 După acéia au mai făcut necaz mitropolitului țării și episcopilor de Rădăuț<i> și altor mazili de la Succava, pentru niște unelte ce i s-au jăfuit la vrémia cînd venise/ moscalii în țară, precum să va pomeni mai nainte. Care acest voevoda Chiovschii atîta era de rău cît nu pot alége
- f. 328 cui să fie fost mai urît: lēșilor celor ce eșise din Țara Leșască cu dînsul, au lēșilor carii ținea în partea lui Avgust, au moldovenilor? Că moldovenii îl hulia și-l blestema căci au făcut atîta răotate și pagubă
- 30 țării, el și oamenii lui. Lēși<i> ce ținea în partea craiului Avgust îl hulia și-l afurisiia, numindu-l Iuda, căci au trimis oștile lui într-atîtea rînduri în Țara Leșască, care-i era moșia, de au făcut multă pradă și stricăciune. Lēși<i> ce era cu dînsul încă-l blestema și-l făcea păgîn făr-de suflet și fără Dumnezeu. Că avînd mulți bani, lor nu le da nimica, ce-i lăsa să se hrănească cu răpitul și cu tîlhușagul, sau să moară de foame, precum și muriia, cît nici a patra parte n-au mers înapoi. Atîta bine avea numai la sine, cît era de neamul Potoșeștilor.
- 40 Dar și șlethicia și blagorodia, cînd nu iaste cu fapte bune nu cînstéște, ci mai vîrtos ocăraște pre om. Nu să poate să nu-ș<i> ia și el plată. Pre Dumnezeu, oamenii cei de demult îl zugrăviia cu picioarele de lînă și cu mîini de her./
- f. 328^v 45 Dacă au mers craiul șvezesc la Dermirdeș n-au trecut multe zile și au trimis veziriul de au întins cîteva corturi afară din Odriiu. Și a doa zi mergînd veziriul și cu hanul la corturi au trimis pe reiz efendi la

craiu șvezescu de l-au chemat ca să margă acolo, din porunca împărăției, ca să facă voroavă și să pue la o cale trebile lui. Iar craiul au răspuns că nefiind împăratul acolo, nici el nu va mérge, ci, de vor priimi, va trimite ghegenerali de ai săi și cu sfétnicul lui și cu aceia va grăi ce va fi de grăit. Și așa s-au întors hanul și veziriul, făr-de ispravă. După aceasta trecînd 3, 4 zile, au trimis împăratul de au luat pecétia de la acel Mola Ibraim, vezir, și i-au tăiat capul. Zic unii să-l fie omorît singur împăratul, cu mîna lui.

10 Cît au fost craiul Stanislav la Tighina îi scriia Nicolae vodă cîteodată, zicînd că și de acum înainte iaste gata ca să-i slujască. Așijderea cum că și frate-său, terzimanul, la Poartă îi va sluji și alte complimenturi. Îi făcea și craiul răspunsuri, scriindu-i prietenéște. Iară mai pre urmă, dacă sau adevérit din mulți că Nicolae vodă au fost pricina de s-au ferit dintr-acea primejdie mare/nedîndu-l la
15 acei doi gealați, ce au trimis să-l ia. Dacă i-au mai scris Nicolae vodă și i-au trimis și un cal turcescu, i-au făcut și craiul răspuns foarte frumos într-acesta chip și au scris cu mîna sa, care scrisoare am scris-o aicea, latinéște/ <: „Celsissime Princeps. Si ex parte celsitudinis tuae, quotidie erga me augetur amicitia, jam meam profiteor ad illam
20 pervenisse perfectionis gradum, ut nihilo ipsam maturiorem reddere possum, nisi constantia, de qua dubitare non potest celsitudo tua. Cum ex divina providentia tot casibus acquisita, meritis celsitudinis vestrae firmata, ex ipsa itaque justitia perennis erit benevolo affectu cooperante. Generosus dominus Georgius Cuparius attulit mihi donum gratissimum; utinam ille feliciter equus adducat me ad propria, et adducet certe, si opera celsissimis tuae et fratris ipsius via mihi parabitur apud perfulgidam Portam. Cura carissime princeps, ut hoc tibi debeam. In coeteris D. generalis locum-tenens et dapifer regni Smigielski erit mentis meae interpretis facilis. Maneo semper
30 addictissimus, STANUSLAUS REX.>

f. 329^y A cărta cărți tălmăcirea iaste aceasta: „Prea înălțate Prințipe. De vréme că din partea înălțimei tale în toate zilele cătră mine să adaoge prieteșugul, al meu acum mărturisescu să fie venit la măsura cea desăvîrșit, cît cu alt nimica a-l face mai deplin nu poci, fără numai cu
35 stătătoria de care nu poate să se îndoiască înălțimea ta. De vréme ce din dumnezeiasca pronie cu atât<e>a tîmplări dobîndit și cu așteea faceri de bine a înălțimei tale întărit și pe dreptate va fi neclătît, fiind ajutorit cu bună învoînțare. Dumnealui Gheorghe cupariul mi-au adus dar prea drăgăstos. Să dea Dumnezeu acel cal să mă ducă cu fericire la
40 ale méle. Și, adevărat, mă va duce, de mi să va găti cale prin silința înălțimei tale și a fratelui său la prea luminata Poartă. Nevoiaște, preaiubite prințipe, ca să fiu datoriu cu aceasta. De altele dumnealui ghegeneraliul și stolnic mare Șimeghilschii va fi credincios tălmăcitoriu a voii méle. Și rămii pururea nedespărțit Stanislav crai“/.

f. 330 45 Această carte și altele asémene scriia la Nicolae vodă, făgăduindu-se că nu-i va uita prieteșugul nici odată. Dar mai pe urmă nu s-au ținut

de adevăriniță, că s-au cunoscut a nu fi voituriu de bine.

După pierzarea lui Mola Ibraim au rămas caimacam Ali pașa silihtariul carele era și ginere împăratului. Și să arăta că nu priiméște vezeriia și tot așa au fost, caimacam, pînă au mers împăratul la 5 Țarigrad. Și în Țarigrad în cîtăva vrême tot cu nume de caimacam au petrecut. Iară mai pe urmă au început a merge la divanul împărătescu cu calevi, adecă cu cealmaoa ce poartă vezirii, care vine în trei cornuri. Și de atunce s-au încredințat toț<i> că iaste deplin vezir Ali pașa.

10 Acest vezir ațita era de învățat la lucrurile politicești și isteț la minte, cît poci zice că n-au stătut nici odată la Împărăția Turcească vezir ca dînsul. Și-l iubiia împăratul foarte și nici o treabă nu făcea fără de știrea lui. Și cel mai de mirat lucru că mită sau daruri, afară din cêle obiciuite nu lua nici cum. Și nici o treabă nu să făcea cu daruri/și cu 15 mită, că să temea toți să ia de la cineva mîzdă, știind pe veziriul că nu ia./

f. 330^v

f. 331

AICEA SCRIEM CUM AU LUAT ÎMPĂRĂȚIA HOTINUL DE SUPT ASCULTAREA ȚĂRII MOLDOVEI.

20 „Nu iaste nevoe sau urgie dumnezeiască a căriia greul să nu-l poată purta firea omenească“, zice Eurepid scriitoriul de tragudii. Mulți fiind născuți din părinți blagorodnici și crescîndu-se cu multe dezmierdări în mare fericie să întîmplă de cad la robie și petrec multe gréle necazuri și chinuri. Așijderea și multe cetăți slobode și țări, ce le era dintru sine stăpînirea au căzut supt ascultarea altor stăpîni și 25 plecînd grumazii supt jugul robiei au suferit și au purtat toate nevoile și greutățile ce le-au venit din porunca stăpînitorilor. Unele ca acestia mai cu sporiu s-au întîmplat de la o samă de vrême în pămîntul Moldovei, precum să văd în létopisețele țării și într-această istorie. Dar poate că nu s-au plătit cu cîte s-au întîmplat pînă în vremile acéle ce 30 am pomenit și am însemnat într-această istorie, ci îi era orînduit să-i vie și altă rană mai mare și mai cumplită decît cêle ce i-au venit luarea adecă cetății Hotinului./ Că precum cînd are un trup o rană în vreo parte, bolnăvește tot trupul și slăbește și încă cînd nu să grijaște acea rană și încépe a să lăți, aduce tot trupul la primejdie și la moarte, așa și 35 luarea Hotinului, ca o rană țării, multă slăbiciune și scădere i-au făcut, precum să va arăta la această istorie. Numai vraciul tuturor să o tîmăduiască această rană și să însănătoșază și tot trupul.

f. 331^v

40 Fiind Împărăția la Odriiu și avînd gătire ca să vie cu toate oștile să margă asupra moscalilor, să dobîndească cetatea Chiovul, nevoindu-că craiul șvezescu ca să pue pe Stanislav craiu în Țara Leșască, cu putéria Împărăției Turcești, căriia făgăduisă să dea Camenița și o parte a Țării Leșești ce să chiamă Podolia și să-i fie ajutoriu craiului șvezescu și craiul Stanislav, cu toată oastea leșască,

cînd va merge împotriva moscalilor.

f. 332 5 Nu să poate ști bine ce au socotit împăratul și au poruncit să se ia cetatea Hotinului și să se tocască: ori socotind că la o vreme va fi de folos fiind pe seama turcilor, ori numai ca să afle această pricină cu tocmitul Hotinului și să trimită oști în sus/că n-au vrut să facă război cu moscalii; și de va face și pace, dar să o facă moscalii pe voia Împărăției, văzînd oștile turcești apropiate. Și avea gînd Împărăția să așeze pe Stanislav la crăiaa Țării Leșești și să ia Camenița și Podolia, ce le făgăduise și <să> între și craiul șvezesc în Țara Leșască și să-i vie 10 și toate oștile cîte avea la Pomeranie. Și ori într-acei an, ori la al doilea, de nu vor face moscalii pace cu turcii, să se apuce cu toții de dînșii.

Deci pentru aceste pricini, sau și pentru altele, au orînduit Împărăția toată oastea, ca să margă asupra moscalilor: pe Caplan 15 Gherei han cu toată iătărimea și 5 pași cîte cu trei tuiuri, pe beiul Misiriului cu șapte ogeacuri de misirlii și alți 16 pași cîte cu 2 tuiuri. Pre aceștea i-au orînduit să margă la Hotin și să stea acolo la tocmitul cetății.

20 Dac-au venit această veste cum că va să ia Împărăția Hotinul, mult s-au amărît Nicolae vodă. Au scris la capichehaiale ca să pue nevoiță cu tot felul de mijloc să nu să facă aceasta. Au scris și la alți priatени cu mare rugăminte. Au scris și la stăpîni cu lacrimi și cîte socotele au știut, toate le-au pomenit și le-au arătat. Care pentru/lungirea vorbeii, f. 332^y nu le scriu cîte una. Dar puind gînd împăratul ca să trimită oștile la 25 margine, precum s-au zis, ca să poată face pace cu moscalii, precum îi era voia, sau fiind voia lui Dumnezeu ca să se certe și cu aceasta pămîntul Moldovei, nu s-au putut isprăvi nimica.

Iunie 15 s-au făcut sfat mare la Împărăție. Strînsu-s-au toț<i> vezirii și ulemali<i> și ogeacurile și toț<i> agiții și s-au sfătuit mult. 30 Dupe acéia au trimis de au adus și pe solii moschicești și au așezat iar să fie pace între Împărăția Turcească și între moscali. Și a doao zi au îmbrăcat cu blană de sobol pe Caplan Gherei hanul, ca să porcează la Crîm. După acéia au socotit să margă la Hotin și l-au și pornit.

35 Iunie 30 au sosit la Tighina cabigilar chehaia al veziriului și au adus ferman la Apti pașa cum că l-au făcut Împărăția serascheriu peste toate oștile Anatolului și a Rumelii<i> și l-au orînduit să margă la Hotin cu hanul dinpreună. Sosind și hanul la Tighina au mers de s-au împreunat cu Apti pașa serascheriul și au făcut voroavă. Și întorcîndu-se hanul i-au eșit înainte craiul Stanislav și descălecînd amîndoi, au f. 333 40 făcut voroavă./ Atunce s-au rugat craiul Stanislav hanului ca să-i fie de ajutoriu să ia Crăiaa Leșască. Hanul i-au răspunsu că pentru aceasta nu poate să-i dea răspunsu de la sine, pînă nu să vor stringe mirzaccii ce să chiamă șereni; iar daca vor veni aceia la Tighina atunce să dea scrise poftetele lui.

45 Cine poate să scrie cîte una poruncile cele grêle ce venia totdeauna lui Nicolae vodă, după ce s-au făcut această socoteală a Hotinului?

Porunci pentru cară, pentru salahori, pentru zaharea, și altele multe. Și în toate zilele trecea și în sus și în jos agii și cîhodari, cu carii făcea multă cheltuială; că îi căuta să-i dăruiască pe toți.

f. 333^v
5 Iulie 22 au eșit Nicolae vodă cu alai frumos de au mers la corturi, care era întinse despre Prut, aproape de tîrg, și seara iar s-au întors numai cu curtea sa. Și la iulie 31, mergînd iarăși la corturi, au îmbrăcat cu caftane pe caimacami. Și tot într-aceia zi au mersu la Zagarancea. Și a doa zi au sosit și hanul și serascheriul acolo și au tăbărit peste Prut. Iar a treia zi au mers și Nicolae vodă cu boiarii și cu
10 curtea sa și s-au împreunat cu hanul. Au mers și boiarii cei mari de i-au sărutat poala, șezînd vreo 2 ceasuri/la voroavă. După acéia au venit veziriul hanului și au îmbrăcat pe Nicolae vodă cu cherache și peste cherache cu caftan foarte frumos. Și sculîndu-se să margă i-au adus și un cal cerchezesc cu șa ferecată cu argint, dar de la hanul; și,
15 încălecînd, s-au întors la corturi.

După acéia au mers Nicolae vodă de s-au împreunat și cu Apti, pașa serascheriul și cu ceilalți pași, făcîndu-i toți cinste, mai osebit de cum iaste obiceiul turcilor a face domnilor creștini. Și făcea taină, și
20 țindu-l multe ceasuri la voroavă; și oarecum nu să putea sătura de voroava lui, fiind ei toți însetați ca să știe vești și știind pe Nicolae vodă deplin la minte și întreg la socoteală.

Într-acele zile au venit la serascheriul un capigi baș cu hat<i>șerif împărătescu întru care scria cum că are prieteșug cu lășii și porunciia să se ferească să nu dea pricină de gîlceavă sau vreo turburare la
25 margine. Și pe craiul Stanislav să-l rădice de acolo și să-l ducă iară la Tighina, că mergea cu oastea și craiul; că-i didese corturi frumoase și era și el acolo peste Prut cu toată curtea lui ce avea, așteptînd să margă la Hotin și să se facă acele ce nădăjduia./

f. 334
30 Mers-au, dar, hanul la otacul serascheriului și au trimis de au adus și pe craiul Stanislav de i-au spus porunca împărătească și i-au zis numai să se rădice să margă la Tighina. Iar a doa zi, zăbovind cu purcesul au trimis de l-au încungiurat și-i surpa corturile cu necinste și cu mare grabă l-au pornit spre Tighina, cu pază tare.

35 Mai în toate zilele trecea peste Prut Nicolae vodă, cît au șezut oștile acolo, la Zagarancea, și mergea la serascheriul și la pași. Așijderea și de acolo de la ordine trecea agii mai în toate zilele și veniia la domnu de făcea mare cheltuială cu dinșii, dăruindu-le cai, postave, atlazuri și alte daruri. Zăbovind a veni zahareaoa le-au dat Nicolae vodă și cîț<i>va saci cu făină și orzu; dar pentru aceasta îi
40 făcea toț<i> mare mulțemiță.

Șezut-au serascheriul la Zagarancea pînă au venit toț<i> pașii. Iar la avgust 22 s-au rădicat toată oastea și au purces pe Prut în sus. Și Nicolae vodă pe dincoace și făcea popasurile tot împotriva ordiei turcești. Iar la avgust 28 au trecut Prutul la Zalucea și au tăbărit la
45 Rușin și serascheriul cu misirlinii au tăbărit lîngă Hotin și hanul și

16 ad. marginal Nicolae. 7220 A //31 zobovind A // 34 ad. marginal Nicolae.

f. 334^v

ceilalți paș<i> tot în preajmă/ Și îndată au pus serascheriul de s-au apucat a curăți cetatea și a săpa șanțul și alte lucruri ce mai trebuia. Atunce au mai sosit și alt capigi baș de la Împărăție și au adus name hanului și blană de sobol. Așijderea și serascheriului i-au adus blană și ferman. Și le scriia

5

împăratul să pue nevointă să tocmască cetatea mai de grab, de vrême ce s-au apropiat iarna și să se ferească să nu dea pricină lésilor, căci că sînt priiateni Împărăției. Pe moldovéni i-au pus de au tăiat lémne și munténii le scotea, iar spahiii săpa șanțurile. Și alții, cu meșterii, lucra la cetate. Av<gust> 31 au sosit sol de la țariul Moscului la Odriiu.

10

Șezut-au Nicolae <vodă> la Hotin pînă la octom<vrie>. Iar la 24 au venit ceauș bașa de la Împărăție, cu ferman, ca să rămîie Apti pașa muhavizea la Hotin și serascheriu și să rămîie și pașa de Bursa și bejul Misiriului cu toț<i> misirliii și inicării și topcii și 100 de salahori moldovéni și 200 de munténi. Iar céliialalte oști să se întoarcă înapoi pe

15

la locurile lor. Atunce au mers Nicolae vodă de ș-au luat zioa bună de la serascheriul, ca să vie la Iași. Și l-au îmbrăcat cu caftan și pe 16 boieri. Și au isprăvit un fermen ca să/ aibă a ședea la Hotin pîrcălab precum era și mai nainte și să asculte de dînsul oamenii cei de lor și ca să nu să scrie moldovéni la steagurile turcești.

f. 335

20

Iar la octom<vrie> 30 au purces Nicolae vodă spre Iași cu toț<i> boiarii și cu slujitorimea. Hanul încă au purces spre Buceag. Și ajungînd la Țuțora au mers și acolo domnul de s-au împreunat cu hanul, chiemînd și pe boiari de i-au sărutat poala și le-au zis: „Pentru voia domnului vostru, carele nu iaste asemene cu alți domni, voui căuta țara voastră“. Și l-au îmbrăcat cu caftan ce-i trimisese împăratul și i-au dăruit un cal și șa ferecată cu argint și cu toate podoabele lui. Și la noem<vrie> 11 zile au intrat în Iași.

25

Nevoitu-s-au mult Nicolae vodă pentru oștile turceși care era să se întoarcă de la Hotin ca să margă pe de céia parte de Prut, pe unde venise și să nu margă pe Siret sau pe Bîrlad. Și s-au isprăvit ferman și pentru aceasta și au mers toț<i> pașii și oastea pe unde au venit. Numai o samă de de bosnéni fiindu-le drept a merge la țara lor, pen Țara Muntenească, n-au ascultat de poruncă, ci au intrat pen țară și au mers pe Siret și au făcut cîtăva pagubă pe unde au trecut./ Scosése și munténii ferman ca să nu între oșténii în țara lor, ci să meargă la Brăila, să tracă Dunărea. Și adusése și un agă de ședea la Focșani, ca să nu-i lasă să între prin Țara Muntenească pe acolo. Dară ei, nu numai cît nu băga în samă fermanul, ci-l suduia și pe dînsul și pe cine l-au trimis și mergea pe unde le era voia.

f. 335^v

35

Pe acea vrême mersése în Țara Muntenească prea fericitul chir Hrisanthu, patriarhul Ierusalimului. Vrînd, dar, Nicolae vodă să vie și aicea în țară, ca să ia blagoslovenie și să se îndestuléze de învățaturi duhovnicești și politicești, fiind un patriarh foarte învățat, cît pociu zice că în toț<i> creștinii nu să afla pe atunce asemene cu dînsul la învățatură, că l-au trimis unchiu-său, răposatul chir Dositheu,

45

patriarhul, de au umblat mai toată Evropa, den Țara Moschicească pen
Țara Franțozască și pînă la Englitiera, scrisu-i-au, drept acéia, Nicolae
vodă cu poftă și cu rugăminte ca să ostenească și să vie în țară. Carele
și pentru căci l-au poftit Nicolae vodă și pentru ca să-ș<i> vază și să-
5 ș<i> cêrce mănăstirile ce avea în țară, care sint închinat la Sfintul
Mormînt, au scris înapoi cum că iaste bucuros și va veni după
sărbătorile Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Iar după ce au
trecut Bogoiavlenia <=Boboteaza> au trimis pe Costantin Costache vel
f, 336 stolnic și pe vtorii post<elnic> cu leftica înainte/ la Focșani și l-au adus
10 cu mare socotință și cinste pînă în Iași. Și foarte s-au bucurat Nicoale
vodă de venirea lui, venind om preainvățat și sfînt ca acela, în vrémia
domnei sale.

De mult avea gînd Nicolae vodă să facă doao lucruri bune în țară ce
nu era. Una, tipografie, ca să tipărească cărți și, a doa, să facă școale,
15 ca să învețe cine ar vrea, făr-de plată. Și această socoteală pomenind-o
sfînției sale patriarhului i-au dat blagoslovenie și l-au îndemnat numai
să roage pre Dumnezeu și să înceapă a face acêste doao lucruri lui
Dumnezeu plăcute, că-i va fi Dumnezeu întru ajutoriu și le va vedea
săvîrșite. Și așa au trimis de au adus meșteri tiparnici și de slove
20 grecești, și slovenești și au făcut case bune la Sfetii Savva de au așezat
tipografia acolo. Și în scurtă vrême au început a tipări cărți. Adus-au și
doi dascali de carte elinească și altul de cartea cea de obște grecească și
un dascal ca să învețe carte slovenească și altul ca să învețe pe înțeles
f, 336^v moldovenește. Și le-au rînduit dascalilor plată precum să cade, ca să ia/
25 pe an din veniturile domnești. Și au făcut testamenturi cu mare blestem
și legătură, ca să fie stătătoare și neclintite și școalele și tipografii,
dîndu-le în sama preafericitului patriarh ca să le fie purtătoriu de grijă și
chivernisitoriu. Și cînd să va duce din țară să le poarte grija epitropii
sfînției sale carii orînduisă din igumenii mănăstirilor ce sint închinat la
30 Sfintul Mormînt și dintr-ălții dupe la alte mănăstiri./

f. 337
*AICEA SCRIEM ÎNTÎMPLĂRILE CÉLE CE AU VENIT LUI
COSTANDIN BASARAB VODĂ, DOMNUL MUNTENESC.*

Trimis-au împăratul turcesc, sultan Ahmet, pe un capigi baș la
Costandin Basarab vodă, domnul muntenesc, să-l mazilească. Carele
35 sosind la martie în 23 în București, a doa zi miercuri au mersu la curte,
fiind săptămîna cea mare a postului și strîngînd pe toți boiarii le-au
arătat porunca împărătească ce scriia de mazilie, puindu-i pricină că au
trimis de au luat Brăila cu moscalii și altele. Și porunca țării ca să-l
dea cu toată casa lui și cu toată avéria lui, să-l ducă la Împărăție. Iar a
40 doa zi au sosit și imbrohorul cel mare, împărătescu. Și strîngîndu-se la
dînsul toată boierimea țării, au pus domnu pe Ștefan Cantacuzino
spătariul. Iar pe Costandin vodă l-au pormit la Poartă cu doamna și cu
coconii lui și cu toț<i> ginerii lui și cu toată avéria. Și imbrohorul au
rămas în București ca să afle toată avéria ce mai rămăsese și să-i vînză

f. 337^v

toate bucatele/ și să ducă banii la Împărăție, precum s-au și făcut.

Iar pe Costantin vodă, ducându-l la Țarigrad, l-au băgat în Edicule, cu toată casa lui și avéria au luat-o împărătească. Și după ce au trecut cîtăva vrême, au trimis de l-au scos de la Edicula, de l-au 5 închis la bostangi bașa și l-au ținut și acolo cîtva, îngrozindu-l totdeauna că-i vor da munci ca să-și spuе avéria; și încă spun să-l fie și muncit. Iar la avgust 15, în zioa praznicului Adormirii Précistii, l-au scos de la închisoare și pe patru feciori ai lui: Constandin, carele 10 iș<i> luase soție de aicea din țară, o fată a lui Ioan Balșa, vel ban; Ștefan, carele ținuse pe fata lui Ilie Cantacuzino vel visternic; Radul, carele era logodit cu o cocoană a lui Antohie vodă și i să gătia atunci și nunta și Matei, acel mai mic, dar și acela era voinic. Și întii au tăiat pe toate beizadélele acélia, înainte ochilor lui, începînd de la cel mai mare și pe rînd pînă la cel mai mic, apoi au tăiat și pe lanache 15 Văcărescul, vel paharnic, și pe urma tuturor au tăiat și pe bătrînul Basarabă vodă. Care veste viind la Nicolae vodă mult i-au părut rău și foarte s-au întristat. Iar ginerii lui, cu doamna și cîț<i>va/ boiari au rămas tot la opreală.

f. 338

Acest sfîrșit au luat acel vestit domnu Basarabă vodă, carele au 20 domnit ani 24 p<o>1, cu multă fericire și s-au făcut Țara Muntenească știiută și vestită în multe părți ale lumii. Și nu iaste de mirat, că toate ale lumii sînt deșarte, și bogățiile și slava. Și fericii și înțelepți sînt aceia ce le socotescu ca cum ar fi fum, sau umbră și iș<i> întărescu nădédjia la singur Dumnezeu, precum zice prorocul David: „Mie încă, a mă lipi de Dumnezeu bine iaste și a pune spre Domnul nădédjia mea”.

Cînd au luat Nicolae vodă a doa domnie, fiind lucrurile neașezate, ș-au lăsat doamna și coconii la Țarigrad. Iar daca au trecut doi ani și au cunoscut că iaste pace au trimis de ș-au adus doamna și cu toț<i> 30 coconii și au sosit în Iași dupe Sfetii Gheorghie.

f. 338^v

Daca au trecut al doilea an, iarăși au arătat Nicolae vodă sama vistieriei, fiind de față și sfinția sa patriarhul de Ierusalim și toți arhieriei și boiarii țării. Și iar s-au aflat mai mult cheltuit de Nicolae vodă în trebile țării, neputîndu-se toate coprinde den venituri și iar au 35 luat zăpis iscălit de arhieriei și de boiari. Avea grijă Nicolae vodă că-i va veni poruncă într-acel an să/ margă la Hotin; iar nu i-au venit, ci numai să trimiță salahori și cară. Într-acea vară au socotit Nicolae vodă ca să nu mai umble orînduialele pe țară și au așezat țara cu rupt, de da oamenii pe ciferturi.

Dacă au întărit Împărăția iarăși pacea cu moscalii și cu léșii au vorovit cu solul nemțescu pentru craiul șvezescu ca să-l lasă penȚara Ungurească să margă la țara lui. Așijderea și pentru craiul Stanislav, ca să margă unde ar vrea pin Țara Ungurească. Făcuse așezămînt și pentru domnii leșești ce era cu craiul șvezescu ca să margă și ei la țara lor. 45 Într-acea vrême voevoda Chiovschii, văzînd că au rămas numai să se ducă, mult s-au nevoit ca să-ș<i> plinească paguba din țară ce i s-au

f. 339 5 făcut cînd venise moscalii de i-au jăfuit niște bo<a>rfe și oboară și alte
unelte ce ținea ascunse la mănăstire la Suceviță. Pentru care îndată ce
s-au făcut pace cu moscalii, pînă a nu să trimit domnu în țară, au făcut
10 jalbă la Poartă și au scos ferman. Și au venit un agă ca să facă cercătură
și să acolișia de Ghedeon mitropolitul/ și de episcopul de Rădăuț<i> și
au încăput la popreală ciț<i>va mazili de Suceava. Și venind Nicolae
vodă cu domnia, de multe ori au trimis să-i plinească paguba. Dar nu
s-au putut așeza, de vrème că cerea mai mult de 15 pungi. Iar dacă au
15 văzut că va să margă la țara lui au pus și mai multă nevoință și iar au
făcut jalbă la Poartă și au isprăvit un ferman, dar nu dupe voia lui, ci ca
să vie aicea în țară și să se așaze. Și venind aicea au stătut tare Nicolae
vodă și nu i-au dat mai mult decît cinci pungi de bani.

Înr-acea primăvară și Mazovețchii, solul leșescu, s-au împreunat
cu împăratul. Și iară au întărit pacea între Împărăția Turcească și cu
15 recipospolita, precum să legase la Carloviță. Și purcegînd au venit pe
aicea de s-au împreunat cu Nicolae vodă, făcîndu-i cinste precum să
cade. Și au trimis boiari și slujitori de l-au petrecut pînă la margine.

Tot înr-acea vară au mai apărat Nicolae vodă țara de o pagubă ce
era să o plătescă din domnia lui Costandin Duca vodă, care viind pe
20 acéle vremi cu slujbe un Mubaegi aga și avînd a lua bani pentru
treapădul lui și mai împrumutînd și cu alți bani pe Costandin vodă i-au
făcut zapis de pungi. Și trecînd cităva vrème au apucat pe o samă de/
f. 339v boiari la Odriiu, de i-au tras la judecată și i-au făcut de i-au mai dat și
25 alt zapis cum că iaste datoare țara cu acei bani. Și au făcut și hoget
după zapis. Murînd, dar, Mubaegi Ahmet aga, au dat arzuhal copiii lui
la Ali pașa veziriul și îndată au dat ferman și au trimis un agă
bumbașir ca să se plinească toț<i> banii. Aflînd aceasta capichehaialele
au scris la domnu ca să facă o chiverniseală, că aceasta nu iaste
30 asemene cu alte gilcevi vechi și veziriul acesta, unde trimitte va să și
plinească, să nu să întoarcă în deșert. Că acea datorie iaste întărită și
cu al doilea zapis și hoget. Și seriia să nu cumva să facă împotrivă, să
scîrbească pe veziriul. Iar după ce au venit vechilul și cu bumbașirul
i-au oprit aicea, pînă va trimitte la stăpîni. Și au scris la veziriul,
35 precum să cade, că țara nu iaste putincioasă să plătească datorii vechi
ca acéstia și țării n-au dat niscai bani împrumut, fără cît i-au făcut
Costandin vodă acel zapis, ca să-i isprăvască ceva de la Împărăție. Și
țara iaste săracă și de ar putea rădica poruncile împărătești. Acéstia și
altele asemene scriînd, au poruncit veziriul să se rădice acel bumbașir
și vechilul. Și s-au mîntuit țara de/acea gilceavă.

f. 340 40 Așezîndu-se pacea cu moscalii și cu alții, dupe cum s-au zis, au
slobozit Împărăția cătră toamnă pe solii moschicești și zăloagele ce era
popriț<i> de cînd au avut turcii bătae cu moscalii, care zăloage era
Mihail Boris, feciorul lui Șeremet, acel vestit cneazul moschicescu și
45 altul și le-au dat Împărăția voe să margă la țara lor. Deci luundu-și
zioa bună și purcegînd, cum au trecut Dunărea la Smil, feciorul lui
Șeremet s-au războlit și de grab i s-au întimplat moarte. Și grijîndu-i

trupul cu balsam l-au dus la țara lui.

Într-acea toamnă au venit poruncă de la Împărăție la Apti pașa, ca să se rădice de la Hotin și să margă la Misir, făcîndu-l pașă acolo. Și venind pe de căia parte de Prut i-au eșit Nicolae vodă înainte, mai sus
5 de Zagarancea, de s-au împreunat cu dînsul. Și i-au grijit Nicolae vodă conac, mergînd pînă la Țuțora, împreună. Acolo au odihnit o zi și au mai mers Nicolae vodă de s-au împreunat. Și l-au îmbrăcat cu caftan, dăruindu-i pașa un cal cu toate podoabele și a treia zi au purces.

f. 340^v Era acel Apti pașa om numit la Împărăție, fiind bătrîn/ de vîrstă și-l
10 cinstiia toț<i> pașii și vezirii. Și avea trecere mare la Poartă. Mare noroc au avut Nicolae vodă de acest Apti pașa, avîndu-l mai denainte cunoscut, și priaten. Că mult i-au fost îndemînă lui Nicolae vodă și țării, cu dînsul, venind acéle porunci gréle, de cînd s-au început Hotinul. Ci și pînă era pașă la Tighina multe isprăvi au făcut țării.
15 Pentru acéia mult i-au părut rău lui Nicolae vodă de depărtarea acelu om și foarte-l avea în dragoste pe Nicolae vodă, atîta cînd s-au despărțit i s-au umplut ochii de lacrimi și-i zicea să nu-l uite.

Într-acel an, cu îndemnarea prea fericitului patriarh chir Hrisanthu au socotit Nicolae vodă și au rădicat dajda preoților din toată țara, ca să nu mai dea acei doi ug<chi> ce așezase răposatul Cantemir vodă, de
20 da preoții pe an. Și s-au făcut testament cu mare blestem și l-au iscălit și sfinția sa patriarhul. Tot într-acel an au pornit și pe craiul șvezesc să margă la țara lui. Și au dat voe și craiului Stanislav să margă unde va vrea. Deci craiul Stanislav purcînd de la Tighina au venit la Iași de
f. 341 25 s-au împreunat cu domnul. Și i-au arătat multă/ dragoste și mulțemită. Și deacia au trecut pe Oituz în Ardeal și s-au dus în Țara Svedului. Iar domnii leșești au mers și ei în Țara Leșască, ca să-ș<i> facă pace cu craiul Avgust și să rămîie la moșiile lor.

Iar craiul șvezescu au mers cu o samă de turci și au trecut pin Țara
30 Muntenească. Și turcii de la hotar s-au întors înapoi, iar șvezii cîț<i> rămăsese în țară și la Tighina le-au trimis poruncă de s-au rădicat toț<i> și au trecut în Țara Ungurească și au tras spre țara lui. Și atunci s-au mîntuit de tot țara Moldovei și de șvezi și de lési și de lipcani și au dat mare laudă lui Dumnezeu.

35 Într-acea toamnă, fiind vădrăritul cîte 4 bani au rădicat Nicolae vodă doi bani și au făcut testament cu blestem, care l-au iscălit și sfinția sa părintele patriarhul Hrisanthul. Și mai nainte cu doi ani rădicase și pogonăritul viilor, care era cîte t<a>l<eri> 1, bani 20 de pogon, ca să nu mai fie.

f. 341^v Începîndu-se al patrulea an al domniei lui Nicolae vodă, fiind
40 Împărăția în Țarigrad, la dechem<vrie> 1 au trimis/ de au chemat pe solul venețianilor la Poartă și i-au poruncit în 15 zile să nu să afle acolo, ci să se ducă încătro va vrea. Iar după cîteva zile au trimis și l-au închis la Edicula, cu toată curtea lui și s-au trimis porunci în toate
45 părțile ca să se strîngă toate oștile de grab, ca să margă de primăvară la Morea. Și la dechem<vrie> 18 au scos tuiurile și au început Împărăția

a face mare gătire de oștre. Mers-au poruncă și la Mehmet pașa, ce era la Tighina, să se rădăce de acolo și să margă la Hotin. Și fiind să treacă prin Iași i-au eșit Nicolae vodă înainte la Țuțora, la dechem<vrie> în 28 și cu alai frumos l-au adus la Iași, făcându-i multă socotință și i-au dat frumoase daruri și, odihnindu-se o zi, au purces spre Hotin, petrecut iarăș<i> cu cinste și cu alai. Iară <lui> Mustafa pașa, carele era la Hotin i-au mersu poruncă să margă la Bosna în cai de olac. Și fiindu-i și lui drumul pen Iași i-au făcut și lui tot acéiaș<i> cinste.

După acestia au început a veni porunci gréle pentru oaste de Morea, ca să trimită cai, cară și altele, osebit de poruncile ce era pentru Hotin: salahori, cară și alte porunci, care să vedea a fi peste/putință a să plini, la ce ajunsese țara. Dar cu ajutoriul lui Dumnezeu și cu nevoința lui Nicolae vodă s-au plinit toate. Și încă carăle ce s-au trimis au avut noroc de nu le-au luat veziriul pînă la Morea, ci au rămas cu ordiia împărătească; și după ce s-au întors oastea au venit toț<i> oamenii înapoi, cu foarte puțină pagubă. Iar carăle den Țara Muntenescă ce trimisese Ștefan vodă, mergind pînă la Morea, s-au prăpădit mai toț<i> boii și din oameni mulți au perit.

La ianuarie 12 au purces din Iași și sfinția sa preafericitul patriarh ierusalimleanul spre București și au trimis iar pe Costandin Costache, vel stolnic și pe Iordache Ramadan vt<ori> post<elnic> de l-au petrecut cu cinste pînă la Focșani.

În 14 zile a lui fev<ruarie> s-au scos tuiurile de la Daut pașa; după acéia s-au făcut alaiurile ale snafilor și al enicear agasi și al împăratului, dupe obicei.

Daca au ajuns Împărăția la Odriiu și s-au strîns toate oștile, n-au așteptat să se facă vară bine, ci la april 7 zile au purces veziriul înainte cu toate oștile. Și după veziriul au purces și împăratul, avînd gînd să margă și singur împăratul la Morea./ Ci fiind la Serez i-au venit veste cum că au dobîndit și au supus veziriul tot Peloponisul, adecă Morea. Și acolo făcînd dunaima s-au întors înapoi la Odriiu.

Într-acea vrême întîmplîndu-se de au avut mari turburări și supărări preasfîntul patrierșecul scaun al Alexandriei, pentru care pricini au încăput la multă datorie preafericitul chir Samuil, carele văzîndu-se la atîta greu și supărare despre țătornici și neavînd putință să se ușureze au venit și spre aceste părți de locu, ca să afle mîngîiare și ajutorință din milostenia dumnealor boiarilor și altor creștini dintr-aceste doao țări. Și din Țara Muntenescă au venit în Țara Moldovei, carele fiind un patriarh bătrîn de vîrstă, învățat și vrédnic de evlavie i-au părut bine lui Nicolae vodă de venirea lui. Și au trimis la margine de l-au adus cu căzută cinste și l-au priimit cu mare dragoste. Și nu numai domnul l-au ajutorit cu milostenie, mai mult decât avea nădejde să-i dea, ci și toată curtea lui și toț<i> boiarii cei mari și cei mici l-au ajutat, fieștecare după putérea sa. Și [au] foarte au mulțemit./ După acéia avînd Nicolae vodă rîvnă ca să facă și mai mult bine acelui preasfînt patriereșescu scaun, ca să aibă și din Țara Moldovei vreun venit din an în an, au pus

gînd să-i închine vreo mănăstire de céle mai mari ale țării.

Într-acea vréme au eșit la divan egumenul de la Mănăstirea Hangul, ce iaste zidită de răposatul Miron Barnovschii vodă și făcea mare jalbă pentru jupîneasa lui Ilie Cantacuzino cum că-i stăpînește doao sate ale mănăstirii, fără dreptate, Bălțăteștii și Mînjeștii. Atunce au poruncit Nicolae vodă să iasă la alt divan și au trimis poruncă și la vistiereasa lui Ilie ca să vie să stea de față cu egumentul. Și au dat știre de s-au strîns toț<i> arhieriei și făcînd domnul divan, fiind de față și sfinția sa patriarhul, chir Samuil și toată boerimea, au început Anastasie igumenul de la Hangul a face tot acéiași jalbă, scoțând și doao urice: unul de danie de la ctitorul mănăstirii, Miron Barnovschii vodă și altul de la Vasilie vodă, de întăritura acelor pomenite sate, Bălțăteștii și Mînjeștii.

f. 343^v

Întrebat-au Nicolae vodă pe vistierniceasa lui Ilie ce/ răspunde la acéștia și cu ce drése au stăpînit acéle sate. Vistierniceasa au răspuns că drése n-are și cum că au avut și s-au răsipit, fiind trimise la ginere-său, Ștefan beizade Brîncovanul. Au întrebat Nicolae vodă și pe nepoții lui Ilie vistiiariul: Costantin Costache, vel stolnic și pe Iordache Cantacuzino, vel șetrar; și nici ei n-au putut îndrepta.

Atunce au început a întreba Nicolae vodă întîi pe sfinția sa părintele patriarhul: de vréme ce au fost închinete acéle doao sate, de acel domnu, la sfînta mănăstire și apoi s-au întărit acea danie și de alt domnu, poate să se mai ia de cineva acéle sate? Răspuns-au sfinția sa la această întrebare din sfînta pravilă cum că un lucru ce să dă și să închină la mănăstire, sau la biserică, acela nu mai poate să-l mai înstreineze nimenea, cu nici un mijloc, de la acel lăcaș. Asémene au răspuns toț<i> arhieriei, că cu mare nedreptate s-au luat acéle sate de la acea sfîntă mănăstire. Așijderea și boiarii toț<i>, acel răspuns au dat. Și așa au socotit cu sfatul tuturor, că să cade să ție acéle sate iarăși sfînta mănăstire. Și atunce cu blagoslovenia arhierieilor și cu/ sfatul tuturor boiariilor au rămas vistierniceasa de judecată și au dat acéle doao sate ca să le stăpînească iar Mănăstirea Hangul. Și au poruncit de s-au făcut uric și s-au scris toate socotélele ce s-au pomenit la acea judecată, puindu-se mai jos și groaznice afurisanii și blestemuri asupra acelui ce ar strica acea judecată, întru care s-au iscălit și sfinția sa părintele patriarhul și ceilalți arhieriei.

f. 344

Avînd, dară, rîvnă Nicolae vodă ca să închine vreo mănăstire la scaunul Alexandriei și socotind că de vréme ce Mănăstirea Hangul ș-au scos acéle doao sate, închinîndu-o la acel patrierșesc scaon va putea să-i fie de folos s-au sfătuit cu arhieriei și cu boiarii țării și au închinat acea Mănăstire Hangul, cu toate moșiile și veniturile ei la preasfîntul scaun al Alexandriei. Și au mers de i-au sărutat mîna sfinției sale patriarhului, întîi mitropolitul, apoi Nicolae vodă și episcopii și toț<i> boiarii, rugîndu-se să priimească acest puțin dar și din Țara Moldovei; carele cu bucurie au priimit și i-au blagoslovit și au mulțemit./

f. 344^v

Măcar că să făgăduisă Mustafa pașa cînd au trecut pen Iași cum că

mergînd la Hotin îi va fi cu bine la toate trebile lui, dar nu s-au ținut de cuvînt. Ci cum au mers la Hotin au început a-l supăra cu multe. Nu numai că lua oamenii din țară cu bir și-i făcea sloboziiani și nu-i lăsa să dea ajutoriu la nevoile țării, ci și da<că> s-au făcut primăvară s-au nevoit mult ca să ia pe Nicolae vodă la Hotin. Dar nimica n-au putut isprăvi, că i-au venit poruncă de au trimis numai salahori și alții să tragă șeicile ce venia pe Prut în sus cu zaharea.

Daca s-au apropiat veziriul Ali pașa de Morea cu toate oștile și mergînd la Corinthos au luat-o fără zăbavă. După aceia au luat cetatea Anapoli, Mothoni, Monemvasia și Aghia Mavra; și într-o lună au supus toată Morea. Iar la avgust <loc gol> zile au purces spre întorcere și <la> oct<omvrie> 24 au sosit la Odrîiu, unde-l aștepta împăratul. Atunci au murit și valedoa, muma împăratului. Și au trimis de au îngropat-o la Țarigrad.

Mai nainte, pînă a nu lua Morea, mergînd veziriul pe drum au trimis ferman la pașa de Hotin ca să ia tot ținutul Hotinului de supt stăpînirea Moldovei și cu/ toț<i> oamenii ce au fost într-acel ținut și cu toate bucatele lor. Scris-au serascheriul la Nicolae vodă ca să orînduiască doi boiari carii vor și rîndul bine, trimițînd și pașa doi agii, ca să umble să scrie tot ținutul Hotinului, de jur împrejur cîte ceasuri iaste și de curmeziș cîte, și cîte siliști sînt cu oameni și cîte pustii. Și au rînduit Nicolae vodă boiari de au umblat cu agiii și au făcut porunca stăpînilor. Și dintr-acel an s-au lipsit Țara Moldovei de acel minunat ținut al Hotinului și au lipsit și pîrcălab și căpitan de acolo. Că de cînd să luase cetatea era și pîrcălab la Hotin și căpitan mare și căpitani mici, trimiși de Nicolae vodă. Iar daca s-au luat Hotinul s-au rădicat toți. Numai vama rămăsese pînă s-au întors veziriul de la Morea. Și atunce au scris serascheriul la Poartă cum că nu să cade domnii Moldovei să ia vamă de la carii merg la Hotin din Țara Turcească și din Țara Leșască cu negoț, nici de la cei ce trec pe la Hotin în Țara Leșască. Și era să se dea ferman de la Împărăție pe voia pașii și s-ar fi făcut mare pagubă în vama țării./ Numai au scris Nicolae vodă la frate-său și la capichehaiale de au grăit și s-au mai osebit lucrul: numai carii trec la Zvanca să nu dea și carii merg de la Chilia și de la Smil la Hotin, aceia să nu dea vamă. Și așa s-au luat și vama Hotinului și s-au scăzut și dintr-acel venit domnii Moldovii. Măcar că vedea Nicolae vodă că țara mergea spre scădere și toate veniturile domniei să împutinează, dar văzînd că și scaonele arhierieilor și mănăstirile din întîmplările vremilor au ajuns la lipsă, ca să nu să scape de podoaba și de înfrumosețarea lor, avînd mare evlavie spre bisericile lui Dumnezeu și socotînd că și cu cîț<i> bani să iau de la acele sfinte lăcașuri, puțin ajutor și folos va fi țării, au ertat dajdea arhierieilor și a tuturor mănăstirilor, făcînd și testament cu mare blestem, carele l-au iscălit și sfinția sa patriarhul.

La oct<omvrie> au purces din Iași și patriarhul Alexandriei. Și au

5 ad. marginal Nicolae, 7223 A // 8 ad. marginal 7223 A // 21 ad. marginal Nicolae, 7223 A // 43 după patriarhul ad. Într-aceia toamnă s-au ținut Nicolae vodă de cuvînt precum și la altele cîte făgăduise, și au scos vădrăritul, și numai cîte doi bani de vadră au rămas; și au dat Dumnezeu de au eșit tot aceea sumă, cît eșise și în anul cel trecut, cînd era de vadră patru bani U //

mers pe la BălŃătești și pe la Hangul de au văzut mănăstirea ce i-au închinat Nicolae vodă și țara. Și apoi au trecut în Țara Muntenească și acolo cu mare laudă pomenii pe Nicolae vodă, zicînd că l-au căutat și l-au miluit mai mult decît au avut nădăjde./

- f. 346 5 Mergînd veziriul la Odriiu l-au primit împăratul cu mare cinste și i-au făcut multe laude; cît și la hat<i> șerifurile ce au trimis la hanul și la alții, așa scria de veziriul că numai cît au mers la Marea și au căutat cu ochii asupra-i, fu biruită și supusă toată. Și purcegînd de la Odriiu la noem<vrie> au intrat în Țarigrad tot odată cu alai și împăratul și veziriul. Apoi au eșit veziriul la alte saraiuri, despre Eiup și corturile le-au întins la Ocmendan și au dat tuturor poruncă ca să fie gata, că de primăvară va să oștască iar asupra venețianilor, să mai supue și alte locuri, cum iaste Dalmația și altele.

15 CÎND S-AU MUTAT NICOLAE VODĂ DIN MOLDOVA LA
DOMNIA ȚĂRII MUNTENEȘTI.

- f. 346^v 20 Iar dacă s-au plinit patru ani și 3 luni din domnia a doa a lui Nicolae vodă, în zioa Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos au trimis de la Poartă de au chemat pe Dimitrache Guliano, capichehaia, și mergînd la veziriul i-au zis: „Iată, domnului tău, lui Nicolae vodă i-au dat puternicul împărat domnia Țării/ Muntenești. Deci să margă cu o zi mai nainte să stăpînească raiaoa. Și l-au îmbrăcat cu caftan. Și mergînd la gazdă împreună cu terzimanul, fratele lui Nicoale vodă, au scris cărți și le-au trimis cu Mihalache Aristarho, în cai de olac, la Nicolae vodă, împreună cu capiglar chehaiasi al veziriului, ce l-au trimis cu caftanul de domnie.

- 25 Carele au sosit la Iași ghen<arie> 11 zile și eșindu-i Nicolae vodă înainte cu toată boerimea și slujitorimea au mers la curtea domnească și l-au îmbrăcat cu caftanul de la Împărăție. Și s-au cetit fermanul, întru care scria într-acesta chip: „De vrème ce ne slujești cu dreptate și te pui tare pentru raia, iată că te-am miluit cu domnia Țării Muntenești“. Și au mers toț<i> de i-au sărutat poala.

- 30 Și au început a să găti Nicolae vodă de drum, că-l grăbiia și aga carele venise ca să-l purcează. Dar boiarii arăta puțină grijă pentru gătire, mai virtos Lupul vornicul, fiind din fire nemulțemitoriu, măcar că văzuse mult bine și cinste de la Nicolae vodă, și el și toate rudeniile lui. Iar a doa zi au trimis pe Costandin Ciuchi, vel comis și pe Costandin Ramadan, v<ă>t<af> za aprozi, înainte, în Țara Rumânească./ Și au scris cărți la boiarii țării, orînduind să fie caimacami Mihai Cantacuzino, biv vel spatar i Radul Golescul, vel logofăt și Șerban Bojoreanul, vel vistiari, scriindu-le să nu fie nici cu o îndoire și mîhnire pentru venirea mării sale, ci toți să aibă bucurie și boiarii și țara; că mării sa vine cu gînd bun spre toț<i> și vor avea căutare și milă de la mării sa și altele.

Gătitu-s-au Nicolae vodă și au purces din Iași, ghen<arie> 16 zile,

f. 347^v 10 făcînd multe bunătăți<i> și multe obiceiuri proaste rădicînd, apărînd țara de multe răotăți. Că într-această domnie a mării sale s-au rădicat să nu dea dijmărit mănăstirile, boiarii și mazilii, s-au rădicat pogonăritul viilor și dajdea preoților, mai pe urmă și a arhierilor și
5 tuturor mănăstirilor; s-au rădicat doi bani din vădrărit. Jupînesele sărace nu numai nu da nici un ban, ci și argați avea în scuteală. Boiarii avea cînste și trecere și-și isprăviia singuri trebile de la Nicolae vodă, iar nu prin alții, sau prin mite. Cinul preoțescu era cînstit, slujitorilor li să da lefile și merticele deplin. Pre săraci nu-l călca nimenea, nici îi
15 mînca, ca alte dăți. Și alte bunătăți<i>/ multe era în țară, care temîndu-se pămîntenii că viind mutarea domniei lui Nicolae vodă să vor piarde acele obiceiuri bune. Avea toți întristare multă, care s-au și văzut la început. Că cum au venit Mihai vodă în scaun, îndată au pus pe preoți<i> să dea cai de oaste. Foarte pușintei din boiari era cu părere bună de mutarea lui Nicolae vodă: aceia numai carii știa că răpiturile și strîmbătățile nu-i plac. Iar ceilalți era toți<i> triști și mîhniți foarte.

Purcegînd Nicolae vodă din Iași cu toată slujitorimea au mers cu toții pînă la un loc. Și mergînd boiarii să-ș<i> ia ertăciune și să se întorcă înapoi, le-au zis Nicolae vodă să rămie sănătoși și cum că ar
20 vrea să aibă prieteșug cu Mihai vodă și cum că poftêște binele și bunăstarea țării și să fie toți<i> uniți la un gînd și în dragoste. Și de acolo mergînd pre Siret, spre Focșani, dar nu era conacele găuite și grijite bine, din nesocoteala caimacamilor lui Mihai vodă. Pentru acéia nici au orînduit să margă cu Nicolae vodă vreun boiar, doi, pînă
f. 348 25 la margine, ci numai pe Adam Luca slugéruil./ Și fiind aproape de Focșani i-au eșit înainte la Gîrlele Putnii, Vintilă, vel căpitan de margine, cu toată slujitorimea și la o movilă ce iaste cale de un ceas de Focșani i-au eșit înainte boiarii și slujitorii carii venise din București: Pătrașco Brezoianul, vel vornic, i Grigorie Băleanul, vel
30 log<ofăt>, i Radul Dudescu vel spătar, i Radul Hriza, vel vornic za Tîrgoviște și alți boiari. Și tocîndu-se alaiul de acolo, din loc, într-acea zi au intrat în Focșani cu mare pompă și cu mulțime de oameni. Și întîi au mersu la mănăstirea Focșanilor, după acéia la casele căpitănești.

35 Cade-să să pomenim și cine au fost boiari mari la această domnie a lui Nicolae vodă în Moldova, pînă cînd i s-au dat domnia Țării Rumânești. Logofăt mare făcuse pe Nicolae Costin, cel cu adevărat împodobit cu învățatura și-l avea întru deosebită dragoste și scotință. Iar după ce au trecut un an, mergînd la țară pentru trebile casei și
f. 348^v 40 bolnăvindu-se puține zile, ș-au dat obșteasca datorie./ Tot pe acea vreme bolnăvindu-se și Nicolae vodă greu, nu mai puțin decît rudeniilor i-au părut rău pentru moartea acelu boiaru și au arătat osebită milă casei lui. Și nelăsînd coconi răposatul Nicolae, cu multă nevoină pentru pomenirea lui au pus de au scris istoriile Țării
45 Moldovei, carele le scosése cu osteneala lui. Și în locul lui au pus logofăt mare pe Antiohie Jora. Dar și acesta nici doi ani deplin n-au

fost, că slăbise foarte rău din toate, nu atîta de bătrînețe, cît din boală. Pentru acéia singur, de bună voia lui întrînd la Nicolae vodă, s-au rugat să-l iarte și să facă pe altul în locul lui.

5 Vornic mare de Țara de Jos au pus pe Gavriil Miclescul. Dar dupe un an, eșind de la închisoarea Varnei Lupul Costache, de bună voe lăsînd vornicia Miclescul și s-au dat Lupului. Dar nici de la Miclescul n-au lipsit cinstea cea dintîi și socotița, nici scuteala, ci toate le avea, pînă cînd au lăsat logofeția Antiohie, cum am zis mai sus și atunci pe dînsul l-au făcut logofăt mare.

10 Vornic mare de Țara de Sus au pus pe Ilie Catargiul, de vrême ce acel boiaru, măcar că greșise în domnia cea dintîi lui Nicolae vodă, pribegind în Țara Ungurească, dar la a doa domnie făr<ă> nici o f. 349 îndoire i-au eșit întru/ întîmpinare la Tecuci ș-au cerșut ertăciune; și pe lîngă ertăciune au luat și vornicia cea mare.

15 Hatman au pus pe Ioann Buhuș, biv vel log<o>făt, carele osebită bunăta- te avea că nu s-au aflat la amestecăturile moscalilor. Postelnic mare au pus iar pe Dimitrache Ramadan. Spătar mare au pus pe Ioan Paladie. Ban mare au pus pe Ioan Balșu, biv vel paharnic și paharnic mare au pus pe Gheorghie Apostol. Dar aproape de sfîrșitul anului al treilea, venind în țară și Iordache 20 Ruset vornicul și dobîndind amîndoi multă dragoste și socotița de la Nicolae vodă, ca și ceilalți boiari, ca să nu fie de tot neîmpărțait de cinstea curții și casa lui Iordache vornicul au pus paharnic mare pe fiu-său Costandin. Iar pe Gheorghii l-au mîngîiat dîndu-i în samă căpitănia codrului.

25 Vistiarnic mare au pus pe Grigorie Jora. N-au rămas această orînduială neschimbată, pînă cînd au venit mutare domniei lui Nicolae f. 349^v vodă, ci s-au mai prefăcut./ Că murind și Buhuș hatmanul au pus hatman pe Miclescul și logofăt mare pe Ilie Catargiul și vornic mare pe Ioan Balșa. Murind și Grigorie Jora, vel vistiarnic, au pus vistiarnic pe Darie Donici, ce au fost serdariu.

30 Și au domnit Nicolae vodă cu a doa domnie ani 4, luni 4/

f. 350

VALAHIA.

VI<ea>to 7222, 1714. DOMN 50. DOMNII 56. ȘTEFAN
CANTACUZINO VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME,
FIUL LUI COSTANDIN STOLNICUL.

35 După ce l-au pus domn imbrohorul pe Ștefan spătariul și au rădicat pe Costandin vodă cu toată casa lui și l-au dus la Țarigrad, cum s-au scris înapoi, s-au dus Mustafa aga cu dînsul. Iar imbrohorul au rămas aicea cu Ștefan vodă de căuta avéria lui Costandin vodă, pe unde să afla pe la unii, alții, de o strîngea, multă nevoie făcînd Ștefan vodă ca să se găsească 40 toată avéria lui, să o dea la imbrohorul, să-și<i> facă obraz și cinste despre dînsul. Și cele ce nu le știa el și ai lui oameni, numai cu prepusurile, ca un ficlean, apuca pe boiari, pe neguțatori și pe călugări și dîndu-le strînsoare mare și groază, de frică, la cine era, le aducea și le da

f. 350^v

5 imbrohorului: galbeni, scule, argintării și altele ca acéstia, ce găsiia și de ale lui și ale ginerilor, toate le da în sama împărătească. Că într-atîta-l nebunise avuția pe Costandin vodă, cît și/ argintării pe depîn ce să cade unii mése crăești făcuse, și tobe, trîmbițe de argint, ca acei crai samoderjeț<i> și bogățî. Galbeni de aur încă au tăiat în chipul și în numele lui. Care toate acéstia aflîndu-se la el și ducîndu-le la Împărăție s-au mirat toț<i> de bogăția și de nebulia lui: un om supus la altă stăpînire, să facă lucruri ce nu să cad supușilor să facă, era nebulie, nu înțelepciune.

f. 351

10 Ci, dar, să venim iară la cuvîntul cel dintîi. Dupe ce au luat Ștefan vodă domnia, a treia zi îndată au gătit doi boiari mari: pe Costandin Șturbei, banul și pe Radul Dudescul, logofătul, și i-au trimis la Țarigrad, grăbindu-i ca să ajungă mai înainte decît a duce pe Costandin vodă acolo. Și i-au învățat în tot chipul ca să nu scape Costandin vodă și feciorii lui, vii, măcar să cheltuiască cît de mult pe la porți. Și așa au făcut. Că mergînd acolo nici cum n-au încetat

15 cu arzuri de pîră împotrivă lui Costandin vodă și au șezut acolo pînă ce le-au văzut de peire. Iar Ștefan vodă adus-au cirezile de boi, vaci, ergheliile de cai, turmele de oi, de rîmători și le-au trimis pen tîrguri de le-au vîndut și banii i-au dat la imbrohorul. / Așijderea pîinea, vinul l-au dat pen sate, pen tîrguri, de le-au făcut bani și s-au dat în seama împărătească.

20 Cu atîta oserdie era Ștefan vodă ca să stingă casa lui Costandin vodă, cît limbă de om nu poate povesti; și nu numai casa lui, adecă avéria, ci și viața lor s-au nevoit ca să o stingă. Că întîmplîndu-se un hasechiu ce venise aicea pentru trebile acélia de s-au dus pe la Tîrgoviște și pe la Potlogi, iară spurcatul Ștefan vodă mai înainte au trimis boiari și slugi de ale lui de strîngea oameni dupe-n sate și eșiia

25 înaintea hasichiului de să văeta de Costandin vodă că i-au sărăcit, i-au pustiit și altele ce-i învăța ei să zică. Și înaintea imbrohorului încă au scos mulți oameni de să jăluia și cît au fost aicea în țară. Décii lua arzuri de la dînșii dupe pîra mojișilor și le trimitea la Împărăție. Și la ducerea lui așijderea n-au lăsat ca să nu scoață pe toate drumurile trîmbe, trîmbe de oameni din București pînă la Giurgiov, de să jăluia.

f. 351^v

Acel fel de ajutorință au făcut Ștefan vodă vîru-său, lui Costandin vodă, în loc să-i facă bine. Pentru / binele ce au avut casele lor de la dînsul, el cu de acest feliu de lucruri îl ajuta și-i răsplătia.

35 Cu toate acéstia ce să nevoia Ștefan vodă pentru stingerea vîru-său, lui Costandin vodă, n-ar fi putut ca să facă să piară și el și feciorii lui. Numai hoțul acel bătrîn, o en kakís ghirásas, tată-său Costandin stolnicul, știînd toate tainele nepotu-său, lui Costandin vodă (pentru că le spunea toate, avîndu-l nu ca pre un unchiu, ci ca pe un tată) au știut

40 și cărțile de la némți și de la moscali, care îi făcuse acei împărați hrisoave să fie și el și feciorii lui prețepe, cnezi. Și luundu-le de unde au fost, însuși bătrînul acela le-au dus la imbrohorul de le-au dat, rugîndu-se ca să le dea în mîna împăratului să vază ficleşugurile lui Costandin vodă. Și lîngă alte pîri réle ce va fi mai zis, și aceasta i-au spus înainte, că de nu va omorî împăratul pe Costandin vodă și pe feciorii lui, odihnă domnia și țara nu va avea și va amesteca multe de

45

9 ad. marginal Ștefan, 1714 A // 20 ad. marginal Ștefan, 7222 A // 33 după vodă
anulat: n-ar fi putut ca să facă să piară și el A // 35 ad. marginal Ștefan, 1714 A //

va face vrajbă între împărați.

f. 352 5 Aceste cărți luundu-le imbrohorul și ascultînd și zisele acelu rău
bătrîn, daca s-au dus la Țarigrad le-au dat la împăratul și i-au spus și din
gură cîte réle au știut. Décii împăratul, tare mîniindu-se, au poruncit de
10 au adus/ pe Costandin vodă și pe feciorii lui cîte patru înaintea lui, unde
ședea într-un foișor de lîngă mare și le-au tăiat capetele înaintea lui, însă
întîi ale feciorilor, apoi al lui, în zioa de Santa Maria Mare. Și așa s-au
sfîrșit Costandin vodă și feciorii lui și cu avuția lui, viindu-i peirea de la
neamul lui, pre carii i-au cinstit, i-au îmbogățit, de era ca niște domni;
10 iară ei cu acest fel de mulțemită i-au răsplătit.

Iară aicea în țară s-au arătat o minune mare, care iaste vrédnică de
scris. Fiind doamna lui Ștefan vodă la Mănăstirea de un Lemnu
(mergînd pentru evlavie), în zioa de Sintă Măria Mare, cînd au tăiat pe
15 Costandin vodă și pe feciorii lui la Țarigrad, într-aceiaș<i> zi au ajuns
și pe doamna la mănăstire o nevoie, de făcea toate grozăviile. Și ei nici
cum nu socotia că au venit bătaia lui Dumnezeu, de le plătește dupe
faptele lor, ci ș-au bănuit pe o mătușă a doamnei, sor<ă> mîne-sa,
anume Olimpiada, călugăriță de mulți ani, că i-ar fi făcut farmece cu
alte mueri, de au ajuns-o nevoia. Ci pe mătușe-sa o au trimis la o altă
f. 352* 20 mănăstire/ de călugărițe, de au o zidit într-o chilie, iar pe doao mueri
le-au spînzurat.

Întru acest an <al> domniei lui craiul șfețesc, fiind la turci de
cîț<i>va ani, scăpat din războiul ce au avut cu moscalii la Poltava, în
Țara Căzăcească, fără noroc umblînd într-acei război, pierzînd toată
25 oastea și avéria, au fugit în stăpînirea turcească la Bender. Și acolo
cîtăva vréme au șezut. Décii vrînd împăratul turcesc să-l ducă la
Țarigrad și el nevrînd să margă, s-au făcut mare turburare, că vrea cu
război să se apere, ca să nu-l ducă fără voe, avînd și el pușintei sfeți cu
dînsul. Însă fiind hanul cu oaste tătărăscă multă și serascheriul cu
30 turci, vâzînd că într-alt chip nu-l pot lua, au dat caselor foc, unde era
de ședea și dînd năvală turcii și el de nevoia focului eșînd afară, l-au
împresurat și l-au prins. Și puindu-l într-o cucie, rănit fiind la o mîină,
l-au dus la Țarigrad; și împăratul l-au rînduit la Dimotiha de au șezut
acolo cîtăva vréme, cu cheltuiala Împărăției. Decii, cerîndu-se să
35 margă la țara lui, i-au dat voe și au orînduit pe Mustafa aga, carele au
f. 353 luat pe Costandin vodă, și alți turci, de l-au dus cu conace, cum/ s-au
căzut. Și viind pînă la Giurgiov, au fost poruncă la Ștefan vodă să-i
gătească conace pînă va tréce în Ardeal. Și au orînduit domnul boiari
pe Radul vornicul Popescul, pe Drăghici Strîmbeanul, pe Grigorie
40 căpitanul, de l-au dus pen conacele ce să rînduise. Și mergînd pînă la
Pitești și șezînd cîteva zile au perit dintre oști cu cîț<i>va oameni ai lui
și s-au dus tîptil, în cai de poște, pînă în țara lui. Și nimeni nu l-au
știut că iaste craiul într-acei sfeți ce mergea cu poște. Iar oștile rămîind
45 cu gheneralii lui acii și cu turcii au purces de au trecut pe la
Dragoslavele în Țara Ungurească. Și de la hotar s-au întors turcii și
boiarii îndărăt, iar gheneralii cu oștile lui s-au dus în țara lor.

Vara aceasta trecînd cu acéştia ce s-au zis mai sus și viînd iarna au început turcii a face mare gătire de oaste să margă să ia Morea, care o stăpîniia venețianii. Deci au venit poruncă și la Ștefan vodă să dea o mie de cară și o sumă mare de cai pentru treaba Împărăției. Pentru care

f. 353^v

5

au orînduit pe boiari, pe mănăstiri și pe toată țara de le-au făcut cu mare greu și nevoe. Și au rînduit boiari căpitani de au mers ispravnic/ pe cară și pe cai. Și pe zăpadă, în luna lui fev<ruarie>, le-au trecut Dunărea și s-au dus unde au fost porunca, împreună cu veziriul, la Morea.

10 Acolo mergînd veziriul cu putere mare au găsit țara acéia fără nici o oaste, au în cîmpu, au pe mare, ca să le stea turcilor împotriva, fără numai pen cetăți cite pușintei oameni de oaste. Carei văzînd atîta putere turcească că le vin asupra și nu au alt ajutoriu nici despre mare, nici despre uscat, s-au închinat și au dat cetățile turcilor și așa au hălăduit.

15 Iar la unele cetăți, ce au fost oameni mai nebuni, fără minte stînd împotriva, bătîndu-le turcii și dînd năvăli i-au luat și pe toț<i> i-au supus supt sabie. Însă dintîi au fost minie mare și robie multă. Iar după ce au venit vlădica al locului și cu o samă de bătrîni de au mers la veziriul de s-au închinat și s-au rugat să facă veziriul milă să nu să robască țara, făgăduind că vor fi robi împăratului, măcar că era Ali pașa vezir cumplit, au poruncit oștilor să nu mai robască și încă au dat paznici pe la tîrguri și pe la sate de le păziia./

10

15

20

f. 354

Ci dară făcînd veziriul acea izbîndă la o țară ce nu avea oști și ajutoriu despre nici o parte, s-au întors înapoi, priimindu-l împăratul cu cinste și cu bucurie. Decii fiînd lîngă împăratul caimacam Richiab imbrohorul, care luase pe Costandin vodă din București și toată avușia lui, avînd veziriul bănuială pe dînsul că-l va pune cîndva vezir, iubindu-l împăratul, au făcut meșteșug veziriul de l-au dezlipit de lîngă împăratul și i-au dat pașalîcul de Bender. Și mergînd pînă acolo au făcut veziriul arzuri mincinoase de pe la conacele lui Rechiab precum ar fi făcut zulumuri și dîndu-le la împărat l-au miniat și au poruncit să-l omoare. Și așa au trimis veziriul ferman de l-au omorît, acolo la Bender.

25

30

35

Daca au auzit Ștefan vodă de moartea arcalei lui și a nădejdiu lui, adecă a lui Rechiab caimacam, carele îl făcuse domnu și-l sprijiniia despre Împărăție, s-au întristat pînă în suflet. Dară norodului tot să arăta vésel, precum iaste obiceiul domnilor, numai inima lui știa ce era cernită.

Aceasta trecînd, iar nu prea multă zăbavă, pe la ghenarie în 9 zile vine un capigiu de la Împărăție și i-au adus poruncă de mazilie. Care auzînd el una ca/ aceasta n-avea ce să mai facă. Ca să fugă, nu putea, că era iarnă grea și zăpadă mare și rumâni încă nu-l vrea lăsa, temîndu-se de vreo robie. Ci acéste doao pricini văzîndu-le el că nu le va putea scoate la cale bună au plecat capul să margă la Împărăție. Și s-au gătit cu toată casa lui și cu tată-său, Costandin stolnicul, și s-au dus la Țarigrad. Iar pînă a nu purcede din București de multe ori au

f. 354^v

40

45

mers Costandin stolnicul, tatăl lui Ștefan vodă, la acel capigi baș ce
venise cu mazilia, de l-au dăruit și au vorbit multe, ce au știut ei. Ci
dară lingă alte vorbe ce au avut, vrînd ca să se îndrepteze pre sine și pe
5 f. 355 10 iaste cu dreptate cătră Împărăție nimica n-au zis. Iar după ce l-au
cunoscut că să abate de cătră împăratul și va să se lipească lingă
vrăjmașii împăratului l-au otrăvit și au murit. Așjiderea și un frate iar
al lui, Iordache spătariul, carele au fost la Beci sol, adăpîndu-se din
vorbele nēmților și vrînd să facă turburări și pe acela l-au otrăvit/ și au
murit. Și pe Costandin vodă, nepotu-său, în cea dupe urmă ce l-au
văzut că să alcătuiască cu moscalii și cu alți vrăjmaș<i> ai Împărăției l-
au dat în mîna împăratului de au făcut cum i s-au căzut.

15 Ca de acēste vorbe au spus cătră capigiu Costandin stolnicul, mai
multe decît cătră un duhovnic al lui și pe dînsul să îndrepta că iaste cu
dreptate Împărăției. Care acēste cuvinte toate le-au spus veziriului și
altor meghistani ai Porții de le-au auzit mulți oameni de credință. Mai
20 vîrtos Ianache dragomanul, fratele lui Nicolae vodă, ajungînd mai pe
urmă și domnu în urma fratelui măriei sale, lui Nicolae vodă, aici în
țară au mărturisit cătră toț<i> boiarii, că au auzit pe acel capegiu
spuind veziriului și altor turci acēstia ce s-au scris mai sus. La aceasta
să adeverează că adevărat Costandin stolnicul au omorît pe Șerban
vodă. Că în vrēmia ce au murit Șerban vodă au eșit un cuvînt de zicea
25 cei mai mulți că Costandin stolnicul, frate-său și Costandin vodă
Brîncoveanul l-au omorît, iar n-au murit de moarte bună. Și atunce era
amfivolie, îndoială, au că va fi, au că nu va fi, neștiind toate ascunsele
oamenilor. Iar de vrēme ce însuși omoritoriul au mărturisit că au/
f. 355' omorît pe frate-său Șerban vodă, tot omul să crează că, adevărat, l-au
30 omorît. Așjiderea și pe Iordache, frate-său, dăca el au mărturisit
însuși, ce îndoială va să mai fie, ca să nu crează cineva că la <a>
amîndurora morți s-au zvonit că Costandin stolnicul i-au omorît? Dacă
credință nu era, necunoscîndu-se adevărul, cum s-au zis mai sus. Iar
daca ș-au mărturisit păcatul cătră turcu, nu la duhovnic, destul iaste să
35 fie credință la toți. Iară de Costandin vodă, precum că iară hoțul
bătrîn, cu feciorii lui și Mihai spătariul l-au vîndut la turci și l-au dat în
mîinile lor nu ne mai trebuie mărturiile lor, că noi cu ochii noștri le-am
văzut și cu mîinile noastre le-am pipăit și nu iaste nici o îndoire că nu
l-au vîndut și nu l-au omorît. Ci ei adevărat au fost stingerea vieții lui
și a feciorilor și a casii lui.

40 Ștefan vodă ar fi fost și el de laudă ca și alți domni, de n-ar fi fost
mincinos, telpiz, jăcaș și ghinecolatris; întrecă între acēstia pe toate
f. 356 rudele lui, Cantacuzinii./ Făgăduia în toate zilele, unora și altora
boerii, bogății și altele și nici cu anii nu le vedea. Și cu acest fel de
minciuni să politisia. Împrumutări dupe la boiarii și de la jupînese

39 după lui urmează: De va vrea cineva din cei ce n-au văzut pe Ștefan vodă,
nici au trăit cu el, nici a vorbit cu el, ca să afle ce fēl au fost și ce fēl de obiceiuri avea, să
citească aicea într-aceste 3-4 rînduri ce am scris pe scurt și va afla și politia lui P //

sărace și de la mănăstiri au luat, în trei săptămîni 360 de pungi (precum Bojoreanul, ce-au fost vistiari mare mărturisii), cu zapisele lui făgăduind că le va plăti curînd; și pe urmă toți au rămas păgubași de bani. Și dăjdi grêle punea în țară, de o au sărăcit. Poartă mare să deșchisese și despre harem, de făcea cele mai multe isprăvi. Acest fel de politie au avut Ștefan vodă; și au domnit ani 2./
Fila 356^v albă.

VALAHIA.

f. 357

10

VI<ea>to 7224, 1716. DOMNII 57. NICOLAE
VOEVODA, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FIUL
PREASLĂVITULUI ALEXANDRU EXAPORITUL, MARELE
DRAGOMAN AL PUTÉRNICII ÎMPĂRĂȚII A OTOMANILOR.

Nicolae vodă fiind domnu la Moldova întru a doa domnie a mării sale și în Țara Muntenească fiind Ștefan vodă Cantacuzino domnu, din bună voia împăratului, fără de nici o rugăciune sau mijlocire despre partea mării săle, fiind credincios Împărăției, au mazilit pe Ștefan vodă, viind un capigiu împărătesc de l-au luat cu toată casa lui și l-au dus la Țarigrad, mergînd și tată-său, Costandin stolnicul Cantacuzino cu dînsul, și la Moldova au mers alt capigiu de au rădicat pe Nicolae vodă, domnul Moldovei și l-au adus în Țara Muntenească, miluindu-l cu domnia a aceștii țări.

Ci dară îndată ce i-au venit veste că va să-l mute în Țara Muntenească cu domnie, au trimis boiari de ai mării sale, pe Costandin comisu și pe Costandin Ramadan, vătaful de aprozi, cu cărți la boiari, la țară, să se bucure că le vine domn bun și milostiv, rîduind și caimacami pe Mihai spătariul Cantacuzino/ și Radul logofătul Golescul și Radul spătariul Dudescul și Șerban vistiariul Bojoreanul, ca să fie purtători de grijă de cele ce vor fi trebile domniei. Scris-au carte și la Costandin stolnicul, poftindu-l ca să șază ca un boiariu bătrîn să nu să ducă la Țarigrad și-l va avea măriia sa în loc de părinte. Ci el n-au priimit, ci s-au dus cu fiu-său Ștefan vodă, lăsînd multe covăsele întru boiarii lor.

Deci pe ceialalți boiari ce i-au găsit în București au priimit să fie purtători de grijă, după porunca domnului. Iar Mihai spătariul, fiind dus la țară și prinzînd veste de această întîmplare, au plecat să fugă la Țara Ungurească. Dară fiind și zăpadă mare și pază la munte, l-au prins vameșii de la Cîmpina cu plăieșii și l-au adus la București. Care lucru măcar că au înțeles domnul de fuga lui, dară tot nu l-au osebit din ceialalți caimacami, ci a doa carte i-au scris osebi, ca să aibă bucurie de venirea mării sale, că-l va cinsti și-l va avea de bine, numai să fie purtătoriu de grijă de trebile țării și ale domniei, pînă va veni și măriia sa.

Și făcîndu-i caimacamii gătire de o samă de boiari și de cai, de rădvane și de slujitori și de/ altele ce trebuia i-au trimis la Foșani,

f. 358

8 ad. marginal Valahia A // 8-12 Domnia mării sale lui Nicolae vodă, fiul preaslăvitului Alexandru Exaporitul, adecăte sfêrnic de taină al putérnicii Împărății a otomanilor, leat 7224 P // 19 ad. marginal Nicolae, 1716 A //

înaintea domnului, rînduind și conace pen toate tîrgurile, pînă la București. Domnul încă, purcezînd de la Iași au venit cătră Țara Muntenească. Și apropiindu-se de Focșani au eșit toată boerimea și cu toată slujitorimea cîțva loc în Țara Moldovei, întru întîmpinarea mării sale. Și închinîndu-se dupe obiceiau i-au sărutat mîna și măriia sa le-au zis cuvinte frumoase, blînde, de bucurie și de pace. Și toți au venit cu alai frumos în tîrg în Focșani, veselindu-se toț<i>.

De la Focșani, gătindu-se, au purces cătră București. Și viind pînă la Colintina, în malul despre București, boiarii caimacami cu toată altă boerime și cu slujitorimea toată sta în rînduială de aștepta să se împreune cu domnul. Care viind pînă drept locul acela, unde era toț<i> adunaț<i> i s-au închinat și i-au sărutat mîna. Decii domnul iar cu cuvinte frumoase i-au mîngîiat și cu toț<i> au întrat în București în zioa de Tri Sfetitele cu alai foarte frumos și cu cinste mare, precum să f. 358^v 15 cuvinte domnului. Și întrînd în casele domnești, în divanul cel mare, unde era/ gătit scaunul, au șezut. Și cetindu-se cartea împărătească de domnie, care carte împărătească așa scriia, că cunoscîndu-l pe Nicolae vodă credincios împărăției lui și au chivernisit bine raiaoa Moldovei, l-au dăruiit cu domnia muntenească i proci. Décii îndată cu tunurile 20 dederă și iară i-au sărutat mîna domnului boiarii și toate căpăteniile, dupe obiceiau. Apoi pe schimni aga l-au trimis la gazdă și domnul au mers în biserică de i-au citit molitvele de blagoslovenia domniei și s-au suit în case la odihna mării sale.

Și așa doao [doao] zile au trecut, iar a treia zi au dat boeriile celor 25 ce li s-au cuvenit. Și așa s-au odihnit toț<i>. Și s-au cunoscut domnul la toț<i> că iaste înțelept și blînd și bun și iubêște pe toț<i>. Așijderea și boiarii iubii pe măriia sa, vâzînd bunătatea și dragostea mării sale ce arată cătră ei. Că pe spătariul Mihai Cantacuzino, fiind boiariu bătîrn și de cinste, ca pre un părinte îl cinstuia. Pre ceialalți, carii după 30 vîrsta lor, să zic adevărul, ca pe niște fii îi avea și-i cinstuia. Dăjdile țării nu afară din obiceiau să scotea la țară, / ci numai atîta cît trebuia, pentru plinirea poruncilor împărătești. Că aceasta vrea măriia sa domnul: precum au fost numele mării sale în Moldova lăudat și au f. 359 35 fost toț<i> mulțemiți de măriia sa, mării și micii (care și noi am auzit din boiarii moldovêni) într-acela chip și aici în Țara Muntenească vrea să fie toț<i> mulțemiți și odihniți, precum și era.

Trecînd dară cîțava vrême în mijlocul acesta și aflîndu-se la Împărăție pe deplin toate ficleșugurile Cantacuzinilor, ce făcuse împotriva stăpînilor otomani, alcătuindu-se cu streinii nêmti, moscali 40 și alții, a cărora cărți, confirmații și privileghii, mergînd în mîinile lor au socotit cu multă înțelepciune de i-au strîns, i-au adunat cîte pe unul, unul și i-au dus la Poartă de le-au făcut acéia ce li s-au căzut. Că nu s-au îndestulat în pîinea cea împărătească ce le dedese în mîna de o mîncea, ci cerca de la alte monarhii bine, nevăzut, numai prin nădêjde.

2 ad. marginal Nicolae, 1716 A // 17 ad. marginal Nicolae, 1716 A // 36 după era urmează 13 rînduri cu relatarea morții doamnei Pulcheria, text care în ediția de față este așezat la p. 312, după rîndul 35 A //

f. 359^v 5 Că Șerban vodă cu umbletele lui ca acestia, de nu vrea muri, nu era puțință ca să scape de urgiia împăratului, că toate ficleşugurile lui să aflase la turci. Costandin vodă cu multe feliuri de meștesuguri să nevoia/ ca să nu dea ochi cu turcii cei mari, nici în oștire, nici alt undeva, dînd huzmeturi sute de pungi și alte daruri, de stingea țara și el ședea spre partea muntelui mai mult. Dară tot n-au putut scăpa de sabia împăratului, nici el, nici copiii lui. Ci ca pre niște ficlêni ai împăratului pre carii dovedindu-i din multe, iar mai virtos din cărțile acestor monarhi, neamțul și moscalul, care le-au găsit Costandin stolnicul Cantacuzino, unchiu-său, și le-au dat fiuu-său, lui Ștefan vodă, de le-au trimis la împăratul, care cetindu-se și văzînd că să dezlipise de căură dînsul și să făcuse prințep de imperiu și cnezi de Moscovia, le-au tăiat capetele înaintea lui.

f. 360 10 Așijderea și Ștefan vodă, umblînd cu acel fel de meștesuguri și aflîndu-se toate ficleşugurile lui la Împărăție, nu numai prin vorbe, ci din scrisori dovedite fapte réle și ficlêne asupra stăpînilor l-au și mazilit și l-au și omorît, și pe el și pe tată-său, pentru aceste ficleşuguri ce s-au auzit că făcea Cantacuzinii și ai lor. Au luat și pe Mihai spătariul și pe Radul Dudescul de aicea și i-au dus de i-au omorît, socotînd că acele ficleşuguri ce făcea frații și nepoții lor și cumnații lor, domnii ce dusese mai nainte, cu neputință iaste ca să nu fie știut și ei. Ci dară la mijlocul Părésimilor au venit capigiu și/ cadiu de au scris toate averile lor, de s-au luat pe seama Împărăției, și iară alt capigiu să rădice pe Mihai spătariul și pe Dudescul să-i ducă la Poartă. Care văzînd domnul una ca aceasta și boiarii, cu toții s-au întristat, fiind lucruri neștiute și nenădăjduite. Și mai mult era întristarea pentru Dudescul, că era tînăr și cu co<co>ni mici. De care într-alt chip nu era puțință a să face de vrême ce era poruncă tare ca să-i ducă. Numai s-au rugat capigiului și domnul și boiarii toți ca să stea pentru Dudescul, să nu piară. Și i-au făgăduit să-i dea osteneala și el încă au zis că va sta, va neșoi cît va putea. Domnul încă n-au lăsat numai pe aceasta, ci au scris la fratele mării sale, lanache dragomanul, ca să stea și să <si>lească pentru acel boiar tînăr, să nu piară și să și cheltuiască zece și 20 de pungi. Dară nici într-un chip n-au putut isprăvi, fiind și un vezir cumplit, Ali pașa, ci i-au omorît și 15 pe aceștea, cum s-au zis mai sus.

f. 360^v 20 După lumină, întunérec; după veselie, întristare. Așa s-au întîmplat și domnului Nicolae vodă întru acea vrême. Că fiind vesel și cu mare bucurie de toate ce-l miluise Dumnezeu: domnie fericită, țară bună,/ casă întregă și blagoslovită, iată și întristare i-au venit. Că s-au războlit prealuminata doamna mării sale, Pulheria, boală grea, din care s-au pristăvit în Domnul, lăsînd mare întristare domnului și coconilor mării sale și tuturor, fiind doamnă bună și înțeleaptă și dumnezeiască, pre care să o ferim. Că pentru darurile bunătăților ce avea crêdem că sufletul mării sale iaste în mîna lui Dumnezeu. Duce 45 acéia că s-au pristăvit în domnie și o au grijit cum să cade unii doamne și o au dus cu mare cinste, cu toată partea bisericească și cu toată

boerimea și slujitorimea la Mitropolia din București. Și acolo făcându-se slujbe frumoase o au îngripat în rînd cu alți domni și doamne ce sînt acolo îngropați. Vécinică să-i fie pomenirea.

f. 361 5 Întru acest an al domniei mării sale, dentru îndemnarea Ali pașei, veziriul, împăratul Turcul au stricat pacea ce avea cu némții, neplinindu-se vrémia hotărîrii ce avusese întemeiată cu scrisori prin mijlocirea lui Rami, reiz efendi, și a mării sale Alexandru, marele dragoman al împăratului, precum s-au scris mai îndărăt, la domnia lui Costandin vodă. Și gătire mare de război au poruncit să se facă asupra/

f. 361 10 némților. Și primăvara însuși veziriul Ali pașa au purces cătră Beligrad cu oștile, ca unde ar găsi pe némți să-i tae, să-i sfărâme și pe ei și cetățile lor, socotind că va face acea treabă și la némți, precum au făcut în trecutul an la Morea, caré găsindu-cu făr-de nici o oaste, nici afară, nici în cetăți au umblat colindînd, cum i-au fost voia și s-au

15 întors adecă cu izbîndă. Dară l-au înșelat socoteala lui, că la némți n-au fost așa, ci într-alt chip, precum să va auzi mai nainte.

Că némții auzind cum pacea o au stricat cu ei, făr-de vrème, au făcut și ei gătire mare și ș-au strînsu oștile cătră Beligrad. Și mai mare cap oștilor au pus pe prințepul Evghenie, carele de multe ori au fost

20 ghegeneral<i>simus la oștile nemțești și au făcut minuni, bătînd pe turci totdeauna. Care oști la Beligradul turcesc s-au împreunat și s-au lovit vitejaște, cu năvăliri mari și de o parte și de alta. Și în cea dupe urmă au fost izbînda némților. Și Ali pașa veziriul, lovit cu trei gloante ș-au dat sfîrșitul. Turcii cei ce au scăpat au fugit cum au putut, lăsînd toate

f. 361^v 25 ale lor în mîinile/ némților. Și lumea toată ce era supt stăpînirea turcească s-au mîntuit de un om rău și crud ca acela ce era, de tăia, sugruma pe mulți, fără pricină. Și nu numai ce făcuse réle mai nainte era, ci încă spun că s-au găsit la dînsul, dupe ce au murit, multe fermanuri gătite, pentru să omoară și să facă multe răotă<i>.

30 Mai nainte, dară, pînă a nu purcède veziriul la oaste au trimis domnului Nicolae vodă poruncă tare ca să facă 3000 de oameni ostași, să-i trimiță la Dimircapi și la Rușava, întru ajutoriul turcilor ce era rînduiți să pzească toate plaiurile, să le întărească și să le păzească, ca să nu se sloboază niscareva oști nemțești, să facă turburare Tării Turcești. Și au

35 rînduit domnul din toate bréslele și s-au făcut acei 3000 de slujitori. Și, făcîndu-le căutare, i-au trimis unde au fost porunca, puindu-le serdarii pe lanache Rusetul, cumnatul mării sale, lui vodă și pe Petru Obedeanul, vel sârdar. Carei mergînd acolo și șezînd cîtăva vrème, iată și veste veni

f. 362 40 dela Beligrad că némții au bătut pe turci și au perit și Ali pașa, veziriul. Și în mîhnire fiind pașii și toț<i>, iată altă veste vine că pogoară catanele nemțești la Rușava. Care veste/ și mai mult au turburat pre turci. Și n-au vrut să mai șază dincoace de Dunăre de frică, ci au trecut de céia parte, cătră Cladova; și numai ai noștri au rămas dincoace. Și au așteptat pînă au venit catanele. Dară nici un război n-au făcut, ci au început a fugi și

45 slujitori și căpetenii, îndată ce i-au văzut. Și mai mult decît 200 de catane n-au fost; și ai noștri 3000. Că așa i-au purtat Obedeanul, fiind ficlean.

S-au fost ajunsu cu dînșii și i-au și învățat în ce vrême să vie, cînd era slujitorii răsipiți și fără grijă, negata. Și așa, dintr-aceel ficleşug s-au stricat acéle oști și au fugit. Și catanele au venit la Corneț de au apucat acel cornu de țară, mai înglotindu-se și alții cu dînșii. Jăfuia, ardea,

5

f. 362^v
Acéste vești auzindu-se la domnu și la boerime foarte s-au întristat. Deci într-alt chip n-au avut cum face, ci au trimis alți slujitori cu căpetenii cătră Jiu, către plaiul Vilcanului și spre Cîinéni și la Ruică și la Cîmpina și la Teleajin, ca să păzească să nu mai între alte catane să strice țara. Dară diavolul ce nu va binele creștinilor și odihna lor au intrat în inima Barbului sârdariul Cornea și/ într-a Bengescului și i-au îndemnat de s-au ficlenit de cătră domnu și de cătră țară și s-au unit cu cătanele ce era în Ardeal și s-au făcut povață de au venit făr-de veste pe plaiul Vilcanului și au pogorît la Tîrgul Jiului și fără veste au lovit pe slujitorii noștri de i-au tăiat și i-au împușcat și le-au luat tot ce-au avut. Și fiind într-acéle părți și alți oameni carii strîngea dijmăritul și alte dăjdi, pe la toț<i> au trimis de i-au adus acei ficlénii boiari de le-au luat banii și pe mai mulți dintr-acei strîngători de bani i-au omorît.

15

20

Decii atîta ucideri și atîtea jafuri au făcut <încît> toată partea de peste Olt o au îngrozit, o au turburat, dintre carii unii de frică și de groază s-au dat și s-au unit cu dînșii, atîta cît oameni domnești pentru trebile țării nici cum nu putea să margă peste Olt. Acéstia auzindu-se la domnie, într-alt chip n-avea ce să mai facă, ci au trimis pe banul Bojoreanul cu slujitori și i-au dat într-ajutor și pe Obedeianul, ca să nevoiască în tot chipul să tragă pe cei de țară lingă dînsul cu cuvinte de mîngîiare și doar ar putea goni catanele. Ci dară pînă au umblat banul pe acolo iar alte catane să sloboziia pentr-alte locuri de făcea multe réle: omorîia oameni, jăfuia și iar să întorcea înapoi./

25

f. 363

30

Iară cînd au fost la Sîntă Măria Mare s-au slobozit o samă de catane pe la Cîinéni de au venit pe la Pitești. Decii căpitanul și vameșii ce era acolo au trimis de grab cărți la domnu, dîndu-i știre de acéle catane, că au venit pînă acolo și cum că le iaste gîndul să tragă spre București. Care scrisori viind a treia zi după Santa Marie s-au sfătuit domnul cu boiarii că iaste bine domnul să iasă cu toată boerimea și cu slujitorii afară din București, la Cotrociani, sau la Călugăreni, să lége tabără acolo și să șază pînă vor mai vedea ce fac acéste catane ce turbură țara așa rău. Și așa au făcut; că au eșit domnul din București și s-au dus pînă la Călugăreni și acolo vrea să șază.

35

40

Iară vlădica al țării, Anthim, au mers la domnu și i-au arătat o scrisoare ce zicea că i-au venit de la București, de la un Avramie dascălul, ce era lăcuioriu la Mitropolie, întru care scriia ca să se întoarcă înapoi că vine feciorul lui Șerban vodă din Țara Ungurească cu mulți nēmți și catane, ca să fie domnu țării (Care pe urmă s-au dovedit toate minciuni și meșterșugurile vlădicăi Anthim, pentru ca să se întoarcă înapoi el și domnului să-i dea speri<e>ciune, să fugă). Deci

45

6 ad. marginal, Nicolae7225 A // 9 între, explică marginal: pogoare a //22 ad. marginal, Nicolae7225 A //34 ad. marginal, Nicolae7224 A //

f. 363^v

domnul auzind și văzind că acéstia din gura unui/arhiereu, neștiind ascunsele inimii lui, s-au înfricoșat și ca să nu cază în vreo primejdie mare au lăsat Călugărenii și s-au tras la Giurgiov. Vlădica Anthim mai mergînd cîtva loc cu domnul s-au rugat ca să-l lase să se întoarcă
5 la București. Domnul l-au poftit ca pre un arhiereu ca să nu să dezlipească de măria sa pînă să vor adevăra acéste lucruri la ce sfișit vor să iasă. Dară el nu vrea nici cum, găsind multe pricini. Una, că au venit numai cu carita cu doi cai și fără așternut, fără primenéle și fără cheltuială; alta și ca un păstor ce iaste nu i să cade să lasă turma
10 și să se ducă într-altă parte. Iară domnul, poftindu-l să margă cu măria sa, i-au făgăduit că de cîte zice că n-are și n-au apucat să-ș<i> ia de la Mitropolie, de nici unele nu-i va lipsi, că-i va da de toate. Dară nici cum nu i-au putut întoarce socoteala lui cea plină de ficleşuguri ce o avea în inima lui, ci s-au întors la București. Dară nu
15 s-au odihnit nici acolo, ci au început a strînge pe o seamă de boiari mazili la Mitropolie și făcea sfaturi împotriva domnului și-i îndemna ca să se alcătuiască cu némții (precum au ficlenit și pe Costantin vodă în vréme ce să pogorise moscalii să se bată cu turcii). Că cu multe, rele, sfaturile lui ce făcea cu Toma spătariul Canta<cu>zinul și cu o
20 seamă de boiari, îndemnînd să lasă pe domnul și să fugă la moscali, și/ășa ascultînd Toma spătariul, dupe cum s-au sfătuit, au fugit la țariul și i-au dat oști cu Ren ghegeneral și au venit la Brăila de o au bătut. Dentre care sfaturi réle ale lui Anthim multă pagubă și nevoe și necredință au venit lui Costandin vodă și a toată țara de la turci,
25 precum s-au văzut și sfișiturile lucrurilor acestora, că au eșit tot cu nevoi și cu scîrbe.

f. 364

Domnul, dară, îngrozindu-se de cuvinte ca acéstia a unui arhiereu, ce l-au crezut că vor fi așa, precum zice, au mersu pînă la Giurgiov. Dară n-au zăbovit mult, ci au luat cîtăva seamă de turci și s-au întors la
30 București, pentru că avea domnul fermanuri cu poruncă la pași și la toată marginea turcească când le va porunci domnul Nicolae vodă să se rădîce oști într-ajutor, cîte va cére. Însă viind în scaon și cercînd lucrurile pe amăruntul au aflat toate cîte au grăit și le-au meșteșugit
35 vlădica Anthim, că sînt minciuni. Aflat-au și toate sfaturile ce făcuse cu o samă de boiari împotrivnici și toate ponturile ce le așezase împotriva domnului.

f. 364^v

Și după nestîmpărarea lui Anthim vlădicăi, făcînd sfat cu toț<i> boiarii, au trimis la Țarigrad la patriarhul/de i-au spus toate răotățile și amestecăturile lui, cum au făcut sfaturi réle împotriva domnului și a
40 țării și de acolo i-au venit catheresis; și au pus mitropolit pe Mitrofan, care mai nainte au fost Nisis.

Întru acéste vremi au venit véste <că vine> hanul cu tătarii să treacă pin țară și să margă la Timișvar ajutoriu. Că încungiurasă némții cetatea și o bătea foarte tare și turcii nu putea singuri să-i folosească
45 nimica. Décii îndată au poruncit Radului Popescul, vel vornic și lui Șerban Greceanul, vel pitar, de s-au dus degrab la Focșani să

rînduiască conacele hanului, precum să cade și cînd va intra în țară cu oștile, să se afle la Maxinéni, să-i iasă înainte și să-l ducă cu bună chivernisală den conac în conac, să nu lipsească nimica den céle ce era orînduite pe la conace întru atît cît să fie mulțemit domnului, fiind și
5 bun priiaten măriei sale. Și așa s-au nevoit acei boiari, de i-au plinit toate cérerile, cît la împreunarea ce au avut măria sa vodă cu hanul la conacul de la Cornățel, unde i-au eșit înainte, foarte i-au mulțemit domnului de chiverniseală bună. Iară domnul, dupe împreunare, dîndu-i poclonul ce i s-au cuvenit, l-au și rugat să-i fie milă de țară și
10 să poruncească tătărălor să nu să tinză în țară să facă jafuri, cum le iaste obiceiul. Și îndată au poruncit/tuturor mîrzacilor să dea poruncă tare, să nu facă jafuri. Și ș-au luat zioa bună domnul de la Dințești și au venit la București, iară hanul s-au dus în sus pe baltă, cătră Cerneț. Și iară au orînduit domnul pe Radul Popescul, vel vornic și pe Șerban Greceanul, pîtariul, de au mersu cu hanul în sus, pînă la Cerneț. Acolo
15 ajungînd, iată și véste de la Timișvar au venit, că l-au luat némții. Decii tătarii erau îndoși: unii zicea să margă, alții zicea să nu margă. Carii făcînd sfaturi multe, s-au găsit o samă de tătari că vor mérge cu hanul, pînă să vor împreuna cu veziriul, să vază ce vor să mai facă. Iar
20 nohail s-au întors îndărăt și multă răotate au făcut pen țară, trecînd. Iară Radul vornicul aflînd de aceasta au dat știre degrab domnului și au trimis slujitori de i-au înfilnit și i-au bătut și le-au luat toate prázile. Decii n-au mai putut a face răotăți, pînă au eșit din țară.

Era și cîț<i>va pași cu oaste, așteptînd pe hanul să-l treacă. Că
25 fiind o samă de catane nemțești pe Cerna și la Mehedie, fiind și locurile strîmte și cu nevoie de trecut, tătarii singuri, numai cu sahadacele, nu vrea putea tréce, fără/turci cu foc. Deci, mergînd turcii înainte, și depestraș<i> și călărime și tătarii încă mergea dupe dînșii.

Ci dară le-au eșit catanele nemțești înainte, la Mehedie, și lovindu-
30 se, i-au spart rău pe catane, prinzindu-i vii și omorîndu-i; pușini au scăpat. Și au tras hanul de s-au dus la palangă de au trecut Dunărea cătră turci. Că dincoace de Dunăre, despre Timișvar, fiind oștile nemțești, nu putea să stea. Și daca au trecut hanul la veziriul, l-au mazilit din poruncă împărătească, făcîndu-l surgun, vinuindu-l că n-au vrut să margă mai
35 degrab, să ajungă la Timișvar, pînă a nu lua cetatea, să fie de ajutoriu, precum au și făcut; că fără inimă mergea și conacele le făcea dése, ca să se zăbovească pînă vor auzi că au luat cetatea. Și așa s-au întîmplat, cum au poftit el; iară și cinstea iară, așa au luat, precum aț<i> auzit. Însă tătarii carii era supt mîna lui, vrînd veziriul ca să-i ție mai aproape de
40 dînșii și temîndu-se să nu aibă vreo primejdie pe iarnă, i-au orînduit să ernéze în Țara Rumânească și au și venit în părțile Diiului.

Aceasta auzind domnul foarte s-au turburat, socotind că daca vor
45 erna tătarii în țară nu vor rămînea nici oameni, nici dobitoace și să va pustii<i> țara de tot. Ci îndată au scris cărți [cărți] și la Împărăție și la/veziriul, cu mare rugăciune. Și fiind măria sa credincios Împărăției și fiind iubit tuturor celor mai mari i s-au ascultat ruga (ca și la altele) și au oprit pe tătari ca să nu vie în țară, să ernéze.

Întru acéste vremi ce s-au luat Timișvarul de la turci s-au pogorît

pe Dunăre, de la Beligrad, Ianche dragomanul cel mare împărătesc, fratele măriei sale. Și viind pînă la Nicopoe au eșit afară la uscat și cu cai de olac au venit la București de s-au împreunat cu măria sa vodă, făcîndu-i cinste mare, eșindu-i înainte cu toț<i> boiarii și cu slujitorime l-au adus cu mare cinste în București. Și șezînd ca la 2 săptămîni în primblări și în ospete și vrînd să se ducă la Țarigrad domnul l-au dăruit cu daruri de mult preț și l-au petrecut cu cinste pînă la Văcărești, carei luundu-și zioa bună unul de cătră altul, domnul s-au întors la București, iar dragomanul s-au dus la Împărăție.

10 Catanele iară nu să odihniia, ci tot supăra țara și multe réle făcea peste Olt și dincoace de Olt. Că pe banul Șerban Bojoreanul l-au prins numai 10 catane, unde era conăcit la Brîncoveni, și ducîndu-l pînă la Zetreanul, cumnatul lui, lăsatu-l-au, au scăpat-au el (Dumnezeu știe) au venit la domnu. Obedeantul așijderea, pe de altă parte, au venit și f. 366^v 15 și-au spus/jalbele, cum au umblat și cum n-au putut isprăvi nimica pe unde au fost trimiși, de răotatea catanelor și altele. Domnul să întrista și să mira ce va să facă, necunoscînd ficleşugurile care le gătiia el și Golescul și Băleanul împotriva-i. Că-i credea ca pre niște boiari de cinste și socotiia că toate ce zic sînt adevărate, fără nici un ficleşug. Că 20 asemene pe toți îi iubiia domnul, iară ales pe Golescul peste samă îl avea în dragoste; și ori de ce să vrea ruga domnului, nu-i trecea în deșert rugăciunea. Așijderea domnul, cînd vrea să facă vreun lucru măcar cît de cît de micu, pînă nu-l întreba pe dînsul nu făcea; întru atît îl iubiia. Dară au fost plină inima lui de ficleşuguri și au muncit în tot 25 chipul de au plecat spre pofta lui cea drăcească pe Bojoreanul și pe Băleanul și să nevoia să facă venin, să-l arunce asupra capului stăpînu-său. Și sfātuindu-se ei în taină, de nu știia nimeni, s-au ajuns cu Barbul serdariul Cornea, tîlhariul cel mare, ce era cu catanele peste Olt, avînd mijlocitoriu pe călugărul, fratele Barbului sârd<ariul> și pe alți boiari 30 ce nu i-am numit, de trimitea oameni și scrisori la Barbul sârdariul, învătîndu-l și povățuindu-l în ce chip să umble și cum să se poarte.

f. 367 Întru acéste umblete ale catanelor, ce-i îndrepta povățuitorii, au venit o samă de catane cu un căpitan al lor, anume/Mihul, spre Pitești, de făcea multe réle. Și afară din jafuri ce făcea și boiari numiți au 35 omorît: pe Șerban clucériul Priseceanul, pe Grigorie vistiariul Vlădescul și pe Preda postélnicul Izvoranul și pe alții nenumiț<i>, mulți. Și gazda lor era Vierășul, mănăstirea Golescului. De acolo s-au pogorît la Golești și în curtea Golescului găzduia și eșii de făcea toate rélele între boiari și între săraci. Și dintr-această pricină să poate 40 dovedi că Golescul era povățuitoriu lor, că la olatele lui iș<i> găsiia odihnă și paza lor. Însă domnul, ca un om fără de răotate (și mai vîrtos că-l iubiia nu mai puțin decît pe coconii măriei sale) și aceasta nu o au socotit. Ci cum au auzit că sînt acéle catane la Golești, îndată au gătit oaste amestecată: turci, tătari, rumâni și au trimis ca să-i gonească de 45 acolo. Cari fiind închiși în curte, nu le putea strica nimica, nici putea să se bată cu ei. Decii tătarii văzînd că într-alt chip nu pot să facă, au

uat casele toc de au arsu. Și așa, de nevoie, le-au căutat catanelor a eși. Și dînd război unii cu alții au perit multe catane, a cărora capete le-au adus la domnu și pe alții i-au prins vii de i-au adus la București. Pușini ce mai scăpase s-au depărtat dupe acéle locuri.

f. 367^v 5

Domnul, dară auzind că au arsu casele Golescului, pentru ca/să nu-l lasă obidit, avîndu-l în dragoste mare, precum am scris mai sus, i-au dat o mie de <a> <eri> pentru ca să-ș<i> dreagă acea arsură ce să făcuse. Dară dracului de i-ai da fum de tîmie cît de mult, el rămîne în firea lui tot drac. Așa și Golescul. Cîtă cinste și cîtă milă și cîtă dragoste avea de cătră domnu său, iară el tot au rămas în ficleşugul ce-l avea în inima lui. Și să nevoia în tot chipul să-l săvîrșască, precum mai jos să va arăta. Întru acéste întîmplări vine și Radul vornicul de la Cerneț, petrecînd pe hanul cu tătarii pînă la hotar, pre carele domnul cu cinste l-au priimit.

15

Dară acei boiari ce începuse să facă ficleşug, adecă Golescul, Băleanul și Bojoreanul, temîndu-se de Radul vornicul că fiind între dînșii va afla ficleşugurile lor ce le începuse și va spune domnului, fiind cu dreptate mării sale au făcut sfat între dînșii să îndemneze pe domnu ca să-l facă ban mare și să-l trimită peste Olt, la Craiova, cu oaste să stea împotriva catanelor, ca să-l depărteze de lîngă domnu, și pe dînsul și pe oștile ce era la București. Și așa, în taină au mers de au zis că fiind om mai sprinten, mai levent, va putea face această treabă. Și de nu va face el treaba să izgonească catanele de peste Olt, altul nu va/putea. Domnul încă, fără răotate fiind, au crezut vorbele lor că așa va fi precum zic ei. Și au chiebat pe Radul vornicul și i-au zis să-l facă ban mare și să-i dea oști să margă la Craiova împotriva catanelor i proci.

20

f. 368

25

Radul vornicul, ca să nu iasă din cuvîntul domnu-său, au priimit și acea osteneală să facă. Și făcîndu-l ban mare și dîndu-i turci, tătari și cîtăva slujitorime de țară ș-au luat zioa bună și ajungînd la Craiova au trimis cărți pe la toți boiarii și pe <la> igumeni și la căpitani și pe la céialaltă țară cu cuvinte blînde și cu făgăduiale de milă despre domnu; și altele ca acéstia. Ci, dară, boiarii acei ficlénii atunce, găsindu-ș<i> vrémia de să dusese Radul banul și cu oștile ce făcuse la București, îndată au scris la Barbul serdăriul că iaste vrémia ca să vie să ia pe domnu, că oștile ce au fost s-au dus cu banul Radul; pușintéle oști ce au mai rămas, le vor chivernisi ei, de nu vor sta nimica împotrivă. Și mergînd scrisoarea, s-au sfătuit cu Pivoda, căpitanul cel mai mare al catanelor și în taină (ca să nu-i simță cineva, să dea știre) au trecut Oltul, lovînd pen păduri, pen pustietăți, au venit în București în zioa de lăsatul secului, în luna/lui noemvrie, 14 zile, dis de dimineață și au intrat în curtea domnească, găsînd porțile deșchise din porunca Golescului și toate strejile de petutîndenea rădicate cu trei zile mai nainte. Și găsînd pe domnu și pe toți ai mării sale, atunce din somnu deșteptaț<i>, și fără nici o gătire, au intrat în case și în cămări, jefuînd

35

40

f. 368^v

45

17 ad. marginal Nicolae, 7225 A // 36 ad. marginal Nicolae, 1716 A // 42 ad. marginal Nicolae, 7225 A //

toate averile măriei sale.

5 Acolea îndată vine și Goleșcul spătariul și Băleanul logofătul și
soțiile lor cu armele încinși și cu pistoalele, cu toată gătirea ca niște
catane, carei îndată au poruncit siimenilor ce era de paza curții să pue
10 armele jos, să nu cumva să stea împotriva catanelor împărătești, că vor
peri cu toții. Carei auzind din gura unor boiari ca aceștea: spatariu
mare, logofăt mare, au pus armele jos. Și ei au făcut cum au vrut. Și au
f. 369 luat pe domnu cu toată casa măriei sale de i-au dus la Cotroceani, cu
pază tare. Iar Goleșcul și Băleanul s-au dus cu Pivoda la casa
15 Goleșcului, fiind și tîlhariul cel mai mare, Barbul serdariul, cu dîșii,
să se sfătuiască ce să mai facă. Decii încercînd și ei pen carite și pen
cară ce au avut tot (că avea toate gătite, știind cële ce vor să se
întîmple) s-au dus și ei la Cotroceni, dupe domnu./ Dară ce jale și ce
20 țipete și ce vaete era în tîrgu de groaza catanelor, ce umbra cu sabiile
scoase și cu pușcile slobozindu-le. Cine le eșia înainte tăia, omorîia.
Atîta groază era, cît limbă de om nu poate povesti. Că dooa groaze
avea oamenii: de o parte de catane, de moarte, de jafuri; de altă parte
auziia că vor să vie tătarii să-i robască. Și să mira ce vor să facă,
25 încătro vor să se ducă, ca să scape de această nevoie mare și groaznică
ce le venise fără veste. Ci-și lua oamenii muerile, copiii de mîină pe
alții în brațe și-și lăsa ce avea pen casă și fugiia nemîncăți și pe frig,
vătîndu-se ei, țipînd copiii și neavînd alt ce face, blestema pre ceia
ce au adus catanele, de au făcut atîta nevoe. Care nici odată în Țara
Muntenească nu s-au făcut lucru ca acesta, ce s-au făcut acum, să ia pe
30 domnu hoțeste, să-l ducă rob și să se facă atîtea jafuri și morți în
creștini. Dumnezeu să le plătească celor ce au fost pricina!

Însă de la Cotroceani, fără de nici o zăbavă l-au dus pe domnul la
Tîrgoviște. Și cțialaltă țară, marii și micii, cum putea fugiia la munți,
lăsînd tot ce avea pen casele lor. Că poftiia să scape numai cu capetele
f. 369^v 30 lor și cu copiii, ca să nu-i robască tătarii, / că toți așa socotia. Că dupe
această nebulie mare ce făcuse acei spurcaț<i> de boiari, într-alt chip
nu putea să fie, numai ca să vie tătarii să-i robască țara.

Deci de la Tîrgoviște iară, îndată, fără nici o zăbavă l-au pornit pe
domnul de l-au dus în Țara Ungurească, la Sibiiu, mergînd și Barbul
35 serdariul cu dînsul pînă acolo, arătînd slujbă la ghegeneraliiu nēmților
Ștaimvil. Încă ghegeneraliiului nu i-au părut bine de această întîmplare
pentru că au fost făr-de știrea lui purcéderea catanelor de la Rîmnic, de
au venit să ia domnu. Care dacă au înșeles ghegeneraliiul că au purces
40 catanele la București, îndată au trimis cărți la Pivoda să se întoarcă
înapoi. Dară tîlharii grăbise de isprăvise lucrul lor și cărțile
ghegeneraliiului la întoarcere i-au întilnit pe cale, mergînd spre Tîrgoviște
și n-au vrut să mai spue nimănui altuia, fără numai boiarilor, nici au
vrut să sloboază pe domnu, că era boiarii împotrivnici.

50 Și ducîndu-l la Sibiiu i-au gătit ghegeneraliiul gazdă bună, cu de toate
ce trebuescu unui domnu. Și dacă s-au împreunat ghegeneraliiul cu
domnul, auzind din gura măriei sale cuvinte frumoase și cu

f. 370

înțelepciune mare și văzându-l că iaste domnu vrédnic și de cuvînt și cu toate/ darurile împodobit, întru mai mare cinste și căutare l-au avut pînă în cîtă vréme au șazut acolo, întru acea striinătate. Și măcar că să părea unora a fi în robie, dară cu cinstea și cu căutarea ce avea de la gheneraliul și de la toț<i> mai marii nemțești era tocma ca cum ar fi fost slobod.

5

Mulți boiari nebuni de ai țării mergea la gheneraliul de spunea minciuni, pîrînd că le-au făcut nedreptăț<i> în domniia mării sale: dară nici unuia ascultare nu da, socotindu-i că sînt mincinoși și scornesc vorbe care n-au fost și cu rușine eșia afară, ca niște cîini obraznici.

10

Boiarii, dară, ce rămăsese la Tîrgoviște cu vládica dinpreună, făcea sfaturi ce să facă. Ci o samă de boiari carii era mai cu minte zicea să se întoarcă să margă la turci să spue întîmplarea ce s-au făcut, făr-de

15

știrea lor și să-ș<i>ceară domnu de la Împărăție, ca să nu să primejduiască țara. Dară nu i-au ascultat acei spurcaț<i> de boiari, carii să numiia mai mari și carii cu ficleşug începuse și săvîrșise acest

20

f. 370^v

lucru ce s-au făcut. Și încă înțelegînd pașii dupe margini de această rea întîmplare au trimis cărți la toț<i> boiarii și la țară ca să nu să tulbure, ci să margă boiarii la dînșii să le dea domnu pre carele vor pofti ei. Și cărțile pașilor i-au ajuns la Tîrgoviște. Dară nici cum n-au vrut să/ asculte, ci au făcut sfat de nimica și blestemătescu ca să se alcătuiască de tot cu némții, fiindu-le capete<le> pline de fumurile deșertăciunii. Ci s-au ales Șerban Bojoreanul vornicul și Gligorie Băleanul logă<o>fătul de s-au dus la Sioiiu la Ștaimvil gheneral să ceară oști și să rînduiască gubernatori 4 boiari să apuce țara și să o dezlipească despre turci. Carii mergînd acolo nici o ascultare nu le-au dat de céle ce gîndia ei că vor isprăvi. Ci încă le-au zis că rău au făcut de ș-au lăsat țara pustie și pe domnu și de boiari și că au trebuit să margă la turci la stăpînii lor, să se așaze cu ei, ca să nu să primejduiască țara. Și altele ca acéștia zicîndu-le s-au întors îndărăt ca niște cîini cu coadele între picioare.

25

30

Banul Radul încă fiind trimis la Craiova cu oști, precum s-au scris înapoi, azînd de luarea domnu-său, că l-au luat catanele și-l duc în Ardeal, oștilor turcești și tătărăști le-au dat véste în taină și s-au rădicat de s-au dus în țara lor, fără pagubă. Apoi spuiind ostașilor țării véstea aceasta, rumâni răi fiind și pururea vrăjmași boiarilor au făcut sfat între dînșii și l-au luat cu necinste și cu pază foarte tare l-au dus pînă la Tîrgoviște, unde l-au dat în mîna catanelor nemțești. Și puindu-l la arestu au șezut/ acolo pînă au venit Pivoda de la București. Că să mai întorsese den rugăciunea boiarilor ca să-ș<i> rădice ce le mai rămăsese ne luat dinții. Dară atunce catanele au găsit prilej de au jăfuit tîrgul pînă desăvîrșit. Și găsînd Pivoda pe Radul banul la închisoare la Tîrgoviște l-au slobozit. Și vrînd să meargă la Rîmnic, l-au luat cu dînsul. De la Rîmnic s-au dus la Sibiiu la gheneraliul, care i-au dat cărți de odihnă, unde ar vrea să șază nimeni să nu-l bîntuiască. De la

f. 371

45

Sibiiu s-au dus la Braşov unde era fiu-său şi alţii ai casii lui şi unde era toţ<i> nebunii boiarii ţării strînşi pentru frica turcilor şi a tătarilor.

Iară céialaltă ţară să bejenise toată pen munţi cu patimă rea şi cu lăcrămi ca de foc, blestemînd pre cei ce au fost pricina aceştii
5 nenădăjduite primejdii. Şi într-acesta chip ce aţ<i> auzit au luat sfîrşit domniia lui Nicolae vodă, domnind an unul./

f. 371^v

VALAHIA.

VI<ea>to 7225, 1717. DOMN 58. DOMNII <loc gol>. IOAN VODĂ,
10 UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FRATELE MĂRIEI SALE
NICOLAE ALEXANDRU VODĂ.

Mergînd veste la Poartă cum că au venit catane de la némţi în Bucureşti şi au luat pe Nicolae vodă au făcut Împărăţia sfat cu vezirii. Şi era să dea ţara în pradă şi în robie, arătînd acest semnu de hainie de
15 au lăsat să între oastea vrăjmaşilor şi să ia pre domnu din scaon. Numai iarăşi au schimbat acea socoteală. Şi ştiind casa lui Exaporiton că s-au arătat tot credincioasă Împărăţiei şi ştiind slujba cea cu dreptate a lui Nicolae vodă ce au arătat şi la Moldova, mergînd în doao rînduri cu domnie, cît pentru căci era foarte cu dreptate Împărăţiei au încăput şi
20 la robie au socotit să trimiţă domnu iar dintr-aceia casă, adecă pre Ioann vodă, fratele lui Nicolae vodă, carele era atunce mare terziman al Împărăţiei, şi să-i dea oaste de ajuns: călărime, spahii, arnău<i> şi tătari şi pedestrime eniceari să-l aşaze în scaon. Şi de va veni ţara să se închine şi să arate supunere Împărăţiei, bine; iară de nu, să dea voe
f. 372 oştilor/ să prade şi să robască ţara şi prin ţară să între şi în Ardeal.

25 Îmbrăcat-au, dar, cu caftan de domnie pe Ioann vodă, veziriul Halil paşa, fiind atunce Împărăţia în Odriiu. Şi au purces în ţară cu Husein paşa, carele era şi enicér agasi şi sarascher, cu 12.000 de oaste turcească şi cu 10.000 de tătari.

30 Eşise atunce din surgun doamna şi ginerii lui Costandin vodă, pre carii nevoie de-i scosese Nicolae vodă. Şi au purces şi ei cu Ioann vodă spre ţară. Şi au venit de au şezut câteva zile în Giurgiov, trimiţînd înainte caimacam pe Done, scriind cărţi [cărţi] la toţ<i>. După aceeaia au mers cu toţii în Bucureşti şi au aşezat pe Ioann vodă în scaon şi au descălecat toată în Bucureşti, fiind toate casele pustii.

35 Înşelegînd ţara cum că au trimis Împărăţia domnu pe Ioann vodă au început a eşi din grija ce avea, să nu vie oastea să prade şi să robască, pentru care grijă şi frică şi fugise toţ<i>: unii spre munte cu bejenii, alţii şi peste munţi, în Ardeal. Ci eşindu-le frica acéia, au
f. 372^v început a veni cîte puţinţei/ la Ioann vodă; carele îndată au trimis la
40 Poartă 2, 3 dintr-acei boiari şi au scris cum că ţara nu s-au hainit, ci iaste supusă la toate poruncile Împărăţiei. Şi mergînd la Poartă acei boiari s-au încredinţat Împărăţia şi au trimis caftan lui Ioann vodă.

7 ad. marginal Valahia A // 8-10 Domnia măriei sale, lui Ioan vodă, vălecat
7225 P// 26 ad. marginal Halil paşa A //

După acéia, fără zăbavă s-au rădicat și acel pașă cu oastea lui din București și au mers la Rușciuc. S-au rădicat și tătarii carii era cu un sultan și au mersu la Brăila. Numai ci au oprit Ioan vodă un turnagiu cu pușintei eniceari, carele ședea în curte și ținea cheile porților și un beiler bei cu vreo <loc gol> de armăuț<i>. Boiarii și toată țara, dacă au văzut cărțile lui Ioan vodă și fermanul împărătesc au început a să strînge și a veni dupe unde au fost. Și au dat Ioann vodă toate boeriile, și cele mari și cele mici și s-au făcut toată podoaba curții și cinstea domniei și a să căuta trebile țării și poruncile Împărăției, dupe obiceiau.

f. 373

15 O samă de boiari dintru carii unii știa și de venirea catanelor care au luat pe Nicolae vodă, aceia trecînd la Ardeal și întrîndu-le în cap fumuri și gînduri/ deșarte, fiind capete Radul Golescul, Grigorie Băleanul, Șerban Bojoreanul, au tras și pe alți boiari în partea lor și s-au făcut o cetișoară, începînd a să sfătui sfaturi vrédnice de rîs. Adecă ei să închine țara împăratului nemțesc și să ceară domnu pe Iordache beizade, feciorul lui Șerban vodă, carele să afla supt protecția némșilor, de cînd au murit Șerban vodă și să ceară oaste nemțască să între în țară să gonească pe turci și pe Ioan vodă din scaon și să cuprinză țara să o stăpânească cu arme; și de alte socotéle ca acéstia, deșarte și vrédnice de batjocuri, gîndia și să sfătua. Carei au și mers pînă la Beciu cu multă cheltuială și au înștiințat pe împăratul de acéstia ale lor proaste [ale lor] socotéle. Și cu multă zăbavă le-au eșit de la curtea împăratului răspuns ca acela, cît să se poată odihni ușurarea minții lor și să poată trăi cu nădédje; și s-au întorsu cu acel răspuns iară în Ardeal.

f. 373^v

30 Ioann vodă au domnit cu pace și într-acea iarnă au scos și oeritul și vácărit și alte dájdi în țară și plinia poruncile împărătești, trimițînd și salahori și cară să lucréze la Diu și altele ce venia de la Poartă.

35 Într-acea vară pus-au gînd împăratul nemțesc să bată Belgradul și au trimis toate oștile acolo, ca la/120.000 [de mii] supt comenda lui Evghenie. Gătise și Împărăția Turcească oaste și mai multă și au trimis împotriva némșilor cu Hail pașă veziriul și cu alți pași. Și întărise și cetatea Beligradului cu oaste de ajunsu, cu șanțuri și cu alte întărituri. Oastea nemțască ajunsése mai nainte și au tábărit subț Beligrad, întărîndu-și tabăra împrejur, dupe obiceiul lor, cu șanțuri adînci și înălțînd pămînt ca o cetate, cu tabii și cu alte întărituri; și acolo aștepta venirea oștii turcești, care, zăbovind, au început a slăbi oastea nemțască la acea închisoare de boală. Și sfîrșise și iarbă dupe aproape pentru cai și le era foarte cu greu.

40 După acéia, au sosit și oastea turcească și au tábărit la <loc gol> și s-au întărit ordia cu șanțuri bune, doao și trei rînduri și cu altele, precum să cade. Și așa ședea amîndoa oștile, tábărite, și aștepta vréme să înceapă a să bate. Că turcii înțelegînd că némșii au slăbit aștepînd atita vréme închiși în tabără, nu să grăbia a eși la cîmpu să înceapă războiul. Și cetatea, măcar că pusése némșii dintr-un ostrov al Dunării de o bătea foarte rău cu tunuri și cu bombe [ne] necontenit, carele îi făcea mare stricăciune, dară

f. 374 tot să apăra/cum să cade și nu băga samă. Iară némții văzînd că nu le
mérge bine cu acea așteptare multă au pus gînd să nu mai aștepte, ci să
cérce ei întîi norocul războiului. Și așa într-o zi ce aflase că au lipsit multă
5 călărime turcească din ordie, carii eșise să aducă iarbă pentru cai, au dat
poruncă să iasă o samă de oaste den tabără, foarte de cu noapte și să dea
năvală și război asupra ordiei turcești.

Turcii, daca prinseseră de veste că vin némții asupra lor cu ațita
îndrăzneală, s-au turburat, văzînd că le lipsiia și ațita călărime carii
mersése la iarbă. Iară însăși tot au început a eși și oastea lor din ordie
10 și a să bate cu némții; așijderea și enicării din meterezuri. Iar némții
năvăliia asupra șanțurilor să între în ordie. Și s-au făcut război tare și
înfricoșat. Că Halil pașa, veziriul, era un om foarte viteaz și încălecase
singur pe cal și eșise la război de făcea mare îndemnare oștilor, cît s-au
făcut într-aceia puțină vrème multă vărsare de sînge și au căzut mulți
15 dintr-amîndoa pârțile, cîtăva oaste și căpetenii. Numai turcii văzînd
pre némți că să înglotescu și năvălesc/așa tare și fără frică asupra ordiei
lor, n-au mai putut răbda să ție războiu, ci au început a fugi cu toții și
a lăsa ordia cum era, cu totul. Și au rămas némții biruitori și au stăpînit
toată ordia. Iară pașa carele era în Beligrad, măcar că văzuse pre turci
20 că au fugit biruiți, iară tot ar fi mai apărat cetatea. Numai s-au
întîmplat din bombele ce arunca némții și s-au aprins erbăria cetății
care au omorît mii de oameni și au răsipit multe case și au făcut mare
răotote. Ci întîmplîndu-se și aceasta și văzînd că vin în cetate
necontenit, zioa și noaptea, bombele ca o ploae, n-au mai putut răbda,
25 ci au închinat și cetatea nemților, eșind pașa și toți turcii dintr-însa,
cu toată avéria lor.

De acolo toată oastea turcească s-au tras la Nișu. Și Împărăția au
mazilit pre Halil pașa, veziriul și au pus vezir pe Mehmet pașa. Iar
Halil pașa, temîndu-se să nu-i tae Împărăția capul, cînd au trimis
30 împăratul la dînsul, el ș-au schimbat hainele și s-au ascuns; carele nu
s-au știut încătro s-au dus și ce s-au făcut.

Întorcîndu-se oastea turcească de la Beligrad, cît<i> va sultani cu
tătarii lor au intrat în țară, peste Olt și/au făcut multă pradă și robie,
carii trecînd Oltul și dincoace, tot nu s-au lăsat, ci lua robi de pen sate
35 de pe unde mergea. Ci viind această veste la Ioann vodă au încălecat cu
capul lui și cu un pașă ce era atunce în București și au mers de au ținut
calea tătărilor la Cornățel, la podul de piatră și au scos vreo 1700 de
suflete din mîinile și robiile lor.

Împărăția, văzînd că într-acei doi ani nu i-au slujit norocul cu
războale ce au făcut cu némții, ci, osebit de multă cheltuială ce au
făcut cu gătirea acelor oști, au pierdut și doao cetăți și ațita loc și
văzînd că turcii nu vor să stea la război să se bată, ci fug, îndată au
socotit mai bine să facă pace cu némții. Și așa, alegînd această
socoteală cu sfat, au pus pe solul englezesc și pe solul Fiamengului la
45 mijloc, ca să stea să se facă pace. Atunce au venit și la Ioann vodă

poruncă de la Împărăție ca să margă la Odriiu pentru pricina
păcii, carele au și purces din București, noemvrie 5 zile, luund cu sine
și pre cîț<i>va din boiarii cei mari. Și mergînd la Odriiu au șezut <loc
gol> zile și iară s-au întorsu spre țară, că să mutase și încéperea păcii,
ca să fie primăvara, de vreme ce să apropie atunce și iarna./

f. 375^v

Domnit-au și acea iarnă Ioann vodă cu pace, scoînd vĂcĂritul și
alte dĂjdi în țară și purta grija de poruncile împĂrĂtești. Iară primĂvara,
la fev<ruarie> s-au aprinsu înții MĂnĂstirea CourocĂni. Și au ars tot
10 invĂlișul și al caselor și al chiliilor. Dupe acĂia și în București dintr-o
casă mică și proastă ce s-au aprins, atĂta s-au așĂtat foc mare, cĂt
mergĂnd asupra curții domnești au arsu toate casele, scĂpĂnd numai
cĂele boltite. Și trecĂnd focul și peste curte au mersu pĂnă la margine,
arzĂnd și tĂrgul și mĂnĂstiri și case boerești și tot ce era Ănainte.

În luna lui martie iar au venit poruncă la Ioan vodă să margă la
15 PojorovițĂ, unde era să se adune toț<i> solii carii mersĂse de la turci și
carii venise de la nĂmții și mediatorii: solul englezesc și solul
Fiamengul și solul venețianilor; cĂ avea și ei să se Ămpace cu turcii,
aflĂnd acel prilej și acea adunare a solilor. Viind aceastĂ poruncă la
Ioan vodă, au lĂsat caimacami în București și au purces cu curtea lui și
20 cu o samă de slujitori; și au mers la BojorovițĂ, sosind la april 25.
Adunarea solilor cea dintĂii la BojorovițĂ s-au fĂcut mai 27 dni. Și
f. 376 ĂndatĂ s-au dat cuvĂnt de armestĂie/adecĂ să pue oștile armele jos de
amĂndoao pĂrțile și să stea pĂnă să va alĂge de pace. Dupe acĂia au
Ănceput a tractatĂlui de a păcii.

25 Temeiul cel dintĂii al păcii era ca cine ce au dobĂndit să ție și să nu
ĂntoarcĂ unii altora, nimica. Acest pont au stĂtut de pagubă și țĂrri
noastre; cĂ fiind țara de peste Olt coprinsĂ, au rĂmas în stĂpĂnirea
nĂmților și nu s-au putut scoate. Și aceasta iară din pricina acelor
boiari carii au rĂmas la nĂmții. CĂ și dupĂ ce au luat nemții Beligradul
30 au mai mers la Beciu și au Ănchinat toatĂ țara ĂmpĂratului nemțescu. Și
cerea să le fie domnu feciorul lui Șerban vodă. Și iară li s-au rĂspuns
cĂ numai țara de peste Olt poĂte să se opreascĂ, fiind cuprinsĂ de atĂta
vreme, mĂcar cĂ și acea coprindere s-au fĂcut cu multĂ pagubă și
stricĂciune acei țĂri. CĂ vrĂnd un Regep pașa să Ăntre în Ardeal pen țara
35 de peste Olt au arsu multe mĂnĂstiri și case boerești și au robit ca la
70.000–80.000 de suflete.

f. 376^v

Într-acea vară era în țară mare secetă și nu să fĂcuse pĂine mai
nimic și era mare foamete, de muriia mulți oameni; nu numai la țară,
ci și în București/, în toate dimineșile să gĂsiia pe ulițĂ oameni morți
40 de foame. Ci cu toate acĂstia iarĂși și salahori și cară s-au trimis la
Diiu. Și s-au scos și vĂcĂritul și alte dĂjdi.

Într-aceĂ vreme au scos ĂmpĂrĂșia pre Mehmet pașa veziriul și au
pus vezir pe Ibraim pașa, pre carele l-au fĂcut și ginere ĂmpĂratul,
dĂndu-i pe sultana care era logoditĂ cu Gin Ali pașa. Solii au avut
45 ĂmpreunĂri Ăntre dĂnșii de opt ori. Apoi s-au sĂvrĂșit pacea Ăntre turci și
Ăntre nĂmții și Ăntre venețiani, ca să fie pace stĂtĂtoare pĂnă <în 24>

f. 377 5 ani. Și s-au făcut capete de ponturi 20, carele mai mult coprind [mai mult] pentru hotarările și pentru așezarea marginilor ca să ție, și să stăpînească fieștecine cît au avut și cît au dobîndit. Dupe acéia s-au mai făcut un tractat cu alte 20 de ponturi. Și acéia coprindea ca să fie
10 volnici nemții a să neguțatori în Țara Turcească cu pace și pe mare și pe uscat; așijderea și turcii și altele ca acéstia. La acea adunare solii turcești cu porunca împăratului, carii mersése în doao rînduri, au cerut și pe Nicolae vodă, carele era la Carolina. Și s-au hotărît ca să se slobozască/și să-l trimiță cu cinste pînă la hotarul țării, precum s-au și făcut.

15 După ce s-au săvîrșit pacea, s-au întors solii fieștecarele la locurile lor. Au venit și Ioann vodă în țară și înțelegînd că soséște Nicolae vodă la hotarul țării au trimis înainte pînă la hotar boiari și slujitori și altele cîte trebuia și l-au adus cu mare cinste în București, eșindu-i înainte și
20 Ioann vodă. Și au șezut cîteva zile, de s-au odihnit. Dupe acéia au purces Nicolae vodă să margă pe la Odriiu, că acolo era Împărăția. Și iarăși Ioan vodă au ofinduit toate conacele și boiari și slujitori și l-au petrecut pînă la Dunăre, cu cinste, în luna lui septe<m>vrie.

25 Dupe acéia au mai domnit Ioann vodă și acea iarnă și au mai scos un văcărî. Iară în luna lui februarie l-au ajuns o boală grea, lungoare, și zăcînd <loc gol> zile s-au săvîrșit. Și s-au îngropat, cu mare cinste în Mănăstirea lui sfeti Gheorghie în București, fiind de vîrstă de ani 30. Și au domnit ani 2./

f. 377v

VALAHIA.

25

VI<ea>to 7227, 1719. DOMNII 51. DOMNII 59. NICOLAE ALEXANDRU VODĂ, ÎNTÎIUL CU ACEST NUME, CU A DOA DOMNIE.

30 Dupe ce au murit Ioann vodă, véstea s-au dus și la Împărăție. Deci, fiind Nicolae vodă la Țarigrad, de curînd venit din robii nemților, însuși împăratul și veziriul, pentru dreaptă slujbă ce-au făcut împărăției sale: de catane și de oameni cei răi i s-au jăfuit toate averile și cîștigurile ce au avut cîștigate din milele împărătești și l-au robit în
35 doi ani, șezînd la nēmți, au binevrut împăratul să-l miluiască și i-au dat domnia Țării Rumânești să fie domnu, de vréme ce fratele măriei sale, Ioan vodă, să pristăvise.

f. 378 40 După ce, dară, au îmbrăcat caftan de domnie au scris cărți în țară, rînduînd caimacami ca să poarte grijă de trebile țării, scriindu-le cu blîndețe și cu bune făgăduiale că vor avea milă și cinste. Așijderea au scris și la altă boerime a țării, ca toț<i> să se bucure de venirea măriei sale, că tuturor va fi cu bine și cu milă și cu cinste fieștecărui, dupe cum să cuvîne./ Scris-au cărți și la toată țara, ca să aibă bucurie, că le va fi și lor cu milă și cu bună chiverniseală. Și tuturor au scris de

24 ad. marginal Valahia A // 24-26 De domnia a doa a mării sale lui Nicolae vodă, văleatul 7227 P //

obște, de s-ar fi și greșit cineva, ori din boiari, ori den sujitori, ori
dintr-altă rinduială de oameni, să se fie amestecat cu catanele în vorbe
și în fapte, de au adus primejdie măriei sale, nici unii nici o frică să n-
aibă, ci să fie toț<i> ertaț<i> și odihniți pe la casele lor, făgăduindu-le
5 și cu jurământ că nu vor avea nici o nevoe. Și încă fiind și patriarhul
Hrisanthu al Ierusalimului acolo la Țarigrad, carele și cu măriia sa
vodă au venit în țară, au scris cărți și sfinția sa la toț<i> cu mari
făgăduiale și ca să nu aibă nici o grijă nimeni de lucrurile cele trecute;
că toate acelia s-au pus jos și s-au călcat.

10 Viind, dară, cărțile măriei sale și ale patriarhului, trimise pe omul
măriei sale, Iorga slugeriul, n-au găsit pe boiari la București, fiind
răsipiți încoace și încolea, pentru niște fumuri ale deșertăciunii ce le
întrase în cap, de umbla ca niște oameni rățăciți și posomorîț<i> de
15 vin. Însă auzind toți că au venit boiarul măriei sale lui Nicolae vodă și
au adus veste că împăratul au miluit pe măriia sa cu domnia țării, îndată
le-au eșit fumurile/cele deșarte din cap și s-au trezit și toț<i> cu o
inimă s-au strîns la București. Și au dat laudă lui Dumnezeu că le vine
domnu bun și milostiv. Iată cîț<i>va din boiari, nu prea mulți,
neîcredințindu-se făgăduialelor au fugit peste Olt și în Moldova. Cari
20 nici aceia iară n-au zăbovit după ce au venit măriia sa în scaon, ci au
venit și aceia supt protecția măriei sale, priimindu-i cu dragoste.

Ci, dară să venim la prochimen. Dacă au auzit că vine măriia sa
domnu, cei mai mulți n-au mai așteptat venirea măriei sale aicea în
țară, ca să aibă împreunare cu alalți, ci s-au dus o samă de boiari
25 tocma la Țarigrad de s-au împreunat, încă nepurces măriia sa de acolo.
Alții îl întîmpina pe cale, dupe purcedere. Să zic, mai la toate conacele
nu lipsia ca să nu să afe boiari să se întîlnească cu măriia sa: unii din
multă dragoste ce avea cătră măriia sa, alții poftind cinste și milă, alții
într-alt chip, precum lumea pofteste și va. Și așa au fost pînă au venit
30 domnul la Dunăre. Acolo i-au eșit boiarii caimacami și cu slujitorimea
și jupînese multe au eșit înainte (de vrème ce venia și doamna măriei
sale). Cari întîlnindu-se boiarii cu domnul, jupînesele cu doamna, cu
mare cinste și cu mare dragoste i-au priimit, avînd toț<i> bucurie./
Décii au purces cu toții spre București și cu pompă frumoasă au întrat
35 la scaunul domniei cum se cade, dînd cu tunurile și alte țeremonii ce să
cuvin, făcîndu-se, au sezut în scaon. Iar doamna cu jupînesele au
trecut la Cotroceni pentru frica ciumei ce să izvodise în București.

Domnul, dară, cîtăva vrème șezînd în București cu frică de boala
acelia ș-au așezat boiarii pe la boerii, fieștecare cum s-au căzut. Décii
40 au eșit cu toții la Cîtroceni, de vrème ce să înmulțise boala și în
București și în toată țara. Numai de aceste doao lucruri réle să întrista
domnul, adecă pentru ciumă și pentru foamete, ce era începută din
zilele lui Ioann vodă. Ci domnul cu înțelepciunea măriei sale și cu
îndemnarea ce au avut de la Dumnezeu și acestia le-au potolit. Că
45 pentru foamete au trimis de au luat făină de la turci (că la ei să afla
multă) și pe unde auzia în țară că iaste lipsă mare și pier oamenii de

f. 379^v 5 foame, le trimitea ca să aibă de mâncat, să nu piară. Măcar că mulți oameni den țară s-au dus în Țara Turcească, ca să-și scoată viața din foame, iară alții au murit, dară cît s-au putut măriia sa nu i-au lăsat, ci i-au ajutat, /pînă ce au ajuns oamenii la sēcerea de grâu. Dēcii cei ce au

10 ajuns pînă la acea vrēme au început a să bucura și a lăuda pre Dumnezeu. Și pentru boala ciumei încă au făcut domnul o bunătate. Că văzînd că s-au întins boala în toată țara de muriia mulțime de oameni fără număr, au căzut cu rugăciuni neîncetate cătră Dumnezeu și au trimis la Sfetagora de au adus niște moaște a unor sfinți, care s-au auzit

15 că foarte sînt folositoare la acea boală. Care aducîndu-le și făcîndu-se cu dînsule os<fe>ștanii petutindenea s-au văzut minune mare, că au încetat boala ciumei și s-au bucurat toț<i>, mulțemind lui Dumnezeu.

Întru acest an dintîi al domniei mării sale au venit poruncă de la Împărăție la pașa de la Nicopoe să margă pe Olt în sus pînă la Cîinēni,

15 să așaze hotarēle Oltului cu nēmții, ca să nu fie vreo gîlceavă între țara ce o stăpînescu turcii dincoace de Olt și între țara de peste Olt, ce o țin nēmții, de vrēme ce (din păcatele noastre sau din judecățile lui Dumnezeu, care însuș<i> le știe) o au dejghinat și o au închinat nēmților acea parte de peste Olt, răii, vrăjmașii patriei lor, boiarii

20 aceia carii s-au numit mai îndărăt, făcătorii de rău; Dumnezeu să-i judece dupe faptele lor. Însă pașa dînd veste colonelului, mai marele nēmților/ce era la Craiova, avînd și el poruncă de la stăpînii lor, ca să margă și el la această hotărîre au venit și împreună cu pașa au purces pe Olt în sus; pașa pe dincoace de Olt și colonelul pe dincolo.

f. 380 25 Domnul încă au trimis boiari despre partea mării sale de au făcut conace pașii și să se afle la hotarul acela. Și avîndu-l domnul pe pașa foarte bun priiaten au scris și s-au rugat ca să nu să facă supărare sārăcilor despre oamenii pașii. Și așa au făcut. Că au dat pașa poruncă tare la toț<i> oamenii lui să nu facă cuiva vreo supărare, afară din ce le iaste rînduiala de la conac, că le va face mare pedeapsă. Și au umblat cu mare blîndețe și în ducătoare și în viitoare, de n-au avut nimeni nici o pagubă. Și hotarēle precum s-au așezat în scris s-au dat domnului ca să se știe și să se păzească așa precum s-au hotărît.

25 Iară într-acest an boiarii du peste Olt, turburătorii și stricătorii țării, avînd trimiși dintre ei pe Radul spătariul Golescul și pe Ilie Știrbei vist<ierul> la curtea chesariului au vāit de acolo aducînd și decret dupe pofta lor, dupe cum zicea ei la Ștăimvil ghegeneralui. Care ghegeneral văzîndu-i pre ei și decretul/au luat decretul și lor nu le-au dat

30 nici un răspuns. Și așa s-au dus rușinați de la dînsul. Și așteptînd din zi în zi să vie ghegeneralui să cetească decretul au rînduit pe Iordache beizade să se chiiame ban Craiovei, iară nu domnu, sau gubernator (din cal l-au făcut măgariu). Și au rînduit și 4 conșiliari, din boiarii cei mai de jos, să fie lîngă banul Iordache. Iar cei ce avea nădējde să fie ei

35 mai mari i-au lăsat în deșert, de s-au rușinat ca niște oameni proști. Că au cercat ca cămila să-ș<i> pue cercei la urechi; apoi și urechile le-au

2 corectat oameni A // 13 ad. marginal Nicolae, 7227 A // 25 ad. marginal Nicolae, 1719 A //

tăiat. Acest fel de bine ș-au dobândit cu mintea lor de la némți.

Prin mijlocul acestor vremi au venit véste du peste Olt că Barbul sárdariul, începătoriu turburárilor și a stricăciunii țării și capul hoților și al tilharilor au crăpat și s-au dus la dracul; iară cu moarte groaznică

5 (precum am auzit de la ceia ce au fost acolo), că în zece zile ce au bolit s-au umflat și i-au înegrit tot trupul și încă viu fiind ochii amîndoi i-au sărit din cap. Iară dupe ce au murit și l-au îngropat în Mănăstirea Tismana de peste Olt, trecînd trei zile, au început a eși viermi din mormînt și putoare mare, cît s-au umplut bisérica. Care minune s-au

10 auzit petutindenea și au trimis boiarii cei de la Craiova de le-au adus viermi de au văzut, / pentru credința: au fost viermi mari, albi, cu capetele négre. Cu aceasta au arătat Dumnezeu dreptul judecătoriu tuturor oamenilor că în céialaltă lume îl vor mînca viermii neadormiți, pentru multe réle fapte ce au făcut. Că pe stăpînu-său Nicolae vodă l-au ficlenit și l-au robit, împreună cu catanele, țara încă s-au robit și

15 dincoace de Olt și peste Olt mai mult de 70.000-80.000 de suflete și mănătiri du peste Olt s-au arsu céle mai multe și case boierești și ale sáracilor s-au pustiit. Ci ca aceste réle multe făcîndu-se din răutatea lui și a soțiilor lui și molitve multe de la toț<i> s-au auzit ca acéstia. Cînd îl rădica să-l ducă să-l îngroape, țară multă fiind acolo strînsă,

20 blestema toț<i> și zicea: „Du-te să dai sama înaintea lui Dumnezeu de céle ce ne-ai făcut“. Și crédem adevărat că și el și soțiile lui nu vor scăpa de mare urgia lui Dumnezeu. După ce au trecut un anu dupe moartea Barbului sárdariul și de Ștaimvil ghegeneralii au venit véste că au murit în Ardeal, cu moarte grabnică; ș-au dat sfîrșitul și el, om rău și ficlean fiind în viața lui.

Aicea dară, într-această țară, încetînd și boala ciumei, de nu să mai auzia nicăiri să moară oameni de ciumă și/ lipsind și foametea, de

f. 381^v vreme ce au dat Dumnezeu, prin norocul domnului, de s-au făcut și

30 grîu mult și mălai mult, de era bivșug în toate, au venit despre toamnă domnul cu toată boerimea și slujitorii toț<i> în București pre la casele lor de să odihnea. Lîngă alte bunătăți ce făcea domnul cu boiarii și cu toată țara, carele să le scriem cîte una, una, nu putem, fiind multe, au făcut doao bunătăți<i> mari pămîntului acestuia, carele sînt vrédnice de

35 a să scrie, ca să știe cei din urma noastră cîtă nevoie au făcut acest domnu, de au mîntuit țara de acéste răutăți ce-i venise asupra. Întîi aceasta. Că turcii, brăilénii și đîrstorénii, trecuse hotarále țării care le ținea țara de la început și să tindea brăilénii pînă la orașul Flocii, pe baltă în sus, și despre Rîmnic și Buzău să tindea pînă în apa Buzăului,

40 de stăpîniia pămîntul și satele și pusése subaș<i> pen sate și scauni pe baltă de lua vamă din toate céle ce eșia din bălți și lua dijme de pe moșiile țării. Așijderea đîrstorénii s-au tins de au luat toate bălțile de la oraș în sus, pînă la Greaca. Și pentru bălți, pe unde iaste uscat, făcuse tot sate turcești, cu subași, și nu avea putere ai noștri să-ș<i>

- f. 382 stăpînescă moșiile, nici domnul ca să-și ia vămile. Ci să făcuse un lucru foarte rău, carele să începuse din zilele lui Ioann vodă./ Și au nevoie Ioann vodă ca să isprăvească acest lucru despre Împărăție, ca să gonească subașii și să spargă satele den bălți și să rămîie hotarale iară cum au fost din veac, dară n-au putut. Iară domnul Nicolae vodă viind domnu în urma frăține-său, avînd și credință și voe veghiată de la turci și puind nevoie cu toată inima (măcar că și cu cheltuială, ca la turci) au isprăvit precum i-au fost pofta inimii. Că au adus poruncă tare de la Împărăție la brăileni, la dîrstoréni, la nazîri, ca să-și rădice stăpînirea de pe pămîntul Țării Românești și să-și ție numai pină la hotarale cele bătrîne ce au ținut cei de demult. Care poruncă viindu-le, într-alt chip n-au mai putut face, ci au lăsat pămînturile țării și au ținut dupe cum au ținut și cei mai nainte și au rămas țara odihnită de aceasta.
- 5
10
15 Al doilea lucru bun care au făcut acest domnu țării acestiia iaste acesta: că precum aț<i> auzit că am scris înapoi, Costandin vodă Brîncoveanu în domnia lui, pentru binele său și al casii lui au adaos haraciul cu 240 de pungi, îngreuind țara cu ațîția bani. Carele dupe ce au venit de la Odriiu, atunce cînd au adaos/ haraciul și trecînd cîtăva vreme, poate fi că-ș<i> va fi venit în fire mai deșteptată, de-ș<i> va fi cunoscut păcatul ce au făcut, de care îndemnîndu-se el însuși au muncit, au nevoie în tot chipul ca să-l rădice făgăduind mulți bani; dară nici cum n-au putut, fără cît d-abia cu un prilej ca acela au rădicat 60 de pungi și rămăsese 180. Care dupe maziliia lui Costandin vodă puindu-se Ștefan Cantacuzino, văru-său, domnu și vrînd Împărăția să ia și satele, viile, țigani și alte ce era ale lui Costandin vodă au socotit Ștefan vodă că mai bine iaste să adaogă cele 60 de pungi de haraci ce le mai scăzuse Costandin vodă din cele 240 de pungi, să le facă iară 240 pungi, cum le făcuse Costandin vodă și satele, viile, țigani și altele ce avea aicea să fie pe seama țării, ca să le dea venitul acelora în haraci, să fie de ajutor cît s-ar putea la acea răotate ce au făcut Costandin vodă. Și așa au făcut, dupe cum au socotit. Că au adaos și acéle 60 de pungi și au rămas toată moștenirea lui Costandin vodă să fie în sama țării. Însă să venim iară la cuvîntul nostru cel mai de sus; că au nevoie Costandin vodă cu multă oserdie ca să rădice tot adaosul, dară n-au putut. Iară măria sa, Nicolae vodă, cu multa înțelepciune ce avea, dată de la Dumnezeu și cu credința ce avea despre Împărăție/ și cu dragoste ce-l avea mai marii Porții au silit, au nevoie în tot chipul și l-au rădicat acel adaos al haraciului, de s-au mai ușurat țara de greul haraciurilor.
- f. 382^y
20
25
30
35
f. 383
40
45 Ca acéste bunătăți mari (afară dintr-altele multe ce nu s-au scris) făcînd măria să într-un an și jumătate al domniei măriei sale și viind și noi cu sîrșitul istoriei pînă aicea, iarăși cu inimă curată și cu suflet drept rugăm pre puternicul Dumnezeu ca să-i dăruiască măriei sale sănătate întregă, viață îndelungată, pînă la adînci bătrînețe, împreună cu prea luminată casa măriei sale, ca să stăpînescă țara aceasta cu

5 ad. marginal Nicolae, 7227 A // 35 ad. marginal Nicolae, 7228 A // 41 ad. marginal Nicolae, 7228 A //

milă și cu dreptate și cu multe faceri de bine, ca să se laude numele mării sale întru mulți véci. Amin.

f. 383^v 5 Într-această vréme au făcut împăratul, sultan Ahmet, nuntă, adecă sunet dugun fiului său, fiind de vîrstă de 21 de ani. La care nuntă au venit soli de la Persia, de la Africa și dintr-alte părți, fiind și solii cei șezători dupe la împărați și crai de au privit la jocuri, zicăături/ pombe și alte veselii ce s-au făcut. Măria sa vodă, știind că va să se facă această nuntă au gătit daruri frumoase, după cinstea mării sale și au trimis la împărție și foarte bine le-au priimit, cît și scrisoare de mulțămîtă i-au venit.

10 Trecut-au pen țară și Ipsir pașa, rădicîndu-se cu poruncă împărătească de la Bender, de au mers pașa la Diiu. Și viind știre domnului că vine au trimis la căpitanul de Focșani de i-au eșit înainte cu slujitori și i-au făcut conace. Și de acolo purcezînd și viind tot cu conace i-au eșit domnul înanite, peste Colintina, cu toată boerimea și slujitorimea, de i-au făcut cinste mare și au venit pen București de au mas o noapte. Și vîzînd cinstea ce i-au făcut domnul, a dooa zi, cînd au vrut să purcează, au mulțemit domnului de cinstea ce i-au făcut, îmbrăcîndu-l pe măria sa cu un contoș cu samur foarte frumos. Și purcezînd iarăși cu slujitori, cu boiari din București l-au petrecut domnul pînă în deal între vii și de acolo, luundu-și zioa bună, domnul s-au întors în scaun și pașa s-au dus la Diiu.

f. 384 25 Décii trecînd cităva vréme, au venit véste că au murit/ Firmon ghegeneraluiul Ardealului, carele fusése la pace cînd s-au făcut la Pojoroviță și în locul lui au pus pe Konic Secighen. Acéstia dară trecînd, viind și primăvara și avînd domnul fiică a mării sale de vîrstă ca de 13 ani, și cunoscînd pre Ianache cămărașul om de treabă și cuminte și învățat, au măritat pe fiica mării sale dupe dînsul, făcînd nuntă mare și minunată. Au venit sol de la Mihai vodă, domnul Moldovei, Donici vornicul cel mare și au adus daruri de au dăruit la masă. Făcutu-s-au jocuri la această nuntă, care nu s-au făcut altă dată: hore de boiari și de coconi, hore de jupînese și de cocoane, tot împodobite în podoabe, în mijlocul curții domnești, de care podoabe să mira și solul. Dară jocurile célialalte ce s-au făcut! Că au trimis 35 domnul în Țarigrad de au adus jucători și zicători și au făcut feliu de feliu de jocuri și pe pămînt și pe funii. Mése în opt zile, tot cu zicăături și cu tunuri și era cu adevărat într-acéle 8 zile în gurile tuturor cuvîntul acesta: „Să trăiască tinerii, fiii mării sale”. Și de véseli ce era cu toții s-au sculat boiarii împreună cu solul, de au jucat înaintea domnului./ f. 384 40 Décii isprăvindu-se nunta au îmbrăcat domnul pe sol cu contoș cu samur. Și altor doi ce venise cu solul le-au dăruit postave, atlaze și bani. Și așa s-au întors la Moldova.

45 Domnul, dară, dupe aceasta fiind vésel și toț<i> boiarii făcea primblări și să ospăta pe la Văcărești, pe la Cotroceni, pe la Fundeni, cu toț<i> boiarii. Și era de sus pînă jos o bucurie și o veselie. Zice

6 ad. marginal Nicolae, 1720 A // 26ad. marginal Nicolae, 7228 A // 43 ad. marginal Nicolae, 7228 A //

véchia parimie: „Vine și întristare“. Că nu peste multă vreme s-au războilit fiiul mării sale, Scarlat beizade, și au dat obșteasca datorie, care au dat mare întristare și domnului și boiarilor și a toată obștea; una că era tînăr ca de ani 21 și era și logodit cu fata lui Mihai vodă,
5 domnul Moldovei, a doa că era om foarte cu minte și învățat. Limbi știi multe: turcêște, elinêște, latinêște, franțozêște, frîncêște și tot cu cărțile lor, carele cu adevărat putem să zicem că era *frumuseșea și caracterul părintelui său* (în limba greacă). Pentru acéia, cum am zis, au adus mare întristare moartea mării sale tuturor. Dară de vreme ce
10 zice cuvîntul acela, cu asemînare iaste că și după întristare vine veselie. Că înțelegînd puternica împărăție cum că domnul slujăște cu dreptate și chivernisêște raiaoa bine, mai virtos mergînd și vête că să află țara lui mai bună stare decît alte/ dăți, i-au trimis mării sale mucarem, adecă caftan împărătescu de înoiera domniei de al treilea an.
15 Și au [au] trimis și hat<i>șerif, întru care scriia că cunoscînd împăratul totdeauna dreaptă slujba mării sale și înțelegînd că chivernisêște raiaoa foarte bine îi înoiaște domniia și i-o dăruiaște pînă la sfîrșitul vieții mării sale.

Decii viindu-i vête de la capichehaiale că vine acest mucarem mare, au trimis boiari și slujitori înaintea caftanului de au venit pînă în București. Aicea iarăși mării sa cu toț<i> boiarii i-au eșit întru întîmpinare și l-au priimit cu mare cinste și întrînd în divan s-au cetit hat<i>șiriful și l-au îmbăcat cu caftanul, dînd cu tunurile și cu pușcile și alte zicături dupe obiceiul. Dupe acéia au sărutat toț<i> mîna mării sale de domnie noao și vécinică.

Lucruri streine. Întru acêste vremi la Persia s-au făcut mare turburare. Că un turc anume Miruveis Mahmut han, care stăpîniia o parte din Persia s-au sculat cu oști asupra șahului, adecă împăratului Persiei, ca să-i ia împărăția sa o aibe el; care s-au și întîmplat. Iară
30 împăratul, adecă șahul, auzind acea vête au rădicat și el oști foarte multe și mergea asupra lui Mahmut han. Dară Mahmut han auzind că-i vine asupra oști/ mari și gréle au socotit că nu va putea sta el împotriva cu oștile lui la atîta mulțime. Dară ce face? (Și să vedeț<i> lucru de mirare.) Pune și face o carte despre partea boiarilor șahului și scria la
f. 385^v el că avea 12 boiari chivernisitori țării și oștilor, zicînd cum că au auzit că s-au sculat mării sa asupra șahului și foarte s-au bucurat cu toții. Ci numai să grăbească să vie și ei îl vor da în mînă, că iaste un om netrêbnic și de nimitica. Și-i iscălêște pre toți, puindu-le și pecețile, că le avea gătite mai de nainte, ca un om ce să vede că iaste foarte cu
40 minte mare. Și au pus cartea acéia în alte scrisori și tefteruri ce avea și încarcă o cămilă cu dînse<le> și învață pre ceia ce păziia cămilele, cînd să vor apropiia oștile și vor încêpe a să lovi, ei să se facă a scăpa cămila spre oștile șahului ca să o prinză în oastea persienească. Și așa au făcut. Că îndată ce au slobozit-o asupra oștii (poate fi și norocul
45 slujindu-i), au întrat cămila în oastea șahului. Și prinzîndu-o ostașii o

au dus la şahul, îndată. După ce o au dus, şahul au pus să caute să
vază ce vor găsi acolo, în povara ei, ce purta. Şi căutînd toate de rînd
au dat şi peste cartea acéia, care, văzîndu-o, îndată, necerac,
nedovedit, ca un om crud ce au fost, au pus de au tăiat capetele la cite
5 12. Care lucru văzînd oştile că au perit cei ce-i purta şi-i chivernisiia,
f. 386 au început a da îndărăt./ Mahmut han văzînd că se trag oştile îndărăt au
priceput că s-au făcut treaba. Ci îndată au dat inimă oştilor şi au
început a-i goni şi a-i tăia.

Văzînd, dară, şahul că oştile lui nu stau de război, au luat vreo
10 700, 800 de oameni cu dînsul şi au fugit la o cetate. Mahmut han,
bătînd războiul desăvîrşit şi văzînd că lipséşte hanul, au cercat şi au
aflat că au fugit la acea cetate. Şi mergînd acolo, au luat cetatea şi pre
el, prinzîndu-l, i-au scos ochii de viu şi au rămas el împărat în Persia.
Care văzînd că au dobîndit céle ce au pofit au tipărit bani, întru care-i
15 scriia: „Cu ajutorul lui Dumnezeu ajungînd la sopsul care am pofit
am tipărit în aur numele lui Mahmut“. Şahului celui orbit şi lipsit de
împărăţie i-au rămas un fecior; dară ce să va alége de dînsul nu să ştie.

Ţariul, moscalul, încă auzînd de persi că s-au turburat între dînşii,
rădicînd Miruveiz război asupra şahului, au gătit oşti multe şi el şi s-au
20 dus asupra persilor unde să hotărăscu la o parte de Persia, ce o stăpînea
Şehdaund han Dagăstanlăs, care tîlcuindu-se să zice: lăcuioriu în
munţi. Şi bătîndu-se ei cu război, cînd o parte biruia, cînd alta. Însă
f. 386v întru acea/ nevoinţă ce au făcut ţariul au luat doao cetăţi mari, vestite:
25 una să vesteşte Terhi, alta Dervent. Acest Dervent să zice elinéşte
Alexandria, cetate a lui Alexandru cel Mare, iar turcéşte îi zic
Demircapi. Şi au lăsat ţariul oşti într-aceste cetăţi ce au luat şi s-au
întors la scaunul lui, la Petroburg. Întru aceste vremi aicea în ţară din
toată boerimea ce era odihniţi s-au sculat un boiaru anume Barbul
Merişanul şi au fugit la némţi, peste Olt, neavînd nici o nevoie de
30 domnu; şi încă cinstit boiaru mare şi miluit, ca şi alţii şi mai bogat
decît alţi boiari, numai din răotătea inimii lui. Decii domnul, pînă a se
dovedi unde sa află, au scris la paşii dupe margine şi la Poartă. Şi de
petutindenea i-au venit fermanuri ca unde-l vor găsi în ţara împăratului
să-l prinză şi să-l ducă la măriia sa. Iară după ce s-au aflat că iaste peste
35 Olt, la Craiova, au scriis măriia sa la ghegeneralu şi la colonelul şi l-au
băgat la închisoare grea. Ca acest fel de cinste dobîndescu acei
nemulţemitori de cinstea şi de mila stăpînului domnului ţării şi
umblînd gonînd vînturile, ca acesta ce ş-au lăsat casa şi copiii şi s-au
f. 387 dus să zacă/ la închisoarea némţilor.

40 Tiicăitul pitariul Merişanul doao pricini l-au adus pe dînsul la
această nevoie: una, bogăţia; alta, fumurile deşertăciunii, care-i intrase
în cap, precum odinioară fumuri de deşertăciune intrase şi în capul
unchiu-său, lui Staico păharnicul Merişanul. Carele umblînd dupe
45 acéle deşertăciuni, acel sfîrşit au dat. Că aducîndu-l Costandin vodă
Brîncovanul în obezi din Ţarigrad şi în cătuşi, l-au spînzurat la Tirgul

de Afară. Și acest nepot al lui, Barbul pitariul, mi să pare că iară acel sfîrșit va da, ca unchiu-său Staico păharnicul.

Era aicea în țară pe aceste vremi un vistiîar mare, anume Grigorie Halepliul, pre carele răposatul Ioann vodă, fratele mării sale, lui Nicolae vodă, l-au rădicat la această boerie mare și de cinste. Și fiind Ioann vodă tînăr și nepedepsit întru obiceiurile și orînduiialele țării, multe mîncături și jafuri au făcut, neștiind domnul să-i ia seama. Și cu acestia au trecut acea vrîme, pînă ce au murit Ioann vodă. Decii viînd domnu de la Poartă fratele mării sale, Nicolae vodă, iară Grigorie vistiariul acesta au fugit peste Olt, la nîmți, de frica faptelor lui ce făcuse. Măria sa Nicolae vodă i-au scris cărți/ cu blîndețe ca să vie și de nimenea nici o nevoie nu va avea. Și au venit. Și măcar că știa domnul toate faptele lui céle réle și mîncăturile de la Ioann vodă, dar toate acestia călcîndu-le, l-au cinstit cu acea boerie ce o au avut: vistiîar, iar mare. Și au fost cu acea boerie pînă la al patrulea an al domniei mării sale în cinste și întru tot binele, mai mult decît alții.

Dară precum lupul, cum să zice, că-ș<i> leapadă părul, iar nu năravul, așa și acest vistiîar, năravul de jafuri și de mite și de alte răotăți nu-l lăsa. Ci de ce mergea mai mult să lăcomia. Mite de la toț<i> lua, mari, și nici o ispravă nu le făcea; mai vîrtos că în loc să le facă bine, le făcea rău. Închidea pe la siiméni, în vistierie, pen grosuri. Luase obrăznicie mare. Nu băga seamă nici pe boiariu mare, nici pe al doilea; îi înfrunta, îi înjura, bătea, cît n-au mai putut răbda cei necăjiș<i> de el, ci au început a da jalbe la domnu, unii cu răvașă, alții cu gura, de nedreptățile lui. Și văzînd măria sa vodă că iaste atîta boerime și sărăcime jefuită de dînsul și necăjită, vrînd să facă dreptate, l-au pus la opreală și i-au poruncit/ cui, ce au luat, să întoarcă; și celor jefuiți le-au poruncit să margă să-și ceară cine ce au dat. Ci unii cerea cai buni, cari-i didése; alții cerea țigani, alții bani, alții lăstruri, canavețe, belacoase și alte materii. Că nu era unul care să nu-i fie dat mită și nici o ispravă nu văzuse.

Alta, dară, fiind la opreală au pus domnul de i-au luat sama din visterie și l-au găsit cu mulți bani mîncăș<i>. Că domnul îi făcuse pecetluiri ca să dea rînduială unora, altora, ce cheltuise. Și el îș<i> da sama cu iale, iar rînduiialele nu le didése. Și alte mîncături făcuse, care cu adevărat avea vină de cap. Dară domnul, ca un milostiv ce era, nici un rău nu i-au făcut, fără cît au poruncit să dea rînduiialele acélia și l-au lipsit de boerie, ca pe un nevrédnic de cinste și nemulțemitoriu milii mării sale. La aceasta bucuratu-s-au toți și marii și micii, că li s-au luat acel lup de asupră și toț<i> ruga pre Dumnezeu pentru viața și sănătatea domnului.

Țara, dară, precum s-au zis și mai sus era în bună stare, dintru bună chivernisala mării sale, domnului./ Însă vrînd măria sa ca să fie și mai în bună stare și rînduială, ca să fie mulțămîț<i> cu toț<i> de obște, socotit-au măria sa de s-au făcut ruptori în toată țara pe satele

de bir, ca să dea de patru ori într-un an. Și trimițind în toate județele boiari mari cu jurământ, ca să facă dreptate, dându-le și ponturi scrise cum și în ce chip să lucreze. Carei boiarii mergînd, au cercat oamenii de pin sate, cîț<i> sînt și ce putere au. Și așa, după numărul oamenilor

5 și dupe plăcerea lor, li s-au dat ruptoare după puteria lor. Și s-au dus toț<i> odihniți pe la casele lor, mulțemind domnului de acest așezămînt bun. Că cu dăjdile cele ce eșia mai nainte avea săracii mare supărare și nedreptăți. Și dese fiind, nu mai eșia birarii dintre dînșii, făcîndu-le cheltuială și necăjindu-i în tot feliul. Iară cu această

10 tocmeală daca-ș<i> plătește ruptoarea într-o lună, deacii să odihnește doao luni și-și caută trebile casii lor și de agonisitele lor.

Întru al cincilea an al domniei mării sale, lui Nicolae vodă, săvirșindu-se mănăstirea mării sale de la Văcărești și înfrumoseșindu-se cu toate podoabele/ și pe den lăuntru și pe den afară, praznic mare au făcut domnul în zioa de Sfînta Troiță, ce iaste hramul mănăstirii. Și mergînd cu toț<i> arhieriei și egumenii și cu toț<i> boiarii și neguțătorii și cu alt feliu de oameni, din toată rînduiala, pre toț<i> i-au ospătat, dupe cum să cade. Însă întii au ascultat toți sfînta Evanghelie și dumnezeiasca Liturghie. Dupe acéia avînd mării sa hrisovul gătit, care au făcut sfîntei mănăstiri, l-au dat în mîna lui Panaghiotu gramaticul, de s-au suit în amvon și cu glas mare și cu bună profora l-au cetit înaintea tuturor, den ceput pînă în sfîrșit, de l-au auzit toț<i>. Întru care hrisov multe rînduiale și învățături coprindea pentru folosul mănăstirii și pentru folosul sufletelor ctitorilor, care cu multă înțelepciune le-au socotit și le-au rînduit mării sa. Iar mai vîrtos pentru milostenie, care creдем că din dumnezeiasca rîvnă le-au rînduit și le-au poruncit să se facă din veniturile mănăstirii, neîncetat: streinii să-i primească, pe goli să-i îmbrace, flămînzii să-i sature, bolnavii să-i caute, pre cei din temnițe să-i cerceteze cu milă./ Acéstea toate le-au așezat în hrisov și să se păzească pînă va sta mănăstirea. Cu adevărat s-au făcut mării sa ascultătoriu poruncilor lui Hristos. Pentru aceasta nici cum nu mă îndoesc, ci cu adevărat zic că va auzi Nicolae vodă în zioa judecății și glasul lui Hristos, acela: „Vino blagoslovitul părintelui meu, moștenește împărăția care-ț<i> iaste gătită de la începutul lumii“ i proci.

N-au trecut multă vréme dupe aceasta și au făcut mării sa domnul logodnă fiuului mării sale, lui Costandin beizade, cu fiica lui Mihai vodă Racoviță, domnul Moldovei, la care logodnă multe veselii s-au făcut. Și cînd au venit solul din Moldova de s-au împreunat cu domnul și au dat inelul de schimbu și alte daruri era mitropolitul țării și alți arhieriei și toț<i> boiarii cei mari și al doilea. Și dînd inelul coconului, toț<i> arhierii l-au blagoslovit și i-au rugat bine și coconului și tatălui mării sale, ca să-l învrednicească Dumnezeu să le sărute cununiile. Și toț<i> boiarii au sărutat mîna domnului./Dupe acéia solul, fiind cinstit și ospătat, s-au dus la domnu-său cu bucurie.

45 Întru acest an au vrut puternica împărăție ca să caute toate buhase

belele, adecă socoteală și samă tuturor veniturilor împărătești ce are din toate țările cîte stăpînește, ca să se lămurească toate semile și să se strîngă toate rămășițele în vistieria împărătească. Și s-au trimis hatisirifuri și oameni împărătești în toate părțile ca să vie toț<i> 5 ispravnicii ce sînt peste venituri și să-și dea seama. Au eșit poruncă și la acēste doao țări, cu domnii creștini, ca să-ș<i> dea seama de au plinit toate dările obicuiute ce să da la Împărăție. Ci semile Țării Moldovei era necăutate bine și nelămurite încă din domnia lui Costandin vodă Duculeț și al lui Antiohie vodă, carii să afla amîndoi 10 mazili la Țarigrad. Și nefiindu-le semile lămurite, i-au pus la închisoare pe amîndoi și au tras mare nevoe. N-au petrecut pușintel necaz și capicheaiiale lui Mihai vodă, pînă s-au îndreptatu.

f. 390^v Fiind și sama țării noastre necăutată încă din domnia lui Ștefan vodă și a lui Ioan vodă, pentru întîmplările/ ce au fost, lipsind multe 15 seneturi, adecă răvașă de samă, pentru multe porunci împărătești ce venise în țară, de s-au trimis salahori și s-au făcut pălăngi și s-au trimis lēmne și altele, care toate să plinise. Numai pentru unele n-au apucat să se scoată seneturi. Pentru altele de s-au și scos, dar să pierduse în 20 vremile răscoalelor. Pentru acēia să încărcase multă sumă de rămășițe asupra țării, cît numai rămășița a unii domnii de ar fi rămas să o plătească, nici o putere n-ar fi avut să o rădice și ar fi ajuns la mare nevoe. Iară mării sa domnul au trimis la Țarigrad și de aicea un boiar al mării sale și l-au învățat în ce chip să se nevoiască ca să ție în seamă toate slujbele ce au făcut țara din porunca Împărăției. Și au 25 trimis daruri pre la toț<i> priiatenii și au stătu capicheaiialele și toț<i> ceialalți priiateni și pentru cēle ce nu era seneturi și tescherēle de samă s-au aflat oameni de au mărturisit cum că au făcut țara acēle slujbe și au plinit toate poruncile împărătești, cîte venise și din domnia lui Ștefan vodă și a lui Ioan vodă și din domnia cea dintii a mării sale 30 și s-au căutat și s-au lămurit toate semile pînă la acest an al domniei mării sale. Cheltuit-au mării sa pînă a să isprăvi această socoteală/ pînă la 160 de pungi de bani.

f. 391 Iar încă-și era tuturor cu mirare cum s-au putut isprăvi așa de bine de s-au căutat o samă prea încurcată ca acēia și nu s-au păgubit țara. 35 De care aflînd domnul că s-au isprăvit au chiebat toată boerimea și le-au spus și s-au bucurat toț<i> și au sărutat mîna mării sale și au mulțemit de acest bine ce au făcut mării sa, de au mîntuit țara dintr-ătuța greu.

40 Cercînd acēstia Împărăția au luat seama și haracibașei și avea mare strînsoare, pentrucă să împărțise hîrtii de haraci mai pușintēle într-acei an. Atunce au dat jalbă la Împărăția hărăcerii dupe marginea Dunării cum că toți oamenii din Țara Rumânească ce trecuse în Țara Turcesacă pe vrēmia răscoalelor au trecut iar în țara lor, toț<i>, și pentru acēia s-au împărțit hîrtii de haraci pușintēle. Atunce ș-au adus aminte 45 Împărăția de banii ce rădicase țării, adaosul haraciului după răscoale,

f. 391^v precum s-au scris mai îndărăt, care adaos al haraciului Costandin vodă
5 și pentru peirea și nevoia țării. Că multă nevoie au venit țării cu acest
adaos de haraci./ Măriia sa Nicolae vodă cu multă nevoie ce au făcut
l-au rădicat în cinci ani de nu s-au dat. Iar nu s-au rădicat de tot, numai
pînă a îndrepta țara și să va tocmi.

Auzind, dară, Împărăția cum că oamenii cari să răsipise din țară,
s-au strîns iar la pămîntul lor au poruncit să le pue iar la loc, precum
10 au fost așezat de Costantin vodă, 240 de pungi; de care auzind domnul
foarte s-au mîhnit. Și iar cu înțelepciunea mării sale s-au nevoit pen
prietenii ce avea la Poartă și cheltuială încă au făcut mai mult decît
100 de pungi, ca doar l-ar rădica de tot, dară nu s-au putut nici într-un
chip ca să se rădice de tot; ci au rădicat numai 140 de pungi, iar 100 de
15 pungi au rămas la temei să se dea în toț<i> anii din adaosul haraciului.
Care și la aceasta putem să lăudăm bunătatea mării sale, lui Nicolae
vodă, că nu numai ce au făcut nevoie de au rădicat tot adaosul
haraciului în cinci ani de nu l-au dat țara, care să făcea 1.200 de pungi
și au fost mare ușurare țării, ci încă și acum au făcut bine țării, de s-au
20 rădicat din temeiul ce pusese Costandin vodă 140 de pungi și au rămas
numai 100 de pungi să se dea. De care avem a da mulțemită mării sale
de binele ce să/ cunoaște că au făcut țării și țara iarăși să blésteme,
cum blestema, pe Costandin vodă, pentru nevoia ce le-au pus în
spinare. Măcar că măriia sa ar fi vrut, cu tot sufletul, ca să se poată
25 rădica de tot, precum mai sus zicem, dară n-au putut. Că toate lucrurile
céle réle ce să fac trebuiaște la început să le socotescă bine cei ce le
fac, fiind réle și de stricăciune, iar dacă apucă de să fac cu nevoie iaste
a le desface. Ci vor da sama înaintea înfricoșatului Judecătoriu cei ce
au fost pricina de au făcut această nevoie mare țării. Făgăduitu-s-au
măriia sa la această sută de pungi de bani ce s-au pus adaos ca să dea
30 țara din an în an, cum că va ajutori și de la măriia sa, dînd într-acest an
din venitul mării sale 70 de pungi.

Într-acest an au făcut măriia sa nuntă frumoasă, măritînd pe
cocoana Ruxanda, sora mării sale doamnei, dupe Costandin, feciorul
lui Andronache de la Țarigrad, pre carele îl făcuse gramatic mare;
35 după acéia și cu boeriia agiei l-au cinstit. Cununatu-i-au însuș<i>
măriia sa cu doamna mării sale în bisérica domnească. Și s-au făcut
veselie mare și frumoasă, precum să cade./ Fiind logodit și Costandin
Dudescul, comisul, cu domnița Maria, fata lui Antiohie vodă, domnul
moldovenesc ce să afla mazilit în Țarigrad și lăsînd tată-său,
40 Dudescul, la petrecania lui, casa lui, în mila mării sale domnului, că
așa scriia la casa lui, ca să ție cu amîndoao mîinile de măriia sa,
Nicolae vodă, i s-au arătat măriia sa pe deplin făcătorul de bine și ca
un părinte. Și au trimis cu cheltuiala mării sale de au adus pe domnița
lui Antiohie vodă aicea în București. Și le-au făcut nuntă cu multă
45 cinste, cununîndu-i măriia sa cu doamna mării sale. Și după nuntă

multă milă și osebită căutare au arătat casei Dudescului, ferindu-o totdeauna de dăjdi și de alte supărări.

f. 393 10 Fiind și Barbul Merișanul pitariul fugit peste Oltu, la némți, precum s-au zis mai înapoi și văzînd că nu poate trăi acolo cu ticnă, că-l depărtase némții în sus, ca să nu lăcuiască aproape de margine, dupe cum scriu ponturile păcii ce s-au făcut la Pojorovița, ca să nu fie bine priimiți pribégii și malcotentii și încă temîndu-se, că-l vor da némții din ceas în ceas să-l ducă la domnu, i-au căutat a pleca capul și a cêre ertăciune de la măria sa. Măria sa încă, ca un milostiv, i-au dat ertăciune; și viind în țară i-au dat/ toate ale lui să și le stăpînească. Dupe acéia neodihnindu-se iarăși și începînd a umbla cu meșteșuguri au căzut în mîinile măriei sale niște cărți ficlêne ale lui, pentru care făcîndu-i puțină certare, iar s-au milostivit de l-au ertat.

f. 393^v 15 Întru acest an (au trimis putérnica Împărăție mucaremuri la toți pașii cei mari și cei mici) au trimis și aicea, măriei sale domnului mucarem de cinste. Carele apropiindu-se de orașul București, trimis-au întru întîmpinare pre Ianache vel post<elnic> cu alți boiari și cu slujitori și cu cinste mare și frumoasă au intrat în curte. Și după obicei, eșînd domnul în divanul cel mare s-au cetit fermanul cel 20 împărătescu, întru carele era multe cuvinte ce nu scriia la alți domni, de lauda și cinstea măriei sale, pre lîngă care era și acéstia, cum că slujînd măria sa și părinții și moșii măriei sale, Împărăției, cu mare dreptate, i-au dărui și i-au întărit domnia Țării Rumânești în viață să o aibă. Și isprăvind fermanul de cetit l-au îmbrăcat cu castan și șezînd în 25 scaun s-au făcut și nlic cu pușcile și cu tunurile, dupe obicei, fiind toț<i> ahiererii/ strînși, carii să întîmplase ca la 12, și boiarii cei mari și ceialalți și neguțători și căpitanii au mers cu toții de au sărutat mîna și poala măriei sale și mare bucurie s-au făcut într-aceia zi. Că toț<i> zicea: „Să trăiască măria sa Nicolae vodă întru mulți ani“.

30 Într-această vrême s-au sculat ciț<i>va turci de pe margine, care avea dobitoace în țară, de să punea împotrivă și nu vrea să dea văcăritul dupe vitele lor. Ci măria sa aflînd de aceasta, că să pun împotrivă, au scris la Poartă și au scos fermanuri cu tărîe mare, ca să-i apuce să dea toț<i> văcăritul, făr-de voia lor. Era un ferman la 35 serascheriul și la alți pași de pe margine, întru care porunciia Împărăția, pre carele s-ar pune împotrivă și n-ar vrea să-și plătească văcăritul, nu numai să-i pedepască, ci și surgun să-i facă. Care văzînd și ei fermanuri cu atîta tărîe s-au supus poruncii și au plătit văcăritul.

f. 394 40 Pururea era măria sa cu priveghiiare, nu numai în cêle mari, ci și în cêle ce să văd a fi mici. Și cêle ce socotia că sînt de stricăciune țării nu lăsa nici într-un chip să se facă, ci să nevoia în tot chipul, fără 45 prêget, de le îndrepta, precum s-au văzut și la altele multe, dar și la aceasta: că fiind un vad de trecea peste Olt împotriva Izlazului, unde/ să chiamă Gîrle, care dupe ce s-au luat Oltul la némți s-au fost închis și nu umbla. Iară oarecare turc de la Nicopoe, anume Ali aga lemongiul, pentru lăcomia lui și pentru ca să aibă el folos au deșchis

acel vad de trecea și bun și rău peste Olt, fără nici o opreală, care și nemişilor era de plăcere. Iar măriia sa văzind că acel vad aduce pagubă țării au scos ferman de la Împărăție, cu mare tărie și s-au închis acel vad, de s-au părăsit de tot.

5 Întru acest an s-au isprăvit și zidul Mănăstirii mării sale de la Văcărești, de jur împrejur, precum s-au căzut. Și au mai adaos măriia sa mănăstirii și această milă, ca să ia în toți anii din vama tirgului Bucureștilor, din partea domnească, din cât ar eși, al treilea ban. Și nu numai la această mănăstire au arătat măriia sa milă, ci și la alte
10 mănăstiri și biserică, precum au făcut și Mitropoliei. Că văzindu-o măriia sa slabă din venituri și mai virtos că cele mai multe și mai bune moșii cu venituri au rămas peste Olt, mai ales Oreavița, de unde avea și vii bune și lua și vinărici, lipsindu-se de acelia, i-au dat moșia Cărărenii cu morile de acolo și i-au făcut și hrisov domnescu ca să ție un sat la Fotoaia și să fie fără de dajde/ și oeritul și dijmăritul sătênilor să-l ia Mitropolia. I-au făcut să ia și din vama Grecii <a> <eri> 200 în
15 toți anii. Atunce s-au isprăvit și paraclisul de la Mitropolie, care s-au făcut iar cu cheltuiala mării sale. Episcopiei Buzăului încă i-au făcut milă ca să ia din vinăriciul Buzăului în toți anii câte <a> <eri> 200. Și acești bani au dat măriia sa Nicolae vodă poruncă că nu-i cheltuiască la alte trebi, fără cât să facă școală grecească și slovenească, care s-au și făcut îndată. Și unii mănăstiri de la Buzău ce să chiamă Mănăstirea Banului, unde se află o icoană făcătoare de minuni a Precistii i-au făcut măriia sa vodă hrisov ca să ție oameni cu
20 ruptoare și ca să scutească vite de văcărit, de oerit, de dijmărit.

Viind preoții de la Biserica Domnească din Cimpulung, care iaste făcută de doamna Mircii vodă și jăluindu-se cum că și biserică s-au stricat și odăjdiile s-au ponosit au dat măriia sa cheltuială și au trimis de s-au înoit și biserică și s-au zugrăvit și s-au făcut și odăjdiile.
30 Isprăvindu-se și biserică de piatră ce o au făcut Iordache Crețulescul, vel vornic, aicea în București, mah<alaoa> <loc gol> i-au dat măriia sa din locul domnescu împrejurul bisericii cât i-au trebuit./

Penru aceste faceri de bine ce au făcut măriia sa la sfintele lăcașuri, destule molitve și blagoslovenii i-au luat de la arhieriei și de la preoți, carii ruga pre Dumnezeu pentru fericită sănătatea mării sale și pentru ca să-l învrednicească Dumnezeu pururea a face mile și bunătați acestia.

Viind poruncă de la Împărăție ca să trimiță cară și salahori la Diiu, ca și alte dăți, n-au supărat măriia sa nici pe boiari nici pe mazili, nici pe mănăstiri, nici pe țară, ci au dat măriia sa bani gata de au făcut acestia și s-au trimis și toți au rămas mulțemiți și odihniți.

Întru acest an, fiind logofăt mare Iordache Crețulescul, l-au mazilit măriia sa și au pus pe Matei Fălcoianul logofăt mare. Dară n-au trecut vrème multă, ci fiind vornic mare eu, Radul Popescul, în cinstea și în dragostea mării sale și viind la vrème de bătrînețe și de slăbiciune,

socotind că și ale lumii sînt toate deșarte, singur, din bună voia mea am cerșut voe de la măriia sa și am mers de m-am călugărit la Mănăstire la Radul Vodă. Și au pus măriia sa vornic mare pe Iordache Crețulescul. Scos-au din visterie și pe Donie și au pus vistiar mare iar

5 pe Grigorie Halepliul.

f. 395^v

Murind, peste Olt, Vintilă ce-au fost căpitan mare de Focșani, așijderea și jupîneasa lui, fata Diicului Buicescul/ și rămîindu-le doao fete, care cunoscînd că iaste rău a trăi peste Olt, văzînd și procopseala ce au făcut părinții lor, că au răpus tot ce au dus de aici acolo și au murit și făr-de vrême de necazurile nēmților, au pus gînd să vie în țară, avînd destule moșii dincoace. Și au scris carte cu rugăminte la domnu ca să-ș<i> arate milă și cătră dînele, să le priimească supt umbra mării sale. De care măriia sa i-au părut bine, că era din fire milostiv spre cei săraci de părinți. Și aducîndu-le în țară, îndată pre cea mare o au măritat-o dupe un văr al mării sale, anume Gavrilașco, ce fusese clucear de arie. I-au făcut măriia sa nuntă foarte frumoasă. Dupe acéia i-au făcut și hrisov ca să fie odihnit totdeauna de dăjdi și să ție oameni scutiț<i> și de tot felul de dobitoace. Iar pe cea mică o au logodit dupe feciorul lui Matei Fălcoianul, vel log<ofăt>. Și le-au dat

10 să stăpînească toate moșiile părinților, care era luate în seama domniei, de cînd pribegise Vintilă, tatăl lor. Această milă au făcut măriia sa, mai nainte și cu Ioniță Rosetul, feciorul lui Iordache vornicul de la Moldova, carele fiind în Țarigrad au venit cu măriia sa aicea în țară și într-acest an l-au însurat, dîndu-i pe Ancuța, din fetele lui Matei stolnicul Filipescul și miluindu-l cu hrisov ca să fie odihnit de dăjdi i proci./

f. 396

Făcutu-s-au și alte multe nunte și veselii într-acest an de feciori de boiari de țară și de suriini care au luat fete de boiari, pre carii i-au miluit măriia sa cu hrisoave domnești să fie nedajnici și să scutească și

30 dobitoace.

Într-acest an era să vie de la Țarigrad preafericitul patriarh al Ierusalimului, sfinția sa chir Hrisanth, a căruia venire cu multă bucurie o aștepta domnul, ca să ia blagoslovenie și pentru ca să se facă tîrnoseala mănăstirii mării sale de la Văcărești. Și trimisese domnul și

35 rădván și cară și siiméni, ca să vie cu odihnă și cu cinste. Îș<i> făcuse și sfinția sa toată gătirea de acolo și era numai să porcează. Iară din pricina unor oameni răi s-au zătîcnit și n-au putut să vie într-acest an./

f. 396^v

**CADE-SA SĂ ÎNSĂMNĂM AICEA ȘI CÎȚ<I> COCONI AU
DĂRUIT DUMNEZEU DOMNULUI CU DOAMNA MĂRIEI SALE
40 ZMARANDA, DE CÎND AU VENIT CU A DOA DOMNIE AICI ÎN
ȚARĂ.**

Dupe ce au venit măriia sa cu aceasta a doa domnie, dăruitu-l-au Dumnezeu la al doilea an cu un cocon, carele s-au născut la dechemvrie <loc gol>, leat 7228 <=1719>; și l-au numit din botez

Alexandru, pe numele moșu-său Alexandru Exaporiton. Dupe nașterea acestui cocon, trecînd un an, iarăși s-au născut mării sale o cocoană, care s-au numit domnița Sultana, pe numele moașe-sa, doamna pomenitului Exaporiton. Și la anul ce-au urmat iarăși i s-au născut mării sale un cocon, carele s-au numit Ștefan, a căruia viață fiind scurtă s-au mutat către Domnul, în lăcașurile cele vecinice și fericite. Și Dumnezeu, ca să-i mîngie mîhniciunea ce au avut, l-a bucurat cu nașterea altui cocon, carele s-au numit iarăși Ștefan. Pînă într-acești ani cu acești coconi au dăruit Dumnezeu pe mării sa Nicolae vodă, semnu de dumnezeiască blagoslovenie, precum zice prorocul și împăratul David: „Iată, așa să va blagoslovi omul ce să tîme de Domnul“./

f. 397

*DIN MILA LUI DUMNEZEU ȘI DIN NOROCUL MĂRIEI SALE
DOMNULUI NOSTRU, AVÎND PACE ÎN ȚARĂ, M-AM
ÎNDEMNET A SCRIE DIN CELE CE S-AU ÎNTÎMPLAT
PENTRU ALTE PĂRȚI.*

15

Șah Tahmaz, feciorul șahului Persiei, dupe nenorocita întîmplare ce au avut tată-său Miruveiz, precum s-au pomenit mai sus, scăpînd, au năzuit la Țariul Moscului. Părutu-i-au bune de întîmplarea aceasta țariului căci că neavînd oștire nici într-o parte doriia mult ca să afle pricină ca acéia să între în Țara Persilor. Și pentru aceasta s-au făgăduit lui Șah Tahmaz cum că singur, cu oștile lui, îi va fi de ajutoriu împotriva vrăjmașului său, lui Miruveizu și i-au arătat mult prieteșug și mare mîngîiare. Aflînd de aceasta Împărăția Otomanilor au intrat în ipopsie și era să se <rădice>, război împotriva moscalilor și îndată au dat poruncă cu fermanuri de gătire pentru oaste. Au rădicat și pe Bengli Mustafă pașa, care era din Diiu, de s-au trimis la Azac ca să/ fie serascheriu acolo, fiind om vrédnic la orînduialele oștirii. S-au rînduit să strîngă și zaharea pentru treaba oștilor și aicea în țară s-au orînduit faină și orzu, care s-au și strînsu și s-au trimis la Brăila. Hasan pașa, ce era pașe la Bagdat trimisese oameni de au iscodit, de au aflat de toate ce să lucrează în Țara Persilor și au făcut știre la Împărăție de toate; cum că Țara Persilor au rămas de jaf: de o parte o pradă Miruveizul - și au dobîndit și cîteva cetăți - , de altă parte țariul moschicesc.

f. 397^v

Aflînd de aceasta Împărăția au orînduit pe acest Hasan și pe Apdula pașa și pe Ibraim pașa și pe alți pași cu doao și cu trei tuiuri și au intrat în Persia, dîndu-le poruncă ca să nevoiască să dobîndească o samă de cetăț<i>, care zicea otomanii că au dreptate să le stăpînească, dentru care iaste și Teflizul, scaunul domnului ghiurgîilor. Acest Tefliz iaste zidit aproape de munții Caucasului, mai de jos din unde se împreuna Chirul și Araxis, apele, căruia dupe tablele ghiograficești a lui Nasirtusi îi iaste lungimea 83 și lățimea 43. Acest Tefliz l-au fost arsu odată Mutevechelul, fiind halif, la leat turcescu 230, iar de la Hristos 817. Au scobit/ mulți cucunari și i-au umplut cu smoală și cu

f. 398

pucioasă și cu alte lucruri ce să aprind și aruncându-le în cetate s-au aprinsu și au arsu 15.000 de suflete.

5 După acéia la leatul turcesc 620, iar de la Hristos 1.207 au luat sultanul Gelas, din feciorul lui Moameth șah această cetate [cetate] a Tiflifului. <Acum> o au luat-o Ibraim pașa și fiind domnul ghiurgiilor Vahtan fugit la moscali, Ibraim pașa au pus domnu pe un fecior al lui Vahtan. De care înțelegînd Împărăția cum că au pus domnul la Teflizu feciorul al unui hain al Împărăției au trimis de au luat pe pașa cu urgie și puindu-l la închisoare au murit.

10 Dobîndit-au și Apdula pașa o cetate a persilor ce să chiamă Hui și alte cetăț<i> și locuri dobîndise oștile împărătești în Persia. Și didese poruncă, precum s-au zis, ca să se strîngă oștile și să margă împotriva moscalilor. Numai măriia sa veziriul, fiind înțeleptu și poftind mai f. 398^v 15 mult pacea și liniștea decît turburările, au cerut sfat pen scrisori și la măriia sa vodă. Iar/ domnul multe sfaturi bune pentru folosul păcii i-au dat, arătîndu-i mijlocirea cu care s-ar putea face pre lesne. Îndată s-au făcut sfat și puindu-se și solul franțozesc la mijloc, au trimis pre un nepot al său, ce să afla lingă dînsul, împreună cu alți oameni împărătești, la Țariul Moscului. Care mergînd acolo i-au priimit țariul 20 cu bucurie și cu cinste. Și cînd să cetia cărțile ce dusese de la Împărăție poroncise țariul de tot da cu tunurile. Și împreunîndu-se cu acești trimiși au arătat că priiméște cu bucurie ca să aibă pace cu Împărăția. Și, întorcîndu-se solii, iar au făcut sfat și s-au citit cărțile țariului și văzînd că au priimit țariul pacea și cu dobîndă și cu folosul 25 Împărăției, s-au vestit și în Țarigrad că iaste pace și s-au bucurat toț<i> și au dat laudă lui Dumnezeu.

Dupe acéia s-au făcut și ponturi de pace, ce s-au legat iarăși între puternica Împărăție și între Țariul Moscului. Și au rămas țariul moschicescu cu oștile în Persia și oștile turcești cu pașii ce s-au rînduit. 30 Și moscalii să fie de ajutoriul lui șah Tahmaz împotriva Miruveizului. Și cîte locuri vor dobîndi despre hotarul Țării Moschicești, să le stăpînească. Iar oștile turcești/ să se nevoiască să coprinză cîte locuri ar putea despre locul Împărăției Turcești.

35 N-au trecut multă vréme după acéia și au dobîndit oștile împărătești o cetate ce să chiamă Nahșivan. Această cetate iaste lingă apa Araxis, în poalele munților, ce să chiamă Araratu, unde scrie Sfînta Scriptură că au stătut chivotul lui Noe dupe potop. Și au zis că și acum să află sémne și rămășițe dintr-acei chivotu. Această cetate să numia mai nainte Nacșigehan, adecă inchipuirea lumii. Zic cum că dupe ce au eșit 40 Noe din corabie acolo să fie lăcuit. Pentru acéia s-au numit cu acest nume , de vréme ce cu Noe era toată lumea adunată într-acei loc.

Într-acest an au murit în Evropa cîț<i>va oameni mari. Întîi au murit Filip, duca de Orleansu, carele să trăgea de neamul craiului franțozescu. Aceasta, după moartea lui Ludovid al patrusprezécilea, 45 fiind să moștenească coroana crăiască strănepotu-său, Ludovic al 15

<lea> și nefiind de vîrstă ca să poată chivernisi, s-au ales ispravnic și purtătoriu de grijă crăiilor. Acest duca de Orleansu, care au și chivernisit cu mare laudă pînă s-au coronit craiul cel tînăr, după acéia fu cinstit cu diregătorie care iaste mai mare decît toate, făcîndu-l și ministrul cel mai mare al crăii<i>. Și au ținut această cinste pînă au murit de boala

f. 399^v

ce să chiamă/ apoplipsie, trăind ani 49.
Filip al cincilea, craiul Șpaniei, fiind de 41 de ani, de a lui bună voe lăsînd coroana crăiască și au mersu cu crăiasa lui într-o mănăstire, ca să trăiască acolo viață cu liniște; lăsînd craiu în locul lui pe fiuu-său cel întîi născut, Ludovic al doilea, carele fiind tînăr și iubind vînătorile în toată vrémea, de multă căldură i-au arsu crierii din cap și s-au stricat și din lăuntru plumîinii, ficații; venitu-i-au peste acéstia și vărsat. Și așa au murit, fiind crai puțină vréme. Décii iar au eșit tată-său din mănăstire și au luat crăiia.

Pristăvitu-s-au și Inochentie al 13 <lea>, papa al Romei, care au fost de neamul prințipilor romani, ce să chiamă Deconti, fiind viața lui ani 69 și dupe ce s-au pus papă ani doi, luni șase.

Murit-au și Antiohie vodă, domnul moldovenesc, carele să afla la Țarigrad mazil mai mult de <loc gol> ani. Într-acest an au murit și Dumitrașco vodă, fratele lui Antiohie vodă, la Țara Moscului, carele era domnu Moldovei cinstit și miluit de împăratul otomanilor cu domnie și cu alt tot binele. Iară el ca om de nimica, viind țariul Moscului în părțile Moldovei s-au hainit de cătră stăpînu-său și s-au lipit lingă țariul, socotind că va găsi mai bine decum era în binele stăpînu-său./ Dară s-au înșelat prea rău. Că ș-au pierdut și cînstea domniei și patria lui și mila împărătească. Și mai pe urmă și sufletul ș-au pierdut, că din pricina lui multă robie și mult sînge s-au vărsat în Moldova și el au murit în streinătate; pre carele Dumnezeu îl va judeca dupe faptele lui.

f. 400

Așijderea și Toma spatariul Catacuzinul au murit și el într-acest an, în streinătate, la moscali, lăsîndu-ș<i> cînstea spătăriei cei mari carele era cinstit și miluit de Costandin vodă și credincios lui, gîndind că va cîștiga de la țariul vreo bunătațe mai mare. Dar acest fel de bine au cîștigat, că au murit ca un om prost, lipsit de casa și de moșiile lui și de rudeniile lui. Ca acest felu de sfîrșit dau toți cei ce sînt neodihniți și nemulțemiți binelui și cînstii stăpînului său, ci umblă căuțînd alte deșertăciuni ale lumii.

Murit-au și preasfințitul patriarh al Antiohiei, chir Athanasie. Și mai nainte, pînă a nu să pristăvi, au lăsat în urma sfinției sale să pue patriarh pe Silvestru, protosinghelul său. Și au scris și la măriia sa domnul țării noastre ca să nevoiască la Poartă cu priiatenii mării sale să nu se pue altul, ci să fie acesta, carele l-au lăsat sfinția sa diadoh. Și așa, cu scrisorile mării sale lui vodă, ce au scris pe la/ priiateni, s-au așezat să fie acel Silvestru care au zis preafericitul patriarh, chir Athanasie. Noi încă l-am văzut pre acest sfînt patriarh chir Athanasie, că au venit aicea, în țara noastră și în zilele lui Costandin vodă și în

f. 400^v

zilele mării sale Nicolae vodă. Era un om dumnezeescu, blînd, smerit, ferindu-se de toate rélele atîtea cît întrecea întru bunătăți pe toți ceialalți carii i-am văzut în viața noastră. Făcut-au și cărți bisericești pravoslavnice, cu slove hărăpești, tipărindu-le aicea în țară, care ducîndu-le sfinția sa în Țara Antiohiei și împărțindu-le pe la bisérici s-au umplut toți de bucurie, mulțemind sfinției sale de lucru, care ei niciodată nu văzuse cărți date în tipariu cu slove hărăpești.

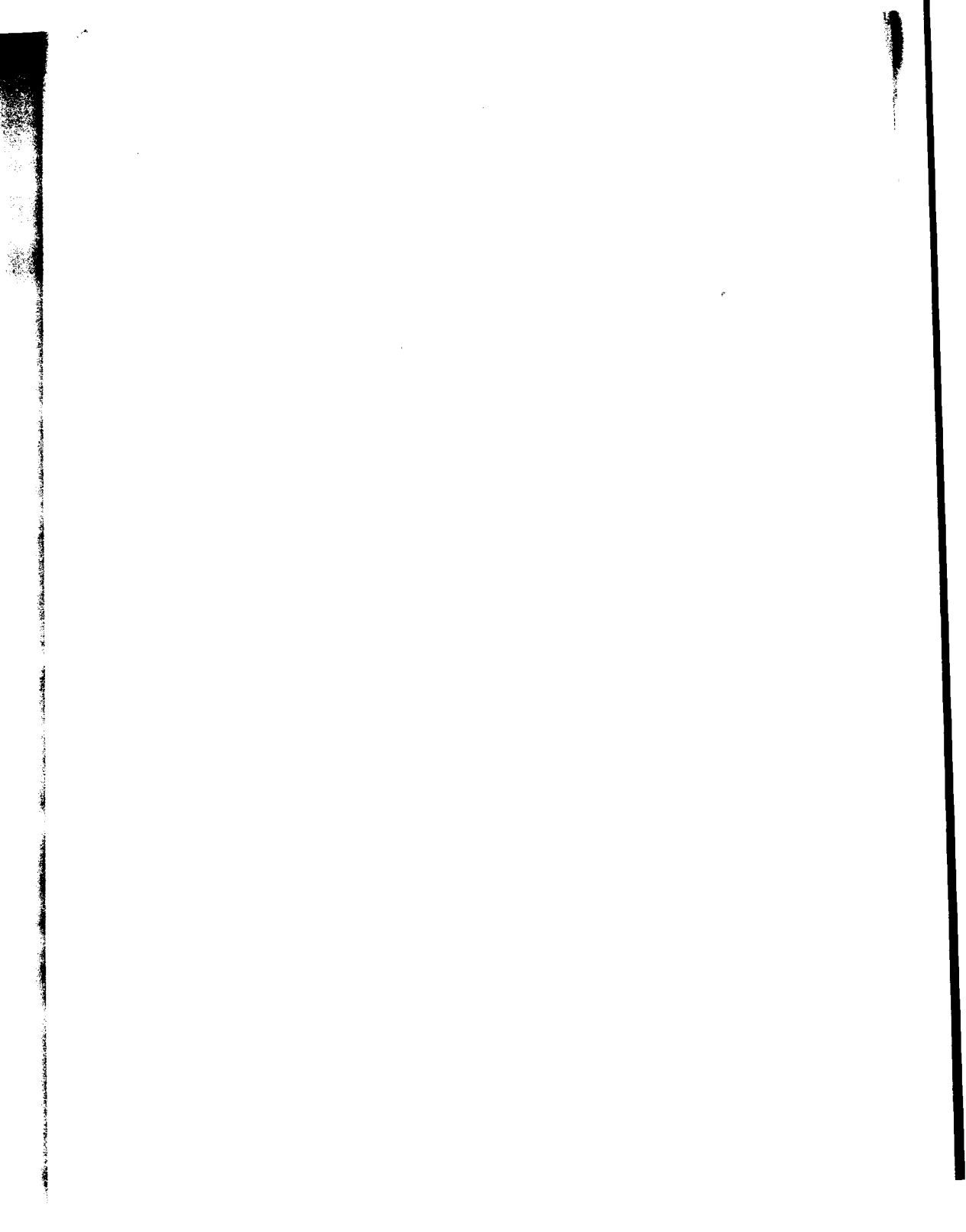
Aicea în țară au murit un arhiereu, anume Malahia Vithlem. Și era pus de Dositheu, patriarhul Ierusalimului ispravnic la Mănăstirea Sfetii Gheorghie cel Nou din București și peste toate mănăstirile și metoașele care sînt închinat la Sfîntul Mormînt al Domnului Hristos. Și au trăit cu acea isprăvnicie ca la 30 de ani și cu toții s-au avut bine, cu domnii, cu boiarii și cu ceialalți mai de jos, fiind om bun, blînd și milostiv la săraci și la streini precum place lui Dumnezeu și oamenilor.

15 Mult ne-am mirat toți de un lucru ce au făcut igumenul Averchie de f. 401 la Cotoceani, fără cale și afară de céle/ ce poruncesc pravilele. Și măria sa vodă înțelegînd de acest lucru, fiind spre toate cu rivnă dumnezeiască ca să le îndrepteze, mai virtos cătră case dumnezești, fiind ca un ctitor adevărat tuturor mănăstirilor, nici această paranomie n-au îngăduit să se facă. Că Șerban vodă, zidind Mănăstirea Cotoceanii și înzestrîndu-o cu multe sate și cu venituri, i-au fost dat lîngă acélia și satul Furdueștii, care iaste din jos de Văcărești. Și au stăpînit toți igumenii și părinții cei ce au fost mai nainte la Cotoceani. Iar întru aceste vremi fiind acest igumen acest Averchie, neavînd mănăstirea nici o nevoe, sau vreo lipsă, ci fiind îndestulată și la bună stare, au făcut tocmală cu Manolache păharnicul pe taină și i-au vîndut acest sat Furdueștii drept t<a>l<eri> 1.000, fără știrea domniei și a mitropolitului țării, neuitîndu-se nici la pravile, nici avînd frica lui Dumnezeu. De care măria sa vodă auzind peste cîtăva vreme s-au tulburat foarte, zicînd: „Pentruce igumenul să vînză satele mănăstirii, care ctitorii le-au închinat să fie de hrană călugărilor din mănăstire, iar să nu ia bani și să-i cheltuiască în trebile lor céle réle. Și încă pravila nu sloboade nici cum ca să vînză sau să înstreineze satele, moșiile, ce sînt date de ctitori.“ Ci dară, domnul ca un ctitor adevărat, au luat f. 401^v 35 sama/ acestui lucru, chemînd pe sfinția sa părintele vlădica, chir Daniil și pe toț<i> boiarii, chiemînd și pe igumen și pe Manolache paharnicul și au făcut mare cercare. Și au aflat și părintele vlădica și toț<i> boiarii că fără cale s-au făcut acest lucru, care nu s-au căzut să se facă.

Decii aducîndu-se și zapisele ce făcuse între dîșii le-au luat sfinția sa părintele vlădica de la mîinile lor și le-au spartu. Și au dat poruncă igumenului de au întors banii ce luase de la Manolache păharnicul și au rămas satul să fie iar al mănăstirii precum le-au fost dat ctitorii. Dentre aceasta să vor îndrepta și alți igumeni, de la alte mănăstiri, cum să se chivernisască, să nu vînză și să nu înstreineze céle ce au dat ctitorii, ci să le ție cum scrie pravila.

1 ad. marginal Nicolae, 7233 A // 30 ad. marginal Nicolae, 7233 A // 40 ad. marginal Nicolae, 7233 A //

Întru acest anu au făcut împăratul nostru, al otomanilor, trei veselii, adecă nunte. Au măritat trei fete: una au dat-o dupe feciorul veziriului, cele doao le-au dat dupe alți feciori de pași mari, făcînd veselii mari, cum să cade împărașilor. Trimis-au toți cei mari, carii sînt 5 supt stăpînirea sa, daruri scumpe. Trimis-au și măria sa domnul Nicolae vodă daruri scumpe și altele carele să cuvin împărăției.

GLOSAR

A

- Abate (a) = a doborî, a lovi.
acnamea = jurămînt, la turci.
acolisi (a se) = a se agăța.
adămăsc = damasc (șesătură).
adetiū = uz, regulă, obicei.
adeveri (a) = a dovedi, a stabili, a preciza.
aduna (a se) = a se întîlni.
aferim = bravo!
agalar = slujbaș turc ce se ocupa cu strîngerea veniturilor pentru Poartă;
mic slujbaș pe lîngă vizir.
agareni = musulmani (urmașii Agarei, țiitoarea lui Avraam).
agă = ofițer superior în armata turcă.
agîrlîc = bagaj, calabalic.
agonisi (a) = a aduna avere.
agonisită = agoniseală, avere.
ahusan = conducător, șef (la cazaci).
alai bei = comandant de unitate militară, echivalentă unui regiment de azi.
altișă = cusătură ornamentală la umerii femeilor.
alurghidă = mantie de purpură.
amăgele = amăgiri, înșelăciuni, viclenii.
amestecare = încurcătură, uneltire.
amfivolie = îndoială, dubiu.
amistui (a) = a digera.
amistui (a se) = a se face nevăzut, a se ascunde.
analog, analoghi = pupitru învîrtitor pe care cîntăreții își țin cărțile.
anevoie = greu.
antereu = haină lungă și subțire.
apăra (a) = a opri, a împiedica, a interzice.
apăra (a se) = a se sustrage, a se eschiva, a refuza, a se opune.
apoplipsie = apoplexie, congestie cerebrală.
aprod = slujitor de curte.
arbănaș = albanez.
arcă = protector, sprijin.
aret = pază, gardă, apărare.
areti = virtute, merit.
armaș = dregător însărcinat cu aplicarea pedepselor, inclusiv a celor capitale.
arz = memoriu, adresat Porții.
arzehal, arzuhal = memoriu particular adresat marelui vizir sau sultanului;
jalbă, plîngere.
arzmagzar = plîngere, memoriu adresat Porții Otomane.

asaul = ajutor de hatman la cazaci.
 ascuți (a se) = a se strădui.
 aspru = monedă turcească de argint echivalentă cu un ban sau cu 1/3
 dintr-o pară.
 astruca (a) = a îngropa, a înmormînta.
 așezămînt = învoială.
 atlas = țesătură de mătase.
 ataman, vezi: hatman.
 austru = vest, apus.
 avan = perfid, trădător.
 avizi = periodic tipărit în vechime, ce difuza știri politice.
 axion = imn în cinstea Maicii Domnului.

B

Baghinetă = baionetă.
 bahnă = mlaștină, smîrc.
 bairamlic = plocon, dare, făcută Porții la sfîrșitul postului ramadan.
 balgi-bașa = însărcinatul Porții cu strîngerea mierii și a cerii.
 balgi - bașlic = venit realizat din vînzarea mierii.
 balimez = tun de mare calibru.
 barabangic = toboșar.
 barat = diplomă de investire în domnie.
 bardîșă = bardă, halebardă.
 barilcă = butoiaș.
 bașcă, baștă = redută, întăritură, fortăreață.
 bate (a) = a asedia.
 băia (a) = a mîngîia, a dezmierda.
 băibărac = pieptar.
 bănat = regret, părere de rău, necaz, pagubă.
 băni (a) = a jefui de bani.
 bănui (a) = a se supăra, a regreta, a acuza.
 bănuială = suspiciune.
 bărbăție = vitejie.
 bdenie = priveghere.
 becisnic = netrebnic, nemernic, neisprăvit.
 beglerbeg, beglerbeiu = guvernator de provincie la turci, de rang înalt,
 apropiat de vizir.
 beizadea = fecior de domn.
 bejenie = refugiu, fugă.
 belacoasă = stofă de mătase.
 beldie = prăjină.
 belitură = jupuitură, caznă.
 beșliu = călăreț din garda vizirului.
 bezmen = birul cîrciumilor de pe moșiile domnești și boierești; drept de
 folosință a unui imobil, mult utilizat, în schimbul unei chirii.

bihniş = smîrc, apă stătătoare.
 bîntui (a) = a vătăma, a strica, a deranja
 bîntuială = supărare.
 bolfă = umflătură, tumoare.
 boliac = bolnav.
 bolniţă = spital.
 borî (a) = a vărsa, a elimina.
 bostangi-başa = comandantul ostaşilor de grăniceri.
 brodi (a se) = a se nimeri, a se întâmpla.
 buhase belele = socoteala veniturilor generale la turci.
 buirultău = memoriu.
 buiurdum = hotărîre, decizie.
 buluc = detaşament, grămadă.
 bulucbaşă = comandantul unui grup de o sută de ostaşi, de obicei din
 garda domnească.
 buluci (a se) = a se înghesui, a se ridica împotriva cuiva.
 bumbaşir, mumbaşir = slujbaş turcesc însărcinat cu încasări şi execuţii fiscale.
 burzului (a se) = a se răscula.
 busurman = musulman.

C

Cabaniţă = mantie de ceremonie îmblănită cu samur.
 cadiu = judecător turc.
 cadină = soţie de demnitar turc.
 caic = corabie de tonaj mic.
 caicciu = proprietar de caiac, de corabie.
 caimacam = loţiitor.
 calcan = scut.
 calevi = un fel de turban.
 calic = cerşetor, nomad, milog.
 calo = călău.
 camină = piatră, greutate.
 camină = bir plătit în vechime de circiumari.
 canaf = ciucure.
 canavaţă = ţesătură rară, canafas.
 canjir = reprezentant.
 cap = şef, comandant.
 cap (de) = de moarte.
 capichihaiă = reprezentant al domnului la Poarta Otomană.
 capigilar-başa = şeful uşierilor unui serai.
 capigilar-chihaia = reprezentat, trimis al vizirului.
 capişte = templu.
 caplan paşa = comandant al caplanilor, oaste de infanteri turcească ce
 purta turbane din piele de tigru.
 carită = trăsură.

carte de cale = pașaport.
 catargă = galeră.
 cataroi = damblă, congestie cerebrală.
 catastif, catastih, catastiș = registru.
 catheresis = caterisire, scoatere din scaun arhieresc.
 cauc = căciulă înaltă purtată de unii ostași turci.
 cazan ahcesi = contribuție tătărăscă pe grupe de zece persoane.
 cazîlbaș = persan.
 căiță = scufiță.
 călca (a) = a asupri, a urmări.
 călcătură = călcare, rupere.
 călăc, călic = sabie.
 cămară = arhivă.
 căminicean = locuitor din Camenița.
 căsaș = cu casă, căsătorit.
 cătucian = cătun, sat.
 căuta (a, a-și) = a fi nevoit.
 cealmă = turban purtat de ostașii turci.
 ceambul = detașament de pradă.
 ceapraz = fireț.
 ceașlar emini = comandantul ceașurilor, al curierilor.
 cehăi, cehui (a) = a hărțui, a supăra.
 ceir, ceair = imaș pentru cai; loc neîngrădit, cu iarbă, unde se creșteau caii.
 cemetie, cimotie = rudenie.
 cepărie = bir plătit în vechime pe cîrciumi.
 cerchezesc = georgian, gruzin.
 cerneală (în) = cernit, îndoliat.
 cetlui (a) = a lega strîns.
 cherachea = hlamidă domnească, mantie de gală.
 cherbasagiu = negustor turc.
 chervăsărie = casa vămii turcești în Țările Române, depozit, vamă.
 chiezaș = garant, răspunzător.
 chilă de Cameniță = obligația Țărilor Române de a aproviziona garnizoana otomană din cetate în anii 1672-1699.
 chindia (a bate) = a cînta în curtea domnească după-masă, spre apusul soarelui.
 chindie = partea zilei dinainte de apusul soarelui.
 chinteșă = veșmînt femeiesc.
 chiverniseală = gospodărie, organizare.
 chivernisitor = administrator, supraveghetor.
 cimpoiăș = cîntăreț din cimpoi.
 ciobotă = cizmă.
 ciohodar = lacheu, slujbaş mărunt la curtea domnească, ce avea grijă de încălțămînta domnului.
 ciohodar aga = șeful ciohodarilor, care executa și poruncile domnului privind arestarea și închiderea boierilor.
 cioltar = cergă de învelit caii.
 ciorbagi = comandant de regiment de ieniceri.
 cirac = protejat, dependent.

ciritei, ceretei = tufiș.
cirtă = nimică.
cislă = număr.
cislui (a) = a număra, a include.
ciucă = supraveghere, pază, bătaie.
ciudesă = ciudățenie, minune, lucru de mirare.
ciuluc = pîrîu.
ciutac = turc din Peninsula Balcanică și Dobrogea.
cîrlan = minz de un an.
cîșlă = sat tătărăsc.
cîșlegi = carnaval; timpul de la Crăciun și pînă la începerea postului mare.
cîzlar agasi = demnitar turc mai mare peste eunucii haremului sultanului.
cleveti (a) = a vorbi de rău.
cliros = cler.
cliserniță = paraclis.
clucer = boier mare, însărcinat cu aprovizionarea curților domnești.
cluxă = cursă.
cochii vechi = mezat, arendă.
colceac = mașon.
comis = boier mare, însărcinat cu supravegherea grajdurilor domnești.
comișel = grăjdar.
comînac = căciulă de lînă.
conac = loc de popas; segment dintr-un traseu, în vechime.
conacciu = cel ce se îngrijea de conacele domnului sau ale armatei.
conăci (a) = a găzdui.
condeiu = socoteală
contăș = haină lungă boierească, îmblănită.
conteni (a) = a suspecta.
conteni (a se) = a se opri.
contenit = chibzuit, înfrînat, cumpătat.
copeică = monedă rusească divizionară.
corcodel = crocodil.
cornet = detașament rusesc de cavalerie.
coș = tabără tătărăscă.
coștei = castel.
covăseală = intrigă, neînțelegere.
covăsit = stricat.
crijeci = cruciați.
crunt = stropit cu sînge.
cucă = căciulă ornată cu pene de struț trimisă de la Poartă domnilor români.
cucunar = fructul bradului mediteranian cu același nume.
cuhnie = bucătărie
culă = turn.
cumbară = mină, grenadă.
cumpăt (pre supt) = pe ascuns.
cupar = paharnicul particular al domnului.
Cupărești = Rusetesți.
curteni (a se) = a se angaja la curte.

cvarceană = armată de lefegii la polonezi.
cvartemistru = ofițer cu încartiruirea.

D

Dabilă = amendă, gloabă.
dărăban = ostaș pedestru din armata Țărilor Române.
decindea = dincolo.
dejghina (a) = a despărți, a rupe.
deliu = soldat dintr-un corp de cavalerie ușoară otomană.
descăleca (a) = a înființa.
desfrînat = neînfrînat, neoprit, peste măsură, dezlănțuit.
deșugubină = amendă pentru crimă.
detuna (a) = a trăsni.
dezbate (a) = a recupera.
diac = copist, gramatic.
diadoh = urmaș, succesor.
dipaliz = dambă, congestie cerebrală.
diregătorie = slujbă, demnitate.
dires = document, hotărîre.
divan = judecată.
doacă, doagă = scîndură.
dobîndi (a) = a cuceri, a ocupa, a înfrînge.
dodeială = deranj, amenințare.
donți (cazaci) = cazaci de la apa Donului.
dos (a da) = a se retrage, a fugi.
dovlet = stăpînire.
dragoman = tălmăci, traducător.
drăgani = dragoni (călăreți).
drăgănia = cavaleria.
drese = acte, socoteli.
lucătoare = dus.
duium = pradă.
dunaimă, dunanmă = iluminare, petrecere în cinstea unei victorii, paradă
navală, flotilă turcească pe Dunăre.
duret = huet, bubuitură.
dutcă = lețcaie, ban mărunt, monedă divizionară.
dvorean, dvorelnic = slujitor, curtean.
dvori (a) = a se grăbi, a se înghesui.

E

Ectenie = cîntare scurtă rostită de diacon.
effendi = titlu dat înalților funcționari turci; învățat, mărit.
el-agasi = dregător tătar din Bugeac, însărcinat cu strîngerea birului

de la locuitorii litoralului.

emac = ofițer, comandant, șef.

epitrop, pitrop = curator, efor, membru într-un consiliu bisericesc
de administrație, mandatar, tutore.

epîngea, ipîngea = haină, surtuc, manta.

erbărie = depozit de iarbă de pușcă.

eros = erezie, superstiție.

eșitoare = closet.

ezan = chemarea muezinului din turla minaretului pentru rugăciune.

ezovit = iezuit.

F

Fărtat, fîrtat = prieten.

fățări (a) = a nedreptăți.

fățarie = fățarnicie, ipocrizie.

félegă = zdreanță.

felendreș = postav (din Flandra).

felon = haină preoțească, fără mînci, folosită la slujbele principale.

feredeu = baie.

fetfagiu = slujbaș turc însărcinat cu comunicarea sentințelor.

fiameng, flameng = olandez.

ficlean = perfid, înșelător, viclean.

fire (de) = deosebit de, foarte.

firman, ferman = poruncă.

fînar = felinar.

flintă = pușcă primitivă, cu țevă lungă.

floturile = flotele, corăbiile.

frîncească = franțuzească.

fumărit = impozit pe case.

fustaș = sulițaș, aprod.

G

Gadină = animal de pradă.

galion = corabie de război.

gazdă = locuință.

găleată = impozit, dare pe grîne.

gealat = călău, gîde.

gealep, gialep = negustor strein.

gebhană = arsenal, material de război.

ghiaur = necredincios, infidel.

ghimie = corăbioară.

ghincolatris = muieratic, curvar.

ghioagă, ghigă = măciucă mare, suliță.

ghiol = baltă, lac.

ghiuluș = sfat.

gioseni = locuitori moldoveni din Țara de Jos.
giudeț = judecată.
gîlcevi (a) = a certa cu violență.
gîmba (a) = a prinde, a aresta, a înșfăca.
gloată = mulțime.
globnic = strîngător de amenzi.
glogoază = amestecătură.
goană = persecuție, opresiune.
gol (la) = la loc larg.
gomon = gălăgie.
goni (a) = a alunga.
gonitoare = vacă stearpă.
gonitor = taur.
gorștină, goștină = dare, impozit pe oi și pe porci.
grapă = steag (la banul Craiovei).
greime = grosul armatei.
griji (a) = a dota, a înzestra.
grobniță = mormînt amenajat, cavou.
gros = închisoare, arest, mitocan, grosolan.
grozav = urît.
gugiuman = căciulă domnească.

H

Hac = dreptate, socoteală.
hadîm, hadîmb = scopit, castrat, eunuc.
haiduc = infanterist, dorobanț.
haini (a se) = a trăda.
halea = verigă.
haldei = chaldeieni.
hanger = pumnal mare, încovoiat, purtat la brîu.
haraciu = bir, dajdie dată de Țările Române Turciei.
harț = luptă, bătaie, hărțuială.
hasechiu, hasichiu = ostaș din garda împăratului, favorit, însoțitor.
hasnă = folos, noroc.
hatișerif = ordin imperial turcesc.
hatman = boier mare, șeful armatei în Moldova; comandant militar la cazaci.
hazna = vistierie, tezaur.
hăicăi (a) = a hăitui, a alunga.
hălădui (a) = a scăpa, a trăi în voie, a se feri.
hămnisit = înfometat.
hărăborie, hrăborie = putere, oaste, vitejie.
hărăzi (a) = a dărui, a admite, a fi generos.
heleșteu = lac, baltă.
hereț = hărțuitor.
heroglan = om, bărbat.
herțeg = duce.

hiamşar = concetăţean.
hidropică, vezi: idropică.
hindiu = hindus, indian.
hiragră = umflătură la mâini, gută.
hireş = vestit, ilustru.
hînsar = hoţ, ţihar, soldat de cavalerie uşoară, fără leafă, ce trăia din jafuri.
hîrtii cu peceţi = impunere la bir pe persoană, capitatio.
hîtru = isteţ.
hochium = mesaj, poruncă.
hoget = act judecătoresc de legalizare.
holotă = gloată.
horilcă = rachiu.
horvat = croat.
hotnog = ofiţer, comandant peste o sută de oameni.
hriamăt = freamăt.
huli (a) = a vorbi de rău, a ocări, a calomnia.
huzmet = dare, cadou făcut sultanului sau înalţilor dregători.

I

İaloviţă = vacă grasă.
iarlîm, iarlîc = porunca sau firmanul hanului tătarăsc.
iarmaroc = tîrg, bilci.
iaţ, iaţi = chemarea muezinului la rugăciunea de noapte.
iazagiu, ezagiu = secretar.
iazer = lac.
idropică = boală manifestată prin acumularea de lichid în abdomen.
idropicos = bolnav de idropică.
ienicer = infanterist turc.
ighemon = individ.
ijderi (a) = a da la iveală.
imbrihor, imbrohor = demnitar turc, intendentul grajdurilor imperiale.
ipîngea vezi: epîngea.
ipopsie = bănuială, suspiciune.
iscoadă = spion.
iscodi (a) = a cerceta, a spiona.
isnaf = meseriaş, breslaş.
ispiti (a) = a cerceta, a scruta, a tenta.
ispiti (a se) = a încerca.
ispravnic = slujbaş domnesc la ţinuturi, avînd funcţii administrative.
istov (de) = cu totul.
itlac-ferman = adeverinţă de nevinovăţie.
iuţi (a se) = a se minia, a se înfuria.
iuva haraci = bir pe casă la turci.
iuzbaşă = comandant peste o sută de ostaşi de curte.
ivală (în) = pe faţă.

ivi (a) = a arăta, a implica.
iznoavă (de) = din nou.
izvod = informație, știre, povestire, scriere, concept.
izvodi (a se) = a se deprinde.

Î

Îmbe = amîndouă.
îmboldi (a) = a irita, a agita.
îmbulzi (a) = a îngrămădi.
îmbunător = lingușitor.
împărăcheat = dezbinat.
împonci (a) = a întoarce.
împotriva = în fața, dinaintea.
împreuna (a se) = a se întîlni.
înhăduși (a se) = a se sufoca.
încredințare = garanție.
încrunțat = pătat de sînge.
îndelunga (a) = a trăi, a petrece.
îndelunga (a se) = a se îndepărta.
în divuri, în chipuri = în foarte multe feluri.
inductar = supraveghetor, apărător.
îngloti (a se) = a se înmulți.
îngrecată = însărcinată.
însămna (a) = a procura, a aduna.
înspăima (a) = a înspăimînta, a înfricoșa.
întunereci = milioane.
înturna (a se) = a se înapoia.
înșinat = abia ținut, aninat, gata să se dezlănțuie.
învîrteji (a se) = a se înapoia, a se întoarce.

J

Jacaș = jefuitor, rapace.
jalbă = plîngere.
jariște, jeriște = vatră arsă de jar, loc pustiit de foc.
jălui (a) = a acuza, a reclama.
jecui (a) = a jefui.
jitniță = magazie.
joimir = soldat lefegiu la polonezi, mercenar.
june = bou tînăr.

L

Lado = mireasă (vocativ rusesc).
lagum = mină, explozibil.
lastră = țesătură de mătase în pătrățele.
lavră = mînăstire mare.
laz = locuitor din Asia Mică.
lăși (a se) = a se întinde.
left = colier.
leftică, lectică = literă, pat portativ.
legat = supus.
legătură = înțelegere, convenție.
lemonagiu = negustor de lămîi.
levent = viteaz, cavalier.
levenți = călărași moldoveni în armata lui Matei Basarab.
liagăn = trăsură comodă.
liasă, leasă = împletitură de nuiele.
limbă = ostaș prins pentru informații cu caracter militar.
lipcan = lituanian.
lipsi (a) = a se sustrage.
litavură = darabană, tobă.
liubov = dragoste, iubire.
liubovnic = iubitor.
lîngoare, lingoare, lungoare = febră tifoidă.
logofăt = mare boier, cel dintîi demnitar laic, locțiitorul domnului
la conducerea divanului.
loitră = scară.
lotru = hoț, șarlatan, haimana.
loză = salcie.
lunecos = nestatornic, nesigur.

M

Magherniță = bucătărie de mînăstire.
magupie = godpodărie.
malcotent = nemulțumit.
mamcă = doică.
marfă = avere.
marghiol = haimana, șmecher.
margine = frontieră, graniță.
marhă = avere de animale.
marșalic = mareșal.
mascaragiu = saltimbanc, acrobat.
maștehă = mamă vitregă.
mazili (a) = a scoate din funcție.
mădular = membru, articol, parte.
măre = măi, bre!

măscărici = bufon, paiață.
 mecet = geamie de mici dimensiuni, corespunzătoare schitului creștin sau capelei.
 mectup = mesaj.
 medelnicer = boier de mijloc, însărcinat să toarne apă pe mâini domnului, când se așeza la masă.
 meghistan = demnitar.
 megieș = vecin.
 mehter = muzicant militar turc.
 meidan = răgaz, prilej, timp.
 meidian = cartier.
 mendir = manta.
 mertic = tain, porție, parte, venit.
 metoh = schit, mînăstire mică dependentă de alta.
 metrică = condică, registru.
 mică de ceas = clipă, clipire, moment.
 mieze-părese = mijlocul postului mare.
 mijlocul (a-și da) = a risca, a ceda, a renunța.
 milosîrdie = milă, îngăduință.
 misirliu = ostaș în armata otomană originar din Egipt.
 mișel = sărac, amărît.
 mitarnic = luător de mită.
 mitră = veșmînt arhieresc pentru cap.
 mîhniciune = mîhnire.
 mînă (de a) = obișnuit, banal, de jos.
 mînca (a) = a deposeda de avere pe nedrept.
 mîneca (a) = a se scula dis-de-diminează.
 mîngîios = mîngîietor, blînd.
 mîrzac = căpetenie tătărăscă.
 mîrzăcie = șefie la tătari.
 mîzdă = mită.
 mlăcos = mlăștinos.
 moale = slab, netocmit.
 mohor = plantă ierbacee cultivată ca nutreț.
 molitvă = rugăciune.
 moloși (a se) = a se face moale.
 mortasapie = zeciuială la cîntărirea mărfurilor.
 moșancă = persoană, reprezentantă.
 motefel = prostănac, mototol.
 mozavirie = calomnie.
 mubaegiu = comisar turcesc însărcinat cu cumpărări de vite și grîu în
 Țările Române.
 mucaremea, vezi: mucarer.
 mucarer = confirmare în domnie a voievozilor Țărilor Române.
 muftiu = superiorul religiei mohamedane.
 muhavizea = comandant de cetate.
 mumbașir, vezi: bumbașir.
 munci (a) = a tortura, a căzni.

muncitor = cel ce torturează, cel ce căznește.
musaip = sfetnic intim al unui domn sau al sultanului.
muselin, muselem = avangărzi militare ce construiau drumuri.
mutcap, mutfac = cămara imperială turcească.

N

Name = scrisoare oficială.
namesnic, namestnic = ajutor, vicar, locțiitor, reprezentant.
nazîr = comandant turc de cetate.
nădejde (făr-de) = pe neașteptate, pe nepusă masă.
nădragi = izmene, pantaloni.
năluci (a se) = a se părea, a se năzui.
năpaste = dare nedreaptă, dare abuzivă, suplimentare de bir.
năprasnă (de) = subit, dintr-odată.
năroi, noroi (a se) = a se înnămoli.
năsli (a) = a năzui, a sili.
năvală = atac.
năvarnică = însărcinată.
năzări (a) = a zări, a observa.
năzui (a) = a apela, a recurge, a căuta sprijin, a se refugia, a căuta scăpare.
neapestit = neîntârziat, netrăgănat.
nedodeit = nesupărat, nederanjat.
nemeteș, vezi: nimitez.
nemiș = nobil.
nepărăsit = incontinuu, neîncetat, neconținut.
nepedepsit = nedepins, necunoscător.
nestătătoriu = nestatornic, labil.
nevoe = plictiseală, deranj, rău, opresiune, amenințare.
nevoi (a se) = a se sili, a se strădui.
nevoință = interes, rîvnă, silință, efort.
nevoitor = care își impune o viață aspră.
nimitez = vâl, voal, năframă subțire.
niscaiva = oarecari.
nociagoș, notceagoș = nemeș ungar.
nohai = trib de tătari nomazi din nordul Mării Năgre.

O

Obezi = cătuși de lemn.
obicină = obicei, obligație.
obidi (a se) = a se plînge.
obidit = întristat, supărat, nedreptățit.
oblastie = oblăduire, regiune.
oblici (a) = a pricepe, a înțelege, a bănuși, a simți.

obîrși (a) = a sfîrși, a termina.
obroc = rație de alimente, tain, întreținere.
obște = lume, mulțime.
obuz = tabără.
ocaianic, ocainic = nenorocit, amărît.
ocărit = defăimat, rușinat, înjosit.
ocină = moștenire, patrimoniu, proprietate.
ocol = așezare.
ocop, ocup = șanț de apărare.
odabaș = căpitan de iniceri.
ogeac = corp de armată la tătari.
olac (de) = de curier, de poștă.
olat = ținut dimprejurul unei cetăți.
oploși (a se) = a se adăposti, a se baza.
opreală = arest.
ort = monedă de argint valorînd un sfert dintr-un taler.
oserdie, osîrdie = ardoare, zel, rivnă.
osfeștanie = sfințire, slujbă religioasă.
ostrov = insulă.
oști (a se) = a se bate, a se război.
otac = adăpost, locuință.
otcenaș, ocinașe = rugăciunea *Tatăl nostru*.
oturac = popas, repaus.
oțări (a se) = a se plictisi.

P

Paharnic = mare boier; avea în sarcină umplerea paharului domnesc și gustarea conținutului.
paic = aprod, ostaș din garda domnească.
pajiște (din) = din temelie.
palancă, palangă = redută, întăritură cu lemne.
pañfir = ostaș îmbrăcat în platoșă; blindat.
panzeh = antidot, contraotravă.
paranomie = violare.
pardoș = leopard.
parimie = zicală, proverb.
pasă = pleacă, du-te.
patimă = necaz, pedeapsă.
pavăță = scut.
păcurar = cioban.
părăsi (a) = a renunța.
părcan = întăritură militară făcută din birne și scinduri.
păresimi = postul mare.
păretar = covor, țol de pus pe perete.
pășitură = acțiune.
pătrunde (a) = a străpunge.

păzi (a) = a căuta, a încerca.
 pedestrime = infanterie.
 pehlivan = măscărici, actor de circ.
 peșcheș = dar, cadou, plocon.
 petrecanie = trecere (din viață).
 petrit = păzit.
 peșiană = frunză, podoabă, buchet.
 peveț = cântăreț bisericesc.
 piază rea = ghinion.
 pil = biciu.
 pioă, pivă = mortar, tun scurt și de mare calibru.
 pisar = scriitor de acte.
 pisărie = administrație.
 pistreală = bătaia unei săgeți.
 pistrelat = stropit, curs.
 pîine = totalul produselor cerealiere.
 pîngărit = dezonorat, necinstit, nemernic.
 pîrcălab = dregător din mica boierime, avînd în grije administrarea sub toate
 formele a unei cetăți și a regiunii înconjurătoare.
 plăieș = ostaș de graniță.
 plean, plian = pradă de război.
 pleca (a) = a determina, a hotărî.
 plenui (a) = a devasta, a prăda.
 plocon, poclon = dar, ofrandă.
 pocîltit = doborît, mort.
 pocrovăț = învelitoarea potirului, antimis, aer.
 pod mereu = pod statornic.
 podalghie = podagră, gută.
 podan = supus, vasal.
 podcomor = slujbaş polonez, subcămăraș.
 poddamii = trimișit.
 podghiaz = detașament ce făcea incursiuni de pradă.
 podolean = locuitor al Podoliei.
 pogonărit = dare pe pogonul de vie.
 pogribanie = slujba înmormîntării.
 pohvală = fast, pompă, mărire.
 pojar = foc.
 polc = regiment, detașament.
 politicesc = civil, laic.
 politie = educație, faimă.
 politisi (a se) = a se conduce, a guverna.
 pomăzui (a) = a investi, a unge.
 ponoslu = mustrare, dojană, învinuire, reclamație, ocară.
 pont = punct, articol.
 popreală, poprială = detențiune, arest.
 popri (a) = a opri.
 porucic, porușnic = ajutor, locotenent, înlocuitor.
 poslușnic = slujitor, ajutor.

poticală = întâmplare, bucluc, necaz, supărare, înfrângere.
 potronic = monedă de argint, echivalentă cu o zecime dintr-un galben.
 povarnă (de olovină) = presă de ulei.
 povată, povoață = îndrumător, ghid.
 povățui (a) = a îndruma, a conduce.
 povod = paradă.
 povodnic = însoțitor, responsabil de transport, cal de călărie.
 povtori (a) = a exclama.
 pozvolenie, pozvolire = permisiune, autorizație, îngăduință,
 învoire, încuviințare.
 pozvoli (a) = a îngădui, a permite, a hotărî.
 prag = cataractă, cascadă.
 prapor = steag.
 praxim = cunoștință, știință, practică.
 precupi (a) = a face negoț.
 preget = ezitare, șovăire.
 preget (fără de) = fără de răgaz.
 prelesti (a) = a câștiga, a stăpîni, a subjugă.
 prepune (a) = a bănuia, a suspecta.
 repus = bănuială, suspiciune.
 pribegi (a) = a se refugia, a se exila.
 price = ceartă, neînțelegere, pricină.
 pricestui (a) = a împărtași.
 priință = bunăvoință, favoare.
 priitor = favorabil, binevoitor.
 prileji (a se) = a se întâmpla să fie, a se nimeri.
 prinde (a) = a câștiga.
 ripi (a) = a se grăbi, a se precipita, a surprinde, a zări, a găbui.
 prisacă = stupărie.
 pristaniște = port, refugiu.
 pristăni (a) = a ține cu cineva, a ocroti, a se deprinde, a se obișnui.
 pristăvi (a se) = a muri, a-și sfîrși zilele.
 privita (a) = a saluta, a întâmpina.
 riviță = spătează, traversă (la car).
 proașcă = țintă, punct de ochit.
 prochimien = subiect, vorba dinții.
 procler = nelegiuit, blestemat, păgîn.
 prodcomor = guvernator.
 profora = rostire, pronunțare.
 prognitic = prognostic, previziune.
 prohodi (a) = a face slujba înmormîntării.
 prostatec = neîndemînatic, prost.
 protosinghel = grad monahal superior.
 protul = superiorul unei mănăstiri; cel dinții.
 proviant, priviant = provizie, mîncare.
 purcede (a) = a porni, a pleca.
 pușcă = tun.

R

Raft = harnașament.

rahnă = rîvnă, dorință.

raia = supus.

raitar = călăreț.

răceală = indiferență, nepăsare, dezinteres.

rădica (a) = a îndeplini, a satisface.

rădvan = landou, trăsură mare, închisă.

răpitor = lacom, rapace.

răpoasa (a se) = a se odihni.

răscumpărare (cu) = cu vrednicie, în mod eroic.

rășchira (a se) = a se risipi, a se împrăști.

rățez = zăvor, lanț.

răvaș = scrisoare.

răvășel = bilețel.

răzbi (a) = a înfrînge, a bate.

războli (a se) = a se îmbolnăvi.

răzima (a se) = a se menține.

răzmeriță = răscoală, război.

rechiptar aga = comandant de cavalerie.

recipospolita = parlament (la polonezi).

réde = pădurice.

refenea = contribuție bănească, bani peșin.

reimantar = comandant de regiment.

reiz effendi = ministrul de externe la turci.

rîmător = porc.

rîvni (a) = a dori mult, a jindui.

roată = grupă.

rocoși (a se) = a se răscula, a se revolta.

roestrov = înregistrat.

rohmistru = ofițer de cavalerie la polonezi, căpitan.

roșu = călăreț.

ruca = plîngere adresată direct sultanului.

ruptoare = impunere, bir fix.

ruscă = rusoaică.

S

Sacaluș = tun cu tragere scurtă; mortar.

sacos = veșmînt arhieresc de mătase, cu mîneci largi, lung pînă la genunchi,
care se îmbracă peste stîhar.

sagcol = aripa dreaptă a unei unități.

sahaidac = tolă de săgeți.

saivan = cort deschis, adăpost.

samă = socoteală, contabilitate.

sangeac = steag mare, verde, cu semiluna în vîrf, pe care sultanul

îl dădea domnilor la numire.

saragea = vechi ostaș, călăreț la turci.

sarai = palat.

sarascher, serascher = comandant militar turc; generalisim.

săbor, sobor = adunare cu caracter religios.

săciui (a) = a tăia.

săminție, simentție = urmaș.

scală = port.

scaon de domnie = capitală.

scădea (a) = a cădea din, a scoate, a înlătura.

scădere = pierdere, frustrare.

schilplu = firidă (?)

schimni (schimi) aga = demnitar turc însărcinat cu instalarea domnilor.

schimni ceaș = demnitar turc însărcinat cu schimbarea domnilor.

scîrbă = grijă, teamă, frică, supărare, rușine.

scîrbi (a se) = a se mîhni, a se întrista, a se supăra.

scîrnăv = urît, murdar.

scoabă = piesă metalică folosită la fixarea scîndurilor în unghi drept.

scocioři (a se) = a se scormoni, a se trezi.

scopas = scop, țintă.

scuză = parte, fracțiune, segment.

seim = adunare, parlament (la polonezi).

seimeni, siimeni = ostași ce formau garda domnului.

serachini, serachineni = arabi.

serdar = comandant de oaste.

serdenci = ostași cazaci.

serdengești = voluntari turci de elită.

serhălău = ostaș de elită turc.

sfăt = călător.

sfeti (a se) = a se arăta, a se întrezări.

siială = frică, sfiiciune.

sili (a) = a încerca, a căuta.

silihtar = demnitar turc ce purta sabia sultanului în urma acestuia.

sinic = violent, dezgustător.

simbrie = leafă.

sineață = pușcă cu cremene.

sinet = chitanță, adevărîță.

singegaș = ostaș turc din garda saracherului.

sîngerat = cu sîngele stricat.

sîrg (de) = degrabă.

sîrguială = grabă.

slobozian = locuitor din siliște, sătean liber.

slobozie = așezare nouă.

sluși (a) = a răni, a mutila.

sminteală = rătăcire, nebulie, piedică, deranj, vătămare, tulburare,
stînghereală, pagubă, oprire.

smomi (a) = a atrage, a înșela, a amăgi.

sobol = samur; rozător cu blană foarte prețioasă.

sodomie = relație trupească împotriva firii.
 solac = arcaș în armata turcească.
 solcul = aripa stîngă a unei unități.
 solitoriu = sol, trimis, mijlocitor, protector, binevoitor.
 soroc = termen, dată.
 sotnic = comandant cazac peste o sută de ostași.
 spahiu = soldat de cavalerie la turci.
 sparge (a) = a împrăștia.
 spăra (a) = a speria, a împrăștia.
 spătar = mare boier, însărcinat să poarte sabia domnului la ceremonii.
 spîrcui (a) = a nimici, a sfîșia.
 spodobi (a se) = a se învrednici.
 spori (a) = a promova, a ajuta, a progresa.
 sprijineală = ajutor.
 sprijini (a) = a rezista, a face față, a susține.
 spuzime = mulțime.
 staroste = pîrcălab, administrator, conducător, guvernator.
 statie = articol, paragraf.
 stegar = comandant de mică unitate militară (cca 200 de oameni).
 stepenă = situație, poziție, treaptă.
 stol = detașament.
 stoli (a se) = a se concentra, a se aduna.
 stolit = ordonat, rînduit.
 stoliță = capitală.
 stolnic = mare boier, însărcinat cu supravegherea mesei domnești.
 strat = culcuș.
 streleți, strelați = militari înarmați cu puști.
 striște = noroc, soartă.
 strîmbătate = nedreptate.
 strîsoare = adunare.
 stropși (a) = a sfărîma, a zdrobi, a strivi, a distruge.
 subașă = dregător mărunț turc, administrator de sat.
 sudui (a) = a înjura.
 suferi (a) = a răbda, a suporta.
 sunetdugun = nuntă la turci.
 supus = așezat la pîndă.
 surguci = pompon (moț) de păr sau pene, cu pietre prețioase, purtat la căciulă de capetele încoronate, sau de mari demnitari.
 surlă = instrument de suflat în fanfara turcească; fluier, flaut.
 surpa (a) = a dărîma, a distruge.
 suseni (boieri) = boieri din partea de sus a Moldovei.

Ș

Șagă = glumă.

șavgău = băiaș, măglaș, tăietor de sare.

șcatulcă = casetă.

șeică = găleată, ciutură, șalupă.

Șeitâneștii = Cantacuzinii.

șereni (mîrzaci) = aparținînd tribului Șîrîn, cel mai ales trib din hanatul Crimeei.

șetrar = boier de rang mijlociu, care avea în grijă aranjarea corturilor domnești și a armatei în timpul deplasărilor.

șican = observator, șicanator.

șifaeș = mare, dezvoltat.

șinlic = manifestație.

șliahtă = nobilime poloneză.

șliav = drum.

șlic = căciulă înaltă din blană sau postav; potcap.

șpangă = sabie.

ștandard = fanion, stindard.

șterc = pai, fir subțire.

șutele = înșelăciune.

T

Tabie = rețuță, întăritură.

tabulhaná = fanfară turcească.

taifá = escortă.

tain = rație de hrană.

taină (pre) = în secret.

tainic = sfetnic, consilier.

talhaciu = trimis al sultanului cu mesajele.

talhîș = hotărîre, dispoziție de domnie.

tamburá = instrument cu coarde de tipul chitarei.

tar = greutate, tară.

tăbări (a) = a organiza tabără militară.

tămădui (a) = a vindeca.

tefter = condică, registru.

telal = crainic.

telpiz = viclean, mincinos, înșelător, escroc.

temei = bază, grosul oștirii, temelie, fundație.

tenzuh = mirodenie (?)

terziman, *vezi* *și*: dragoman.

terziman = tâlmaci, interpret.

teșcherea = bilet, act, pungă, adeverință, justificare.

tetrapod = analog, pupitru portativ cu patru picioare pe care se pune Evanghelia cînd se citește.

ticăit = amărit, necăjit.

tifla (a da) = a disprețui.

timf, tinf = monedă măruntă rusească.

titiuluș = titlu.

tîlhușag = tîlhărie.

tîmbar = mantie femeiască.
tîrnosi (a) = a sfinți un lăcaș de închinăciune.
tocmală = ordine.
toi = tărăboi, încăierare.
toiag = baston, băț.
topciu = ostaș artilerist din armata turcească.
tragăn = zgîrci, ganglion.
trapeză = sală de mese în minăstiri, sufragerie.
trataj, tartaj = broșură, caiet, cărticică.
trăgănat = întins, lungit.
trășură = lichidare, socoteală.
treapăd = alergătură.
trece (a) = a elimina, a omite.
trece (a se) = a se lua în considerare.
trîmbă = pîlc, grupare, ceată.
trufie = mîndrie, orgoliu.
tui = steag turcesc făcut din cozi de cal.
tulpan = muselină, țesătură de mătase.
tult = monedă de argint valorînd o jumătate de zlot.
tupila (a se) = a se ascunde, a se adăposti.
turnagiu = comandant de escortă (?)

T

Țacaluș, *vezi*: sacaluș.
țenchiu = limită, margine.
țitoare = concubină, ibovnică.
ținar = măsură orientală ce avea aproximativ 50 de kilograme.

U

Ucaz = poruncă, manifest.
ulan = călăreț.
ulemă = teolog musulman.
untavă = impozit, dare.
urgie = mînie, pedeapsă, răzbunare.
uric = act domnesc, poruncă, convenție.
urloae = olane, conducte de apă.
urșinic = mătase, satin.
urzi (a) = a clădi.
urzit = întemeiere, temelie.
userdie, *vezi*: oserdie.
uzmet, *vezi*: huzmet.

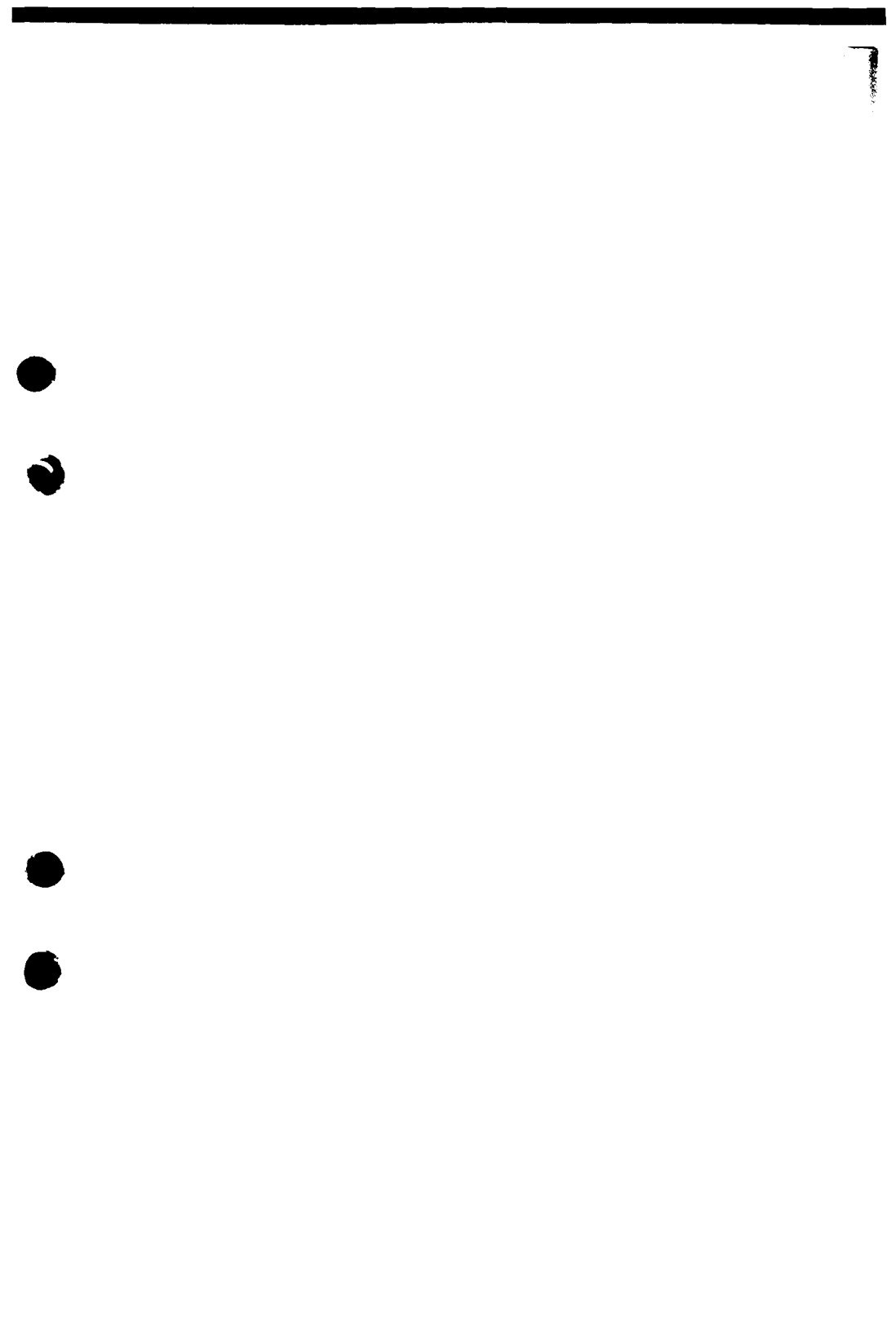
V

- Val = necaz, pericol, frământare, zbucium, neajuns.
 val (a purta) = a lua în derîndere, a batjocori.
 varoş = oraş.
 vartă = escortă, pază.
 văcărit = dare apăsătoare pe vite.
 vădi (a) = a da la iveală, a arăta, a denunţa, a pîri.
 vâtaf de aprozi = şeful curierilor divanului, care se îngrijea de executarea hotărîrilor acestuia.
 vechil = supraveghetor, administrator.
 vecinătate = dependenţă.
 velcopolean = ostaş din garda regelui (la polonezi).
 venetic = strein.
 veri, neveri = vrînd, nevrînd; cu orice preţ.
 viitoare = venit, înapoiere.
 vină (a da) = a reproşa.
 vină de cap = osîndă la moarte.
 vinăriciu - dare pe vin.
 vistierie = tezaur.
 vistiernic = boier marte, administrator al veniturilor ţării.
 vizir = demnitar turc, asemeni unui prim-ministru.
 voe veghiată = protecţie, pîrtinire.
 volnicie = libertate, voinţă, mină liberă.
 vornic = boier mare, locuitor al domnului în probleme judecătoreşti.

Z

- Zacon = lege.
 zahară = provizie pentru armată.
 zamcă = cetate.
 zapciu = executorul unei porunci, de obicei financiară.
 zapis = act, document.
 zarvă = gălăgie, ceartă, gîlceavă.
 zavistie = invidie, gelozie, pizmă.
 zavistui (a) = a pizmui, a gelozii.
 zăbavă = pierdere de timp.
 zăbăvi, zăbovi (a) = a întîrzia.
 zădări (a) = a întărita, a aţîţa, a zgîndări, a căuta.
 zălog = ostatec.
 zăticni (a) = a opri, a împiedica, a incomoda, a deranja.
 zăvează = perdea, draperie.
 zburdat = zburdalnic.
 zevchiu = chef.

zlot = monedă de aur valorînd aproximativ un florin.
zminteală, vezi: sminteală.
zmulte = scoase.
zorbá = gălăgie, răzvrătire.
zugrăvi (a) = a picta.
zugrăvită (mînie) = prefăcută.
zulum = nedreptate, asuprire.
zvori (a) = a lucra, a îndeplini o sarcină.

CUPRINS

VALAHIA. Alexandru vodă Iliaș cu a dooa domnie	5
MOLDA VIA. Miron Barnovschii Moghilă, unul numit cu acest nume, carele au fost boiar de țară, hatman	5
Lucruri streine	5
MOLDA VIA. Alexandru vodă al șaselea, fiu Radului vodă cel Mare	7
VALAHIA. Leon vodă, unul numit cu acest nume, feciorul lui Ștefan Tomșa vodă	8
Războiul lui Leon vodă cu Matei aga și cu alți pribegi	10
MOLDA VIA. Moisei vodă, unul numit cu acest nume, feciorul lui Simeon Moghila vodă	12
Alexandru vodă Iliaș cu a dooa domnie	12
Cînd s-au rădicat boiarii și țara asupra lui Alexandru vodă	14
MOLDA VIA. Miron Barnovschii Moghila vodă l-au chiebat Împărăția din Țara Leșască, să-i dea domnia a doa. Și mergînd la Poartă i-au tăiat capul	16
De moartea lui Barnovschii vodă	18
MOLDA VIA. Moisi Moghila vodă cu a dooa domnie	20
Lucruri streine	21
VALAHIA. De domnia lui Matei vodă	23
MOLDA VIA. De domnia lui Vasile vodă	30
Cînd s-au gătit Vasilie vodă cu oști să vie asupra lui Matei vodă	34
Fugirea lui Vasilie vodă de la Ojogeni	36
Lucruri streine	39
Lucruri streine	40
Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale, doamnei Mariei	40
Războiul ce era să înceapă leșii cu turcii, care mai pe urmă la mare scădere au venit	41
A doua parte iar de domnia lui Vasilie vodă	42
Pentru așezămîntul cazacilor	43
Cînd au prădat tătării Țara Moldovii	48
Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale	51
VALAHIA. Costanșin vodă Basarab, unul numit cu acest nume, feciorul lui Șerban vodă	56
Războiul ungarilor cu dorobanții și cu siimenii la Șoplea	60
MOLDA VIA. Ștefan Gheorghie vodă al zecelea, carele au fost fecior de boiariu de țară, al lui Dumitrașco logofătul	63
Învățătură	63
Al treilea război, cînd au mers Vasilie vodă în Țara Muntenească asupra lui Matei vodă	69
VALAHIA. Mihnea vodă al treilea, feciorul lui Iane Surdul, lăcătușul de la Rumeli	81
De aicea înainte am scris eu Avxenție Uricariul, dupre cum mi-au spus Iștoc comîsul, carele au fost slugă la Grigorie vodă	84
MOLDA VIA. Gheorghie Ghica vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost de neamul lui arbănaș	84
Lucruri streine	87
Pentru multe amestecături ce-au făcut Racoși în Țara Muntenească și în Moldova	89
Cînd s-au hainit Mihnea vodă de cătră turci și au omorît 30 de boiari	89

<i>VALAHIA</i> . Gheorghe Ghica vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost arbănaș.....	95
<i>MOLDAVIA</i> . Ștefan vodă, al unsprăzecelea numit cu acest nume, feciorul lui Vasilie vodă	97
Cînd au venit Costandin vodă cu oaste căzăcească asupra lui Ștefănișă vodă.....	98
De prestăvirea lui Vasilie vodă	101
<i>VALAHIA</i> . Grigore vodă, unul numit cu acest nume, feciorul Ghicăi vodă dintîi.....	103
<i>MOLDAVIA</i> . Evstraie Dabija vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost boiar de țară, vornic mare.....	104
<i>VALAHIA</i> . Radul vodă al zecele, fiul lui Leon vodă, nepot lui Ștefan Tomșa vodă.....	107
<i>MOLDAVIA</i> . Duca vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost de neamul său arbănaș și de copil mic crescut în casa lui Vasilie vodă.....	111
<i>MOLDAVIA</i> . Iliiaș vodă, fiul lui Alexandru vodă, al treilea numit cu acest nume.....	112
<i>VALAHIA</i> . Antonie vodă, unul numit cu acest nume, ce au fost boiaru mare, din sat din Popești.....	113
<i>MOLDAVIA</i> . Duca vodă cu a dooa domnie.....	118
<i>VALAHIA</i> . Grigorie Ghica vodă cu a dooa domnie	120
<i>MOLDAVIA</i> . Ștefan vodă al doisprăzecelea, ce i-au zis Petriceaico, boiar de țară.....	126
<i>VALAHIA</i> . Duca vodă, unul numit cu acest nume	128
<i>MOLDAVIA</i> . Dumitrașco vodă Cantacuzino, înfiul numit cu acest nume, carele au fost grec țarigrădean, capicheaia lui Petriceaico vodă	136
Dumitrașco vodă scoate hîrtii în țară.....	139
<i>MOLDAVIA</i> . Antonie Ruset vodă, unul numit cu acest nume, carele mai înainte s-au chiebat Chirița Dracon	140
<i>VALAHIA</i> . Șerban vodă Cantacuzino, al doilea cu acest nume, feciorul lui Costandin postelnicul, ce era boiari de țară	143
Duca vodă să tocmește cu leșii să se răscumpere din robie.....	150
Pentru nunta ce au făcut Șerban vodă fiicei sale, domniței Zmaragdei	152
<i>MOLDAVIA</i> . Duca vodă, cu a treia domnie, cînd s-au mutat din Țara Muntenească la Moldova	153
De cometa, steața cea mare, ce s-au arătat pe ceru în zilele Ducăi vodă.....	157
Graiul lui Iane hadîmul ce au zis Ducăi vodă pentru jupînesele cele închise Petriceaico vodă era cap oștilor leșești și căzăcești cînd au venit a dooa oară în Iași ca să fie domn și au robît și pe Duca vodă	167
Pentru moartea Ducăi vodă, fiind rob în Țara Leșască.....	168
<i>MOLDAVIA</i> . Dumitrașco vodă Cantacuzino 1 cu a dooa domnie.....	169
<i>VALAHIA</i> . Costandin Brîncoveanu Basarab voevod, al doilea numit cu acest nume, carele au fost boiaru de țară.....	171
Pentru nunta doamnei Stancăi	175
Avistia lui Cantemir vodă ce avea asupra lui Costandin vodă Brîncoveanul.....	176
<i>MOLDAVIA</i> . Costandin Cantemir vodă Bătrînul, al doilea numit cu acest nume, ce au fost de la Tobac, din oameni de jos, fălcian	184
Cînd au intrat Ioann Sobețchii, craiul leșesc, cu toate oștile în țară	185
Craiul Sobețchii au luat pe Sfetii Ioan Novii	185
Cînd au ales Cantemir vodă pe preoți din țărani și le-au făcut ruptoare de nume cîte ughi 2.....	186
Al doilea rînd iarăși au venit Ioan Sobețchii, craiul leșesc cu oștile în țară	187
De moartea lui Cantemir vodă	188
Cînd au rădicat boiarii și țara pe Dumitrașco beizade la domnie, după moartea tătfîne-său, Cantemir vodă.....	188
<i>MOLDAVIA</i> . Costandin vodă al treilea, fiul Ducăi vodă	189

<i>MOLDAVIA</i> . Antiohie vodă, înfiul numit cu acest nume, feciorul cel mai mare al lui Cantemir vodă.....	191
<i>MOLDAVIA</i> . Costandin Duca vodă cu a dooa domnie.....	194
<i>MOLDAVIA</i> . Mihai Racoviță vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost boiariu de țară, spătar mare, de locul său de la Racova.....	197
<i>MOLDAVIA</i> . Antiohie vodă Cantemir cu a dooa domnie, unul numit cu acest nume.....	200
<i>MOLDAVIA</i> . Mihai Racoviță vodă 1 cu a dooa domnie.....	204
Cînd au intrat craii ștefesc de au ernat în Țara Căzăcească.....	205
Cînd au bătut moscalii cetatea Baturna, unde era scaunul Mazepei.....	206
Războiul ce s-au făcut la Poltava Șvedul cu Moscul, fiind cursul anilor 7217, iar de la Hristos 1709, la iunie în 27.....	207
Izvod ce în vremea războiului de la Poltava s-au luat în robie: șvezi, puști, ștandarte, steaguri și de altele.....	210
Pentru moartea Mazepei hatmanul.....	214
<i>MOLDAVIA</i> . Nicolae vodă, unul numit cu acest nume, fiul lui Alexandru Mavrocordat, marele terziman și tainic al Împărăției, cu domnia înfi.....	215
<i>MOLDAVIA</i> . Dumitrașco vodă, al doilea numit cu acest nume, feciorul lui Cantemir vodă Bătrînul.....	231
Cartea sultanului Ahmet cătră marele domnul Moscului Petru Alexievici.....	234
Cartea marelui domnu cătră sultan Ahmet.....	237
Războiul lui țar Petru, împăratul Moscului, cînd s-au lovit cu turcii din jos de Huși, la Stănilești.....	246
Cînd au luat moscalii cetatea Brăila.....	248
Aicea scriem cînd au venit Curt Mehmet pașa în scaunul Țării Moldovei, pe urma lui Dumitrașco vodă.....	251
Aicea scriem pecum au căimăcănit Lupul vornicul și cu Bechir aga al vezinului și apoi cum au petrecut.....	253
Aicea scriem pecum au venit la scaunul țării epitrop Ioann vodă, fratele cel mai mic al lui Nicolae vodă.....	256
<i>MOLDAVIA</i> . Nicolae Alexandru vodă, înfiul cu acest nume, cu a dooa domnie.....	256
Cînd au nemerit craii Stanislav la Moldova.....	280
Cînd au luat pe craii șvezesc turcii, nevrînd să iasă de bună voie.....	282
Aicea scriem cum au luat Împărăția Hotinul de supt ascultarea Țării Moldovei.....	292
Aicea scriem înțîmplările cele ce au venit lui Costandin Basarab vodă, domnul muntenesc.....	296
Cînd s-au mutat Nicolae vodă din Moldova la domnia Țării Muntenesci.....	303
<i>VALAHIA</i> . Ștefan Cantacuzino vodă, unul numit cu acest nume, fiul lui Costandin stolnicul.....	305
<i>VALAHIA</i> . Nicolae vovoda, unul numit cu acest nume, fiul preaslăvitului Alexandru Exaportul, marele dragoman al puternicii împărății a otomanilor.....	310
<i>VALAHIA</i> . Ioan vodă, unul numit cu acest nume, fratele mării sale Nicolae Alexandru vodă.....	321
<i>VALAHIA</i> . Nicolae Alexandru vodă, înfiul cu acest nume, cu a dooa domnie.....	325
Cade-să să însămărm aicea și cîși coconi au dăruit Dumnezeu domnului cu doamna mării sale Zmaranda, de cînd au venit cu a dooa domnie aici în țară.....	339
Din mila lui Dumnezeu și din norocul mării sale domnului nostru, avînd pace în țară, m-am îndemnat a serie din cele ce s-au înțîmplat pentru alte părți.....	340
<i>GLOSAR</i>	345